

ต้นฉบับสมบูรณ์

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
ในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยและพม่า ระหว่าง พ.ศ. 2490-2543

โดย สุทิน สมองผัน

ธันวาคม 2545

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุดโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 1 ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยง	13
1. ลักษณะทางชาติพันธุ์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง	14
1.1 ความหมายของคำว่า"กะเหรี่ยง"	14
1.2 ความเข้าใจต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงในอดีตจนปัจจุบัน	14
1.2.1 สภาพความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อชนชาติกะเหรี่ยง	15
1.2.2 สถานะของชนเผ่ากะเหรี่ยงในสังคมไทย	16
1.2.3 พัฒนาการทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	19
1.2.3.1 พัฒนาการทางสังคมกลุ่มกะเหรี่ยงปะกาเกอ	20
1.2.3.2 พัฒนาการทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงโป่ง	21
2. ประวัติศาสตร์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง	22
2.1 พัฒนาการทางสังคมและการเมืองชาวกะเหรี่ยง	22
2.2 อาณาจักรของชาวยางแดง	23
2.3 ความรุนแรงทางการเมืองในกลุ่มน้ำสาละวินกับการอพยพของชาวกะเหรี่ยง	24
2.4 หลักรัฐธรรมนูญชาวไทย	26
3. ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยกับการก่อตั้งชุมชน	27
4. การก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย	28
5. ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	29
5.1 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวยางแดง	30
5.2 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง	31
5.2.1 การอพยพของชาวกะเหรี่ยงในยุคตำนาน	31
5.2.2 ชาวยางแดงในยุคตำนาน	32
5.3 ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของชาวกะเหรี่ยง	33
6. ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยกับการก่อตั้งชุมชน	34
6.1 พัฒนาการของชุมชนกะเหรี่ยงในเขตภาคเหนือของประเทศไทย	38
6.2 พัฒนาการของการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของไทย	46
6.3 การเติบโตของชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทย	47
6.4 พัฒนาการทางสังคมชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลย์	49

6.5 การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ	53
6.6 สถานะของรัฐกอรูเล่กับสิทธิการคงอยู่	56
6.7 ความขัดแย้งทางการเมืองกับการอพยพของชาวกะเหรี่ยง	57
6.8 รัฐกะเหรี่ยงอิสระ : รัฐที่ไร้การปกป้องคุ้มครองทางกฎหมาย	59
6.8.1 องค์การระหว่างประเทศและนโยบายต่างประเทศ ที่มีผลต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง	60
7. ความแตกแยกในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับการถูกคุกคามภูมิลำเนา สรุป	61 62
 บทที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย	 65
1. สภาพเศรษฐกิจชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย	65
1.1 สภาพวิถีผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศไทยก่อน พ.ศ. 2531	66
1.1.1 สภาพวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโพลงก่อนปี 2531	66
1.1.1.1 การควบคุมวงจรธรรมชาติในป่า	71
1.1.1.2 การเกษตรกรรมของชาวกะเหรี่ยงโพลงก่อนปี 2531	73
1.2 สภาพวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคียวก่อนปี พ.ศ. 2531	75
1.3 สภาพวิถีการผลิตในชุมชนปะกาเคียวระหว่าง พ.ศ. 2531-2543	74
1.3.1 สภาพผลผลิตและรายได้ของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคียว	84
1.3.2 การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโพลงในระหว่าง พ.ศ. 2531-2543	86
1.4 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2531-2543	86
1.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงโพลง	87
1.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคียว	88
1.5 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง	93
1.5.1 ผลกระทบด้านสังคม	93
1.5.1.1 การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม	93
1.5.1.2 การสูญเสียทางวัฒนธรรมและความเสื่อมทางวัฒนธรรม	94
1.5.1.3 การสูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้าน	95
1.5.1.4 การย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ	95
1.5.1.5 การสูญเสียสภาพชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน	96
1.5.1.6 การยอมให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน	97
1.5.2 ผลกระทบด้านการเมือง	99

1.5.2.1 ผลกระทบต่อสำนักท้องถิ่น	99
1.5.2.1.1 การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น	102
1.5.2.1.2 การใช้อิทธิพลท้องถิ่นในธุรกิจผิดกฎหมาย	107
1.5.2.2 การยอมรับระบบการเมืองและการเป็นเครือข่าย ทางสังคมของนักการเมืองพื้นราบ	108
1.5.2.3 การละเลยกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่มีเส้นกันไม่เกิน 300 เมตร	110
1.5.2.4 การสับสนกับนโยบายของรัฐกับทางออกของชุมชน	113
สรุป	116

บทที่ 3 สภาพเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในรัฐกอรูเลย์และ ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธในประเทศไทย	119
1. สภาพเศรษฐกิจชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธ	119
1.1 วิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอรูเลย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2530	121
1.2 วิธีการผลิตในชุมชนรัฐกอรูเลย์ ระหว่าง พ.ศ.2531-2537	122
1.3 วิธีการผลิตในชุมชนรัฐกอรูเลย์ ระหว่าง พ.ศ. 2538-2543	129
1.3.1 การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ	133
1.4 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอรูเลย์	135
1.4.1 ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธกับการสร้างชุมชน	137
1.4.2 สภาพสินค้าและระบบการค้าในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า	140
1.4.3 สภาพการอพยพไปขายแรงงานและค้าประเวณี	145
1.6 การขาดเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมกับความอ่อนแอในการ ผลิต	147
2. การสูญเสียถิ่นฐานทำกินกับสำนักในการก่อตั้งชาติรัฐ	148
3. ความวิกฤตของสังคมกับการเห็นผลร้ายของการสูญเสีย ทางวัฒนธรรม	150
3.1 การตระหนักในการสูญเสียบ้านเมืองและวิถีชีวิต	151
3.1.1 การรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคม	152
3.1.2 การรักษาวัฒนธรรมประจำเผ่า	153
4. ผลกระทบของความฉ้อฉลทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงฯ	153
4.1 การต้องการปกครองตนเองของชาวกะเหรี่ยง	155
4.2 การไม่ร่วมมือกับรัฐบาลพม่าของชาวกะเหรี่ยง	156
4.3 การไม่ยอมรับอารยธรรมพม่าของชาวกะเหรี่ยง	157

4.4 การคืนถิ่นหางานทำในประเทศไทย	158
4.5 การขอมติงถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงกับการเป็นชุมชนต่างด้าวในประเทศไทย	158
สรุป	161
 บทที่ 4 นโยบายของรัฐพม่าและไทยต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในแถบชายแดนไทยและพม่า	163
1. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนกะเหรี่ยง	163
2. นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยง	166
2.1 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงระหว่าง พ.ศ. 2491-2530	166
2.2 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงระหว่าง พ.ศ. 2531-2537	167
2.3 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงในช่วง พ.ศ. 2538-2543	169
2.3.1 นโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดนของพม่า	172
2.3.2 ความสัมพันธ์ของรัฐพม่ากับชาวกะเหรี่ยงพุทธ	173
2.3.3 การสร้างเขตยุทธศาสตร์เพื่อตัดกำลังรัฐกะเหรี่ยงกออูเลีย	176
2.3.4 การใช้ประวัติศาสตร์สร้างอุดมการณ์แห่งรัฐ	178
2.3.5 การสมัครเข้าเป็นกลุ่มอาเซียนของประเทศสหภาพพม่า	179
3. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนกะเหรี่ยง	180
3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนกะเหรี่ยงในไทย	180
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนกะเหรี่ยงในพม่า	184
4. นโยบายของรัฐไทยต่อรัฐกะเหรี่ยงกออูเลีย	185
4.1 นโยบายของประเทศไทยต่อรัฐกออูเลีย	188
4.2 นโยบายของชุมชนท้องถิ่นต่อรัฐกออูเลีย	189
4.3 นโยบายของไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยงระหว่าง พ.ศ. 2491-2530	192
4.3.1 ความสัมพันธ์ไทย-กะเหรี่ยงและฝ่ายตะวันตกๆ	194
4.4 นโยบายของรัฐไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยงระหว่าง พ.ศ. 2531-2537	195
4.5 นโยบายของรัฐไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยงในช่วง พ.ศ. 2538-2543	197
4.5.1 นโยบายการศึกษาไร้พรมแดนของประเทศไทย	196
4.5.2 การเปลี่ยนมาใช้นโยบายรัฐเดี่ยวโดยเปิดเผยของไทย	199
4.5.3 โครงการร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-พม่า-อินเดีย	202
4.5.4 นโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดน	203
4.5.4.1 วิถีของชุมชนกะเหรี่ยงไทย	205
4.5.5 การก่อตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวแทนศูนย์อพยพ	206

4.5.6 การมุ่งสู่ประวัติศาสตร์สันติภาพกับผลประโยชน์บริเวณชายแดน	209
สรุป	212
บทที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ	
ในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยและพม่า	215
1. การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมในการผลิตระหว่างชุมชนกะเหรี่ยงไทยและพม่า	216
1.1 เหตุผลในการผลิตยุคก่อน พ.ศ. 2529	216
1.2 เหตุผลในการผลิตยุค ปี พ.ศ. 2529-2543	220
1.2.1 สภาพการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย	225
1.2.2 สภาพการผลิตของชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า	230
1.3 การล่มสลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภาระทางเศรษฐกิจ	236
1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการผลิตและการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยง	
ก่อนปี 2537	238
1.5 ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการผลิตและการก่อตั้งชุมชนในช่วงปี พ.ศ.	
2538 - 2543	239
2. การเปรียบเทียบสภาพการผลิตและการปกป้องทรัพย์สิน	243
2.1 สภาพบทบาทของรัฐ ระบบนิติศาสตร์และความปลอดภัยในชีวิต	
และทรัพย์สินของกะเหรี่ยงไทยและพม่า	246
2.1.1 สภาพของสังคมชายแดนกับระบบนิติศาสตร์	247
2.2 สภาพการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการค้นเรื่องสิทธิ และบทบาทของ	
พลโลกในการปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน	248
3. การเปรียบเทียบสภาพทางสังคมในชุมชนกะเหรี่ยงเขตไทยและพม่า	251
3.1 สภาพการผลิตกับวิถีทางสังคมในชุมชนกะเหรี่ยงไทยและ	
กะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า	251
3.2 สภาพการหลอมรวมทางสังคมในชุมชนกะเหรี่ยงเขตไทยและพม่า	254
3.2.1 การอพยพของคนไทยพื้นราบสู่พื้นที่ชาวกะเหรี่ยง	256
3.2.2 ความสัมพันธ์ของชุมชนกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่า	257
3.3 การถือครองเงินบาทกับหนทางอยู่รอดของชุมชนชาวกะเหรี่ยง	259
4. การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของพม่ากับวิถีพัฒนาสังคมของชาว	
กะเหรี่ยง	261
5. เปรียบเทียบนโยบายของรัฐไทยและพม่าต่อชายแดน	262
5.1 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง	262

5.2 นโยบายของรัฐบาลไทยต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง	263
6. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเข้มแข็งภายในชุมชน : การสร้าง กลไกเพื่อความอยู่รอด	266
6.1 การสร้างกลไกเพื่อความอยู่รอดของชุมชนชาวกะเหรี่ยง	275
6.2 การสร้างกลไกเพื่อความอยู่รอดของชาวกะเหรี่ยง	276
6.2.1 เครือข่ายทางสังคมชาวกะเหรี่ยงในสังคมไทย	281
สรุป	277
 บทที่ 6 สารสังเขปของสถานะภาพกะเหรี่ยงศึกษาและสรุป	281
บรรณานุกรม	291



สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่แสดงรัฐต่างๆและถิ่นฐานชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่า	12
แผนที่แสดงถิ่นฐานและการอพยพของชาวยางแดง	34
แผนที่แสดงถิ่นฐานและการอพยพของชาวกะเหรี่ยง	35
แผนที่แสดงชุมชนเก่าแก่ของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย	42
แผนที่แสดงบริเวณเขตอิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงกอรุเลย์	50
แผนที่แสดงกองกำลังต่างๆตามแนวพรมแดนไทย-พม่า	64
แผนที่แสดงชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย	92
แผนที่แสดงเส้นทางที่รัฐกอรุเลย์สร้างขึ้นเพื่อเก็บเงินค่าผ่านทาง และชุมชนตลาดมืด	124
แผนที่แสดงเขตอิทธิพลของกองกำลังฝ่ายต่างๆในประเทศสหภาพพม่า	128
แผนที่แสดงเขตอิทธิพลชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ	174
แผนที่แสดงเส้นทางลำเลียงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง	242



บทที่ 1

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชนชาติกะเหรี่ยง

1. ลักษณะทางชาติพันธุ์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าเก่าแก่มากกลุ่มหนึ่งในดินแดนเอเชียอาคเนย์ ดั้งเดิมชนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า “ยางแดง” และ “ยางขาว” โดยอาศัยกระจายอยู่ทั่วไปตามเทือกเขาตะนาวศรี แคนลาว ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำสาละวินและสาขา โดยพบหลักฐานว่าสมัยกรุงศรีอยุธยาเจ้าเมืองศรีสวัสดิ์(อำเภอหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน)ซึ่งเป็นเมืองของชาวกะเหรี่ยง ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้เป็นขุนนางระดับสูงตำแหน่ง“ออกพระศรีสวัสดิ์” นอกจากนี้แล้วก็พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานในตำนานบ้านเมืองแถบลุ่มน้ำคงที่กล่าวว่าชาวกะเหรี่ยงกับชาวไทยของช่วยกันขับไล่ชาวพม่าออกจากเขตแดนของชาวกะเหรี่ยงกับชาวไทยของอาณาจักรพม่า แสดงให้เห็นว่าชาวกะเหรี่ยงได้ตั้งรกรากเป็นบ้านเมืองปลายพระราชอาณาเขตของอาณาจักรไทยมาช้านานแล้ว* โดยเป็นบ้านเมืองที่ตั้งอยู่ระหว่างสองอาณาจักรใหญ่ คืออาณาจักรไทยและพม่า จึงมีเมืองของชาวกะเหรี่ยงอยู่ในเขตอิทธิพลทางการเมืองทั้งของอาณาจักรไทยและอาณาจักรพม่า บ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงจึงเป็นบ้านเมืองเก่าแก่ ที่ได้ดำเนินบริบททางประวัติศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่ามานาน เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่นๆ อันได้แก่ ชาวมอญ เขมร พม่า ลาว ไทย ขมุและลัวะ เป็นต้น

ในปัจจุบันความเข้าใจของคนทั่วไปที่มีต่อชนเผ่ากะเหรี่ยง มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงเนื่องจากส่วนใหญ่มีการเรียกขานชื่อชนเผ่ากะเหรี่ยงตามความเข้าใจในวงกว้าง จึงมีการเรียกขานชื่อชนเผ่ากะเหรี่ยงแตกต่างกันออกไป ประกอบทั้งชนเผ่ากะเหรี่ยงก็อาศัยกระจุกกระจายอยู่ในบริเวณกว้างทั้งในเขตประเทศจีน ลาว เวียดนาม พม่าและไทย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในแต่ละท้องถิ่นพัฒนารูปแบบในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป เช่น การแต่งกายตามสีที่หาได้จากวัสดุในท้องถิ่น การมีภาษาพูดที่ปรับเปลี่ยนกันไปตามกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียง จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ มีความแปลกแยกกันอย่างชัดเจน จนมีคำเรียกขานชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นหลายกลุ่ม เช่น ส่อง ซอส์ กะโป่ง บลิวาและอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการแยกกลุ่มออกไปฝึกฝืนและผสมผสานกับชนกลุ่มต่างๆ ทำให้ชนกลุ่มภาษากะเหรี่ยงกลุ่มย่อยๆเกิดขึ้นใหม่โดยต่อเนื่อง

* เช่นเมืองศรีสวัสดิ์ เมืองอู่ผาง พบพระ แม่สอ ดู่ ท่าสองยาง แม่ละเมา บ้านโฮ้ง ขมุและอีกหลายแห่ง

¹ ตำนานเมืองของ. ลานที่ 45 (อ้างจากแสง มาละแซม. คนของย้ายแผ่นดิน. 2540. หน้า 65.)

1.1 ความหมายของคำว่า “กะเหรี่ยง”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “กะเหรี่ยง” ว่า หมายถึง ชื้อชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง ปรกติอาศัยอยู่ทางพรมแดนทางทิศตะวันตกของประเทศไทย, โഴ้ก็เรียก(โบ), เรียกว่ากั้งก็มี¹ (หมายถึงพวกโกกั้ง-โดยผู้เขียน) เป็นการให้ความหมายอย่างกว้างๆ ถึงถิ่นฐานแหล่งอาศัยของกลุ่มชนที่คนไทยเรียกว่ากะเหรี่ยง โดยชื่อกะเหรี่ยงนี้อาจมาจากภาษามอญที่คนมอญเรียกชาวกะเหรี่ยงว่า “คะเร้ง”(คนบนที่สูง) เพราะชาวมอญนับเป็นกลุ่มชนที่มีความใกล้ชิดกับชาวกะเหรี่ยงมาช้านานมากที่สุด

ชาวกะเหรี่ยงโบราณมักถูกเรียกว่า “ยาง”² โดยพจนานุกรมไทยฉบับเก่าแก่ฉบับหนึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า “ยาง” ว่า “คือชื่อชาวเขาพวกหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 พวกคือ ยางกะเลอและยางแดง”³ โดยยางกะเลอนั้นก็คือหมายถึงชาวกะเหรี่ยง-โดยผู้เขียน ในขณะที่ยางแดงนั้นก็คือชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีอุปนิสัยดุร้ายและหวงแหนถิ่นฐานมาก นับว่าพจนานุกรมไทย(ฉบับของมานิต มานิตเจริญ) ได้ให้ความหมายของคำว่ากะเหรี่ยงและมีการจัดแบ่งกลุ่มกะเหรี่ยงเอาไว้ถูกต้อง สอดคล้องกับพฤติกรรมทางสังคม ภูมิหลัง การสร้างสำนักทางการเมือง และวิถีทางวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งสองมากที่สุด

คำว่า “กะเหรี่ยง” นั้น ในอดีตมักมีผู้เขียนผิดเป็น “กระเหรี่ยง” เพราะคนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นชื่อชนกลุ่มน้อย จึงไม่เคร่งครัดในรูปแบบของภาษา ทำให้มีการเขียนผิดเพี้ยนสลับกันอยู่ แต่ในพจนานุกรมฉบับต่างๆ ก็กำหนดคำว่า “กะเหรี่ยง” ไม่มีตัว ร มาควบเกล้าคำว่า “กระ” ที่ถูกต้องนั้นต้องเขียน กะ โดยไม่มีอักษร ร มาควบเกล้า

1.2 ความเข้าใจต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในที่ราบเชิงเขาหรือที่ราบระหว่างหุบเขาในเขตประเทศพม่าและไทยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ชาวพม่า มอญและไทยเป็นกลุ่มคนสำคัญที่สร้างภาพลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงออกสู่สาธารณชน เพราะดั้งเดิมนั้น ชนชาติกะเหรี่ยงเป็นชนชาติที่มีความผูกพันกับผีป่าอย่างลึกซึ้ง โดยมีความเชื่อว่า “ผีทุ่ง” (หมายถึงวิญญาณร้ายที่สิงสถิตอยู่ตามทุ่งราบ) คือสิ่งที่อันตรายต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงมาโดยตลอด ชาวกะเหรี่ยงจึงมักอาศัยอยู่ในป่าลึก มีสภาพเครือข่ายทางสังคมอย่างลึกซึ้ง ยังผลให้ชาวไทย มอญและพมามีความเข้าใจต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงจากการได้ยินได้ฟัง หรือได้พบเห็นวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเพียงบางส่วน มากกว่าที่จะเป็นการเข้าไปมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นหรือเข้าไปศึกษาสภาพสังคมชีวิตของชาวกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ มีเพียงชนเผ่า

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. 2525. หน้า 78.

² ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2493. หน้า 740.

³ มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. 2507. หน้า 1069.

มอญที่มีความสัมพันธ์ต่อชาวกะเหรี่ยงที่แน่นแฟ้นที่สุด¹ แต่ชาวมอญก็ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของชาวกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆทั้งหมด เพราะความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นเกิดขึ้น เพราะการเป็นพันธมิตรในการทำสงครามกับพม่า เป็นความสัมพันธ์ท่ามกลางสงครามจึงพื้นที่ จึงเป็นข้อจำกัดอย่างยิ่งในการที่ชนเผ่าทั้งสองจะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมจนสามารถถ่ายทอดความเป็นชนเผ่าของพันธมิตรออกมาได้ตรงกับสภาพที่แท้จริง ทำให้ชนเผ่าต่างๆ มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อสภาพพัฒนาการทางสังคมของชนเผ่ากะเหรี่ยงมาโดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบัน

ชนเผ่าต่างๆมีความเข้าใจต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงไม่ตรงกับความจริงของชาวกะเหรี่ยงเอง จึงนับว่าเป็นความผิดพลาดอย่างมากในการสืบทอดการบอกเล่า และสืบค้นเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาและตีความในบทความ หนังสือหรือแม้แต่งานวิจัยในอดีตนั้น เป็นการคัดลอกและอ้างอิงตามหนังสือเก่า และเชื่อตามข้อสันนิษฐานของปราชญ์รุ่นเก่า การศึกษาในรุ่นหลังๆ ทำได้เพียงการจัดประเภท หรือการตั้งข้อสังเกตในงานวิจัยแต่ละครั้ง ซึ่งก็ยังไม่พบปรากฏการณ์ศึกษาตีความ ที่สอดคล้องลงตัวนำไปสู่การตอบคำถามที่รองรับในเหตุผล จนสามารถลดช่องว่างทางวิชาการให้เหลือน้อยที่สุดได้ เหตุคั้งนั้นองค์ความรู้ด้วยเรื่อง “กะเหรี่ยงศึกษา” จึงยังมีช่องว่างทางวิชาการ และเงื่อนไขที่ชวนพิศวงปรากฏอยู่ทั่วไปในปัจจุบันนี้

งานวิจัยเรื่องนี้จึงขอตีความเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของชนชาติกะเหรี่ยงใหม่ ตามความเข้าใจของคนหลายรุ่นเท่าที่ปรากฏหลักฐานพอสืบค้นได้ เพื่อให้ข้อสังเกตของความเป็น “ชาวกะเหรี่ยง” ของบุคคลภายนอกสังคมกะเหรี่ยงมีความเข้าใจสอดคล้องกับที่ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจในความหมายแห่งตน อันจะเป็นหนทางในการแก้ไขข้อคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่มีความสำคัญยิ่งในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์วรรณนาในดินแดนอุษาคเนย์นี้

1.2.1 สภาพความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อชนชาติกะเหรี่ยง

สภาพของชนกลุ่มอื่นๆมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อชนชาติกะเหรี่ยง เกิดขึ้นเพราะกลุ่มคนไทยจัดกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะสถานที่อยู่ตามหุบเขาและเชิงเขาให้เป็นกลุ่มเดียวกัน ทั้งๆที่ในหุบเขาอันสลับซับซ้อนนั้น มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆมากมายหลายเผ่า นิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามสภาพความเกือกลทางธรรมชาติ การจัดกลุ่มอย่างกว้างๆโดยดูจากการเลือกทำเลถิ่นฐาน การแต่งกายและภาษา จึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนไป จนมีการตีความแบบเหมารวมว่าพวก “กะเหรี่ยง” “ตองซู่” และ “ยางแดง” เป็นพวกเดียวกัน ทั้งที่ความจริงแล้ว มีปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์อยู่โดยสม่ำเสมอว่า ชาวตองซู่ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับพวกเงี้ยวและยางแดง¹ ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงก็ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับชาวปะหล่อง

¹ สุทิน สนองฝันและทรงศักดิ์ แซ่ตั้ง. พัฒนาการทางสังคมลุ่มน้ำแม่กลอง : ศึกษากรณีชุมชนชาวมอญ. 2544.

หน้า 89.

¹ แหล่งเดิม.

กับพวกลาวะ(หรือพวกถิ่น) ตามสภาพของความเกื้อกูลในเส้นทางการขนส่งสินค้าโดยขบวนพ่อค้าวัวต่าง และม้าต่าง ตลอดจนสถานการณ์ทางการเมืองในแถบลุ่มน้ำคงและเทือกเขาตะนาวศรีในแต่ละช่วงด้วย สภาพการตั้งถิ่นฐานจึงอยู่ปะปนกันมาช้านาน ทุกกลุ่มมีการสร้างวัฒนธรรมร่วมและเป็นเครือข่ายทางสังคมของคนชาวเขาซึ่งกันและกัน การใช้ทำเลถิ่นฐานจัดประเภทจึงมีความคลาดเคลื่อนได้ นอกจากนี้แล้วการใช้กลุ่มคำในตระกูลภาษาจัดกลุ่มอย่างกว้างๆเกินไปก็มีข้อผิดพลาดได้เช่นกัน

ชนเผ่าต่างๆในหุบเขาตะนาวศรีและลุ่มน้ำคงมีการใช้ภาษาร่วมกัน เพราะเป็นเครือข่ายทางสังคมซึ่งกันและกัน และเพื่อประโยชน์ในการติดต่อและค้าขาย แต่สำนึกที่สำคัญที่สุดนั้นคือสำนึกที่ชนเหล่านั้นภูมิใจประกาศในชื่อของเผ่าพันธุ์ตน ที่มีชื่อสืบทอดเผ่ากันมาหลายชั่วคน ซึ่งแต่ละเผ่ามีชื่อดั้งเดิมอยู่แล้ว การเรียกขานที่ผิดพลาดที่สุดก็คือการยึดชื่อที่บุคคลภายนอกเรียกชนเผ่าเก่าแก่เหล่านี้ด้วยความเหยียดหยาม ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาอย่างยิ่ง เพราะตามสภาพที่แท้จริงแล้วมีตัวอย่างที่เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ว่าชนเผ่าขมุกับชนเผ่าลาวในแถบลุ่มน้ำโขงนั้นเป็นศัตรูคู่แค้นกันในประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขง จนทำสงครามช่วงชิงดินแดนกันในวิถีแห่งสังคมอาณาจักรล้านช้าง แต่ชนสองเผ่านี้ใช้ภาษาแห่งลุ่มน้ำโขงร่วมกัน นับเป็นข้ออธิบายที่สามารถใช้อธิบายในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นอยู่ในลักษณะนี้เช่นกัน การเอาสภาพการตั้งถิ่นฐาน และภาษาที่ใช้มาจัดชนเผ่าต่างๆให้เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงตามความเข้าใจของคนไทย จึงเป็นสิ่งผิดพลาดมาโดยตลอด อันเป็นการสร้างปัญหาต่อการศึกษาและทำความเข้าใจในระดับท้องถิ่นอย่างยิ่ง

ความคลาดเคลื่อนที่ประเพณีการถ่ายทอดของกลุ่มคนไทยที่สืบทอดผ่านชนบบอกเล่าและประเพณีการจดบันทึกเหมารวมชนเผ่าอย่างแดงกับชนเผ่ากะเหรี่ยงว่าเป็นกลุ่มเดียวกันนั้น เป็นเพราะกลุ่มคนเมืองในแถบพื้นราบต้องการจัดกลุ่ม “คนป่าคง” ให้เป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยไม่มีการให้ความสำคัญต่อสาระที่แท้จริงของความเข้าใจดังกล่าว ประกอบทั้งชนเผ่ากะเหรี่ยงและชนเผ่าอย่างแดงมีความเป็นอยู่ลึกลับ มีโอกาสเข้ามาสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนพื้นราบเฉพาะเวลาลงมาซื้อสิ่งของ และการทำสงครามครั้งใหญ่ๆ ที่มีการกวาดต้อนเอาองค์กำลังทั้งสองเผ่ามาสมทบ แต่ความสัมพันธ์เช่นนั้นก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ คงไม่อาจสืบค้นหาข้อมูลหรือใช้เวลาทำความเข้าใจชนเผ่ากะเหรี่ยงและอย่างแดงอย่างแท้จริงได้ กลุ่มคนพื้นราบจึงสืบทอดผ่านชนบบอกเล่า และการจดบันทึกที่ไม่สมบูรณ์ เพราะจดบันทึกจากวิถีชีวิตแต่เพียงบางตอน และค่อนข้างไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริงก็มีหลักฐานชั้นต้นของประวัติศาสตร์ไทยมีประเพณีการจดบันทึก โดยบอกเล่าถึงเผ่าอย่างแดงและเผ่ากะเหรี่ยงเพียงบางตอน โดยในแต่ละตอนนั้นถือเป็นเรื่องของคนนอกสังคม เป็นเรื่องของคนป่าเถื่อนที่ลงมาพึ่งพิงสังคมใหญ่ ประเพณีการถ่ายทอดเรื่องราวของชนชาติกะเหรี่ยงในสังคมไทย จึงมีข้อจำกัดเช่นนี้เป็นประการสำคัญที่สุดด้วย

1.2.2. สถานะของชนเผ่ากะเหรี่ยงในสังคมไทย

ในอดีตประเพณีการถ่ายทอดตามชนบทเก่าและประเพณีการจذبบันทึกในสังคมไทยมักตีความกันว่าชนเผ่ากะเหรี่ยงและชนเผ่าต่างเผ่าคือกลุ่มเดียวกัน ทั้งๆที่การจัดกลุ่มดังกล่าวทำให้เกิดอุปสรรคแก่การอธิบายข้อแตกต่างในชื่อเรียก พฤติกรรมทางสังคม การแต่งกาย ลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษา อาชีพ ความถนัดในงานหัตถกรรมต่างชนิด ความแปลกแยกในศูนย์อำนาจ การแข่งขันทางสังคมและการเมือง และเรื่องอื่นๆอีกมาก แต่จารีตการศึกษาของระบบการศึกษาไทย มักไม่ให้ความสนใจต่อเรื่องท้องถิ่น หรือถือว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเพียงเรื่ององค์ประกอบส่วนน้อยของประวัติศาสตร์ส่วนกลาง จึงไม่อาจสร้างกระแสเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งได้เหมือนประวัติศาสตร์ส่วนกลาง ระบบการควบคุมจากหน่วยงานต่างๆของส่วนกลาง จึงละเลยเรื่องราวของท้องถิ่นโดยต่อเนื่อง การแสวงหาคำตอบที่มีความสอดคล้องแก่เหตุผล หรือการมุ่งเน้นชำระเนื้อหาในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงแทบไม่มีในบริบทของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย ทั้งนี้เห็นว่าแตกต่างจากการศึกษาพระราชพงศาวดารไทย ที่เหล่านักวิชาการสนใจนำมาเป็นประเด็นโต้แย้งมากเกินไป ยังผลให้เกิดความสับสนดังที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว สภาพเช่นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในสังคมไทยอีกด้วย

ความเข้าใจต่อชนเผ่ากะเหรี่ยงของสังคมไทยยังมีข้อผิดพลาดอยู่มากมาย เพราะการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะนี้ถูกจัดให้เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มหลังสุด ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตระกูลไทย-ลาวที่หลักสูตรของส่วนกลางให้การศึกษาแก่เยาวชนในลักษณะวิชาบังคับหรือวิชาแกน การจะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับชนชาติกะเหรี่ยงจึงมักเกิดขึ้นในลักษณะการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มากกว่าที่จะศึกษาหลักสูตรหรือรายวิชาที่กำหนดขึ้นในหลักสูตรโดยเฉพาะ สภาพเช่นนี้ทำให้สาระสำคัญของพัฒนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงขาดมาตรฐาน ขาดการชำระ รวมทั้งขาดโอกาสในการก่อตั้งศูนย์ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้มีระบบระเบียบและมีการเผยแพร่ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

เอกสารทางวิชาการต่างๆทั้งหนังสือ แผ่นพับ และป้ายนิทรรศการ มักเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยคัดลอกต่อกันไป ในลักษณะขาดการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูล ยังผลให้มีการคัดลอก ตัดตอน หรืออ้างอิงการศึกษารุ่นเก่าแก่ในลักษณะที่ยึดถือเป็นต้นแบบ โดยข้อความที่พบในสื่อต่างๆเป็นจำนวนมากคือข้อความที่ว่า

“ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีมากที่สุดในบรรดาชนกลุ่มน้อยทั้งปวง ชนกลุ่มนี้

จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลจีน-ทิเบต ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยประมาณ 200 ปีมาแล้ว”¹

ข้อมูลเช่นนี้เป็นการเริ่มนับเอาการอพยพเข้ามาในบริเวณประเทศไทยของบางกลุ่มย่อยๆ แต่ใช้กลุ่มย่อยๆนี้เป็นตัวแทนของทั้งหมด โดยบอกว่าชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทย(ทั้งเผ่า) เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว อันเป็นเวลาที่ไ้ตรงกับความป็นจริง เป็นการพยายามชี้นำประเด็นที่ผิดพลาดอยู่

¹ ป้ายนิเทศจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี. (จังหวัดราชบุรี) ห้องแสดงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ปี พ.ศ.

ตลอดเวลากว่า กลุ่มคนไทยเพิ่งมีปฏิสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงจริงๆก็เมื่อ 200 ปีมานี้ ซึ่งนับว่าขัดแย้งกับข้อมูลอันเก่าแก่ที่พบในประเทศไทยว่า อาณาจักรไทยมีชาวกะเหรี่ยงเป็นประชากรร่วมกับคนพื้นราบมาช้านานกว่านั้นไปนับหลายร้อยปี ดังมีหลักฐานต่างๆรองรับอย่างชัดเจน

มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันเก่าแก่หลายฉบับกล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงว่าแตกต่างกับกลุ่มยางแดง โดยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาอย่างช้าที่สุดก็ในพุทธศตวรรษที่ 20¹ เพราะตำนานจามเทวีวงศ์ที่เขียนขึ้นโดยพระรัตนปัญญา พระภิกษุชาวล้านนาในพุทธศตวรรษที่ 20 กล่าวว่า

“เจ้าชายอนันตยศพระราชนัดดาของพระนางจามเทวี(พระราชธิดา
กษัตริย์เมืองละโว้-ผู้เขียน) ได้เสด็จไปสร้างเมืองเขลางค์นคร
(คือเมืองลำปางเก่า-ผู้เขียน) เป็นกษัตริย์ของเมืองเขลางค์นคร
ปกครองไพร่ฟ้าทั้งชาวไทยและชาวกะเหรี่ยง”²

หลักฐานดังกล่าวนี้สะท้อนว่าตามชอกหัวยรวเขาในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย มีกลุ่มชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาช้านานแล้ว ซึ่งตำนานจามเทวีวงศ์นี้นับว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญยิ่ง เพราะเป็นตำนานเก่าแก่ที่เขียนขึ้นร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัย นอกจากนี้แล้วการกล่าวอ้างของตำนานจามเทวีวงศ์ยังสอดคล้องกับวรรณกรรมในสมัยสุโขทัยและคัมภีร์ไตรเพท ที่กล่าวถึงกลุ่มชนชาติ “กะเหรี่ยงภาษา” ว่าเป็นกลุ่มชนชาติที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมใกล้ชิดกับกลุ่มคนไทย ซึ่งตามความจริงนั้นน่าจะมีชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาอยู่ตามที่ราบในหุบเขาเป็นพลเมืองชายขอบของกลุ่มคนไทยกระจายทั่วไป โดยกลุ่มคนในบริเวณภาคเหนือเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “พวกยาง”

แม้ว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอดีต พยายามจัดกลุ่มชาวกะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆคือกะเหรี่ยงสกอว์* (หรือปะกาเคอะ) กะเหรี่ยงโพล่ง(หรือกะเหรี่ยงโปว์) กะเหรี่ยงคะยาห์ และตองซู่ ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มโดยยึดเอาข้อวินิจฉัยทางภาษาศาสตร์ด้านเดียวและยึดข้อมูลของนักวิชาการไทยเป็นหลัก โดยขาดการสอบสวนกับหลักฐานของพม่า ในงานวิจัยนี้จึงไม่เห็นด้วยในการจัดกลุ่มเช่นนั้น เพราะเห็นว่าชนเผ่าคะยาห์และชนเผ่าตองซู่ เป็นชนเผ่าเอกเทศที่มีภูมิหลัง ภาษา พฤติกรรมทางสังคม ลักษณะทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ การแต่งกายและการสืบทอดเทพปกรณัมเป็นเอกลักษณ์เด่นชัด ไม่ใช่เป็นชนชาติกะเหรี่ยงดังที่มีการจัดกลุ่มเอาไว้ในอดีต ซึ่งนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลที่ขาดเหตุผลรองรับและขัดแย้งกับข้อเท็จจริง ในงานวิจัยนี้เชื่อว่าชนชาติกะเหรี่ยงมีอยู่ 2 กลุ่มคือกะเหรี่ยงปะกาเคอะ และกะเหรี่ยงโพล่งเท่านั้น ทั้งสองกลุ่มนี้มีสำเนียงบางอย่างร่วมกัน มีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใกล้ชิดกันมาก่อน

¹ กรมศิลปากร. วรรณกรรมสุโขทัย. 2539. หน้า 236.

² กรมศิลปากร. กำเนิดจามเทวีวงศ์ : พงศาวดารหริภุญชัย. 2516. หน้า 53.

* บางท้องถิ่นเรียกว่า "สอ" เช่นในเขตลุ่มน้ำแม่จันอำเภออุ้มผาง ในฝั่งประเทศพม่าเรียกว่า "ซอส์"

อนึ่ง การจัดเผ่าต้องชู้ว่าเป็นกะเหรี่ยงสาขาหนึ่งในงานวิจัยจำนวนมากที่ตีพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. 2544 ก็เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอย่างยิ่ง เพราะชนเผ่าต้องชู้เป็นชนชาติเงี้ยวที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณใกล้เคียงกับชาวยางแดงและมีภาษาพูดบางส่วนร่วมกับชาวยางแดง ทำให้การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงระยะหลังๆ คิดว่าเผ่าต้องชู้เป็นเผ่าสาขาหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงด้วย สภาพดังกล่าวส่งผลให้ งานวิจัยเป็นจำนวนมากที่เผยแพร่ไปสู่สาธารณชน มีความขัดแย้งกับความเชื่อของกลุ่มคนโบราณในภาคเหนือและภาคอีสาน ที่รู้จักชนกลุ่มนี้ดี โดยเรียกเผ่าต้องชู้ว่า “กูลา” หรือ “คูลา” ซึ่งชนเหล่านี้มี ภาษา ประเพณี ลักษณะทางชาติพันธุ์ และพฤติกรรมทางสังคมเป็นพวกเงี้ยวทั้งสิ้น

ชนเผ่าต้องชู้นิยมประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าเดินทางไปขายของ โดยบรรทุกไปตามม้าต่างและวัวต่างในฤดูแล้ง โดยเดินทางไปไกลจนถึงบริเวณจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรในปัจจุบัน เมื่อพ่อค้ากูลาเดินทางไปถึงทุ่งแห่งแล้งในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรเกิดหลงทางไปทุ่งกว้างใหญ่แห่งแล้ง เพราะไม่มีต้นไม้และบ้านเรือนให้สังเกตเส้นทาง จึงเดินวนเวียนอยู่ในทุ่งกว้างเกิดเป็นตำนานท้องถิ่นของภาคอีสาน ได้ตั้งชื่อทุ่งแห่งแล้งขนาดใหญ่นั้นว่า “ทุ่งกุลาร้องไห้” มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในการศึกษาวิจัยเรื่องท้องถิ่นของภาคอีสานนั้น นักวิชาการต่างลงความเห็นว่ากูลาหรือ “ต้องชู้” คือชนชาติเงี้ยวหรือไทยใหญ่ ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับหลักฐานจากเอกสารการตรวจราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ข้าหลวงในสมัยนี้ได้บันทึกว่าชนเผ่าต้องชู้มีวัฒนธรรมอย่างพวกเงี้ยว แต่อาศัยอยู่ในเมืองเดียวกับพวกยางแดง เช่น เมืองหมอกไหม้และเมืองแม่สgunเป็นต้น จากสภาพดังกล่าวจึงสันนิษฐานว่ามีความเข้าใจผิดว่าชาวต้องชู้เป็นชนชาติกะเหรี่ยง เพราะจัดให้เผ่ายางแดงเป็นชาวกะเหรี่ยง จึงต้องรวมชนเผ่าต้องชู้ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณเดียวกันนั้นเข้าไว้ด้วย แต่การจัดกลุ่มกล่าวดังกล่าวก็มีข้อโต้แย้งดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

1.2.3. พัฒนาการทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ตำนานชาวกะเหรี่ยงที่สืบทอดโดยคนกะเหรี่ยงนั้นเชื่อกันว่า ชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบลุ่มน้ำคงในเขตติดต่อกับเทือกเขาถนนธงชัยและตะนาวศรีก่อนชาวไทยและพม่า โดยในรุ่นแรกชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่ามีบ้านเมืองเอกราชของตนเองชื่อ “อาณาจักรยวน”¹ ความเชื่อเช่นนี้ทำให้อาณาจักรของชาวกะเหรี่ยงซ้อนทับอยู่กับอาณาจักรล้านนาในยุคเริ่มต้น ซึ่งมีชื่อว่า “อาณาจักรโยนหรืออาณาจักรโยนก” ความเชื่อเช่นนี้สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากสำนึกร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโยน จึงถือว่าอาณาจักรโยน เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาวกะเหรี่ยงด้วย แต่ภายใต้บรรทัดฐานที่สรุปความคิดเช่นนี้ของชาวกะเหรี่ยง แต่ก็ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนว่า คำว่า “อาณาจักรโยน” มีจุดเริ่มต้นที่แท้จริงเป็นมาอย่างไร มีเพียงความพยามที่จะเชื่อมโยงข้อสรุปที่ว่า อาณาจักรนี้จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเมืองโยนกชัยบุรีศรีช้างแสน(เมืองโบราณที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน-ผู้เขียน) แต่เมืองโบราณอันเก่าแก่ที่กล่าวถึงนี้ ก็ยังไม่อาจสรุปได้แน่ชัดว่าเป็นเมืองหลวงของกลุ่มชนชาติหนึ่งชน

¹ วิไลธรรม คลิฟตัน คีออคค์. *ชนชาติไทย*. แปลโดย หลวงนิพนธ์นิติสรณ์. 2520. หน้า 143.

ชาติใด ข้อสรุปเรื่องความเชื่อในตำนานของชาวกะเหรี่ยงจึงกล่าวถึง ณ ที่นี้ เพื่อรอการสืบค้นเพิ่มเติม จนกว่าจะมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่าในปัจจุบัน

ในงานวิจัยนี้เชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีอยู่ 2 กลุ่มคือกะเหรี่ยงสกอว์(หรือปะกาเคอะ-บางหมู่บ้านก็ออกเสียงเป็นปะกาเคอะและปะกันยอ)และกะเหรี่ยงโปว์(หรือกะเหรี่ยงโพล่งหรือบางหมู่บ้านก็ออกเสียงโพล่ว)* ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยง 2 กลุ่มนี้มีสำนึกทางสังคม ภาษา ลักษณะทางเชื้อชาติ ความเชื่อ พฤติกรรมทางสังคมและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์คล้ายคลึงกัน และได้รับการยอมรับจากกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระรัฐกอกูเล บรรจุนื้อหาวิชาภาษาปะกาเคอะ และภาษาโพล่งไว้สอนในหลักสูตรของระบบการศึกษารัฐกะเหรี่ยงกอกูเล ซึ่งเป็นศูนย์กลางจิตวิญญาณชาวกะเหรี่ยงที่เหนียวแน่นที่สุด

1.2.3.1 พัฒนาการทางสังคมกลุ่มกะเหรี่ยงปะกาเคอะ

กลุ่มกะเหรี่ยงปะกาเคอะตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นที่สุดในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย เป็นกลุ่มชนบทที่สูงกลุ่มใหญ่ที่สุดในแถบนี้ และยังเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมอันแนบแน่นกับกลุ่มคนในอาณาจักรล้านนา จนชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดถึงกับมีความเชื่อว่า พระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระธิดาเจ้าพระยาแห่งเมืองเชียงใหม่ และเป็นพระราชชายารัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453)แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมีบรรพบุรุษเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยง¹ เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้เป็นบ้านเมืองชายขอบให้แก่อาณาจักรล้านนามาช้านาน

คนโบราณเข้าใจว่ากะเหรี่ยงปะกาเคอะคือกะเหรี่ยงแท้ (เป็นการเรียกโดยราชสำนักกรุงเทพฯ แต่คนภาคเหนือเรียกคนกลุ่มนี้ว่าพวกยาง) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่อยู่ในเขตอิทธิพลของอาณาจักรไทย และเป็นกลุ่มที่ยอมรับอำนาจของอาณาจักรไทยด้วยดี อาณาจักรไทยไว้วางใจชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จนมีการประกาศตั้งชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคอะหลายชุมชนขึ้นเป็นอำเภอ และมีการจัดถนนแบบใหม่เข้าไปในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ยังผลให้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงต้องเผชิญกับการคุกคามของวัฒนธรรมใหญ่จากส่วนกลาง ดังนั้นสถานะภาพชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคอะในปัจจุบัน มีการพัฒนาไปตามระบบรัฐที่ต้องการให้เกิดความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม แต่วิถีของชุมชนกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็ถูกทำลายลงโดยมีระบบรัฐเป็นฝ่ายขึ้นอย่างสูงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่านักวิชาการบางส่วนพยายามลงความเห็นว่ากะเหรี่ยงปะกาเคอะคือ “กะเหรี่ยงขาว” เพราะคิดว่ากะเหรี่ยงเผ่านี้นิยมแต่งกายด้วยสีขาว แต่จากการศึกษาวิถีชีวิตโดยทั่วไป ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคอะก็มีการแต่งกายสีขาวในกลุ่มวัยเด็กเหมือนเช่นกะเหรี่ยงโพล่ง พอแต่งงานและมีอายุมากแล้ว ก็จะสวมใส่

* เป็นลักษณะพื้นถิ่นพื้นฐานของชาวกะเหรี่ยงแต่ละสายที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน แต่ชาวกะโพล่งในกลุ่มน้ำคำภาษีเชื่อว่าเผ่าของตนชื่อว่าเผ่า "ซุส"

¹ ป้ายแสดงนิทรรศการพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง. จัดในงานอั้งหมีต๋อง(กินข้าวห่อ) ที่บ้านโป่งกระทิงบน. ปี พ.ศ. 2543.

เสื้อผ้าสีอื่นๆ เช่นสีแดง สีส้มหรือสีน้ำตาล เช่นเดียวกับกะเหรี่ยงโพล่ง ดังนั้นจึงเข้าใจว่าคำว่า “กะเหรี่ยงขาว” คงจะเกิดขึ้นเพื่อจำแนกชนกลุ่มนี้ออกจากพวกยางแดง แต่สถานะภาพของเผ่าสกอว์นี้ที่ถูกต้องที่สุดนั้นควรเป็นไปตามคำเรียกขานของคนในภาคเหนือที่เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “พวกยาง” นั่นๆ

1.2.3.2 พัฒนาการทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงโพล่ง

ชาวกะเหรี่ยงโพล่งเรียกตนเองว่า “เขโพล่ง” แปลว่าคนชาวโพล่ง บางครั้งชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็เรียกตนเองว่า “กะโพล่ว” และ “ซูส์” * เป็นเสียงที่กลั่นออกมาจากภาษาท้องถิ่นดั้งเดิม ยากที่คนพื้นราบจะเลียนเสียงให้เหมือนจริงได้ กลุ่มกะโพล่งนั้นน่าจะเรียกชื่อกลุ่มตัวเองในความหมายที่ว่า กะเหรี่ยงผู้พิ หรือ กะเหรี่ยงผู้อาวุโส เพราะมีตำนานชาวกะเหรี่ยงรองรับการเป็นพี่ใหญ่ของชาวโพล่ว ในการดูแลความสงบสุขในแถบเทือกเขาตะนาวศรี และคำว่า พูล่ง หรือ โพล่ว ในภาษากะเหรี่ยงก็แปลว่า ผู้อาวุโส

สันนิษฐานว่าชาวกะเหรี่ยงโพล่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดชาวมอญมาก่อน เมื่อครั้งตั้งถิ่นฐานอยู่แถบเมืองเย เมืองทวาย แถบลุ่มน้ำอิระวดีและตะนาวศรีในประเทศสหภาพพม่า เพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ยอมรับนับถือศาสนาพุทธมานานแล้ว ในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงโพล่งมีการนับถือลัทธิเจ้าวัด (ด้วยการผูกแขนให้พรกันด้วยด้ายเหลืองและด้ายสีส้ม) การบูชาเกจิอาจารย์ พระน้ำมนต์ การบูชาเสาเจดีย์ และต้นโพอันเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งพบได้ทั่วไปในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงโพล่ง แสดงถึงการได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาเข้ามาช้านานก่อนที่จะอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีการตั้งถิ่นฐานใกล้ชิดกับชาวมอญมาด้วยความสงบเป็นเวลากว่า 240 ปีมาแล้วในลุ่มน้ำแควใหญ่ แควน้อย ตะนาวศรี ลำภาชีและลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในกลุ่มหัวเมืองรามัญ 7 หัวเมือง กับเมืองชาวกะเหรี่ยง 2 หัวเมืองในลุ่มน้ำแม่กลอง กับถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดราชบุรีเป็นอาทิ การเป็นพันธมิตรซึ่งกันและกันระหว่างชาวกะโพล่งกับชาวมอญ ทำให้ประเพณีการรำผีมอญในลุ่มน้ำแม่กลอง มีการรำผีกะเหรี่ยงด้วยความเคารพนับถือควบคู่กันไปด้วยทุกครั้ง

ชาวกะเหรี่ยงโพล่งเป็นกลุ่มที่มีการผสมผสานกับชาวพื้นราบได้อย่างรวดเร็ว โดยการเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมคนพื้นราบ มีการติดต่อ คัดเส้นทางและส่งเสริมอาหาร สินค้าและการกระตือรือร้นที่จะเดินทางไปรับเสด็จพระเจ้าแผ่นดินไทยทุกครั้ง ที่มีการเสด็จประพาสน้ำตกไทรโยค จนชาวกะเหรี่ยงโพล่งนี้เป็นพสกนิกรของพระเจ้าแผ่นดินไทย ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวกะเหรี่ยงโดยต่อเนื่องจนชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีความปลอดภัยโดยเสมอมา

* บางกลุ่มเรียกตนเองว่าโปวว์ บางกลุ่มก็ออกเสียงว่าพูล่ง เพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้อาศัยกระจัดกระจายกันตั้งแต่ฝั่งตรงข้ามอำเภอแม่สะเรียงมาจนถึงปากอ่าวมะตะบันของประเทศสหภาพพม่า บางกลุ่มผสมผสานทางวัฒนธรรมกับพม่า(เช่นกรณีแถบท่าสองยาง) บางกลุ่มผสมผสานกับชาวมอญ(เช่นกรณีแถบราชบุรีและกาญจนบุรี)และมีบางกลุ่มผสมผสานกับยางแดงและลัวะอีกด้วย

2. ประวัติศาสตร์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าเก่าแก่ มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในบริเวณประเทศจีนทางตอนใต้ในเขตติดต่อกับแคว้นทิเบตและตอนเหนือของประเทศพม่าในปัจจุบัน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงรับเอาวัฒนธรรมบางอย่างมาจากชนเผ่าทิเบตและพม่า กลุ่มนักมานุษยวิทยาของประเทศไทยจึงจัดกลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มเชื้อสายจีน-ทิเบต(Sino-Tibetan Stock) ตามสภาพของการก่อเกิดวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังจะเห็นว่าภาษาพูดดั้งเดิมของชนเผ่ากะเหรี่ยงมีภาษาจีนและทิเบตปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก จึงสันนิษฐานว่าในช่วงแรกๆ ชาวกะเหรี่ยงน่าจะอาศัยเมืองในเขตตอนใต้ของจีนและทิเบต เพื่อการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ ชาวกะเหรี่ยงจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาของชาวจีนและทิเบตเพื่อการสื่อสาร จนกลายเป็นรากฐานที่นำไปสู่การหล่อหลอมวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ค่านาน นิตาน พื้นบ้าน มุขปาฐะและอื่นๆอีกมาก

เมื่อชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ชุมชนขนาดใหญ่หลายๆ ก็จะมีการแยกย้ายไปตั้งชุมชนใหม่ เพื่อการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติ และความสะดวกในการทำมาหากิน ในเวลาชานานนับพันปีชาวกะเหรี่ยงจึงมีการแยกย้ายชุมชนแตกสาขาออกไป ในที่ราบตามหุบเขาต่างๆ ในเขตลุ่มน้ำโขง คง เมย อุ่มผาง แม่จัน เชน ภาชี ต้นน้ำแม่กลองและลำน้ำสาขาอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก สภาพการแยกย้ายชุมชนกะเหรี่ยงมีการเคลื่อนย้ายจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ตามลักษณะการไหลของสายน้ำ

2.1 พัฒนาการทางสังคมและการเมืองของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงเคยมีบ้านเมืองอยู่ในแคว้นทิเบตของประเทศจีน โดยสืบทอดต่อกันมาว่าบ้านเมืองเดิมอยู่ทางทิศดาวช้าง(คือทิศเหนือ)ต่อมาได้อพยพมาตั้งเมืองศูนย์กลางอยู่ในแถบลุ่มน้ำคงตอนกลางบริเวณเมืองแจะ แม่สกลุ ทาสองยาง อมก้อยและเมืองใหม่ โดยทั้งสามเมืองนี้เป็นเมืองขนาดใหญ่ของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากหมู่บ้านช่องโจรกลางหุบเขา ที่คอยปล้นสดมชวาม่าน(คือพม่า-ผู้เขียน) ชาวฮ่อ(คือกลุ่มคนจีนทางตอนใต้)และชาวไทยในแถบหัวเมืองล้านนา ที่ต่างพยายามขยายอิทธิพลทางการเมืองเข้าไปในเขตลุ่มน้ำคง เมื่อมีกองกำลังมากขึ้นชาวกะเหรี่ยงก็ตั้งบ้านเมืองเพื่อประกาศเขตอิทธิพล โดยมีเมืองแจะเป็นศูนย์กลาง¹ โดยมีชุมชนระดับหมู่บ้านล้อมรอบอยู่ไม่ต่ำกว่า 20 แห่งได้แก่ เมืองถูกช้าง เมืองสิดอ ลอยกอ ดิโหม่วโซ้ว บ่องสะเค็ง ชอว์ท่า ปางแป้ ทลาง(คือเมืองผาปูนในปัจจุบัน) บ้านท่าสยา(อยู่ริมลำห้วยแม่สยา) บ้านอ่อง บ้านแม่เย็น บ้านแม่ระนา เมืองขวม(ปัจจุบันคืออำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน) เมืองขุนขวม(ปัจจุบันคืออำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน) เมืองแม่ฮ่องสอน บ้านเมืองดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่อยู่ในเขตประเทศพม่า ยกเว้นบ้านแม่ระนา เมืองแม่สยา เมืองขวม เมืองแม่ฮ่องสอนและเมืองขุนขวมที่อยู่ในเขตประเทศไทยในปัจจุบัน

¹ กองบรรณสาร.กระทรวงการต่างประเทศ. แผนที่ 8.2 ตอนที่ 6 รายงานหลวงวิจิตรวาทศาสตร์หลวงรอนนริราช

บ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำคงตอนกลาง มาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นอย่างช้า เพราะตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ได้กล่าวถึง“เมืองยางขูแห่ง”(หมายถึงบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงทุกแห่ง)ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรพม่าทั้งหมด ในคราวที่กษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ในสมัยพระเจ้าเมกุฎิ(พ.ศ. 2094-2107)แห่งอาณาจักรล้านนา¹ ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าบุเรงนอง(พ. ศ. 2094-2124)แห่งอาณาจักรพม่า แต่การช่วงชิงอำนาจกันอย่างต่อเนื่องระหว่างชาวมอญและชาวพม่าในเขตลุ่มน้ำอิรวดี สะโตงและสาละวินทางตอนล่างก็ทำให้บ้านเมืองดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงสามารถเป็นอิสระในบางช่วงบางสมัย โดยชาวกะเหรี่ยงในเขตลุ่มน้ำคง มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเผ่าเงี้ยว และบ้านเมืองในอาณาจักรล้านนา

อย่างไรก็ตามการที่อาณาจักรพม่ายกขยายเขตอิทธิพลทางการเมืองขึ้นทางทิศเหนือเพื่อควบคุมบ้านเมืองในเขตลุ่มน้ำคงทางตอนเหนือและเขตสิบสองปันนา² ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากจำเป็นต้องอพยพลงมาทางทิศใต้เรื่อยๆอยู่เป็นระลอกสาย เพื่อเข้ามาอาศัยปะปนอยู่ในบ้านเมืองของชาวมอญ ซึ่งมีบ้านเมืองขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก ชาวกะเหรี่ยงได้เป็นพันธมิตรที่ดีกับชาวมอญ ในการต่อต้านการกดขี่ของชาวพม่า ที่ขยายเขตอิทธิพลทางการเมืองมาสู่ปากอ่าวมะตะมะและหัวเมืองฝั่งตะวันออกของเทือกเขาตะนาวศรี

2.2 อาณาจักรของชาวยางแดง

แม้ว่างานวิจัยนี้เห็นว่าชาวยางแดง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เอกเทศที่แปลกแยกจากชาวกะเหรี่ยง แต่เพื่อความเข้าใจบริบททางสังคมและภูมิหลังของกลุ่มคนบนที่สูง ก็ขอนำประวัติศาสตร์ชาวยางแดงบางส่วนมากล่าวไว้ในที่นี้

กลุ่มชาวยางแดงยังคงปักหลักประกาศเขตอิทธิพลอย่างมั่นคงในแถบลุ่มน้ำสาละวินสืบต่อมาเป็นกลุ่มกะยาอิสระ ชนกลุ่มนี้มีนิสัยดุร้าย จึงมีการรวมกลุ่มผนึกกำลังก่อตั้งกองกำลังป้องกันตนเอง และแข่งขันอำนาจกับศูนย์อำนาจต่างๆ ที่เข้ามาเก็บเอาผลประโยชน์ต่างๆในลุ่มน้ำคง ยังผลให้บ้านเมืองของชาวยางแดงเป็นที่กล่าวขานกันถึงความดุร้ายและหวงแหนถิ่น จนชาวยางแดงมีธรรมเนียมทำข้อตกลงกับเมืองเชียงใหม่ ในลักษณะเป็นบ้านเมืองที่เท่าเทียมกัน กล่าวคือเมืองยางแดงกับเมืองเชียงใหม่ได้ตั้งสัตย์ปฏิญาณร่วมกันว่าให้เอากลางแม่น้ำสาละวินเป็นเส้นแบ่งแดน โดยมีคำตกลงในข้อสัญญาว่า “แม้สรรพสิ่งใดๆไหลน้ำแม่คงมาฟากตะวันออกก็ให้เมืองเชียงใหม่เอาเป็นประโยชน์ ถ้าไหลไปฝั่ง

¹ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ฯ. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. 2514. หน้า 77.

² เจ้าหน่อคำ 4 หมื่นนาเมืองแซ่. หนังสือพิบพื้นเมืองเรื่องกล่าวสิบสองปันนาเชียงรุ่งและเชื้อเครือเจ้าแผ่นดินแสนหวีฟ้า. หน้า 106-107. (เอกสารยังไม่ได้ตีพิมพ์)

ตะวันตกก็ให้ยางแดงเอาเป็นประโยชน์ ถ้าไหลมากลงน้ำให้แบ่งฝ่ายละครึ่ง ทรายใต้น้ำแม่คงบ่หาย เขาควาย

บ่ลื้อ ถ้าช้างเผือกบ่ขุบ เมืองเชียงใหม่มากับเมืองยางแดงทั้งสองไม่ขาดไมตรีกัน”¹ ประเพณีการตั้งสัตย์ปฏิญาณดังกล่าวเป็นประเพณีที่ทั้งสองฝ่ายกระทำสัญญาต่อกันโดยสม่ำเสมอ โดยที่ฝ่ายเมืองยางแดงมักจะติดตามทวงให้มีการกระทำสัตย์ปฏิญาณ เมื่อถึงกำหนดการทำในแต่ละปี เมืองเชียงใหม่จำเป็นต้องกระทำสัตย์ปฏิญาณกับเมืองยางแดง เพื่อป้องกันไม่ให้องค์กำลังขนาดใหญ่บุกมาปล้นบ้านเมือง หรือมาดักจับเอาคนในแถบเมืองแม่ฮ่องสอน และบ้านเมืองในลุ่มน้ำแม่ไปเรียกค่าไถ่ เพราะดินแดนแถบนี้มีความสำคัญต่อหัวเมืองล้านนาในฐานะที่เป็นเขตผลประโยชน์ไม้สัก อัญมณี เนื้อและหนังสัตว์ป่า และแหล่งล่าช้างเพื่อใช้งานของกลุ่มหัวเมืองล้านนา

ชาวยางแดงตั้งบ้านเมืองอยู่ท่ามกลางชาวเงี้ยว กะเหรี่ยง จีน มูเซอและลื้อ โดยมีเมืองศูนย์กลางคือเมืองเจระอันเป็นเมืองที่มีเขตทุ่งเพาะปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุด บ้านเมืองของชาวยางแดงในเขตลุ่มน้ำคงตอนกลางเป็นเขตป่าไม้สักที่อุดมสมบูรณ์ ป่ามีความสมบูรณ์ มีแหล่งผึ้งป่าและสัตว์ป่านานาชนิดเป็นจำนวนมาก รวมทั้งสัตว์ใช้งานขนาดใหญ่ เช่น ช้าง ควายป่า กวาง วัวแดงและอื่นๆ ชาวยางแดงมีรายได้จากการค้าไม้ด้วยการล่องซุงไปขายตามแม่น้ำคง การเก็บค่าตอไม้ การเลียงช้างเพื่อชักลากไม้ ขอนสัก การรับจ้างชักไม้ การขายช้าง นอกจากนี้แล้วชาวยางแดงก็มีสินค้าสำคัญคือแก้วสีมรกต สีผึ้ง น้ำผึ้ง ถั่วระ ถั่วเน่า หวาย งานเครื่องใช้ทำจากไม้ฝางพลอยและสินค้าการเกษตรต่างๆ จึงถือเป็นเขตที่มั่งคั่งที่สุดแห่งหนึ่งในลุ่มน้ำคง

2.3 ความรุนแรงทางการเมืองในลุ่มน้ำคง(สาละวิน)กับการอพยพของชาวกะเหรี่ยง

ปัญหาความรุนแรงทางการเมืองในลุ่มน้ำสาละวินที่เกิดขึ้นจากการกวาดล้างชาวกะเหรี่ยงของอาณาจักรพม่า ตามด้วยเข้าไปแทรกแซงซ้ำโดยประเทศอังกฤษ ทำให้ผลประโยชน์ในดินแดนของชาวกะเหรี่ยงกลายเป็นประเด็นที่ทำร้ายชุมชนของชาวกะเหรี่ยงเอง เมื่อชาตอังกฤษที่เจริญในนามอารยะประเทศอันมีความชำนาญทางการค้า มองเห็นสินค้าสำคัญหลายสิ่งนอกจากไม้ขอนสักแล้วยังมีหนังกวางแดง งาช้าง นอแรด เขากวางอ่อน เขากวางแห้ง อำพันทอง กระวาน หวาย ไม้ฝาง ไม้กฤษณา แร่ตะกั่วและอีกหลายสิ่ง ที่เป็นสินค้าที่ดินแดนยุโรปต้องการ ประเทศอังกฤษจึงดำเนินการอย่างริบเร่งในอันที่จะแบ่งปันเขตแดนกับอาณาจักรไทย โดยใช้สันเขาปันน้ำเป็นเขตแดนในการแบ่งตามความพอใจของฝ่ายอังกฤษซึ่งถือว่าผิดธรรมเนียมแต่เดิม ที่ชาวพื้นเมืองเคยปฏิบัติกันมา สถานการณ์เช่นนี้ทำให้อาณาจักรไทยปริวิตกในสถานการณ์แทรกแซงโดยชาติดินแดนอาณานิคมอย่างยิ่ง

¹ กองบรรณสาร, กระทรวงการต่างประเทศ, แผนที่ 8.2 ตอนที่ 6 รายงานข้าหลวงสำรวจเขตแดนด้านตะวันตกเมืองนครเชียงใหม่.

อาณาจักรไทยมีความเป็นห่วงในผลประโยชน์เรื่องไม้ขนสัก จึงริเริ่มที่จะว่าจ้างชาวต่างชาติผู้มีความรู้ทางการป่าไม้ เพื่อสำรวจเขตแดนป่าไม้สักในพระราชอาณาเขตทางทิศเหนือ ดังนั้นในระยะก่อนปี พ.ศ. 2438 อาณาจักรไทยได้ว่าจ้างนายเอฟ. เดอ แคสเตนสกายด์ (Mr. F. de Castenskiold) บุตรขุนนางชาวเดนมาร์กที่อยู่ในแผ่นดินไทย เป็นผู้ดูแลเรื่องกิจการป่าไม้ แต่บุคคลผู้นี้ก็เสียชีวิตกระทันหัน ขณะตรวจป่ามาถึงบริเวณจังหวัดตาก รัฐบาลไทยจึงได้จ้างนายเฮ. สเลด (H. Slad) สัญชาติอังกฤษที่เคยมีประสบการณ์ทำไม้ในพม่า ให้ดูแลเกี่ยวกับการสำรวจและการให้เช่าป่าไม้ของรัฐบาลไทย รัฐบาลไทยปริวิตกในสถานการณ์เช่นนี้ จึงได้ตราพระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมืองซึ่งจะทำสัญญากับชาวต่างประเทศในปี พ.ศ. 2417 โดยบัญญัติว่า “สัญญาที่ผู้รักษาเมืองหรือผู้ครองนครจะทำกับชาวต่างประเทศนั้น จะต้องได้รับสัตยาบันจากรัฐบาลก่อนจึงจะมีผลบังคับใช้” โดยในพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการ แต่ปัญหาผลประโยชน์เรื่องไม้สักก็มีแต่เพิ่มขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2427 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงประกาศพระบรมราชโองการการซื้อไม้สัก โดยการ

ซื้อขายไม้ขนสักต้องผ่านรัฐบาล ห้ามเจ้าผู้ครองบ้านเมืองต่างๆ ถือว่าป่าไม้สักเป็นทรัพย์สินส่วนตน

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้มีชาวต่างชาติจำนวนมากเดินทางเข้ามาขอสัมปทานไม้สักกับรัฐบาลไทย เพราะรัฐบาลไทยยอมรับข้อตกลงการซื้อขายและให้ความคุ้มครอง ยังผลให้มีบริษัททำไม้ทำสัญญากับรัฐบาลไทยหลายบริษัท จนต้องมีการเพิ่มด่านเก็บภาษีไม้ขนสักจากด่านปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ ไปเปิดอีกแห่งที่ตำบลกาโด เมืองมะละแหม่งประเทศพม่า (โดยการขอทำสัญญากับอังกฤษ) ทั้งที่รัฐบาลอังกฤษที่ประเทศอินเดียก็มีบริษัททำไม้อยู่ในแม่น้ำคงเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว

การที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลอังกฤษเข้าไปทำไม้ในเขตบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยง ทำให้ชุมชนของชาวกะเหรี่ยงตกอยู่ในอันตราย เพราะมีการตัดทางเพื่อชักลากไม้ มีกองกำลังไปรักษาความปลอดภัยแก่บริษัททำไม้ และมีการตัดป่าจนโล่งเตียน ทำให้มีเส้นทางเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงโดยสะดวกหลายทาง ไม่ทุรกันดารเหมือนในอดีต ยังผลให้มีกองกำลังเข้าไปสร้างความขัดแย้งกับชาวกะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงกองกำลังกลุ่มยางแดงที่ออกอาละวาดจับชาวกะเหรี่ยงแถบเมืองขุนยวม (คือเมืองแม่สะเรียงในปัจจุบัน-ผู้เขียน) บ้านผาผ่า สบเมย แม่น้ำน้อยไปเรียกค่าไถ่ หรือไปขายเป็นทาส¹ จอระผ่อหัวหน้าชาวกะเหรี่ยงได้รวบรวมผู้คนเพื่อผลักดันอิทธิพลจากภายนอกในระยะปี พ.ศ. 2423-2428 ก็ไม่อาจต้านทานได้ ชาวเมืองและทหารกะเหรี่ยงถูกทำร้าย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพข้ามสันเขามาที่ฝั่งประเทศไทย² กลายเป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรไทย โดยพระมหากษัตริย์ไทยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ผู้นำชาวกะเหรี่ยงเป็น “ขุนพิทักษ์ศิริมาส” สายหนึ่งอีกสายหนึ่งเป็น “พระศรีสุวรรณศิริ” คอยดูแลหน้าด่านเพื่อส่งข่าวให้แก่กรมอาทมาต อันได้มีส่วนสร้างความมั่นคงให้แก่อาณาจักรไทย โดยบ้านเมืองแห่งแรกๆ

¹ ที่ว่าการอำเภอสบเมย. เอกสารบรรยายสรุปอำเภอสบเมย. 2544. หน้า 1.

² ศูนย์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงบ้านบึงดี. แนะนำบ้านบึงดี. ม.ป.ป. หน้า 10. (เอกสารอัดสำเนา)

คือเมืองสังขละบุรี ศรีสวัสดิ์ บ้องตี้ อุ่มพาง แม่ละเมา ผางใต้ (เมืองโบราณในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันร้างไปแล้ว) ทองผาภูมิ ท่าสองยาง อมก๋อย ไมลงยี(คือแม่สะเรียง)และเมืองเล็กอีกหลายเมือง

เมื่อชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยด้วยความสงบอย่างต่อเนื่อง ก็มีความมั่นใจในอาณาจักรไทย ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งจึงเคลื่อนย้ายเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเขตลุ่มน้ำลำภาชีในบริเวณกว้าง ไปจนถึงเทือกเขาตะนาวศรีอันเป็นสันเขาปันน้ำแบ่งแดน เมื่อชาวกะเหรี่ยงสร้างบ้านเมืองขึ้นแล้ว ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็ตัดทางเดินเท้าและทางเกวียนเพื่อให้สามารถเดินทางสู่เมืองเพชรบุรี ราชบุรี และสมุทรสงคราม โดยสะดวก กลายเป็นประชาชนส่วนหนึ่งของเมืองทั้งสามนี้ โดยที่ชาวกะเหรี่ยงเป็นที่รู้จักของชาวเมืองมาช้านาน

2.4 หลักฐานชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยหรือเผ่าภูเขาที่กลุ่มคนไทยรู้จักและมีความสัมพันธ์มาช้านานแล้ว ในฐานะชนบทที่สูงที่มีความสามารถในการเดินป่าและการกลิกรรม เป็นชนเผ่าที่ชอบอาศัยอยู่ตามชายขอบของอาณาจักรไทย จนปรากฏในหลักฐานของอาณาจักรล้านนามีการเข้าไปเก็บส่วยจากชาวกะเหรี่ยง ที่ดูแลค่าส่วยต่อไม้ในแถบลุ่มน้ำคง ในหลักฐานของหัวเมืองล้านนานั้น กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงโดยเรียกว่า “พวกยาง” นอกจากนี้แล้วหลักฐานเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย ยังมีปรากฏในพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย

หลักฐานเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย มีปรากฏอยู่ในผู้พระธรรม(ผู้ดำรงเก็บพระธรรมและคัมภีร์ต่างๆ) และภาพวาดในจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธาราษฎร์จังหวัดเพชรบุรี กล่าวคือ ที่ข้างผู้พระธรรมเลขทะเบียนที่ กท.77 มีภาพชาวกะเหรี่ยงสองคนแบกอาวุธโบราณอยู่ในป่า แต่งกายอย่างชุดพื้นเมืองชาวกะเหรี่ยง¹ ไว้ผมยาวมัดผมมวยเป็นเหมือนนอแรดไว้ที่หน้าผาก ที่ใบหูเจาะหูมีเครื่องประดับทรงกลมปรากฏอยู่ ผู้พระธรรมเลขทะเบียนกท. 228 มีภาพชาวกะเหรี่ยงสามคน² แต่งกายอย่างชาวกะเหรี่ยงพื้นเมืองปรากฏอยู่ด้วยกัน ส่วนที่ผู้พระธรรมชุดจินบุญรอดเป็นผู้สร้างเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ญาตินั้น(ไม่ปรากฏเลขทะเบียน) มีภาพชาวกะเหรี่ยงกับเสือแม่ลูกอ่อนปรากฏอยู่ข้างผู้พระธรรม³ นอกจากนี้แล้วก็มีภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงอีกด้วย

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดเกาะแก้วสุทธาราษฎร์อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี มีภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ แสดงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงอยู่ร่วมกับชาวจีน มอญ ไทย และลาวโซ่ง(หรือเผ่าผู้ไทดำ)

¹ หอสมุดวชิรญาณ. ผู้พระธรรมโบราณ. เลขทะเบียน กท. 77.

² หอสมุดวชิรญาณ. ผู้พระธรรมโบราณ. เลขทะเบียน กท. 228.

³ สุรินทร์ เหลือละมัย. กะเหรี่ยงไปวัดวัฒนธรรมราชบุรี. ม.ป.ป. หน้า 16.

แสดงถึงสังคมชีวิตของชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาตั้งแต่ต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
 ตอนต้นเป็นอย่างช้าที่สุด หลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้อาศัยได้อาศัยอยู่ร่วมกับ
 ชนเผ่าอื่นๆ ในฐานะกลุ่มคนร่วมสังคมเมืองเดียวกัน จนเป็นที่รับรู้อยู่ทั่วไปในชนเผ่าต่างๆ ว่าชนเผ่า
 กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีอุปนิสัยเยือกเย็น รักสงบ มีสภาพสังคมชีวิตปรับตัวอยู่กับธรรมชาติอย่างพอเหมาะ
 และมีการปรับเปลี่ยนธรรมชาติก็เพียงเพื่อให้เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น

3. ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยกับการก่อตั้งชุมชน

สันนิษฐานว่าบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงจำนวนมาก ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำสาละวินมาตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 22 เป็นอย่างช้า เพราะตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ได้กล่าวถึงความรุนแรงทางการเมืองในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 22 ว่า “ เมืองยางซูแห่ง ” (หมายถึงหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงทุกแห่ง - โดยผู้เขียน) ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรพม่าทั้งหมดในคราวที่กษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ในสมัยพระเจ้าเมกุฎี (พ.ศ. 2094 - 2107)¹ แห่งอาณาจักรล้านนา โดยกษัตริย์พม่าที่แผ่อิทธิพลทางการเมืองขึ้นสู่แถบนี้คือพระเจ้าบุเรงนอง (พ.ศ. 2094 - 2124) การพยายามปราบปรามหัวเมืองมอญและหัวเมืองล้านนาของอาณาจักรพม่าทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงได้รับความกระทบกระเทือนอย่างยิ่ง เพราะบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงอยู่ระหว่างอาณาจักรพม่ากับหัวเมืองล้านนา

ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 22 - 24 เป็นช่วงเวลาที่เลวร้ายในประวัติศาสตร์ชนชาติกะเหรี่ยง เนื่องจากอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาทำสงครามกับอาณาจักรพม่า และทั้งสองฝ่ายต่างเกณฑ์ทัพขนาดใหญ่ไปทำสงครามกันผ่านบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงในลุ่มน้ำเมย สาละวินและหุบเขาตะนาวศรี มีการกวาดต้อนไพร่ชาวกะเหรี่ยงไปยังบ้านเมืองของแต่ละฝ่าย ยังผลให้ให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง โดยในระหว่าง พ.ศ.2081-2352 นั้น มีการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่าไม่ต่ำกว่า 24 ครั้ง²

นอกจากนี้แล้วช่วงเวลาดังกล่าวบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงก็ถูกเมืองเชียงใหม่กวาดต้อนเข้ามาเป็นพลเมืองในแถบหัวเมืองล้านนา ดังเหตุการณ์หลังปี พ.ศ. 2319 หลังจากที่เมืองเชียงใหม่ได้ร้างไปเพราะการคุกคามของพม่า พระเจ้ากาวิละ (พ.ศ. 2324- 2359) จึงได้เริ่มฟื้นฟูบ้านเมืองโดยการกวาดต้อนเอาชนเผ่าต่าง ๆ เข้าไปเป็นพลเมือง เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่เมืองเชียงใหม่ และนโยบายนี้ก็ได้รับการสานต่ออย่างดียิ่งในสมัยพระเจ้าธรรมลังกาหรือพระเจ้าช้างเผือก (พ.ศ. 2356-2364)³ ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนว่าสมัยนี้ มีการกวาดต้อนชาวกะเหรี่ยงมาเป็นไพร่เรือนเมืองเชียงใหม่ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง แต่ละครั้งได้ผู้คนเป็นจำนวนมาก

¹ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ฯ. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. 2514. หน้า 77.

² ครั้งที่ 24 เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2310 คูสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า339.

³ พระยาประชาภิจักรจักร. พงสาวดารโยนก. 2515. หน้า 482.

4. การก่อตั้งชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย

การก่อตั้งชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยล้วนแต่มีประวัติการก่อตั้งคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการอพยพแยกย้ายออกจากชุมชนใหญ่และหลบหนีภัยสงคราม ออกไปตั้งบ้านเรือนในเชิงเขา โดยระยะแรก ๆ ของการตั้งชุมชนอยู่ระหว่าง 7 - 50 ครัวเรือนกระจายอยู่ทั่วไป เมื่อนานไป หมู่บ้านเหล่านี้ก็ค่อย ๆ เติบโตขึ้น เช่น เมืองแม่เหาะ แม่ฮ่องสอน แม่สามแลบ สบเมย อมก๋อย แม่สะเรียง แม่แจ่ม แม่ลาน้อย แม่เงา ลี้ บ้านโฮ้ง สบเมย แม่สลิค ท่าสองยาง แม่ต้าน กองลอย บ้านแม่ระมาด บ้านสระสิมมในอำเภอกำแพงแสน สวนผึ้ง บ้านบ่อ บ้านท่ายาง บ้านเมกะวะ บ้านปะละทะ บ้านแม่กลองคี* บ้านบ้องตี้ บ้านกุยแห้ง บ้านอู่มผาง บ้านวะเลย์เหนือ บ้านวะเลย์ใต้ บ้านซอว์ท่า บ้านวะเลย์คี(รัฐกะเหรี่ยงอิสระในปัจจุบัน) บ้านขุนแต่ อำเภोजอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ บ้านยางน้ำกัลลัดเหนือ บ้านยางน้ำกัลลัดใต้ บ้านคา บ้านบึง บ้านองค์พระ บ้านป่าแฝก บ้านทุ่งมะกอก บ้านห้วยคินดำ บ้านกล้วยในเขตอำเภอด่านช้างจังหวัดสุพรรณบุรี¹ และอื่น ๆ อีกมาก เมื่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงตั้งขึ้นแล้ว ชาวกะเหรี่ยงจะเริ่มตัดทางเดินเท้าอย่างน้อยสองเส้นทาง กล่าวคือ เส้นทางหนึ่งเพื่อติดต่อกับชุมชนชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน และอีกเส้นทางหนึ่งจะเป็นเส้นทางที่ตัดขึ้นสำหรับติดต่อกับชุมชนที่ใหญ่กว่าเพื่อพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีความสามารถในการตัดเส้นทางเดินเท้าข้ามสันเขาและลำห้วยได้เป็นอย่างดี

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนภาคตะวันตกของประเทศไทยส่วนใหญ่อพยพเข้ามาในยุคต้นรัตนโกสินทร์ เพราะในยุคต้นรัตนโกสินทร์นั้นเป็นยุคก่อสร้างบ้านเมืองของอาณาจักรไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ.2325- 2352) และสมัยรัชกาลที่ 3(พ.ศ.2367 -2394)นั้นอาณาจักรไทยมีความต้องการกำลังคนอย่างสูง จึงมีการกวาดต้อนเอาผู้คนตามท้องถิ่นอื่น ๆ เข้ามาไว้ในเขตที่ควบคุมสะดวกของศูนย์อำนาจ (คือบริเวณภาคกลางของประเทศไทย) สภาพเช่นนี้จึงสะท้อนว่า ในบริเวณประเทศไทยในปัจจุบันนั้น ยังมีพื้นที่ที่รกร้างอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเขตรกร้างตามที่ต่าง ๆ โดยหัวเมืองใหญ่ในแถบอาณาจักรล้านนาเดิม เมืองกรุงเทพฯ ดาก เชียงใหม่ และเมืองใหญ่ในชายแดนภาคตะวันตกอื่น ๆ มีความต้องการเครือข่ายทางสังคม เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของสินค้าประเภทของผ้า พืชผัก ยาสมุนไพร เครื่องเทศ แร่ธาตุ เนื้อสัตว์ป่า หนังสัตว์ป่าและอัญมณีต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วการมีชุมชนหน้าด่านตามแนวชายแดนก็ทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในความปลอดภัยของเมือง ในอันที่จะเตรียมการป้องกันข้าศึก เพราะมีชุมชนหน้าด่านคอยแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของศัตรูอยู่โดยสม่ำเสมอ

* คำว่า “ลี้” เป็นภาษากะเหรี่ยง แปลว่า ดันน้ำ

¹ คณะกรรมการอำนวยการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงานฯ

ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาก่อตั้งชุมชนหน้าด่านกลุ่มสำคัญมาก เพราะชาวกะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่คนพื้นราบมีความสนิทสนมและไว้วางใจมาก ดังจะพบว่าเทพกรรมและมโนทัศน์ของคนพื้นราบมักกล่าวถึงเผ่าภูเขอื่น ๆ ว่าดุร้าย ไม่น่าไว้วางใจ ในขณะที่กล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงว่ารักสงบและซื่อ คนพื้นราบในเขตอาณาจักรไทยจึงมักยอมให้ชาวกะเหรี่ยงนำเกวียนขนสินค้าเข้ามาค้าขายในเมืองได้โดยไม่ข่มเหงรังแก ดังเห็นได้อย่างชัดเจนในจิตรกรรมฝาผนังของวัดเกาะแก้วสุทราวาส อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และภาพถ่ายอันเก่าแก่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี¹ ที่ปรากฏภาพชาวกะเหรี่ยงเข้ามาติดต่อซื้อขายในเมืองปะปนกับชาวลาวดี ลาวบ้อ ลาววน ลาวโซ่ง ชาวไทยและจีน ซึ่งชนหลากหลายเผ่าเหล่านี้ใช้ตลาดของเมืองแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภคร่วมกันมาช้านาน

การมีชุมชนของชาวกะเหรี่ยงตามไหล่เขาของป่าลึก ๆ นั้นเป็นการช่วยรักษาเส้นทางในป่าได้เป็นอย่างดี เพราะทางเดินเท้าที่ใช้สัญจรในป่าเป็นทางเดินแคบ ๆ ส่วนที่กว้างที่สุดจะเป็นทางเกวียนซึ่งใช้สัญจรได้โดยสะดวกในฤดูแล้งเท่านั้น ในฤดูฝนเส้นทางจะมีดินโคลนขึ้นปกคลุมจนรถสัญจรการมีชาวกะเหรี่ยงสัญจรเข้าไปในเมืองเพื่อติดต่ออาหารได้ทำให้เส้นทางสามารถใช้สัญจรได้ตลอดทั้งปี เพราะชาวกะเหรี่ยงจะดูแลเส้นทางเพื่อให้ผู้คนที่เดินทางสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

5. ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กลุ่มชนชาติกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองอันเก่าแก่ของดินแดนเอเชียอาคเนย์ ถ้าเชื่อตามการจำแนกชาติพันธุ์ของนักสังคมวิทยาชาวตะวันตก ชาวกะเหรี่ยงถูกจัดว่าเป็นกลุ่มตระกูลโลโละ (หรือชนกลุ่มน้อยที่พูดตระกูลภาษาจีน-ทิเบต) และชนกลุ่มนี้น่าจะมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตทางตะวันตกของแคว้นทิเบต ต่อมาได้อพยพลงมาตามลุ่มน้ำคงและมีการตั้งถิ่นฐานกระจายกระจายอยู่ทั่วไป โดยมีเมืองสำคัญที่ใช้ตั้งถิ่นฐานคือเมืองผาปูน เมืองยาง เมืองลอยกอก เมืองปะอัน เมืองท่าสองยาง เมืองขาม (ปัจจุบันคืออำเภอแม่สะเรียง) เมืองแม่ละเมา เมืองแม่ระมาด เมืองแม่ต๋น เมืองแม่สกุณ เมืองอุ้มผางและเมืองเล็ก ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

¹ ภาพถ่ายเหล่านั้นถูกรวบรวมโดยอาจารย์ประสาท อรรถกรศิริโพธิ์และดูเพิ่มเติมใน สุรินทร์ เหลือละมัย.

"เดือนเก้ากินข้าวห่อกะเหรี่ยง," ใน เมืองโบราณ. 19(3) : 50-56 ; กรกฎาคม-กันยายน 2536.

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงหรือที่ตำนานหัวเมืองล้านนาเดิมเรียกว่า “ยาง” ล้วน ๆ นั้น มักมีการอพยพอยู่เรื่อย ๆ เพื่อจัดซื้อพิพาททางการเมือง และเพื่อหลบหนีจากการถูกจับไปขายเป็นทาสต่างเมือง ทำให้ถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงกระจายอยู่ตามที่ราบแคบๆ ในหุบเขาของประเทศไทยและประเทศพม่า ก่อนที่ชาวเขาเผ่าอื่นๆ จะอพยพโยกย้ายเข้ามาปะปนภายหลัง

ชาวกะเหรี่ยงนั้นอพยพลงมาก่อนชาวยางแดง เป็นกลุ่มที่แผ้วถางเส้นทาง ทำเลทำการเกษตร พื้นที่ตั้งถิ่นฐานแล้วก็มีเหตุให้ต้องอพยพออกไปเรื่อย ๆ¹ จนลงไปถึงฝั่งทะเลในอ่าวมะตะบัน และมีเหตุสงครามชิงพื้นที่ของชาวพม่า มอญและกะเหรี่ยงอย่างยืดเยื้อ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องแตกแยกออกเป็นหลายกลุ่ม โดยกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุดสามารถผนึกกำลังเข้าปล้นเมืองหงสาวดีและเมืองอังวะ เพื่อเป็นการแก้แค้นพม่าได้ในปี พ.ศ. 2283² คือกลุ่มกะเหรี่ยงเกว(คือกะเหรี่ยงลุ่มน้ำอิระวดี)³ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ อาศัยปะปนอยู่กับชาวมอญในแถบเมืองมะริด ทวาย ยะป้อ คุปลาซา(หรือมะละแหม่ง) เมะลาลัง มื่อตรอ หงสาวดีและอีกหลายเมือง

5.1 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวยางแดง

แม้ว่าในงานวิจัยนี้จะจำแนกว่าชาวยางแดงเป็นอีกชนเผ่าหนึ่งโดยเอกเทศ ไม่ใช่ชาวกะเหรี่ยงอย่างที่นักวิชาการบางกลุ่มพยายามจัดกลุ่มเช่นนั้น แต่ก็ขอกล่าวถึงชาวยางแดงในงานวิจัยนี้ เพราะชาวยางแดงเป็นชนเผ่าที่มีถิ่นฐานใกล้ชิดชาวกะเหรี่ยงมาโดยตลอด แม้ในปัจจุบันนี้ บ้านเมืองของชาวยางแดงในรัฐกะเร็นนี(ในบริเวณประเทศพม่าในปัจจุบัน) ก็อยู่ในพื้นที่ติดต่อและมีถนนสำหรับติดต่อบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงในประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันชาวยางแดงในรัฐกะเร็นนี (ตามตำนานพม่า) หรือรัฐกะยาห์ (ตามตำนานท้องถิ่น) ยังคงรวมพลังเป็นกองทัพชนเผ่ากะยาห์ทำการต่อสู้รัฐบาลพม่าเคียงคู่กับกองกำลังรัฐกอรุณของชาวกะเหรี่ยงอย่างเหนียวแน่นตลอดมา³

ชาวยางแดงเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาในลุ่มน้ำสาละวินหลังชาวกะเหรี่ยงโดยอาศัยที่รกร้างที่ชาวกะเหรี่ยงแผ้วถางเอาไว้สร้างบ้านเมืองและทำเลทำกิน ชาวยางแดงได้พยายามรวบรวม

¹ กิตติมา บุ๋ทอง. "ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเชื่อในงานฉลอง "ดีกู" ของชาวกะเหรี่ยงแดง," ใน สายใยไทย-พม่า. 4(10) : หน้า 6 ; ตุลาคม 2544.

² สุภรณ์ โอเจริญ. มอญในเมืองไทย. 2541. หน้า 61-62.

³ เจ้าพญารัตนาเต. พงศาวดารเมืองไทหรือเมืองกูเมือง. จ้าว หงฮินและสมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์.(แปล) 2544 หน้า 6.

กองกำลังสร้างเมืองศูนย์กลางในเขตเมืองเก่า เมืองหมอกใหม่ เมืองนานิว เมืองชาฮ์อ่อน เมืองแม่สกุณและเมืองลอยกอ มีกองกำลังที่ปฏิบัติการรบอย่างมีประสิทธิภาพจนเป็นที่เลื่องลือถึงความดุร้าย เป็นที่หวาดกลัวของกลุ่มพ่อค้า กลุ่มข้าหลวงตรวจราชการแผ่นดิน และชนกลุ่มอื่น ๆ ในเทือกเขาตะนาวศรี และเพื่อให้เกิดความมั่นคงของบ้านเมืองในเขตแคว้นกะยาห์ของชนเผ่ายางแดง ชนกลุ่มนี้ได้พยายามสร้างพันธมิตรกับเมืองเชียงใหม่ เพื่อกดดันให้มีการทำสัตย์ปฏิญาณยอมรับเขตแดนซึ่งกันและกันในทุกปี โดยอ้างถึงความสัมพันธ์อันศักดิ์สิทธิ์ของเขตแคว้นทั้งสองที่ดำเนินมาตั้งแต่เมื่อครั้งบรรพบุรุษ¹

ชนเผ่ายางแดงมีการอพยพออกนอกเขตอิทธิพลดั้งเดิมน้อยกว่าชาวกะเหรี่ยง ยังผลให้ชนเผ่านี้ยังมีจำนวนมากและรวมกันอยู่เป็นกลุ่มชนขนาดใหญ่ในเมืองลอยกอ และดี โหม่ว ไช้ว (ในเขตประเทศพม่า)จนถึงปัจจุบัน ชนกลุ่มนี้มีภาษา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชนเผ่าอย่างชัดเจน เนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงชาวกะเหรี่ยง มีวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกับชาวกะเหรี่ยง แต่มีสำนึกของชนเผ่าที่แท้จริงแตกต่างกับชาวกะเหรี่ยง จึงถูกผู้ศึกษาในสมัยหลังเรียกชื่อว่า “กะเหรี่ยงแดง” ทั้ง ๆ ที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์เรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ยางแดง” และชนกลุ่มนี้ก็เรียกตนเองว่า “แบร” “บะไ” “บะเว” และ “กะยาห์”² ก็ตาม ในปัจจุบันชาวยางแดงยังรวบรวมกำลังกันต่อสู้เพื่อรัฐอิสระของกลุ่มตนอีกกลุ่มหนึ่ง

5.2 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่มีการอพยพอยู่เนื่อง ๆ จนมีสภาพการก่อตั้งชุมชนกระจัดกระจายมากที่สุด ตั้งแต่แถบจังหวัดแม่ฮ่องสอนลงไปทางทิศใต้จนถึงชายฝั่งทะเลของอ่าวมะตะบัน ในระยะเมื่อ 10 ปีที่แล้วชาวกะเหรี่ยงเป็นพลเมืองกลุ่มที่มีจำนวนมากอันดับ 2 รองจากชนเผ่าพม่าในประเทศพม่า การอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กระจัดกระจายดังกล่าวเป็นเพราะชาวกะเหรี่ยงมีประวัติศาสตร์การอพยพย้ายถิ่นอยู่ตลอดเวลาที่ผ่านพ้นมาแล้ว

5.2.1 การอพยพของชาวกะเหรี่ยงในยุคตำนาน

ตำนานของชาวกะเหรี่ยงไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ส่วนใหญ่เริ่มต้นด้วยคำว่า “กะสา กะสา” (หมายถึง ชั่วคนแล้วชั่วคนเล่า) ชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงในวิถีทางวัฒนธรรม ทั้งภาษาพูด พิธีกรรมและการนับถือผีป่า ดังนั้นการกำหนดวัน ปี เดือนจึงไม่ใช่เรื่องที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความสำคัญ แต่ตำนานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงก็มีการสืบทอดต่อกัน

¹ กองบรรณสาร, กระทรวงการต่างประเทศ, แผนที่ 8.2 ตอนที่ 6, รายงานข้าหลวงสำรวจเขตแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือเชียงใหม่.

² ดูเพิ่มเติมในบุญช่วย ศรีสวัสดิ์, คนไทยในพม่า, 2503, หน้า 162-164

จากคนหลายรุ่น เพื่ออธิบายสภาพปรากฏการณ์การตั้งถิ่นฐานและวิถีทางวัฒนธรรมของชนเผ่ากะเหรี่ยง ให้คงอยู่ในมโนสำนึกของชนเผ่ากะเหรี่ยงทุกคน

5.2.2 ขวายางแดงในยุคตำนาน

ขวายางแดงสืบทอดตำนานกันมาว่า เดิมขวายางแดงมีถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศมอญโกเลียโดยตั้งบ้านเมืองกระจกระจายอยู่ในแถบตอนใต้ของประเทศมอญโกเลีย(ในเขตประเทศจีนในปัจจุบัน)แต่ถูกกองทัพจีนรุกราน ขวายางแดงจึงอพยพหลบภัยสงครามลงมาครั้งแล้วครั้งเล่าจนมาเข้าเขตตอนเหนือของประเทศพม่า และได้อาศัยเป็นถิ่นฐานถาวรมาหลายชั่วคน ชาวพม่าเรียกขวายางแดงว่า “กะยิ่นนี่” แปลว่า “คนเถื่อนแดง”

การอพยพครั้งสำคัญที่สุดของขวายางแดงมีผู้นำที่สำคัญ 2 คน คนหนึ่งเป็นชาวจีนที่เห็นใจชาวกะเหรี่ยงจึงมาร่วมชะตากรรมกับชาวกะเหรี่ยง ชาวจีนผู้นี้ชื่อ “เฮ แพเวีย พระ” และอีกคนเป็นขวายางแดงชื่อ “กะ ยะ ลี พระ” ได้นำขวายางแดงกลุ่มใหญ่อพยพลงไปยังอ่าวมะตะมะ เมื่อไปถึงชายทะเลได้พบปูจึงนำมาปรุงอาหาร (แต่ก็ปรุงไม่เป็นอาหารได้ เพราะขวายางแดงไม่คุ้นเคยกับปูทะเล) เมื่อปรุงอาหารด้วยการเผาปู เนื้อปูจะมีสีแดง ขวายางแดงนี้ถือว่าเป็นสิ่เลียดก็คิดว่าเนื้อปูยังไม่สุก กลุ่มที่นำโดย “เฮ แพเวีย พระ” จึงบอกว่าเมื่อขวายางแดงกินปูเสร็จแล้วให้เดินทางตามไป โดยให้สังเกตเครื่องหมายบอกทางที่กลุ่ม “เฮ แพเวีย พระ” จะทำเอาไว้ แต่เนื่องจากความเข้าใจผิดเรื่องเนื้อปูสีแดง ขวายางแดงคิดว่ายังดิบไม่กล้ากิน รอให้เนื้อมีสีขาว ทำให้การเดินทางล่าช้า เมื่อกินปูเสร็จแล้วจึงเดินทางตามไป

เมื่อขวายางแดงเดินทางไปตามกลุ่ม “เฮ แพเวีย พระ” ที่มีชาวจีนเป็นผู้นำ ได้พบว่ากลุ่มนี้ตัดต้นกล้วยและหญ้าคาบอกเป็นสัญลักษณ์การเดินทาง ซึ่งพืชทั้งสองชนิดนี้จะแตกยอดออกมาได้รวดเร็ว ทำให้ขวายางแดงหลงทาง ขวายางแดงจึงเดินทางย้อนกลับมามาตั้งถิ่นฐานในแถบลุ่มน้ำสาละวินตอนกลางในบริเวณ “ลอ ลี ลู”¹ (ในภาษาขวแดง) หรือในปัจจุบันชาวพม่าเรียกบริเวณนี้ว่า “ใจ ที โย” ต่อมาได้มีขวายางแดงบางส่วนอพยพขึ้นไปทางเหนือในเขตใกล้ ๆ รัฐฉาน สร้างบ้านเมืองขึ้นที่ “ดี โหม่ว ไช้ว”(บางกลุ่มออกเสียงเป็นดีม้อไชว) และต่อมาก็ขยายตัวไปสร้างเมืองลอยกอในแถบนั้น ยังผลให้เมืองดี โหม่ว ไช้ว กลายเป็นศูนย์กลางสำคัญในยุคตำนานของขวายางแดง ตำนานเรื่องนี้อธิบายการตั้งถิ่นฐานของขวายางแดงว่าอยู่เหนือของชาวกะเหรี่ยงขึ้นไปทางทิศเหนือ(เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงเดินทางลงมาก่อนและได้ระยะทางไกลกว่า) ซึ่งสอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

¹ แหล่งเดิม.

ในช่วงที่มีศูนย์กลางอยู่เมืองดี โหม่ว ไช้ว ชาวยางแดงมีกษัตริย์ปกครองอาณาจักร กษัตริย์ชาวยางแดงมีพระราชธิดาองค์หนึ่งพระนามว่า “ด้วย แม่ะ นอว์” (ในภาษาพม่า) หรือในภาษา ยางแดงคือ คะ เนีย แม่ะ เป็นพระธิดาอันเป็นที่รักของพลเมือง ยังผลให้ชื่อของพระนาง กลายเป็นชื่อของแคว้นที่ว่า คะ เนีย แม่ะ ดี โหม่ว ไช้ว คะ ที่ชาวยางแดงภูมิใจ และชาวพม่า ได้เรียกแคว้นนี้ว่าแคว้น แม่ะ นอว์ เมีย ดอน¹ ตามชื่อของพระราชธิดาองค์นี้ด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าตำนานนี้เป็นตำนานที่ชาวยางแดงและชาวพม่ารับรู้ร่วมกัน และเรียกเป็นชื่อเมืองสืบ ทอดกันมา เพื่ออธิบายกำเนิดเมืองอันเก่าแก่ของชาวยางแดง

ต่อมาแคว้น คะ เนีย แม่ะ ดี โหม่ว ไช้ว คะ(ภายหลังได้เรียกว่าดี โหม่ว ไช้ว)ของชาว ยางแดงก็เกิดความเดือดร้อน เมื่ออาณาจักรขวน (คืออาณาจักรล้านนา-ผู้เขียน) ได้บุกรุกแคว้น ของชาวยางแดง และควบคุมกดขี่ชาวยางแดงให้เป็นทาสของชาวขวน ชาวยางแดงจึงได้รวบรวม กองกำลังขึ้นต่อสู้กับกองทัพขวน และได้รับชัยชนะกองทัพขวนที่เมืองลอยกอ ยังผลให้ เมืองลอยกอเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ และกลายเป็นเมืองศูนย์กลางของชาวยางแดงแทนเมือง ดี โหม่ว ไช้ว ในต่อมา เนื่องจากเป็นเมืองที่มีนิมิตหมายที่ดี และมีชัยภูมิที่เหมาะสม

5.3 ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มที่อพยพลงในกลุ่มน้ำคงก่อนกลุ่มอื่น ๆ ทำการแผ้วถางบ้านเมืองและ เคลื่อนย้ายลงไปทางทิศใต้เรื่อย ๆ ในอาณาบริเวณกว้างไกล โดยมีเมืองขนาดใหญ่แห่งแรกคือเมือง ยาง หลังจากนั้นชาวกะเหรี่ยงก็ถูกปล้นชิงและกวาดต้อนไปในอาณาบริเวณกว้างไกลทั้งในเขต ประเทศพม่าและประเทศไทยในปัจจุบัน กลุ่มที่ยังหลบหนีการกวาดต้อนก็จะตั้งชุมชนอยู่ทั้งสอง ขอบฝั่งเทือกเขาถนนธงชัยและตะนาวศรีจนถึงปัจจุบัน (โปรดดูแผนที่ประกอบ)

5.3.1 ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงมีการสืบทอดนิทานปรัมปราเกี่ยวกับถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ว่าเคยมีบ้านเมืองอยู่บริเวณตอนใต้ของประเทศจีน ณ บริเวณแม่น้ำสายหนึ่ง ชาวกะเหรี่ยงเรียกกัน

¹ ป้อแหระ มีแหระและแบแหระ. “ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเชื่อในงานฉลอง (ดิกู)ของชาวกะเหรี่ยงแดง,” ใน สายใยไทย-พม่า. 4(10) : 6-7 ; ตุลาคม 2544.

ว่า “ทีย มิ อี อะ”(แปลว่าแม่น้ำทรายไหล)¹ ซึ่งความเชื่อนี้มีความสอดคล้องกับแม่น้ำสายหนึ่งในตอนใต้ของเทศจิน ที่ชาวจีนเรียกว่า “ยางจื่อ” (แปลว่าแม่น้ำของพวกยาง) จึงสันนิษฐานว่าชาวกะเหรี่ยงมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในแถบแม่น้ำยางจื่อในเขตตอนใต้ของจีน ก่อนที่จะอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานในแถบลุ่มน้ำคง เมย เทือกเขาแดนลาวและตะนาวศรี ครั้นเมื่อชาวกะเหรี่ยงก่อตั้งถิ่นฐานมั่นคงในแถบลุ่มน้ำสาละวิน เมย บิลิน แม่เงา ยูสุรินทร์ แม่ระมาด แม่แจ่ม ตะนาวศรี แม่สยา เทือกเขาแดนลาวและตะนาวศรีแล้ว ชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มปรากฏในหลักฐานของคนไทยพม่า และมอญ ยังผลให้ช่วงนี้ประวัติศาสตร์ของชาวกะเหรี่ยงมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ชาวกะเหรี่ยงได้ลงมาตั้งถิ่นฐานในแถบลุ่มน้ำสาละวิน จนเป็นชนเผ่าที่มีอิทธิพลอย่างสูงในกลุ่มน้ำสาละวินในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 23 – 24 โดยสันนิษฐานว่าชาวกะเหรี่ยงได้ร่วมกันสร้างเมืองยางเป็นเมืองศูนย์กลางของชาวกะเหรี่ยงทั้งปวง โดยมีเมืองสาขาอื่น ๆ อีกมาก เช่น เมืองผาปูน เมืองปะอัน เมืองแม่สกุณ เมืองคงหลวง เมืองแม่สยา เมืองใหม่ เมืองปางแปลก เมืองห้วยอุ้มปัน เมืองสิดอ เมืองหลวง เมืองแม่สะกุณ เมืองท่าสองยาง เมืองขุนขวม ขวม อุ้มผาง แม่ละเมา ศรีสวัสดิ์ สเนฟอง บ้านไถ่วบอง(ชุมชนเก่าแก่ในเขตลำห้วยทิเชอโหว่ประเทศสหภาพพม่า)² และเมืองอื่น ๆ อีกมาก สภาพการตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไปของชาวกะเหรี่ยงมีการตั้งถิ่นฐานปะปนกับชาวมอญ และมีถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่ในประเทศพม่า จนทำให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มพลเมืองที่มีเป็นจำนวนมากในประเทศพม่าปัจจุบัน

การที่ชาวกะเหรี่ยงเคยมีเมืองศูนย์กลางอยู่ในแถบลุ่มน้ำสาละวิน(ลง)ตอนกลาง ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด ก็ทำให้สภาพจิตสำนึกแบบรวมศูนย์ของชาวกะเหรี่ยงปรากฏอย่างชัดเจนอยู่ในประเทศพม่าในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการประกาศเป็นเขตปกครองชนกลุ่มน้อยที่รู้จักในนามว่า “รัฐกะเหรี่ยง”และ “รัฐกะเรนนี่” (กลุ่มยางแดง) และการก่อตั้งรัฐเอกราชกอรูเลย์ (Karen National Union) * เพื่อปกครองตนเองโดยอิสระ โดยไม่ขึ้นต่อรัฐบาลกลางของพม่า³ สภาพการนับถือจิตสำนึกที่ยึดมั่นในเชื้อชาติที่ดำเนินมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จนสืบเนื่องมาถึงบริบททางการเมืองของชาวกะเหรี่ยงดังที่กล่าวมานั้น จึง

¹ วุฒิ บุญเลิศ. "การอภิปรายพัฒนาการชุมชนกะเหรี่ยง," ใน การสัมมนาเรื่อง ชายแดนตะวันตกศึกษา. ใน ระหว่างวันที่ 14-15 สิงหาคม 2545 ณ หอประชุมสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

² ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. ภูมิปัญญานิเวศวิทยาชนพื้นเมือง. ม.ป.ป. หน้า 46.

* เป็นชื่อองค์กรที่เคลื่อนไหวเพื่อให้รัฐกะเหรี่ยงเป็นอิสระจากรัฐบาลพม่า

³ คีน ญางเคิม. "เหนือฝั่งสาละวิน : เหตุการณ์ที่ยังไม่เปลี่ยน," ใน สายใยไทย-พม่า. 3(2) : 4-5 ; ธันวาคม 2542.

แสดงให้เห็นว่าศูนย์รวมทางสังคมและศูนย์รวมจิตรวมใจของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้นยังคงอยู่ในแถบ
ลุ่มน้ำสาละวินโดยสืบเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

5.3.2 ถิ่นฐานดั้งเดิมและการอพยพของชาวยางแดง

ชาวยางแดงเป็นกลุ่มที่คนไทยเข้าใจว่าเป็นกะเหรี่ยง จึงพยายามจัดให้เป็นกลุ่ม
เดียวกัน แต่เอกสารแปลต่าง ๆ ก็แปลชื่อชนกลุ่มนี้ว่า “กะเหรี่ยงแดง” มีบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวน
มากในรัฐกะเรนนิหรือกะยาห์* ในประเทศพม่าในปัจจุบัน¹ แต่ก็มีเหตุผลหลายประการที่ผู้เขียน
เห็นว่าเผ่ายางแดงมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และมีสำนึกเฉพาะความเป็น “ยางแดง” มาช้านานดังได้
กล่าวไปแล้ว เผ่ายางแดงนี้เป็นชนเผ่าที่ร่วมพัฒนาและร่วมใช้ภาษาแห่งลุ่มน้ำสาละวินอีกกลุ่ม
หนึ่ง แต่ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะโดดเด่นที่สามารถอธิบายได้เฉพาะกลุ่ม มีความแปลกแยกจากชาว
กะเหรี่ยงออกไป

ชนเผ่ายางแดงอพยพลงมาจากหลังกลุ่มกะเหรี่ยงได้ตั้งบ้านเรือนปะปนกลุ่มเงี้ยว
และต้องชุกชุมอยู่แถบเมืองแจะ เมืองแม่สกุณ เมืองนานิว เมืองแม่สมาดขาว และอีกหลายแห่ง เมื่อ
เมืองแถบนี้ถูกทำลายชาวยางแดงได้หันไปสร้างเมืองลอยกอขึ้นเป็นเมืองศูนย์กลางในแถบลุ่มน้ำ
สาละวินตอนกลาง ชนเผ่านี้เป็นชนเผ่าที่หวงแหนถิ่นที่มาก ดังจะเห็นว่าไม่ยอมอพยพไปไกล ๆ
แม้จะเกิดความรุนแรงทางการเมืองโดยต่อเนื่อง แต่ชาวยางแดงก็ยังมีเขตย่านอย่างมั่นคงอยู่แถบ
ลุ่มน้ำสาละวินตอนกลางในปัจจุบัน (โปรดดูแผนที่ประกอบ)

6. ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยกับการก่อตั้งชุมชน

ชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาก่อตั้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ตามสภาพทางภูมิศาสตร์
(เส้นทางคมนาคมและการอพยพ) เหตุผลในการอพยพและลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีต่อรัฐบาล
ไทย ได้แก่ กลุ่มชาวกะเหรี่ยงในภาคเหนือ และกลุ่มกะเหรี่ยงในภาคกลาง ชาวกะเหรี่ยงทั้งสอง
กลุ่มมีการก่อตั้งชุมชนในลักษณะหมู่บ้านเป็นอันดับแรก แต่ด้วยความขยันหมั่นเพียรหาเลี้ยงชีพ
และเอาใจใส่ต่อการพัฒนาหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงเอง ทำให้หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงหลายแห่ง
พัฒนาขึ้นจนเติบโตเป็นเมืองขนาดใหญ่ เช่น อำเภอบ้านโฮ้ง อำเภอลี้² อำเภอแม่สะเรียง อำเภอ
ท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอพบพระ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ระมาด อำเภอ
แม่แจ่ม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอสบเมย กิ่งอำเภอบ้านคา และอีกหลายแห่ง ชุมชนชาวกะเหรี่ยง

* คำว่ากะยาห์ในภาษายางแดงแปลว่าคน(คือคนอีกกลุ่มหนึ่ง)

¹ แหล่งเดิม.

² ไกรศรี นิมนานเหมินทร์. "เก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง," ใน *ล้านนาไทยคดี*. 2521. หน้า 91.

หลายแห่งได้รับการพัฒนาและปรับแต่งพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจ จนมีคนพื้นราบอพยพขึ้นไปอาศัยปะปนอยู่โดยต่อเนื่อง ยังผลให้ชาวพื้นราบกลายเป็นประชากรหลักของพื้นที่ไป โดยที่สำนึกการเป็นเจ้าของท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงเหลือน้อยลง เห็นได้ชัดเจนในชุมชนบ้านท่ายาง (หรือบ้านยางหัก) อำเภอปากท่อ บ้านโป่งกระทิง กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อำเภอแม่ระมาดและอำเภอบพพระ จังหวัดตาก¹ อำเภอบ้านโฮ่งและลี้ จังหวัดลำพูน และอีกหลายแห่ง ทั้งนี้เพราะชาวกะเหรี่ยงในแถบดังกล่าวต้องการผสมกลมกลืนกับชาวพื้นราบที่เป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมใหญ่ และเป็นมาตรฐานของวิถีชีวิตของความเป็นชาติ อันเป็นลู่ทางเดียวที่ทำให้สังคมส่วนกลางเกิดการยอมรับ ยังผลให้ชาวกะเหรี่ยงไม่ภูมิใจที่จะสืบทอดภาษา วัฒนธรรมและสำนึกดั้งเดิมของตนเอาไว้ ดังจะเห็นว่าคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านแถบนี้มักให้ข้อมูลว่า “ปัจจุบัน (คือปี 2544) ในหมู่บ้านไม่มีคนกะเหรี่ยง เพราะเป็นคนไทยไปหมดแล้ว”

6.1 พัฒนาการของชุมชนกะเหรี่ยงในเขตภาคเหนือของประเทศไทย

ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตภาคเหนือของประเทศไทยเข้ามาอยู่ในอาณาจักรไทย โดยผ่านระบบความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา เพราะบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงในแถบลุ่มน้ำสาละวินอยู่ใกล้กับอาณาจักรล้านนา โดยเฉพาะเมื่ออาณาจักรพม่าและอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาได้คุกคามหัวเมืองล้านนาโดยต่อเนื่องตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 – 22 ทำให้หัวเมืองล้านนาต้องตระเตรียมผู้คนเอาไว้เพื่อป้องกันบ้านเมือง ในสถานการณ์เช่นนี้เจ้าผู้ครองหัวเมืองล้านนาจึงมีนโยบายเก็บฝักใส่เข้าเก็บเข้าใส่เมือง โดยการส่งกองทัพไปกวาดต้อน และส่งกลุ่มขุนนางไปเกลี้ยกล่อมชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาเป็นไพร่ฟ้าพลเมือง ในจำนวนชนกลุ่มต่าง ๆ นั้น ชาวกะเหรี่ยงก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ขุนนางหัวเมืองล้านนาเกลี้ยกล่อมเข้ามาเป็นไพร่ฟ้าพลเมืองด้วย

การกวาดต้อนชาวกะเหรี่ยงเข้ามาในหัวเมืองล้านนา ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่า ในปี พ.ศ. 2335 นั้น เจ้ากาวิละได้มอบหมายให้พระยาสามล้านพาศมัครพรรคพวกจำนวน 30 คน ไปเกลี้ยกล่อมพวกยาง (คือกะเหรี่ยง) แถบบ้านดองโตะ บ้านแม่ปะ และอีกหลาย ๆ หมู่บ้านให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรล้านนา² ในแถบเมืองป่าซางและชุมชนหลายแห่งในเมืองลำพูน ซึ่งการไปเกลี้ยกล่อมในครั้งนั้นได้ผู้คนชาวกะเหรี่ยงมาเป็นจำนวนมาก

เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่และขุนนางหัวเมืองล้านนา มีการเข้าไปกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมชาวกะเหรี่ยงทุกครั้งที่เกิดการขาดแคลนพลเมืองและเมื่อมีการฟื้นฟูบูรณะเมืองจากการถูกตีแตก หรือการสร้างเมืองใหม่ทุกครั้ง กลุ่มขุนนางหัวเมืองล้านนามักจะไปกวาดต้อนเอาชาวกะเหรี่ยงมา

¹ <http://www.nso.go.th/provweb/cwdweb/tak/aboutpro.htm> page 9.

² แสวง มาละแฉม. คนที่ย้ายแผ่นดิน. 2540. หน้า 80.

เป็นทาสคอยรับใช้ในหอคำ และกิจการของบ้านเมืองอยู่เสมอ¹ เพราะชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นกลุ่มคนที่แข็งแรง และมีความชำนาญในการหาของป่า ซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ มีข้าวของเครื่องใช้อย่างพอเพียงของเหล่าขุนนางทั้งหลาย

ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยกลุ่มใหญ่ที่สุดเป็นกะเหรี่ยงปะกาเคยอมิกะเหรี่ยงโพล่งปะปนอยู่บ้างแต่มีจำนวนน้อยกว่า ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยอมิพัฒนาการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยโดยต่อเนื่องตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 – 25 เป็นลักษณะประจักษ์กับ “น้ำซึมบ่อทราย” ยังผลให้มีชุมชนกะเหรี่ยงทั้งเก่าและใหม่กระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย และอุทัยธานี ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้มีการก่อตั้งชุมชนด้วยสำนักแห่งการพึ่งตนเอง และยึดถือแบบแผนการดำรงเผ่าพันธุ์โดยอิสระ เมื่อมีการก่อตั้งชุมชนแล้วชาวกะเหรี่ยงก็มีการตัดเส้นทาง เพื่อติดต่อกับชุมชนอื่นๆ เพื่อพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและการรับทราบความเคลื่อนไหวของบ้านเมืองทั้งใกล้และไกล

ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยอมินับว่ามีบทบาทมากในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากการอาศัยอยู่เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ จนทำให้อำเภอบางอำเภอเป็นเขตย่านของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน เช่น อำเภอเถิน อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่สรวย

อำเภอมก๋อย อำเภอสบเมย อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สวด อำเภอพบพระ อำเภอท่าสองยาง และอำเภออุ้มผาง² นอกจากนี้แล้วก็มีชุมชนชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่อีกหลายแห่ง เช่น บ้านแม่สามแลบ บ้านกองลอย บ้านแม่สลิค บ้านปะละทะ บ้านปียาใจ บ้านพะมะลอ บ้านเซปะหละ บ้านแม่ละมุ้งคี บ้านเลตองคุ บ้านผาตั้ง บ้านห้วยปลากั้ง บ้านแม่กลองคี บ้านอุ้มผาง³ บ้านห้วยโผ บ้านท่าตาฝั่ง บ้านสบเมย บ้านแม่วะหลวง และอื่นๆ อีกมาก เมื่อประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ได้มีคนไทยและต่างชาติเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม ชาวกะเหรี่ยงจะเป็นกลุ่มบุกเบิก

* เช่น น้ำตกทีลอซู ทีลอจ่อและน้ำตกทีลอเลเป็นต้น

¹W.C. McLeod. Papers Relation to McLeod and Richardson's Journals. London : 1836.

²คณะกรรมการอำนวยการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงานฯ ตาก. 2543. หน้า 29.

³ เดือนแรม ประกายเรือง. สู่อ้อมแขนล้านนาตะวันตก. 2544. หน้า 61-62.

6.2 พัฒนาการของการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทย

ชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทยมีพัฒนาการมาเก่าแก่และต่อเนื่องโดยสันนิษฐานว่า ชาวกะเหรี่ยงได้มาก่อตั้งชุมชนขนาดใหญ่ที่เมืองศรีสวัสดิ์ (ปัจจุบันคืออำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี) และบ้านบ้องตี้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลางแล้ว เพราะในสงครามระหว่างไทยกับพม่าในครั้งที่ 14 มีนายทัพหน้าชื่อ “แสนภูมิโลกเพชร” เป็นผู้นำทางสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมาพบพระวชิรญาณว่า น่าจะเป็นนายกองชาวกะเหรี่ยง¹ เพราะมีตำแหน่งระดับล่างคือ “แสน” แต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133 – 2148) ก็ทรงไว้วางพระราชหฤทัยให้เป็นผู้นำทางในการทำสงครามกับพม่า ซึ่งต้องยกกองทัพผ่านทางด่านเจดีย์ 3 องค์ หลังจากนั้นเมื่อยุครุ่งศรีอยุธยาตอนปลายก็ปรากฏตำแหน่ง “ออกพระศรีสวัสดิ์เจ้าเมืองศรีสวัสดิ์”² ในหลักฐานของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ อย่างสมเกียรติ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองศรีสวัสดิ์เป็นเมืองศูนย์กลางของชาวกะเหรี่ยงแห่งแรกในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย

ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลายได้มีชาวกะเหรี่ยงบ้านเมกะวะเมืองมะละแหม่งในประเทศสหภาพพม่าในปัจจุบันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านพุทอง บ้ายกุยเห่ บ้านวังกะและสังขละบุรี ทำให้ทั้งชุมชนวังกะและชุมชนสังขละบุรีกลายเป็นชุมชนใหญ่จนตั้งบ้านวังกะเป็นกิ่งอำเภอวังกะในระหว่าง พ.ศ. 2445 – 2467 และตั้งเป็นอำเภอวังกะในระหว่าง พ.ศ. 2467 (แต่ต่อมาอีกไม่นานก็ได้ประกาศยุบอำเภอวังกะ) และประกาศตั้งเป็นอำเภอสังขละบุรีสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน³ โดยบริเวณอำเภอสังขละบุรีในปัจจุบันนี้มีเขตปกครองครอบคลุมบริเวณอำเภอวังกะและกิ่งอำเภอสังขละบุรีดั้งเดิม

เมื่อเมืองศรีสวัสดิ์และสังขละบุรีเติบโตขึ้นในแถบต้นน้ำแม่กลอง ก็มีชุมชนชาวกะเหรี่ยงกระจายไปหลายแห่งในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์* โดยมีชุมชนชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น บ้านตะเพินคลี่ อำเภอ

¹ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพบพระวชิรญาณ. ไทยรบพม่า. 2514. หน้า 172.

² กรมศิลปากร. พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2. 2506. หน้า 127.

³ พระยาตากสินมหาราช. เล่มเดิม. หน้า 76-77.

* ส่วนกลุ่มกะเหรี่ยงที่บ้านสระสี่มุม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมากจนไม่อาจจัดกลุ่มได้แล้วว่าเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มใด

ด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี¹ บ้านสวนผึ้งและบ้านบ่อ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี บ้านยางหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี บ้านยางน้ำกลัดเหนือและบ้านยางน้ำกลัดใต้และอีกหลายหมู่บ้านใน อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี² บ้านคาและบ้านบึงกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยชุมชนกะเหรี่ยงบ้านสวนผึ้ง บ้านคา บ้านอัมพาง บ้านท่าสองยาง บ้านแม่ด่าน บ้านแม่สะเรียง บ้านแม่ระมาดและบ้านสบเมยสามารถพัฒนาจนเติบโตขึ้นเป็นชุมชนระดับอำเภอในปัจจุบัน

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางส่วนใหญ่เป็นเผ่ากะโปลง (หรือเยอโปลง) มี ภาษาพูดและวัฒนธรรมโดยทั่วไปแตกต่างจากกลุ่มปะกาเคยอ แม้ว่าเอกสารทางวิชาการหลายเล่ม จะพยายามจัดกลุ่มกะเหรี่ยงในภาคกลางให้เข้ากับยุคตำนานว่า “เป็นกลุ่มยางแดง” แต่ชาว กะเหรี่ยงกะโปลงแห่งภาคตะวันตกก็ไม่นิยมใส่เสื้อผ้าสีแดงสด หากแต่นิยมเสื้อผ้าสีส้มหรือสี น้ำตาลเข้มเท่านั้น นอกจากนี้กลุ่มคนในวัยเด็กของกะโปลงก็จะแต่งกายด้วยสีขาวบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับเผ่าปะกาเคยอ หากแต่จะมีเสื้อปักลูกเดือยสีแดงไว้ใส่ในพิธีการสำคัญ นอกจากนี้ แล้วชาวกะโปลงในแถบภาคเหนือกลับนิยมใช้เสื้อผ้าสีฟ้าและสีขาว ซึ่งการปรับเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกะโปลงก็ได้ จึงเป็นเรื่องที่ยังมีข้อโต้แย้งได้ หากจะพยายามเชื่อมโยงว่ากลุ่มกะโปลงแห่งภาคกลางชายแดนด้านตะวันตกของไทยเป็นกลุ่มยาง แดง นอกจากนี้แล้วชาวกะโปลงโดยทั่วไปก็มีอุปนิสัยเยือกเย็น รักสงบ มีภาษา การร้องรำและ การละเล่นหลายอย่างสะท้อนความเป็นชนชาติกะเหรี่ยง นอกจากนี้แล้วยังมีการยอมรับตำนานการ เป็นพี่น้องร่วมกันกับชาวปะกาเคยอ จนมีการสืบทอดตำนานการเป็นพี่น้องกันผ่านขนบบอกเล่า มาช้านาน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการที่ควรจัดให้ชาวกะโปลงเป็นกลุ่มตระกูลกะเหรี่ยง สาขาหนึ่งเช่นเดียวกับชนเผ่าปะกาเคยอ

ชาวกะโปลงในภาคกลางของประเทศไทย มีความเชื่อว่ากลุ่มตนเป็นกะเหรี่ยงแท้ ที่มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่ในแถบลุ่มน้ำแม่กลองมานาน มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับคน

¹ คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินกู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสร้างงานฯ. สุพรรณบุรี. 2543. หน้า 8-9.

² คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินกู้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสร้างงานฯ. เพชรบุรี. 2543. หน้า 7.

พื้นราบเมืองกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี และมีความสำคัญในการเป็นพสกนิกรของพระเจ้าแผ่นดินไทยมาก่อนกลุ่มปะกาเคยอ ดังจะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้งและบ้านคา ได้เข้าเฝ้าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยใกล้ชิด ในคราวเสด็จประพาสถ้ำจอมพล(เดิมชื่อถ้ำจุลินทร์)ในปี พ.ศ. 2416และปี พ.ศ.2438¹ ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จึงมีสำนึกของชาวกะเหรี่ยงที่มีพระเจ้าอยู่หัว มีกลุ่มชมรมเมืองอย่างเด่นชัด จึงพยายามจำแนกกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นออกจากเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตนด้วยความเหี้ยมหยาม และต้องการควบคุมบทบาททางสังคมเรียกชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยอว่า “กะหรั่ง” ในความหมายว่าไม่ใช่กะเหรี่ยงแท้ ในขณะที่กระแสดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นในภาคเหนือของประเทศไทยเช่นกัน กล่าวคือกะเหรี่ยงปะกาเคยอก็เรียกชาวกะโป่งในบริเวณใกล้เคียงกันว่า “กะหรั่ง” เช่นเดียวกัน คำว่า “กะหรั่ง” จึงช่วยให้จำแนกพัฒนาการทางสังคม สภาพการตั้งถิ่นฐาน ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ฐานะทางสังคม ความเชื่อและค่านิยมในชุมชนชาวกะเหรี่ยงในแต่ละพื้นที่ได้อีกด้วย

6.2.1 ความเข้าใจและความหมายของคำ “กะหรั่ง”

เมื่อศึกษาเรื่องราวของชนชาติกะเหรี่ยง จะพบว่ามียุทธศาสตร์อีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกระบุว่า “กะหรั่ง” ปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย จนดูเหมือนว่า “กะหรั่ง” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อีกกลุ่มหนึ่ง แต่ทว่าความจริง คำว่า “กะหรั่ง” เป็นคำที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกชาวกะเหรี่ยงส่วนน้อย ที่มีความแปลกแยกทางวัฒนธรรมไปจากกลุ่มใหญ่ เพื่อจำแนกออกจากกลุ่ม หรืออีกนัยยะหนึ่งเป็นการเรียกเพราะไม่ให้การยอมรับ กล่าวคือในชุมชนของชาวเขโป่งในเขตลุ่มน้ำลำภาชีจะเรียกกลุ่มปะกาเคยอว่า “กะหรั่ง” เพราะบริเวณนี้มีชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยอน้อย ในขณะที่ในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคยอในบริเวณภาคเหนือก็จะเรียกชาวกะเหรี่ยงเขโป่งว่า “กะหรั่ง” เพราะบริเวณดังกล่าวมีกะเหรี่ยงเขโป่งอาศัยอยู่น้อย การเรียกกะเหรี่ยงส่วนน้อยในแต่ละพื้นที่ก็เพื่อจำแนกให้เห็นความแปลกแยก เพื่อความสะดวกต่อการสร้างระบบความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงการหลอมรวมจิตสำนึกที่สับสนและขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาของชาวกะเหรี่ยงกลุ่มต่าง ๆ หลังจากที่สำคัญแบบนี้ได้รับการตั้งสมและสืบทอดต่อกันมาช้านานในประวัติศาสตร์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง

แม้จะมีการเรียกชาวกะเหรี่ยงส่วนน้อยในแต่ละพื้นที่ว่ากะหรั่ง แต่ชาวกะเหรี่ยงที่เป็นกลุ่มใหญ่ในพื้นที่กับชาวกะเหรี่ยง ก็มีการสร้างสัมพันธ์กันจนมีบุตรหลานของครอบครัวกะเหรี่ยง

¹ หนังสือราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 12. ร.ศ. 114. หน้า 363. และประยูร ธิตินันท์. ประวัติศาสตร์ประพาสต้น. ม.ป.ป. หน้า 197.

แต่งงานกับกะหร่างและอยู่ร่วมกัน แต่การจำแนกกลุ่มเอาไว้ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ควบคุมบทบาททางสังคมและตอกย้ำสถานะของกลุ่มของชาวกะเหรี่ยงส่วนน้อยที่ไม่อาจยอมให้ก้าวหน้าหรือมีบทบาททางสังคมในท้องถิ่นมากกว่า คงยอมให้มีการอยู่ร่วมกันภายใต้การกำหนดวัฒนธรรม ประเพณี และการแสดงออกทางการเมืองและสังคมโดยกะเหรี่ยงกลุ่มใหญ่เป็นผู้แสดงออกเท่านั้น

คำว่า “กะหร่าง” ปรากฏขึ้นครั้งแรกในหนังสือสมุตราชนูรี ปี พ.ศ. 2468¹ โดยพระยาตากทรรบดี จางวางโท สมุหเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลราชบุรี ได้ศึกษาสังคมชาวกะเหรี่ยงในฐานะเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของมณฑลราชบุรี ในการศึกษาครั้งนั้นพบว่าชาวกะเหรี่ยงกะโป่งซึ่งเป็นกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ได้เรียกกะเหรี่ยงปะกาคะยอว่า “กะหร่าง” ที่ได้พากันทยอยอพยพเข้ามาปะปนชาวกะโป่งทีละน้อย ด้วยสำนักแห่งการวางแผนทางวัฒนธรรมและปรีชาญาณในการสูญเสียทางวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้น ชาวกะโป่งจึงเรียกว่าการประพุดและปฏิบัติตามวิถีทางสังคมของชาวปะกาคะยอนั้นไม่ใช่กะเหรี่ยง เป็นเพียงกะหร่าง จึงเรียกคำว่า “กะหร่าง” และได้ทำให้กะเหรี่ยง 2 กลุ่มนี้ ใช้คำว่า “กะหร่าง” เหยียดหยามกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่การเหยียดหยามทางวัฒนธรรมของกันและกันของชาวกะเหรี่ยง ก็ไม่ได้มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงเหมือนเช่นคนพื้นราบ เพราะโดยทั่วไปชาวกะเหรี่ยงทั้งกะโป่งและปะกาคะยอมีอุปนิสัยเยือกเย็น รักสงบ รักพวกพ้อง และมีความเมตตาปราณีต่อเพื่อนมนุษย์สูง กลุ่มที่ถูกเรียกกะหร่างก็ไม่มีปฏิกิริยาโต้แย้ง กลับยอมรับสถานะภาพการอพยพเข้ามาใหม่ โดยยอมรับการเป็นชาวกะหร่าง และยอมลดฐานะและบทบาททางสังคมให้มีลักษณะต่ำกว่าชาวกะเหรี่ยง จึงมักไม่ปรากฏผู้นำชุมชนกะหร่างมีการเคลื่อนไหวและดิ้นรนเพื่ออัตลักษณ์ของชุมชนในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวกะเหรี่ยงก็ถูกเหยียดหยามทางเชื้อชาติจากคนพื้นราบอยู่แล้วในฐานะชาวป่าที่ล่าหลังกว่า ดังนั้นการจะถูกเรียกขานชื่อใดก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนพื้นราบที่มีต่อชาวกะเหรี่ยงหรือไม่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ตึงเครียดขึ้นอย่างชัดเจนแต่อย่างใด

6.3 พัฒนาการของการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงในภาคเหนือของไทย

ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยต่อเนื่องตั้งแต่ยุคก่อตั้งอาณาจักรล้านนาเป็นต้นมา โดยชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับคนพื้นราบ และความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐเป็นอย่างมาก ในฐานะกลุ่มพลเมืองที่เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง สภาพภูมิประเทศในภาคเหนือที่เป็นที่ราบในหุบเขาแคบ ๆ ทำให้คนพื้นราบ (หรือคนเมือง) ในภาคเหนือ มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงตลอดเวลา เพราะชาวกะเหรี่ยงนิยมตั้งชุมชนอยู่ตามเชิงเขาถัดขึ้นมาจากคนพื้นราบ สภาพทุ่งราบที่ถูกไถบด

¹ พระยาตากทรรบดี. เล่มเดิม. หน้า 17.

ด้วยเทือกเขาสูงจึงทำให้ทั้งคนเมืองและชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ปะปนกันไป เพียงแต่เขตที่ชาว
กะเหรี่ยงอาศัยอยู่รวมกันหนาแน่นที่สุดจะเป็นเขตเทือกเขาถนนธงชัยตามแนวชายแดนของประเทศ
ไทยกับพม่า ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มชาวกะเหรี่ยงในแถบหุบเขาถนนธงชัยที่กั้นคั่นนั้น ยัง
รักษานับธรรมเนียมเอาไว้ได้อย่างดี ตามสภาพการตั้งถิ่นฐานในทำเลเปิด ในขณะที่ชุมชนชาว
กะเหรี่ยงในแถบจังหวัดลำปางและลำพูนซึ่งส่วนใหญ่เป็นทำเลเปิด มีการผสมผสานกับกลุ่ม
วัฒนธรรมที่ใหญ่กว่า จนกลายเป็นสภาพเป็นกลุ่มคนไทยกลางที่ไม่อาจสืบค้นรากฐานทาง
วัฒนธรรมของการเป็นชาวกะเหรี่ยงได้อีกต่อไป ซึ่งสภาพเช่นนี้ปรากฏอย่างชัดเจนในชุมชนชาว
กะเหรี่ยงในเขตจังหวัดสุโขทัย ซึ่งปัจจุบันนี้หาหลักฐานวิถีชีวิตที่แสดงความเป็นชาวกะเหรี่ยงได้
ยาก ถ้าได้ศึกษาจากหลักฐานประเภทเอกสารและกลุ่มนักวิชาการที่ได้ศึกษาเอาไว้ในอดีตจะพบว่า
ไม่เหลืออยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงที่กล่าวมาแล้ว

ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณภาคเหนือเข้ามาเป็นพลเมืองของอาณาจักรล้านนาแบ่งออกเป็น 2
ลักษณะ คือ ชื้อขายเอาชนกลุ่มนี้มาเป็นข้าทาส และการเทครัวเอาชาวกะเหรี่ยงเข้ามาเป็นพลเมือง
ของอาณาจักร และการอพยพเข้ามาโดยสมัครใจ ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมในสองลักษณะนี้
เกิดขึ้นโดยต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ตำนานท้องถิ่นของภาคเหนือจำนวนมากกล่าวถึงพวกมอญตามชอกห้วยราวเขาว่ามีความ
สัมพันธ์กับชาวล้านนา ตั้งแต่ยุคก่อตั้งอาณาจักรล้านนา โดยชาวปามีลักษณะในชอกห้วยราวเขา
ก็เป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองในอาณาจักรล้านนา ต่างนับถือปู่สะ แยะสะ เช่นเดียวกับชาว
ล้านนาทั้งปวง จึงสันนิษฐานว่าเมื่อมีการตั้งเมืองและสร้างหอคำขึ้น กษัตริย์จำเป็นจะต้องมี
พลเมืองทุกหมู่เหล่าร่วมในพิธี เช่น กรณีสถาปนาเมืองเชียงใหม่และเมืองลำปาง มีธรรมเนียม
กล่าวถึงพลเมืองหลายหมู่เหล่าอยู่ภายใต้พระบรมเดชานุภาพของกษัตริย์ เพื่อแสดงถึงอำนาจอัน
เป็นสากลของเขตย่าน ในอันที่จะแสดงความหมายว่า การก่อตั้งอาณาจักรได้รับการยอมรับจาก
บ้านเมืองทั้งปวง นอกจากนี้แล้วกลุ่มเจ้านายในอาณาจักรล้านนาก็จำเป็นต้องมีบ่าวไพร่รับใช้ใน
กิจการต่าง ๆ จึงทำให้มีการปล้นชิงและซื้อขายกลุ่มชนในป่าเขามาเป็นผู้รับใช้ เพื่อความสะดวก
ทุกประการของกลุ่มเจ้านาย

ในระยะหลังพุทธศตวรรษที่ 24 ในสมัยพระยาดีโลกราช พระองค์พยายามฟื้นฟู
อาณาจักรล้านนาขึ้นใหม่ หลังจากที่ถูกอาณาจักรพม่าทำลายในระหว่างพุทธศตวรรษที่ พระองค์
จึงมีนโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า* เก็บข้าใส่เมือง” ในรัชสมัยนี้มีการเทครัวผู้คนเข้าสู่อาณาจักรมาก
ที่สุด มีการส่งขุนนางออกไป “เทครัว” บ้านเมืองต่าง ๆ ทั้งในลักษณะกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อม
ด้วยวิธีการที่ดี ซึ่งในจำนวนกลุ่มคนต่าง ๆ นั้น ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนและ

¹ กรมศิลปากร. คำแปลจามเทวีวงศ์ พงศาวดารศรีบุญชัย. 2516. หน้า 53.

* หมายถึงตระกร้า

เกลี้ยกล่อมให้เข้ามาตั้งบ้านเมืองในเขตของอาณาจักรล้านนา ทำให้มีบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก กำแพงเพชร สุโขทัยและลำพูน โดยชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานตามแนวสายของลำน้ำลี้ ลำน้ำแม่แจ่ม ลำน้ำแม่สุรินทร์ ลำน้ำเมย ต้นลำน้ำแม่กลอง แม่จัน แม่ละมุ้ง อุ่มผาง และลำน้ำสาขาอีกเป็นจำนวนมากดั้งเดิมชุมชนของชาวกะเหรี่ยงภาคเหนือจะตั้งอยู่ตามเชิงเขาริมลำห้วย เมื่อมีการตัดถนนแบบใหม่เข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยง ทำให้มีชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากหันมาตั้งบ้านเรือนริมถนน เพื่อความสะดวกต่อการคมนาคม

6.4 การเติบโตของชุมชนกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทย

ชาวกะเหรี่ยงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏหลักฐานเมืองศูนย์กลางของชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่คือ เมืองศรีสวัสดิ์ มีตำแหน่งเจ้าเมืองมีชั้นสูงเป็นออกพระ มีหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านร่วมกับหัวเมืองมอญ 7 หัวเมือง*

สันนิษฐานว่าเมืองศรีสวัสดิ์เป็นเมืองศูนย์กลางของชาวกะเหรี่ยงในเขตนี้ เป็นชุมทางรับส่งสินค้า การส่งข่าวของนายด่าน สังกัดกรมอาทมาต ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าได้รับทราบถึงความสงบร่มเย็นภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่า (แถบเมืองทวาย) อพยพเข้ามาตั้งเมืองสังขละบุรี (ที่บริเวณบ้านสนิพ่องหรือสนิพ่อง บ้านบ้องตี้และบ้านพุทองในปัจจุบัน) ขึ้นเป็นเมืองใหญ่ อาณาจักรไทยจึงมอบหมายให้เป็นเมืองหน้าด่านเช่นเดียวกับเมืองศรีสวัสดิ์¹ เมื่อเมืองเติบโตขึ้นได้ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นที่ไว้วางใจของอาณาจักรไทย จึงมีชาวกะเหรี่ยงอพยพมาทำเลพลอดภัยจากการสงครามมากขึ้น นับเป็นการอพยพเข้าสู่ใกล้บริเวณที่ราบภาคกลางของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มเชื้อสายพุกะไฟ นำโดยพุกะทองด้วงได้อพยพลงมาตามลำน้ำแม่กลองจนถึงลุ่มน้ำลำภาชี ได้พบพื้นที่ทำเลที่ราบแคบ ๆ ในหุบเขาจึงตั้งบ้านเรือนในดินน้ำลำภาชีแถบปากลำ มีบ้านเรือนกระจัดกระจายไปจนถึงบ้านเก่ากะเหรี่ยงในแถบตำบลด่านทับตะโกในอำเภอ

* ได้แก่เมืองลุ่มลุ่ม ท่ากระดาน สิงห์ สังขละบุรี ไทรโยค ท่าตะกั่ว และเมืองทองผาภูมิ ทุกเมืองล้วนแต่เป็นเมืองโบราณต้นน้ำแม่กลอง

¹ พระยาตากสิน. เล่มเดิม. หน้า 24.

จอมบึง จังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อถึงยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ อาณาจักรไทยได้กวาดต้อนเอาชาวเขมร ไทยวน และชาวลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี ที่ราบลุ่มภาคกลาง มีการขยายพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ชาวกระเหรี่ยงจึงอพยพขึ้นบริเวณต้นน้ำลำภาชีไปเรื่อย ๆ ในเขตอำเภอสวนผึ้ง ในแถบบ้านบ่อเก่า บ้านบ่อ บ้านสวนผึ้ง บ้านทุ่งแฝก บ้านท่าสะแก และบ้านห้วยแห้งและในเขต กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอปากท่อในปัจจุบัน¹ ไปจนถึงต้นน้ำที่อยู่ในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบัน (โปรดดูแผนที่ประกอบ) ชาวกระเหรี่ยงเหล่านี้มีการตัดเส้นทางติดต่อกันลัดเลาะไปตามริมลำน้ำลำภาชี สามารถเดินทางติดต่อกันได้ภายในเวลา 1 วัน จากหมู่บ้านชาวกระเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีมาถึงเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

ตารางแสดงกลุ่มผู้นำกระเหรี่ยงโพลงในเขตลุ่มน้ำลำภาชีของประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ระยะเวลาที่มีชีวิต
1.	พื้งวะโพ	ประมาณ รัชกาลที่ 4
2.	พื้งเล็งเฮ้	ประมาณรัชกาลที่ 5
3.	พื้งท่องดิง	ประมาณรัชกาลที่ 5
4.	พื้งหมั่งตุง	ประมาณรัชกาลที่ 6
5.	พื้งวงหล่า	ประมาณรัชกาลที่ 6
6.	พื้งคูมิชา	ประมาณรัชกาลที่ 6
7.	กำนันตาไม้ บุญเลิศ	ประมาณรัชกาลที่ 7
8.	กำนันประยูร วุฒิปานิช	ประมาณรัชกาลที่ 8
9.	กำนันละเอิญ บุญเลิศ	สมัยรัชกาลที่ 9
10.	กำนันสวาง บุญเลิศ	สมัยรัชกาลที่ 9
11.	กำนันประกิต ใจป่าเพ็ญ	สมัยรัชกาลที่ 9
12.	พ่อตาของกำนันสงกรานต์ มั่นใจ	2490-2535
13.	นายสกล ก้าวพู่	สมัยปัจจุบัน

สันนิษฐานว่ากลุ่มกระเหรี่ยงกะโพลงในภาคกลางของประเทศไทย เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาวมอญที่สุด เพราะกลุ่มนี้เคยตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองทวาย เมืองเ

¹ วุฒิ บุญเลิศ. "ความเป็นมาของตำบลสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี,"ใน เอกสารประกอบการสัมมนาชายแดนตะวันตกศึกษา. 2545. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

และเมืองมะริด จึงทำให้เกิดความผูกพันอันแน่นแฟ้นจนปรากฏในจารีตการรำผีมอญ เพื่อเคารพผีบรรพบุรุษของชาวมอญนั้น มีข้อกำหนดว่าให้รำผีกะเหรี่ยงด้วย สภาพของความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงโพล่งมีความคุ้นเคยกับศาสนาพุทธ จนมีการยอมรับนับถือควบคู่กับความเชื่อในผีป่าและรุกขเทวดา(รุกขะจือ)¹ เมื่อชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้อพยพเข้าสู่ภาคกลางซึ่งตะวันตกของประเทศไทยแล้ว ก็ได้นับถือศาสนาพุทธ โดยยอมรับนับถือพระสงฆ์จากชุมชนพื้นราบเป็นเกจิอาจารย์ มีการนำพิธีกรรมทางศาสนาพุทธเข้าไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ตัวอย่างเช่น การยอมรับให้ต้นโพเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ การนับถือเส้นด้ายคาถาที่เสกเป่าโดยนักบวช การนับถือลัทธิเจ้าวัดที่ทำพิธีกรรมโดยแม่ชี การยอมรับนับถือพระสงฆ์ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ การอุทิศต่อศาสนาด้วยศรัทธาอันแรงกล้า แม้แต่การล้มตัวลงนอนให้พระสงฆ์เหยียบไปบนทุกส่วนของร่างกาย² การสร้างวัดที่มีศาลาประกอบพิธีและกุฏิพระสงฆ์ การปลูกต้นลั่นทมสีขาว

ตารางแสดงผู้นำชาวกะเหรี่ยงในเขตต้นน้ำแม่กลอง

ลำดับที่	ชื่อผู้นำชาวกะเหรี่ยง	ระยะเวลาที่มีชีวิต
1.	พระศรีสุวรรณคีรี(พระอุ้มผาง)	สมัยรัชกาลที่ 3
2.	พู่เงาะโพ	ประมาณรัชกาลที่ 3-4
3.	กรมเมะจะ	ประมาณรัชกาลที่ 5
4.	ยังมะตุ	ประมาณรัชกาลที่ 5
5.	ปวยดงญ	ประมาณรัชกาลที่ 6-7
6.	ทะเจียงโปรย	ประมาณรัชกาลที่ 7-8
7.	ขุนพิทักษ์ไพรวัลย์บ้านยางโทน	ประมาณรัชกาลที่ 7-8
8.	หลวงพิทักษ์บรรพตเมืองท่าตะกั่ว	ประมาณรัชกาลที่ 7-8
9.	บุตรทะเจียงโปรย	ประมาณต้นรัชกาลที่ 9
10.	ร้อยตรีสมจิตต์ เสดะพันธุ์	สมัยรัชกาลที่ 9
11.	นายณรงค์ เสดะพันธุ์	สมัยรัชกาลที่ 9
12.	นายไมตรี เสดะพันธุ์	สมัยรัชกาลที่ 9

¹ มณฑล คงแถวทอง. "กะเหรี่ยงกาญจนบุรี," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 1. 2542. หน้า 236.

² สุรินทร์ เหลือละมัย. "วันปีใหม่กะเหรี่ยงโปว์ที่วัดแจ้งเจริญ," ใน เมืองโบราณ. 23(4) : 97-102 ; ตุลาคม-ธันวาคม 2540.

เพื่อเป็นดอกไม้บูชาประจำวัด ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับผีสงและวิญญาณต่าง ๆ นั้น ชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงปฏิบัติควบคู่สืบต่อมาอีกจนถึงปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางของประเทศไทยเป็นชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เมืองหลวงมากที่สุด ทั้งนี้กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ได้รับการยอมรับจากราชสำนักไทยมาต่อเนื่องกันตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปัจจุบันนี้มีถนนลาดยางอย่างดีตัดตรงมาจากกรุงเทพมหานครผ่านเมืองราชบุรีเข้าสู่หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงมีระยะเพียง 150 กิโลเมตร ทำให้ชุมชนของชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่วัฒนธรรมของส่วนกลางได้รวดเร็วกว่าชุมชนกะเหรี่ยงอื่น ๆ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผลกระทบที่คนพื้นราบอพยพจากเมืองที่แออัดเข้ามาจับจองถิ่นฐานที่ชาวกะเหรี่ยง เพราะชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้ยินยอมขายที่ดินส่วนใหญ่ในราคาถูก เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนของคนพื้นราบที่ยังต้องการใช้ที่ดินเป็นอำนาจในการผลิต และคอยช่วงชิงจังหวะที่ดินที่มีราคาสูงขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในแถบจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีมีการผสมผสานกับชาวพื้นราบจนหลงเหลือวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยที่สุด

6.5 พัฒนาการทางสังคมชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลย์

รัฐกอรูเลย์ คือพื้นที่จัดตั้งของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ ที่พยายามสถาปนากองกำลังขึ้นเพื่อปลดแอกอำนาจจากรัฐบาลพม่า เพื่อเป็นชาติเอกราช มีชื่อภาษาอังกฤษว่า “Karen National Union”¹ มีชื่อย่อคือ “KNU” นักวิชาการแปลเป็นภาษาไทยว่า สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง จัดว่าเป็นกองกำลังของชนกลุ่มน้อยที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองในปัจจุบันนี้ (ปี พ.ศ.2544 – 2545)* มีเขตพื้นที่อิทธิพลตามแนวชายแดนไทยตั้งแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนลงไปถึงทางทิศใต้จนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (โปรดดูแผนที่ประกอบ)

บ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงถูกปกครองโดยรัฐบาลอังกฤษที่อินเดียเช่นเดียวกับชาวพม่าในยุคอาณานิคม รัฐบาลอังกฤษได้ปกครองประเทศพม่าโดยนโยบายแบ่งแยกและปกครอง ทำให้กลุ่มทางเชื้อชาติกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศพม่าแยกอยู่เป็นกลุ่ม ๆ จนมีความแปลกแยกทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม สังคมและการเมืองต่อกัน ทั้งชาวกะเหรี่ยงและพม่าต่างอาศัยอยู่ในแต่ละเขตย่านโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันและกันน้อย

รัฐบาลอังกฤษปกครองในบริเวณพื้นที่กว้างใหญ่ แต่มีกองกำลังไม่มากนัก การแบ่งแยกชนกลุ่มน้อยให้แปลกแยกกัน เป็นการใช้กลุ่มทางเชื้อชาติต่าง ๆ คู่อำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีรัฐบาลอังกฤษเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ทั้งปวงที่พึงมีจากระบบความสัมพันธ์ทางการเมือง

¹ ขวัญใจ เอ็มใจ. "สงครามและสันติภาพของชนชาติกะเหรี่ยง," ใน สารคดี. 10(111): 101-105; พฤษภาคม. 2537.

* รองจากกลุ่มสหภาพกองทัพว่า United Wa State Army-UMSA

ดังกล่าว นอกจากนี้แล้วการแบ่งแยกกลุ่มทางเชื้อชาติให้แปลกแยกกัน ก็เพื่อลดอำนาจทางการเมืองของกลุ่ม

พม่า ที่พยายามสร้างเครือข่ายทางการเมืองแบบรวมศูนย์กับชนเผ่าต่าง ๆ การลดอำนาจของพม่าให้อ่อนแอลงจะทำให้รัฐบาลอังกฤษปกครองได้สะดวกขึ้นและยาวนานมากขึ้น

การเข้าปกครองพม่าของอังกฤษเป็นช่วงเวลาของกลุ่มเชื้อชาติพม่าผนวกอำนาจเฉพาะบริเวณเมืองหลวงและดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำสะโตง และอิระวดี ส่วนพื้นที่ห่างไกลออกไปในที่ราบสูงฉาน เทือกเขาตะนาวศรี กลุ่มน้ำสาละวิน รัฐอาระกันและอีกหลายแห่งยังคงมีการปกครองตนเองสืบเนื่องมาจากอดีต ในช่วงก่อนระยะนี้นั้นราชสำนักพม่าควบคุมกลุ่มชนเชื้อชาติต่าง ๆ โดยการใช้ระบบตัวประกัน และการผูกสัมพันธ์ทางสายเลือดกับเฉพาะพวกหัวหน้าเผ่าเพื่อไม่ให้แปรพักตร์ออกไปจากราชสำนัก ทำให้กลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ มีความแปลกแยกต่อกันสูง ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ก็มีชาวกะเหรี่ยงรวมอยู่ในบริบททางสังคมดังกล่าวด้วย

ราชวงศ์พม่ายกกองทัพบุกลงใต้เพื่อช่วงชิงเอาบ้านเมืองที่รุ่งเรืองทั้งในด้านสังคม การเมือง ประชญาและศาสนา ตลอดจนมีความอุดมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจของชาวมอญ ซึ่งชาวมอญได้สะสมและสืบทอดความรุ่งเรืองนี้สืบทอดกันมานับพันปี โดยบ้านเมืองที่ร่ำรวยนี้กลับพะวงฝักใฝ่อยู่แต่ในเรื่องศาสนา อาณาจักรพม่าจึงฉวยโอกาสใช้ความแข็งแกร่งของกองทัพกระทำบาปเพื่อชิงบุญจากชาวมอญในสมัยพระเจ้าโนรธา(พ.ศ. 1587-1620)แห่งเมืองพุกาม กล่าวคือกระทำสงครามกับราชสำนักมอญที่เมืองสะเทิมหรือสุธรรมวดี (ปัจจุบันคือเมืองท่าตอนอยู่ในประเทศสหภาพพม่า) เพื่อชิงเอาพระไตรปิฎก¹ ครั้นเมื่อทำสงครามชนะแล้วก็กวาดเอาพระไตรปิฎก คัมภีร์ทางศาสนา รวมทั้งกวาดต้อนเอาพระสงฆ์ กษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ชาวมอญ พร้อมด้วยพลเมืองชาวมอญกว่า 30,000 คนไปไว้ที่เมืองพุกาม เพราะพลเมืองชาวมอญนั้นเป็นชาวเมืองที่ปราดเปรื่อง มีการสะสมภูมิปัญญารอบด้าน จึงมีคุณค่ายิ่งแก่เมืองพุกาม ชาวมอญเหล่านี้ได้เป็นกำลังสำคัญในการสร้างเมืองพุกามให้เป็นราชธานีขนาดใหญ่และร่ำรวยอารยธรรมอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเมืองที่ได้รับสมญานามอันยิ่งใหญ่ทางพุทธศาสนาว่า “เมืองสี่ล้านเจดีย์”จนถึงปัจจุบัน

ราชวงศ์พม่าได้ทำลายศรัทธาในศูนย์อำนาจของชาวมอญ ด้วยการทำลายเมืองหลวง ทำลายศูนย์กลางทางศาสนา ยึดเอาพระไตรปิฎกเอาไว้ประจำราชสำนักพม่า กักขังตัวกษัตริย์มอญ และกลุ่มเชื้อพระวงศ์ รวมทั้งการบังคับและปล้นชิงเอาสตรีชั้นสูงของชาวมอญมาบำเหน็จแก่แม่ทัพพม่า ในขณะที่กวาดล้างเชื้อพระวงศ์และแกนนำในหมู่แม่ทัพนายกองเชื้อสายมอญ ทั้งนี้

¹ ดี จี อี. ฮอลล์. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เล่ม 1. แปลโดย วรณยุพา สนิตวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ. 2526. หน้า 185-186.

ราชวงศ์พม่ากระทำการอย่างริบเร่งและต่อเนื่องในบริเวณกว้าง สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ทายาทลูกครึ่งทางสตรีมอญถูกมองว่าเป็นเชื้อสายพม่าทั้งหมด เพราะอำนาจทางการเมืองส่งผ่านบุรุษ กลุ่มบุรุษจึงเป็นกลุ่มที่สืบทอดเชื้อสายกุกุโลบายทางการเมือง ปรัชญาและวัฒนธรรม โดยกลุ่มบุรุษคือตัวแทนของความหมายที่ปรากฏผ่านเรื่องอำนาจและนโยบายของราชสำนัก ประวัติศาสตร์ของพม่าจึงดำเนินไปด้วยความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างความหมายทางเชื้อชาติ ที่ส่งผ่านระบบอำนาจ กับสภาพการพยายามผสมผสานทางเชื้อชาติที่ดำเนินไปอย่างผิดศีลธรรม และเต็มไปด้วยเล่ห์กลทางการเมือง อย่างไรก็ตามนับว่าปฏิบัติการดังกล่าวของราชวงศ์พม่าสร้างความขัดแย้ง ทำให้เกิดการพยายามต่อสู้ช่วงชิงอำนาจต่อกันระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ โดยต่อเนื่อง สร้างความสับสนและวุ่นวายภายในการเมืองพม่าจนถึงปัจจุบัน

เมื่อกองทัพอังกฤษยกเข้าสู่ปากอ่าวมะตะบันและควบคุมพื้นที่ปากอ่าวได้แล้ว กองทัพอังกฤษได้ยกพลเข้าไปในลุ่มน้ำสาละวินในปี ค.ศ. 1886 (พ.ศ.2429) กลุ่มแกนนำชาวกะเหรี่ยงได้ร่วมมือกับกองทัพอังกฤษในการสำรวจเส้นทาง สืบข่าวและทำการสงครามกับพม่า ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงใช้สถานการณ์ติดพันทางประวัติศาสตร์ที่พม่าคุกคามชนเผ่าต่าง ๆ ในลักษณะการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ เป็นเหตุผลการกระทำการแก้แค้นเมื่อมีโอกาส รัฐบาลอังกฤษได้ผลักดันอิทธิพลของกองทัพพม่าออกจากรัฐกะเหรี่ยงและบังคับให้พม่ายอมรับเอกราชรัฐกะเหรี่ยงในระหว่าง พ.ศ.2418¹ และมีการปูนบำเหน็จตำแหน่งในกองทัพให้แก่ชาวกะเหรี่ยง พร้อมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงได้รับการศึกษาในประเทศอังกฤษ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มผู้สอนศาสนาคริสต์ในลัทธิโปรเตสแตนต์ (Protestant) นำศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแพร่ให้แก่ชาวกะเหรี่ยงได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังจะเห็นว่ามีชาวกะเหรี่ยงยอมรับนับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่เคยมีอัตลักษณ์แบบเดียวกันในอดีตมีการแตกแยกออกจากกันเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์กับกะเหรี่ยงพุทธ ซึ่งในระยะแรกๆก็มีความเข้าใจและรับรู้ร่วมกันในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และได้ร่วมกันจัดตั้งสหภาพแห่งชาติชาวกะเหรี่ยง โดยมีนายความชื่อนายซอว์ บา อุ จี(Saw Ba U Gyi)เป็นผู้นำคนแรก แต่ต่อมาเกิดข้อพิพาททางการเมืองในกลุ่มผู้นำอันได้นำไปสู่ความแตกแยกและนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

กลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงคริสต์เป็นกลุ่มกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่เคยใหญ่ที่สุด เพราะการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ เมื่อรัฐบาลอังกฤษถอนกองกำลัง

ออกจากประเทศพม่าและยอมให้ประเทศพม่าเป็นรัฐเอกราช กองกำลังกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็มีการเคลื่อนไหวร่วมกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เพื่อมีการยกฐานะรัฐกะเหรี่ยง (หรือในภาษากะเหรี่ยงเรียกว่ารัฐกอรุเล่ย์) ให้เป็นรัฐเอกราช เหมือนเช่นฐานะที่ชนเผ่าพม่าได้รับจากนานาชาติ

¹ Muang Htin Aung. The Stricken Peacock. 1965. Pp 65-66.

กลุ่มผู้นำพม่าได้พยายามประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เพื่อให้รัฐพม่าได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ จนมีการทำข้อตกลงที่เมืองปางหลวงในปี พ.ศ. 2490 โดยนายอู อ่องซาน¹ ต่อมาคืออูซอและพวกได้สังหารนายอู อ่องซานร่วมกับผู้นำชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในปี พ.ศ. 2491 เพื่อล้มเลิกสนธิสัญญาปางหลวงที่กลุ่มผู้โค่นล้มให้เหตุผลว่าไม่ได้ร่วมรับรู้ในการทำสนธิสัญญาลบนั้น พร้อม ๆ กับการนำรัฐบาลอนุปกครองประเทศโดยมีกลุ่มทหารมีอิทธิพลต่อรัฐบาลพลเรือนอย่างสูง ทำให้มีการผูกขาดการปกครองประเทศโดยทหารในระยะหลังๆจนถึงปัจจุบัน

การปกครองโดยรัฐบาลพลเรือนที่ขาดเสถียรภาพในพม่านั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 จนถึงการปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการทหารในปี พ.ศ.2505 เป็นต้นมา ทำให้มีการตั้งข้อสังเกตและวิจารณ์ว่าเป็นการปกครองโดยระบอบเผด็จการ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน กลุ่มผู้นำมีการคอร์รัปชันและไม่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังผลให้ประเทศอภิมหาอำนาจ และชาติขนาดใหญ่หลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่นและอื่น ๆ ทำการคว่ำบาตรรัฐบาลพม่า ด้วยการไม่ยอมเปิดความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ทำให้ประเทศพม่าดำเนินนโยบายเสมือนประเทศปิดประเทศหนึ่งในระหว่างปี 2491 – 2531 และยิ่งถูกประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นจับตามองเป็นพิเศษ เมื่อปี พ.ศ. 2533 มีการเลือกตั้งครั้งสำคัญในประเทศสหภาพพม่า และพรรคสันนิบาตเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy - NLD) ซึ่งนำโดยนางอ่องซาน ซูจี* (ธิดาของอูอ่องซาน อดีตผู้นำพม่าที่ถูกกลบสังหาร) ได้รับชัยชนะด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น แต่รัฐบาลทหารพม่า (SLORC- State Law and Order Restoration Council) ก็ปฏิเสธที่จะสละอำนาจไม่ยอมเปิดโอกาสให้พรรคสันนิบาตเพื่อประชาธิปไตย หรือพรรค NLD จัดตั้งรัฐบาลพลเรือน² เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อตกลงแห่งองค์การสหประชาชาติอย่างยิ่ง กลุ่มประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นจึงบีบบังคับรัฐบาลทหารพม่ามากขึ้น ด้วยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและห้ามผู้นำประเทศสหภาพพม่าเข้าประเทศ

การที่รัฐบาลทหาร (SLORC) ของพม่า ไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งของประชาชนทั้งประเทศ ทำให้รัฐบาลทหารพม่าขาดความชอบธรรมในการปกครองประเทศ จนถูกต่างชาติทำการคว่ำบาตร ทำให้ผลประโยชน์ของชาติเสียหายและราษฎรได้รับความเดือดร้อน ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ จึงคิดว่ารัฐบาลทหารพม่าก็เป็นรัฐบาลเถื่อน เหมือนเช่นที่รัฐบาลทหารพม่ามีความเข้าใจต่อชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ นั้นเช่นกัน

¹ ภูแสนดาว. "สถานการณ์การสู้รบ ระหว่างทหารพม่ากับไทยใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อไทย," ในสายใยไทย-พม่า 4(4): หน้า 4; เมษายน 2544.

* เอกสารบางฉบับเรียกว่าอองซาน ซูจี

² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง. 2544. หน้า 132-133.

6.6 การต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ

กลุ่มกะเหรี่ยงอิสระแห่งรัฐกอรูเคยเริ่มต่อสู้กับรัฐบาลพม่ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นอย่างช้า เพราะนายซอว์ บา อู จิปัญญาชนเชื้อสายกะเหรี่ยง ซึ่งมีตำแหน่งร่วมอยู่ในคณะรัฐมนตรีพม่า ในช่วงก่อนและปี พ.ศ. 2492 ได้เห็นความไม่แน่นอนของอนาคตทางการเมืองรัฐกะเหรี่ยง ที่กลุ่มผู้นำระดับสูงของพม่าล้วนต้องการควบคุมรัฐกะเหรี่ยงในฐานะบ้านเมืองชายขอบของพม่า นายซอว์ บา อู จึงจัดตั้งกลุ่มกู่ชาติกะเหรี่ยงขึ้น ใช้ชื่อว่า “สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง” โดยนายซอว์ บา อู จิเป็นประธานสหภาพคนแรก มีนายมานบาซาน เป็นเลขาธิการสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติเป็นคนแรกเช่นกัน¹

กองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงได้ต่อสู้กับกองทัพพม่า เพื่อแสดงเจตนารมณ์การเป็นรัฐอิสระ ทำให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองในรัฐกะเหรี่ยงโดยต่อเนื่อง จนกระทั่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2494 นายซอว์ บา อู จิต้องตายในสมรภูมิ นายซอว์ ฮันเตอร์ ทาหมวย จึงได้เป็นผู้นำสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงคนต่อมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2507 สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงได้แตกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกอรูเลตะวันตกและกอรูเลตะวันออก

ในช่วงแตกแยกออกเป็น 2 ส่วน ของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงนี้ นายมานบาซาน(ผู้พ่อ) คงมีอิทธิพลอย่างสูงในกลุ่มกอรูเลตะวันตก* ในขณะที่กลุ่มกอรูเลตะวันออกมีพลโทโบเมียะเป็นผู้นำ ความแตกแยกของทั้งสองกลุ่มนี้ดำเนินมา 11 ปี พลโทโบเมียะจึงรวบรวมอำนาจในแกนนำกะเหรี่ยงทั้งหมดเปลี่ยนมาใช้ชื่อ “สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง” อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2518² นับจากปีนี้กองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงก็ได้ยึดพื้นที่แนวชายแดนในเขตติดต่อกับประเทศไทย เป็นพื้นที่หลักในการต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า โดยมีมวลชนจากประชาชนที่หลบหนีความรุนแรง การต่อต้านรูปแบบการปกครอง การหลบหนีการเกณฑ์แรงงานและการเก็บภาษีแพง การถูกรัฐบาลพม่าเฝ้าจับตามอง เพราะสงสัยว่าเป็นแนวร่วมกองกำลังชนกลุ่มน้อย รวมทั้งความตั้งใจจริงที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้รัฐเอกราช ที่เป็นสมบัติสาธารณะของชนเผ่า ยังผลให้กองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงมีแนวร่วมมากเป็นอันดับที่ 1 และในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดงานฉลองครบรอบ 45 ปี แห่งการสถาปนาสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ณ ค่ายมานอพลอร์ เมืองมานอพลอร์

¹ สุทิน สนองพันธ์. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาวิถีโลก. 2544. หน้า 224-225.

* ทั้งนี้เพราะมีเอกสารของนักศึกษาพม่า ลงความเห็นมาก่อนที่พลโทโบเมียะจะผนวกอำนาจได้ทั้งหมด ผู้นำกะเหรี่ยงคือนายโรเบิร์ต บาซาน (น่าจะเป็นการสับสนกับชื่อลูกนายมาน บาซานนี้) ปัจจุบันนายโรเบิร์ต บาซาน ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่หน่วยส่งเสริมวิชาการของชุมชนกะเหรี่ยง ประจำกองพลที่ 4 จังหวัดมะริด-ทวาย

² Martin Smith, *Burma : Insurgency and the Politic of Ethnicity*. Pp 293-294.

การจัดงานฉลองครบรอบ 45 ปี แห่งการสถาปนาแห่งชาติกะเหรี่ยง ณ ค่ายมานอพลอร์ โดยยอมให้นักวิชาการและสื่อมวลชนชาวต่างชาติเข้าไปร่วมงาน โดยสันนิษฐานว่าต้องการจะเผยแพร่ฐานะและบทบาทของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง อันจะทำให้ได้รับความสนใจและการยอมรับจากนานาชาติอารยะประเทศ แต่กลับเป็นผลร้ายแรงที่สุดในอันดับต่อมา

สื่อมวลชนต่างชาติได้นำเรื่องราวรัฐกะเหรี่ยงอิสระออกเผยแพร่โดยละเอียดทั้งสภาพของค่ายและมีการทำแผนที่เส้นทาง รวมทั้งศักยภาพของกำลังรบต่าง ๆ ภายในกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง ทำให้ทำทนายต่อกองทัพพม่า เพราะหากปล่อยไว้อย่างนั้นแสดงถึงความอ่อนแอในสายตาของชาวต่างชาติและอาจได้รับความเสื่อมศรัทธาในหมู่ประชาชน กองทัพพม่าจึงยกกองทัพโจมตีกลุ่มกะเหรี่ยงกอรุณชัยครั้งใหญ่ที่สุดในปี พ.ศ. 2538 – 2541 ยังผลให้สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงต้องสูญเสียพื้นที่บริเวณบ้านสบเมยพม่า บ้านแม่ปะ บ้านแม่หละท่า บ้านปอหมื่นท่า ค่ายกอเซเล บ้านวะเล้ง บ้านทือโบ บ้านปอร์มาเก้ บ้านโก้โก๊ะ ค่ายมานอพลอร์ ค่ายคอมรู่า ค่ายกามาซอ ได้ทั้งหมด จนกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงต้องเปลี่ยนรูปแบบทางยุทธศาสตร์จากการตั้งศูนย์บัญชาการถาวร เป็นการตั้งศูนย์บัญชาการชั่วคราว โดยไม่ได้ตั้งเป็นฐานปฏิบัติการขนาดใหญ่ที่แน่นอน การสงครามในรูปแบบใหม่นั้นสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเป็นรูปแบบสงครามแบบกองโจรหรือสงครามนอกแบบ

การสูญเสียค่ายมานอพลอร์ที่เป็นศูนย์รวมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ทำให้กลุ่มแกนนำระดับสูงมีความแตกแยกเนื่องจากความล้มเหลวทางยุทธศาสตร์นำไปสู่การผลักดันให้มีการปลดนายพลโบเมียะออกจากตำแหน่งประธานสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงในปี พ.ศ.2542 โดยกลุ่มแกนนำได้คัดเลือกพาโด (ตำแหน่งพลเรือน) ซอบาดินขึ้นดำรงตำแหน่งประธานสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงแทนจนถึงปัจจุบัน(แต่สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงครั้งนี้ อาจเป็นแค่การปรับกลยุทธบางประการ เพื่อรักษาขวัญและกำลังใจกลุ่มแกนนำ เพราะแหล่งข่าวตามชายแดนเชื่อว่า นายซอบาดินเป็นแกนนำฝ่ายพลเรือนระดับสูง ที่ถูกยกฐานะเพื่อเหตุผลทางการเมืองและภาพลักษณ์ของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง นายพลโบเมียะยังคงมีอำนาจสูงสุดในรัฐกะเหรี่ยงอิสระกอรุณชัยในปัจจุบัน เพราะในปฏิทินแห่งชาติชาวกะเหรี่ยงปี พ.ศ.2545 มีภาพนายพลโบเมียะปรากฏในอันดับที่ 1 ก่อนผู้นำคนอื่น ๆ แม้ว่าดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดีรัฐกอรุณชัยก็ตาม)¹

¹ ข้อมูลการสัมภาษณ์ สิบเอกนันต์ วิพันธุ์เงิน. หน่วยกองร้อยเนินท่าเมย(บ้านบอนหวาน) อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ตารางแสดงผู้นำสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อันดับที่	ชื่อผู้นำ	ระยะที่ดำรงตำแหน่ง (พ.ศ.)
1	พลเอกชอว์ บา อู จี	2490 - 2494
2	นายชอว์ อันเตอร์ ทาหมวย	2494 - 2507
3	นายมาน บาซาน	2507 - 2518 (รัฐกอรูเลย์ตะวันตก)
3	พลโทโบเมียะ	2507 - 2518 (รัฐกอรูเลย์ตะวันออก)
4	พลเอกโบเมียะ (รวมอำนาจ 2 กลุ่ม)	2518 - 2542
5	พาโค ซอบาดิน	2542 - 2545 (ปัจจุบัน)

6.7 สถานะของรัฐกอรูเลย์กับสิทธิการคงอยู่

รัฐกอรูเลย์ของชาวกะเหรี่ยงเป็นรัฐที่เกิดจากการอ้างสิทธิในพื้นที่ที่เคยครอบครองมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกาศการขอตั้งรัฐอิสระไม่ยอมขึ้นต่อรัฐบาลพม่าจึงถูกรัฐบาลพม่าปราบปรามโดยต่อเนื่อง เพราะรัฐบาลพม่าต้องการรวบรวมความเป็นเอกภาพในหมู่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งกระจายอยู่ตามหุบเขาและที่ราบสูงในแถบภาคเหนือและภาคตะวันออกของพม่า แต่ความเป็นปึกแผ่นของพลเมืองในชาติคงไม่อาจจะสร้างขึ้นได้โดยใช้ความรุนแรง และการควบคุมแบบเข้มงวด รัฐบาลพม่าไม่อาจสร้างความผาสุกให้แก่พลเมืองได้โดยใช้วิธีการทางสังคมที่เหมาะสม ความแตกแยกในเขตพื้นที่ในเขตประเทศตามเส้นสมมุติก็ยังคงดำเนินต่อไป

กลุ่มประชาชาติกะเหรี่ยงได้อ้างเหตุผลการครอบครองดินแดนมาในประวัติศาสตร์ มีสิทธิชุมชนในการจัดการในชุมชนตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล โดยนัยยะดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่สิทธิการคงอยู่ของบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลย์ ถูกรัฐบาลพม่าแปรเจตนาเป็นบ่อนทำลายสันติภาพ และความมั่นคงภายในชาติ รัฐบาลพม่าจึงถือเอาสภาพการเมืองภายในประเทศปราบปรามกองกำลังกะเหรี่ยง¹ เป็นการทำสงครามเพื่อจะให้อยู่ดีสงคราม จนเป็นที่น่าสังเกตว่าภายใต้เหตุผลในการอ้างถึงสันติภาพนั้น กระบวนการทางการเมืองหรือการเจรจาโดยสันติวิธีนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการเมืองในแถบกลุ่มน้ำสาละวินและตะนาวศรี ทว่าการเผชิญหน้าและทำทลายกับกองกำลังติดอาวุธ ทำให้รัฐบาลพม่ากลับใช้วิธีการทำลายล้างชุมชนชนเผ่ากะเหรี่ยงในทุกฤดูแล้ง จนกลายเป็นประเพณีการปราบปรามที่เข้าใจและรับรู้กันอยู่ทุกฝ่าย และการปฏิบัติการทางทหารของพม่าก็มีลักษณะละเมิดต่อข้อตกลงทางทหารระหว่างประเทศอีกด้วย

¹ นอลาลอ. “เสียงก้อง ร้องสะท้อนจากราวป่า,” ในสายใยไทย-พม่า. 3(2) : ธันวาคม ; 2542.

กล่าวคือมีการเผาทำลายบ้านเรือน การปลุสัศว์และพื้นที่ทำกินตลอดจนบังคับโยกย้ายชาวกะเหรี่ยงออกจากถิ่นมาตุภูมิ

สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงได้ใช้วิธีการต่อสู้เหมือนชนเผ่าอื่น ๆ เช่น ขบวนการปลดแอกปาเลสไตน์ หรือ PLO และกลุ่มเรียกร้องเอกราชติมอร์ตะวันออก จนสามารถบรรลุข้อตกลงให้มีที่นั่งในองค์การสหประชาชาติในกลุ่ม Unpo (Unrepresented Nations+People Organization)¹ คือกลุ่มของดินแดนที่เรียกร้องเอกราชต่างๆ* แต่สถานะภาพของรัฐกะเหรี่ยงไม่ได้รับความสนใจจากประเทศมหาอำนาจและประเทศเพื่อนบ้าน จึงไม่มีการนำประเด็นเรื่องเอกราช สิทธิมนุษยชน และสิทธิการคงอยู่ไปเจรจาในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้การต่อสู้เพื่อเอกราชดำเนินไปท่ามกลางการสังหารหมู่ประชาชนชาวกะเหรี่ยงโดยต่อเนื่อง ทั้งพลเรือนและทหารปะปนกันไป ทั้งนี้เนื่องจากดินแดนของความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกะเหรี่ยงอิสระกับพม่าขึ้นอยู่กับทำเลที่ถูกปิดล้อมไปด้วยหุบเขาสูง องค์การเพื่อสิทธิมนุษยชนเข้าไปดูแลลำบาก สภาพการต่อสู้เพื่อเอกราชชาวกะเหรี่ยงนั้น เป็นที่รับรู้อย่างชัดเจนของกองทัพพม่าและฝ่ายความมั่นคงของประเทศไทยและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ใกล้ขีดเขตควบคุมพิเศษทั้งของรัฐไทยและพม่า แต่การประกาศเขตควบคุมพิเศษตามแนวพรมแดนของทั้งไทยและพม่ากลับเป็นการผลักดันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ ออกนอกพื้นที่ให้ไปสู่เขตที่มีการรุนแรงทางการเมือง ทำให้ชุมชนห่างไกลเขตควบคุมพิเศษมีอันตรายอย่างยิ่ง

รัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกเมินเฉยจากประเทศต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศเพื่อนบ้านไม่มีความสนใจในชะตากรรมของชนกลุ่มน้อย ต่างมีความแปลกแยกกับชุมชนเชื้อชาติกะเหรี่ยงมาช้านานแล้ว นอกจากนี้แล้วการก่อตั้งองค์การทางการเมืองขึ้น เพราะการสนับสนุนของประเทศอังกฤษนั้น เป็นเรื่องที่หลายประเทศในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่กล้ารับรอง เพราะในช่วงที่รัฐบาลอังกฤษเข้ามาในแถบนั้นเป็นยุคล่าอาณานิคม ที่สร้างความขมขื่นให้กับรัฐบาลกลางทุกแห่งในแถบนี้ในเรื่องแนวพรมแดน และการสร้างทัศนคติบางด้านแก่ชนกลุ่มน้อย² การจะกล่าวถึงหรือรับรองในสิ่งที่รัฐบาลอังกฤษทำเอาไว้ในช่วงนี้นั้น จะทำให้เกิดผลเสียร้ายแรงอื่น ๆ เพราะรัฐบาลอังกฤษได้มาทำสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหลายอย่างรวมทั้งการปักปันเขตแดน และการตีความหมายเรื่องอิทธิพลทางการเมืองด้วย เมื่อสถานะของรัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกก่อตั้งขึ้นมาเช่นนี้จึงเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งที่ประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ไม่ให้การสนับสนุน หรือแม้แต่การนำไปเป็นประเด็นในการเจรจาเพื่อยุติความรุนแรงทางการเมืองอย่างจริงจัง สภาพดังกล่าวทำ

¹ พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์. คนมอญ. 2543. หน้า 197.

* ประกอบด้วยสมาชิกกว่า 50 เชื้อชาติ ทุกชนชาติล้วนรอการได้เอกราชทั้งสิ้น กลุ่มชนชาติที่ได้เอกราชไปแล้วคือ เอสโทเนีย ลิทัวเนีย แลตเวีย ติมอร์ตะวันออก ปาเลสไตน์ และอีกหลายส่วน

² สุนทรี ศรีปานเงิน. มอญ : ชาติที่ปราศจากแผ่นดิน. 2517. หน้า 4-5.

ให้กองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีฐานะเป็นเพียงกลุ่มกบฏต่อรัฐบาลพม่า โดยสถานะของพลโลกก็เป็นเพียงพวกกบฏที่รัฐบาลกลางจะสังหารได้โดยอ้างกฎหมายของรัฐบาลกลาง

6.8 ความขัดแย้งทางการเมืองกับการอพยพของชาวกะเหรี่ยง

การก่อตั้งสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเพื่อการสถาปนารัฐกะเหรี่ยงอิสระ ทำให้รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องปราบปราม เพื่อไม่ให้ชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ยึดเป็นตัวอย่าง จึงทุ่มงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อเสริมกำลังทหารและสั่งซื้ออาวุธร้ายแรงจากประเทศจีน สวีเดน และแหล่งอื่น ๆ¹ การทำสงครามกวาดล้างโดยต่อเนื่องแต่ไม่อาจกวาดล้างได้โดยง่าย เพราะกองทัพกะเหรี่ยงอิสระมีการรวมกลุ่มขนาดใหญ่อย่างเหนียวแน่น ต่อมากองทัพพม่าใช้วิธีจิตวิทยากับกะเหรี่ยงพุทธ โดยพยายามชี้ว่ากะเหรี่ยงคริสต์เป็นกลุ่มที่ถูกล้างสมอง และมีวิถีทางของสังคมตามแบบตะวันตก ที่กำลังละทิ้งวิถีชีวิตดั้งเดิม นั่นก็หมายความว่า แม้ในอนาคตชาวกะเหรี่ยงคริสต์ประสบความสำเร็จในการได้เอกราช ก็คงหลอมรวมทางสังคมกับชาวกะเหรี่ยงพุทธได้ลำบาก ประกอบกับความขัดแย้งในผลประโยชน์ด้านการค้าชายแดน การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของหน่วยงานภายใต้องค์การสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติที่แปลกแยกและเลือกปฏิบัติ ได้มีส่วนทำให้

กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธแปลกแยกออกจากกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงหันกลับไปฝักใฝ่รัฐบาลพม่าด้วยความสับสนในหนทางอยู่รอดของชุมชน ทั้งนี้รวมถึงสภาพการพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนเหมือนกันอีกด้วย

กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธเป็นกะเหรี่ยงอนุรักษนิยม ไม่ยอมละทิ้งลักษณะพื้นถิ่นพื้นฐานดั้งเดิม มีการรวบรวมกองกำลังต่อต้านรัฐบาลพม่า แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับกะเหรี่ยงคริสต์ ที่หันไปยอมรับศาสนาคริสต์จนสร้างความแปลกแยกในชนเผ่า เมื่อถูกรัฐบาลพม่าสัญญาจะให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยน กับการเปิดเผยความลับในจุดยุทธศาสตร์ของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงพุทธยอมนำทางและชี้เป้าหมาย

การที่กองทัพพม่ามีชาวกะเหรี่ยงพุทธนำทางไปสู่จุดยุทธศาสตร์ของกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยงอิสระก็ทำให้การโจมตีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถทำลายค่ายศูนย์บัญชาการขนาดใหญ่ของรัฐกอรูเล่ย์ไปได้หลายแห่ง เช่น ฐานที่มั่นบ้านสบเมย (พ.ศ. 2538) ฐานที่มั่นบ้านแม่ปะ บ้านแม่เหละท่า บ้านปอหมื่นท่า และคอกกอเซอเล (พ.ศ. 2538) ค่ายมาเนอปลอร์ (มกราคม พ.ศ. 2539) ค่ายกามาซอ (ด้านตรงข้ามอำเภอไทรโยคของไทย) (มกราคม พ.ศ. 2539) ค่าย

¹ แหล่งเดิม.

คอมรู่า (กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539)² และฐานที่มั่นอื่น ๆ อีกจำนวนมาก สภาพเช่นนี้นับว่าเป็นอันตรายต่อกองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอย่างยิ่ง

การถูกโจมตีด้วยกองทัพนาคใหญ่และมีชาวกะเหรี่ยงพุทธซึ่งชำนาญพื้นที่นำทาง ได้ก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงที่สุดแก่รัฐกะเหรี่ยงอิสระ กล่าวคือมีการสูญเสียพื้นที่ยึดครองจำนวนมาก ความลับภายในฐานที่มั่นมีการรั่วไหล กองทัพพม่าสามารถตีวงล้อมเขตอิทธิพลของชาวกะเหรี่ยงรัฐกอกูเลย์(กะเหรี่ยงอิสระ)ให้ตีวงแคบเข้าตลอดเวลา ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงเกิดการเสียชีวิตเพราะถูกชาวกะเหรี่ยงด้วยกันโคดเคี้ยวและกีดกันออกไปจากพื้นที่ ยังผลให้พื้นที่อิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงอิสระเป็นอันตรายตลอดเวลา เพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธอยู่ต้นทางคอยอำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพพม่า ทำให้กองทัพรัฐกะเหรี่ยงอิสระเกิดการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงทุกครั้งที่ถูกโจมตี

การสูญเสียพื้นที่ครอบครองและศูนย์บัญชาการทางทหารที่สำคัญ ทำให้ประชาชนชาวกะเหรี่ยงต้องอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในฐานะผู้ลี้ภัยพักอาศัยอยู่ในค่ายพักศูนย์พักพิง และค่ายลี้ภัยต่าง ๆ ดังมีรายละเอียดในตารางต่อไป นอกจากนี้แล้วก็มีอีกเป็นจำนวนมากที่ยังสับสนอพยพกลับไปในป่าในเขตอิทธิพลของรัฐกอกูเลย์ ใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ในป่า โดยไม่มีหลักประกันความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแต่อย่างใด ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงอิสระจำนวนมากก็หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายสู่ประเทศไทย เพื่อเลี่ยงโทษต่อการมีงานทำ มีรายได้ และเป็นหนทางการยึดชีวิตให้ปลอดภัยมากขึ้น ในฐานะ “แรงงานเถื่อน” ที่ไร้หลักการคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมือง ซึ่งทางการไทยมีการติดตามตัว เพื่อส่งกลับภูมิลำเนาโดยต่อเนื่อง

ตารางแสดงค่ายผู้อพยพและศูนย์พักพิงชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ในระหว่าง พ.ศ. 2543-2544

ลำดับที่	ชื่อค่ายผู้ลี้ภัย	ที่ตั้ง
1	ศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านกองคา	อ.แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน
2	ศูนย์ผู้อพยพบ้านศาลา	อ. แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน
3	ศูนย์ผู้อพยพแม่หละ*	อ. ท่าสองยาง จ. ตาก
4	ศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน	อ. สวนผึ้ง จ. ราชบุรี
5	ศูนย์พักพิงบ้านต้นยาง	อ. ทองผาภูมิ จ. กาญจนบุรี

² พรพิมล ตรีโชติ. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. 2542. หน้า 107.

* มีขนาดใหญ่ที่สุดมีผู้หนีภัยจากการสู้รบจำนวนกว่า 37,000 คน(ข้อมูล ปี 2544)

6	ศูนย์พักพิงบ้านนุโพ	อ.อุ้มผาง จ.ตาก
7	ศูนย์พักพิงบ้านปางแทรกเตอร์	อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
8	ศูนย์พักพิงบ้านอุ้มเปี้ยม	อ.พบพระ จ.ตาก

6.9 รัฐกะเหรี่ยงอิสระ : รัฐที่ไร้การปกป้องทางกฎหมาย

เมื่อรัฐกะเหรี่ยงอิสระก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มแกนนำที่ได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษา การศาสนาและโอกาสทางสังคมจากองค์การของประเทศตะวันตกในระยะแรกๆ ทำให้การพัฒนาโครงสร้างทางการเมือง การปกครอง การจัดการศึกษา การศาสนา นโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม และการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ โดยก่อนปี พ.ศ. 2537 ไป 8 – 10 ปี นั้น รัฐกะเหรี่ยงอิสระสามารถป้องกันพื้นที่ยึดครองไปได้กว้างขวาง ทำให้มีบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่ง เมืองต่าง ๆ สามารถร่วมกันทำโบสถ์ศาสนาคริสต์มีขนาดใหญ่โต¹ และมีร้านค้าขายสินค้าที่สั่งซื้อจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จนประชาชนตามแนวชายแดนไทย-พม่ามีความเข้าใจและยอมรับในประเทศกะเหรี่ยงร่วมกัน* เห็นได้ชัดเจนในชุมชนมานะพลอร์ ทิบบอโบ วะเล่ย์ โก๊ะโก๋ บ้องสะเค็งและอีกหลายแห่ง แต่หลังจากปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นไป กองทัพพม่าได้คุกคามพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงอิสระโดยต่อเนื่อง โดยที่กองทัพพมามีอาวุธที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสั่งซื้อจากประเทศจีนและสวีเดน เนื่องจากรัฐมีรายได้สูงขึ้นจากการเปิดสัมปทานการประมง เหมืองแร่ การค้าของป่า การค้าหยก การค้าทองคำและอัญมณี การค้าไข่มุก การทำไม้และการขายก๊าซธรรมชาติให้กับประเทศไทย² ทำให้กองทัพมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและมีการปราบปรามจนประสบความสำเร็จ

6.9.1 องค์การระหว่างประเทศ และนโยบายต่างประเทศที่มีผลต่อชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ประเทศไทยอนุญาตให้องค์การระหว่างประเทศจำนวนหนึ่งที่คอยช่วยเหลือชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนไทย เช่น หน่วยแพทย์ไร้พรมแดน องค์การพัฒนาเอกชน องค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ องค์การศาสนาคริสต์และนโยบายการศึกษาไร้พรมแดนของประเทศไทย ที่เป็นการให้ความช่วยเหลือชาวกะเหรี่ยงตามหลักการสิทธิมนุษยชน เป็นการช่วยเหลือชดเชยกับ

¹ แหล่งเดิม.

* แม้ในปัจจุบันแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอสวนผึ้ง จอมบึงและอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรีก็ให้ข้อมูลว่า"พวกเรา มาจากประเทศกะเหรี่ยง"

² เจตนา จิตรจุล. "ค่าเทออร์เพย์ (Take or Pay) นี่น้ำใคร," ใน สายใยไทย-พม่า. 3(5): 2-3 ; มิถุนายน 2543.

การที่ชาวกะเหรี่ยงถูกทอดทิ้ง เมื่ออยู่ในพื้นที่ยึดครองของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง แต่การให้ความช่วยเหลือก็จะกระทำได้เมื่อชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทย เพราะการเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือใด ๆ ในเขตยึดครองของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเป็นเรื่องอันตราย และเป็นข้อโจมตีที่รัฐบาลพม่าโจมตีองค์กรต่าง ๆ ว่าให้การช่วยเหลือกองกำลังชนกลุ่มน้อย ซึ่งรัฐบาลพม่าถือว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของพม่า สภาพดังกล่าวทำให้การช่วยเหลือมักจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง มากกว่าที่จะไปป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยงให้รอดพ้นจากการคุกคาม

นโยบายการศึกษาไร้พรมแดนของประเทศไทยเป็นอีกนโยบายหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือของประเทศไทยที่มีต่อมวลชนเกาะติดของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้นุตรหลานชาวกะเหรี่ยงอิสระ มีสิทธิได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของประเทศไทย ทำให้มีครอบครัวชาวกะเหรี่ยงที่เป็นห่วงอนาคตของบุตรหลาน นำบุตรหลานมาฝากเข้าเรียนตามโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่อยู่ตามแนวชายแดน โดยฝากเข้าเรียนผ่านญาติชาวกะเหรี่ยงที่ถือบัตรต่างด้าว หรือภรรยาหรือสามีที่ได้สัญชาติไทยแล้วและคบหาชาวไทยที่เคยมีความสัมพันธ์กับจอห์น นายพลพลโทและนายช่วยผู้* อดีตผู้นำสำคัญของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ เพราะในสภาพที่แท้จริงแล้วชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอกูและชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย มีการเกี่ยวดองกันด้วยการสมรสโดยต่อเนื่อง และในหมู่บ้านตามแนวชายแดนก็มีครอบครัวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาทีละ 2 – 3 ครอบครัวอยู่เสมอในระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2539 ซึ่งความตื่นกลัวต่อปรากฏการณ์เช่นนี้ ก็ให้กองทัพของประเทศไทยประกาศใช้นโยบายจัดระเบียบชายแดนครั้งหนึ่งในระหว่างปี พ.ศ. 2539 – 2541 อย่างไรก็ตามในปัจจุบันก็ยังมีเด็กกะเหรี่ยงที่มาจากรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญเรียนอยู่ในสถานศึกษาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในสถานการณ์ที่ติดพันมาจากอดีต

เด็กนักเรียนชาวกะเหรี่ยงรัฐกอกูและรัฐมอญที่เรียนหนังสือในประเทศไทย มีความผูกพันกับครูและเพื่อนนักเรียนชาวไทย ช่วยตอกย้ำความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมให้แนบแน่นมากยิ่งขึ้น จนเมื่อสำเร็จการศึกษา นักเรียนบางส่วนก็พยายามหางานทำ หรือเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนที่เรียนดี มีความตั้งใจเรียน จะได้รับการช่วยเหลือให้มีโอกาสถือบัตรต่างด้าวหรือแต่งงานกับคนไทย ยังผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอกูและรัฐมอญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้แก่ชุมชนชายแดนไทย เป็นการบั่นทอนโครงสร้างทางสังคมในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ที่ต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าไปพัฒนาชุมชนท่ามกลางการมีชีวิตอยู่ของเครือญาติ ที่ไม่มีระบบการเมืองแข็งแกร่งและการปกป้องทางกฎหมายใดๆ

* พลเรือนของสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติที่มีอำนาจสูงสุดในพื้นที่เขตลุ่มน้ำตะนาวศรีในปัจจุบัน

7. ความแตกแยกในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับการถูกคุกคามภูมิปัญญา

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มพลเมืองที่มีเป็นจำนวนมากในประเทศพม่า เท่าที่สำรวจได้มีมากกว่า 20 % ของพลเมืองในประเทศพม่า¹ แต่ในระยะหลังได้แตกแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ (ในประเทศพม่า) กล่าวคือ ชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งศูนย์บัญชาการรบติดชายแดนไทยนั้น มีการติดต่อกับองค์การศาสนาคริสต์ จนได้รับการช่วยเหลือในเรื่องศาสนา การศึกษา การช่วยเหลือจากหน่วยแพทย์ “หมอไร้พรมแดน” และนโยบายการศึกษาไร้พรมแดน (ของประเทศไทย)** และได้รับการช่วยเหลือในด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ตลอดจนการมีทำเลอยู่ใกล้ย่านการค้าขาย ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งยังชีพได้โดยสะดวก ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนในแถบนี้จึงมีการปรับตัวให้สามารถอยู่ในชุมชนชายแดนได้ดีขึ้น ด้วยการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชุมชนและยิคนักสอนศาสนาเป็นเสมือนที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาข้อกฎหมายและการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการขอพึ่งพิงนักสอนศาสนาให้คุ้มครองการกดขี่จากเจ้าหน้าที่ประเทศไทย ในยามที่บ้านเรือนถูกทำลายจากกองทัพพม่า แล้วต้องเข้ามาพักพิงชั่วคราวในเขตประเทศไทย

การได้มีโอกาสใกล้ชิดกับองค์การศาสนาคริสต์ องค์การข้าหลวงใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ หน่วยแพทย์ไร้พรมแดน องค์การสิทธิมนุษยชน องค์การพัฒนาเอกชน นักวิชาการอิสระ (ที่ผ่านเข้าไปทางประเทศไทย) และนโยบายการศึกษาไร้พรมแดนของประเทศไทย ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงคริสต์มีการรับอิทธิพลทางความคิดแบบใหม่เนื่องจากอดีต จนมีกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาตามอย่างองค์กรทางตะวันตก อันได้มีส่วนทำให้เกิดความแปลกแยกกับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ ซึ่งยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตที่เคร่งศาสนาแบบดั้งเดิม ดำเนินชีวิตอยู่ในหมู่บ้านที่เร้นแค้น การมีวิถีชีวิตแบบเก่าที่ยอมรับศาสนาพุทธเหมือนชาวพม่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเริ่มคล้อยตามความเหมือนในวิถีทางสังคมที่พัฒนาในรูปแบบคล้ายคลึงกันมาตั้งแต่บรรพกาล จนไม่ยึดถือความแตกต่างทางเชื้อชาติ หันไปเป็นแนวร่วมในการปราบปรามกบฏของพม่า ยังผลให้เกิดการทำลายล้างประชาชาติกะเหรี่ยงด้วยกันอย่างรุนแรงดังที่กล่าวแล้ว สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงพุทธและกะเหรี่ยงคริสต์กลายเป็นกลุ่มเชื้อชาติ ภาษาเดียวกัน ที่จำเป็นต้องหวาดระแวงต่อกันในปัจจุบันและอนาคต สร้างความสับสนในกลุ่มบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

¹ คัดจากพลเมืองในเขตยึดครองของรัฐบาลพม่า ปรับปรุงจาก Martin Smith, **Ethnic Group in Burma**. 1994. pp 34.

** โดยการฝากบุตร-หลานในโรงเรียนตามแนวชายแดนของประเทศไทย

สรุป

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มคนอันเก่าแก่ของดินแดนอุษาคเนย์จนมีการกล่าวถึงในหลักฐานของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ ชาวพม่า มอญ เงี้ยว ยอง ไทย และอีกหลายกลุ่ม เพราะชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนเพื่อนบ้านของชนชาติต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การขยายอิทธิพลของอาณาจักรพม่า ไทยและจีน มีผลโดยตรงต่อการอพยพหลบภัยของชาวกะเหรี่ยง จนเกิดการแตกแยกออกเป็นหลายกลุ่มหลายพวกในดินแดนอันกว้างไกล ในพื้นที่กว้างใหญ่ของประเทศไทยและพม่า

ในอดีตมีความเข้าใจที่ผิดพลาดต่อชาวกะเหรี่ยงอยู่หลายประการ โดยมักมีความสับสนว่าเป็นเผ่าเดียวกับเผ่ายางแดงในอดีต ทั้งนี้เพราะการวินิจฉัยโดยยึดเอาภาษาแห่งลุ่มน้ำคงเป็นข้อสังเกต รวมทั้งการขาดมาตรฐานในการจำแนกที่น่าเชื่อถือ คนส่วนใหญ่จึงขาดการได้ส่วนความเชื่อและข้ออธิบายเก่า ๆ ที่ดูยังไม่มีเหตุผลรองรับอย่างน่าเชื่อถือ ในงานวิจัยเชื่อว่าชาวกะเหรี่ยงและชาวยางแดงเป็นเพียงแค่กลุ่มชนใกล้ชิด และมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันมาช้านานเท่านั้น เพราะทั้งสองกลุ่มมีสำนึกของชนเผ่า และสำนึกทางการเมืองแปลกแยกต่อกันมาช้านาน

ชาวกะเหรี่ยงนั้นเคยมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในแถบลุ่มน้ำคงตอนกลาง มาตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 21 ครั้นเมื่อถึงพุทธศตวรรษที่ 21 อาณาจักรล้านนาเติบโตขึ้นในเวลา ที่อาณาจักรพม่ายุคพญาเมศวรควบคุมดินแดนมอญอันกว้างและมั่งคั่ง ทำให้เกิดการขยายอิทธิพลทางการเมืองเข้าสู่ลุ่มน้ำสาละวิน จนเกิดความรุนแรงทางการเมืองโดยต่อเนื่องนับแต่นั้น เพราะอาณาจักรล้านนา อาณาจักรพม่า และต่อมาก็มีอาณาจักรไทยด้วย มุ่งความสนใจมาสู่บริเวณลุ่มน้ำสาละวินที่เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ และเป็นถิ่นฐานบ้านเมืองของชนเผ่าล้าหลัง เป็นบริเวณที่อุดมไปด้วยทรัพยากรอันมีค่า และมีผู้คนจำนวนมาก เมื่ออาณาจักรล้านนา อาณาจักรพม่า และอาณาจักรไทย เกิดขาดแคลนผู้คน ก็จะมีการยกกองทัพเข้ามากวาดต้อนเอาผู้คนในดินแดนแถบนี้ กลุ่มชาวกะเหรี่ยงจึงถูกกวาดต้อนและอพยพหลบหนีอย่างไร้จุดหมาย เพราะการขาดอาวุธและกองกำลังขนาดใหญ่ ยังผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงแตกกระจัดกระจาย หันไปพัฒนาเอกลักษณ์ในแต่ละกลุ่ม จนชาวกะเหรี่ยงสามารถพัฒนาภาษาแห่งลุ่มน้ำคงแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มขนาดใหญ่ขณะนี้คือ กลุ่มปะกาเคะยอ กับกลุ่มกะโป่งหรือโพลั่ว

ในระยะหลัง ๆ ชาวกะเหรี่ยงพยายามรวมกลุ่มกันต่อสู้อิทธิพลภายนอกชุมชน โดยมีการก่อตั้งสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงในปี พ.ศ. 2490 แต่ก็ไม่สามารถจะรักษาเขตพื้นที่ประกาศเป็นรัฐอิสระเอาไว้ได้ กลับถูกรัฐบาลพม่าปราบปรามอย่างรุนแรงโดยต่อเนื่อง และกองทัพพม่ายุคพญาเมศวรยุทธศาสตร์ทำลายเส้นทางคมนาคมและพื้นที่ การรวมกลุ่มทางเชื้อชาติ ทำให้รัฐกะเหรี่ยงอิสระสูญเสียถิ่นฐานทำมาหากิน และพื้นที่หลบซ่อน จนต้องถอยร่นมาตั้งมั่นอยู่ริมชายแดนของประเทศไทยเป็นที่มั่นสุดท้าย สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระจำนวนมากหันไปนับถือศาสนาคริสต์แทนศาสนาพุทธและลัทธิผีสงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพราะชาวกะเหรี่ยงต้องการ

ความช่วยเหลือเรื่องยารักษาโรค อาหาร หน่วยแพทย์ไร้พรมแดน และการศึกษาที่ดีขึ้น ยังผลให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีทัศนคติหลายด้านที่แสดงการได้รับอิทธิพลจากความคิดของชาวตะวันตก จนมีชีวิตแปลกแยกไปจากวิถีชีวิตแบบกะเหรี่ยงดั้งเดิม



บทที่ 2

การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย ได้รับการปกป้องคุ้มครองภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่การที่ชาวกะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนภาคตะวันตกเป็นแนวยาวตามสันเขาตั้งแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนลงไปตามเส้นพรมแดน จนถึงบริเวณจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น ก็ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นเขตกันกระทบของประเทศไทยและพม่าที่ต้องได้รับผลกระทบจากปัญหาทางการเมืองในพม่า ปัญหาชนกลุ่มน้อยอิสระในพม่า ตลอดจนความสัมพันธ์ทางการเมืองและทหารระหว่างประเทศไทยและพม่า จนอาจกล่าวได้ว่าเขตชุมชนกะเหรี่ยงเป็นเขตที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุรุนแรงทางการเมืองสูงมาโดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพดังกล่าวได้มีผลโดยตรงต่อสภาพเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงด้วย เพราะเหตุการณ์สู้รบ ความตึงเครียดทางการเมือง การปิดด่านและการเปิดด่านที่ชายแดน และการผลักดันชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่มีบัตรสีฟ้าแถบแดง บัตรสีม่วง บัตรสีส้มและบัตรสีชมพู (บัตรสำหรับคนต่างด้าว)* ออกไปนอกประเทศนั้น ทำให้สภาพระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย

1. สภาพเศรษฐกิจชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ในอดีตชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยตั้งอยู่ตามที่ราบเชิงเขา ที่เป็นบริเวณใกล้ลำห้วยและลำธารในเขตต้นน้ำ มีป่าอันอุดมสมบูรณ์ล้อมรอบอยู่ทั่วไป ทำให้มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี แม่น้ำสาละวินที่ไหลมาจากแคว้นทิเบตนั้นก็ยังมีน้ำไหลแรงตลอดทั้งปี(เพราะหน้าแล้งหิมะในเขตเทือกเขาละลาย) จนอาจกล่าวได้ว่าลำห้วยและลำธารใกล้ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงไม่เคยเหือดแห้ง มีน้ำที่ใสสะอาดไหลรินอยู่ทั้งปี ชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยน้ำในลำห้วยสำหรับอาบและกิน โดยชาวกะเหรี่ยงมีวิธีการกักน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี ด้วยการใช้ไม้ไผ่กั้นลำห้วยเป็นช่วงๆ ในฤดูน้ำหลากน้ำจะไหลมาปะทะเขื่อนไม้จนเกิดน้ำไหลวนกัดเซาะแผ่นดินจนเกิดเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ มีน้ำขังเกือบตลอดทั้งปี และในบางแห่งที่มีขนาดใหญ่และลึกมาก ๆ ก็มีน้ำขังตลอดทั้งปี ชาวกะเหรี่ยงได้ใช้น้ำนี้อุปโภคบริโภคทั้งของคนและสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้แล้วในป่าลึกระหว่างหุบเขาต่าง ๆ ก็มีผักป่า ผลไม้ ไร่ธัญ และสัตว์ป่าอาศัยอยู่ชุกชุม สภาพโดยทั่วไปในอดีตชุมชนกะเหรี่ยงมีความอุดมสมบูรณ์มาก

* บัตรสีฟ้าแถบแดงหมายถึงบุคคลบนพื้นที่สูง(หมายถึงชาวกะเหรี่ยง) สีชมพู(หมายถึงผู้พลัดถิ่นชาวพม่า)บัตรสีม่วงและสีส้มหมายถึงผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ซึ่งใช้กับหลายเชื้อชาติ อ้างจาก ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง, เอกสารบรรยายสรุปอำเภอสวนผึ้ง, 2542, หน้า2-3. (บัตรสีส้มใช้ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี)

1.1 สภาพวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศไทยก่อน พ.ศ. 2531

ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยเป็นชุมชนเกษตรกรรมแบบพอเพียงชีพกลุ่มสุดท้ายที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนเกษตรกรรมพื้นบ้านในระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Subsistence economy system) ไว้ได้นานที่สุดในแผ่นดินไทย ก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้นประเทศไทยปิดด่านตามแนวชายแดนด้านตะวันตก ทำให้บริเวณชุมชนชายแดนทั้งหมดถูกควบคุมโดยระบบทหาร โดยพื้นที่เขตกันชนชายแดนนั้นถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ในความดูแลของกองทัพบก ที่เข้าไปควบคุม ดูแล และตรวจสอบโดยยึดหลักแห่งความมั่นคงในชาติ มากกว่าการมีนโยบายพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพราะภายในที่ราบเชิงเขาอันสลับซับซ้อนนั้นมีร่องลำธารและช่องเขาจำนวนมากที่ชนพื้นเมืองสามารถเดินทางติดต่อถึงกัน ซึ่งเป็นสภาพที่ทหารและตำรวจตระเวนชายแดน ก็ไม่มีความชำนาญในพื้นที่เท่ากับชนพื้นเมือง (คือไม่ใช่แต่เผ่ากะเหรี่ยงเผ่าเดียว หากแต่มีชาวมอญ ลัวะ ม้ง ลีซอ กะลา* แยกทวาย** และพม่าปะปนด้วย) สภาพดังกล่าวทำให้นโยบายตรวจสอบและควบคุมก็เป็นภาระอันหนักหน่วงของกองทัพบกอย่างยิ่ง

ในงานวิจัยนี้ขอกล่าวถึงสภาพวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงออกเป็น 2 พื้นที่ ตามสภาพวัฒนธรรม วิถีการผลิต และสภาพความโดดเด่นทางทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ เขตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโป่งและเขตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงปะกาเกอญอ เพื่อความเข้าใจในวิถีการผลิตและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของกะเหรี่ยงทั้ง 2 กลุ่มนี้ได้ดียิ่งขึ้น

1.1.1 สภาพวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโป่งก่อนปี 2531

เขตชุมชนกะเหรี่ยงโป่งนั้น อยู่ในพื้นที่ชายแดนด้านตะวันตกของจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรีและเพชรบุรี โดยชุมชนต่าง ๆ ตั้งอยู่ตามลำน้ำสาขาของแม่น้ำแม่กลอง โดยมีชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งเป็นหลักแหล่งให้แก่ชุมชนรายรอบ ได้แก่ ชุมชนศรีสวัสดิ์ ชุมชนสังขะบุรี (บ้านไล่โว่) ชุมชนสวนผึ้ง ชุมชนบ้านบ่อ ชุมชนบ้านทุ่งแฝก ชุมชนบ้านบึง ชุมชนบ้านโป่งกระทิงบน ชุมชนบ้านโป่งกระทิงล่าง ชุมชนบ้านคาและชุมชนบ้านยางหัก ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้เป็นชุมชนเก่าแก่ในฐานะข้าขอบขัณฑสีมาของแผ่นดินไทยเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 240 ปีล่วงมาแล้ว¹ ชุมชนเหล่านี้มีการติดต่อทางเดินทางติดต่อกัน ทั้งเครือข่ายทางสังคมในเขตประเทศไทยและในเขตประเทศพม่า เพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้มีความสัมพันธ์ในภูมิหลัง กลุ่มสายตระกูล แหล่งหาอาหาร ความสัมพันธ์ทาง

* คือชนเผ่าที่อพยพมาจากบังคลาเทศนับถือศาสนาอิสลามอาศัยปะปนอยู่ในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ประมาณจำนวนทั้งหมดในแถบนี้กว่า 1,000 คน

** เป็นพวกที่นับถือศาสนาอิสลาม มีถิ่นฐานเดิมที่เมืองทวาย

¹ แหล่งเดิม.

วัฒนธรรมรวมทั้งการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันในเรื่องยา การฝากบุตรหลานให้อาศัยหลบภัย และการช่วยเหลือในเรื่องยาและข่าวสารทางการเมืองของรัฐไทยและพม่า ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้สามารถคงอยู่และยึดครองพื้นที่ในหุบเขาอันกว้างใหญ่ทั้งในเขตประเทศไทยและประเทศพม่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตาราง แสดงสินค้าสำคัญในชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพล่ง

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	ราคา
1.	พริกกะเหรี่ยง	ก.ก. ละ 100 - 120 บาท
2.	พริกชี้ฟ้าแห้ง	ก.ก. ละ 60 – 80 บาท
3.	เห็ดโคน (แยกตามขนาด	ก.ก. ละ 150 – 250 บาท
4.	ผักหวาน	ก.ก. ละ 100 – 180 บาท
5.	ใบหญ้านาง	มัดละ 5 บาท
6.	เนื้อหมูป่า(สินค้าใต้ดิน)	ก.ก. ละ 120 – 200 บาท
7.	เนื้อเก้ง (สินค้าใต้ดิน)	ก.ก. ละ 200 – 300 บาท
8.	ไม้ไผ่รวล (มัดละ 200 ช่อ)	มัดละ 25 บาท
9.	ผักต่าง ๆ	ราคาไม่แน่นอน
10.	ลำไย	ก.ก. ละ 35 – 70 บาท
11.	ส้มโอ	ลูกละ 20 – 60 บาท
12.	มะม่วงแก้ว	ราคาไม่แน่นอน
13.	กล้วยไข่	เครือละ 40 – 80 บาท
14.	กล้วยน้ำว้า	เครือละ 30 – 50 บาท
15.	ขนุน	ลูกละ 40 – 150 บาท
16.	เห็ดฟาง	ก.ก. ละ 40 – 80 บาท
17.	มะเขือพวง (ลูกเล็ก)	ก.ก. ละ 50 – 80 บาท
18.	หอมหัวใหญ่	ก.ก. ละ 80 – 150 บาท
19.	เนื้อวัว	ก.ก. ละ 80 – 110 บาท
20.	วัว	ตัวละ 8,000-23,000บาท
21.	ควาย	ตัวละ 9,000-24,000บาท
22.	หมูพันธุ์ลาจไวท์	ตัวละ 6,000-17,000บาท

การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโพล่งช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 เป็นการควบคุมความอุดมสมบูรณ์ในวงจรของป่าและการกสิกรรม กล่าวคือ การศึกษาผืนป่ารอบ ๆ ชุมชนจนมีความรู้ความชำนาญในพื้นที่ทั้งหมด ในผืนป่าแต่ละหุบเขาจะมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นเขต ๆ เช่น ดงป่าไผ่ ดงผึ้ง ชายทุ่งราบที่มีแก่งออกมาเล็มหญ้า ดงเห็ดโคน ดงผักหวาน ดงผักป่า ดงไม้ใหญ่ ดงนกชุม และโป่งดินเค็มที่มีสัตว์ป่ามาชุมนุมเพื่อกินดินโป่งในตอนกลางคืนและเวลาใกล้สว่าง ชาวกะเหรี่ยงวัยผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้และส่งทอดความรู้เกี่ยวกับผืนป่ารอบ ๆ ชุมชนให้ต่อกันโดยการ मुखปาฐะ¹

ตาราง แสดงสินค้าสำคัญที่หาได้จากป่ารอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพล่ง

ลำดับที่	ชื่อสินค้า
1.	ไม้กฤษณา
2.	เนื้อสัตว์ป่า
3.	น้ำผึ้ง
4.	ไม้ไผ่รวกและไม้ไผ่รวล
5.	หน่อไม้
6.	พริก
7.	เห็ดโคน
8.	ผักหวาน
9.	ผักต่าง ๆ เช่น ผักกูด ผักหนามและผักไผ่เป็นต้น
10.	ดอกไม้ป่า
11.	ยาสมุนไพร
12.	แร่ดีบุก และตะกั่ว
13.	หญ้าคา
14.	ถ่าน
15.	ลูกสัตว์ป่าต่างๆ
16.	ไก่อป่า
17.	เนื้ออีเห็นและพังพอน

¹ สัมภาษณ์นายเดชา ชีช่วง. บ้านโป่งกระทิงบน. ต.บ้านบึง กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ตาราง แสดงชุมชนชาวกะเหรี่ยงโป่ง

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่ออำเภอ	จังหวัด
1.	บ้านสวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี
2.	ทุ่งแฝก	สวนผึ้ง	ราชบุรี
3.	ท่ามะขาม	สวนผึ้ง	ราชบุรี
4.	บ่อ	สวนผึ้ง	ราชบุรี
5.	บ่อหวี	สวนผึ้ง	ราชบุรี
6.	ห้วยแห้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี
7.	ห้วยคลุม	สวนผึ้ง	ราชบุรี
8.	ทุ่งเจดีย์	สวนผึ้ง	ราชบุรี
9.	ถ้ำหิน	สวนผึ้ง	ราชบุรี
10.	ห้วยน้ำใส	สวนผึ้ง	ราชบุรี
11.	วังส้มป่อย	สวนผึ้ง	ราชบุรี
12.	ตะโกล่าง	สวนผึ้ง	ราชบุรี
13.	ตะโกบน	สวนผึ้ง	ราชบุรี
14.	สินแร่สยาม	สวนผึ้ง	ราชบุรี
15.	ห้วยสวนพลู	สวนผึ้ง	ราชบุรี
16.	กล้วย	สวนผึ้ง	ราชบุรี
17.	ห้วยคอกหมู	สวนผึ้ง	ราชบุรี
18.	เขตกน้ำ	สวนผึ้ง	ราชบุรี
19.	หนองตาตั้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี
20.	บ้านคา	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
21.	บ้านบึงเหนือ	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
22.	โป่งกระทิงล่าง	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
23.	โป่งกระทิงบน	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
24.	พุน้ำร้อน	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
25.	พระกำ	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
26.	บางกะม่า	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
27.	โป่งกระทิงกลาง	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี

28.	ท่ายาง	ปากท่อ	ราชบุรี
29.	หินสี	ปากท่อ	ราชบุรี
ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่ออำเภอ	จังหวัด
30.	ยางคู่	ปากท่อ	ราชบุรี
31.	ตากแดด	ปากท่อ	ราชบุรี
32.	บ้านบ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี
33.	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
34.	จะแก	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
35.	สะเนพ่อง	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
36.	เกาะสะเค็ง	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
37.	พุกูลู	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี
38.	ห้วยแห้ง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี
39.	ยางน้ำกลัดเหนือ	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี
40.	ยางน้ำกลัดใต้	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี
41.	ตะเพินคี	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี
44.	เจ้าวัด	บ้านไร่	อุทัยธานี
43.	แก่นมะกรูด	บ้านไร่	อุทัยธานี
44.	คลิตี้ล่าง	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี
45.	คลิตี้บน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี
46.	เกริงบอ	อู่เมียง	ตาก
47.	ใหม่	ท่าสองยาง	ตาก
48.	แม่จ้าง	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
49.	ดงกู่	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
50.	ดงหลวง	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
51.	ห้วยปลาเก๋	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
52.	ขุนวาง	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
53.	รวมมิตร	เมือง	เชียงราย
54.	ตำบลแม่กะตวน	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
55.	ดงคา	กิ่ง อ.บ้านคา	ราชบุรี

1.1.1.1 การควบคุมวงจรธรรมชาติในป่า

ชาวกะเหรี่ยงมีการส่งทอดความรู้ต่อกันอย่างแพร่หลาย ถึงสภาพธรรมชาติของสิ่งมีค่าในป่าแต่ละสิ่ง เช่น พืช มีม* ผักป่า หน่อไม้ หวาย ผักหวาน ลูกก่อ ยาสมุนไพร การลงกินดินโป่งของสัตว์ป่า กลวิธีในการดักนกและไล่ป่า อายุของไม้ต่าง ๆ การงอกของเห็ดโคน เห็ดขอนขาว ซึ่งสภาพธรรมชาติของสิ่งมีค่าเหล่านี้จะเป็นโอกาสในการเก็บหาสิ่งมีค่าจากป่ามาใช้เป็นอาหาร และส่งขายเป็นสินค้าภายในเมือง

ตาราง แสดงการส่งทอดความรู้ในธรรมชาติของทรัพยากรมีค่าในป่าแถบชุมชนกะเหรี่ยงโพล่ง

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สภาพการส่งทอดความรู้
1.	พืช	ขนาดของรังพืช ฤดูให้น้ำหวาน การเก็บเอาน้ำหวานจากรังพืช
2.	มีม	ขนาดของรังมีม ฤดูให้น้ำหวาน การเก็บเอาน้ำหวานจากรังมีม
3.	ผักป่า	ผักที่ใช้เป็นอาหารได้ ฤดูกาลเกี่ยวกับผักในแต่ละชนิด
4.	หน่อไม้	ฤดูกาลในการเก็บหน่อไม้ การสังเกตการงอกของหน่อไม้
5.	หวาย	ขนาดของหวายที่ตัดได้ วิธีการตัดและลำเลียงต้นหวาย
6.	ผักหวาน	ลักษณะของต้นผักหวาน การทอดยอดอ่อนของผักหวาน วิธีการเก็บใบผักหวาน
7.	ยาสมุนไพร	ลักษณะของยาสมุนไพร ชนิดและประเภทของยาสมุนไพร
8.	สัตว์ป่าต่าง ๆ	การลงกินดินโป่ง สภาพร่องรอย และเวลาในการลงกินดินโป่ง
9.	ไม้มีค่า	ลักษณะไม้อ่อน ไม้แก่ เวลาในการตัดไม้ที่เหมาะสมที่บ้าน และไม้ที่ควรเหลือเอาไว้
10.	แร้ตะกั่ว และแร้ดิบูก	ลักษณะของแร่ และวิธีการทำเหมือง
11.	หญ้าคา	วิธีการเก็บเกี่ยวหญ้าคา และฤดูกาล
12.	ผลไม้ป่า	ลักษณะของต้นไม้ และวิธีการเก็บเกี่ยวเอาผลไม้
13.	ไม้ไผ่	ชนิดของไม้ไผ่ ประโยชน์ ความแก่ของเนื้อไม้

* สัตว์ให้น้ำหวานมีขนาดเล็กกว่าผึ้ง

การเรียนรู้ถึงสภาพธรรมชาติของทรัพยากรในป่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาวกะเหรี่ยง เพราะวงจรของสิ่งมีชีวิตในป่า มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชาวกะเหรี่ยง เนื่องจากที่ชาวกะเหรี่ยงมีอาชีพหลักคือการทำไร่หมุนเวียนและการปลูกข้าวไร่ ทำให้สภาพของผลผลิตขึ้นอยู่กับฤดูกาลและสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละปี สภาพโดยทั่วไปผลผลิตที่นำมาสะสมไว้ในฤดูแล้งจึงไม่พอเพียง ประกอบทั้งปัญหาชายแดนระหว่างรัฐไทยและพม่า ที่ยึดเอื้อกันมานาน เรื่องเขตแดน การรุกรานเขตแดน การระวางสงฆ์ ชาวกะเหรี่ยงต่อความมั่นคง และการยิงอาวุธใส่กลุ่มกำลังกะเหรี่ยงอิสระ¹ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีปัญหาในการประกอบอาชีพ ทั้งในฤดูเพาะปลูกและฤดูเก็บเกี่ยว ชาวกะเหรี่ยงจึงจำเป็นต้องหาของป่าและล่าสัตว์ควบคู่ไปกับการทำกสิกรรม เพราะการมีความรู้ในสภาพของป่านั้น ทำให้รอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะก่อนปี 2531 นั้น รอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงยังมีสภาพป่าที่กว้างขวางและสมบูรณ์มาก ทว่าการหาของป่าก็เสี่ยงอันตรายมากยิ่งขึ้นเมื่อมีการรุกรานชายแดนของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ และกองทหารพม่าที่ติดตามปราบปรามชาวกะเหรี่ยงอิสระ

ชาวกะเหรี่ยงโพลงในแถบภูมิภาคตะวันตกของไทย มีการสืบทอดวิถีการยังชีพในป่าสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น จนบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงหลายแห่งถูกตั้งชื่อที่แสดงถึงความโดดเด่นด้านอาชีพในพื้นที่ เช่น บ้านสวนผึ้ง เป็นแหล่งต้นผึ้งและมีการตีผึ้งเป็นอาชีพหลัก บ้านโป่งกระทิง(ชื่อเดิมคือกุ่มโน) เป็นแหล่งลงมากินดินโป่งของฝูงกระทิง บ้านคาคือแหล่งที่มีหมีอยู่มาก² บ้านทุ่งแฝกคือแหล่งทุ่งหญ้าแฝก บ้านท่ายางหรือยางหักคือแหล่งของต้นยางและอื่น ๆ อีกมาก สภาพการณ์เหล่านี้ล้วนแต่สะท้อนถึงการส่งทอดภูมิปัญญาในแหล่งทรัพยากรและอาชีพชาวกะเหรี่ยง

การส่งทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับต้นผึ้งและการตีผึ้งมีปรากฏชัดเจนที่อำเภอสวนผึ้ง จนมีการตั้งเป็นชื่ออำเภอจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นรายได้สำคัญของชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้ และการตีผึ้งที่ชำนาญการก็จะทำให้ไม่ได้รับอันตรายและหากเก็บได้ถูกฤดูกาล และในวิธีการที่ถูกต้อง ก็จะนำให้ได้น้ำผึ้งที่มีคุณภาพและไม่เป็นการขับไล่ฝูงผึ้งหนีไป

ในการเก็บเกี่ยวสินค้าสำคัญในป่าทุกสิ่งนั้น ต้องใช้ความรู้และความชำนาญการ เพื่อไม่ให้สูญเสียทรัพยากรไปอย่างไร้ค่า เช่น การตัดต้นไม้อ่อน (ไม้ที่ยังอายุน้อยไม่ได้ที่) ก็ไม่อาจจะนำไม้ นั้นมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะไม้จะเนื้อไม้แข็งแรง และจะเกิดมอดมากัดกิน จนเกิดเป็นจิมมอดและเป็นรูอยู่ทั่วไป ซึ่งในสภาพการณ์เช่นนี้ก็ใช้กับการตัดหาวยและตัดไม้ไผ่ที่มีอายุเหมาะแก่การใช้งานอีกด้วย ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้น ชาวกะเหรี่ยงโพลงมีการสืบทอดการประกอบอาชีพกันภายในเผ่าและมีการกระทำอย่างเป็นระบบจากรุ่นพ่อ – แม่ ไปสู่รุ่นลูก

¹ "ส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวพม่า," ใน สายใยไทยพม่า. 4(9) : หน้า 2-3 ; กันยายน 2544.

² ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร.1 บ้านคา. ต.บ้านคา กิ่ง อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี. หน้า 1.(เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

1.1.1.2 การเกษตรกรรมของชาวกะเหรี่ยงโพล่งก่อนปี พ.ศ. 2531

ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 ป่าของชาวกะเหรี่ยงมีความอุดมสมบูรณ์ ช่วงฤดูฝนยาวนานมากประมาณ 8 เดือน มีฤดูแล้งในช่วงสั้น ๆ ประมาณ 3 – 4 เดือนในป่ามีฝนตกชุกมาก แม้ในเดือนมกราคมของทุกปี ก็ยังมีน้ำในลำธารไหลลงมาหล่อเลี้ยงการเพาะปลูก และให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดได้อาบน้ำ สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงโพล่ง มีความก้าวหน้าในการกสิกรรมพอสมควร นอกจากนี้แล้วการตั้งถิ่นฐานในที่ราบเชิงเขาก็ทำให้รอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีทุ่งราบดินดี เหมาะแก่การเพาะปลูกอีกด้วย

พืชสำคัญที่ชาวกะเหรี่ยงโพล่งนิยมเพาะปลูกคือข้าว¹ โดยชาวกะเหรี่ยงนำพันธุ์ข้าวอายุสั้นมาสืบทอดต่อกันมานานและปลูกในลักษณะข้าวไร่ ชาวกะเหรี่ยงโพล่งจะปลูกข้าวไร่แบบหยอดหลุม โดยไม่มีการตีแปลงเพียงแต่จะถางให้เตียน เผาวัชพืชต่าง ๆ ให้เรียบแล้ว ก็จะหยอดหลุมข้าวในช่วงต้นฤดูฝน นอกจากข้าวแล้วชาวกะเหรี่ยงก็นำพันธุ์กล้วย พริก ข้าวโพด มะม่วง ขนุน อ้อย มะละกอ มะพร้าว มะขาม กอไผ่ มะปราง มะยม มาปลูกในบริเวณหลังสวนอีกด้วย เพื่อให้เป็นพืชยืนต้น ที่สามารถใช้ปรุงอาหารในยามขาดแคลนอีกด้วย นอกจากการปลูกพืชแล้วในชุมชนชาวกะเหรี่ยงยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งานและเป็นอาหารอีกด้วย เช่น การเลี้ยงควาย วัว หมู เป็ด และไก่ โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เลี้ยงกันในชุมชนชาวกะเหรี่ยงช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้นจะเป็นพันธุ์ท้องถิ่นดั้งเดิม หลังจากปี พ.ศ. 2531 แล้ว ชาวกะเหรี่ยงจะนิยมนำพันธุ์พืชและสัตว์เข้ามาในชุมชน โดยความนิยมเกิดขึ้นภายในชุมชนและการส่งเสริมโดยรัฐบาล ซึ่งจะกล่าวถึงในต่อไป

ตาราง แสดงผักป่าที่ชาวกะเหรี่ยงใช้บริโภค

ลำดับที่	ชื่อผัก	ประโยชน์ที่ใช้
1.	ใบส้มป่อย	ใช้แกงใส่ปลา
2.	ดอกเพกา	ใช้ต้มเป็นผัก
3.	ผลเพกา	ใช้เผาเป็นผัก
4.	ใบมะกอกป่า	ใช้เป็นผัก
5.	ผลมะกอกป่า	ใช้ใส่น้ำพริก, ใส่แกง
6.	ใบมะขามอ่อน	ใช้แกง และต้ม
7.	ผลมะขาม	เป็นอาหาร
8.	ใบหญ้านาง	ใช้ทำน้ำแกง
9.	ใบผักหวาน	ใช้แกง, ผักกะเพรา

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1 บ้านโป่งกระทิงบน. ต. บ้านบึง กิ่ง อ. บ้านคา จังหวัดราชบุรี. หน้า 1-2. (เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

10.	ผักกระดุก	รับประทานใบ
11.	ผักหนาม	ต้มใบจิ้มน้ำพริก
12.	ใบชะอม	ใช้แกง และต้มจิ้มน้ำพริก
13.	ปลีกล้วยและต้นกล้วย	ใช้แกง และเป็นผัก
14.	ผลมะม่วงป่า	ใช้ประกอบอาหาร
15.	ตำลึง	ใช้เป็นผัก
16.	ใบมะตูม	ใช้เป็นผัก
17.	ผลมะเถ็น	ใช้เป็นเครื่องเทศ
18.	ดอกสลิด	ใช้ต้มจิ้มน้ำพริก
19.	ใบเสม็ด	ใช้เป็นผักแกงส้ม
20.	ใบบอน	ใช้แกง
21.	ใบทูน	ใช้เป็นผัก
22.	ผลมะระป่า	ใช้เป็นผัก
23.	หน่อไม้	ใช้แกง และเป็นผัก
24.	ดอกกระเจียว	ใช้เป็นผัก
25.	ดอกคิน (คล้ายดอกกระเจียว)	ใช้เป็นผัก
26.	ใบจีเหล็ก	ใช้แกง
27.	ใบกระถิน	ใช้เป็นผัก
28.	ใบกุ่ม	ใช้ดอกเป็นผัก
29.	ใบสะเดา	ใช้เป็นผัก
30.	ใบกานพลู (ชะพลู)	ใช้แกง

1.2 สภาพวิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคยก่อนปี พ.ศ. 2531

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคย อยู่ในพื้นที่กว้างใหญ่แถบด้านตะวันตกบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่บริเวณตอนเหนือของจังหวัดอุทัยธานี ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และเชียงราย ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มใหญ่ ที่ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับชาวลัวะ ทำให้มีพื้นที่การตั้งถิ่นฐานในบริเวณกว้างที่สุดในบรรดากลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนที่สูงทั้งหมดในประเทศไทย นับว่าเป็นกลุ่มชนที่มีเครือข่ายทางสังคมออกไปกว้างขวางมาก ยังผลให้สามารถสืบสานความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่า ที่เคยสืบทอดมาช้านานหลายชั่วคนให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน จนอาจกล่าวได้ว่าในเขตเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัยหรือเขตทุ่งราบแคบ ๆ ในชายแดนภาคตะวันตกของประเทศไทยนั้น เป็นเขตวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคยอย่างแท้จริง ทำให้ชาว

กะเหรี่ยงปะกาเคยเป็นที่ยอมรับมากกว่าชาวกะเหรี่ยงโพล่ง เป็นผลให้สื่อต่าง ๆ มักเข้าใจหรือนำเสนอเป็นทำนองคำว่า“ปะกาเคย” คือตัวแทนของชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด และมีการตีความว่า“ปะกาเคย” แปลว่า“เราคือคนของชาวกะเหรี่ยงทั้งหลาย” แต่คำว่า“เขโพล่ง”ก็แปลว่า“คนชาวโพล่ง” เช่นเดียวกัน

ตาราง แสดงพื้นที่ในระดับอำเภอที่มีถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคย

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จังหวัด	ข้อสังเกตเพิ่มเติม
1.	ลานสัก	อุทัยธานี	ปะปนกับชาวโพล่ง
2.	อุ้มผาง	ตาก	ปะปนกับชาวโพล่ง
3.	พบพระ	ตาก	ปะปนกับชาวม้ง
4.	แม่สอด	ตาก	ปะปนกับชาวไทยใหญ่และม้ง
5.	แม่ระมาด	ตาก	ดั้งเดิมเป็นถิ่นปะกาเคย
6.	ท่าสองยาง	ตาก	เป็นปะกาเคยถึง 70%
7.	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	เป็นปะกาเคย 80 %
8.	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	ปะปนกับชาวลัวะ โพล่งและม้ง
9.	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	ปะปนกับชาวลัวะ ม้งและไทยใหญ่
10.	เมือง	แม่ฮ่องสอน	ปะปนกับชาวม้งและไทยใหญ่
11.	ขุนยวม	แม่ฮ่องสอน	ปะปนกับชาวม้งและไทยใหญ่
12.	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ปะปนกับชาวไทยใหญ่
13.	สอด	เชียงใหม่	ปะปนกับชาวไทยใหญ่
14.	จอมทอง	เชียงใหม่	ไม่แน่นอน
15.	อมก๋อย	เชียงใหม่	ปะปนกับชาวลัวะ
16.	ดอยเต่า	เชียงใหม่	ไม่แน่นอน
17.	บ้านโฮ่ง	ลำพูน	ไม่แน่นอน
18.	ลี้	ลำพูน	ไม่แน่นอน
19.	แม่จัน	เชียงราย	ปะปนกับชาวเข่า และลีซอ
20.	แม่สรวย	เชียงราย	ปะปนกับชาวอาข่าและมูเซอ
21.	ลานสาง	กำแพงเพชร	ไม่แน่นอน
22.	กิ่ง อ.วังเจ้า	กำแพงเพชร	ไม่แน่นอน

ตาราง แสดงพื้นที่ในระดับอำเภอที่มีถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จังหวัด	ข้อสังเกตเพิ่มเติม
23.	บ้านตาก	ตาก	ไม่แน่นอน
24.	เวียงป่าเป้า	เชียงราย	ปะปนกับชาวม้งและมูเซอ
25.	เมือง	เชียงราย	ปะปนกับมูเซอและเย้า
26.	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับชาวมอญและโพล่ง
27.	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับชาวมอญและโพล่ง
28.	กำแพงแสน	นครปฐม	ไม่แน่นอน
29.	เมือง	กาญจนบุรี	ปะปนกับชาวมอญ
30.	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับชาวมอญ
31.	งาวและแจ้ห่ม	ลำปาง	ไม่แน่นอน
32.	บางอำเภอ	สุโขทัย	ไม่แน่นอน
33.	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ไม่แน่นอน
34.	ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	ไม่แน่นอน
35.	ลองและวังจั่น	แพร่	ไม่แน่นอน

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้น ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอมีวิถีการผลิตตามวิถีแห่งวัฒนธรรม คือผลิตเอาไว้กินและใช้เพื่อยังชีพโดยไม่เน้นการสะสม เพราะเป็นความเชื่อในสังคมว่าเป็นการผิดต่อจารีตและศีลบรรพบุรุษ วิถีแห่งชุมชนมีการสืบทอดการสันโดษ การกลัวโทษต่อสิ่งมีอิทธิฤทธิ์ตามเทพปกรณัม¹ ถึงแม้ว่าตามคตินิยมดั้งเดิมชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอไม่นับให้เห็นบุญและบาป แต่ชาวกะเหรี่ยงก็มีคตินิยมในลักษณะที่คนพื้นราบเชื่อว่าเป็นเรื่องบุญหรือบาป กล่าวคือ ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอจะมีความเกรงกลัวต่อตัวที่ตัวเตี้ยและผีในป่า ซึ่งจะลงโทษผู้ที่ประพฤติน่าไม่เหมาะสมให้เจ็บป่วยถึงแก่ความตาย ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอทั้งหลายจึงไม่กล้าฝ่าฝืน เพราะกลัวจะอายุสั้น ดังนั้นสภาพการให้คุณค่าในสังคมชาวกะเหรี่ยงทั่วไปจึงไม่ใช่เรื่องวัตถุ (นับเป็นสิ่งที่แตกต่างจากคนพื้นราบ) หากแต่ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอนั้นมีความปรารถนาที่จะอายุยืนยาว อยู่ร่วมครอบครัวและกลุ่มญาติโดยไม่ต้องพรัดพราก เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในมโนทัศน์ของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอ

จากสภาพการณ์ดังกล่าวชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอจึงเป็นกลุ่มที่รักและผูกพันถิ่นบ้านเกิด ถ้าไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอจะไม่ย้ายหมู่บ้าน (การย้ายหมู่บ้านจากเหตุปกติจะเป็นการให้ลูกหลานออกไปอยู่ปลายไร่ที่มีน้ำทำอุดมสมบูรณ์ แต่ยังใช้ตะแวกป่าเดียวกัน) สภาพดังกล่าวทำให้คนหนุ่มสาวปะกาเกอญอยังคงช่วยกันทำงานในไร่และช่วยพ่อแม่หาของป่า เพื่อนำมา

¹ บ็องพอ. ชีวิตชาวปะกาเกอญอ. 2540. หน้า 190-193.

กินอยู่ นำมาใช้ และบางส่วนส่งขาย เพื่อนำเงินไปซื้อสีย้อมผ้า เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องแต่งกายที่ผลิตเองไม่ได้ ซื้อยาสมัยใหม่ อาหาร ส่งลูกเรียนหนังสือ ค่าใช้จ่ายในการสร้างและซ่อมแซมบ้าน รวมทั้งอาจมีค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่น ๆ ที่จะต้องเตรียมไว้ เช่น การจัดงานแต่งงานของบุตร การจัดงานศพ และค่ารักษาเวลาเจ็บป่วยทำนองนี้เป็นต้น

ชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมีสภาพวิถีการผลิตไปตามฤดูกาล โดยทั้งชนเผ่ามีการสืบทอดบรรทัดฐานทางสังคมต่อกันอย่างแนบแน่นมาก การทำงานตลอดทั้งปีจะทำให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่ได้อย่างพึ่งตนเองและสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข

ชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมทุกเพศทุกวัยจึงเป็นผู้พร้อมที่จะอุทิศแรงงานให้กับงานในไร่ งานบ้าน และงานหาของป่า ดังนั้นในตอนเช้าชาวกะเหรี่ยงมักจะออกไปทำงานในไร่แต่เช้า ถ้าเป็นช่วงฤดูฝนจะทำงานในไร่ทั้งวัน จนเวลาเย็นจึงจะเดินทางกลับบ้าน โดยมีการแบกหามพื้ ผักป่า ผลไม้ป่า หนุ่ย(มาให้สัตว์เลี้ยง) ใบพลวง ใบสักสดๆ(มาใช้ห่อสิ่งของ)และของป่าอื่น ๆ กลับมาด้วยทุกครั้ง

ในฤดูแล้งอาจเป็นช่วงที่สตรีชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมได้พักทำงานอยู่ภายในบ้าน ดูแลลูก ๆ จัดเตรียมถนอมอาหาร แต่ก็เป็นงานที่ไม่ต้องทำทั้งวัน ในฤดูนี้บางคนอาจทอผ้าเอาไว้ใช้ในฤดูหนาว รวมทั้งเตรียมตัดเย็บชุดแต่งกายให้สมาชิกในครอบครัว เพื่อได้สวมใส่ในงานประเพณีของหมู่บ้าน ที่มักจัดในฤดูแล้งและฤดูหนาว อย่างไรก็ตามฤดูแล้งเป็นช่วงที่สตรีกะเหรี่ยงปะกาจะขอมมีโอกาสจับกลุ่มพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นเครือญาติกัน ที่เกี่ยวข้องความเป็นเครือญาติกันอย่างแน่นแฟ้น โดยการสมรสกันของบุตรหลานในหมู่บ้าน สมาชิกในหมู่บ้านจึงเป็นเครือญาติกันโดยส่วนใหญ่

ส่วนบุรุษชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมจะหาของป่าในฤดูแล้ง หาไม้มาทำเครื่องมือล่าสัตว์ เตรียมไม้ไผ่ต่อเติมบ้าน ตลอดจนซ่อมแซมห้านาที่ชำรุด เพื่อเตรียมใช้งานในฤดูฝน ผู้ชายชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมรวมทั้งเด็กชายที่กำลังจะเป็นวัยรุ่นมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในไร่ โดยไปพักอยู่ตามห้านา (บางหมู่บ้านก็ทำนา)และห้างไร่ ซึ่งมีการปลูกอย่างมั่นคงเหมือนบ้าน เพียงแต่ทำขนาดเล็กกว่าทุก ๆ ครอบครัวจะมีห้างเอาไว้ทำไร่ เพราะเมื่อถึงฤดูฝนการไปทำไร่ ต้องพาลูกที่ยังเล็กมาด้วย กลุ่มผู้ใหญ่ก็จะไปทำงานในไร่แล้วให้ลูก ๆ พักอยู่ที่ห้างนา นอกจากนี้แล้วห้างนาหรือห้างไร่นี้ก็จะเป็นที่ปรุงอาหาร และที่หลับนอนของบุรุษที่ออกไปล่าสัตว์ในตอนกลางคืนและเฝ้าไร่ ซึ่งมีสัตว์ป่าเข้ามาหากินพืชผลในไร่ (ในระหว่างก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้น ประชากรชาวกะเหรี่ยงยังมีน้อยและผืนป่ายังอุดมสมบูรณ์มาก)

ส่วนฤดูหนาวนั้นจะเป็นช่วงต่อจากฤดูฝน โดยในช่วงนี้ชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมก็จะทำงานในไร่เหมือนฤดูฝน เพราะบริเวณชายแดนภาคตะวันตกนั้นเป็นหุบเขาสูงอากาศมีอุณหภูมิต่ำอยู่เป็นประจำ ในฤดูหนาวก็จะมีฝนตก และสภาพในป่าก็จะมีอากาศอุดมสมบูรณ์เหมือนเช่นฤดูฝน กิจกรรมของชาวกะเหรี่ยงปะกาจะขอมก็มักปฏิบัติเหมือนในฤดูฝน

1.2.1 สภาพผลผลิตและรายได้ของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอ

ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอส่วนใหญ่สร้างหมู่บ้านอยู่ริมห้วยต่าง ๆ ตามไหล่เขาตะนาวศรีและถนนธงชัยลดหลั่นลงมาจากหมู่บ้านชาวฉะเชิงเทราได้แก่ ลำห้วยแม่จัน แม่ละมั่ง อุ่มผาง แม่กลองคิ ห้วยแม่สุรินทร์ แม่แจ่ม ปาย แม่สยา บิลิน ยูสุรินทร์ แม่เทย แม่ตั้น แม่ต้อม แม่หาด น้ำขุนแม่ตั้น แม่น้ำเมยและแม่น้ำปิง ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอมีทั้งชุมชนทำไร่ ชุมชนทำนาและชุมชนผสมผสาน คือทั้งทำไร่และทำนา ส่วนการหาของป่านั้นเป็นอาชีพเสริมของทุกชุมชนตามวิถีการผลิตเพื่อยังชีพของชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไป

ชุมชนทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวไร่เป็นส่วนมาก ในระยะหลังมีการทำนาปีเพราะให้ผลผลิตสูงกว่าการทำข้าวไร่ถึง 2.5 เท่า¹ แต่ก็มีอุปสรรคเรื่องทำเลที่เป็นหุบเขาแคบๆ นอกจากนั้นก็ปลูกข้าวโพด (พบได้ในอำเภอพบพระ อมก๋อย อุ่มผางและแม่สอด) พริก มะเขือ บวบ ฝ้าย ถั่ว แตง และพืชไร่อื่น ๆ การปลูกพืชส่วนใหญ่เพื่อไว้ยังชีพในครอบครัว ถ้ามีจำนวนเหลือก็อาจนำไปและส่งขายกับเพื่อนบ้าน หรือส่งขายตลาด เพื่อเตรียมเงินไว้ซ่อมแซมบ้านและใช้จ่ายอื่น ๆ สภาพโดยทั่วไปแล้วรายได้ไม่มากนัก เพราะการทำข้าวไร่นั้นได้ผลผลิตน้อย การทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอเป็นการทำไร่แบบหมุนเวียน กล่าวคือ แต่ละครอบครัวจะมีที่ดิน 5 – 6 แปลง ในแต่ละปี

ตารางแสดงตัวอย่างการตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในอำเภอแม่ลาน้อย

ลำดับที่	ตำบล	กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ				
		คนพื้นราบ	ชาวกะเหรี่ยง	ชาวฉะ	ชาวไทยใหญ่	ชาวม้ง
1.	แม่ลาน้อย	24.24	48.44	-	27.32	-
2.	แม่ลาหลวง	14.68	50.39	7.35	27.58	-
3.	ท่าผาป้อม	20.77	79.23	-	-	-
4.	แม่โถ	-	91.40	-	-	8.6
5.	ห้วยหอม	-	29.18	80.82	-	-
6.	แม่นาอาจ	-	61.72	38.28	-	-
7.	สันติคีรี	-	100	-	-	-
8.	ขุนแม่ลาน้อย	-	100	-	-	-
ค่าเฉลี่ยทั้งอำเภอ		13.20	65.77	15.58	14.17	0.80

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย. บรรยายสรุปอำเภอแม่ลาน้อย. 2544. หน้า 9.

¹ ที่ว่าการอำเภออมก๋อย. บรรยายสรุปอำเภออมก๋อย. 2544. หน้า 6.

จะทำไร่ปีละ 1 – 2 แปลง ปล่อยที่เหลือให้พักดินจะได้สะสมปุ๋ยจากต้นไม้ใบหญ้าแล้วค่อยหมุนเวียนมาทำเมื่อครบระยะ 3 – 4 ปี นับเป็นเทคนิคในการรักษาคุณภาพดิน และเพิ่มผลผลิตโดยวิธีการธรรมชาติ

ส่วนชุมชนทำนานั้นมักเป็นชุมชนที่อยู่บริเวณทุ่งราบกว้างขวาง จนสามารถกันคันนาได้มีระดับที่จะรักษาน้ำตามธรรมชาติเอาไว้ได้ มีการเลี้ยงควายเอาไว้ไถนา พบได้ทั่วไปในแถบทุ่งราบพบพระ – แม่สอ หุบเขาทำสองยาง-แม่ระมาด¹ หุบเขาในเขตอำเภอแม่แจ่ม และในที่ราบหลายแห่งของอำเภออุ้มผาง เช่น บ้านแม่จะเร บ้านห้วยบง บ้านปะละทะ บ้านอุ้มผาง บ้านเซปะละ บ้านแม่ละมุ้ง บ้านแม่ดาว และอีกหลายแห่ง ในชุมชนทำนามักมีการเลี้ยงควาย วัว และช้างมากกว่าชุมชนทำไร่ เพราะสัตว์ขนาดใหญ่เหล่านี้ต้องการที่โล่งขนาดใหญ่ เพื่อยู่รวมกันเป็นฝูง เป็นที่น่าสังเกตว่าในชุมชนทำนาของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอຍ ผู้คนมีฐานะค่อนข้างดี เนื่องจากการทำนาปีในชุมชนกะเหรี่ยงให้ผลผลิตต่อไร่สูง เช่นในเขตที่ราบหุบเขาแม่แจ่มให้ผลผลิตสูงถึง 580 กิโลกรัมต่อไร่

สำหรับชุมชนแบบผสมผสานนั้น เป็นชุมชนที่ทำไร่ปลูกพืชผักต่าง ๆ และมีการทำนาข้าวไร่ปะปนไปด้วย เพราะข้าวเป็นผลิตผลสำคัญมากในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเกอຍ เนื่องจากช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้นยังไม่มีถนนลาดยางเข้าไปสู่ชุมชนส่วนใหญ่ของชาวกะเหรี่ยง การเดินทางออกมาซื้อข้าวนอกหมู่บ้านเป็นเรื่องลำบากมาก ทุกชุมชนจึงต้องมีข้าวเปลือกเอาไว้สำหรับตำด้วยครกกะเดื่องแบบโบราณ ดังนั้นการหยอดหลุมข้าวไร่ตามไหล่เขาจึงเป็นประเพณีการผลิตสำคัญของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอຍ

อนึ่ง ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอຍนั้นมักถือว่าช้างและควาย เป็นสัตว์ที่แสดงการมีฐานะของเจ้าของ เพราะช้างสามารถใช้รับจ้างลากซุง ขนของ และขนสัมภาระนักท่องเที่ยว ในขณะที่ควายก็ขายได้ราคาดี² ชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอຍที่มีฐานะจะซื้อควายฝูงไปปล่อยไว้ในป่า (บางที่เรียกควายฮ้าง) เจ้าของฝูงควายจะเอาเกลือไปให้ฝูงควายประมาณอาทิตย์ละครั้ง ฝูงควายจะจำเจ้าของได้ ถ้าไม่ใช่เจ้าของแล้วฝูงควายในลักษณะนี้จะไล่ทำร้าย ที่ชาวกะเหรี่ยงผู้มีฐานะนิยมเลี้ยงควายปล่อยในป่าลึก เป็นเพราะฝูงควายสามารถรวมตัวกันขับไล่เสือที่จะเข้ามาลักลอบกินลูกได้ เพราะเมื่อเสือเข้ามาฝูงควายจะรวมกันเป็นฝูงใหญ่กันลูก ๆ เอาไว้ ควายเหล่านี้ส่งขายได้เงินเป็นจำนวนมาก ส่วนชาวกะเหรี่ยงที่ไม่มีฐานะจะนิยมเลี้ยงไก่และเลี้ยงหมูกะเหรี่ยง (หมูกะเหรี่ยงตัวจะสีดำมีลายจุดทองจะยาน ต่างจากหมูแม่ัวที่ทองแน่นกว่า) โดยเลี้ยงแบบปล่อยให้เดินหากินเศษอาหารต่าง ๆ ตามลานบ้าน ไก่ และหมูกะเหรี่ยงจะขายได้เมื่อคราวจำเป็นต้องใช้เงิน หรือใช้มาเลี้ยงคนเวลามีงานสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานศพ การลงแรงทำบ้านทำนอญนี้ เป็นต้น

¹ สำนักงานจังหวัดตาก. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดตาก. 2544. หน้า 29.

² คณะกรรมการอำนวยการจัดพิมพ์หนังสือตามแผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงานภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม. ตาก 2543. หน้า 10-11.

ตาราง แสดงสินค้าป่าที่หาได้ในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคยอ

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	ประโยชน์
1.	หน่อไม้	เป็นผัก และใช้แกง
2.	ผักหวาน	ใช้แกง
3.	เห็ดโคน	ใช้แกง
4.	เห็ดไข่ห่าน	ใช้แกง
5.	เหินไค	ใช้ทำน้ำพริก
6.	เห็ดเปราะ	ใช้แกง
7.	เนื้อสัตว์ป่า	ใช้ทำอาหารได้หลากหลาย
8.	ปลาต่าง ๆ	ใช้ทำอาหาร
9.	กบ	ใช้ทำอาหาร
10.	อึ่งอ่าง	ใช้ทำอาหาร
11.	เขียดแฉว	ใช้ทำอาหาร
12.	ดอกดิน	ใช้เป็นผักต้มจิ้ม
13.	ดอกกระเจียว	ใช้เป็นผักต้มจิ้ม
14.	ต้นกานพลู (ผักไผ่)	ใช้แกง
15.	ปลีกล้วย, กล้วย	ใช้ประกอบอาหาร
16.	ไม้พิน	ส่งขายในเมือง
17.	รากไม้สวยงาม	ส่งขายในเมือง
18.	ยาสมุนไพรต่าง ๆ	ใช้ปรุงยา
19.	หอยต่าง ๆ	ใช้ประกอบอาหาร
20.	นกสวยงาม	ส่งขายในเมือง
21.	มะตึก (ลูกเนียง)	ใช้เป็นผัก
22.	ผักตบชวากิ่งยาว (ผักพาย)	ใช้เป็นผัก
23.	ผักตระกูลผักต้ว	ใช้เป็นเครื่องเทศ
24.	มะแค่น	ใช้เป็นเครื่องเทศ
25.	พืชตระกูลกระเจียบแดง	ใช้เป็นเครื่องเทศ
26.	ต้นหญ้านาง	ใช้เป็นเครื่องเทศ
27.	ต้นกุ่ม, ก้าม	ใช้เป็นผัก
28.	ต้นทูน	ใช้เป็นผัก
29.	ต้นบอน	ใช้ทำอาหาร

ตาราง แสดงสินค้าป่าที่หาได้ในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเกอ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	ประโยชน์
30.	มันป่าชนิดต่าง ๆ	ใช้ปรุงอาหาร
31.	นกต่าง ๆ	ใช้ปรุงอาหาร
32.	งูที่ใช้เป็นอาหารได้	ใช้ปรุงอาหาร
33.	ใบมะขาม และผล	ใช้ปรุงอาหาร
34.	ลูกก่อ	ใช้เป็นอาหาร

1.3 สภาพวิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงระหว่าง พ.ศ. 2531 - 2543

ปี พ.ศ. 2531 เป็นปีที่รัฐบาลไทย (รัฐบาลชาติชาย) ประกาศนโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้า ซึ่งมีเป้าหมายเป็นการค้าตามแนวชายแดนเขมร ลาว มาเลเซียและพม่า โดยเฉพาะการเปิดด่านค้าขายบริเวณชายแดนภาคตะวันตกนั้น มีผลต่อสภาพการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโดยตรง กล่าวคือ ทำให้ ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนต่าง ๆ เปลี่ยนวิธีการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง หันมาเน้นการผลิตเพื่อการค้าตามความต้องการของตลาด

1.3.1 การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโพลงในช่วง พ.ศ. 2531 - 2543

เมื่อมีการประกาศนโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้า ได้มีส่วนทำให้การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงโพลงเปลี่ยนไปมาก กล่าวคือ มีการตัดสินใจเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเพื่อส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยว ทำให้มีผู้คนเข้ามาจับซื้อผลิตผลทางการเกษตร และเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย เมื่อพ่อค้าและนักท่องเที่ยวเข้ามาพบกับทำเลการตั้งถิ่นฐานที่สวยงาม เป็นหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไม่ถึง 170 กิโลเมตร ก็ทำให้พ่อค้าและนักท่องเที่ยวมีการติดต่อขอซื้อที่ดิน เพื่อทำธุรกิจและตั้งถิ่นฐาน¹ โดยชาวกะเหรี่ยงโพลงได้ยอมขายที่ดิน เพื่อนำเงินมาใช้จ่าย และส่วนหนึ่งก็ต้องการให้มีการทำธุรกิจและประกอบการในชุมชน เพื่อหน่วยงานของรัฐจะได้ดูแลบำรุงรักษาและขยายปริมาณถนน ในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้บุตร – หลานชาวกะเหรี่ยงมีงานทำมากขึ้น

การขายที่ดินให้กับชาวพื้นราบ ที่มุ่งเข้ามาซื้อที่ดินผืนใหญ่ ๆ สำหรับทำธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท ไร่แบบใหม่และที่อยู่อาศัย ทำให้ผืนป่าอันกว้างใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ลดลงเป็นอย่างมาก ป่าเหล่านั้นถูกแผ้วถางให้เป็นไร่นาขนาดใหญ่และเป็นเขตที่อยู่อาศัยแทน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงประสบกับความอึดอัดในการทำมาหากินอย่างมาก เพราะต้องเข้าไปหาของป่าในเขตหุบเขาชายแดน ในเขตติดต่อกับบ้านเมือง

¹ ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง. เล่มเดิม. หน้า 9-10.

ของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ ซึ่งมีกับดักระเบิดและการสู้รบกับทหารพม่าในฤดูแล้งของทุกปี ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านต่าง ๆ จึงประสบกับความลำบากในการประกอบอาชีพมากขึ้น

การประสบปัญหากับที่ดินทำกินถูกช่วงชิงไปจากคนพื้นราบ กับพื้นที่ป่าสาธารณะหมดสิ้นไป¹ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงหันไปปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้วยการลดพื้นที่การเพาะปลูก และมีการล้อมรั้วเขตไร โดยในการเพาะปลูกพืชไร่นั้น มีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืช หันไปปลูกพืชตามความต้องการของตลาด และปลูกทีละมาก ๆ เช่น การปลูกข้าวโพด การปลูกอ้อยและการปลูกสับปะรด ส่วนการปลูกผลไม้ นั้นนิยมปลูกขนุนพันธุ์ที่รับประทานเมื่อสุก การปลูกมะม่วงมัน ส้มโอ ส้มเขียวหวาน ลำไยและการทำ ไร่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสเพื่อส่งโรงงานกระดาษ² ในขณะที่พริกกะเหรี่ยง กล้วยพันธุ์ต่าง ๆ และผักต่าง ๆ มีการเพิ่มพื้นที่ เพื่อสนองความต้องการกลุ่มพ่อค้า ที่เข้ามารับซื้อถึงชุมชนกะเหรี่ยงโพลง ทำให้รูปแบบ การสืบทอดการปลูกพืชพื้นเมืองเสื่อมสูญไป ดังจะเห็นได้ว่ากล้วยกะเหรี่ยงอันเป็นพืชพื้นเมืองของชาว กะเหรี่ยงนั้น ไม่มีการสืบทอดการปลูกในชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพลงในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วใน ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงโพลงที่ยากจนก็ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพที่เคยยึดถือมาดั้งเดิมอีกด้วย

ชาวกะเหรี่ยงโพลงที่ยากจน ได้เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรไปเป็นกรรมกรรับจ้างในสถาน ประกอบการในไร่ เป็นลูกจ้างรายวันของหน่วยงาน สำหรับขนส่งและเก็บเกี่ยวผลผลิต รับจ้างเย็บ ผ้าโหลหรือรับผ้ามาเย็บเพื่อส่งให้โรงงาน และเป็นลูกจ้างฝ่ายต่าง ๆ ของสถานประกอบการ³ เพราะไม่มี ที่ดินเหลือเป็นของตนเอง และส่วนหนึ่งก็เหลือน้อย จึงต้องทำงานรับจ้าง ในบางครอบครัวที่มีลูกมาก ได้ส่งลูกบางคนไปกับเครือข่ายของสังคมที่เข้ามาในชุมชนในลักษณะค้าขาย ท่องเที่ยว กลุ่มข้าราชการ และการเกี่ยวข้องด้านการสมรส ซึ่งเมื่อมีชาวกะเหรี่ยงในเขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระ อพยพหนีภัยสงคราม เข้ามาในฐานะผู้ถือบัตรต่างด้าวในบ้านตะโกบน บ้านตะโกล่าง บ้านโป่งแมว บ้านพระกำ บ้านหนองตา ดั้ง บ้านห้วยน้ำใส บ้านห้วยน้ำหนัก บ้านถ้ำหิน และอื่น ๆ อีกมาก ก็มีเครือข่ายผู้ค้าแรงงานเข้ามานำ ชาวกะเหรี่ยงไปสู่ตลาดแรงงานราคาถูกในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย สภาพเช่นนี้ทำให้ชาว กะเหรี่ยงโพลงมีการย้ายถิ่นไปทำงานเป็นจำนวนมาก

ชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแผนใหม่จนพูด และเขียนภาษาไทยได้คล่องแคล่ว ได้ อพยพไปทำงานต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ มีจำนวนมากไปแต่งงานกับคนพื้นราบและย้ายออกไปจาก ชุมชน ในขณะที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพลงเองก็มีคนพื้นราบเข้ามาแทนที่ จนในปัจจุบันนี้ ชุมชนชาว กะเหรี่ยงหลายแห่งได้สูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ปลดปล่อยให้คนพื้นราบเข้ามามีบทบาทในการปกครอง

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร.1 บ้านห้วยมะกรูด. กิ่ง อ. บ้านคา จังหวัดราชบุรี (เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

² ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1 บ้านพุเตยเคียน. กิ่ง อ. บ้านคา จังหวัดราชบุรี (เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

³ สัมภาษณ์เจ้าของบ้านไทยเจียมอารีย์. บ้านวังส้มป่อย. ตำบลสวนผึ้ง. อำเภอสวนผึ้ง. จังหวัดราชบุรี.

ท้องถิ่นที่แทนชาวกะเหรี่ยง เช่น คณะกรรมการ อบต. ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ และ อบต.บ้านบึง กิ่งอำเภอบ้านคา มีคณะกรรมการ อบต. ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นราบ¹ ทั้ง ๆ ที่พื้นฐานดั้งเดิม ตำบลทั้งสองแห่งนี้เป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง

การไม่อาจรักษาสภาพการถือครองที่ดินในหมู่บ้านดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงโพลง ทำให้สภาพวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงโพลงเสื่อมโทรมลง เพราะชุมชนต่าง ๆ มีการผสมผสานกับชนพื้นราบ จนมีการยอมรับวัฒนธรรมของคนพื้นราบมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เครื่องใช้ สิ่งของ และพืชผักที่เป็นอาหารแบบดั้งเดิมเสื่อมสูญไป ชาวกะเหรี่ยงหันไปเน้นวัฒนธรรมการบริโภคเหมือนอย่างคนพื้นราบ คนหนุ่มสาวอพยพออกจากหมู่บ้านไปทำงานในเมืองใหญ่และมีการประกอบอาชีพ เพื่อการตอบสนองความต้องการของคนพื้นราบมากขึ้นเป็นลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของคนพื้นราบมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชาวกะเหรี่ยงโพลงเป็นอย่างยิ่ง

มีสินค้าจากป่าเป็นจำนวนมาก ที่ชาวกะเหรี่ยงโพลงมีการเร่งระดมหาในป่าลึก เพื่อส่งขายให้กับคนพื้นราบ เช่น เห็ดโคน ผักหวาน วานงวงช้าง กล้วยไม้ป่าและหน่อไม้ ซึ่งคนพื้นราบมีความต้องการสินค้าเหล่านี้เป็นอย่างสูง เพราะสินค้าเหล่านี้ไม่มีในชุมชนพื้นราบ ทำให้สินค้าเหล่านี้กลายเป็นของหายากและมีราคาแพงมากขึ้นเป็นลำดับ การระดมสรรพกำลังรื้อค้นหาสินค้าหายากในป่าตอบสนองความต้องการของคนพื้นราบ ได้ทำให้ป่าที่เหลืออยู่ไม่มากนัก มีสภาพเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ จนแม้สภาพป่าในหุบเขาชายแดนของประเทศไทยและพม่าก็ตกอยู่ในสภาพมีสัตว์ป่าและของป่าตกอยู่ในภาวะวิกฤตจนน่าเป็นห่วง²

ตาราง แสดงราคาสินค้าหายากในชุมชนกะเหรี่ยงโพลง

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	ราคาสินค้า
1.	เห็ดโคน	ก.ก. ละ 150 – 250 บาท
2.	ผักหวาน	ก.ก. ละ 100 – 150 บาท
3.	วานงวงช้าง	ต้นละ 500 บาท ขึ้นไป
4.	กล้วยไม้	ราคาไม่แน่นอน
5.	หน่อไม้	ก.ก. ละ 10 บาท
6.	สมุนไพรอื่น ๆ	ราคาไม่แน่นอน
7.	ไม้ไผ่	1 มัด 20 ซี่ ราคา 25 บาท

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลยางหัก. เอกสารแนะนำ อบต. ยางหัก. 2543. หน้า 4. และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง. เอกสารแนะนำ อบต. บ้านบึง. 2543. หน้า 6-7.

² มุลนิธิโลกสีเขียว. เล่มเดิม. หน้า 22.

8.	หญ้าคา	ดัดละ 25-30 บาท
9.	น้ำผึ้ง	ขวดละ 100 – 150 บาท
10.	เนื้อหมูป่า	ก.ก. ละ 180 – 250 บาท
11.	เนื้อเก้ง	ก. ก. ละ 300 – 400 บาท

1.4 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย

ระหว่าง พ.ศ. 2531-2543

การประกาศใช้นโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้าของไทย พร้อมกับที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุดเดินทางไปเจรจาทางธุรกิจเรื่องการเข้าไปทำธุรกิจและการค้าขายกับรัฐบาลนายพลชอหม่องของประเทศสหภาพพม่าอย่างเป็นทางการ ทำให้พื้นที่ชายแดนภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยกลายเป็นเขตการค้า การท่องเที่ยว และเมื่อหน่วยงานของรัฐและเอกชนทุ่มเทศักยภาพเข้าไปในพื้นที่แถบนี้ ก็ทำให้มีการขยายความกว้างขวางถนน และมีการตัดถนนมากขึ้น หน่วยงานเกี่ยวกับความมั่นคงเริ่มกำหนดแผนเตรียมรับสถานการณ์ต่าง ๆ สภาพเช่นนี้ทำให้พื้นที่ชายแดนภูมิภาคตะวันตกกลายเป็นเขตการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ ทุ่งราบที่เคยเป็นที่นาถูกแปรสภาพไปเป็นตลาด สถานที่ราชการและบ้านของคนรวย¹ เพราะบริเวณดังกล่าวนี้มีภูมิประเทศสวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ยังผลให้มีเอกสารทั้งของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการประชาสัมพันธ์ทั่วไปว่าเป็นบริเวณที่มีศักยภาพการพัฒนามาก ข้อมูลเหล่านี้ได้เร่งเร้าให้ผู้คนจากที่ต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน โดยไม่หวั่นกลัวเรื่องความปลอดภัยเหมือนเช่นในอดีต สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน

1.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงโพลง

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ จากระบบเศรษฐกิจแบบพอยังชีพแบบดั้งเดิม หันไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด ที่ต้องมีการพึ่งพิงทรัพยากรและการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนที่ใหญ่กว่า กล่าวคือ ในระบบเศรษฐกิจแบบพอยังชีพดั้งเดิมนั้น ชาวกะเหรี่ยงจะมีการทำไร่หมุนเวียน โดยปลูกพืชพื้นเมืองเป็นหลัก การเลี้ยงสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารก็จะมีสำรองเอาไว้ จากการประมาณว่า หากไม่สามารถหาอาหารได้ในป่าก็จะใช้สัตว์เลี้ยงเหล่านี้เป็นอาหารสำรอง ในขณะที่เดียวกันการหาของป่าควบคู่กันไปก็เป็นสิ่งจำเป็น² สภาพเช่นนี้ทำให้การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการหาของป่าและล่าสัตว์เกิดขึ้นโดยต่อเนื่องจากรุ่นพ่อ-แม่มาสู่รุ่นลูก แต่เมื่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง

¹ แหล่งเดิม.

² สัมภาษณ์ฉันทา ศรีวิเศษ. บ้านโป่งกระทิงบน. ตำบลบ้านบึง. กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี.

เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงหันไปเรียนรู้วิธีการปลูกพืชแบบใหม่จากหน่วยงานของรัฐ โดยละเอียดวิธีแห่งภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิม จนภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากสูญหายไป ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่พอใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมการเพาะปลูกแผนใหม่ เพื่อการเพิ่มผลผลิตและช่วงชิงตลาดในเมือง แม้ว่าสภาพการเพาะพันธุ์พืชแบบใหม่ การใช้สารเคมี และการบำรุงดินจะมีความยุ่งยากกว่าการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมก็ตาม

การปลูกพืชแบบใหม่ในชุมชนกะเหรี่ยงโพลงนั้น มีความชัดเจนในเรื่องแนวคิดในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ยังผลให้ชาวกะเหรี่ยงโพลงใช้ความสามารถในการทำไร่เป็นฐานในการผลิต แล้วชาวกะเหรี่ยงโพลงก็มีการแสวงหาพันธุ์พืชที่เป็นที่ต้องการของตลาดเข้ามาปลูกโดยการขยายพื้นที่เป็นไร่ขนาดใหญ่ ดังจะเห็นว่ามีมีการเพาะปลูกอ้อยพันธุ์ดี สับปะรด ผัก และผลไม้ต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนกะเหรี่ยงโพลง จนพื้นที่รอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพลงมีพื้นที่ไร่ขนาดใหญ่อยู่ทั่วไป ชุมชนหลายแห่งไม่หลงเหลือพื้นที่ป่าไว้สำหรับหาของป่าอีกต่อไป ในขณะที่มีกลุ่มนายทุนจากต่างถิ่นเข้ามาทุ่มซื้อที่ดินจากชาวกะเหรี่ยงโพลง โดยซื้อที่ดินผืนขนาดใหญ่ในราคาที่สูง ชาวกะเหรี่ยงโพลงจึงยอมเปลี่ยนมือการถือครองที่ดินไปสู่กลุ่มนายทุน ที่เข้ามาทำกิจการรีสอร์ทที่พัก ธุรกิจอาบน้ำแร่ บ่อน้ำร้อน และร้านอาหาร รวมทั้งมีเป็นจำนวนมากที่เข้ามาทำสวนผลไม้ ดอกไม้และธุรกิจอื่น ๆ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงโพลงในเขตชายแดนภาคตะวันตกมีการรับอิทธิพลวิถีชีวิตแบบเมืองเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนมีหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากหันไปเรียนหนังสือสูง ๆ แล้วละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดอพยพไปหางานทำต่างถิ่นเฉกเช่นคนในพื้นที่รอบทั่วไปของประเทศไทย และเมื่อคนหนุ่มสาวเหล่านี้กลับบ้านก็จะมีหน้าตาดีขึ้น มีบุคลิกภาพดีขึ้น มีการแต่งกายที่ทันสมัย ได้รับการยอมรับในชุมชนอย่างมาก ก็ทำให้คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ยึดถือเป็นแบบอย่างเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

แม้ว่าชาวกะเหรี่ยงโพลงจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิต เพื่อให้ทันสมัยหรือให้เหมือนกับคนพื้นราบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ภาพรวมของชุมชนกะเหรี่ยงโพลงดีขึ้น เพราะการปล่อยให้นายทุนรวมทั้งชาวกะเหรี่ยงเองทำลายผืนป่า เพื่อปรับพื้นที่ให้เป็นไร่ขนาดใหญ่ นั้น ทำให้ผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ลดลง เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เพาะปลูกกว้างใหญ่ ยังผลให้สภาพพื้นที่ร้อนและแล้ง ฤดูฝนมาล่าและหมดไปเร็วกว่าในอดีต น้ำในต้นน้ำลำธารต่าง ๆ แห้งเร็วเร็วกว่าปกติ ทำให้น้ำธรรมชาติสำหรับอุปโภคและบริโภค รวมทั้งสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ไม่พอเพียง สภาพพื้นที่ทั่วไปก็เป็นที่สูง ไม่อาจจะกักกักน้ำเอาไว้ได้นาน ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเริ่มอึดอัดขัดสนในแหล่งอาหาร นอกจากนี้แล้วการเพาะปลูกพืชไร่เพื่อสนองความต้องการของตลาด เช่น ข้าวโพด อ้อย สับปะรด ลำไยและผลไม้อื่น ๆ ก็ทำให้ประสบกับภาวะขาดทุนในการประกอบการ เนื่องจากพืชผลเหล่านี้มีราคาไม่แน่นอนและมักจะมีราคาคต่ำ เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดมากในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะชาวกะเหรี่ยงที่ไม่มีความชำนาญในเรื่องระบบตลาดและการแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้ว ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงโพลงประสบกับการขาดทุน มีบางส่วนได้ขายที่ดินหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในไร่ของนายทุน การไม่ต้องลงทุนเองหันไปเป็นกรรมกรในไร่ของคนรวยก็ทำให้ตัดปัญหาเรื่องการวางแผนการผลิต การลงทุน และการแสวงหาตลาดออกไป หันไปขายแรงงาน

โดยรับค่าจ้างเป็นวัน ๆ นำเงินมาเป็นค่าอาหาร เครื่องอุปโภคและบริโภครวมทั้งค่าเล่าเรียนของบุตร แต่ก็ยังประสบปัญหาขาดแคลนเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีการปรับเปลี่ยนตามสังคมเมือง ก็ทำให้ค่าครองชีพ เครื่องอุปโภคบริโภค และค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานสูงขึ้นเป็นลำดับทุก ๆ ปี

1.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคียว

บริเวณชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคียวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ห่างไกลเมืองหลวง จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจล่าช้ากว่าชาวกะเหรี่ยงโพลง เพราะการเป็นชุมชนชายแดนที่อยู่ห่างไกล ทำให้อยู่ในเส้นทางทุรกันดาร แม้จะล่วงเลยมาถึงปี พ.ศ. 2543 แล้ว ก็มีชุมชนชาวกะเหรี่ยงจำนวนมาก ที่ยังไม่มีเส้นทางถนนเข้าไปสู่ชุมชน เช่น บ้านเลตองคุ บ้านเป็งเค็ง บ้านแม่จันทะ บ้านทีไร่ป่า บ้านอิตองและอีกหลายแห่งในเขตอำเภออุ้มผาง ท้องผาภูมิและสังขละบุรี ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนแถบนี้ติดต่อกับชุมชนภายนอกด้วยการเดินเท้า สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคียวในหลายชุมชนยังมีวิถีชีวิตที่สันโดษ สงบและเรียบง่าย ตามวิถีทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพดั้งเดิม

เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้า เขตย่านของชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคียวก็ได้รับความสนใจโดยฉับพลัน เพราะบริเวณชายแดนตะวันตกแถบนี้มีเมืองแม่สอดเป็นเมืองใหญ่ที่อยู่ติดกับเมืองเมียวดีของประเทศพม่า รัฐบาลได้ประกาศนโยบายจะให้เป็นการค้าถาวรพร้อมกับแนวคิดที่จะสร้างสะพานมิตรภาพไทย – พม่า เพื่อให้คนไทยและพม่าสามารถข้ามไปติดต่อค้าขายกันได้โดยสะดวก ในเวลาใกล้เคียงกันก็มีการเจรจาการค้าและการสร้างเขื่อนสาละวินอีกด้วย¹ การขุดประตูเปิดด่านผ่านแดนถาวรและการท่องเที่ยว (ในช่วงนั้นรัฐบาลไทยประกาศปีท่องเที่ยวไทยติดต่อกันไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง) ก็ทำให้เขตย่านของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคียวได้รับความสนใจจากกลุ่มพ่อค้าและนายทุน ทั้งนี้ด้วยสาเหตุอย่างน้อยสามประการ คือ

ประการที่หนึ่งคือ พ่อค้าและนักลงทุนเห็นเป็นทำเลสำคัญที่รัฐบาลประกาศนโยบายอย่างชัดเจน ซึ่งก็เป็นนโยบายที่มองเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนที่สุด เพราะในย่านนี้มีเมืองแม่สอดเป็นศูนย์กลางสำคัญ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวมาช้านานแล้ว แม้จะมีการปิดด่านในระยะก่อนนั้น เมืองแม่สอดก็มีนักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าหากเปิดด่านถาวรแล้ว จะกลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของภาคตะวันตก เนื่องจากบริเวณแถบชายแดนเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัยมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

¹ นุตรา สวัสดิ์สว่างและสุกฤษณ์ กาญจนขุนดี. “ความอับจนของโครงการสาละวิน,” ใน ผู้จัดการรายเดือน. :

ประการที่สอง คือ บริเวณชายแดนภาคตะวันตกเป็นบริเวณที่ยังเหลือผืนป่าที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในสภาพอุดมสมบูรณ์ คิดเป็นพื้นที่ 91,606 ตารางกิโลเมตรคิดเป็น 68.65%ของพื้นที่ป่าทั้งประเทศ¹ (ข้อมูลปี พ.ศ.2536) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม เพราะมีถ้ำ น้ำตก ผืนป่า และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศวิทยา และการศึกษาธรรมชาติกำลังเป็นเรื่องที่คนสนใจ นอกจากนี้แล้วบริเวณชายแดนภาคตะวันตกก็มีหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักษาวัฒนธรรม ประเพณีเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่าบริเวณชายแดนภาคตะวันตกเป็นแหล่งมรดกทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีทุนทางสังคมสูงมาก

ประการที่สาม คือ การเปิดด่านทางการค้าจะเป็นแหล่งผลประโยชน์สำคัญที่จะนำสินค้าหายาก แรงงาน สินค้าหนีภาษี ของเถื่อน บ่อนการพนัน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยวและการค้าต่าง ๆ กับคนในฝั่งประเทศพม่า เพื่อนำมาเป็นผลประโยชน์ในฝั่งประเทศไทย กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ นั้นเฝ้ามองการเปิดด่านการค้าตามสภาพผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะสินค้าหายากและแรงงานนั้น นักลงทุนไทยต้องการนำเข้ามาเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไปในสังคมไทย โดยเฉพาะแรงงานระดับล่าง² เช่น งานคนใช้ในบ้าน งานเด็กปั้มน้ำมัน งานทำงานแช่แข็งอาหารทะเล งานจับกังในทะเลและงานเสี่ยงภัยอื่น ๆ ที่คนไทยไม่ทำ สภาพการณ์ดังกล่าวจึงมีกลุ่มคนจำนวนมาก เข้าไปกว้านซื้อที่ดิน ทำอาคารพาณิชย์ และจับจองอาคารพาณิชย์เพื่อเปิดกิจการค้าขายกับชาวต่างชาติ ซึ่งคือผลประโยชน์ทางการค้ากว่ากลุ่มนักลงทุนไทย

1.4.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและอาชีพของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอຍ

เมื่อรัฐบาลเริ่มโครงการทำถนนในเขตชายแดนภาคตะวันตกเพิ่มขึ้นหลายสาย ก็ทำให้นักลงทุนจำนวนมากเดินทางเข้าสู่ชุมชนชาวปะกาเกอຍ นักลงทุนรายใหญ่จากเมืองหลวงและเมืองใหญ่อาศัยข้าราชการท้องถิ่น และนักการเมืองท้องถิ่นเป็นต้นทางในการเข้าสู่ชุมชน เพราะในระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2539 นั้น สถานการณ์ตามแนวชายแดนภูมิภาคตะวันตกนั้นยังมีความรุนแรงทางการเมืองในฝั่งประเทศพม่าสูงมาก เหตุเพราะรัฐบาลพม่าไม่อาจสร้างศรัทธาเหนือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ได้ จึงมีรัฐอิสระของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ กระจายอยู่ตามแนวชายแดนไม่น้อยกว่า 10 กลุ่ม* โดยในระหว่างปี พ.ศ.

¹ มุลนิธิโลกสีเขียว. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย. 2539. หน้า 9.

² หนังสือพิมพ์ข่าวไท. "สมุทรสาครคุมเข้มแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง," ไม่ปรากฏเลขหน้า. ฉบับวันที่ 16-31 พฤษภาคม 2545.

* ได้แก่ กะเหรี่ยง ฉิ่น คะฉิ่น ว้า มอญ ยะไข่ โกกั้ง ไทยใหญ่ มูเซอ ปะหล่อง กะยาห์ กักมินตังและอื่นๆเพิ่มเติมใน พรพิมล ตรีโชติ. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. 2542. หน้า 260.

2531 – 2537 นั้นรัฐกอรุณย์ของชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มใหญ่สุด สภาพดังกล่าวทำให้นักลงทุนจำนวนมากไม่ไว้วางใจในสถานการณ์ตามแนวชายแดน แม้ว่าจะได้รับการยืนยันจากฝ่ายรัฐบาลที่จะมุ่งมั่นเปิดความสัมพันธ์กับประเทศพม่า หลังจากที่มีความสัมพันธ์กันแบบเปิด ๆ ปิด ๆ มานาน ทั้งนี้รัฐบาลก็พยายามแสดงข้อมูลว่าทางพม่าก็เปิดความสัมพันธ์ตอบรับ ภายใต้นโยบายเปิดประเทศ(หรือOpen Door) ทำให้ระบบการค้าของไทยกับพม่าเฟื่องฟูขึ้น ทำลายรากฐานการค้าก่อนหน้านี้ที่มีกลุ่มพ่อค้ากะเหรี่ยงเป็นสื่อกลาง และควบคุมตลาดชายแดนเอาไว้แต่เพียงกลุ่มเดียว การเปิดประเทศของรัฐบาลพม่าจึงทำลายบทบาทและรากฐานของผลประโยชน์ในกลุ่มเครือข่ายทางสังคมชาวกะเหรี่ยงด้วย

แม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองตามแนวชายแดนภาคตะวันตก จะมีความรุนแรงเกิดขึ้นโดยต่อเนื่อง แต่ก็มีปัจจัยให้นักลงทุนจำนวนหนึ่งต้องเข้าไปลงทุนในแถบนั้น เมื่อราคาไม้แปรรูปในประเทศไทยมีราคาสูงขึ้นโดยต่อเนื่อง เพราะป่าไม้ในประเทศทั้งภาพรวมแล้วถูกทำลายไปมากที่สุด จนรัฐบาลต้องเข้มงวดเรื่องการลักลอบตัดไม้และการค้าไม้อย่างผิดกฎหมาย จนกระทั่งขั้นสุดท้ายได้ออก พ.ร.บ. ปิดป่าโดยสิ้นเชิง(ในสมัยรัฐบาลชาติชาย) นักธุรกิจผู้ค้าไม้จึงหันเหทิศทางการค้าไม้ตามแนวชายแดน ซึ่งมีกลุ่มพ่อค้าทั้งชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่านำไม้สักและไม้มีค่าอื่นๆเข้ามาค้าขายกับนักลงทุนไทย โดยในเวลาดังกล่าวนักกลุ่มเครือข่ายธุรกิจอื่น ๆ ก็ได้เข้ามาจับจองทำเลทำธุรกิจต่าง ๆ โดยมีข้าราชการท้องถิ่นและชาวกะเหรี่ยงที่พูดภาษาไทยได้ดีคอยอำนวยความสะดวก

นักลงทุนจำนวนมากเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอ เห็นศักยภาพของทรัพยากรและทุนทางสังคมแถบนี้สูงยิ่ง เช่น มีน้ำตกทีลอซู (ใหญ่และสวยงามที่สุดในประเทศ) น้ำตกทีลอจ่อ (น้ำตกลงไปในแม่น้ำแม่กลองคี) น้ำตกสายรุ้ง ธารน้ำร้อน น้ำพุร้อน เส้นทางล่องแพ เส้นทางเดินป่า และสินค้าหัตถกรรมราคาถูก ๆ แรงงานราคาถูก พร้อม ๆ กับพบวิถีชีวิตที่สงบง่าย เป็นมิตรและเอื้ออาทรของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอ นักลงทุนจำนวนมากจึงมั่นใจในการลงทุน ได้เข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

นักลงทุนอาศัยชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่นำทางและแนะนำข้อมูล โดยตอบแทนผลประโยชน์ด้วยการจ้างงานในโครงการ รวมทั้งกลุ่มที่เป็นเครือข่ายของข้าราชการก็รู้วิธีการจับจองทำเล โดยที่คนท้องถิ่นให้การช่วยเหลือเพราะต้องการให้คนมาอยู่รวมกันมาก ๆ เมืองจะได้เจริญเป็นเมืองใหญ่ มีระบบสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐเพิ่มขึ้น แต่สภาพการณ์เช่นนี้ก็ทำให้ที่ทำกินเป็นจำนวนมากไปอยู่ภายใต้การครอบครองของนักลงทุนรายใหญ่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ๆ

ในส่วนของชาวกะเหรี่ยงปะกาเกอญอนั้น มีการปรับตัวตามสถานการณ์แบบนี้ด้วยการหันไปทำนาปีด้วยการแผ้วถางที่ราบริมแม่น้ำเมย เพื่อปลูกข้าวหอมมะลิ ข้าวปะทิวและข้าวพื้นเมือง นอกจากนี้แล้วยังผลิตสินค้าตอบสนองความต้องการของตลาด เช่น พริก ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ถั่วลิสง มะเขือเทศ ขิง ผักต่าง ๆ และการปลูกไม้ดอก นอกจากนี้แล้วในหมู่บ้านแถบเชิงเขาก็มีการทำสวนมะม่วง ลำไย ขนุนและส้มโอ¹ บางส่วนที่หันไปเปลี่ยนอาชีพเป็นนำช้างพานักท่องเที่ยวเดินป่า และทำที่พักเพื่อ

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลละเล็ย, แผนพัฒนาตำบลละเล็ย ระยะ 2545-2549, หน้า 2. (เอกสารอัดสำเนา).

ตั้งแก้มปร้อการล่องแพ แต่ก็มีชาวกะเหรี่ยงที่มีแพยางคอยบริการน้อยราย¹ เพราะเดิมใช้แพไม้ไผ่ล่องไปตามแม่น้ำ ต่อมาทางกรมป่าไม้ได้ห้ามใช้แพไม้ไผ่ เพราะเห็นว่าเป็นการทำลายป่า แพยางมีราคาสูงมาก ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยที่ไม่มีเงินลงทุน ก็หันไปเป็นลูกหาบแทน

เมื่อมีคนจากพื้นราบเข้าไปลงทุนและเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยมาก ๆ เข้า ก็เป็นปรากฏการณ์ที่เร่งเร้าให้ชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยหัวก้าวหน้ามีการปรับตัวกับสถานการณ์นี้ จากแต่เดิมผู้คนภายในชุมชนหาอยู่หากินในป่าและในลำห้วยโดยไม่ต้องใช้เงิน ก็มีบางส่วนต้องหันมาใช้เงินอย่างคนพื้นราบ โดยหยุดการออกหาของป่าและหาปลา เป็นการรับจ้างรายวันและรายเดือน เมื่อตำแหน่งงานไม่เพียงพอ เช่น ในช่วงน้ำลดไม่มีงานล่องแพ ก็มีการต้มเหล้าเถื่อนขาย มีการขายยาเสพติดให้กับเยาวชน บางส่วนตัดทางเดินข้ามฝั่งไปในเขตปกครองของรัฐกอรูเลห์เพื่อซื้อของในตลาดมืดแถบตลาดริมเมยและฝั่งตรงข้ามบ้านหนองหลวงของอำเภออุ้มผาง บ้านวังแก้วและวังตะเคียนในเขตอำเภอแม่สอด และบ้านวะเลย์ในเขตอำเภอพบพระซึ่งมีสินค้าราคาถูกที่มาจากที่ต่าง ๆ สภาพตลาดมืดอาจดูไม่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ก็ช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนได้มีสิ่งของเครื่องใช้พออยู่พอกิน เพียงแต่การค้าในระบบดังกล่าวก็ไม่อาจจะควบคุมสินค้าที่ทำให้สังคมเสื่อมโทรมได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยกลางป่าทึบไม่ได้สงบเรียบง่ายเหมือนในอดีต สถานการณ์แวดล้อมโดยทั่วไป กำลังจะทำให้ผืนป่าอันสวยงามที่เต็มไปด้วยอิสระกลายเป็นคุกขังมีดของชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะย เพราะมีพล้อย่างน้อย 2 ประการ ที่เข้าไปรุมเร้าชุมชนพื้นถิ่นพื้นฐานอันเก่าแก่ให้เปลี่ยนไปอย่างไร้ทิศทาง คือ

ประการที่หนึ่ง คือ กระแสของคนพื้นราบที่เข้าไปสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยอย่างเร่งด่วนเกินไป และสภาพทั่วไปแล้วก็เป็น การหลั่งไหลเข้าไปใช้อำนาจเงินซื้อ ล่อซื้อ หลอกล่อ ตลอดจนบังคับวิธีการได้โต๊ะซื้อเอาผลประโยชน์จากคนพื้นเมืองแห่งเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัย จนพบปรากฏการณ์ที่ชัดเจนว่าชาวกะเหรี่ยงปะกาเคาะยอาศัยอยู่ในดงไม้สักมาหลายร้อยปี แต่ที่ได้อยู่บ้านปลูกไม้สักก็มีจำนวนน้อย บ้านไม้สักขนาดใหญ่ในเมือง รวมทั้งเครื่องใช้ไม้สักทั้งหมดเป็นคนเมืองและกลุ่มข้าราชการในพื้นที่ทั้งสิ้น สภาพเช่นนี้จะทำให้ชุมชนในป่าใหญ่หลงในอวิชชา โดยมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปสู่การสะสมสิ่งของและเงินตรา จนบางกลุ่มละทิ้งถิ่นไปหางานทำ เด็กสาวในหมู่บ้านเข้าสู่การขายบริการทางเพศ ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนปล่อยให้ชุมชนกลายเป็นเส้นทางขนยาเสพติดและสินค้าใต้ดิน เป็นการหันไปยึดวัฒนธรรมบริโภคเพื่อเสพเหมือนคนในเมือง จนทำให้ป่าที่เคยสงบเงียบกลายเป็นแหล่งซุกซ่อนสิ่งผิดกฎหมายทั้งธุรกิจมืด ยาเสพติดและแรงงานเถื่อน พลั้งอันรุนแรงที่มุ่งเข้าไปเอาผลประโยชน์ในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคาะยเช่นนี้ จะทำให้คนพื้นราบได้โดยส่วนใหญ่ โดยที่เหลืให้คนพื้นเมืองแห่งเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัยน้อยที่สุด

¹ สัมภาษณ์ครอง อุ้มผางฮิลล์ รีสอร์ท ท.อุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ประการที่สอง คือ ความรุนแรงทางการเมืองตามแนวชายแดนภาคตะวันตก จะทำให้ชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าอพยพเข้ามาสู่ชุมชนกะเหรี่ยงไทย เพื่อขอความช่วยเหลือและพึ่งพิงในยามลำบาก บางส่วนอาจผสมผสานเข้ามาโดยการสมรส ค่ายผู้อพยพจะเพิ่มจำนวนประชากร แรงงานเดือนจะเข้ามาพักพิงรอการส่งต่อ¹ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีญาติก็จะเคลื่อนไหวข้ามไปข้ามมา เพื่อซื้อของ หางานทำตลอดจนเคลื่อนไหวทางการเมือง ในขณะที่คนพื้นราบเข้าไปท่องเที่ยวและเข้าไปตั้งถิ่นฐานจนปะปนและสับสน ดังเป็นที่น่าสังเกตว่าเวลาเย็นตามสองข้างทางของถนนสายอุ้มผางถึงพบพระตั้งแต่บ้านร่มเกล้า 2 ไปถึงอำเภอพบพระ มีผู้คนทุกเชื้อชาติเดินอยู่ 2 ข้างทาง สภาพดังกล่าวจะทำให้ชุมชนขนาดใหญ่หลายแห่งเติบโต จนมีการพยายามแปรรูปไม้ที่ผิดให้เป็นถูกได้ จนป่าส่วนใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์จะต้องเสื่อมโทรมไปในไม่ช้า และสภาพดังกล่าวจะทำให้แหล่งอาหารของชาวปะกาเคเยอไม่พอเพียง จนขั้นสุดท้ายชาวกะเหรี่ยงปะกาเคเยอจะต้องให้บุตรหลานอพยพไปหางานทำในเมือง รวมถึงชุมชนชาวปะกาเคเยอจะต้องยอมรับร่วมมือกับธุรกิจมืด ในการจัดหา ปกปิด ช่วยเหลือ หรือดำเนินการกับสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการชิงไหวชิงพริบเพื่อความอยู่รอดตามแนวชายแดน

ตารางแสดงการจับกุมคดีบุกรุกพื้นที่ป่าและตัดไม้ทำลายป่า

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จังหวัด	จำนวนคดี(ปีที่จับกุม)
1.	อมก๋อย	เชียงใหม่	100(2541)65(2542)52(2543)
2.	พบพระ	ตาก	79(2537) 64(2538)
3.	แม่สรวาย	เชียงราย	
4.	แม่จัน	เชียงราย	678(2543)544(2544)
5.	ทุกอำเภอ	ตาก	2,859(2543)

ตาราง แสดงการเปรียบเทียบการทำงานอาชีพที่สร้างรายได้ในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคเยอ

ลำดับที่	อาชีพในอดีต	อาชีพในปัจจุบัน
1.	การโค่นและแปรรูปไม้	การขนไม้จากประเทศพม่า
2.	การชักลากไม้	การรับจ้างงานในรีสอร์ท
3.	การทำไร่ข้าวโพด	การทำไร่ข้าวโพด
4.	การทำไร่ข้าว	การทำนาข้าว (ปรับที่ดิน)
5.	การทำไร่ถั่ว	การทำไร่ผักต่าง ๆ

¹ สัมภาษณ์ ศ. ต. ท. ศิลป์ ศรีทวด, ครูโรงเรียน ดชด. บ้านตะโกปิดทอง, ต. สวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

6.	การทำไร่แดง	การทำไร่ดอกไม้ม
7.	การล่าสัตว์ป่า	การทำไร่ผลไม้
8.	การหาของป่า	การเลี้ยงวัวแบบปล่อย
9.	การเลี้ยงวัวแบบปล่อย	การเลี้ยงควายแบบปล่อย
10.	การเลี้ยงควายแบบปล่อย	การเลี้ยงไก่แบบปล่อย
11.	การเลี้ยงไก่แบบปล่อย	การเลี้ยงหมูแบบปล่อย
12.	การเลี้ยงหมูแบบปล่อย	การทำไร่พริก
13.	การทำไร่พริก	การจับปลา
14.	การปลูกนุ่น	การนำทางนักท่องเที่ยว
15.	การปลูกผลไม้ทำไร่ชนิดต่าง ๆ	การล่าสัตว์
16.	การจับปลา	การทำไร่ยาสูบ
17.	การเผาถ่าน	การเย็บผ้าโหล

1.5 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับวิธีการผลิต ระบบการเศรษฐกิจ และสภาพการค้า การแลกเปลี่ยนในชุมชนชาวกะเหรี่ยงได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก โดยผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้ขอกล่าวรวมชาวกะเหรี่ยงโพลงและชาวกะเหรี่ยงปะกาจะยอไปด้วยพร้อม ๆ กัน

1.5.1 ผลกระทบด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคมหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม การสูญเสียทางวัฒนธรรมและความเสื่อมทางวัฒนธรรม การสูญเสียภูมิปัญญาพื้นบ้านและเทคโนโลยีพื้นบ้าน การย้ายถิ่นไปทำงาน การสูญเสียสภาพชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการสมยอมให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน สภาพของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มุ่งเข้าสู่การกักตุนเงินตราและแสวงหาอำนาจทางวัตถุที่ได้ทวีความสำคัญขึ้นในชุมชนกะเหรี่ยงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

1.5.1.1 การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลของชาวกะเหรี่ยง ให้เป็นความสัมพันธ์เชิงเน้นผลประโยชน์ สภาพเช่นนี้ได้ทำลายวิถีแห่ง

ชนเผ่าที่เคยระดมแรงงานแลกเปลี่ยนกันในกิจกรรมหยอดหลุมข้าวไร่ ปลุกข้าวโพด และระดมแรงงานกันสร้างบ้าน เมื่อสภาพความเป็นอยู่ต้องใช้เงินมากขึ้น ของใช้และของกินต้องซื้อต้องขาย ก็ทำให้ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงเริ่มวิตกกังวล การทำงานต้องเร่งรีบมากขึ้น การหาของป่าไม่อาจทำเลี้ยงชีพได้ พืชผลที่เก็บได้ก็ไม่พอเพียง (เห็นได้ชัดเจนในชุมชนกะเหรี่ยงโพล่ง) ของป่าบางอย่างเป็นของหวงห้ามโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีคนตายในบ้านก็ไม่อาจรื้อบ้านสร้างใหม่ตามประเพณีดั้งเดิมได้ (กรณีชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพล่ง แต่กะเหรี่ยงปะกาเกอຍ်ยังไม่ประสบภาวะอัตรัดเคื่องทรัพยากรบางส่วนยังมีการรื้อบ้านย้ายที่เมื่อมีคนตายในบ้าน) ชุมชนกะเหรี่ยงหลายแห่งจึงเริ่มสร้างบ้านถาวรแบบไม้รื้อถอน สภาพความเป็นอยู่เริ่มขาดแคลน ยิ่งการคมนาคมไม่สะดวกกับสภาพการเป็นสังคมพึ่งพิงภายนอกตามระบบการพัฒนาแบบใหม่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากจึงดิ้นรนที่จะซื้อรถจักรยานยนต์เอาไว้ประจำครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงไปของสภาพทรัพยากร จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการออก พ.ร.บ. ปิดป่าทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องดิ้นรนหางาน เพื่อให้ได้เงินมายังชีพแทนการออกหาของป่า (การหาของป่ายังมีอยู่ชัดเจนในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเกอຍ် ซึ่งยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์) ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากออกไปทำงานรับจ้างในไร่ รับจ้างขนฟริกและผักไปขายตลาด ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำงานหัตถกรรม งานผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าและเส้นด้าย¹ รับจ้างทำงานฟิฟายล่องแพ รับจ้างนำทางนักท่องเที่ยว ออกไปค้าขายในฝั่งประเทศพม่า รับจ้างทำงานในรีสอร์ท รับจ้างทำงานพิทักษ์ป่า เจ้าหน้าที่อาสาสมัครรักษาดินแดนและอื่น ๆ อีกมาก สภาพโดยทั่วไปได้เร่งเร้าให้ชาวกะเหรี่ยงมุ่งทำงานเพื่อหาเงิน วิถีชีวิตรีบร้อน จนเริ่มมีการซื้อขายของใช้ของกินต่อกันในหมู่บ้าน มีผลให้ความเกื้อกูลในวิถีแห่งวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงเริ่มเสื่อมลง

อนึ่ง การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกะเหรี่ยง ส่วนหนึ่งได้ก่อให้เกิดคน 2 กลุ่ม ในชุมชนชาวกะเหรี่ยง คือกลุ่มที่ทำตัวใกล้ชิดกับคนเมืองและนักท่องเที่ยว กับกลุ่มที่ยึดมั่นในวิถีชีวิตดั้งเดิม คนสองกลุ่มนี้นับวันแต่จะมีวิถีชีวิตแตกต่างกันขึ้นเรื่อย ๆ กลุ่มที่ปรับตัวเข้าสู่คนเมืองจะเริ่มสร้างฐานะและแสวงหาโอกาสทางสังคม เร่งเร้าปรับปรุงศักยภาพทางสังคมให้พร้อมรับกับธุรกิจท่องเที่ยวและการค้าตามแนวชายแดน ส่วนคนที่ยังยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบกะเหรี่ยงดั้งเดิมนั้น ก็จะกลายเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม เนื่องจากปัญหาการพูดภาษาไทย การติดต่อกับรัฐบาล การต้องยอมรับกฎเกณฑ์ของรัฐที่ออก พ.ร.บ. ควบคุมการเข้าไปหาผลประโยชน์ในป่า ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน เอกสารสิทธิการถือครอง ปัญหาสัญชาติและปัญหาอื่น ๆ²อีกมาก สภาพเช่นนี้จะเป็นสาเหตุให้ชาวกะเหรี่ยงเกิด

¹ <http://WWW./tamon/ttambon.asp?ID=630402>. P. 1

² สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. สรุปข้อราชการจังหวัดกาญจนบุรี. 2544. หน้า 39.

ความหวาดระแวง เกิดความแปลกแยกแทนที่ความสัมพันธ์ในอดีต ที่มีความสัมพันธ์แบบเชื่อถือและไว้วางใจกันมาก

1.5.1.2 การสูญเสียทางวัฒนธรรมและความเสื่อมทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ก่อให้เกิดการสูญเสียทางวัฒนธรรม¹ เมื่อวิธีการผลิต ระบบเศรษฐกิจและระบบแลกเปลี่ยนทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องสะสมสิ่งของและเงิน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงละการสันโดษ อันเป็นประเพณีสำคัญของชนเผ่า การสะสมสิ่งของเพื่อสร้างฐานะทางสังคม แสวงหาโอกาสทางสังคม ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันในกลุ่มคนต่างฐานะ วิถีชีวิตในลักษณะนี้จะทำให้ชาวกะเหรี่ยงหมดศรัทธาในวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่า เพราะกลุ่มที่เลื่อนชั้นทางสังคมจนยกระดับฐานะให้เป็นที่ยอมรับของพ่อค้า ข้าราชการ ชาวต่างชาติ และนักท่องเที่ยว ก็จะเป็นฝ่ายชี้นำชุมชน เป็นตัวแทนของข้อมูลและความคิดเห็นทั้งปวง ที่สื่อสารผ่านภาษาไทยและระบบราชการของประเทศไทย

ส่วนเรื่องความเสื่อมทางวัฒนธรรมนั้น ก็เกิดขึ้นเมื่อชาวกะเหรี่ยงมีข้อเปรียบเทียบในการหาเงินกับงานง่าย ๆ และใช้เงินอำนวยความสะดวกได้ทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งละทิ้งการเป็นผู้อุทิศแรงงานให้ครอบครัว หันมาเลือกทำงานรับจ้างให้คนเมือง ทั้งงานที่สุจริตและงานบางประเภทก็ผิดกฎหมาย นอกจากนี้แล้วความต้องการเงิน ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงละทิ้งวิถีชีวิตที่สุขุมเยือกเย็น สันโดษและรักสงบ หันมาประกอบกิจกรรมที่จะทำให้สร้างฐานะได้ จนมีการผลิตเหล้าเถื่อน การต่อต้านเจ้าหน้าที่ป่าไม้ด้วยการทำโรงนาท้ายไร่ หรือทำโรงเรือนปศุสัตว์ขนาดใหญ่ เพื่อรอการแปรสภาพขายในลักษณะขายบ้านให้แก่นายทุน นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงกลุ่มที่รับอิทธิพลจากคนเมืองก็เป็นเครือข่ายแรงงานข้ามชาติให้แก่ผู้ค้าแรงงานเถื่อนของไทย รวมทั้งมีการนำยาบ้าเข้ามาขายให้เยาวชนแรงงานพายุเรือ พวกชนของ พวกเจ้าของช้างและพวกนำทางในป่าที่ต้องใช้แรงมาก ๆ ในแต่ละวัน ทำให้สภาพวัฒนธรรมที่เกื้อกูลกัน ผู้คนมีจิตใจสงบเยือกเย็นนั้น กระทำการที่เป็นภัยต่อสังคม เพียงเพื่อปรับตัวให้ทันหรือให้เหมือนกับกลุ่มคนพื้นราบ ที่เข้ามาตั้งหลักปักฐานในชุมชนกะเหรี่ยง แล้วดำเนินวิถีชีวิตด้วยความละโมภ มีไหวพริบ เน้นวัตถุ เน้นการสร้างฐานะ และนำพาวัฒนธรรมบริโภคเพื่อเสพเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมากขึ้นเป็นลำดับ

1.5.1.3 การสูญเสียภูมิปัญญาพื้นบ้านและเทคโนโลยีพื้นบ้าน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจตามแบบสมัยใหม่ ทำให้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงหายไป เพราะการตั้งโรงสีข้าว การมีข้าวสารบรรจุถุงขายทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมาก

¹ เอกสารประกอบการประชุมชมรมชาวไทย-กะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมราชบุรี-เพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์. 2545. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ละทิ้งวิถีการดำข้าวจากครกกระเดื่อง (แม้ว่าปัจจุบันยังปรากฏอยู่ในชุมชนที่ถนนลาดยางยังไม่เข้าถึง) นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงก็ละทิ้งการสืบทอดสูตรปรุงยาสมุนไพรซึ่งมีอยู่มากมายในป่า บางชุมชนหันไปแต่งกายโดยใช้เครื่องแต่งกายสมัยใหม่ที่หาซื้อได้ง่าย ทำให้ละทิ้งการทอผ้าและตัดเย็บเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วภูมิปัญญาหลาย ๆ อย่างได้เสื่อมลง พร้อม ๆ กับการเริ่มรับการดำเนินวิถีชีวิตแบบใหม่ เช่น การสร้างเรือนเครื่องผูกจากไม้ไผ่ การร้องเพลงพื้นบ้านกะเหรี่ยง การทำอาหารแบบโบราณ การสกัดเอาน้ำมันจากต้นยาง การสกัดเอาสีจากพืชธรรมชาติ การสืบทอดความรู้เรื่องพิษจากอาหารแสดง การกั้นน้ำในลำธาร งานหัตถกรรมต่าง ๆ และการทอผ้า ตลอดจนวิถีรักษาสภาพของป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี

การสูญเสียภูมิปัญญาพื้นบ้านและเทคโนโลยีพื้นบ้านในชุมชนชาวกะเหรี่ยง จะทำให้สิ่งของเครื่องใช้ แล

1.5.1.4 กร้ายถิ่นเพื่อหางานทำ

ในอดีตชาวกะเหรี่ยงจะทำงานกสิกรรม ลำสัตว์และหาของป่าภายในชุมชน ต่อมาเมื่อรัฐมีนโยบายทำให้ชายแดนเป็นแหล่งการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวด้วยการประกาศเปิดด่านถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราวและจุดผ่อนปรนทางการค้า ก็ทำให้มีคนพื้นราบอพยพเข้าสู่ชายแดนภาคด้านตะวันตกโดยต่อเนื่อง จนมีหมู่บ้านคนพื้นราบเกิดขึ้นหลายแห่งในอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอหนองหุ้มปล้อง แก่งกระจาน สังขละบุรี บ้านไร่ ลานสัก อัมพวา พบพระ แม่สอย แม่ระมาด ท่าสองยาง แม่สะเรียง ลี้และอีกหลายแห่ง ซึ่งเคยเป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง คนพื้นราบส่วนใหญ่อพยพไปสู่ตัวอำเภอ แต่ก็มีส่วนหนึ่งอพยพเข้าไปสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนการท่องเที่ยว ทำให้สภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์นั้นถูกแบ่งไปเป็นที่อยู่อาศัย¹ รีสอร์ท ธุรกิจบ่อน้ำร้อน ธุรกิจบ่อน้ำแร่ ธุรกิจสปาท่องเที่ยว การตัดถนน สถานีราชการ ตลาดและอื่น ๆ อีกมาก เหตุฉะนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงจำเป็นต้องเข้าไปหาอาหารในป่าลึก จนเกิดปัญหาป่าเสื่อมโทรม จนรัฐบาลสมัยพลเอกชาติชายประกาศปิดป่าทั่วประเทศในระหว่างปี พ.ศ. 2531-2532 นำไปสู่การเกิดรูปแบบปฏิบัติที่เข้มงวดในหมู่บ้านราชการและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ยังผลให้ชาวกะเหรี่ยงเริ่มประสบความขาดแคลนสิ่งของอุปโภคและบริโภคในบางฤดู ประกอบทั้งการมีค่านิยมใหม่คือการทำงานให้ได้เงินมาก ๆ เพื่อมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ได้ผลักดันให้หนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพออกไปหางานทำร่วมกับแรงงานต่างด้าว โดยส่วนใหญ่อพยพเข้าไปกรุงเทพมหานคร เมืองในภาคกลางและเมืองเชียงใหม่ สภาพดังกล่าวทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเปิดตัวสู่โลกภายนอกรวดเร็วเกินไป ในสภาพที่ชาวกะเหรี่ยงแถบนี้ขาดประสบการณ์ในภาษาไทย ความเข้าใจต่อวิถีชีวิตคนเมือง เรื่องสิทธิ เสรีภาพ และข้อตกลงเรื่องการ

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1 บ้านห้วยลาดปลาเค้า.

ด.ป่าห้วย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี หน้า 1-2.(เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

จ้างงาน ทำให้มีหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากถูกหลอกไปทำงานในร้านอาหารและมีกระบวนการทำงานที่ชักจูงให้ขายบริการทางเพศจนติดเชื้อมโรค และติดเชื้อ HIV กลับชุมชนจำนวนหนึ่ง

1.5.1.5 การสูญเสียสภาพชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

เมื่อระบบเศรษฐกิจที่เน้นการค้า วัตถุ เงินตรา รวมทั้งการกำหนดคุณค่าของคำว่า “คุณภาพชีวิต” โดยใช้ฐานะทางการเงิน สภาพทรัพย์สิน การพูดภาษาไทยและการเข้าถึงวัฒนธรรมของคนพื้นราบก็ทำให้ภายในชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีการชิงไหวชิงพริบต่อกัน จนทำให้ในชุมชนมีเครือข่ายแรงงานข้ามชาติ เครือข่ายยาเสพติด¹ การลักลอบซื้อวัว – ควาย การสร้างระบบเศรษฐกิจแบบได้ดินเพื่อหลีกเลี่ยงอำนาจรัฐ การแปรรูปไม้เถื่อน การปลอมปนสินค้าและอื่น ๆ อีกมาก แม้ว่ากลไกอันผิดกฎหมายเหล่านี้จะมีคนพื้นราบเข้าไปเป็นผู้ริเริ่มและมีอิทธิพลสำคัญ แต่ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากก็กลายเป็นแนวร่วมในขบวนการ เพราะสับสนไปกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่พยายามออก พ.ร.บ.ปิดป่า ในขณะที่กลับมีคนพื้นราบสามารถหาช่องทางเข้าไปจับจองถิ่นฐาน และสร้างรีสอร์ทขนาดใหญ่สามารถมองเห็นได้อยู่ทั่วไปตามถนนสายหลักและปรากฏการณ์เช่นนี้ก็เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงหลายแห่งถูกแทรกแซงจากคนพื้นราบ จนถูกคนพื้นราบช่วงชิงการเป็นผู้ปกครองพื้นที่แทน เห็นได้อย่างชัดเจนในชุมชนกะเหรี่ยงเขตอำเภอปากท่อ ถึง อ.บ้านคา และอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภออุ้มผางและพบพระ จังหวัดตากและอีกหลายแห่ง สภาพเช่นนี้ทำให้วิถีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย ชอบสันโดษ อารมณ์ดีของชาวกะเหรี่ยงหายไป ในหลายชุมชนกลับมีชาวกะเหรี่ยงที่อารมณ์ร้อน หวาดระแวง และสับสนกับกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ รอบข้างแทน วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงทั้งชาวโพล่งและปะกาเกอญอจึงดำรงอยู่ได้เพราะสินค้าจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ มีชุมชนที่ยังดำรงชีวิตอยู่แบบพึ่งตนเองในลักษณะพอเพียงชีพ และไม่ยอมรับอิทธิพลของสังคมเมืองเป็นจำนวนน้อย เช่นที่บ้านเซปะหละ (จังหวัดตาก) บ้านแม่ณิลและบ้านหมื่นฤๅชัย(จังหวัดตาก) บ้านไล่โว่ (อ.สังขละบุรี) บ้านบังกะมา (จังหวัดราชบุรี) บ้านห้วยน้ำใส (จังหวัดราชบุรี) บ้านเลตองคุ และทิโพจิ (จังหวัดตาก) ทำนองนี้เป็นต้น

การสูญเสียสภาพชุมชนชายแดนที่เข้มแข็ง เพราะการเข้าไปพัฒนาแถบชายแดนแบบไม่รัดกุมหรือตระหนักในผลกระทบด้านต่าง ๆ โดยรัฐมักยึดหลักการพัฒนาโดยคิดแทนประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทำโดยขาดการเคารพความคิดและกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้ชาวกะเหรี่ยงถูกครอบงำให้เชื่อและทำตามแนวทางเดียวโดยระบบรัฐ จนทำให้ชาวกะเหรี่ยงขาดความมั่นใจในวิถีทางดั้งเดิมกลายเป็นคนที่คอยพึ่งรัฐและคอยให้รัฐกระจายความเจริญมาให้ เป็นผลให้รัฐบาลต้องสูญเสีย

¹ “ว้าแดงดึงชนกลุ่มน้อยถึงแตก”ร่วมผลิต-ชนยาบ้า”เข้าไทย,” ใน BI Clipping Center. **Thai Research.** Subject Heading 3 CK. Source PK.

งบประมาณเป็นจำนวนมาก เพื่อเฝ้าระวัง ตรวจสอบและดำเนินคดีกับคนต่างด้าวและกลุ่มคนทุจริต พร้อมทั้งได้สูญเสียทุนทาง

สังคมที่สำคัญในชุมชนชายแดนไป ชุมชนชายแดนกลายเป็นหน้าด่านที่นำปัญหาแรงงานเถื่อน ยาเสพติด และธุรกิจผิดกฎหมายเข้าสู่เมืองหลวงและเมืองใหญ่ โดยไม่อาจทำหน้าที่เป็นเกราะคุ้มกันประเทศที่เข้มแข็งเหมือนในอดีต¹ ในอนาคตรัฐจะต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากเข้าไปฟื้นฟูชุมชนชาวกะเหรี่ยงแถบชายแดนนี้ เช่น เรื่องอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์ต้นน้ำ สิ่งแวดล้อม การบำบัดยาเสพติด การฟื้นฟูวัฒนธรรม การออกกฎหมายจัดรูปที่ดิน การควบคุมเส้นทางคมนาคม การรักษาสภาพความหลากหลายทางธรรมชาติ การสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมือง ตลอดจนการฟื้นฟูชุมชนชาวกะเหรี่ยงโดยใช้กระบวนการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าสู่ชุมชนด้วยความเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างให้ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นเกราะคุ้มกันประเทศที่เข้มแข็งโดยเร็ว

1.5.1.6 การสมยอมให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน นับเป็นกลุ่มที่สามารถสื่อสารกับชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าได้ดีที่สุด เพราะคนกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนของสองประเทศนี้ มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกันมาช้านาน และกลุ่มชาวกะเหรี่ยงชาวไทยและพม่าก็มีการติดต่อสัมพันธ์ เพื่อการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและสังคมมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การแบ่งพรมแดนประเทศไทยและพม่าที่ใช้เส้นเขาสูง ๆ และลำน้ำเมยแบ่งเขต โดยที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงของทั้งสองประเทศมีการติดต่อกันระหว่างหุบเขาโดยใช้ทางเดินเท้า การยอมรับในกฎเกณฑ์แห่งการแบ่งชายแดนอย่างเคร่งครัดเกิดขึ้นในราวปี 2530 เท่านั้น จนแม้ปัจจุบันประเทศไทยและพม่ามีการพิสูจน์เขตแดนต่อกันหลายครั้ง แต่ก็ยังมีหลายหมู่บ้านในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี ตากและเชียงราย ที่ยังไม่ทราบสถานะภาพที่แน่ชัดว่าเป็นเขตของประเทศไทยหรือพม่า² อย่างไรก็ตามสภาพดังกล่าวแสดงความสัมพันธ์ของกะเหรี่ยงชาวไทยและพม่าที่เกิดขึ้นตามวิถีทางวัฒนธรรม ก่อนที่จะเกิดการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยตามแนวชายแดนช้านาน

เมื่อชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและพม่า มีความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมกันอย่างแนบแน่น ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยกลายเป็นชุมชนต้นทางในการรับชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าเข้ามาขายแรงงาน และตั้งถิ่นฐานในเขตประเทศไทย เพราะรัฐบาลไทยได้เข้าไปส่งเสริมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดวางผังพื้นที่การอยู่อาศัย ทำให้ชุมชนตามแนวชายแดนมีรีสอร์ท ย่านการค้า โรงงาน เป็นชุมทางสัญจรและอื่น ๆ อีกมาก จึงมีงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ชาว

¹ รายการข่าวประจำวันเวลา 19.00 น.-20.00 น. สถานีโทรทัศน์ช่อง 11. วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2545.

² ตัวอย่างเช่นกรณีบ้านสิบหลัง บ้านห้องแถว บ้านกุยกะหริและอีกหลายแห่ง ดูเพิ่มเติมใน "มือไทยคองหย่า" กุยกะหริ ดินแดนแห่งสันติภาพ," ใน สายใยไทยพม่า. 5(2): หน้า 2-3 ; กุมภาพันธ์ 2545.

กะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่ามีสภาพการจ้างงานน้อย ทำให้มีรายได้น้อย จึงดิ้นรนที่จะเข้ามาหางานทำในประเทศไทยในลักษณะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ หรือแม้กระทั่งเป็นครอบครัว ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าอาศัยความเป็นญาติกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย หรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่แนบแน่นเข้ามาพักพิง หรือติดต่อ เพื่อรอผู้ค้าแรงงานเถื่อนในประเทศไทยไปบรรทุกเอาแรงงานต่างด้าวเหล่านั้นเข้ามาสู่สถานประกอบการในเมืองใหญ่ ๆ ทั่วประเทศไทย โดยที่แรงงานเหล่านั้นถูกบรรทุกอัดไปกักขังล่องสินค้า กระเทียม แดงโม หรือแม้แต่ดอกไม้สด จนเสียชีวิตในระหว่างเดินทาง โดยไม่มีการสอบสวนและไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียชีวิตหรือทรัพย์สินใด ๆ นอกจากนี้แล้วตามชุมชนชายแดนไทยทางภาคตะวันตกนั้นก็มีการใช้แรงงานเด็ก การจ้างงานโดยไม่มีการกำหนดค่าแรงที่ชัดเจน การเอาโรคเอาเปรียบจากนายจ้าง การเก็บค่านายหน้าจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง การละเมิดทางเพศ การข่มขู่ รวมทั้งการใช้ทำธุรกิจผิดกฎหมายแล้วฆ่าปิดปาก จนมีศพจำนวนมากลอยเน่าไปตามลำน้ำแม่ย ชาวกะเหรี่ยงในแถบนั้นเปรียบเทียบกับมีมากเสมือน “การลอยกระทง” โดยที่รัฐบาลไทยไม่อาจควบคุมและสร้างหลักประกันเกี่ยวกับการตายของแรงงาน การสังหารหมู่ รวมทั้งการสืบข่าวขบวนการอันโหดเหี้ยมที่ใช้แผ่นดินไทยเป็นดินแดนสังหารหมู่ แล้วยังลอยศพทิ้งน้ำในเขตประเทศไทย โดยสภาพการทิ้งศพในลำน้ำแม่ยนั้นห่างจากแนวพรมแดนไป 5 – 7 กิโลเมตร นับเป็นการกระทำที่ป่าเถื่อนและทำทลายกฎหมายของประเทศไทยอย่างยิ่ง และสภาพของปรากฏการณ์เช่นนี้ที่เกิดขึ้นในชายแดนภาคตะวันตกทำให้ภาพลักษณ์ในเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมีความเสื่อมโทรมโดยต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงมีผลกระทบด้านสังคมอีกมากมาย เช่น ด้านค่านิยม การตกเป็นมวลงของสื่อ การละเลยการสืบทอดพิธีกรรมแบบโบราณ การละเลยการพูด การจดและอ่านภาษากะเหรี่ยงและอื่น ๆ อีกมาก ที่นำมากล่าว ณ ที่นี้ขอกล่าวถึงในประเด็นใหญ่ ๆ ทั้งนี้ในความจริงแล้วระบบทางเศรษฐกิจ วิธีการทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเหตุผลหลักแห่งความอยู่รอด จะทำให้ชาวกะเหรี่ยงเกิดการใคร่ครวญเพื่อการอยู่รอด แต่เมื่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในภาวะที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นเบี้ยล่างของชุมชนเมืองทั้งฐานะและความคิด โดยไม่อาจจะมีการแสดงของท้องถิ่นอภิวัดขึ้นขึ้นมาตอบโต้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเลือก ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเลือกปรับเปลี่ยนตามคนพื้นราบในลักษณะเชื่อมั่นและศรัทธามากเกินไป จนละทิ้งวิถีทางสังคมแห่งชนเผ่าลงไปในโดยต่อเนื่อง เหตุคั้งนั้นชุมชนชาวกะเหรี่ยงโพลงในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีบางแห่งไม่เหลือรากฐานของการเป็นชุมชนกะเหรี่ยงในอดีตเอาไว้ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่หันมาใช้วิถีชีวิตแบบคนพื้นราบจน

ผสมกลมกลืนกับคนพื้นราบทั้งหมด และสืบทอดความคิดเอาไว้ในการเขียนประวัติการก่อตั้งหมู่บ้านที่รวบรวมไว้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแบบใหม่ว่า หมู่บ้านไม่ใช่หมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงอีกต่อไป

1.5.2 ผลกระทบด้านการเมือง

การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ วิธีการผลิต ระบบการแลกเปลี่ยนค่านิยมเรื่องอาหารและของใช้ได้มีผลกระทบต่อด้านการเมืองในชุมชนกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดนไทย-พม่าด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นมาจากสังคมส่วนกลางโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย ทิศทาง และคิวิธีปฏิบัติให้กับชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดในกระบวนการพัฒนานั้น ได้มีผลโดยตรงต่อสำนักท้องถิ่นในชุมชนกะเหรี่ยง กล่าวคือการปฏิเสธรวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตแบบธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยงทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีปมด้อยในบ้านเกิดของตนเอง เพื่อทำลายปมด้อยหรือความด้อยที่มองเห็นชาวกะเหรี่ยงจึงต้องการการยอมรับจากคนพื้นราบ การยอมรับระบบการเมืองและการเป็นเครือข่ายทางการเมืองของคนพื้นราบ การสับสนกับนโยบายของรัฐและทางออกของชุมชน ที่ชาวกะเหรี่ยงไม่มั่นใจในวิถิแห่งภูมิปัญญาของชนเผ่า เนื่องจากการได้รับข้อมูลที่ครอบงำจากส่วนกลาง เมื่อส่วนกลางกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนกะเหรี่ยงหลายแห่งก็ปล่อยให้คนพื้นราบที่อพยพเข้ามาใหม่มีอิทธิพลเหนือกว่าทางความคิด จนยกย่องให้เป็นผู้เฒ่าในระดับตำบลและชี้นำชุมชนกะเหรี่ยงไปสู่แนวทางที่ทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่นทั้งคงามและทรงคุณค่า สภาพเช่นนี้ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยถูกแทรกแซงจากกลุ่มอำนาจต่างๆ(ทั้งระบบรัฐและปัจเจก) ที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในชุมชนระดับรากหญ้าอันอุดมไปด้วยทรัพยากรและทุนทางสังคมด้านอื่น ๆ อีกมากมายจนชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย เป็นชุมชนที่มีปัญหาทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในปัจจุบัน อันส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชายแดนไทย-พม่าของรัฐบาลไทยเป็นอย่างยิ่ง

1.5.2.1 ผลกระทบต่อสำนักท้องถิ่น

เมื่อระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองในชุมชนชาวกะเหรี่ยงเสื่อมโทรมลงมีผู้หันมานับการแสวงหารายได้ในรูปเงินตรา และสิ่งมีค่า (เช่น ทองคำ อัญมณี รถยนต์ รถจักรยานยนต์ และการสะสมห้างไม้สัก) กลุ่มที่สร้างฐานะได้อย่างรวดเร็วต่างต้องการให้ชุมชนเติบโตขึ้นเท่าที่จะเติบโตขึ้นได้ เพราะมีบทเรียนจากการหารายได้ว่า การค้า การแลกเปลี่ยน และการขายแรงงานรับจ้างล้วนแต่ได้รับจากคนต่างถิ่น ซึ่งเป็นข้าราชการ นักท่องเที่ยวและผู้ลี้ภัย เหตุฉะนั้นกลุ่มคนที่มีฐานะจึงต้องการให้มีการตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน จึงมีกลุ่มคนที่มีฐานะส่วนหนึ่งทำตัวเป็นนายหน้ากับนักธุรกิจและพ่อค้า เพื่อหาทำเลสร้างรีสอร์ทและสถานประกอบการ สภาพเช่นนี้จึงสะท้อนว่าชาวกะเหรี่ยงไม่ได้หวงแหนถิ่นที่เอาไว้ให้ลูกหลาน แต่กลับปล่อยให้ดินในทำเลดี ๆ ไปอยู่ในการครอบครองของนายทุนจากต่างถิ่น ปรากฏการณ์เช่นนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในชุมชนกะเหรี่ยงโพ่ง อำเภอสวนผึ้งและกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีและในชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคอในเขตอำเภออุ้มผาง อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้แล้วก็มีคนหนุ่มสาวจำนวนมากอพยพออกไปหางานทำต่างถิ่นโดยต่อเนื่องอีกด้วย

การละทิ้งถิ่นฐานออกไปประกอบอาชีพยังต่างถิ่น พบได้ทั่วไปในชุมชนกะเหรี่ยงทั้งชาวโพล่งและปะกาเกอญอ โดยชาวโพล่งนั้นอพยพไปทำงานไกล ๆ และแต่งงานกับคนต่างถิ่น จนเกิดประเพณีการเดินทางมารวมญาติกันในเดือนเก้าวันกินข้าวห่อ¹ (เห็นได้ชัดเจนในกลุ่มกะเหรี่ยงโพล่ง) การอพยพออกไปหางานทำนอกท้องถิ่น เพื่อปรับตัวให้ทัน หรือให้เหมือนคนพื้นราบนี้ ทำให้ชาวพื้นราบจำนวนมากอพยพเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อดั้งถิ่นฐานถาวรในทำเลที่มีดินอุดมสมบูรณ์ มีต้นน้ำลำธารที่มีฤดูฝนยาวนาน รวมทั้งมีสภาพทำเลที่สวยงามอีกด้วย

การสูญเสียสำนึกท้องถิ่นในวิถีวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยง ทำให้คนต่างถิ่นที่เข้าไปตั้งรกรากภายหลังได้โอกาสในการสร้างเครือข่ายทางการเมือง เครือข่ายกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน การรวมกลุ่มโดยใช้เชื้อชาติพันธุ์ จนบางกลุ่มสามารถพัฒนาเป็นกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นทำการควบคุมผลประโยชน์และใช้อิทธิพลอย่างผิดกฎหมายอีกด้วย

ตาราง แสดงพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยระดับอำเภอ

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จังหวัด
1.	แม่เมาะ	เชียงใหม่
2.	แม่แจ่ม	เชียงใหม่
3.	ฮอด	เชียงใหม่
4.	จอมทอง	เชียงใหม่
5.	ดอยเต่า	เชียงใหม่
6.	อมก๋อย	เชียงใหม่
7.	ฝาง	เชียงใหม่
8.	กิ่ง อ.ไชยปราการ	เชียงใหม่
9.	ปาย	แม่ฮ่องสอน
10.	กิ่ง อ. ปางมะผ้า	แม่ฮ่องสอน
11.	เมือง	แม่ฮ่องสอน
12.	ขุนยวม	แม่ฮ่องสอน
13.	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน
14.	สบเมย	แม่ฮ่องสอน
15.	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน
16.	แม่สรวย	เชียงราย
17.	แม่จัน	เชียงราย
18.	เวียงป่าเป้า	เชียงราย

¹ สุรินทร์ เหลือละมัย. "เดือนเก้าวันกินข้าวห่อกะเหรี่ยง," ใน เมืองโบราณ. 19(3) : 50-56 ; กรกฎาคม-กันยายน 2536.

ตาราง แสดงพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยระดับอำเภอ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จังหวัด
19.	เมือง	เชียงราย
20.	ท่าสองยาง	ตาก
21.	ลานสาง	ตาก
22.	แม่ระมาด	ตาก
23.	แม่สอด	ตาก
24.	พบพระ	ตาก
25.	อุ้มผาง	ตาก
26.	บ้านไร่	อุทัยธานี
27.	ลานสัก	อุทัยธานี
28.	ด่านช้าง	อุทัยธานี
29.	กำแพงแสน	นครปฐม
30.	สวนผึ้ง	ราชบุรี
31.	กิ่ง อ.บ้านคา	ราชบุรี
32.	ปากท่อ	ราชบุรี
33.	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี
34.	แก่งกระจาน	เพชรบุรี
35.	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี
36.	สังขละบุรี	กาญจนบุรี
37.	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี
38.	ไทรโยค	กาญจนบุรี
39.	ลิ	ลำพูน
40.	บ้านโฮ่ง	ลำพูน
41.	เมือง	ลำปาง
42.	งาว	ลำปาง
43.	แจ้ห่ม	ลำปาง
44.	เมือง	กำแพงเพชร
45.	ศรีสังขาลย์	สุโขทัย
46.	ทอง	แพร่

47.	วังขึ้น	แพร่
48.	หนองปรือ	กาญจนบุรี
49.	เมือง	กาญจนบุรี
50.	แม่ริม	เชียงใหม่
51.	ดอยสะเก็ด	เชียงใหม่
52.	แม่แตง	เชียงใหม่
53.	พร้าว	เชียงใหม่

1.5.2.2. การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น

ความทุกข์กันดารของชายแดนทำให้ดำเนินการบอกเล่าของข้าราชการกลุ่มแรก ๆ กล่าวกันว่า “ข้าราชการที่อำเภออุ้มผาง และอำเภออมก๋อย ไม่ต้องทำงาน การเดินทางไปกลับในการรับเงินเดือนก็ครบเดือนแล้ว” คำกล่าวขานเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้คนพื้นราบมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเข้าไปทำงานในพื้นที่ ชายแดนในแถบชุมชนชาวกะเหรี่ยง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงชุมชนกะเหรี่ยงเป็นชุมชนที่อุดมไปด้วยทุนทางสังคม ความเกื้อกูลทางธรรมชาติ สภาพการแลกเปลี่ยนตามแนวชายแดน และเป็นแหล่งรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ยังอยู่ในสังคมที่พึ่งตนเอง มีความยินดีต้อนรับ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนกับข้าราชการ และเรื่องอื่น ๆ อีกมาก

เมื่อข้าราชการตามระบบรัฐสมัยใหม่ (ประมาณปี พ.ศ. 2504) เข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนในพื้นที่ต่าง ๆ ล้วนแต่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่เน้นระบบอำนาจแบบรวมศูนย์ ซึ่ง ณ ที่นี้ขอแยกกล่าวในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงตามอิทธิพลจากภายนอกของชาวกะเหรี่ยงต่าง ๆ ตามแนวชายแดนไทยและพม่า

1.5.2.2.1 การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในแถบภาคกลาง

กลุ่มเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางคือกลุ่มนายเหมือง ตำรวจตระเวนชายแดนและทหาร กลุ่มเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้มีบทบาทอย่างสูงต่อการพัฒนาพื้นที่และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยดีตัวออกห่างจากกลุ่มองค์กรสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง ซึ่งมีการเคลื่อนไหวอยู่ตามแนวพรมแดนโดยต่อเนื่อง

กลุ่มนายเหมืองเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญยิ่งที่เข้าไปพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงในบริเวณภาคกลาง เพราะแถบนี้มีแร่ตะกั่ว ยิบซัม ดินบุก¹ และอื่น ๆ อีกมาก นายเหมืองจึงเข้าไปตั้งเหมืองในเขตสัมปทานขุดซึ่งบางแห่งอยู่ห่างพรมแดนไทย-พม่าประมาณ 1 กิโลเมตร เช่น เหมืองตะโกปิดทองและเหมืองผาปก (จังหวัดราชบุรี) เหมืองปลี้ออก(จังหวัดกาญจนบุรี)และอีกหลายแห่ง นายเหมืองมักสร้างเหมืองขนาด

¹ ที่ว่าการกิ่ง อ.บ้านคา. บรรยายสรุปถึง อ.บ้านคา. 2545. หน้า 1-2.

ใหญ่ขึ้นพร้อมๆกับการสร้างถนนสำหรับขนส่งแร่ และการเดินทางซื้อสิ่งของและอาหารเลี้ยงคนงาน ซึ่งเหมืองหลายแห่งมีการจ้างแรงงานชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่สงฆ์ระหว่างเขตชายแดนไทยและพม่าด้วย เพราะคนงานในพื้นที่ไม่เพียงพอ การต้องเร่งผลิตแร่ทำให้นายเหมือง ทำเพิงพักให้คนงานเพื่อความ สะดวกในการทำงาน คนงานชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากจึงนำบุตรหลานมาเลี้ยงในเพิงพักด้วย ทำให้ ชุมชนรอบๆเหมืองมีเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือเป็นจำนวนมาก สภาพการณ์เช่นนี้ได้เร่งเร้าให้นายเหมือง และข้าราชการท้องถิ่นวิ่งเต้นหาทางสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้แก่ลูกคนงานในเหมืองและ ลูกชาวกะเหรี่ยงเร่ร่อน ดังเหตุผลในการก่อตั้งโรงเรียนบ้านตะโกกลาง สันแรมสยาม โรงเรียนตำรวจ ตระเวนชายแดนบ้านตะโกปิดทองและอีกหลายแห่ง สภาพดังกล่าวทำให้กลุ่มครูตำรวจตระเวน ชายแดนกลายเป็นกลุ่มที่สองที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยง

กลุ่มครูตำรวจตระเวนชายแดนเป็นกลุ่มที่ไปสร้างศรัทธาในชุมชนกะเหรี่ยงชายแดน หลังจาก ที่มีการตั้งโรงเรียนตามแนวชายแดน นับว่าเป็นกลุ่มที่ 2 ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อจากกลุ่มนายเหมือง เป็น กลุ่มที่มีอิทธิพลตามระบบความสัมพันธ์ทางสังคม แต่ไม่ใช่กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น เนื่องจากเป็นครูที่รัฐ ส่งเข้าไปสร้างกระบวนการพัฒนาสังคมและคอยดูแลด้านความมั่นคงด้วย กลุ่มครูตำรวจตระเวน ชายแดนจึงเป็นกลุ่มที่เข้าถึงมวลชนกะเหรี่ยงและรับรู้ความเคลื่อนไหวของชาวกะเหรี่ยงตามแนว พรมแดนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะมวลชนกลุ่มสำคัญในชุมชนกะเหรี่ยงเป็นลูกศิษย์ครูตำรวจตระเวน ชายแดน¹ นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงก็มีความไว้วางใจครูตำรวจตระเวนชายแดน มีการส่งบุตร หลานมาเข้าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทยและฝั่ง พม่า

กลุ่มทหารเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อชุมชนกะเหรี่ยงอย่างมากเช่นกัน เพราะชุมชนกะเหรี่ยงส่วน ใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของกองทัพบก² โดยเหตุผลด้านความมั่นคง แต่การเคลื่อนไหวของทหารก็ไม่อาจทำ ได้ประชิดพรมแดน เพราะประเทศไทยมีข้อตกลงทางทหารเกี่ยวกับการตั้งฐานปฏิบัติการห่าง พรมแดนเกิน 15 กิโลเมตร แต่กองทัพบกก็ใช้พลเรือนอาสาสมัครเข้าควบคุมพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ เพื่อปกป้องอธิปไตย ซึ่งจุดยุทธศาสตร์ต่างๆมักอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยง แต่การไม่ได้มีหน้าที่หลักในด้าน มวลชนระดับรากหญ้า ก็ทำให้กลุ่มทหารไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวกะเหรี่ยงเท่ากับตำรวจ ตระเวนชายแดน

1.5.2.2.2 การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในภาคเหนือ

กลุ่มเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชุมชนกะเหรี่ยงในภาคเหนือคือพ่อเลี้ยงโรงไม้

¹ สัมภาษณ์ จ.ส.ต.สมชีพ บัวชุม, โรงเรียนดชด.บ้านตะโกปิดทอง, ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

² หนังสือราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 55, หน้า 515-517, วันที่ 17 ตุลาคม 2481.

(รวมทั้งกลุ่มค้าไม้) พ่อค้าคนงาน พ่อค้าวัว-ควาย ตำรวจภูธรและทหาร ซึ่งในบริเวณภาคเหนือนี้กลุ่มเจ้าของโรงไม้-ค้าไม้และกลุ่มค้าคนงานมีอิทธิพลสูงสุด ทุกกลุ่มเครือข่ายทางสังคมล้วนแต่มีบทบาทอย่างสูงต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิต ตลอดจนความเสื่อมโทรมของแผ่นดิน ระบบรัฐ และการเปิดช่องทางให้ขบวนการค้าสิ่งผิดกฎหมายเติบโตขึ้นจนเป็นที่สังเกตได้ในปัจจุบัน

กลุ่มพ่อเลี้ยงโรงไม้มีอิทธิพลเพราะพื้นที่ดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้มีค่านานชนิด (โดยเฉพาะไม้สัก ไม้แดงและไม้มะค่า) กลุ่มพ่อเลี้ยงค้าไม้จึงทำการขอสัมปทานทำไม้และตัดถนนเข้าสู่แหล่งไม้ เมื่อไม่มีราคาดีและคนไทยนิยมไม้ชั้นดี ก็ทำให้กลุ่มพ่อเลี้ยงจ้างคนงานเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นแรงงานโค่น ตัด แปรรูปฝืนและขนไม้ จึงมีคนไทยอพยพเข้าไปเป็นแรงงานทำไม้ ยังผลให้พื้นที่หลายแห่งกลายเป็นชุมชนคนไทยขนาดใหญ่ เช่น ชุมชนวะเลย์เหนือ วะเลย์ใต้ มอเกอรี่ไทยในอำเภอพบพระ ท่าอากาศยานและวังตะเคียนในอำเภอแม่สวด พ่อเลี้ยงค้าไม้ในภาคเหนือได้รับความร่ำรวยอย่างรวดเร็วตามความวิกฤตของป่า จนในปัจจุบันเมื่อเลิกทำไม้ไปแล้วก็กลายเป็นผู้กว้างขวาง และนักการเมืองท้องถิ่นไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีบริบทที่สูงที่เคยเป็นหัวหน้าคนงานทำไม้จำนวนนับร้อยนับพัน

กลุ่มพ่อค้าคนงานนับเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างสูงในบางพื้นที่ของภาคเหนือ เช่น ในแถบอำเภอแม่สวด แม่ระมาดและท่าสองยาง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีชุมชนชาวกะเหรี่ยงตลอดตามแนวชายของลำน้ำเมย กลุ่มผู้ค้าคนงานใช้เครือข่ายทางสังคมในฝั่งประเทศพม่าคอยส่งสัญญาณมือข้ามฟาก และมีการเตรียมและขนคนงานเป็นขบวนการ การค้าคนงานจึงสามารถทำได้สะดวกและมีพ่อค้านิยมลักลอบค้า เพราะเป็นการค้าที่ลงทุนต่ำแต่ได้กำไรสูง เพียงแต่มีการวางแผนที่รัดกุมก็สามารถส่งคนงานให้ถึงที่หมายได้ ดังมีหลักฐานคนงานเถื่อนและคนงานต่างด้าวอยู่ทั่วประเทศไทยกว่าล้านคน ดังที่รับรู้กันทั่วไปแล้ว

กลุ่มผู้ค้าวัว-ควายก็มีอิทธิพลอย่างสูงในชุมชนกะเหรี่ยงภาคเหนือ เพราะการจ้างคนงานไล่ด่อนวัว-ควายจำนวนมาก ทำให้มีลูกน้อง(คือคนงาน)มาก คนงานเหล่านี้ได้กลายเป็นบริวารรับใช้ทั่วไป นอกจากนี้แล้วการค้าวัว-ควายก็ลงทุนต่ำและไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากจำนวนวัวควายในประเทศไทยมีจำนวนลดลง จึงต้องพึ่งสัตว์เลี้ยงเหล่านี้เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้งานและการส่งชำแหละในโรงฆ่าสัตว์ อย่างไรก็ตามกลุ่มพ่อค้าวัว-ควายรายใหญ่ๆ ก็มีจำนวนไม่มากนัก เพราะมีท่ากักกันสัตว์ไม่เพียงพอ และรัฐก็ควบคุมกักกันสัตว์เพื่อควบคุมโรคติดต่อที่อาจสร้างความเสียหายต่อการปศุสัตว์ในประเทศไทย รัฐจึงเปิดให้มีด่านนำเข้าวัวควายแหล่งใหญ่ที่บ้านวังแก้ว(อำเภอแม่สวด)และบ้านหมื่นธาตุชัย(อำเภอพบพระ) แต่การลักลอบค้ารายย่อยๆมีอยู่ตามทำข้ามทั่วไป

กลุ่มตำรวจภูธรเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างสูงในชุมชนชาวกะเหรี่ยงแถบภาคเหนือของไทย เพราะอำเภอขนาดใหญ่หลายแห่งตั้งประชิดชายแดน เช่น อำเภอพบพระ แม่สวด แม่ระมาด ท่าสองยาง สบเมย แม่สะเรียง แม่ลาน้อยและอีกหลายแห่ง อำเภอขนาดใหญ่เหล่านี้เป็นตลาดซื้อ-ขายสินค้าสำคัญของชาวกะเหรี่ยงฝั่งไทยและฝั่งพม่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาเดินในเมืองต้องถูกตรวจค้น

ชาวกะเหรี่ยงที่ยังไม่มีบัตรแสดงตนมักหวาดกลัวตำรวจมาก ทำให้ตำรวจในเขตชายแดนได้รับความเกรงกลัวจากชาวกะเหรี่ยงอย่างยิ่ง สภาพเช่นนี้ทำให้ตำรวจตามแนวชายแดนสามารถใช้งานและสร้างระบบความสัมพันธ์ที่เหนือกว่าต่อชาวกะเหรี่ยงได้โดยง่ายอย่างยิ่ง

กลุ่มทหารเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลกลุ่มหนึ่งในชุมชนกะเหรี่ยงภาคเหนือ แต่ทหารในพื้นที่ดังกล่าวนี้ก็มีบริบทของการทำงานที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่าในแถบชายแดนภาคกลาง เพราะในพื้นที่ภาคเหนือ นั้น ทหารทำงานไปด้วยความหวาดระแวง เพราะเป็นเขตที่คนในฝั่งประเทศพม่าเข้ามาเข้ามาซื้อของในประเทศไทยเป็นจำนวนมากทุกวัน ขณะที่พื้นที่ดังกล่าวมีกองกำลังติดอาวุธหลายกลุ่มยึดครองพื้นที่สลับกันไปมาอยู่ในแต่ละหุบเขา การเข้ามาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ทำให้มีกลุ่มค้ายาเสพติด การขนสินค้าเถื่อนปะปนเข้ามา จนขบวนค้ายาเสพติดได้ก่อความรุนแรงในสังคมไทยดังที่ปรากฏอย่างกว้างขวางมากในระหว่าง พ.ศ. 2543-2545 กลุ่มทหารในเขตภาคเหนือจึงมีการฝึกในการตรวจบัตร ตรวจค้นและการหาข่าวมากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์ในชุมชน แต่ทหารก็เป็นกลุ่มที่รักษาความลับของท้องถิ่นเอาไว้ได้มากกลุ่มหนึ่ง จนกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นหลายกลุ่มมีความเกรงใจมาก

1.5.3 บทบาทข้าราชการในชุมชนกะเหรี่ยง

ข้าราชการในทุกพื้นที่ที่มีอิทธิพลในชุมชนกะเหรี่ยง เพราะความสัมพันธ์ของชาวกะเหรี่ยงกับข้าราชการเป็นความสัมพันธ์ที่มีปัญหา เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงมีปัญหาเรื่องสิทธิทำกิน เรื่องบัตร เรื่องทะเบียนบ้าน เรื่องบุตรต่างด้าว การแต่งงานกับคนฝั่งพม่า เรื่องกฎหมาย ปัญหาการลักลอบเข้าหาของป่าและปัญหาอื่นๆ ปัญหาในลักษณะนี้นั้นได้สร้างความสัมพันธ์ในเชิงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มข้าราชการกับชาวกะเหรี่ยง จนทำให้เกิดมีผลประโยชน์ในระบบการทำงานตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ข้าราชการที่เข้ามาทำงานในชุมชนกะเหรี่ยง มีเวลาว่างหรือเวลาในการประกอบอาชีพเสริมมาก เพราะภาษากะเหรี่ยงและภาษาท้องถิ่นได้เป็นอุปสรรคปิดกั้นการติดต่อ รวมทั้งชาวกะเหรี่ยงก็จะมีชีวิตแปลกแยกไปอยู่เฉพาะชนเผ่า การแก้ปัญหาพื้นฐานในชุมชนมักเป็นการแก้ปัญหาของผู้ใหญ่บ้านและกำนันชาวกะเหรี่ยง ซึ่งข้าราชการใช้เป็นบุคคลสำคัญคอยช่วยเหลือและแก้ปัญหา ตลอดจนเป็นล่ามในการแปลความหมายต่าง ๆ สภาพโดยทั่วไปแล้วชาวกะเหรี่ยงมีอุปนิสัยเยือกเย็น ไม่นิยมการก้าวร้าวและการขัดแย้ง การเลี้ยงบุตรเป็นการเลี้ยง “เพื่อให้ลูกสบายกายและสบายใจ” จึงมีข้อพิพาทให้ข้าราชการได้แก้ปัญหาน้อย งานของข้าราชการในพื้นที่ดังกล่าวมักเป็นงานด้านความมั่นคง งานทะเบียน งานออกตรวจเยี่ยมโดยทั่วไป ไม่ต้องรีบเร่ง เพราะสภาพการคมนาคมไปสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเต็มไปด้วยความยากลำบาก สภาพเช่นนี้ทำให้การทำงานในฐานะข้าราชการสามารถใช้ตำแหน่งหน้าที่สร้างช่องทางในการทุ่มซื้อไม้สัก ไม้มะค่าและไม้แดงกับชาวบ้านในราคาถูก เพื่อแลกเปลี่ยนกับการช่วยเหลือในเรื่องกฎหมาย ที่ดิน การอำนวยความสะดวก การประกันผู้ต้องหา ความสัมพันธ์ส่วนตัว การต้องการอำนาจแฝงของกลุ่มผู้นำชาวกะเหรี่ยงและเรื่องอื่น ๆ

กลุ่มข้าราชการและนักธุรกิจเข้าใจในคุณค่าของไม้สัก ไม้แดง และไม้มะค่า เพราะเป็นไม้หายาก ที่นำมาสร้างบ้าน และทำเครื่องใช้และสิ่งของประดับบ้านแล้วทนทานและสวยงามมาก กระแสแรงทำให้มีการทำธุรกิจแปรรูปไม้และอุตสาหกรรมครุภัณฑ์และของตกแต่งบ้านได้เกิดขึ้น ในเวลาที่แรงงานชาวกะเหรี่ยงมีราคาถูกลง และในบางปีราคาพืชผลตกต่ำ หรือเกิดความแห้งแล้ง ชาวชาวกะเหรี่ยงก็จะโค่นไม้ และในกลุ่มที่ไม่สังกัดบริษัทค้าไม้ท้องถิ่น ก็จะหันมาแปรรูปไม้ในป่า¹ โดยอาศัยค่าแรงราคาถูกๆซื้ออาหารและของใช้จำเป็น เพื่อประทังชีวิต สภาพดังกล่าวทำให้กลุ่มค้าไม้สักท้องถิ่นที่มีเครือข่ายควบคุมเส้นทางเป็นกลุ่มอิทธิพลในชุมชนชายแดนกลุ่มแรก ๆ ส่วนกลุ่มรอง ๆ ลงจะเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมไม้แปรรูป และเครื่องครุภัณฑ์ ซึ่งจะมีเครือข่ายครบวงจรทั้งขั้นตอนการโค่น การซอยไม้ และการขนส่งโรงงานทำเครื่องครุภัณฑ์ สองกลุ่มนี้มีความร่ำรวยอย่างรวดเร็ว เมื่อไม้สัก ไม้มะค่า และไม้แดง เป็นไม้ที่คนพื้นราบยอมทุ่มเงินซื้อในราคาสูง ๆ เพื่อนำมาสร้างบ้านที่แสดงถึงการเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าคนอื่น ๆ

การค้าไม้ท้องถิ่น และอุตสาหกรรมไม้แปรรูปและครุภัณฑ์ต่าง ๆ ได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุด จนนำไปสู่การโค่นป่า จนในระยหลังทศวรรษ 2525 ป่าในประเทศไทยลดลงเรื่อย ๆ จนถึงขั้นวิกฤต ในช่วงทศวรรษ 2530 รัฐบาลและองค์กรเอกชนได้มีการวิตกกังวลถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่นำไปสู่ความหายนะ และการแตกสลายของชุมชนท้องถิ่น จนนำไปสู่การควบคุมป่าอย่างรัดกุม และต้องใช้มาตรการสุดท้ายคือการปิดป่าในที่สุด สภาพดังกล่าวทำให้กลุ่มอิทธิพลอุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้และชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะยากจนได้รับความกระทบกระเทือน แต่จากสภาพป่าที่เหลืออยู่น้อยมาก ก็ทำให้เกิดการยอมรับในความเป็นจริง กลุ่มผู้ทำไม้ และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้ได้หันไปทำไม้ในฝั่งประเทศสหภาพพม่า แต่สำหรับชาวบ้านที่ยากจนและขาดการศึกษาไม่อาจหารายได้ซื้ออาหารได้พอเพียง ก็จะมีการฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการลักลอบเข้าไปตัดไม้ หางของป่าและล่าสัตว์ ดังจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2539 มีสถิติการจับกุมผู้เข้าไปหาผลประโยชน์จากป่าสงวนแห่งชาติเป็นจำนวนมาก

ตารางแสดงผลการจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ปริมาณ
1.	กระทำผิดเกี่ยวกับป่าไม้	8,493 คดี	
2.	จับกุมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับไม้	2,404 คน	
3.	ตรวจยึดไม้สักท้องถิ่น	53,554 ท่อน	10,387 ลบ.ม.
4.	ตรวจยึดไม้สักแปรรูป	545,963 แผ่น/เหลี่ยม	2,011 ลบ.ม.
5.	ตรวจยึดไม้กระยาเลยท้องถิ่น	21,354 ท่อน	11,713 ลบ.ม.
6.	ยึดไม้กระยาเลยแปรรูป	140,895 แผ่น/เหลี่ยม	4,230 ลบ.ม.

¹ สำนักงานป่าไม้อำเภอพบพระ. รายงานสรุปป่าไม้อำเภอพบพระ. 2544. หน้า 9.

7.	เนื้อที่ป่าถูกบุกรุก	10,519 ไร่ 4 งาน 616 ตารางวา	
8.	สัตว์ป่าถูกยึดได้ - ตึกแก	14,146 ตัว	
	- นก	200 ตัว	
	- อื่นๆ	298 ตัว	
9.	ของป่าหวงห้าม - ถ่านไม้	2,901 กิโลกรัม	
	- ไม้ไผ่	21,896 ลำ	
10.	สิ่งประดิษฐ์จากไม้หวงห้าม	66,874 ชิ้น	
11.	อุปกรณ์ในการกระทำผิด - รถไถ	60 คัน	
	- รถสิบล้อ	44 คัน	
	- รถหกล้อ	44 คัน	
	- รถแม็กโคร	67 คัน	
	- รถแทรกเตอร์	180 คัน	
	- รถจักรยานยนต์	417 คัน	
	- รถเข็น	185 คัน	
	- เลื่อย	105 ปืน	
	- เลื่อยยนต์	389 เครื่อง	
	- เครื่องยนต์	183 เครื่อง	
	- เครื่องเจาะ	145 เครื่อง	
	- สัตว์พาหนะ	175 ตัว	
ที่มาของข้อมูล กรมป่าไม้. เดือนธันวาคม 2539(อ้างในมูลนิธิโลกสีเขียว. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย. 2539. หน้า 17)			

อย่างไรก็ตามแม้การทำไม้และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับครุภัณฑ์ไม้ถูกสั่งปิด ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนก็ไม่ได้ซบเซาแต่ประการใด บางชุมชนยังมีการทำเหมืองแร่ ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากได้ไปทำงานเป็นกรรมกรเหมือง ในกลุ่มที่เคยมีรายได้ยังชีพจากการทำไม้ ก็มีการปรับตัวด้วยการสะสมไม้เก่าที่โค่นทิ้งไว้ตามท้ายไร่ หรือไม้เหลือทิ้ง ที่ยังขนไปไม่หมด ชาวกะเหรี่ยงมีการสะสมด้วยการจมน้ำไว้ริมตลิ่งในแม่น้ำและลำห้วย เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของเจ้าหน้าที่ เมื่อไม้เก่าแล้วก็จะค่อย ๆ แปลรูปนำมาสร้างบ้านทีละน้อย บางส่วนทำเป็นโรงเรือน ห้างเฝ้าไร่ โรงเก็บข้าวโพด บ้านริมทุ่ง หรือสะสมไว้ในลักษณะไม้ปัก เมื่อสะสมนานไปก็ทยอยนำมาสร้างบ้านให้มีความมั่นคงถาวรต่อไป ในบางพื้นที่ยังแสวงหาผลประโยชน์จากไม้สัก ไม้กระยาเลยในป่า ด้วยการลักลอบโค่นในป่าดิบ จนถูกจับกุมใน

บริเวณพื้นที่อำเภออุ้มผาง และอำเภอพบพระเป็นจำนวนมากในทุกปี โดยเฉพาะในอำเภอพบพระ มีชาวบ้านรวมกำลังกันยื่นข้อต่อรองต่อเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการใช้ความเข้มงวดในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ไปไม่อีกด้วย ส่วนในบริเวณชุมชนกะเหรี่ยงในวงกว้างนั้น กระแสของสังคมจากส่วนกลางยังคงมุ่งไปสู่ศักยภาพแห่งทุนทางสังคมในชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดน เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีความร่ำรวยทางวัฒนธรรม ผู้คนจิตใจเยือกเย็น มีอารี ไม่ทำร้ายคนแปลกหน้า ประกอบทั้งหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงตั้งอยู่ชายแดนที่สุดของบ้านเมืองไทย ที่เป็นทั้งเกราะของความมั่นคง การหาของป่า และบ้านเมืองส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมน้ำที่สวยงาม เช่น บ้านแม่สามแลบ (อำเภอสบเมย จังหวัดตาก) บ้านสบเมย (อำเภอสบเมย จังหวัดตาก) บ้านแม่ด่าน แม่สลิคหลวง แม่สลิค บ้านท่าสองยาง (อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก) บ้านแม่ระมาด (อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก) บ้านห้วยโผ และบ้านท่าต้าฝั่ง (อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน) บ้านวะเลย์เหนือ บ้านวะเลย์ใต้ บ้านแม่โกนเกน (อำเภอพบพระ จังหวัดตาก) บ้านปะละทะ บ้านเซปะหละ บ้านแม่กลองดี บ้านละมั่ง บ้านทิโพจิ (อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก) บ้านตะโกบน บ้านห้วยน้ำหนัก (อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี) บ้านบังกะมา และบ้านโป่งกระทิงบน (กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี) และมีหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่สวยงามอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจนำมากล่าว ณ ที่นี้ได้ทั้งหมด โดยสภาพของเรือนเครื่องผูก (ทำจากไม้ไผ่ หลังคามุงใบพลวงหรือใบตอง คึงที่สางง่าย) สร้างเรียงรายกันอยู่ตามไหล่เขานั้นสวยงาม และเป็นวิถีหมู่บ้าน ที่คนเมืองต้องการจะเข้าไปศึกษาและท่องเที่ยวในเชิงชมธรรมชาติและวิถีทางวัฒนธรรม สภาพดังกล่าวทำให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่นำไปสู่การเกิดการท่องเที่ยวตามหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงชายแดนเป็นระยะทางมากกว่าสองพันกิโลเมตรตามแนวชายแดนไทยและพม่า

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐที่ตีความว่าเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เงินแพร่สะพัด เพื่อให้มีการกระจายรายได้ (เนื่องจากการสร้างงานและสร้างเงิน) เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้อนรับชาวต่างชาติ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีโอกาสขายสินค้าหัตถกรรม และอื่นๆ ทำให้นักธุรกิจ และข้าราชการท้องถิ่น เริ่มใช้ประสบการณ์จากการทำไม้แปรสภาพมาเป็นการมุ่งจับจองที่ดิน

การถือครองที่ดินกว้างเปล่า รวมทั้งการแต่งงานกับลูกสาวชาวกะเหรี่ยง เพื่อหาช่องทางให้ที่ดินในผืนป่าที่แผ้วถางเอาไว้เป็นผืนไร่นาขนาดใหญ่จำนวนมาก ได้มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ถูกต้อง ทำให้มีการจับจองที่ดิน หรือซื้อขายเพื่อโอนกรรมสิทธิ์ให้กับนักธุรกิจ และข้าราชการมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะที่ดินผืนที่มีทำเลสวยงาม นักธุรกิจและคนเมืองหันไปทำรีสอร์ทและไร่ผลไม้ บางส่วนที่ปลูกบ้านไม้สัก ไม้มะค่า และไม้แดง เอาไว้เพื่อถ่ายโอนเข้าสู่เมืองด้วยการขนย้าย ทำให้หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงตามเชิงเขา มีรีสอร์ท ไร่ผลไม้ และอุทยานขนาดใหญ่ตั้งปะปนอยู่ทั่วไป ชาวกะเหรี่ยงนั้นแปรสภาพไปเป็นคนเฝ้าไร่ คนเฝ้าบ้าน คนพายเรือล่องแก่ง คนทำความสะอาด คนครัว คนนำทาง คนขับรถนำเที่ยว คนขายของป่าและแรงงานในการสร้างและรื้ออุทยานเวลาขนย้าย กลุ่มที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นกลุ่มต่อมาจึงเป็นกลุ่มนักธุรกิจ ที่เปลี่ยนสภาพมาจากอดีตข้าราชการ หรือผู้มีความสัมพันธ์กับ

ข้าราชการ หรือผู้มีความสัมพันธ์กับข้าราชการและนักการเมืองท้องถิ่น นักธุรกิจ อดีตข้าราชการ และผู้ตั้งรกรากใหม่ชาวพื้นราบ จึงเริ่มมีอิทธิพลในชุมชนชาวกะเหรี่ยงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนสมาชิก อบต. ของชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีคนพื้นราบมากกว่า 50% แล้ว เช่น อบต.ท่ายาง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อบต.บ้านคา กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อบต.แม่สวด และ อบต.อู่ผึ้ง (จังหวัดตาก) เป็นอาทิ ยังผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงกำลังถูกชี้นำจากคนนอกสังคม ทั้ง ๆ ที่หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่นกันมาช้านานในแถบเทือกเขาตะนาวศรี และลุ่มน้ำสาละวิน

กลุ่มคนพื้นราบ อดีตพ่อค้าจีน และนักธุรกิจสมัยใหม่ พยายามสร้างเครือข่ายกับผู้นำชุมชนชาวกะเหรี่ยง และคนกะเหรี่ยงยุคใหม่ที่มีความรู้สูง (โดยการได้รับโอกาสเข้าศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดตาก และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดชัยนาท)¹ โดยกำหนดบทบาทเป็นผู้นำ ในขณะที่เสนอเงื่อนไขอันมากด้วยผลประโยชน์ จนภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงยอมรับบทบาทที่เป็นรอง ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ที่ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจว่าเป็นความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือเกื้อกูล ยังผลให้กลุ่มคนพื้นราบระดับผู้นำ อดีตพ่อค้าจีน อินเดีย และนักธุรกิจสมัยใหม่สามารถสร้างกลุ่มผลประโยชน์แอบแฝงอยู่ในระบบราชการ การเมืองท้องถิ่น องค์กรอิสระ กลุ่มการค้า สื่อมวลชนท้องถิ่น คอยควบคุมและดูแลผลประโยชน์ตามแนวทางแดนซึ่งมีอยู่มากมาย จนทำให้กลุ่มที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นสามารถสร้างฐานะได้อย่างรวดเร็ว ท่ามกลางความทุกข์ยากของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองในแถบนี้

กลุ่มผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นในชุมชนกะเหรี่ยง สามารถควบคุมผลประโยชน์จำนวนมากที่เกิดขึ้นในแถบนี้ เช่น การลักลอบแปรรูปไม้ การวิ่งเต้นจับจองที่ดิน การเช่าที่ดินเพื่อประกอบการและให้เช่ากรรมสิทธิ์อีกทอดหนึ่ง การเข้าไปลำเลียงสินค้าในตลาดมืดฝั่งประเทศพม่า การเข้าไปทำไม้ในประเทศพม่า การลักลอบค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย การลักลอบทำบัตรต่างด้าวแทนบัตรคนตาย² การเป็นนายหน้าค้าแรงงานเถื่อน การหักหัวคิวแรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียน การทำบ่อนการพนันขนาดย่อมตามแนวชายแดน การรีดไถผู้ถือบัตรต่างด้าว การโจรกรรมรถยนต์ข้ามแดน การตั้งซุ้มมือปืน การลักลอบจ้างแรงงานเถื่อน การเป็นนายหน้าสื่อกลางระหว่างผู้ที่เข้ามาทำงานกับชุมชนในประเทศพม่าและรัฐกะเหรี่ยงอิสระ³ นอกจากนี้แล้วยังมีผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในการค้าระบบใต้ดินอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ค่าแรงงานถูก ๆ การซื้อไม้สัก ไม้แดงและไม้มะค่าโดยใช้ความสัมพันธ์ทางสังคม การซื้อที่ดินถูก ๆ โดยใช้ความสัมพันธ์ทางสังคม การลักลอบทำไม้หอม(ไม้กฤษณา) การล่าช้างเอรา การลักลอบตัดไม้ฝาง การทำสินค้าปลอม การปลอมปนสินค้าโดยไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน เช่น สุราต่างประเทศ น้ำมัน ยา น้ำดื่ม ธนบัตรและอื่น ๆ อีกมาก กลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นชุมชนกะเหรี่ยง

¹ สัมภาษณ์สนธิ ฉายนำชัย, บ้านปะละทะ ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออู่ผึ้ง จังหวัดตาก

² "คอร์รัปชั่นบัตรที่สวนผึ้งสภาพนายรับเรื่องร้องเรียน," ใน มติธรรม. : หน้า 2 ; ประจำเดือนพฤษภาคม 2545.

³ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. "สื่อบุคลากรต่างด้าว," : หน้า 5 ; ประจำวันที่ 10 พฤษภาคม 2545.

สามารถสร้างระบบที่ควบคุม และดูแลผลประโยชน์โดยสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับระบบราชการในพื้นที่ซึ่งมีปัญหาการปฏิบัติราชการสูง (ตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงภัย ภาษาพูด ความห่างไกล ความทุรกันดารของเส้นทาง การไม่กระตือรือร้นรักษาสีทิวของชาวกะเหรี่ยง การหวาดกลัวข้าราชการ ความเชื่อประจำชุมชนและการมีวัฒนธรรมที่แปลกแยกและอื่น ๆ) ทำให้กลุ่มผลประโยชน์สามารถสร้างผลประโยชน์ได้มากอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากยังอาศัยอยู่เรือนเครื่องผูกที่ทำจากไม้ไผ่ ในขณะที่กลุ่มคนพื้นราบที่เข้ามาใหม่กลับควบคุมระบบตลาดในชุมชนกะเหรี่ยงทั้งปวง มีบ้านเรือนไม้สักขนาดใหญ่ มีรถยนต์อย่างดี พัฒนาที่อยู่อาศัยให้เป็นรีสอร์ทและร้านอาหาร มีตำแหน่งและหน้าที่ในงานราชการและการเมืองท้องถิ่น มีสภาพความเป็นอยู่ที่ร่ำรวยมีฐานะเจริญรุดหน้าในเวลาที่ยังมีชาวกะเหรี่ยงมากกว่า 30 หมู่บ้าน ยังไม่อาจพูดภาษาไทยกับคนต่างถิ่นได้ ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนที่บ้านแม่ละมุ้งคี บ้านทิโพจิ บ้านปะละทะ บ้านเซปะหละ บ้านเลตองคุ บ้านแม่เนิง หลายหมู่บ้านในตำบลท่าสองยาง หลายหมู่บ้านในตำบลแม่เหาะ (อำเภอแม่สะเรียง) หลายหมู่บ้านในอำเภอสบเมย ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบรัฐบาลกับพลเมืองชาวกะเหรี่ยงในแถบชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งสภาพที่ไม่อาจสื่อสารภาษาไทยได้นี้ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ขาดโอกาสทางสังคม ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบ แม้แต่เมื่อข้าราชการช่วยประกันตัวผู้ต้องขังกล่าวหา พวกญาติ ๆ ก็ต้องเสียเงินให้ผู้ช่วยประกันตัวเป็นจำนวนมากแทบจะกล่าวได้ว่าข้าราชการที่กล้าเสี่ยงภัยไปทำงานตามแนวชายแดน จะเรียกค่าเสียเวลากับชาวกะเหรี่ยงได้หลายเรื่อง จนสร้างฐานะที่ร่ำรวยได้ในเวลาอันรวดเร็ว ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงตกอยู่ในฐานะเปี้ยล่างคือเสียเงินค่าตอบแทนแล้วยังดำเนินกิจกรรมที่ติดมากับระบบความสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งต้องสูญเสียในเรื่องสิทธิชุมชนในด้านต่าง ๆ มากมายอีกด้วย

1.5.3.1. การใช้สิทธิพลท้องถิ่นในธุรกิจผิถกกฎหมาย

ชุมชนในชายแดนภาคตะวันตกมีระบบธุรกิจแบบได้ดินอยู่มากมาย ตามลำแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวินเป็นส่วนใหญ่ เพราะการหนีข้ามพรมแดนน้ำแคบ ๆ เป็นการหลบหนีที่สะดวกที่สุด ยังผลให้แม่น้ำเมยเป็นเสมือนเส้นทางแบ่งนรกกับสวรรค์ เป็นเสมือนเส้นทางนรกของชาวกะเหรี่ยงชายแดน แต่เป็นเสมือนดินแดนสวรรค์ของพวกทำธุรกิจผิถกกฎหมาย กล่าวคือ ในบริเวณลำน้ำเมยและแม่น้ำสาละวิน มีการค้าไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ ของป่า ไม้ไผ่ ยาเสพติด การค้าถ่าน การค้ากล้วยไม้ แรงงานเถื่อน การค้าวัว ควาย หมู ไก่ เป็ด สัตว์ป่า อัญมณีและอื่น ๆ อีกมาก กลุ่มผู้ค้าธุรกิจระบบได้ดินเหล่านี้จะใช้แม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวินเป็นเส้นทางลำเลียง มีท่าขนสินค้าขึ้นตามริมตลิ่งแม่น้ำเมย ตั้งแต่ต้นน้ำในเขตอำเภอพบพระไปจนถึงสบเมย (จังหวัดแม่ฮ่องสอน) ไม่ต่ำกว่า 76 จุด¹ ซึ่งล้วนแต่อยู่ในที่เปลี่ยว

¹ เวนิกา บุญมากลี. นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. 2540. หน้า 74.

ไม่อาจทำการตรวจสอบได้² นอกจากการรับรู้ของชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน เมื่อเกิดการขัดแย้งผลประโยชน์กัน หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองติดตามสถานการณ์ได้ใกล้ชิดมากขึ้น กลุ่มหัวหน้าเครือข่ายก็จะสังหารแรงงานที่ร่วมขบช้ายเพื่อปิดปาก แล้วทิ้งศพลงในแม่น้ำเมย ซึ่งถ้าศพไหลไปติดตลิ่งฝั่งประเทศพม่า ก็ไม่มีการดำเนินการสอบสวน เพราะตามชายแดนประเทศพม่าในปัจจุบันจะมีกองทัพของรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระ (KNU) ควบคุมเขตพื้นที่สลับกันเป็นเขต ๆ กับกองทัพของกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA) ซึ่งรัฐบาลพม่าใช้กองกำลังกะเหรี่ยงพุทธคอยคานอำนาจของกองกำลังกะเหรี่ยงคริสต์ตามแนวชายแดน ทั้งสองฝ่ายต่างช่วงชิงพื้นที่คอยชิงไหวชิงพริบเพื่อยึดชายแดนริมตลิ่งให้มากที่สุด เพราะเป็นหนทางเดียวที่จะพึ่งพิงสินค้า และเครื่องอุปโภคและบริโภคที่ขนไปได้จากฝั่งประเทศไทย จากองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ องค์การศาสนา ตลอดจนการกำหนดเขตตลาดมืดเพื่อคูดเงินบาทของไทยเข้าไปสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจในชุมชน¹ สภาพดังกล่าวทำให้มีธุรกิจผิดกฎหมายเกิดขึ้นตามแนวชายแดนในทุกวันในเวลาเมื่อตะวันตกดินไปแล้ว

กลุ่มการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ นักธุรกิจจำเป็นต้องประนีประนอมกับกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นอย่างสูง เพราะวิถีชีวิตผู้คนที่อยู่ข้าง ๆ เส้นแบ่งนรกและสวรรค์ตั้งแต่ 15 – 300 เมตร ต่างเห็นสภาพที่แท้จริงคือชีวิตคนราคาถูกลง มีการสังหารหมู่มากกว่า 10 ศพ โดยไม่มีการสอบสวน และมีการฆ่าชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยพล่อยศพลงแม่น้ำเมย จนข้าราชการที่ประจำที่ด่านไม่กล้ารับประทานปลาทุกชนิดในแม่น้ำเมย แสดงให้เห็นถึงการรับทราบข้อมูลการฆ่าเพื่อปิดปาก การฆ่าปิดปากมีมากที่สุด การฆ่าเพราะขัดแย้งผลประโยชน์รวมถึงการส่งมือปืนมาจัดการข้าราชการตงฉิน (ซึ่งเป็นเสียนนามของชายแดน) การสังหารคนไทยที่ผากระทิง อำเภอท่าสองยางเมื่อต้นปี 2545 เป็นการสังหารคนไทยโดยหัวหน้าเครือข่ายคนไทยเป็นผู้ลงมือ สภาพดังกล่าวทำให้กลุ่มการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ และนักธุรกิจจำเป็นต้องระมัดระวัง และปฏิบัติงานโดยใช้วิถีทางวัฒนธรรมมากกว่าการใช้ระบบกฎหมายที่เคร่งครัดเหมือนในเมือง เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จนเป็นที่น่าสังเกตว่า หมู่บ้านหลายแห่งตั้งอยู่

ประชิดขอบชายแดนมากกว่าฐานปฏิบัติการตำรวจตะเวนชายแดน เช่น บ้านวะเล้ยเหนือ วะเล้ยใต้ บ้านมอเกอรี่ไทย หมิ่นถาชัย ชะพอ แม่โกนเกน ริมเมย ท่าลุงปุ่น (ในอำเภอแม่ระมาด) อำเภอท่าสองยาง และบ้านแม่สามแลบในอำเภอสบเมยทำนองนี้เป็นต้น สภาพการจัดระเบียบชายแดนที่ไม่เป็นผลทำให้ชาวบ้านกะเหรี่ยงเป็นเกราะป้องกันกระสุนชาวต่างชาติแทนฝ่ายความมั่นคงของบ้านเมือง สภาพดังกล่าวจึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและการจัดการพัฒนาชายแดนด้านตะวันตก ไม่สามารถ

² ประพุทธ (นามแฝง). "จุดอ่อนไหวในความสัมพันธ์ไทย-พม่า," ใน สายใยไทย-พม่า. 2(12) : 2-3 ; ตุลาคม 2542.

¹ BI Clipping Center. Thai Research. Subject Heading. 3 K Date 00-09-8 p 4. Source PK.

จัดกระทำได้อย่างเต็มที่ จนบริเวณชายแดนด้านตะวันตกเป็นช่องทางที่นำปัญหาร้ายแรงต่างๆ เข้าสู่สังคมไทย² ในเวลาที่รัฐไทยสามารถควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองได้อย่างมั่นคงแล้ว

1.5.3.2 การยอมรับระบบการเมืองและการเป็นเครือข่ายทางสังคมของ นักการเมืองพื้นราบ

ชาวกะเหรี่ยงในแถบชายแดนภาคตะวันตก ให้การยอมรับระบบการเมืองของประเทศไทย และยอมรับเป็นเครือข่ายทางสังคมของนักการเมืองพื้นราบในตัวจังหวัด ด้วยความตื่นตัวเพราะการได้ถือบัตรประชาชนไทยตามแนวชายแดนของประเทศไทย เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงทุกกลุ่มภูมิใจ เนื่องจากในสภาพที่จริงแล้ว ยังมีชาวกะเหรี่ยงในชุมชนชายแดนจำนวนมากที่ยังไม่มีบัตรประชาชนไทย³ ส่วนใหญ่เป็นผู้ถือบัตรต่างด้าว ที่เข้าสู่สังคมไทยในลักษณะการมีความสัมพันธ์ตามวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น การแต่งงาน การย้ายเข้ามาอยู่กับลูกหรือหลานที่มีบัตรประชาชนไทย ส่วนหนึ่งเจ้าหน้าที่ไทยเข้าไปพบอยู่กลางป่าโดยไม่ทราบประวัติการก่อตั้งชุมชนที่ชัดเจน และมีเป็นจำนวนมากที่เข้ามาสู่ประเทศไทย เพราะระบบราชการไทยที่โยกย้ายข้าราชการฝ่ายปกครองหรือข้าราชการจำนวนมากล้วนสมัครใจที่จะย้ายออกจากอำเภอในเขตชายแดนภูมิภาคตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย อันเนื่องมาจากการสงครามระหว่างรัฐอิสระเล็ก ๆ กับกองทัพพม่า จนมีความเชื่อที่สืบทอดกันในระบบราชการไทยว่า ข้าราชการที่ได้รับคำสั่งย้ายไปประจำอำเภอตามแนวชายแดนนั้น คือข้าราชการที่ถูกลงโทษ หรือข้าราชการอาวุโสที่อาสารับตำแหน่ง เพราะอยากเลื่อนขั้นขึ้นแล้วรอเกษียณอายุราชการ เหตุฉะนั้นจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอยู่บ่อยๆ จนไม่มีเจ้าหน้าที่ปกครองที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาหรือไม่มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนชายแดนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เหตุฉะนั้นชาวต่างด้าวจึงเข้ามาอยู่ในชุมชนชาวกะเหรี่ยง (นอกค่ายผู้ลี้ภัย) โดยไม่มีที่มาที่แน่ชัด และมีอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งนับวันแต่จะเพิ่มจำนวนขึ้น จนบางหมู่บ้านเป็นผู้ถือบัตรต่างด้าวมากกว่า 50% เช่น บ้านตะโกกลาง บ้านโป่งแมวและบ้านตะโกบน บ้านพระกำ บ้านหนองตาตั้ง บ้านห้วยม่วงและบ้านโป่งแห้ง (จังหวัดราชบุรี) บ้านแม่สามแลบ (อำเภอสามชัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน) บ้านแม่สลิด (อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก) และอื่น ๆ อีกมาก สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนชายแดนมีความต้องการเป็นคนไทยและมักออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูง

ชาวกะเหรี่ยงในแถบชายแดนภาคตะวันตกนิยมนักการเมืองพื้นราบและเป็นฐานคะแนนเสียงที่ดี เพราะส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่รู้ช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ตามชายแดนเหมือนคนพื้นราบส่วนใหญ่ทำไร่ หาของป่าและรับจ้างเป็นลูกจ้างรายวัน นักการเมืองในตัวจังหวัดและเมืองใหญ่ ๆ เช่น แม่สอดและแม่สะเรียง จะส่งเครือข่ายทางสังคมที่เข้าใจชุมชนของชาวกะเหรี่ยงดี ออกไปหาเสียงใน

² รายการข่าวจากสำนักข่าวเชียงใหม่. สถานีโทรทัศน์ช่อง 11. วันที่ 22 มกราคม 2545. เวลา 19.00-20.00 น.

³ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน. ฉบับที่ 4. เดือนกันยายน 2542. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ชุมชนกะเหรี่ยง โดยในหลายหมู่บ้านยังได้รับสิ่งของเหมือนการติดสินบนและส่วนหนึ่งก็ยอมเป็นฐานเสียง เพราะนักการเมืองในจังหวัดเคยมีบุญคุณ ในการวิ่งเต้นให้ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนหลายแห่งได้มีบัตรประชาชน รวมทั้งบางส่วนก็ถูกรอรับโดยพ่อเลี้ยงและนายเหมืองซึ่งเคยเป็นหัวหน้าคนงานอีกด้วย

การยอมเป็นฐานคะแนนเสียงให้แก่คนพื้นราบ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงขาดอำนาจที่แท้จริง ในภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงมักกล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงสุดคือ การได้เป็นปลัดจังหวัดว่าเป็นโอกาสทางสังคมสูงสุดของชาวกะเหรี่ยง ทั้ง ๆ ที่ความจริงหากสร้างการยอมรับในกลุ่มคนกะเหรี่ยงเองแล้ว ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงน่าจะมีโอกาสได้เป็นรัฐมนตรีเหมือนคนไทยทั่วไป เพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีจำนวนมาก และกระจายอยู่ตามรอยตะเข็บชายแดนคิดเป็นระยะทางมากกว่า 2,200 กิโลเมตร และสภาพความสัมพันธ์ของชุมชนไทยกับชุมชนในฝั่งประเทศพม่า นั้น ภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงมีความเข้าใจ และเป็นผู้รู้หนทางการเจรจาโดยสันติวิธีได้ดีที่สุด แต่ก็ยังไม่มีเมื่อนำกลยุทธ์นี้มาใช้พัฒนาพื้นที่ชายแดนเท่าที่ควร

1.5.3.3 การละเลยกลุ่มเผ่าพันธุ์ที่มีเส้นพรมแดนกันไม่เกิน 300 เมตร

ในอดีตชุมชนชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่สองขอบฝั่งของแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวินมีความสัมพันธ์ตามวิถีทางวัฒนธรรมอันแนบแน่น ทุกชุมชนล้วนอาศัยอยู่ในป่าดงดิบมาด้วยกัน ต้องผจญกับความยากลำบากร่วมกัน จนสามารถหล่อหลอมภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงขึ้นมาด้วยกัน แต่ละชุมชนต่างพึ่งพิงกันมาช้านานตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังมีหลักฐานการตั้งชุมชนอย่างชัดเจน ที่บ้านวะเลย์เหนือ บ้านบ้านมอเกอร์ยาง พะดี บ้านวะเลย์ใต้ บ้านท่าสองยาง บ้านแม่ระมาด บ้านแม่สามแลบ บ้านแม่ด่าน บ้านสบเมย บ้านแม่กองคาและชุมชนเล็ก ๆ อีกหลายแห่ง สภาพวิถีแห่งการพึ่งพิงในชุมชนชาวกะเหรี่ยงนี้ เกิดขึ้นก่อนที่รัฐไทยและพม่าจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนชาวกะเหรี่ยงช้านาน โดยเฉพาะรัฐบาลพม่า นั้น ยังไม่อาจเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงหลายแห่ง เช่น บ้านท่าเมย (ฝั่งประเทศพม่า) บ้านวะเลย์ใต้ และพื้นที่ส่วนใหญ่ในฝั่งตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง และสบเมย ยังผลให้ในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงอิสระหรือรัฐกอรุญ

เมื่อรัฐไทยเข้าไปสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนกะเหรี่ยง และสร้างความเจริญไปสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง จนเมืองแม่สอดเป็นเสมือนเมืองศูนย์กลางของชุมชนกะเหรี่ยงขนาดใหญ่ เป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจของชุมชนกะเหรี่ยงทั้งในเขตประเทศไทยและพม่า ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยจำนวนมาก พัฒนาขึ้นเป็นเมืองใหญ่ เช่น อำเภอพะเยา (พบพระ) และบ้านวะเลย์เหนือ และวะเลย์ใต้ กลายเป็นชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่ร่ำรวยที่สุด อำเภอท่าสองยางที่บ้านแม่ด่านและบ้านท่าสองยางเป็นชุมชนกะเหรี่ยงขนาดใหญ่ที่สุดที่ยังเหลือเอกลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงเอาไว้ชัดเจน อำเภอสบเมยเป็นชุมชน

¹ แหล่งเดิม.

กะเหรี่ยงที่มีการปะปนคนเมืองน้อยที่สุด และชุมชนบ้านบ่อและสวนผึ้งกลายเป็นชุมชนกะเหรี่ยงที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุดโดยมีความเจริญที่สุด ไม่นับชุมชนกำแพงแสนที่ถูกบังคับให้ย้ายเข้าไป ทุกคนมีการศึกษาระดับสูงที่สุด (สูงกว่าปริญญาตรีคือนายเกรียงไกร ชีช่วง กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ และมีความเจริญด้านเทคโนโลยีมากที่สุด สภาพที่ความเจริญของชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทยเจริญไปอย่างไม่หยุดยั้งนี้ ทำให้ชุมชนหลายแห่งสร้างความแปลกแยกต่อชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ต่อรัฐว่าไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพวกต่างด้าว ส่วนหนึ่งมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมตามส่วนกลาง จนเหลือวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงไม่สมบูรณ์ แล้วมีความภูมิใจในการรับอารยธรรมใหม่ หันไปเรียกชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระและในประเทศพม่า ซึ่งยังใช้ภาษาพูดแบบเก่าดั้งเดิมว่า “กะหฺร่า” นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่แปลกแยกและมีความเลวร้ายมากยิ่งขึ้น เมื่อไม่มีเส้นกั้นพรมแดนเป็นแม่น้ำให้เห็นชัด การแบ่งพวกเพื่อทำลายความสัมพันธ์เดิมได้นำไปสู่ความแปลกแยกขึ้นแตกหัก เกิดการสังหารหมู่ จนสร้างความรุนแรงขึ้นตามแนวชายแดน เห็นได้อย่างชัดเจนบริเวณชายแดนด้านกิ่งอำเภอบ้านคาและอำเภอสวนผึ้งในจังหวัดราชบุรี จนนำไปสู่การสังหารกลุ่มกองทัพ God's Army และการทำลายเมืองของชาวกะเหรี่ยงอิสระอย่างน้อย 4 เมือง คือ แม่เพี้ยใหญ่ แม่เพี้ยเล็ก แม่แทนและแม่สะมิง¹ นอกจากนี้ในกลุ่มชุมชนกะเหรี่ยงปะกาเคียวในภาคเหนือ ที่มีฐานะร่ำรวยจากการทำไม้ และรับจ้างทำไม้ ก็หันมาเอาดีเอาเปรียบชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน ด้วยการซื้อสินค้าราคาถูก การจ้างแรงงานถูก ๆ และมองเห็นชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า เป็นเขตอันตราย มีกับดักระเบิด มีไข้ป่าชุกชุม และพยายามขับไล่ชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาเก็บผัก ขอบทาน และลักขโมยผัก สิ่งของและเสื้อผ้า² ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยมองชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าว่าเป็นเสมือน “ชุมชนรก” ความสัมพันธ์ที่ยังเหลืออยู่และมองเห็นได้อย่างชัดเจน คือความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มเครือญาติเฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยการสมรส ส่วนกลุ่มที่ไม่สร้างเครือข่ายเครือญาตินั้น ความสัมพันธ์ตามวิถีวัฒนธรรมนับวันแต่จะแปลกแยกไป ซึ่งพบได้ในชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีฐานะทางสังคมร่ำรวย

1.5.3.4 การสับสนกับนโยบายรัฐและทางออกของชุมชน

ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีความสับสนกับนโยบายของรัฐที่ส่งข้าราชการเข้าไปในชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งถ้าเป็นข้าราชการระดับสูงมักไม่ใช่คนในพื้นที่ และในอำเภอของชาวกะเหรี่ยงจะมีการเปลี่ยนแปลงข้าราชการปกครองชั้นสูงบ่อย ๆ ข้าราชการระดับล่างที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ก็มีแต่จะเตรียมย้ายหาที่ทำงาน

¹ กลุ่มกะเหรี่ยง God's Army เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ ได้แยกตัวออกมาจากกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงกอลูเต มาตั้งศูนย์บัญชาการที่ค่ายกัมมะป้อ แต่ถูกกองทัพพม่ายึดได้ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 อ้างจากสยามจดหมายเหตุ. 25(4): 102; มกราคม 2543.

² สัมภาษณ์อาหาร โพธิ์รัง, บ้านวะเล่ย์ใต้ ต.วะเล่ย์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ในเมืองที่เจริญ ซึ่งเป็นหนทางการดำรงชีวิตที่สะดวกกว่า ทำให้ในหน่วยงานต่าง ๆ มีตำแหน่งข้าราชการไม่ครบ คือส่วนหนึ่งรอการย้ายเข้า และส่วนหนึ่งก็รออนุมัติอัตราสอบบรรจุ สภาพเช่นนี้ทำให้ข้าราชการบนที่ว่าการอำเภอ สำนักงานต่าง ๆ มีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับอำเภอใหญ่ ๆ ในเมืองที่เจริญ สภาพของจำนวนข้าราชการที่ไม่พอเพียงและสภาพการปฏิบัติที่ไม่เต็มศักยภาพ ทำให้การพัฒนาหน่วยงานและระบบงานทำได้ไม่เต็มที่

ข้าราชการที่เข้าไปในชุมชนชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ นำวิธีคิดของคนในเมืองเข้าไปให้คุณค่าสภาพชุมชนกะเหรี่ยง โดยมองว่ามีสภาพด้อยคุณภาพชีวิต อยู่ในวัฏจักรของโง่ จน เจ็บป่วยและอับจนหนทาง ข้าราชการส่วนใหญ่จึงต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนของชาวกะเหรี่ยงแบบเร่งด่วน เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเดินป่า การล่องแพ การเข้าเยี่ยมหมู่บ้าน การเกณฑ์คนจัดหาโซฟัสผู้ตรวจเยี่ยมและอื่น ๆ โดยไม่มีการเตรียมพร้อม เพราะรัฐต้องการให้ชาวกะเหรี่ยงมีรายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เป็นการทำลายป่าไม้สักที่ยังอุดมสมบูรณ์มากในเขตอำเภออมก๋อย แม่สะเรียง สบเมย ท่าสองยาง แม่ระมาด แม่สอ ด พงพระ อุ้มผางและอีกหลายแห่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามให้ความรู้ และส่งเสริมแนวคิดอนุรักษ์ แต่เจ้าหน้าที่และข้าราชการส่วนใหญ่ก็มีบ้านไม้สักขนาดใหญ่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงระดับผู้นำชุมชนเริ่มรับค่านิยมการสร้างบ้านไม้สัก หลังจากแต่เดิมชาวกะเหรี่ยงนิยมอยู่เรือนเครื่องผูกไม้ไผ่ เพราะอยู่ปลอดภัยแก่ลูกหลาน แต่ต้องรื้อปลูกใหม่ทุกครั้งเมื่อมีคนตายในบ้าน (ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง) เมื่อเห็นตัวอย่างจากข้าราชการ นักธุรกิจและคนพื้นราบทำบ้านถาวรและสะสมสิ่งของเครื่องใช้ให้ครบถ้วน ได้รับการยอมรับนับถือจากคนทั่วไป ก็ทำให้ภูมิปัญญากะเหรี่ยงเริ่มปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หันมาตัดไม้สักในไร่เลื้อยเป็นไม้แผ่นและเสาไม้ทำบ้านและส่งขาย จนป่าไม้สักได้ถูกตัดโค่นไป ป่าที่อุดมสมบูรณ์ในเขตอำเภอพบพระ แม่สอ แม่ระมาด สวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา แม่สะเรียง สอ ด บ้านโฮ้ง แม่ลาน้อย ได้ลดจำนวนลงเป็นจำนวนมาก¹ รัฐจึงเริ่มควบคุมผืนป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์อันเป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศอย่างเข้มงวดรัดกุม เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดจากความแห้งแล้งและสภาพภูมิอากาศที่ร้อนและแล้งยาวนาน ประชาชนขาดแคลนอาหารที่ได้จากป่าธรรมชาติ เพราะผืนป่าได้เสื่อมโทรมลง และลดพื้นที่ลงโดยเปลี่ยนไปอยู่ภายใต้การถือครองของนายทุน และผู้มีฐานะในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

หน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เริ่มนำประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม มาเป็นประเด็นในการพิจารณาสถานะความชอบธรรมของแต่ละประเทศ เพื่อให้โอกาสทางการค้า โควตาตลาด และเงินทุนสนับสนุนต่าง ๆ กับประเทศที่เอาใจใส่ในปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทำให้

¹ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงโดยต่อเนื่องดังจะเห็นว่า ปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ป่าไม้ 85,436,203 ไร่ลดลงเหลือ 83,450,623 ไร่ในปี พ.ศ. 2536 ทั้งที่เป็นระยะปิดป่ามาแล้ว 5 ปี ดูเพิ่มเติมใน มุลนิธิโลกสีเขียว, เล่มเดิม, หน้า 19.

ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับนโยบายให้สอดคล้องกับองค์กรที่รับรองสถานะของประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ องค์กรการค้าโลก เป็นต้น สภาพเช่นนี้ทำให้รัฐบาลไทยต้องออก พ.ร.บ. ปิดป่า เพื่อการยอมรับจากองค์การระหว่างประเทศและเพื่อผลทางการค้าในระหว่างปี พ.ศ.2531-2532 สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย* ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่กำลังเริ่มรับอิทธิพลการสร้างบ้านแบบถาวร ต้องหยุดชะงักการทำงาน อาชีพ และการวางแผนสร้างบ้าน ชาวกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งต้องลักลอบตัดไม้เพื่อเอามาขาย ยังผลให้โดนจับกุม เกิดปัญหาการดำเนินคดีเกี่ยวกับการลักลอบโค่นไม้หวงห้าม

ชาวกะเหรี่ยงที่มีเงินได้สั่งซื้อไม้จากชุมชนกะเหรี่ยงอิสระ เพื่อขนข้ามฝั่งเข้ามาประเทศไทย แต่ก็ต้องเสียค่าผ่านด่าน ค่าแรงงานขนส่งโยกย้ายและต้องใช้เงินสูงมาก ชาวกะเหรี่ยงที่มีเงินน้อยได้ลักลอบตัดไม้และแปรรูปในป่า นำมาปลอมปนกับไม้ที่ขนมาจากฝั่งประเทศพม่า ทำให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้มาก นอกจากนี้แล้วความจำเป็นต้องสร้างที่อยู่อาศัยถาวร ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องไปถากไม้มาสะสมทำเป็นหิ้งนา เอาไว้ปักในไร่ในฤดูฝน เมื่อไม้ค้างปีจนแก่มีการถากเอามาสร้างบ้านทีละน้อย เพื่อให้บ้านแล้วเสร็จ แต่แม้จะมีการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อให้มีที่อยู่อาศัยและมีรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ในลักษณะที่กล่าวมา แต่ก็มีชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม คือการพึ่งพอใจอยู่ในเรือนเครื่องผูกด้วยไม้ไผ่ต่อไป แต่ครอบครัวในลักษณะนี้ก็มีความลดลงเรื่อย ๆ

สรุป

ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย ตั้งอยู่ตามแนวยาวของชาวเคนด้านตะวันตกของประเทศไทย บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยสืบต่อกันมานับหลายร้อยปี ในปัจจุบันชุมชนต่าง ๆ มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น และแผ่ขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ตามสภาพตามการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของพลเมืองชาวกะเหรี่ยง

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยตั้งอยู่ในป่าไม้สัก และป่าเบญจพรรณที่อุดมสมบูรณ์ ในอดีตชุมชนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า ตามวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงดั้งเดิม ซึ่งต่างอาศัยพึ่งพิงกันโดยระบบการทำไร่ฝัก การทำไร่ข้าว การล่าสัตว์ และการหาของป่า มีวิถีชีวิตอยู่แบบสงบง่าย ไม่ชอบสะสมทรัพย์สิน มีการนับถือผี เทวดาขาว* เจ้าหล้า** และยึดมั่นในโซกลาง ทำให้ส่วนใหญ่ชาวกะเหรี่ยงนิยมปลูกเรือนเครื่องผูกด้วยไม้ไผ่ และอาศัยอยู่กลางป่าโดยการสัญจรทางน้ำ

* ส่วนหนึ่งเพราะรัฐบาลชาติชายตระหนักในความหายนะของป่าที่ถูกทำลายอย่างเป็นกระบวนการในประเทศไทย

* คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชั้นสูงของชาวกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์

** คืออดีตพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่ชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนนับถือมาก

และเดินเท้า ชาวกะเหรี่ยงจึงไม่นิยมตัดถนน ทำให้สภาพป่ารอบ ๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงค่อนข้างสมบูรณ์

ต่อมาข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจและคนพื้นราบได้อพยพเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพื่อทำโรงงานแปรรูปไม้ การสัมปทานไม้ท่อน การค้าของป่า อัญมณี ตลอดจนการจับจองที่ดินฐาน เพื่อเป็นที่ดินสำรองเอาไว้ขายเพื่อเก็งกำไร กลุ่มคนเหล่านี้ได้นิยมสร้างบ้านไม้สัก ไม้แดง และไม้มะค่า เพื่อแสดงถึงฐานะทางสังคมของผู้เป็นเจ้าของบ้าน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งเริ่มเลียนแบบค่านิยมการสร้างบ้านถาวรแบบคนพื้นราบ ยังผลให้เกิดการโค่นตัดไม้สักเพื่อแปรรูปทำบ้านและส่งขายในบริเวณกว้างโดยเป็นผลมาจากชาวกะเหรี่ยงนำทางนายทุนเข้าไปในป่า อำนาจความสะดวกเส้นทางและการขนส่ง รวมทั้งมีการตัดไม้โดยชาวกะเหรี่ยงเอง ประกอบทั้งชุมชนของชาวกะเหรี่ยงมีการกระจายตัวออกในบริเวณกว้าง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ ได้ทำให้พื้นที่ป่าของประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็วจนเกิดภาวะวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศ เช่น เกิดภัยพิบัติ น้ำท่วม วาตภัย ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก และฝนแล้งเรื้อรัง รัฐไทยจึงเข้าควบคุมผืนป่าอย่างเข้มงวดมากขึ้น จนกระทั่งมีการปิดป่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงมีรายได้ส่วนใหญ่จากการทำไม้ การล่าสัตว์ และการหาของป่า

เมื่อรัฐบาลออกพ.ร.บ.เกี่ยวกับป่าสงวนอย่างเข้มงวดในสมัยรัฐบาลชาติชาย ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงหันไปทำงานรับจ้างคนพื้นราบ ที่มีการอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่องตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และนโยบายทำนารบเป็นสนามการค้าของรัฐบาล แต่อัตราการจ้างงานก็มีไม่เพียงพอ ชาวกะเหรี่ยงผู้ยากไร้ส่วนหนึ่งหันไปปลูกพืชที่สนองความต้องการของตลาด อพยพออกไปหางานทำนอกท้องถิ่น การลักลอบล่าสัตว์ขนาดเล็ก และการฟุ้งฟิงสินค้านี้เกิดขึ้นในตลาดมืดในบริเวณป่าทึบของประเทศพม่า



ตารางแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยงและปัญญาชนรุ่นใหม่

บางส่วน

ภาคกลาง	ภาคเหนือ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1. นางโสภา เนเต็ก 2. นายปู้ บุญกร 3. นายจ๊ีบ จะนุ(ปัจจุบันเป็นกำนัน) 4. นายสกล กัวฟู่(ปัจจุบันเป็นกำนัน) 5. นายเดชา ชีช่วง(อดีตกำนัน) 6. นายหั่วเซ (บ้านเกริงบอ) 7. นายสัมพันธ์ ทองเกียะ(ปัจจุบันเป็นกำนัน) 8. นายบุญธรรม กิ่งลึง ปัญญาชนรุ่นใหม่(บางส่วน) 1. จ.ศ.ต. อุดม จูบั้ง(ศิริบุญजर) 2. นายวิชัย ช่วยลึง 3. นายอาร์ก้า 4. นายวุฒิ บุญเลิศ 5. นายธำรง ชะวัน 6. นายไมตรี เตะตะพันธุ์ 7. นายมงคล เฉยยา 8. นายเกรียงไกร ชีช่วง 9. นายชูศิลป์ ชีช่วง 10. นายเอเอ 11. นายอนันต์ เขตัง 12. นายสมัย วาทุ 13. นายฉลอง กัวฟู่ 14. นายนคร ทองเปาะ 15. นายบุญแก้ว ดอกมะขาม 15. นายชนพล บุญเลิศ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1. นายจอณี โอโดเฮ 2. นายประชา ตระกองราษฎร์ตระกูล 3. นายเบิ้ม ศรีประสานต์ 4. นายจุมพล เพื้อปฐพี 5. นายหม่อละเจ ศรีศักดิ์พนาศนธ์ 6. นายเจริญ สว่างเดือนฉาย 7. นายบุญมี ทรงบุญธรรม 8. นายเรวัตร บรรจงลักษณ์ 9. นายธาดา ศรีเกริกก้อง 10. นายเจริญ ก่อจิตไพบุลย์ 11. นายดิเรก ศิริธิกุล 12. นายพินิต นิทัศน์ประเสริฐ 13. นายชาติชาย มั่นสมสกุลชัย ปัญญาชนรุ่นใหม่(บางส่วน) 1. นายกัมพล ถาวรกุล 2. นายสนิท ฉายนาลัย 3. นายภาณุวัฒน์ ศรีโสภานุปผา 4. น.ส.อัมพร รัตสกุลสุขเกษม

บทที่ 3

สภาพเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธในประเทศพม่า

ดั้งเดิมรัฐกะเหรี่ยงอิสระสามารถควบคุมพื้นที่ชายแดนด้านตะวันออกของพม่า จนกระทั่งชายแดนไทยได้ทั้งหมด ตามแนวชายของพรมแดนไทยพม่ากว่า 2,401 กิโลเมตร¹ ต่อมาเกิดความแตกแยกกันในสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ (คณะกรรมการสูงสุดของรัฐกะเหรี่ยง) ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มที่ยึดมั่นวิถีวัฒนธรรมแบบพุทธดั้งเดิมแยกกลุ่มออกไป จนสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติอ่อนแอลง กองทัพพม่าจึงบุกโจมตีเมืองมานะปอเลอร์ เมืองศูนย์กลางสำคัญของรัฐกะเหรี่ยงอิสระและค่ายสำคัญหลายแห่งแตกในเดือนมกราคม พ.ศ. 2538 กองทัพกะเหรี่ยงอิสระจึงอพยพลทางทิศใต้ เปลี่ยนยุทธศาสตร์กระทำการต่อสู้แบบจรยุทธ์² คือมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาในป่าทึบเขตบริเวณฝั่งตรงข้ามอำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผางของประเทศไทย ในขณะที่ยังสามารถยึดพื้นที่ส่วนใหญ่ในฝั่งตรงข้ามอำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยางและอำเภอสบเมยได้ในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่ามี 2 กลุ่มในปัจจุบัน คือ กะเหรี่ยงพุทธ (Democratic Kayin Buddhist Army - DKBA) และรัฐกะเหรี่ยงอิสระ (KNU) กะเหรี่ยงทั้งสองกลุ่มนี้ต่างดิ้นรน เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชน โดยกะเหรี่ยงพุทธนั้นมีการตัดเส้นทางไปสู่เมืองหลักของพม่า และยอมประนีประนอมอำนาจกับกองทัพพม่า โดยการยินยอมให้ทหารพม่าเข้ามาตรวจสอบสถานการณ์ในชุมชนได้เป็นบางครั้ง ส่วนกะเหรี่ยงอิสระนั้นดิ้นรนเป็นรัฐเอกราช กระทำการรบกับพม่าโดยครั้งสุดท้ายใช้ยุทธศาสตร์จรยุทธ์ (กองทัพเคลื่อนที่) โดยดิ้นรนขอความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ เช่น องค์กรทางศาสนา องค์กรพิทักษ์สิทธิมนุษยชน เครือข่ายนักศึกษาพม่าในต่างแดน องค์กรสหประชาชาติ รวมทั้งการขอความเห็นใจกับเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นตามแนวชายแดนของประเทศไทยในการขอการรับรองความเป็นรัฐอิสระและการไม่ทำร้าย

1. สภาพเศรษฐกิจชุมชนรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธ

ชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธตกอยู่ในภาวะสงครามมาช้านาน ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว เพียงแต่ระยะสมัยปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงช่วงสงครามโลก

¹ สมหมาย ชินนาค. “องค์ความรู้เกี่ยวกับชายแดนตะวันตกศึกษา: ข้อสังเกตเบื้องต้นและข้อเสนอบางประการ,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาชายแดนตะวันตกศึกษา. ระหว่างวันที่ 14-15 สิงหาคม 2545. ณ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. หน้า 3.

² สก๊อต. “กะเหรี่ยงอิสระเค เอ็น ยู,” ใน คมชัดลึก. 1(56): หน้า 7; วันจันทร์ที่ 10 ธันวาคม 2544.

ครั้งที่ 2 ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีภาวะพักรบค่อนข้างยาวนาน และสามารถครอบครองพื้นที่กว้างใหญ่ในลุ่มน้ำสาละวินและเทือกเขาตะนาวศรี ทั้งนี้เพราะดั้งเดิมชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่ครอบครองพื้นที่กว่าครึ่งหนึ่งของบริเวณที่เป็นประเทศพม่าในปัจจุบันร่วมกับชาวมอญ แต่ชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญก็ถูกชนเผ่าพม่ารุกรานและช่วงชิงพื้นที่ที่สำคัญโดยต่อเนื่อง จนชาวมอญส่วนมากและชาวกะเหรี่ยงถอยร่นมาประชิดชายแดนแถบเทือกเขาตะนาวศรี และมีจำนวนมากที่ไหลทะลักเข้าสู่ประเทศไทยในฐานะผู้ลี้ภัยต่างด้าว ผู้หลบหนีเข้าเมือง ผู้อพยพลี้ภัยและผู้พลัดถิ่นจนถึงปัจจุบัน

การสู้รบเพื่อชิงพื้นที่และต่อสู้ทางการเมืองเพื่อขอเขตอิสระปกครองตนเอง ดำเนินมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อกะเหรี่ยงกลุ่มที่เคยก้าวหน้าที่สุดในลุ่มน้ำอิระวดี (หรือเอยาวดี) คือกลุ่มกะเหรี่ยงเกวรวบรวมชาชกรรจยเข้าปล้นชิงบ้านเมืองในลุ่มน้ำอิระวดีและตีเมืองหงสาวดีแตกในระหว่างพุทธ

ศตวรรษที่ 23¹ แต่กลุ่มกะเหรี่ยงเกว (เกวคือชื่อดั้งเดิมของแม่น้ำอิระวดี)² ก็ขาดประสิทธิภาพในการปกครองเมืองลุ่มน้ำ จึงยกกองทัพกลับเมืองในหุบเขา หลังจากนั้นก็นำกองกำลังเข้าปล้นชิง ก่อวุ่นบ้านเมืองของพม่า เพื่อทำลายอิทธิพลทางการเมืองของพม่าให้หมดสิ้นจากปากอ่าวมะตะบัน จนเกิดศึกที่ยืดเยื้อ ราชสำนักพม่าต้องวางแผนสร้างเมืองยุทธศาสตร์ เพื่อสกัดเส้นทางเดินทัพของพวกกะเหรี่ยง จนเรียกกันในภาษาพม่าว่า “เมืองป้อมค่าย” คือเมืองต้องอยู่ ทำให้กองทัพของชาวกะเหรี่ยงถูกสะกดกั้นและกำหนดเขตพื้นที่อย่างได้ผล

การที่กองทัพพม่าโดยต่อเนื่องและได้ผล ทำการคุกคามเพื่อควบคุมพื้นที่และกำหนดเขตอิทธิพลของชุมชนกะเหรี่ยงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้บ้านเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์รวมถูกทำลายอยู่เนือง ๆ จนกลุ่มเครือข่ายแกนนำชาวกะเหรี่ยงอ่อนแอลงเป็นลำดับ (ชุมชนอ่อนแอลงเหมือนเช่นชนชาติมอญ ที่ไม่อาจรักษาเขตพื้นที่เอาไว้ได้) พร้อมๆกับการสูญเสียเมืองศูนย์รวมทางสังคมคือกอรุณเจ็ท บอโบ วะเลย์กลาง มาเนอปลอร์และอีกหลายแห่ง ทั้งที่ชาวกะเหรี่ยงในระยะ 10 ปีก่อนพ.ศ.2544 เป็นกลุ่มเชื้อชาติที่มีมากอันดับ 2 ในประเทศพม่า รองมาจากชนชาติพม่าแท้(เบอร์มันหรือปะยอร์) แม้ว่าการเคลื่อนไหวของพาโดชบาติน, ช่วยตู้, ก่อโซ, โรเบิร์ต บาซาน, Seik และบุคคลอื่นๆในระดับนานาชาติ ก็ไม่อาจสร้างความเป็นปึกแผ่นได้โดยง่าย ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในแต่ละพื้นที่จึงมีความแปลกแยกกันต่อไป

การสงครามในอดีตได้ทำลายรากฐานของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในพม่าอย่างรุนแรง จนชาวกะเหรี่ยงในพม่าอพยพหลบหนีไปอยู่ตามเขตพื้นที่ป่า ทำให้มีกลุ่มเชื้อชาติกะเหรี่ยงแตกสาขาออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ จำนวนมาก เช่น เกว กะหรั่ง ปะด่อง มามากะยีน ปะโอ เกลา บลิมาว ละมุง กะจ้างและ

¹ แหล่งเดิม.

² เจ้าพญาธรรมาเต้. พงศาวดารเมืองไท(เครือเมืองกูเมือง). แปลโดย จ้าวหงหอนและสมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. 2544. หน้า 6.

อื่น ๆ อีกมาก แต่ละกลุ่มต่างอาศัยอยู่ในชุมชนระดับหมู่บ้านในป่า ที่ไม่อาจรวมกำลังเป็นกลุ่มเดียวได้
 อย่างเป็นปึกแผ่น

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 นับแต่ปี พ.ศ. 2491 ที่กองทัพพม่าละเมิดข้อตกลงที่ปางหลวง
 การก่อสงครามในรูปแบบที่ชัดเจนได้เริ่มขึ้นเมื่อกลุ่มเครือข่ายแกนนำกะเหรี่ยงซึ่งนำโดย
 ซอว์ บา อู จิได้รับการช่วยเหลือจากประเทศอังกฤษ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีที่ชาวกะเหรี่ยงเคยนำ
 ทางกองทัพอังกฤษในการสำรวจพื้นที่ในลุ่มน้ำคงในระหว่าง พ.ศ. 2368 - พ.ศ.2485 ทำให้เครือข่ายแกน
 นำกะเหรี่ยงสามารถจัดตั้งกองทัพกะเหรี่ยงแห่งชาติ (The Karen National Defence Organization-
 KNDO) ทำการต่อสู้กองทัพพม่า เพื่อรักษาเขตอธิปไตยในบริเวณรัฐกะเหรี่ยง จนเกิดสงคราม
 ภายในประเทศพม่านับแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

กองทัพกะเหรี่ยงอิสระต่อสู้ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ไทยใหญ่ กะเหรี่ยงแดง ปะโอ ว้า
 มอญ ปะหล่อง โกก้างและกลุ่มนักศึกษาพม่าบางส่วน ที่ใช้แนวทางต่อสู้แบบกองโจรในป่า เพราะการ
 เจรจาโดยสันติวิธีกับรัฐบาลพม่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่ารัฐบาลพม่าจะพยายามเปลี่ยนแปลง
 ภาพลักษณ์จากรัฐบาลเผด็จการทหารเป็นรัฐบาล SLORC และรัฐบาล SPDC ก็ตาม นโยบายต่อกลุ่ม
 ชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่พม่าเท่าที่ควรยังคงเดิม การสู้รบเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐจึงเกิดขึ้นในวงกว้าง โดยกองทัพ
 พม่าถูกกองทัพกลุ่มชาติพันธุ์อิสระรวมโจมตีรอบด้าน รัฐบาลพม่าจึงทำการปราบปรามแต่ละกลุ่มอย่าง
 รุนแรง จนในปัจจุบันมีกองกำลังชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มยอมเจรจายุติกับรัฐบาลพม่าแล้ว เช่นกลุ่ม
 มอญอิสระ กลุ่มฉิ่นอิสระ กลุ่มมอญอิสระ กลุ่มอาระกันและอีกหลายกลุ่ม ทำให้ชาติมหาอำนาจต่าง ๆ เห็น
 ว่ารัฐบาลพม่าปกครองแบบเผด็จการและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประเทศมหาอำนาจหลายประเทศ
 ดำเนินนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อประเทศพม่า เป็นผลให้ประชาชนในประเทศพม่าได้รับความ
 อดอยากและขาดแคลนอย่างหนัก การตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่สู้รบทำให้ต้องอาศัยการค้าระบบใต้ดินที่
 การลักลอบค้าตามแนวชายแดนไทย จีนและอินเดียเป็นอาหารและเครื่องใช้ยังชีพเสริมรายได้จาก
 การเกษตรท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่มั่นคง

1.1 วิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอรุณตั้งแต่ พ.ศ. 2490 – 2530

การตกอยู่ในภาวะสงครามทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงแถบแนวชายแดนประเทศพม่าและไทย ไม่ได้อ
 รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทำให้ทุกชุมชนมีการเติบโตขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการวางแผนบริหาร
 จัดการ การจัดระบบทางเศรษฐกิจและสังคม การประหยัใช้ทรัพยากร การปฏิรูปที่ดินและเรื่องอื่น ๆ
 ในระหว่างปี พ.ศ. 2491 – 2531 นั้น ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระยังมีพื้นที่ครอบครองใน
 บริเวณกว้างใหญ่ในแถบรัฐมอญและรัฐกะเหรี่ยงของประเทศพม่าเกือบทั้งหมด รัฐบาลพม่ายังไม่อาจ
 สร้างถนน เมืองหลักและสถานที่ราชการรุกร้าเข้ามาเป็นจำนวนมากเหมือนในปัจจุบัน ทำให้รัฐกะเหรี่ยง
 อิสระสามารถกำหนดเขตพื้นที่ได้กว้างขวาง และสามารถควบคุมพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ในช่วง พ.ศ. 2490 – 2530 ซึ่งน่าจะถือเป็นยุคเริ่มแรกของการสถาปนารัฐกะเหรี่ยงแบบใหม่ สภาพเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงยังอุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงจะล่าช้างเอง ล่าแรดเอานอ ล่าวัวกระทิงเอาเขา หัว หนังและเนื้อ ล่าหมูเอาเขี้ยวและเนื้อ ล่าเสือเอาเขี้ยวและกระดูก เพื่อนำกระดูก งา เขี้ยว นอ เขา หนังตากแห้งและเนื้อเค็มหมักเมล็ดงาส่งไปขายในเมือง เพื่อแลกกับเงินทอง อาวุธ เครื่องเทศและข้าวสาร ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงดำรงอยู่ได้โดยไม่มีความอดคัดขาดสน นอกจากการล่าสัตว์แล้ว การหาของป่า เช่น การตีผึ้ง หาหน่อไม้ ขุดเหมืองเพชร หยก ทองคำ หาชอยมุก แร่ต่างๆ สมุนไพร ตัดหวาย ตัดเตย และการนำทางบริษัทชักลากไม้ท่อนเข้าไปสู่ดงไม้สัก ไม้แดง และไม้มะค่า ตลอดจนช่วยตัดทางเชื่อมทางเดินเท้าของชาวกะเหรี่ยงที่มีเส้นทางลัด เพื่อเชื่อมชุมชนและทำข้ามฝั่งแม่น้ำอยู่ทั่วไปในป่าของเทือกเขาตะนาวศรีและลุ่มน้ำสาละวิน¹ สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้มีค่าขนาดใหญ่และสัตว์ป่าที่มีค่าต่อเศรษฐกิจของชาวเมือง ทำให้กลุ่มนักลงทุนสัมปทานไม้ท่อน นายพราน นักผจญภัยและนักค้าสมุนไพร เดินทางสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมาก สภาพการเข้าไปของบุคคลภายนอกได้มีส่วนทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีรายได้ รับรู้เรื่องวิธีการขาย ค่าของเงินไทยและเงินรูปปี และทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงกระจายเข้ามาตามหน้าด่านสำคัญของชายแดนประเทศไทยและพม่า เช่น บริเวณด่านสิงขร (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ด่านอย่างไม่เป็นทางการช่องตะโกบนและตะโกล่าง² (อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี) บริเวณด่านเจดีย์สามองค์ (อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี) ด่านบ้องตี้ (อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี) และช่องทางตามลำน้ำเมยต่าง ๆ อีกหลายจุด

ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพมามีขนานเนื้อเค็มสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า หวาย เตย ยาสมุนไพรเข้ามาค้าขายในชุมชนฝั่งประเทศไทย เพราะมีชุมชนเครือข่ายชาวกะเหรี่ยงด้วยกันอยู่ตามเส้นทางเป็นระยะ ๆ รวมทั้งกรุงเทพมหานครก็เป็นศูนย์กลางการค้าของป่าแก่ชาวตะวันตกเมื่อของป่าถูกส่งทอดมาขายที่เมืองแม่สอด ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี อุทัยธานี ดาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน และอีกหลายแห่ง เมืองเหล่านี้ก็จะส่งผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่ามาขายที่ร้านขายยาในเมืองใหญ่ ๆ และส่งต่อที่กรุงเทพมหานคร ส่วนเนื้อสัตว์ป่านั้นก็มีการส่งขายให้แก่คนพื้นราบได้ทั่วไป เพราะเนื้อสัตว์ป่าได้รับการยอมรับจากคนพื้นราบว่ามีสรรพคุณทางยา มีรสชาติดี และช่วยเพิ่มกระดุนพลังทางเพศให้สูงขึ้นอีกด้วย

1.2 วิธีการผลิตในชุมชนรัฐกอรุญระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2537

ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2531–2537ถือเป็นช่วงที่ 2 ของการสถาปนารัฐกะเหรี่ยงแบบใหม่ในประเทศไทย ช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรุญญามากที่สุด เมื่อประเทศไทยเปิดดำเนินการค้ากับประเทศพม่า โดยรัฐบาลและบุคคลสำคัญในประเทศไทยเน้นย้ำให้ “ลี้ม

¹ ปาริชาติ เรื่องวิเศษและคณะ. แม่ฮ่องสอน. 2537. หน้า 50-51.

² ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง. บรรยายสรุปอำเภอสวนผึ้งปี 2542. ม.ป.ป. หน้า 4.

อดีต” ต่อประเทศพม่า เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ที่น่าจะก่อประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่าย ได้รับอย่างเต็มศักยภาพ แทนการทำลายศักยภาพตามแนวชายแดนซึ่งกันและกัน นโยบายการเปิดด้านการค้าของประเทศไทยที่มีต่อพม่า (โดยไม่ได้รับรองว่าข้ามเขตรัฐกะเหรี่ยงกอรุณ) เป็นผลดีต่อรัฐกอรุณในด้านเศรษฐกิจ เพราะทำให้ชาวกะเหรี่ยงข้ามฝั่งแม่น้ำเมยและสาละวินมาซื้อของกินของใช้ และยาได้โดยสะดวกกว่าชาวพม่า ซึ่งมีบ้านเมืองอยู่ไกลชายแดนออกไป ชาวกะเหรี่ยงจึงมีของกินของใช้ ยาต่าง ๆ และการนำผลิตภัณฑ์สัตว์ป่า สมุนไพร ของป่า และไม้ออกมาขายตามจุดผ่อนปรนต่าง ๆ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากมีเงิน ของใช้ จนสามารถสร้างเมืองให้เติบโตขึ้นหลายจุด แต่นโยบายการเปิดด้านการค้าของไทยและพม่าก็มีผลร้ายต่อชาวกะเหรี่ยงในด้านการเมืองอย่างยิ่ง

การเปิดด้านการค้าของไทยและพม่า โดยต่างฝ่ายต่างส่งเสริมให้เกิดศักยภาพสูงสุดทางการค้านี้ ได้ทำให้ทั้งสองชาตินี้มีการเจรจาผลประโยชน์ร่วมกัน มีการวางโครงการหลัก ๆ หลายโครงการที่มีผลต่อความอยู่รอดของรัฐกะเหรี่ยงโดยตรง เช่น การตัดถนนเชื่อมถึงกัน การทำสะพานแห่งมิตรภาพ การวางแผนเรื่องสิ่งซื้อก๊าซจากประเทศพม่า การให้สัมปทานการประมง การส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามแดน การเจรจาเขตแดนร่วมกัน โครงการสูบน้ำพลังไฟฟ้าแม่เมย การเจรจาโครงการสร้างเขื่อนสาละวิน การอนุมัติให้ธนาคารส่งเสริมการส่งออกและนำเข้า (Exim Bank) ปลอยกู้ให้แก่กรมการบินพลเรือนกระทรวงขนส่งของพม่า (เป็นเงินประมาณ 3,700 ล้านบาท) เพื่อว่าจ้างบริษัทอิตาเลียน-ไทย(มหาชน) จำกัดก่อสร้างสนามบินนานาชาติที่เมืองมันตะเลย์¹ การวางแผนสนับสนุนให้ประเทศพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียนและอื่น ๆ อันได้มีผลคุกคามถิ่นที่ของชาวกะเหรี่ยง (ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปในบทที่ 4)

ในช่วงนี้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ มีการกลิกรรมกระจายอยู่ตามไหล่เขา เพื่อนำพืชผลทางการเกษตรส่งมาขายในตลาดชายแดน การเปิดด้านการค้า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงข้ามมาซื้อพันธุ์พืชในประเทศไทยที่มีราคาไม่แพง และการวางขายของใช้ และเสื้อผ้ามากมายในเขตประเทศไทยนั้น ก็เร่งรัดให้ชาวกะเหรี่ยงต้องการซื้อสินค้าต่างๆจึงมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตพืชไร่แบบพอยังชีพไปเป็นการผลิตเพื่อการขายเอาเงินมาไว้ซื้อของอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัญหาหนักในวิถีชุมชนกะเหรี่ยงในยุคของการเปลี่ยนแปลง

ตาราง แสดงสินค้าสำคัญในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สภาพการใช้ประโยชน์	การสร้างรายได้
1.	เฟอร์นิเจอร์ไม้	ขายให้คนไทย	รายได้สำคัญมาก

¹ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. “ไทย,” ใน เอเชียรายปี. (รวมบทความ) 2540. หน้า 128. (อ้างถึง สุกัลยณัฏ์ กาญจนขุนดี. “ความสัมพันธ์ยุคใหม่ไทย-พม่า : ข้ามพ้นยุคสิบหกปีแห่งความหลัง,” ใน ผู้จัดการรายวัน : หน้า 2 ; วันที่ 18 มีนาคม 2539.)

2.	ไม้แปรรูป	ขายให้คนไทย	รายได้สำคัญมาก
3.	ผ้าฝ้ายทอมือ	ขายให้คนไทยและทั่วไป	รายได้สำคัญมาก
4.	ไม้ไผ่	ใช้ห่อและท่อนไม้ขาย	รายได้สำคัญมาก
5.	น้ำมันยาง	ใช้จุดไฟ และยาสิ่งของใช้และเรือ	รายได้เสริม
6.	กล้วยไม้	ขายให้คนไทย	รายได้เสริม
7.	เครื่องหวาย	ขายให้คนไทย	รายได้สำคัญมาก
8.	สมุนไพรหายาก	ขายให้คนทั่วไป	รายได้เสริม
9.	เห็ด	เก็บไว้กินบางส่วนแบ่งขาย	รายได้เสริม
10.	กบ + เขียด	เก็บไว้กินและบางส่วนแบ่งขาย	รายได้เสริม
11.	ใบพลู	ใช้เคี้ยวหมาก (ขายทั่วไป)	รายได้เสริม
12.	ลูกหมากและแก่นคูณ	ขายทั่วไป (ใช้เคี้ยวหมาก)	รายได้เสริม
13.	ปูนแดง,หมากหวาน	ขายทั่วไป (ใช้เคี้ยวหมาก)	รายได้เสริม
14.	ลูกเนียง	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
15.	ไข่ไก่ + เป็ด	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
16.	ปลาร้ากะเหรี่ยง	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
17.	พริกแห้งกะเหรี่ยง	ขายให้คนไทย	รายได้สำคัญมาก
18.	หอมกะเหรี่ยง	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญ
19.	กระเทียม	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
20.	ขนมแป้งชุบผักทอด	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
21.	สุรากลั่น	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
22.	ปฏิทินและภาพสวยงาม	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
23.	ปลาทุบ	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก

ตาราง แสดงสินค้าสำคัญในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สภาพการใช้ประโยชน์	การสร้างรายได้
24.	เกลือ	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
25.	กะปิ	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
26.	ด้ายใบตองดอง	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
27.	น้ำแข็งใส	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
28.	ผักป่าต่าง ๆ	ขายในชุมชน	รายได้เสริม
29.	นุหรี Lucky	ขายในชุมชน	รายได้สำคัญมาก
30.	เนื้อสัตว์ป่าตากแห้ง	ขายให้คนไทย	รายได้สำคัญมาก

31.	บุหรืมอทุ	ขายทั่วไป	รายได้เสริม
32.	แป้งทานาคา	ขายทั่วไป	รายได้สำคัญมาก
33.	น้ำตาล	ขายทั่วไป	รายได้สำคัญมาก
34.	ถั่วลิสง	ขายทั่วไป	รายได้สำคัญมาก

ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระเป็นนักกสิกรรมที่มีความชำนาญในการปลูกพริก ผักต่าง ๆ หอม ถั่วลิสง กระเทียม ยาสูบ หนาก พลูด ต้นคูณ มะพร้าว ข้าวไร่ ถั่วฝักยาว อ้อย ส่วนผลไม้ต่าง ๆ (ได้แก่ ละมู มะม่วงแก้ว มะม่วงแถมแดง มะม่วงอกร่อง) ชาวกะเหรี่ยงจะปลูกไว้หลังสวน ให้เป็นคันไม้

ขึ้นต้นขนาดใหญ่ที่เก็บผลกินได้ตลอดทั้งฤดูกาล นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระก็เลี้ยงหมูแบบปล่อย เลี้ยงไก่ และทอดผ้าพื้นเมือง เป็นอาชีพเสริมในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วของกินและของใช้อื่น ๆ ชาวกะเหรี่ยงจะออกหาในป่ารอบ ๆ ชุมชน ซึ่งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 ยังมีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก แต่สภาพชุมชนกสิกรรมของชาวกะเหรี่ยงก็ถูกเผาและทำลายทุกครั้งที่กองทัพพม่าบุกเข้ายึดได้ เช่น หมู่บ้านวะเลย์คี ทิบบอโบ แม่แทน แม่เพี้ยใหญ่ แม่เพี้ยเล็ก แม่สะมิง ค่ายคอมมูรา เมืองมานอพลอร์ และอื่น ๆ อีกมาก ทำให้ทรัพย์สิน บ้านเรือนและสิ่งของที่สะสมมาถูกทำลายทั้งหมด นับเป็นการทำลายระบบเศรษฐกิจพื้นบ้านที่รุนแรงที่สุด

นอกจากชุมชนกสิกรรมแล้ว ชุมชนที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจหลักของชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ คือ ชุมชนทำไม้ ชุมชนตลาดมืด และชุมชนตั้งด่านเก็บค่าผ่านทางในการขนย้ายไม้จากเขตประเทศพม่ามาสู่ประเทศไทย ชุมชนเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งเรียงรายกันอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศไทยและพม่าในเขตจังหวัดทวาย โกรกเกรกและปะอันของพม่า¹ คือฝั่งตรงข้ามจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี ตากและแม่ฮ่องสอน

ชุมชนทำไม้และชุมชนซุกหาแร่เป็นชุมชนหลักที่สร้างรายได้แก่รัฐกะเหรี่ยงอิสระ โดยชาวกะเหรี่ยงอาศัยการซุกหาแร่ธาตุ การทำไม้หอม อัญมณี หยกและพลอยต่างๆ โคนไม้สัก เพื่อค้าไม้ท่อน และส่วนหนึ่งมีการแปรรูปส่งขายในระยะใกล้ โดยไม้ที่แปรรูปแล้วสะดวกในการจมนำไปตามตลิ่งแม่น้ำเมยและสาละวิน ทำให้การค้าไม้ได้ดินไม่ต้องเสียค่าภาษีและค่าคนกลางให้แก่รัฐ ผู้ซื้อที่มีฐานะยากจนก็จำเป็นต้องทำในระบบได้ดิน เพราะเมื่อเริ่มมีค่านิยมสร้างบ้านถาวร เพื่อกำหนดฐานะทางสังคมแล้ว ชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มแข่งขันกันสร้างบ้านที่มั่นคง มีขนาดใหญ่ เพื่อการยอมรับจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและบุคคลภายนอกสังคม นอกจากนี้แล้วผู้ซื้อไม้ในท้องถิ่นส่วนหนึ่งก็เป็นผู้ตั้งรกรากใหม่ ชาวพื้นราบที่อพยพเข้าสู่เขตพื้นที่ชาวกะเหรี่ยงจนทำให้ชุมชนขนาดใหญ่ล้วนเป็นชุมชนคนที่ราบ เช่น ชุมชนในเมืองแม่สอด พบพระ แม่ระมาด แม่สะเรียง กิ่ง อ.บ้านคา สวนผึ้ง ศรีสวัสดิ์ ไทรโยค

¹ ปาริชาติ เรื่องพิเศษและคณะ. เล่มเดิม. หน้า 50-51.

และทองผาภูมิเป็นต้น คนพื้นราบมีเงินจากการทำธุรกิจหรือการค้า มีกำลังซื้อไม้สักมาทำบ้านทั้งแบบท่อนซุง และไม้ที่แปรรูปแล้ว ยิ่งเมื่อรัฐบาลไทยออก พ.ร.บ. ปิดป่าทั้งหมดในประเทศ ก็ทำให้คนไทยต้องพึ่งไม้จากประเทศพม่า ซึ่งยังมีป่าไม้อยู่เป็นจำนวนมาก และการมีรัฐอิสระเล็ก ๆ จำนวนมาก ทำให้แต่ละรัฐรับผิดชอบดูแลผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่าจะรักษาเขตอิทธิพลเอาไว้ได้โดยตลอด ดังนั้นการเป็นเจ้าของป่าในหมู่ชาวยุโรปอิสระต่างๆจึงไม่แน่นอน

ส่วนชุมชนตลาดมืดจะตั้งประชิดอยู่ชายแดนไทย เพื่อนำสินค้าเถื่อน ของป่า สินค้าหายาก และสินค้าหนีภาษีมาค้าขายให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อส่งต่อไปขายในเมืองแม่สาย แม่สอด แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่และเชียงราย โดยเครือข่ายการค้าสินค้าหายากจะลำเลียงสินค้าเถื่อนผ่านตามทางเดินเท้า มีการว่าจ้างช้าง และรับช่วงต่อด้วยพ่อเพื่อนำมอสินค้าที่ริมตลิ่งชายแดนไทย สินค้าในตลาดมืดมีหลากหลาย เช่น หยกจักรพรรดิ หยกพานิชย์ เนื้อและหนังสัตว์ป่า เครื่องหยาพลอยต่าง ๆ พลอยเทียม หินสีต่างๆไม้หอม ไม้กาแล เฟอร์นิเจอร์ไม้ และสินค้าบางอย่างจากประเทศจีน ชุมชนตลาดมืดเป็นชุมชนที่คนไทยนิยมเข้าไปท่องเที่ยว เพราะสินค้านี้มีราคาถูก และมีการค้าสิ่งผิดกฎหมาย และการติดต่อเครือข่ายแรงงานเถื่อนและธุรกิจอื่น ๆ ทั่วไป จนเกิดเครือข่ายธุรกิจผิดกฎหมายที่เติบโตขึ้นในเขตภาคเหนือและภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทย โดยมีศูนย์กลางการค้าสิ่งผิดกฎหมายที่เมืองเชียงใหม่² ประชาชนในชุมชนตลาดมืดมีการขายของให้นักท่องเที่ยว

ตารางแสดงสินค้าหลักในระบบตลาดมืดตามแนวชายแดนไทย-พม่า

ลำดับที่	ชื่อสินค้าในระบบใต้ดิน	แหล่งส่งต่อสินค้า	แหล่งกำเนิดสินค้า
1.	หยก	สามเหลี่ยมทองคำ แม่สาย ท่าสองยาง แม่ระมาด เชียงใหม่ กรุงเทพฯ	เมืองโมก๊อกรัฐคะฉิ่น รัฐกะเหรี่ยง
2.	ทองคำ	แม่สอด แม่ระมาด ดาก แม่สะเรียง	รัฐกะเหรี่ยง
3.	พลอยต่างๆ	กาญจนบุรี ดาก แม่สอด แม่สาย เชียงราย เชียงใหม่	รัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉาน
4.	แร่ธาตุ	แม่สอด ราชบุรี และเหมืองตามแนวชายแดน	รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ รัฐฉาน รัฐคะฉิ่น
5.	ไม่มีค่า	แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน แม่สอด ดาก	รัฐกะเหรี่ยง รัฐคะยาห์

¹ จตุรัส.(นามแฝง) “นโยบายแรงงานต่างด้าวกับขบวนการค้ามนุษย์,” ใน สายใยไทย-พม่า.5(3) : หน้า 3 ; มีนาคม-เมษายน 2544.

² สุดรา สุฉาและคณะ. เชียงใหม่. 2540. หน้า 89.

		เชียงใหม่	
6.	งาช้าง	เชียงใหม่ เชียงราย ดาก	รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ
7.	ปลาแม่น้ำคง	แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน แม่สอ	ล้านนา
8.	ยาสมุนไพร	แม่สอ แม่สะเรียง ดาก เชียงใหม่	รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ
9.	ของป่า	แม่สอ แม่สะเรียง ดาก เชียงใหม่ ราชบุรี	รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ รัฐ กะยาห์
10.	วัว ควาย	อุ้มผาง ทองผาภูมิ สวนผึ้ง แม่สะเรียง ท่าสองยาง แม่สอ แม่ฮ่องสอน เชียงราย	รัฐกะยาห์ รัฐฉาน รัฐ กะเหรี่ยง รัฐมอญ
11.	พลอยเทียม	กาญจนบุรี ดาก แม่สอ แม่สย เชียงราย เชียงใหม่	รัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉาน
12.	หยกเทียม	กาญจนบุรี ดาก แม่สอ แม่สย เชียงราย เชียงใหม่	รัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉาน
13.	หมูกะเหรี่ยง	อุ้มผาง พบพระ แม่สะเรียง แม่สอ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่	รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยาห์

และมีการหาของป่าเป็นอาชีพหลักควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้แล้วรัฐกะเหรี่ยงก็มีชุมชนตั้งด่านเก็บค่าผ่านทางของรถยนต์ และค่าผ่านทางของรถยนต์ไม้ท่อนซุง ซึ่งผ่านเขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระอีกด้วย

ก่อนปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นไป รัฐกะเหรี่ยงอิสระยังสามารถควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในบริเวณชายแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่า ตั้งแต่บริเวณจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้นไปตามแนวชายแดนทางทิศเหนือจนถึงเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ช่วงนี้ถือเป็นยุคเข้มแข็งที่สุดของรัฐกะเหรี่ยงอิสระภายใต้การนำของนายพลโบเมียะ (นายพลเชื้อชาติกะเหรี่ยงที่เคยมีบ้านพักอยู่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน) ทำให้กองทัพพม่าไม่สามารถนำกองกำลังมาประชิดชายแดนไทยได้ กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระได้ตัดถนนเป็นเส้นทางลัดจากบ้านวะเลย์เหนือ (อำเภอพบพระ จังหวัดตาก) มาเชื่อมกับบ้านหนองหลวง (อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก) เป็นระยะทางลัด ระยะทาง 33 กิโลเมตร เส้นทางไม่โค้งมาก เพราะเป็นที่ราบแคบ ๆ ในบริเวณต้นแม่น้ำเมย คนไทยนิยมเดินทางเส้นทางลัดดังกล่าว เพราะเป็นช่วงสั้น ๆ ใช้เวลารวดเร็ว ในขณะที่หากเดินทางสายอำเภอพบพระถึงอำเภออุ้มผางในฝั่งประเทศไทยทางจะคดเคี้ยวและอันตรายมาก (ปัจจุบันเส้นทางสร้างเสร็จแล้วเรียกว่าเส้นทางสายกะเหรี่ยงลอยฟ้า มีระยะทาง 179 กิโลเมตร มีทางคดโค้งถึง 1219 โค้ง) กองกำลังกะเหรี่ยงจะเก็บค่าผ่านด่านในรถยนต์แต่ละคัน ส่วนรถยนต์ไม้ท่อนซุงที่ซื้อมาจากเขตพม่า กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระก็จะเก็บค่าผ่านด่าน เพื่อเอาไปเป็นรายได้บำรุงรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ทำให้รัฐกะเหรี่ยงอิสระมีรายได้เข้าบำรุงรัฐหลายด้าน โดยไม่ต้องเกณฑ์แรงงานหรือขูดรีดภาษีของราษฎรชาวกะเหรี่ยง ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 รัฐกะเหรี่ยงเติบโตขึ้นสูงสุด จนมีผล

ประโยชน์มากมาย องค์การทางศาสนา องค์การยูนิเซฟ องค์การสหประชาชาติ องค์การ Medicines Sans Frontiers องค์การ Catholic Office For Emergency Relief and Refugees องค์การสิทธิมนุษยชน และองค์กรอื่น ๆ เข้าไปในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ เพื่อศึกษาสถานการณ์ ทำข่าว ท่องเที่ยว เผยแพร่ศาสนา ค้าขายและอื่น ๆ ทำให้รัฐบาล SLORC ของพม่าตระหนักในความเติบโตของรัฐกะเหรี่ยงอิสระที่ได้รับการยอมรับจากรัฐชาติพันธุ์อื่น ๆ ให้เป็นหัวหน้ากลุ่มว่า หากปล่อยเอาไว้จะทำให้รัฐบาลพม่าต้องสูญเสียพื้นที่ชายแดนด้านตะวันออกที่ติดกับประเทศไทย รัฐบาลพม่าจึงยกกองทัพเข้าโจมตีชุมชนในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ จนค่ายใหญ่ที่โคดเค้นและมั่นคงมากกว่า 15 ปี ที่มานอพลอร์และค่ายคอมมูร่าแตกพินาศ ประชาชนชาวกะเหรี่ยงไหลทะลักข้ามมาลี้ภัยในประเทศไทย อันเป็นจุดเริ่มต้นช่วงเวลาที่เราเรียกว่าที่สุดอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ชนชาติกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นพื้นฐานของดินแดนอุษาคเนย์กลุ่มหนึ่ง

1.3 วิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอรุเล่ย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 – 2543

ในระหว่างปี พ.ศ.2538– 2543 ถือเป็นยุคตกต่ำทางเศรษฐกิจที่สุดของชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกอรุเล่ย์ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ผลดีในระหว่าง พ.ศ. 2531 – 2537 เนื่องจากประเทศไทยประกาศใช้นโยบาย “ทำสนามรบเป็นสนามการค้า” ในช่วงที่ประเทศพม่าเกิดเหตุการณ์วิกฤตทางการเมืองอันเนื่องมาจากความล้มเหลวของการนำนโยบายวิถีทางพม่าสู่ระบบสังคมนิยมวิถีพม่า(The Burmese Way to Socialism)และความล้มเหลวทางการเมือง¹ ประเทศพม่าจึงขานรับนโยบายของไทยในนโยบาย Open Door ทำให้ชาวกะเหรี่ยงซึ่งอยู่ใกล้ชายแดนซึ่งมีประสบการณ์การค้ากับคนไทยมาก่อนมีช่องทางได้ดีกว่าชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยงจึงมีการทำไร่กสิกรรมขนาดใหญ่ มีการตัดถนน มีการสร้างเมืองหลวง และมีการทำป้อมค่ายที่ใหญ่โต ทำให้รัฐบาลพม่าเร่งระดมพลจากทั่วประเทศ เพื่อจัดการกับกองทัพกะเหรี่ยงอิสระ ที่มีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกองทัพสามารถยึดเมืองมานอพลอร์เมืองหลวงของชาวกะเหรี่ยงอิสระได้ ตลอดจนยึดพื้นที่ส่วนใหญ่ของชาวกะเหรี่ยงไว้ได้อีกด้วย

เมื่อพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกยึดครองโดยกองทัพพม่า ชาวกะเหรี่ยงรัฐกอรุเล่ย์จำนวนมากอพยพหนีมาหลบภัยสงครามในศูนย์พักพิงต่าง ๆ ตามแนวชายแดนไทย ที่เหลืออยู่ในเขตคุ้มครองของทหารกะเหรี่ยงอิสระในปัจจุบันมีจำนวนน้อย สภาพดังกล่าวทำให้การผลิตพืชผลหยุดลงโดยสิ้นเชิง เพราะการสูญเสียทำเลเพาะปลูกเดิม และการต้องระงับหลบภัยทหารพม่าที่เข้าไปลาดตระเวน ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ทำมาหาเลี้ยงชีพได้เพียงการล่าสัตว์ หาของป่า และเข้ามาขายแรงงานในฝั่งประเทศไทยเท่านั้น² ในช่วงนี้ ส่วนกะเหรี่ยงกลุ่มที่ยังรักบ้านเกิด ไม่ต้องการสูญเสียพื้นที่อย่างกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ ก็ได้หัน

¹ เวนิกา บุญมาคลี. เล่มเดิม. หน้า 15.

² สัมภาษณ์ ศ.อ. อนันต์ วิพันเงิน. กองร้อยทหารพรานเนินท่าเมข. ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ไปเจรจากับรัฐบาลพม่า ยินยอมทำตามเงื่อนไขของรัฐบาลพม่า จึงสามารถดำรงชีพ และผลิตพืชผล ออกขายได้เหมือนในอดีต

สถานการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป รัฐบาลพม่าได้เร่งตัดเส้นทางหลัก ๆ จนประชิด ชายแดนไทย เพื่อรองรับโครงการเปิดด่านถาวรที่อำเภอแม่สอดกับประเทศไทย โดยสามารถเปิดใช้ สะพานมิตรภาพไทย – พม่าได้ในปี พ.ศ. 2539 ยังผลให้เมืองเมียวดีเติบโตขึ้น และมีเส้นทางตัดเข้าสู่ ชายแดนเพิ่มขึ้น กองทัพพม่าก็ได้เคลื่อนเข้าประชิดชายแดนไทย เพื่อควบคุมพื้นที่ตลอดแนวชายแดนที่ ติดกับประเทศไทย ยังผลให้กองทัพกะเหรี่ยงอิสระถูกบีบคั้นให้ยอมวางอาวุธ รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระได้ คำนึงต่อผู้ยึดฐานที่มั่นสำคัญ ๆ คืบจากกองทัพพม่า และสามารถยึดคืนได้ในบางฐาน เช่น ฐานที่มั่น แถบเมืองวะเลย์คี(ฝั่งตรงข้ามอำเภอพบพระ จังหวัดตาก) ฐานที่มั่นตรงข้ามท่าเมย อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ฐานที่มั่นตรงข้ามบ้านน้ำออกสู อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และฐานที่มั่นตรงข้ามเขต พื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน การบุกขึ้นช่วงชิงพื้นที่ของกองทัพพม่า ทำให้ฐานที่มั่นของรัฐ กะเหรี่ยงอิสระถูกแยกเป็นส่วน ๆ จนประสบปัญหาในการติดต่อสื่อสาร การเรียกระดมพล การฝึก กองทหาร และการควบคุมระบบภายในเขตยึดครองเป็นอย่างยิ่ง

การที่กองทัพพม่ายกกองทัพมาเผชิญหน้ากับกองทัพกะเหรี่ยงอิสระในระยะใกล้ ทำให้กองทัพ ทั้งสองฝ่ายเกิดการปะทะกันโดยต่อเนื่อง กองทัพกะเหรี่ยงอิสระใช้ยุทธศาสตร์ฟุ้งฟุ้งชุมชนของไทย คือ สร้างชุมชนและฐานที่มั่นใกล้กับชุมชนขนาดใหญ่ของไทย เมื่อพม่ายิงปืนใหญ่โจมตี จะทำให้มีการยิง ผลิตพล จนกระสุนปืนใหญ่พลัดหลงเข้ามาในชุมชนของไทย กองทหารของไทยก็จะมีการยิงเตือน และมีการเจรจา ได้มีส่วนช่วยให้ฐานที่มั่นของทหารกะเหรี่ยงอิสระอยู่รอด เพราะฐานที่มั่นอยู่ประชิด ชายแดน หากไม่ระดมยิงเป็นจำนวนมาก ๆ ด้วยกระสุนปืนใหญ่แล้ว ก็ไม่สามารถเข้ายึดฐานที่มั่นได้ การใช้ยุทธศาสตร์เช่นนี้เป็นผลให้กองทหารกะเหรี่ยงอิสระ ยังคงมีจำนวนอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ว่า เมืองหลวงคือเมืองมานะออลอร์จะแตกไปแล้วก็ตาม

ตารางแสดงโครงสร้างการปกครองใหม่ในกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระตั้งแต่ปี พ.ศ.2543

ลำดับที่	ชื่อ	สังกัดฝ่าย	ตำแหน่งและฐานะ
1.	พาโด ซอบาติน	พลเรือน	ประธานาธิบดี
2.	พลเอกโบเมียะ	ทหาร	รองประธานาธิบดี
3.	พาโด มาซาร์	พลเรือน	เลขาธิการกองทัพ
4.	ตู ตู เลย์	ทหาร	ผู้ช่วยเลขาธิการคนที่ 1
5.	พาโด เดวิด ตากาพอร์	พลเรือน	ผู้ช่วยเลขาธิการคนที่ 2
6.	นายพลตามาลา บอร์	ทหาร	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ
7.	พลโทส่วยไซ	ทหาร	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ

8.	พาโค กา ซอร์ โด	พลเรือน	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ
9.	นายพลรอร์จา	ทหาร	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ
10.	พาโค เดวิด ทอร์	พลเรือน	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ
11.	พาโค ม่าน เขย หม่อง	พลเรือน	ผู้นำที่มีอำนาจต่ำกว่าผู้ช่วยเลขาธิการ

กองทัพพม่าพยายามจะเอาชนะยุทธศาสตร์แบบนี้ของชาวกะเหรี่ยงอิสระ จึงส่งชาวกะเหรี่ยงพุทธมาสร้างชุมชนติดกับชุมชนของไทย เช่นนี้บ้านวะเลย์เหนือ(สร้างเมื่อปี 2540) ตลาดมืดฝั่งอำเภอท่าสองยาง(หรือบ้านแม่ต๋าน) ตลาดมืดฝั่งตรงข้ามบ้านท่าสองยางเก่า (สร้างขึ้นในปี 2540)และตลาดมืดในฝั่งแม่น้ำสาละวินตรงข้ามบ้านแม่สามแลบ(เป็นเขตตลาดมืดเก่าที่ก่อตั้งก่อนปี 2540) ในปัจจุบันตามแนวชายแดนไทย-พม่าระยะกว่า 2401 กิโลเมตร จึงมีชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธควบคุมระบบเศรษฐกิจและสังคมตามแนวชายแดน ในพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งตลอดแนวชายแดน(ซึ่งเดิมเป็นเขตอิทธิพลรัฐกะเหรี่ยงอิสระทั้งแนวชายแดน) ซึ่งนโยบายเช่นนี้ก็เกิดผลดีต่อรัฐบาลพม่าอย่างยิ่ง คือ ตัดเส้นทางควบคุมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ในขณะที่ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธจะเป็นประตูสำคัญในการดึงดูดเอาเงินตรา สินค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศพม่า นอกจากนี้แล้วเมื่อชุมชนกะเหรี่ยงพุทธเติบโตเป็นเมืองใหญ่ในอนาคตอันใกล้นี้ ชาวเมืองก็จะทำมาหากินได้สะดวก มีอาหารและสินค้าพอเพียง จะเป็นการช่วยอธิบายเหตุผลที่สนับสนุนให้เห็นประโยชน์ในการยอมสวามิภักดิ์กับรัฐบาลพม่าต่อชนกลุ่มน้อยอื่นๆ

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดน ทั้งกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธต่างรีบดักตวงเอาผลประโยชน์ตามแนวชายแดน การอยู่ในวัฒนธรรมกะเหรี่ยงด้วยกันทั้งสองกลุ่ม ทำให้พลเมืองชาวกะเหรี่ยงไม่เปิดเผยซึ่งกันและกัน สิ่งที่เร่งทำคือต่างข้ามแดนมาหารายได้ โดยผ่านเอเย่นต์คนไทย ที่ได้ผลประโยชน์จากการมีอำนาจเหนือชนต่างด้าวคือได้รับเงินค่าหัวคิว ได้รับความเกรงใจ(เพราะชาวกะเหรี่ยงต่างด้าวต้องการจะฝากลูก – หลานไปทำงาน) ได้รับการยกย่อง(ชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นบุญคุณ) และมีโอกาสเรียกจ้างแรงงานถูก ๆ ในลักษณะแรงงานเถื่อน¹ ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าจะมีเครือข่ายแรงงานไกลถึงอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรี กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี สมุทรสาครและอีกหลายจังหวัดในภาคตะวันออกและภาคใต้ นายจ้างชาวไทยนิยมจ้างแรงงานกะเหรี่ยงในงานที่ใช้แรงงานต่าง ๆ เช่น งานยกของ งานในปั้มน้ำมัน งานในสวน งานเลี้ยงวัว งานในเรือประมงและงานใช้แรงงานอื่น ๆ แรงงานชาวกะเหรี่ยงมักพุดน้อย มีความขยันและอดทนสูง แรงงานชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้จะนำเงิน ของใช้และเสื้อผ้าสมัยใหม่กลับไปสู่ชุมชนบ้านเกิด² ทำให้ผู้คนใน

¹ “ลุยแรงงานเถื่อน,” ใน สายใยไทย-พม่า. 4(10): หน้า 8; ตุลาคม 2544.

² เบอร์มา อิชู. สายใยไทย-พม่า. 4(8) : หน้า 1; สิงหาคม 2544.

หมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้แล้วการเข้ามาซื้อของในเขตประเทศไทยได้ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีสภาพการดำรงชีพที่ดีขึ้น

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนสามารถเข้ามาซื้อของในระดับหมู่บ้านหลายจุด เช่น ช่องเขากระโจม หัวยูด ช่องเขาตะโกบน ช่องเขาบ้านพระกำ ช่องเขาบ่อหิวและช่องเขาหัวคอกหมู ด้านตรงข้ามอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ช่องเขาด่านบ้องดี ช่องด่านสิงห์ ช่องทางจระเข้เผือก ช่องทางลุ่ม ลุ่ม อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี บ้านหนองหลวง อำเภออุ้มผาง บ้านพะดี บ้านวะเล้งเหนือ บ้านวะเล้งใต้ บ้านมอเกอร์ไทย หมื่นถาชัย หัวยั้ง ะพอ ช่องแคบ ชุนหัวยั้งช่องแคบและอีกหลายแห่งในเขตอำเภอพบพระ บ้านแม่ก๊าด บ้านแม่ดาว บ้านแม่กุ อำเภอแม่สอด บ้านแม่จะรา บ้านคะเนจื่อ อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง บ้านท่าสองยางเก่า ท่าลุงปุ่น บ้านสบเมย บ้านแม่สามแลบ บ้านท่าคาฝั่ง อำเภอแม่ลาน้อยและอีกหลายแห่งอีกมากในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ชุมพร แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่และเชียงราย เพราะเส้นทางสายอำเภอแม่สอดไปจนถึงอำเภอปายนั้น เป็นเส้นทางเลียบริมชายแดน ที่คนในฝั่งประเทศไทยและในเขตอิทธิพลของกะเหรี่ยงอิสระเดินข้ามไปแลกเปลี่ยนสิ่งของได้ตลอดเวลา

ในช่วงการเปิดพรมแดนไทยเสรีภายใต้นโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้านี้ ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีการค้าไม้ท่อน ไม้สักแปรรูป ไม้ไผ่รวก ไม้ไผ่รวก และการทำเฟอร์นิเจอร์โดยกว้างขวาง เพราะชาวกะเหรี่ยงสามารถเข้ามาซื้อสารเคมีและเครื่องมือ ที่ใช้ในการประกอบเฟอร์นิเจอร์ได้สะดวก เช่น แชลแลค ดินสอพอง น้ำยาเคลือบเนื้อไม้ น็อต สกรู เครื่องไสไม้ไฟฟ้าและเลื่อยไฟฟ้า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีรายได้จากการทำอุตสาหกรรมไม้ต่าง ๆ กลุ่มคนวัยแรงงานอีกจำนวนมากได้เข้ามาทำงานตามแนวชายแดนไทยในลักษณะผิดกฎหมาย เพื่อแลกค่าแรงราคาถูก นำเงินบาทเข้าไปใช้จ่ายในประเทศ แรงงานชาวกะเหรี่ยง ชื่อสัตย์และอดทน ไม่มีข้อต่อรองมาก¹ ยอมรับค่าจ้างตั้งแต่วันละ 40 – 80 บาท ในขณะที่ช่วงเวลาดังกล่าวนี้อำนาจของคนไทยอยู่ในราคาประมาณวันละ 120 – 200 บาท (ตามประกาศของอัตราค่าแรงขั้นต่ำ) นอกจากนี้แล้วแรงงานชาวกะเหรี่ยงยังทนพักอยู่ในเพิงเล็ก ๆ แคบ ๆ และใช้ชีวิตอย่างสงบและเรียบง่ายเหมือนอยู่ในป่า นายจ้างท้องถิ่นตามแนวชายแดนนิยมจ้างแรงงานชาวกะเหรี่ยงมากกว่าแรงงานพม่า (ซึ่งคนไทยชายแดนกล่าวกันว่าชาวพม่าจะดูอารมณ์ร้อน และรู้เท่าทันคนไทย) นอกจากนี้แล้วการเปิดพรมแดนก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีรายได้จากการค้าขายและการปลูกพืชผักมาขายในเมืองไทยราคาถูก ๆ อีกด้วย

1.3.1. การผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ

ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนกะเหรี่ยงพุทธมีการปลูกพริก หอมและกระเทียมส่งมาขายให้คนไทย โดยเฉพาะพริกของชาวกะเหรี่ยงจะรสชาติดี แห้ง ไม่เป็นเชื้อรา คนไทยนิยมซื้อกันมาก จนพริก

¹ สัมภาษณ์วรรณิ อริยะเครือ, วสันต์ธีรสารท์ บ้านใหม่ ตำบลแม่ด้วน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

กะเหรี่ยงมีราคาแพงกว่าพริกคนไทย นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงก็เลี้ยงวัว ควาย ส่งข้ามมาขายในประเทศไทยราคาคำ กลุ่มพ่อค้าวัวและควายตามแนวชายแดนสามารถลักลอบค้าได้ง่าย เพราะมีชุมชนติดต่อกันและต่างรู้เส้นทางลับ ๆ ในป่า กลุ่มพ่อค้าจึงมีการลักลอบนำวัว ควายเข้ามาปะปน วัว ควายของท้องถิ่น โดยที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไม่สามารถจำแนกได้ ความรุนแรงของปัญหานี้ ทำให้แต่ละจังหวัดและอำเภอในชายแดน มีด่านกักกันสัตว์ระดับท้องถิ่นเพื่อป้องกันโรคติดต่อในกลุ่มสัตว์เลี้ยง ซึ่งอาจจะเป็นบ่อนทำลายการปศุสัตว์ของไทยในอนาคต แต่ก็ไม่อาจแก้ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์เลี้ยงได้ เพราะชาวกะเหรี่ยงในสองพื้นที่นี้ มีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกันดังกล่าว จึงมีการค้าขายสัตว์เลี้ยงในระบบใต้ดิน

ชาวกะเหรี่ยงพุทธในชุมชนชายแดนของประเทศพม่ามีการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีต่อกันอย่างแนบแน่น จนบางส่วนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คนสองพื้นที่จึงมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยเพื่อพึ่งพิงกันทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการค้านี้ คนไทยได้ซื้อสินค้าดีที่ราคาถูก ซึ่งหาไม่ได้ในระบบตลาดปกติในสังคมไทย นอกจากนี้แล้วสินค้าของป่า เช่น เนื้อสัตว์ป่า น้ำผึ้ง และลูกสัตว์ป่าก็เป็นสิ่งที่นำมาขายได้ดีในชุมชนชายแดนไทย-พม่า

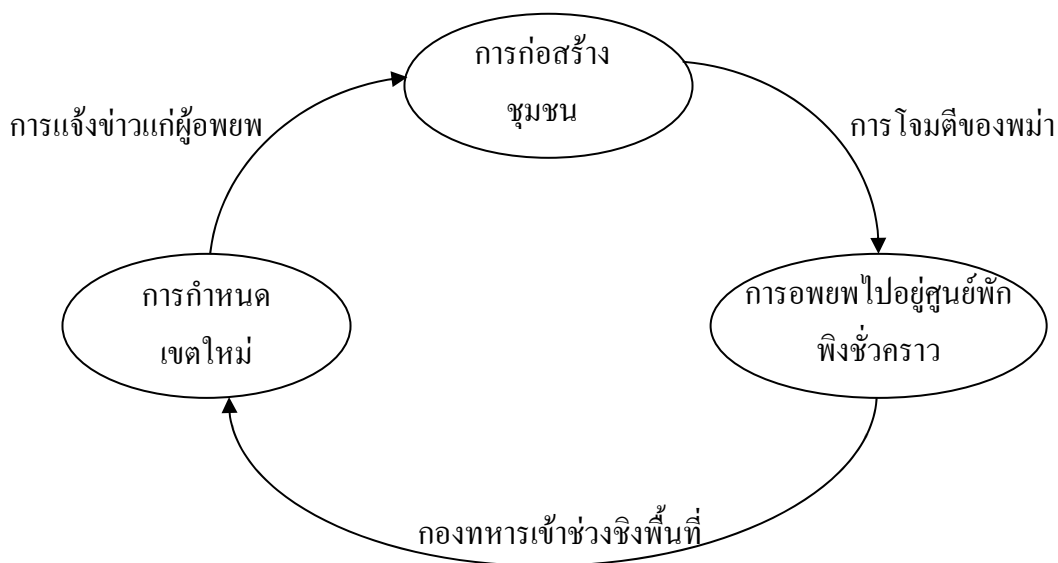
ชาวกะเหรี่ยงมักนำเนื้อและหนังสัตว์ป่า ตัวและลูกสัตว์ป่า ปลาตุหนา(ปลาสะแงะหรือปลาไหลหู) ปลากด ปลาคัง กล้วยไม้ วานหายาก ตลอดจนน้ำผึ้งมาขายให้คนไทยอยู่เสมอ เพราะคนไทยและนักท่องเที่ยวมักมีค่านิยมเปิบพิสดาร มีค่านิยมในอาหารป่าเพื่อจะทำให้มีกำลังแข็งแรงดี เช่น คนไทยและชาวต่างชาติมีค่านิยมในการรับประทานเนื้อหมูป่า เนื้อกิ้ง เนื้อเม่น เนื้อพังพอน เนื้อกระทิง ตัวนิ่ม อู้งา หมีและอื่น ๆ อีกมาก ชาวกะเหรี่ยงมักนำสินค้าป่ามาส่งให้ร้านอาหารในตัวอำเภอแถบชายแดน ซึ่งกลุ่มคนที่มีฐานะถือว่าอาหารเปิบพิสดาร เป็นอาหารจานเด็ดที่สร้างความประทับใจ และแสดงลักษณะอันโดดเด่นของพื้นที่ชายแดน¹ โดยข้าราชการ นักธุรกิจ คหบดี มักจะแนะนำให้นักท่องเที่ยว เพื่อแสดงความมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชายแดน การมีการส่งเสริมการทำอาหารเปิบพิสดารในร้านอาหารต่าง ๆ ทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว จนมีองค์กรอนุรักษ์สัตว์ป่าต้องออกมาเคลื่อนไหวให้รัฐบาลไทยเข้มงวดกับ พ.ร.บ.สัตว์ป่าคุ้มครอง และ พ.ร.บ.สัตว์ป่าสงวน ทำให้การตรวจจับการลักลอบการค้าสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าอย่างเข้มงวด ในปัจจุบันการลักลอบค้าสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าเป็นขบวนการค้าใต้ดิน ที่มีการรับส่งสินค้าในช่วงที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองลดความเข้มงวดและละเลยความสนใจ หรือเป็นการกระทำโดยผู้ซื้อและผู้ขาย ใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างแนบแน่นลักลอบกระทำการซื้อและขายโดยมีการชุกซ่อนของกลางอย่างแยบยล

¹ กรณีคนร้ายยิงรถจักรยานที่กิ่งอำเภอบ้านคาในต้นปี 2545 เปิดเผยให้เห็นการค้าของป่าระหว่างร้านขายอาหารตามแนวชายแดน เมื่อตำรวจสืบสวนพบปะมขัดแย้งการค้าของป่าระหว่างคนขับรถจักรยานคือนายทองมอญกับชาวกะเหรี่ยงอิสระ

1.4 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอรุเลย์

สภาพเศรษฐกิจในรัฐกะเหรี่ยงกอรุเลย์เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อหาอยู่หากินเป็นวัน ๆ การค้าไม้ ค้าแร่ธาตุ สินค้าเกษตร วัว ควายและสัตว์ป่า เป็นการค้าของผู้มีฐานะที่มีเครือข่ายทางสังคมในฝั่งประเทศไทย ส่วนชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะยากไร้นั้นส่วนใหญ่ยังเก็บของป่าและข้ามเข้ามาฝั่งประเทศไทยเพื่อขายแรงงานเพื่อหาเงินกลับไปซื้ออาหาร ยา และของใช้รายวันในแต่ละวัน สภาพสังคมกลางเมืองที่ยึดเชื้อ ทำให้รากฐานทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต วิธีการผลิต และระบบการตลาดที่ชัดเจน ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรุเลย์ มีกระบวนการปรับตัวต่อสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังไม่มีความมั่นคง เมื่อชุมชนต้องถูกทำลาย และถูกกวาดล้างโดยไม่มีหลักประกันในระบบกฎหมาย และการปกป้องคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชน ชาวกะเหรี่ยงทั่วไปมีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้ อาหาร ยา ของใช้และย้ายออกจากศูนย์พักพิงชั่วคราวไปสร้างเพิงเล็ก ๆ อาศัยอยู่ในเขตการคุ้มครองของทหาร ที่มีการตรวจสอบกับดักระเบิดแล้ว และเขตพื้นที่สงฆ์ระหว่างพรมแดนไทยและพม่าในหุบเขาต่างๆ¹ โดยหาหลักประกันจากการบุกโจมตีและทำลายของกองทัพพม่าแต่ประการใดไม่

แผนผัง สภาพวงจรการสร้างชุมชนในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ



เมื่อกองทัพพม่าบุกทำลายชุมชนกะเหรี่ยงอิสระในระหว่างปี พ.ศ. 2537-2538 กองทัพพม่าสามารถยึดเมืองมานะปอลอร์ เมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ค่ายบัญชาการทหารสำคัญ และชุมชน

¹ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รมต.ต่างประเทศของไทยเปิดเผยว่าพรมแดนไทย-พม่า มีการทำข้อตกลงร่วมกันเป็นระยะ 59 กิโลเมตรจากทั้งหมดกว่า 2,400 กิโลเมตร อ้างจาก “ปักปันเขตแดนไทย-4ประเทศสดุดน้ำ,” ใน สายใยไทย-พม่า. 3(2) : หน้า 8 ; ธันวาคม 2542

การค้าตามแนวชายแดนหลายแห่ง เช่น บ้านวะเล้ย้ ชุมชนตลาดมิดตรงข้ามกับบ้านท่าสองยางและอีกหลายแห่ง ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระจำนวนมาก ต้องอพยพเข้ามาอยู่ศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย เช่น ศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน ศูนย์พักพิงบ้านนุโพ ศูนย์พักพิงแม่หละ(หรือบ้านแบรเกาะ) ศูนย์พักพิงบ้านอู๋เปี่ยม ศูนย์พักพิงบ้านมอเกอร์ยางและอีกหลายแห่ง เพื่อรอให้สถานการณ์ผ่อนคลายลง เนื่องจากกองทัพพม่าถอนกำลังกลับไป ชาวกะเหรี่ยงที่ยังมีเงินเหลือ มีของใช้ที่มีค่า ก็จะเดินทางกลับไปตั้งหมู่บ้านในเขตคุ้มครองของทหาร¹ โดยสภาพเช่นนี้มีผู้คนทยอยกลับไปตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่เรื่อยๆ เพราะความต้องการอิสระภาพ และการเป็นประชาชนของหมู่บ้านที่จะเดินทางไปบ้านเมืองของตนได้โดยสะดวก

การสูญเสียที่มันที่สำคัญที่สุด คือ เมืองมานะออลอร์ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งมวลเสียขวัญ รัฐบาลพม่าได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการจัดการกับรัฐอิสระต่าง ๆ ด้วยการหันไปเจรจากับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและกลุ่มว้าอิสระ เพื่อสร้างความแปลกแยกในกลุ่มรัฐอิสระด้านพรมแดนไทย ทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและกลุ่มว้าอิสระยอมร่วมมือกับกองทัพพม่า ในการนำทางและชี้เป้าหมายฐานบัญชาการของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ (ซึ่งในระยะหลังเหลือเพียงกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์เป็นส่วนใหญ่)

การที่กองทัพพม่าสามารถเจรจาอย่างบรรลุผลกับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและว้าอิสระ ทำให้สถานะของรัฐกะเหรี่ยงอิสระเปลี่ยนไป และทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นช่วงเวลาที่เราเรียกว่าที่สุดในประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยงอีกครั้งหนึ่ง เมื่อชาวกะเหรี่ยงที่กำลังอยู่ในภาวะสงครามเกิดการแตกแยกกันเอง โดยใช้เงื่อนไขทางศาสนาที่กองทัพพม่าได้ใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความแปลกแยก² อันจะเป็นการบั่นทอนความแข็งแกร่งของรัฐกะเหรี่ยงอิสระที่เป็นกองกำลังอิสระที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเขตประเทศพม่าในระหว่างปีพ.ศ.2530 – 2537

การสู้รบครั้งใหญ่ที่สุดของพม่าต่อกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ ในปี พ.ศ. 2537 – 2538 ติดตามด้วยการตามถล่มกองกำลังกะเหรี่ยง God's Army ที่ถูกคามประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2543 ทำให้กองทัพพม่าทำลายชุมชนสำคัญของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระได้มากที่สุด จากนั้นกองทัพพม่าก็เปลี่ยนยุทธศาสตร์ โดยให้มีฐานปฏิบัติการทหารอยู่ตามชายแดนในเขตอิทธิพลของกะเหรี่ยงอิสระหลายจุด เช่น บริเวณบ้านแม่แทนเดิม (ตรงข้ามฝั่งอำเภอสวนผึ้ง) บริเวณตลาดมิด(ฝั่งตรงข้ามอำเภอท่าสองยาง) บริเวณตลาดมิดตรงข้ามบ้านท่าสองยาง บ้านวะเล้ย้ ตรงข้ามฝั่งอำเภอพบพระและอีกหลายจุด ทำให้กองทัพพม่าและกองทัพกะเหรี่ยงอิสระมีการวางกับดักระเบิดเพื่อรักษาเขตพื้นที่ ยังผลให้ชาวบ้านกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งไม่กล้าเดินทางกลับไปตั้งรกราก³ ยังคงทนรอเวลาสถานการณ์ผ่อนคลายในศูนย์พักพิงชั่วคราวอีกต่อไป ส่วนกลุ่มที่เดินทางกลับไปตั้งรกรากก่อน ก็ประสบปัญหาในการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพอย่าง

¹ แหล่งเดิม.

² Far Eastern Economic Review. : 23-25 ; 28 January 1993.

³ เจตนา จิตรจุล. “ผู้อพยพ,” ใน สายใยไทย-พม่า. 4(6) : หน้า 4 ; มิถุนายน 2544.

ยิ่ง การขาดแคลนอาหารอย่างมากทำให้ชาวกะเหรี่ยงหลายหมู่บ้านฆ่าและเนื้อสุนัขเป็นอาหาร เพื่อประทังชีวิต

ชาวกะเหรี่ยงที่เดินทางกลับไปตั้งรกรากอยู่ในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ส่วนใหญ่ไปสร้างเพิงรวมกันเป็นกลุ่มประชิดชายแดนไทย โดยอาศัยน้ำในลำน้ำเมยและลำน้ำสาละวินเป็นแหล่งอาบกิน (ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าในชายแดนไทยและพม่า ทำให้แม่น้ำเมยและแม่น้ำคง(สาละวิน) มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ชาวกะเหรี่ยงมักสร้างสะพานไม้เล็ก ๆ ยื่นลงไปแม่น้ำสำหรับอาบน้ำในเวลาบ่ายและเย็น) เมื่อสร้างชุมชนแล้วชาวกะเหรี่ยงอิสระมักสร้างเครือข่ายกับชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ ที่มักมีการค้าขายกับฝั่งประเทศไทย(ตามเส้นทางการค้าไม้) ได้อย่างเปิดเผย¹

ชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่กะเหรี่ยงอิสระ จำเป็นต้องติดต่อกับชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ ที่กองทัพพม่าส่งขึ้นมามาตั้งรกรากในบริเวณประชิดชายแดนไทย เพราะชุมชนกะเหรี่ยงพุทธไม่ถูกคุกคามจากกองทัพพม่า จึงกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าสามารถข้ามฝั่งมาซื้อปลา หอยทะเล เนื้อหมู เครื่องใช้และเครื่องคั้มต่าง ๆ ที่เมืองแม่สอด เข้าไปวางขายในชุมชนกะเหรี่ยงพุทธได้โดยสะดวก การวางกับดักกระเปิดของกลุ่มทหาร ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงคริสต์ไม่สามารถออกหาของป่าและทำการเพาะปลูกในบางพื้นที่ได้ ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ต้องลักลอบเข้ามาทำงานในฝั่งประเทศไทย เข้ามาหาเก็บของป่าในประเทศไทย ตลอดจนลักขโมยผัก และเสื้อผ้าเก่าที่ตากไว้ตามริมรั้วไปประทังชีวิต ทำให้หลายหมู่บ้านในเขตประเทศไทยได้รับความเดือดร้อนอย่างยิ่ง เช่น ประชาชนในบ้านวะเลย์ได้ วะเลย์เหนือ แม่ออกสู มอเกอร์ไทย ยะพอ พะดี หมิ่นถาชัย แม่โกนเกน ช่องแคบและอื่น ๆ อีกหลายแห่ง ทำให้สถานการณ์ของความแปลกแยกทางเชื้อชาติในกลุ่มคนต่างสัญชาติในบริเวณชายแดนของประเทศไทยและพม่าได้ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงนี้

1.4.1 ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธกับการสร้างชุมชน

ชาวกะเหรี่ยงพุทธยอมรับข้อตกลงร่วมมือกับกองทัพพม่า ในการปราบปรามกองกำลังกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยงอิสระ (ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ เรียกว่ากะเหรี่ยงคริสต์) ส่วนใหญ่เป็นการตีความทางการเมืองของกลุ่มผู้นำทางทหารที่น่าพาไป เป็นสภาพสงครามซึ่งมวลชนมากกว่าการแบ่งประชาชนเพื่อขึ้นทะเบียนสำมะโนครัวที่แท้จริง เพราะทั้งกะเหรี่ยงคริสต์และกะเหรี่ยงพุทธต่าง ๆ ก็ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นพลเมืองของพม่าเหมือนกัน ในส่วนของประชาชนนั้นชาวกะเหรี่ยงมักมีสำนึกในการเป็นคนกะเหรี่ยง อยู่ในวิถีทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ใช้ภาษากะเหรี่ยง มากกว่าการคิดจะแบ่งแยกกันเอง แต่เมื่อกลุ่มแกนนำกำหนดเขตพื้นที่และทำข้อตกลงเรื่องกฎเกณฑ์ กลุ่มประชาชนในหมู่บ้านก็ไม่ขัดขวางกลุ่มแกนนำทั้งที่ในสภาพที่แท้จริงแล้ว กลุ่มกะเหรี่ยงกลุ่มใหญ่ที่สุดนั้นเป็นกลุ่มที่นับถือผีสงและรุกขเทวดา(Animism) แต่ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ก็มีความสัมพันธ์กับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ และกลุ่ม

¹ รายการข่าวภาคค่ำ. สถานีโทรทัศน์สีกอ.ส.ม.ท. ช่อง 3. วันที่ 4 มีนาคม 2545. เวลา 17.30-18.00 น.

นักสอนศาสนา(มิชชันนารี) ที่คอยให้ความช่วยเหลือเรื่องยา อาหารและการคุ้มกันภัยจากกองกำลังของพม่าหรือกองกำลังติดอาวุธกลุ่มต่างๆ ที่สังหารหมู่ชาวกะเหรี่ยงเพื่อสร้างสถานการณ์ หรือเพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมือง

ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งต้องตกลงร่วมมือกับกองทัพพม่า เพราะไม่อาจทนความกดดันในการอพยพย้ายหมู่บ้านในสงครามอันยืดเยื้อ และการอยู่ในวิถีทางศาสนาพุทธแบบดั้งเดิม ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ผูกพันกับวัด เจดีย์และถิ่นฐาน จึงไม่ต้องการรื้อถอนไปตามรอยตะเข็บชายแดนของประเทศไทยและพม่า ประกอบกับองค์กรศาสนาต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือชาวกะเหรี่ยง โดยมีคนจำนวนมากยอมเปลี่ยนศาสนา ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มที่เคยอยู่หมู่บ้านเก่าแก่ไม่ยอมละทิ้งวิถีปฏิบัติในประเพณีดั้งเดิม แม้ว่าในบางส่วนของวิถีชีวิต และในบางพื้นที่ชาวกะเหรี่ยงคำนึงถึงความปลอดภัยของชนชาติกะเหรี่ยงมากกว่าเรื่องศาสนา หรือเรื่องผลประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม สภาพชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าก็ไม่ได้มีรูปแบบเดียวกันทั้งหมด บางชุมชนนั้นอยู่ติดศูนย์บัญชาการทางทหาร คนนิยมในการมีการศึกษา การมีอำนาจทางการเมือง และการสร้างรูปแบบเพื่อใช้ต่อรองกับพม่า แต่บางชุมชนก็อยู่ในป่าลึก มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าแล้ว เมื่อมีการจู่โจมรุนแรงเรื่องลัทธิความเชื่อ โดยนำข้อต่อรองเรื่องความปลอดภัยมาเป็นข้อแลกเปลี่ยน ก็ทำให้มีปัจจัยสำคัญที่สร้างความกดดันต่อความสัมพันธ์อันเก่าแก่ จนผลสุดท้าย กลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงพุทธก็เลือกเอาความปลอดภัยของชุมชน เพื่อการได้มี

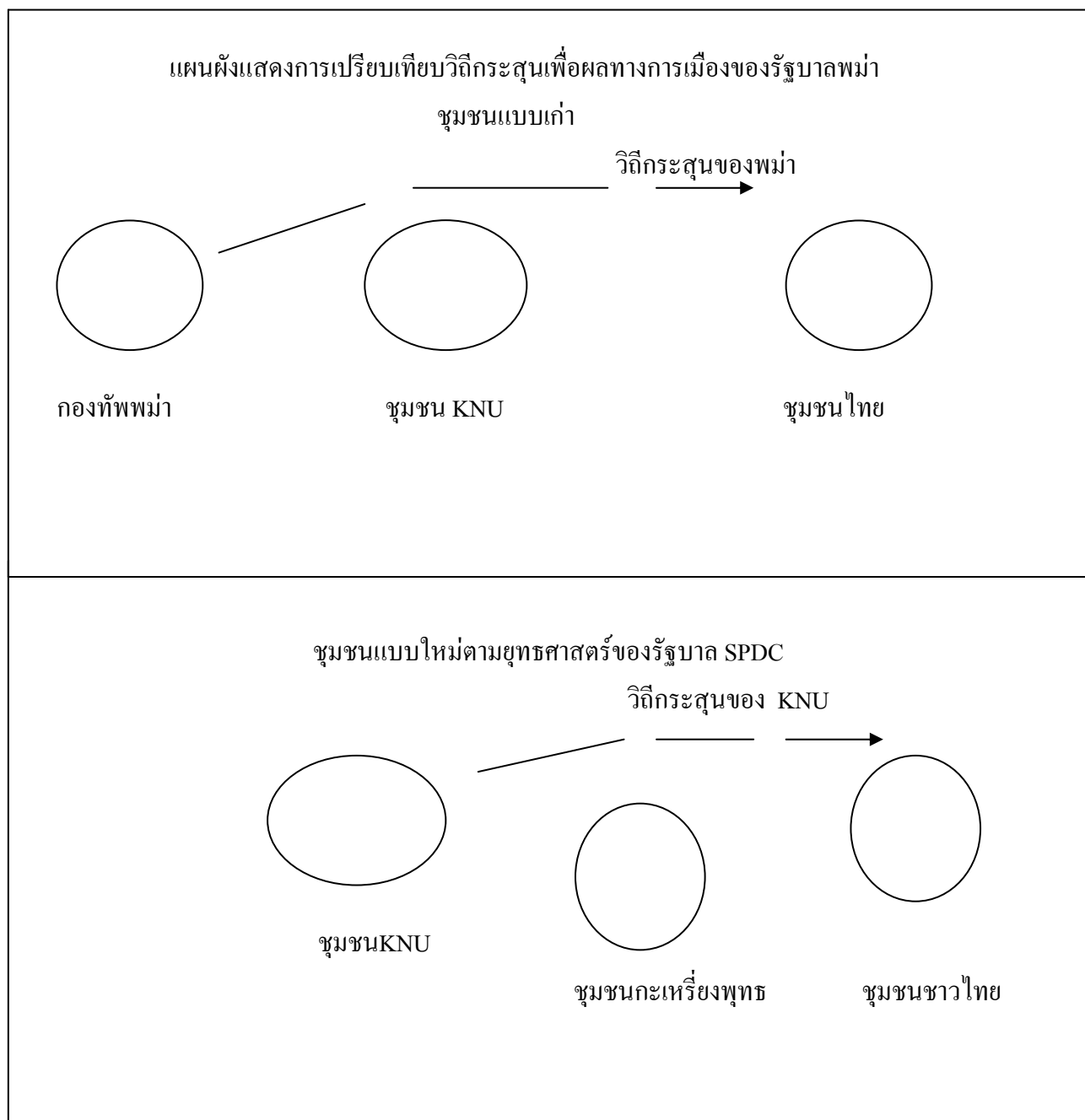
โอกาสสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชุมชนสืบไป

ตารางชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศสหภาพพม่า ในระหว่าง พ.ศ. 2537-2543

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	เขตอิทธิพล	สภาพปัจจุบัน
1.	บ้านแม่แทน	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกทำลายไปแล้ว
2.	บ้านกัมมะป่อ	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกทำลายไปแล้ว
3.	เมืองแม่สะมี	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกทำลายไปแล้ว
4.	เมืองแม่เพี้ยใหญ่	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกทำลายไปแล้ว
5.	เมืองแม่เพี้ยเล็ก	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกทำลายไปแล้ว
6.	วะเลย์คี	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ยังคงอยู่
7.	ทิลาแง	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ยังคงอยู่
8.	ทิตาบลู	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกพม่ายึดได้แล้ว
9.	ไมโคะ	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกพม่ายึดได้แล้ว
10.	ไมโคะคี	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกพม่ายึดได้แล้ว
11.	ยาลาลา	เขตอิทธิพลรัฐกอกูเล-KNU	ถูกพม่ายึดได้แล้ว
12.	บ่องสะเค็ง	เขตอิทธิพลกะเหรี่ยงพุทธ	ยังคงอยู่

13.	โก๊ะโก๊ะ	เขตอิทธิพลกะเหรี่ยงพุทธ	ยังคงอยู่
14.	ปาโมเก้	เขตอิทธิพลกะเหรี่ยงพุทธ	ยังคงอยู่

ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธถูกรัฐบาลพม่าส่งให้มาตั้งชุมชนติดชายแดนไทย เพื่อหวังผลทางยุทธศาสตร์ เพราะเมื่อชุมชนกะเหรี่ยงพุทธตั้งถิ่นฐานประชิดชายแดนจนใกล้ชุมชนไทยได้มากกว่า



ชุมชนกะเหรี่ยงคริสต์แล้ว ก็จะเป็นการตัดเส้นทางติดต่อกับชุมชนไทยของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์สามารถตรวจสอบการเคลื่อนไหวของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วก็จะทำให้วิถี

กระสุนของกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ที่ยิงเข้าไปในเขตประเทศพม่า เปลี่ยนทิศทางเป็นยิงเข้ามาทางประเทศไทย เพราะกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ยังปืนใส่กะเหรี่ยงพุทธ ซึ่งหากมีกระสุนพลัดตกใส่บ้านเรือนราษฎรไทยก็จะทำให้รัฐบาลไทยและคนไทยมีความขัดใจกับกะเหรี่ยงคริสต์ และปิดเส้นทางในเขตกะเหรี่ยงคริสต์ต่างๆ ดังมีแผนผังของการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ต่อไปนี้

ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธอาจถูกกองทัพพม่าเข้ามาตรวจสอบเป็นครั้งคราว แต่ภายใต้ข้อตกลงกันระหว่างกลุ่ม ก็เป็นเรื่องยากที่จะกำหนดระบบความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่ม ฐานะและบทบาทของแต่ละกลุ่ม ในเวลาที่กำลังเกิดสงครามกลางเมืองเช่นนี้ คงมีเพียงผู้นำกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและกองทัพพม่าเท่านั้นที่สามารถกำหนดความสัมพันธ์ต่อกันในแต่ละช่วงได้ แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า หลังการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงพุทธขนาดใหญ่ที่บ้านวะเลย์ ตลาดมืด ทิบบอโบ ผังตรงข้ามบ้านแม่ด้าน และตลาดมืดผังตรงข้ามบ้านท่าสองยางเพียง 4 – 5 ปีที่ผ่านมามีร้านค้าจำนวนมากเริ่มสร้างใหม่แบบถาวร และมุ่งหลังคาสังกะสี แสดงจุดยืนที่มั่นคงในการก่อตั้งชุมชนขนาดใหญ่ประชิดชายแดนไทย เพื่อให้คนข้ามมาซื้ออาหาร ยา ของใช้และข้ามมาขายแรงงานได้โดยสะดวก ส่วนปัญหาที่จะเกิดขึ้นแทรกซ้อนตามชายแดนนั้นเป็นเรื่องในการจัดการของรัฐบาลไทยเท่านั้น เพราะในสภาพทั่วไป คนไทยข้ามไปเที่ยวฝั่งประเทศพม่าในแต่ละวันน้อย แตกต่างกับจำนวนของชาวกะเหรี่ยงพุทธ และนักศึกษาพม่าที่ข้ามมาซื้อของชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก

1.4.2 สภาพสินค้าและระบบการค้าในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า

สภาพการค้าในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่ากับชุมชนชายแดนของไทย เป็นการค้ำอกระบบที่ไม่มีปริมาณสินค้าผ่านเข้าออกที่แน่นอน¹ การค้าที่มีการควบคุมภาษีและปริมาณนั้นรัฐไทยทำได้ในเฉพาะด่านศุลกากรและหอการค้าจังหวัดตากที่ด่านอำเภอแม่สอดเท่านั้น ส่วนสภาพการค้าในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่ากับฝั่งไทยนั้น เป็นการเข้ามาจับจ่ายซื้อของในตลาดนัด หรือนั่งรถโดยสารสายวะเลย์ – แม่สอด หนองหลวง – อุ่มผางและอุ่มเปี่ยม – แม่สอด ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่าที่เป็นพ่อค้าหรือผู้เคยเดินทาง ก็จะนั่งรถโดยสารเข้าไปในเมืองแม่สอดได้ตามปกติ ส่วนใหญ่มักเดินทางกลับโดยไม่ค้างคืน (แต่ก็มีบางส่วนที่เข้ามาค้างคืนกับญาติซึ่งเป็นแรงงาน นักสอนศาสนาและเครือข่ายนักศึกษาพม่าที่เข้าหอพักอยู่ในอำเภอแม่สอด จนตลาดใหม่พลาซ่าริมเมฆของอำเภอแม่สอดสอนทั้งแถบเป็นเขตพบปะของผู้คนหลากหลายกลุ่มในประเทศพม่า) ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า จะเข้ามาเดินในหมู่บ้านเขตประเทศไทยเป็นกลุ่ม ๆ โดยไม่มีท่าทางหวาดกลัว บางกลุ่มก็เดินลุยแม่น้ำเมยข้ามมาตามทุ่งนา เพื่อเก็บผักถูด ผักหนาม ผักเฟรินส์ บอน ผักกระถินและหาเห็ดต่าง ๆ ในฝั่งประเทศไทย เพราะไม่มีการฝังกับดักระเบิดเหมือนในฝั่งประเทศพม่า ซึ่งพวกหาของป่ามักโดนกับดักระเบิดขาขาด และเสียชีวิตอยู่

¹ “สรุปประเด็นข่าว,” ใน สายใยไทย-พม่า, 2(12): หน้า 7 ; ตุลาคม 2542.(อ้างถึง ผู้จัดการรายวัน, วันที่ 18 ตุลาคม 2542)

เป็นจำนวนมาก หลังการสู้รบของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระกับกองทัพพม่าในปี พ.ศ. 2537 – 2538 เป็นต้นมา ส่วนสินค้าที่ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่านิยมซื้อไปจากประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นของกิน ของใช้ ยา และนำยาเคมีภัณฑ์ทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ ดังแสดงรายละเอียดในตารางอันดับต่อไป

ตาราง แสดงรายละเอียดสินค้าที่ชุมชนกะเหรี่ยงซื้อจากฝั่งประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สถานที่ซื้อ
1.	สบู่	ซื้อได้ทั่วไป
2.	ยาสีฟัน	ซื้อได้ทั่วไป
3.	น้ำปลา	ซื้อได้ทั่วไป
4.	เกลือ	ซื้อได้ทั่วไป
5.	หมาก	ตลาดแม่สอด , ท่าสองยาง
6.	พลู	ซื้อได้ทั่วไป
7.	ปูนแดง , ปูนขาว	ซื้อได้ทั่วไป
8.	ยาเส้น	ซื้อได้ทั่วไป
9.	กะปิ	ซื้อได้ทั่วไป
10.	ไข่ , ไข่เค็ม	ซื้อได้ทั่วไป
11.	สุราขาว , สุราแดง	ซื้อได้ทั่วไป

ตาราง แสดงรายละเอียดสินค้าที่ชุมชนกะเหรี่ยงซื้อจากฝั่งประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สถานที่ซื้อ
12.	เบียร์ต่าง ๆ	ซื้อได้ทั่วไป
13.	เครื่องดื่มชูกำลัง	ซื้อได้ทั่วไป
14.	น้ำอัดลมขวด , กระป๋อง	ซื้อได้ทั่วไป
15.	ปลากระป๋อง	ซื้อได้ทั่วไป
16.	มะพร้าวลูก , ชูดแก้ว	ตลาดในตัวอำเภอ
17.	ผงชูรส	ซื้อได้ทั่วไป
18.	โสร่งและผ้าขาวม้า	ตลาดนัด ตลาดแม่สอด
19.	เสื้อและกางเกงสมัยใหม่	ตลาดนัด ตลาดแม่สอด
20.	เนื้อหมู	ตลาดแม่สอด
21.	เนื้อไก่	ตลาดแม่สอด
22.	ปลาต่าง ๆ	ตลาดแม่สอด
23.	ตะปู , สังกะสี	ตลาดในระดับอำเภอ

24.	รถจักรยานยนต์	ตลาดแม่สอด
25.	นาฬิกา	ตลาดแม่สอด
26.	เครื่องใช้ใส่ของพลาสติก	ตลาดแม่สอด
27.	น้ำแข็ง	ซื้อได้ทั่วไป

ตาราง แสดงรายละเอียดสินค้าที่ชุมชนกะเหรี่ยงซื้อจากฝั่งประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สถานที่ซื้อ
28.	กาแฟสำเร็จรูป	ซื้อได้ทั่วไป
29.	ขนมสำเร็จรูป	ซื้อได้ทั่วไป
30.	อาหารถุง	ตลาดริมเมย , ท่าสองยาง
31.	น้ำยาซักเงา	ตลาดแม่สอด
32.	ดินสอพอง , กาวทาไม้	ตลาดแม่สอด
33.	เลื่อย , กบ , ส่วนไฟฟ้า	ตลาดแม่สอด
34.	น้ำตาล	ซื้อได้ทั่วไป
35.	ข้าวสาร	ตลาดนัด , ตลาดแม่สอด
36.	เงาะโรงเรียน	ซื้อได้ทั่วไป
37.	ส้มเขียวหวาน , ฝรั่งและส้มโอ	ซื้อได้ทั่วไป
38.	เหล็กเส้น	ซื้อจากแม่สอด , พบพระ และ
39.	ปูนและทราย	บริษัทที่ขออนุญาตค้าข้ามแดน
40.	น้ำมันพืช	ซื้อผ่านบริษัทที่ขออนุญาตค้าข้ามแดน
41.	รองเท้าแตะ	ซื้อได้ทั่วไป
42.	ถ่านไฟฉาย และ กระบอกไฟ	ซื้อได้ทั่วไป
43.	ฉาย	ซื้อได้ทั่วไป
44.	ปากกา	ซื้อได้ทั่วไป

สินค้าในชุมชนกะเหรี่ยงประมาณ 85 % เป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย มีสินค้าที่ชาวกะเหรี่ยงผลิตเอง หรือเก็บได้มาจากป่า พบได้น้อย มีวางขายปะปนสินค้าไทยไม่กี่ชนิด เท่าที่พบมากที่สุดขอแสดงเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง แสดงสินค้าของประเทศไทยที่พบในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สภาพการซื้อขาย
1.	สุราไทย	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
2.	ผงซักฟอก	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
3.	ไม้ขีดไฟ	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
4.	โซ่ร่ง	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
5.	ผ้าขาวม้า	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
6.	เบียร์ที่ผลิตในไทย	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
7.	น้ำยาเคมีเคลือบไม้	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
8.	น้ำอัดลม	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
9.	ขนมแห้ง	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
10.	ปลากระป๋อง	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
11.	เครื่องดื่มชูกำลัง	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
12.	เนื้อหมู	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
13.	เนื้อไก่	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
14.	เนื้อปลา	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
15.	ยาแก้ไอ	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
16.	ผักสดต่าง ๆ	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
17.	ข้าวสาร	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
18.	เสื้อผ้า	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก

ตาราง แสดงสินค้าของประเทศไทยที่พบในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	สภาพการซื้อขาย
19.	ปากกา – ดินสอ	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
20.	ตะปู	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
21.	สังกะสี	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
22.	ผงชูรส	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก
23.	รองเท้าแตะ	ซื้อขายเป็นสินค้าหลัก

การค้าของชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า เป็นการตั้งร้านเป็นเขตตลาดในชุมชนใหญ่ ๆ ส่วนชุมชนขนาดเล็ก ชาวกะเหรี่ยงจะหิ้วสินค้าเดินขาย หรือแลกกับเงินไทยหรือสิ่งของมีค่าอื่น ๆ ตามแต่จะตกลงกันได้ ของใช้บางอย่างนั้นชาวกะเหรี่ยงมีความต้องการพอ ๆ กับเงินไทย เช่น นาฬิกา วิทยุ

เสื้อผ้า กางเกงและของใช้อื่น ๆ ในตลาดชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า จะพบว่าชาวกะเหรี่ยงมีการใช้สิ่งของเครื่องใช้ด้วยความประหยัด เช่น ถังสีรั้ว กาละมังพลาสติกที่แตก ถาดพลาสติกที่บิ่น ถังน้ำแข็งเก่า ปลาและปลาทุที่ส่งกลิ่นเหม็นแล้ว ก็ยังมีการวางขายอยู่ในตลาดของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความขาดแคลนและการอพยพโยกย้ายชุมชนอยู่หลายครั้ง ทำให้ทรัพย์สินต่างๆ ได้รับความเสียหาย นับเป็นสภาพที่ซ้ำเติมให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงประสบปัญหามากยิ่งขึ้น

ผู้ที่ทำการค้าในชุมชนชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า แต่หากมีสินค้าที่สามารถขายได้ ชาวกะเหรี่ยงก็จะช่วยกันแบกหามหรือถือเดินไปขายทั้งครอบครัว บางครอบครัวก็ให้ลูกเดินขายตามหมู่บ้าน บางกลุ่มก็มีการฝากทหารที่ลาดตระเวนขาย เช่น สมุนไพร เนื้อสัตว์ป่า และของป่าเป็นต้น ทุกคนในสังคมชาวกะเหรี่ยงต้องการเงินบาทเอาไว้เป็นหลักประกันของครอบครัวในยามเกิดการยกเลิกค่าจ้างปะทะกับกองทัพพม่า หรือเกิดการช่วงชิงพื้นที่กันเองระหว่างกะเหรี่ยงพุทธกับกะเหรี่ยงอิสระรัฐกอญูเลย์ (ซึ่งเกิดขึ้นในระยะหลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป) นอกจากนี้แล้วเงินบาทก็จะประกันความอดอยากของครอบครัวได้ เพราะหากมีเงินบาท ชาวกะเหรี่ยงก็สามารถข้ามแม่น้ำเมยมาซื้อของกินและของใช้ ในฝั่งประเทศไทยได้ทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะสินค้าบางอย่างที่ราคาแพงมากในฝั่งประเทศพม่า เช่น กะปิ ผงชูรส ปลาตาก เนื้อหมู แต่สินค้าเหล่านี้มีราคาไม่สูงมากในประเทศไทย

ร้านค้าที่ร่ำรวยที่สุดในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมย นอกจากโรงงานค้าเฟอร์นิเจอร์และโรงไม้แล้ว ก็จะเป็นร้านขายผ้าและร้านขายของแห้งจากฝั่งประเทศไทย เพราะล้วนแต่รวบรวมสินค้าที่มีราคาแพงที่สุดเอาไว้ โดยราคาผ้าและของแห้ง (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป) มีราคาเท่ากับในตลาดอำเภอแม่สอดของประเทศไทย ทั้งนี้ เพราะผ้าถุง ผ้าห่มและย่าม ส่วนหนึ่งชาวกะเหรี่ยงได้ซื้อจากร้านในอำเภอแม่สอดไปวางขายอีกที ผ้าทอและผ้าปักที่เป็นงานฝีมือส่วนใหญ่เป็นย่ามและเสื้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการต้องออกหาอาหารไว้กินในแต่ละวัน ทำให้ไม่มีเวลาเข้ามาซื้อเส้นด้ายไปนั่งทอผ้า ซึ่งต้องการใช้เวลานานกว่าจะทอเสร็จในแต่ละชิ้น สภาพทั่วไปจึงพบการทอผ้าแบบกะเหรี่ยงในชุมชนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมยน้อยกว่าในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศไทย

ชาวกะเหรี่ยงในเขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธในเขตประเทศพม่า มักออกมาซื้อของในตลาดในเวลาเย็น เพราะเวลาเข้าถึงเที่ยงเป็นเวลาที่ออกหาของป่า เพื่อเก็บผัก เก็บเห็ด เก็บใบพลวงเห็ดต่าง ๆ หาปลา หาปู กบ เขียด หอยและปลาไหล และสิ่งอื่น ๆ ที่กินได้¹ โดยไม่มีการวางแผนที่แน่นอน การเดินหาของกินในป่า จะเป็นการเดินตามช่องทางที่คุ้นเคย เพื่อหาเก็บของสิ่งที่พอกินได้ไม่พินและใบพลวงกลับมารวบรวมไว้ที่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านฟากไม้ไผ่ หลังคามุงใบตองตึง (หรือตบใบพลวง) เมื่อได้ของป่ามาแล้วชาวกะเหรี่ยงจะรู้ว่ายังขาดอาหารใดก็จะมีกรซื้อมาเพิ่มเติม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องเทศและข้าวสาร เพราะเมื่อออกหาอาหารในป่า ชาวกะเหรี่ยงจะมีความชำนาญในการ

¹ สายใยไทย-พม่า. 5(2): หน้า 1; กุมภาพันธ์ 2545.

หาของป่า การล่าสัตว์ การมีความรู้เรื่องฤดูกาลสืบทอดกันมานั้นช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงหาของป่าได้อย่างพอกินและบางครั้งหาได้ปริมาณมาก ๆ ก็จะแบ่งไปขายที่ตลาดอีกด้วย

ในแต่ละฤดูกาลชาวกะเหรี่ยงจะมีความรู้ความชำนาญ สืบทอดกันเป็นวิถีชีวิตในการหาของป่าและล่าสัตว์ เช่น ช่วงฤดูร้อนต่อกับฤดูฝน จะมีน้ำผึ้งและเห็ดป่าและเมื่อฝนเริ่มตกก็จะมีหน่อไม้ ผักหวานทอดใบอ่อน มีเห็ดฤดูฝนขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น เห็ดเปราะ เห็ดไข่ม้วน เห็ดรังผึ้ง เห็ดไค เห็ดที่มีสีแดงสีดำและอื่น ๆ ในช่วงต้นฤดูฝนปลาจะขึ้นมาแม่น้ำทวนกระแสน้ำขึ้นไปวางไข่ พอถึงฤดูแล้งฝนแห้งจะเป็นช่วงล่าสัตว์ เช่น การปีนหาไข่ ลูกนก และดักนกมาเป็นอาหาร นอกจากนี้แล้วสัตว์อื่น ๆ ก็จะออกมาทำ ร่องรอยให้สังเกตได้ตามป่า เช่น หนู ค่าง กระรอก กระเจิง กระต๊อ(หน่าย) เม่น ค้างคาว กระแต อีเห็น กิ้งก่า แอ้ หมูป่า ไก่ป่า เก้ง หมูและอื่น ๆ อีกมาก ที่เริ่มออกจากรังมาทำเครื่องหมายเส้นทางตามป่า ชาวกะเหรี่ยงมักล่าสัตว์เหล่านี้มาเป็นอาหาร โดยการใช้นูหรือปืนนกสับยิงในช่วงเวลากลางคืน (เด็กเล็ก ๆ เท่านั้นจะออกล่าสัตว์ในตอนกลางวัน)

เมื่อชาวกะเหรี่ยงล่าสัตว์มาได้จะมีการแช่เนื้อทำรวนต้มเอาไว้แกงใส่ผักหรือต้มใส่ข้าว เนื้อสัตว์บางชนิด เช่น หมูป่า เก้ง หมูและสัตว์ใหญ่ ๆ ชาวกะเหรี่ยงจะใช้เกลือหรือกะปิกลุกแล้วตากแห้ง เอาไว้ย่างกินหรือส่งขายให้พ่อค้าของป่าชาวไทย เพื่อส่งต่อมาที่ร้านอาหารตามแนวชายแดนไทย ซึ่งมีกระจายอยู่ในทุกอำเภอในแถบชายแดนไทย – พม่า

1.4.3. สภาพการอพยพไปขายแรงงานและค้าประเวณี

แม้ว่าตามกรอบการเมืองระหว่างประเทศกำหนดให้เขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสหภาพพม่า (ตามระบบการรับรองฐานะเอกราชและอธิปไตยขององค์การสหประชาชาติ) แต่ชุมชนกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนของพม่าด้านที่ติดกับประเทศไทยกลับพยายามตัดเส้นทางเข้าหาชุมชนใหญ่ ๆ ในประเทศไทยมาช้านานแล้ว และมีการเข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในประเทศไทยมากกว่าจะยอมเข้าหารัฐบาลพม่า จนสภาพทั่วไปแล้วชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าเป็นทำเลปิดด้านประเทศพม่าแต่กลับมีเส้นทางเปิดสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะประเทศพม่าถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา กลุ่มสหภาพยุโรปและอีกหลายชาติ¹ ทำให้เมืองต่างๆของพม่ามีสินค้าประเภทของกิน ของใช้และยาไม่พอเพียง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่มีการผลิตในพม่า แตกต่างกับประเทศไทยซึ่งมีสินค้านานาชนิดจัดวางและบรรจุในกล่องอย่างดี หากมีเงินก็ซื้อได้ตลอดเวลา ทั้งนี้อาจเกี่ยวข้องด้วยกับการติดต่อกับเครือข่ายของคนไทย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่ามีงานทำ และมีรายได้พอกินพอใช้ ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากจึงหันมาฝึกพูดภาษาไทย วึ่งเดินซื้อบัตรประชาชนกับคนไทย แต่งงานกับคนไทย (หมู่บ้านในประเทศไทยที่พูด

¹ พรพิมล ตรีโชติ. “พม่า,” ใน เอเชียรายปี. (รวมบทความ) 2540. หน้า 189.

ภาษาไทยยังไม่ได้ก็มีเป็นจำนวนมาก) และนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้บุตรหลานมีโอกาสพูดและเขียน อ่านภาษาไทยได้ การเข้าเรียนในโรงเรียนของประเทศไทย ทำให้มีสิ่งของเครื่องใช้ ได้ค่านม อาหารกลางวันและเสื้อผ้าใส่ เป็น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เห็นผลอย่างชัดเจน เพราะการสร้างชุมชนหลบซ่อนอยู่ตามหุบเขา ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของประเศพม่า เพราะประเทศพม่าแสดงวิธีการควบคุมพื้นที่ ด้วยการส่งทหารเข้ามายึดครองพื้นที่เท่านั้น ยังไม่มีการสร้างโรงเรียนตามแนวชายแดนเหมือนในประเทศไทย นอกจากนี้แล้วนักเรียนชาวกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยงอิสระยังได้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เช่น ครู ตชด. กลุ่มอส. หมออนามัย หมอสอนศาสนา ทหารพราน นายเหมือง เพื่อน ๆ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนอื่นๆที่เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มคนผู้ยากไร้ตามแนวชายแดน

นักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนตามแนวชายแดนของประเทศไทย เป็นเครือข่ายทางสังคมที่ดีให้กับชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า ในการแจ้งข่าวสารข้อมูลเรื่องตลาดนัด แหล่งจ้างงาน เส้นทางเดินเท้า

เส้นทางรถโดยสาร ช่องทางการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน การติดตามหาญาติที่เคยพลัดพรากกัน นักเรียนหญิงที่จบโรงเรียนประถมในประเทศไทย มีส่วนหนึ่งหลังจบการศึกษาแล้วได้แต่งงานกับคนไทย จึงไม่กลับไปบ้านเดิมในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และยังเมื่อทหารพม่าบุกโจมตีบ้านเมืองของรัฐกะเหรี่ยงอิสระทั้งหมด ชาวกะเหรี่ยงก็ไม่หลงเหลือความผูกพันกับท้องถิ่น ไม่มีหลักทรัพย์ในการตั้งถิ่นฐาน กลุ่มที่พูดภาษาพม่าไม่ได้ มีความหวาดกลัวทหารพม่า จึงอพยพเข้ามาอยู่กับลูกหลานในฝั่งประเทศไทย โดยอาศัยอยู่ในที่ดินของคหบดีในตัวจังหวัดต่างๆที่ได้เข้ามากว้านซื้อที่ดิน และปลูกบ้านรอขายไว้ตามแนวชายแดนเป็นจำนวนมาก คหบดีเหล่านี้ได้ว่าจ้างชาวกะเหรี่ยงต่างด้าวเหล่านี้ให้เฝ้าไร่ เฝ้าท่าเรือ ขนข้าว-ควายข้ามฟากและเฝ้าบ้านในฐานะคนงาน ซึ่งในแต่ละไร่และในบ้านหลังต่าง ๆ นั้น มีชาวกะเหรี่ยงอยู่เฝ้าให้ทั้งครอบครัว แต่รับเงินค่าจ้างเพียงแรงเดียวคือหัวหน้าครอบครัว นอกจากนี้ก็มีชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่ไม่มีช่องทางในฝั่งประเทศไทยเกี่ยวกับเครือข่าย การไม่มีงานทำและการไม่มีลูกที่รู้ภาษาไทย ได้หนีกลับเข้าไปสร้างหมู่บ้านใหม่ ๆ ใกล้เคียง ๆ ฐานปฏิบัติการตำรวจตระเวนชายแดนของไทย เช่น กรณี บ้านสิบหลัง¹ บ้านกุยกะหรื บ้านห้องแถว บ้านปาโมเก้ หมู่บ้านในป่าลึกแถบอำเภอพบพระ ที่พักชั่วคราวในตามเหมืองเขตชายแดนไทยและชุมชนตั้งใหม่ฝั่งตรงข้ามบ้านพระกำในเขตกิ่งอำเภอบ้านคาจังหวัด

¹ บ้านสิบหลังเป็นชื่อหมู่บ้านปัจจุบันมีประมาณ 30 หลังคาเรือน คนประมาณ 200 กว่าคน ตั้งอยู่ชายแดนฝั่งประเทศไทย ใกล้ ๆ บ้านตะโกบน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งใหม่ หลังกรณีหมู่บ้านกะเหรี่ยง God's Army ถูกทำลายลงไปในปี พ.ศ. 2543

ราชบุรี ทั้งนี้เพื่ออพยพมาขอความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของไทย หากจะมีกองกำลังหน่วยหนึ่งหน่วยใดจับไปสังหารหมู่

มีแรงงานหญิงกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าถูกชักนำโดยเครือข่ายทางสังคม ให้ทำงานตามร้านอาหารและรีสอร์ทตามอำเภอแถบชายแดน แรงงานหญิงสาวเหล่านี้ยินดีรับค่าจ้างถูก ๆ ซึ่งนอกจากงานในร้านอาหารแล้ว นายจ้างยังสามารถใช้ทำงานอย่างอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น งานซัก รีดเสื้อผ้า งานทำความสะอาดบ้านและการมาบริการรับแขกพิเศษอื่น ๆ ซึ่งเมื่อแรงงานหญิงชาวกะเหรี่ยงที่เคยอยู่ในหมู่บ้านที่ลำบาก ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา เมื่อเข้ามาอยู่ประเทศไทยนานเข้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการพัฒนา ก็ทำให้ดูหน้าตาดี และมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนกับลูกค้า ทำให้เครือข่ายการค้าประเวณีมีการชักนำเข้าสู่การบริการพิเศษ ทั้งนี้อาจรวมถึงลูกค้าวัยรุ่นที่เข้ามาคิดค้น ได้ชักนำให้สาวกะเหรี่ยงที่เป็นแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ต้องไปทำงานค้าประเวณีในสถานบริการต่าง ๆ มีการติดโรคติดต่อและเชื้อ HIV และนำกลับไปสู่ชุมชนบ้านเดิม ทำให้บริเวณตามแนวชายแดนมีอัตราการแพร่เชื้อ HIV สูงอีกพื้นที่หนึ่ง ยังผลให้ระบบโครงสร้างของทรัพยากรวัยแรงงานได้รับความกระทบกระเทือนตลอดจนได้ทำให้สถานะของครอบครัวบางครอบครัวล่มสลายในระยะเวลาอันสั้นอีกด้วย

1.5 การขาดเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมกับความอ่อนแอในการผลิต

แม้ว่าชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและ ในเขตประเทศพม่าจะถูกโดดเดี่ยวในทางกฎหมาย และระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ในระบบความสัมพันธ์ของท้องถิ่นแล้ว ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเหล่านั้นกลับถูกแวดล้อมด้วยชุมชนในเขตประเทศไทย แม้ว่าในระดับรัฐของนานาอารยประเทศจะมองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจความเป็นรัฐของชาวกะเหรี่ยง แต่ในสภาพความจริงแล้วชาวกะเหรี่ยงและชุมชนชายแดนของประเทศไทย ต่างก็ยอมรับและมีความเข้าใจว่า มีรัฐกะเหรี่ยง กอทูเลขของชาวกะเหรี่ยงที่สามารถเจรจาการค้าขาย การติดต่อเครือญาติ การเข้าไปหาสิ่งมีค่าร่วมกันหรือเข้าไปท่องเที่ยวในบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงได้ นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวและนักวิชาการจากประเทศต่างก็สามารถติดต่อรัฐบาลกอทูเล เพื่อรับทราบนโยบายของการก่อตั้งรัฐและการเคลื่อนไหวของกองทัพมารอบ ๆ ชายแดนของรัฐกะเหรี่ยงอิสระได้ ถ้าหากมีการติดต่อตามขั้นตอนผ่านระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น กับกลุ่มเจ้าหน้าที่บ้านเมืองของรัฐกอรูเล่ย์ ชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระจึงเป็นบ้านเมืองในเขตยึดครองเฉพาะโดยเปิดเผย และมีการเฉลิมฉลองการสถาปนาอำนาจอริฐทุกปี ในช่วงปลายเดือนมกราคมของทุก ๆ ปี มีสื่อต่างประเทศและของไทยเข้าไปถ่ายทำการเฉลิมฉลองวันสถาปนาอำนาจอริฐกะเหรี่ยงแทบทุกปี และมีการเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ โดยกว้างขวาง

การถูกโดดเดี่ยวในเรื่องสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการทางสังคมคือด้านกฎหมาย และระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้รัฐกะเหรี่ยงกอรูเล่ย์ เป็นบ้านเมืองที่โชคร้ายที่สุด เพราะในรัฐที่ไม่มีชาติใด ๆ รับรอง เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ถูกจัดให้เป็นเขตลับแล เขตที่ขาดหลักฐานรับรองการ

ก่อตั้งในทางอารยธรรม เขตชุมชนที่ไร้ประวัติศาสตร์ หรืออาจเรียกว่า เป็นเขตกำหนดที่คนไม่ควรจะรู้ ภูมิหลังและความเป็นมา เพราะเป็นที่ป่าดงดิบ ในเขอันสลบซับซ้อน ซึ่งควรมีสถานะเป็นเขตกันชน ระหว่างรัฐไทยและพม่าเท่านั้น การกำหนดสถานะของรัฐกะเหรี่ยงอิสระจากชาติใหญ่ ๆ เช่นนี้ ได้ทำให้รัฐกะเหรี่ยงอิสระไม่อาจจะทำการปกป้องคุ้มครองพลเมือง และผลประโยชน์ภายในรัฐใด ๆ ก็ได้ แม้สถานะของกองทัพและตัวรัฐเองก็ไม่อาจจะมีข้อต่อรองในเรื่องหลักการหยุดยิง การทำสงครามระหว่างทหารต่อทหาร การปฏิบัติต่อพลเรือนและอื่น ๆ อีกมาก ทำให้เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ และเรื่องสิทธิมนุษยชนไม่ปรากฏการนำไปใช้ในพลเมืองของชาวกะเหรี่ยง จนเปรียบเสมือนว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องจริงที่ต้องมีข้อยกเว้น คือการไม่ปฏิบัติต่อชาวกะเหรี่ยง จนทำให้กองกำลังใดก็ได้ บุคคลใดก็ได้ที่จะทำการสังหารหมู่ชาวกะเหรี่ยง โดยไม่มีการสอบสวนหรือการนำไปตั้งข้อสังเกต ในองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งสภาพที่เป็นจริงที่มีผลอยู่ภายในแม่น้ำเมยเดือนละหลายร้อยศพนั้น เป็นสิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกตเป็นอย่างยิ่ง

การขาดเสถียรภาพทางการเมืองโดยถูกกองกำลังที่ใหญ่กว่าโจมตีในทุกฤดูแล้ง ทำให้บ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงมีความอ่อนแอในการผลิต การถูกทำลายหมู่บ้าน¹ การเคลื่อนย้ายหมู่บ้าน ทำให้พืชพันธุ์ส่วนหนึ่งสูญไป ต้องดิ้นรนหาเพาะพันธุ์จากเมล็ดและหน่อกล้าใหม่ การถูกรุกไล่จนประชิดชายแดน ทำให้สูญเสียพื้นที่เพาะปลูกในที่ลุ่มและพื้นที่หาปลาเป็นจำนวนมาก ชุมชนชาวกะเหรี่ยงจึงมีการปรับตัวโดยการย้ายเข้ามาใกล้ชุมชนของคนไทย ซึ่งมีของกินของใช้อุดมสมบูรณ์ การรับจ้างคนไทย การขอของกิน พันธุ์พืช ตลอดจนเมื่อถึงฤดูแล้งที่มีความกดดันเรื่องขาดแคลนอาหาร หรือกองทัพพม่าหรือต่างกลุ่มคอยสกัดเส้นทาง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ไทยส่งตัวบุตรหลานที่เข้าประเทศอย่างผิดกฎหมายกลับหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงก็จำเป็นต้องลักลอบขโมยน้อยในหมู่บ้านคนไทยตามแนวชายแดน โดยของที่ลักส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ้า ผักและผลไม้ สร้างความรำคาญแก่คนไทยตามแนวชายแดนเป็นอย่างยิ่ง

2. การสูญเสียถิ่นฐานทำกินกับสำนักในการก่อตั้งชาติรัฐ

การก่อตั้งองค์กรสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติขึ้น เพราะกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในลุ่มน้ำคง(คือสาละวิน)มีประวัติศาสตร์เป็นเอกเทศมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อีกทั้งชาวกะเหรี่ยงมีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีกะเหรี่ยงโดยไม่เปลี่ยนแปลง ดังจะพบว่าในปัจจุบันมีหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย บริเวณรัฐกะเหรี่ยงอิสระและประเทศพม่ารวมแล้วไม่น้อยกว่า 50 หมู่บ้าน ที่พูดภาษาอื่นไม่ได้ นอกจากภาษากะเหรี่ยงที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพกาล ดินแดนที่มีสำนักท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เชิงประจักษ์ อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อย่างเหนียวแน่นนี้ มีหลายแห่ง

¹ “กะเหรี่ยงพลัดถิ่นและสงครามไร้อนาคต,” ใน *เนชั่นสุดสัปดาห์*. 8(400) : 12-13 ; 31 มกราคม - 6 กุมภาพันธ์ 2543.

เหมือนกันที่อาณาจักรขนาดใหญ่ผนวกเข้าเป็นดินแดนปลายพระราชอาณาเขต โดยเมืองหลวงมักใช้นโยบายหว่านล้อมเชิงสันติ การผสมผสานทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม การกระจายความเจริญ การสร้างสำนึกความเป็นรัฐชาติที่ผสมผสาน ตลอดจนการพยายามผสมผสานเหตุผลทางประวัติศาสตร์ การเมืองและวัฒนธรรม โดยสร้างการยอมรับโดยคนท้องถิ่นเองให้การยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติในฐานะที่มีการหลอมรวม และผสมผสานในหลาย ๆ สิ่งอย่างเหมาะสมดีแล้ว ในอดีตมักไม่พบว่าอาณาจักรใหญ่ ๆ ให้ความสำคัญแก่การก่อกำเนิดและบังคับดินแดนที่มีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ได้สำเร็จ แม้ว่าในอดีตได้รวมเป็นประเทศเดียวกันแล้ว ยังมีการดิ้นรนแบ่งแยกเป็นรัฐอิสระตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และแนวทางอันชอบธรรมทางการเมือง เช่น ดิมอร์ อังเจห์ ลิงคโปร์ บรูไน และในหลายแห่งของประเทศฟิลิปปินส์เป็นต้น กรณีของรัฐกะเหรี่ยงอิสระก็เป็นประเด็นทางการเมืองที่สำคัญต่อชีวิตผู้คนหลายล้านคน แต่การอยู่ในเขตที่เป็นมูอับที่ขาดการสนับสนุนเรื่องการเรียกร้องเอกราชจากองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ ก็ทำให้เป็นปัญหาการเรียกร้องเอกราชรัฐกะเหรี่ยงอิสระยืดเยื้อต่อไป โดยไม่มีเค้าโครงที่จะนำไปสู่ข้อยุติได้ในปัจจุบัน เป็นประเด็นที่สร้างความรุนแรงทางการเมืองในบริเวณชายแดนไทยและพม่าอีกต่อไป

การต่อสู้ของกองทัพกะเหรี่ยงอิสระในระยะแรก ๆ อาจไม่พบกับความหายนะใหญ่หลวงเหมือนในปัจจุบัน เพราะในอดีตกองทัพฝ่ายต่าง ๆ ในพม่าและในประเทศไทย มีศักยภาพของอาวุธใกล้เคียงกัน ประเทศพม่าก็ยังไมอาจพัฒนากองทัพได้ใหญ่โต จึงยังไม่มีกำลังรบพร้อมมีหน่วยสนับสนุนที่พร้อมรบเหมือนในปัจจุบัน ดังนั้นในอดีตกองทัพพม่าอาจจิ้นมาลาดตระเวนในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในฤดูแล้งในปริมาณไม่บ่อยครั้งมาก กองทัพกะเหรี่ยงอิสระยังควบคุมพื้นที่ในเขตป่าเขาได้เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งปี 2537 การต่อสู้แบบกวาดล้างในทุกพื้นที่พร้อมๆ กันจึงได้เริ่มขึ้น ทำให้กองทัพรัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกทำลายศักยภาพลงครั้งสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์การต่อสู้มากกว่า 45 ปี

การที่กองทัพพม่ามีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะหลังปี พ.ศ.2530 นั้น เพราะมีหลายชาติได้เปลี่ยนท่าทีในการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อประเทศพม่า ด้วยเหตุผลมนุษยธรรม การปรับกลยุทธ์ในการแสวงหาผลประโยชน์ในประเทศพม่า ทำให้รัฐบาลพม่ามีช่องทางค้าขาย การซื้ออาวุธ เทคโนโลยีและเสบียงกรังได้มากขึ้น รัฐบาลพม่าจึงระดมทหารจำนวนมากก่อสร้างทางและฐานปฏิบัติการถาวรในเขตพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงอิสระ จนชาวกะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนเกาะติดหลายหมู่บ้านต้องอพยพไปเป็นผู้ลี้ภัยจากการสู้รบในประเทศไทย เพื่อความปลอดภัยในชีวิต

ตารางแสดงคณะกรรมการบริหารผู้ลี้ภัยจากการสู้รบศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน

ลำดับที่	ตำแหน่ง	ชื่อ
1.	CHAIRMAN	SEIK
2.	VICE CHAIRMAN	DANIEL ZU
3.	SECRETARY	BILEI

4.	JOINT SECRETARY 1	MA KYAW
5.	JOINT SECRETARY 2	KO PHA SO
6.	EDUCATION 1	EH PLAH
7.	EDUCATION 2	TA MLA GAW
8.	HEALTH	AU MOO
9.	CULTURE	GEW PAW
10.	SECURITY 1	PAH KET
11.	SECURITY 2	KO KO
12.	SECURITY 3	SHWE HINTHAR
13.	QUARTER MASTER 1	SAR BU
14.	QUARTER MASTER 2	SAR BU
15.	PUBLIC RELATIONS 1	PRETTY
16.	PUBLIC RELATIONS 2	PA SAW
17.	COMMITTEE ZONE 1	DIA MOND
18.	COMMITTEE ZONE 2	AUTHOR
19.	COMMITTEE ZONE 3	LA SHWE

ที่มา : ป้ายแสดงคณะกรรมการบริหารศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน. ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

3. ความวิกฤตของสังคมกับการเห็นผลร้ายของการสูญเสียทางวัฒนธรรม

ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากมีความหวงแหนทางวัฒนธรรม เพราะมองเห็นความวิกฤตของสังคม เป็นการมุ่งทำร้ายจากต่างชาติ ที่พยายามกลืนชาติ และทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ด้วยความจำเป็นอย่างสูงสุด ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากหันไปนับถือศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือจากองค์การศาสนาคริสต์ ในเรื่องอาหาร โอกาสทางสังคมและการศึกษา แต่การเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าว ก็นำไปสู่การแตกแยกออกเป็น 2 กลุ่มศาสนาอย่างรุนแรงดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน กลายเป็นความวิกฤตของสังคมที่มีประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และภาษาหนึ่งเดียวกันมากกว่า 500 ปี และความวิกฤตเช่นนี้จะเป็นข้ออธิบายที่หาทางออกยากในอนาคต ความขัดแย้งใน 2 กลุ่มใหญ่ทางศาสนา จะทำให้ประเด็นในการก่อตั้งรัฐชาติอิสระของชาวกะเหรี่ยงมีความยุ่งยาก และลดความชอบธรรมลง เมื่อยังมีกะเหรี่ยงกลุ่มวัฒนธรรมท้องถิ่นยอมรับว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศพม่า ก็เป็นหนทางที่ชอบธรรม สภาพการณ์เช่นนี้จะแสดงออกถึงคนรุ่นหลังมีความขัดแย้งกันเอง และทำให้กลุ่มคนต่าง ๆ มีความสงสัยในอุดมการณ์ที่แท้จริงของแต่ละกลุ่ม นับว่าการแตกแยกทางศาสนา เป็นผลร้ายต่อความเป็นปึกแผ่นของชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้แล้วการนำกองกำลังทำการต่อสู้กันเองระหว่างกะเหรี่ยงพุทธและกะเหรี่ยงคริสต์ จะนำไปสู่การผูกพยาบาทซึ่งกันและกัน และจะเป็นเหตุการณ์ตอนสำคัญ ที่จะตัดสายศรัทธาของเยาวชนที่มีต่อบรรพบุรุษ และประวัติศาสตร์ในรุ่นหลัง อันจะส่งผลให้วัฒนธรรมไม่มีความมั่นคงในบริเวณชายแดนพม่าและไทยอีกต่อไป (ด้วยเหตุผลที่ว่าคนกะเหรี่ยงที่พูดภาษาเดียวกันก็ฆ่ากันได้) สภาพเช่นนี้จะทำให้แกนนำสำคัญชาวกะเหรี่ยงเกิดการแตกแยก ท้อถอย และนำไปสู่การละทิ้งอุดมการณ์เหมือนกัน ภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงในบ้านอะเล่ย์ ตลาดมืด บ้านท่าตะวอ บ้านทึบอโบ บ้านปาโมเก้ บ้านโก๊ะโก๊ะ เห็นการต่อสู้ยาวนานไม่สัมฤทธิ์ผล อีกทั้งกลุ่มผู้นำสามัญยังมีการแตกแยกเนื่องจากการชิงอำนาจกันเอง จึงยอมเจรจาหยุดยิงกับพม่า เพราะมีความเป็นห่วงวิถีชีวิตของบุตรหลาน ที่ถูกทำร้ายเนื่องจากการเผชิญหน้ากับทหารพม่าในระยะใกล้เกินไป การเจรจาหยุดยิงจะเป็นหนทางเปิดโอกาสให้บุตรหลานได้พัฒนาวิถีวัฒนธรรมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านต่อไป

3.1 การตระหนักในการสูญเสียบ้านเมืองและวิถีชีวิต

ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าต่างตระหนักในการสูญเสียบ้านเมืองและวิถีชีวิตพื้นถิ่นพื้นฐานร่วมกัน ดังจะเห็นว่าเมื่อมาอยู่ศูนย์พักพิงในประเทศไทย จนหายขาดเจ็บ หรือเก็บเงินค่าจ้างได้บางส่วนแล้ว ก็เดินทางกลับรัฐกะเหรี่ยงอิสระ โดยมีความเป็นห่วงบ้านเมืองยิ่งกว่าสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของครอบครัว นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงทั้งหลายก็มีค่านิยมในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความอดทน และการพยายามสร้างเครือข่ายทางสังคมกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย โดยไม่ถือว่าเป็นความยากลำบากแต่ประการใด

ชาวกะเหรี่ยงมีค่านิยมในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการประหยัดและออมอย่างสูงสุดในแต่ละครัวเรือนจะมีข้าวสารไว้เป็นกระสอบหรือบางทีก็ใส่ถุงพลาสติกเล็ก ๆ มีเกลือ กะปิ และพริกเป็นอาหารสำคัญ หากหาอาหารในป่าไม่ได้ ชาวกะเหรี่ยงจะต้มข้าวใส่เกลือและมีน้ำพริกกะปิเป็นกับข้าว โดยกินร่วมกับผักป่า และมะตึก (ลูกเนียง) ซึ่งมีอยู่อุดมสมบูรณ์มากในฝั่งประเทศพม่า ชาวกะเหรี่ยงจะนำผักกูด ผักหนาม แคนด้นกล้วย ใบชะอม ใบเฟิร์นสัมาต้มกินกับน้ำพริกและแกงปลาใส่ใบส้มป่อยเป็นอาหารหลัก ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและประหยัดที่สุด หากวันใดที่ชาวกะเหรี่ยงได้เงินค่าจ้างขนไม้ หรือขายไม้และไม้ไฟให้กันคนไทยได้ ก็จะเป็นช่วงเวลาที่โชคดีมาก ชาวกะเหรี่ยงผู้ชาย หัวหน้าครอบครัวหรืออาจจะเป็นลูกชายที่แข็งแรงจะว่ายน้ำข้ามแม่น้ำเมยมาซื้อปลาทอดคลุกแป้งโกกิ ปีกไก่ทอด เนื้อหมูทอด ไข่กรอบ ไข่อั่วและข้าวเหนียว ที่บริเวณอำเภอท่าสองยาง บ้านอะเล่ย์ บ้านหนองหลวง และบ้านหมื่นธาตุชัย ตามตลาดนัดอีกหลายแห่ง นับเป็นอาหารที่ชาวกะเหรี่ยงนิยมซื้อเป็นอย่างยิ่ง

วิถีชีวิตอันเรียบง่ายตามรูปแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงยังได้รับการปฏิบัติต่อมาด้วยความภูมิใจและเต็มใจ ในครอบครัวชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไป สงบ เรียบง่าย และเชื่องเย็น ผู้คนอารมณ์ดี ไม่ด่าทอเถียงเบียดเบียนกัน ทุกคนมีความรักความเข้าใจกัน และทำงานตามหน้าที่ เวลาออกหาผักและปลา ชาว

กะเหรี่ยงในบริเวณประเทศพม่ามักจะออกไปด้วยกันทั้งครอบครัว โดยทุกคนช่วยกันเก็บช่วยกันถือผัก และข้าวของต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้าเก่า ของใช้เก่า ๆ ของคนไทยที่ไหลมาตามแม่น้ำเมย หากพอใช้ได้ ชาวกะเหรี่ยงจะนำไปใช้ต่อโดยไม่รังเกียจ ตามบริเวณชายแดน จึงมักจะพบชาวกะเหรี่ยงตามเขตประเทศพม่าเข้ามาขอเสื้อผ้าและสิ่งของอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงยังยึดมั่นในประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่นอีกด้วย

ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่ายังปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม แม้ว่าบ้านเมืองจะอยู่ในช่วงสงคราม ดังจะเห็นว่าทุกหมู่บ้านจะมีเทศกาลไหว้เจดีย์ การเล่นสงกรานต์ เมื่อถึงเทศกาลเล่นสงกรานต์และงานไหว้เจดีย์ของหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงที่ไปทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ จะเดินทางกลับบ้านเพื่อร่วมงานด้วยความศรัทธา ชาวกะเหรี่ยงที่มีครอบครัวแล้ว เมื่อเข้ามาทำงานกับนายจ้างคนไทย มักรอคอยช่วงถึงเทศกาลสำคัญเพราะจะเป็นช่วงที่ขอลางานนายจ้างกลับไปเยี่ยมบ้านครั้งละ 10 – 15 วัน โดยจะมีการกลับบ้านปีละประมาณ 1 – 2 ครั้ง¹ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการอนุญาตของนายจ้างเป็นหลัก การสืบทอดประเพณีสำคัญ โดยจัดงานรวมญาติอย่างยิ่งใหญ่ นับเป็นการเสี่ยงต่อการถูกกองทัพพม่าโจมตี แต่ชาวกะเหรี่ยงก็นิยมจัดทุกปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตอันมีเอกลักษณ์ และต่อรักษาความเป็นกลุ่มที่เหนียวแน่นของชาวกะเหรี่ยง ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางการเมืองในกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ตามเส้นพรมแดนของประเทศพม่าและไทย

3.1.1. การรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและชาวกะเหรี่ยงพุทธในประเทศพม่า มีการรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหนียวแน่นภายในกลุ่ม โดยความขัดแย้งทั้งหมดไม่ต้องผ่านวิธีการทางกฎหมาย ส่วนใหญ่ใช้วิธีพูดคุยกันภายในกลุ่ม และชาวกะเหรี่ยงจะปรากฏความขัดแย้งกันน้อย ยกเว้นเป็นความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำทางการเมืองของรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธ ส่วนในหมู่ประชาชนนั้นทั้งชาวกะเหรี่ยงพุทธ และชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระต่างข้ามไปซื้อขายกันได้ตามปกติ แม้แต่ชาวพม่าเองก็สามารถใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงได้โดยไม่มีการรวมต่อต้าน ดังนั้นในสภาพทั่วไปแล้วในหมู่บ้านขนาดใหญ่หลายแห่ง จะมีครัวเรือนชาวพม่าอาศัยอยู่ปะปนไปตั้งแต่ 3 ครัวเรือนขึ้นไปจนถึง 10 กว่าครัวเรือน ชาวพม่าเหล่านี้ก็มักจะเดินทางข้ามชายแดนมาซื้อของและทำงานในฝั่งประเทศไทยปะปนกันไป โดยต่างเข้าใจร่วมกันในสังคมชายแดนว่า คนพม่าก็คือผู้ที่พูดภาษาพม่า คนมอญคือครัวเรือนที่พูดภาษามอญ และชาวกะเหรี่ยงก็คือครัวเรือนที่พูดภาษากะเหรี่ยง การรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหนียวแน่น ทำให้หมู่บ้านในเขตประเทศพม่า มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อแบ่งปันอาหารกันจนสามารถอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก

¹ สัมภาษณ์นางนอจื่อ

ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า มีการรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคมกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย โดยการเข้ามาช่วยงาน หรือรับจ้าง จนปรากฏความสัมพันธ์ด้วยการสมรสของบุตรหลานเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง² หนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมยและสาละวิน เมื่อได้แต่งงานกับชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยก็จะได้พึ่งหลักฐานทางราชการและระบบการควบคุมอำนาจจากกลุ่มสมรส ซึ่งถือเป็นการเลื่อนขั้นทางสังคมจากคนที่ไร้การปกป้องคุ้มครองทางกฎหมาย มาเป็นที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร อยู่ในชุมชนที่สงบและมั่นคงตามกลุ่มสมรส ทำให้มีโอกาสสร้างฐานะและใช้ชีวิตอย่างสงบสุขมากขึ้น

3.1.2 การรักษาวัฒนธรรมประจำเผ่า

ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ มีการสืบทอดวัฒนธรรมประจำเผ่าต่อกันไปอย่างเหนียวแน่น แม้ว่าชุมชนที่เป็นถิ่นฐานบ้านเกิดจะถูกทำลายไป ดังจะเห็นว่า มีการส่งเสริมการเล่น การรำดงเหยย (การรำกะเหรี่ยงโบราณ)¹ การรำกองก่องก้วย การร้องรำแบบโต้ตอบชายกับหญิง การร้องเพลงภาษากะเหรี่ยง ตลอดจนมีการส่งเสริมวรรณกรรม ภาษากะเหรี่ยงที่มีเอกลักษณ์ทางภาษา การผสมคำ การกำหนดความหมาย โดยใช้ภาษากะเหรี่ยง ตลอดจนมีการส่งเสริมวรรณกรรม ภาษากะเหรี่ยงที่มีเอกลักษณ์ทางภาษา การผสมคำ การกำหนดความหมาย โดยใช้ภาษากะเหรี่ยงแท้ มีความก้าวหน้าในด้านวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าบ้านเมืองจะอยู่ในภาวะสงคราม ชาวกะเหรี่ยงก็มีการถ่ายทอดวรรณกรรมผ่านสถานีวิทยุ สิ่งพิมพ์ บทเพลง และในการกล่าวสุนทรพจน์ของผู้นำในโอกาสต่าง ๆ การส่งเสริมวัฒนธรรมประจำเผ่าของชาวกะเหรี่ยง ช่วยเสริมสร้างให้มองเห็นพัฒนาการของประวัติศาสตร์สังคมชาวกะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การรักษาวัฒนธรรมประจำเผ่าของชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และกะเหรี่ยงพุทธในประเทศไทยพม่า ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์ในการแต่งกาย วัฒนธรรมการกิน การถนอมอาหาร การสร้างบ้าน การถ่ายทอดบทเพลงกล่อมลูก การมีจิตใจโอบอ้อมอารี การอุทิศแรงงานให้แก่ครอบครัว วิธีการในการเลี้ยงลูก การศึกษาหาความรู้ในเรื่องยาสมุนไพร การศึกษาข้อห้ามในอาหารที่อาจก่อให้เกิดพิษ หรืออาการแทรกซ้อนแก่ผู้ป่วย การสืบทอดวิธีการทำคลอด และการสืบทอดเทคโนโลยีพื้นบ้านอื่น ๆ อีกมาก การรักษาวัฒนธรรมประจำเผ่าช่วยสร้างความสามัคคี และความเข้าใจของกลุ่มชนชาติอื่น ๆ ในละแวกใกล้เคียง ในการเรียกร้องเพื่อให้มีเอกราชขึ้นในรัฐกะเหรี่ยงกอรุณยุค

3.1.3. การพึ่งพิงองค์การระหว่างประเทศ

² “ใครเป็นผู้จัดชนวน,” ใน เนชั่นสุดสัปดาห์. 8 (400) : หน้า 11-14 ; 31 มกราคม - 6 กุมภาพันธ์ 2543.

¹ รำดงเหยยหรือ Tong Dance เป็นรำกะเหรี่ยงโบราณที่มีทำนองเนิบช้าแสดงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงที่ชัดเจน

ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระจำเป็นต้องพึ่งพิงองค์การระหว่างประเทศ เพราะการมีบ้านเมืองอยู่ในท่าเลปิด อยู่ในหุบเขาตะนาวศรีกับฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมย ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีที่ราบแคบ ๆ ทั้งสองฝั่ง การติดต่อกับโลกภายนอกโดยไม่ให้ผ่านฝ่ายอริ ทำให้ทางเดียวคือติดต่อผ่านเขตประเทศไทย แต่ในเขตของประเทศไทยส่วนใหญ่ก็มีสันเขาอันสลับซับซ้อน และนโยบายด้านความมั่นคงของประเทศไทย เปิดให้มีการสร้างทางหลวงสายเอเชีย 1 จากจังหวัดตากมาถึงอำเภอแม่สอด โดยยังมีข้อโต้แย้งเรื่องการเชื่อมเส้นทางสายถนนสาธิตกับอุ้มผาง ซึ่งทางยังขาดช่วงอยู่ 10 กว่ากิโลเมตร¹ ที่ไม่ได้มีการสร้างเชื่อมต่อกัน เพราะเหตุผลด้านความมั่นคง และสิ่งแวดล้อม สภาพดังกล่าวทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นเขตประเทศไทยในที่ราบพบพระ – แม่สอด ยังถูกปิดกั้นด้วยพรมแดนธรรมชาติ จนทำให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่สนใจ และไม่เข้าใจสถานการณ์ของชุมชนชายแดนของพม่าและไทย จนปล่อยให้เป็นเรื่องของการปกครองส่วนท้องถิ่น และฝ่ายความมั่นคงในการจัดการเกี่ยวกับผู้คนตามแนวชายแดน โดยที่ชะตากรรมของชาวกะเหรี่ยงบริเวณชายแดนไทยและพม่าขาดหลักประกันด้านความปลอดภัยและอิสระในการดำรงชีวิตในเขตย่านอันเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับการแก้ปัญหา เรื่องการโยกย้ายและต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสร้างชุมชนใหม่ การสร้างชุมชนใหม่ทุกครั้งต้องใช้จ่ายในการสร้างบ้านสูง ต้องใช้เวลาในการตัดถนน การแผ้วถางทำไร่เพาะปลูก การหาทำเลทำน้ำที่ปลอดภัย และการพยายามตัดเส้นทางเชื่อมชุมชนใหญ่ ๆ ของประเทศไทย โดยที่กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้คิดที่จะสร้างระบบทางสังคมที่มั่นคงให้มีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการตั้งข้อบทรุหลานตามธรรมเนียมดั้งเดิม โดยไม่มีเหตุผลทำให้โครงสร้างทางสังคมชาวกะเหรี่ยงอ่อนแอ เพราะไม่สามารถนับสายเครือญาติ หรือวงศ์ตระกูลทั้งหมด ส่วนใหญ่จะจดจำแต่บุรุษหลานใกล้ชิดที่อยู่ละแวกเดียวกัน ดังนั้นเมื่อเกิดการพลัดพราก หรือถูกสังหารหมู่ชาวกะเหรี่ยงก็ไม่อาจติดตามสืบค้นร่องรอย เพื่อเปิดเผยเรื่องราวการสังหารหมู่ต่อองค์การสิทธิมนุษยชน ในแต่ละปีซึ่งมีศพชาวกะเหรี่ยงถูกสังหารและถูกทิ้งลงแม่น้ำเมยเป็นจำนวนมาก โดยมีการเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ตาย ผู้ตายและผู้สังหารน้อย ทั้งนี้รวมถึงการดิ้นรนขอความช่วยเหลือไปประกอบพิธีกรรมไม่มีอีกด้วย ทำให้กลุ่มคนหนุ่มฉกรรจ์ ที่เป็นกำลังหลักในสังคมชาวกะเหรี่ยงถูกสังหารจากการสู้รบ กองกำลังเถื่อนและกลุ่มอิทธิพลชายแดน โดยไม่มีการคิดค้นระบบทางสังคมที่มีหลักประกันกลุ่มญาติมิตรที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มแกนนำชาวกะเหรี่ยงทำได้เพียงดิ้นรนไปพึ่งพิงองค์การระหว่างประเทศ ที่ให้ความช่วยเหลือในปัจจัยพื้นฐาน 4 ด้าน มีจำนวน 8 องค์การในปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นการแสวงหาความช่วยเหลือเรื่องของกิน ยา ที่อยู่ที่ปลอดภัยและของใช้ที่ประสบความขาดแคลน เพราะกำลังหลัก ๆ ในด้านการผลิตของสังคมถูกสังหารและส่วนหนึ่งก็ไปเป็นทหารในแนวหน้าทำการรบเพื่อชิงพื้นที่คืนจากกองทัพพม่า นอกจากนี้แล้วองค์การต่างๆก็มีแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่

¹ ที่ว่าการอำเภออุ้มผาง. บรรยายสรุปอำเภออุ้มผาง. 2543. หน้า 8.

เชื้อชาติกะเหรี่ยงเอื้ออาทรและอุทิศตน คอยให้ความช่วยเหลือด้วยความเป็นห่วงและให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆด้วยความเอื้อเฟื้อ

การพึ่งพิงองค์การระหว่างประเทศ ทำให้เรื่องความทุกข์ยากในรัฐกะเหรี่ยงได้รับการเผยแพร่ระดับหนึ่ง และได้รับความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร ยาและของใช้จำเป็น แต่การขาดข้อมูลในเรื่องทะเบียนพลเมือง(บัตร) ระบบสูติบัตร ทะเบียนชื่อและนามสกุล การขาดการสร้างระบบการขึ้นนามสกุล การนับเครือข่าย และการขาดประสิทธิภาพในระบบการทูต ทำให้การต่อสู้ของชาวกะเหรี่ยงอิสระถูกแปรเจตนาเป็นเสมือนหมูป่านกองโจร ทั้ง ๆ ที่หากใช้หลักการด้านการทูตวิเคราะห์สถานการณ์แล้วจะพบว่าบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอกูเล เป็นการดิ้นรนเพื่อขอการรับรองเอกราชและผลักดันการคุ้มครองของรัฐใหญ่ ๆ ออกนอกพื้นที่¹

กลุ่มแกนนำรัฐกะเหรี่ยงอิสระควรใช้ความแข็งแกร่งในด้านทุนทางสังคม เกี่ยวกับทรัพยากร วัฒนธรรม ความภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความอดทนด้านจิตใจของพลเมืองหันไปใช้วิถีทางด้านการทูตให้มากขึ้น และมุ่งประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการลดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำระดับสูง การเร่งให้การศึกษาตามระบบกะเหรี่ยงเท่าคนรุ่นใหม่ การสร้างครู พยาบาล ตลอดจนการเรียกปัญญาชนกะเหรี่ยงที่เข้ามาเรียนหนังสือในประเทศไทยเป็นจำนวนมากกลับบ้านเมือง เพื่อช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้มีความมั่นคง ผาสุก เป็นศูนย์กลางต่อการพัฒนาชุมชนตามวิถีทางแห่งความสงบ สันติ โดย โอบอ อารี อดทน ขยัน และประหยัด ตามแนวทางดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงต่อไป จะทำให้บ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงมีโอกาสคงอยู่อย่างมั่นคงในเขตเทือกเขาตะนาวศรี และลุ่มน้ำคง(สาละวิน)ต่อไปชั่วกาลนาน

4. ผลกระทบของความล่าช้าทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธในประเทศไทย

สภาพความล่าช้าทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกอกูเลและชุมชนกะเหรี่ยงพุทธในประเทศไทย และการที่รัฐบาลพม่าไม่มีแผนพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยง มีผลกระทบต่อด้านสังคมของชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า กล่าวคือ ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงประสบความอดอยาก ต้องกลายเป็นชุมชนชายแดนที่ตกเป็นเหยื่อของชาวไทยและพม่า ทั้งๆที่ภายในชุมชนมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ แต่กลับขาดโอกาสได้ใช้และพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่อันเป็นถิ่นมาตุภูมิ สถานการณ์ที่เลวร้าย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงยอมทิ้งถิ่นกำเนิด การสร้างสำนักทางอารยธรรมกะเหรี่ยงที่เหนียวแน่นและการหล่อหลอมบุคลิกภาพแข็งแกร่งและอดทนให้กับชาวกะเหรี่ยง ปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์ มีความแข็งแกร่งทางศีลธรรม มีการยึดมั่นในประเพณี อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความภูมิใจ เชื้อถือนโยบายสันติและวัฒนธรรมท่ามกลางความยากไร้ โดยกลุ่มคนอาวุโส

¹ พิศนธ์ ปลัดสิงห์, เล่มเดิม, หน้า 52.

ในชุมชนยังคงหล่อหลอมอารยธรรมกะเหรี่ยงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่อไป นับว่าชุมชนกะเหรี่ยงโดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นชุมชนที่ยังสืบทอดวิถีทางวัฒนธรรมอยู่ ทั้งๆที่มีกระแสอิทธิพลภายนอกเริ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

4.1 การต้องการปกครองตนเองของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมย สาละวิน และเทือกเขาตะนาวศรี คัดค้านปกครองตนเอง เพื่อสืบทอดระบบที่เคยใช้ควบคุมพื้นที่มาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษและเหตุผลอันสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งก็คือ การที่รัฐบาลพม่าไม่ได้พัฒนาระบบการเมือง สังคมและเศรษฐกิจโดยใช้วิธีการทางสังคมและกระบวนการพัฒนาที่ชาวกะเหรี่ยงเชื่อมั่น ชาวกะเหรี่ยงในพม่าส่วนใหญ่จึงยากไร้ สภาพการละเมิดสิทธิมนุษยชนและกดขี่ ทำให้นานาอารยประเทศก็คว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อรัฐบาลพม่า ทำให้พลเมืองได้รับความเดือดร้อน รัฐบาลพม่าก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเมือง หรือมีนโยบายพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่ทั่วถึงอย่างชัดเจน ชาวกะเหรี่ยงจึงคิดว่าการก่อตั้งรัฐอิสระปกครองตนเองเป็นหนทางที่จะทำให้วัฒนธรรมและมโนสำนึกของชาวกะเหรี่ยงพัฒนาไปอย่างมีทิศทาง และมีหลักประกันของความมั่นคง ประกอบทั้งการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ในบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยง เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ อัญมณี สัตว์ป่า และความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยชาวกะเหรี่ยงเอง จะทำให้บ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าการสยบยอมอำนาจรัฐพม่า เพราะในปัจจุบันรายได้จากทรัพยากรของบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งต้องแบ่งไปพัฒนาให้กับบ้านเมืองของชาวพม่า และเมื่อพม่ามีความเป็นอยู่ดีขึ้น ก็นำเงินไปซื้ออาวุธเพื่อปราบปรามกลุ่มชนชาติอิสระอย่างรุนแรง ปรากฏการณ์ทางสังคมเหล่านี้สร้างความผูกพันบาท กัดฉ้นและความแปลกแยกทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมให้มีเพิ่มขึ้นนับเนื่องอยู่ตลอดเวลา

4.2 การไม่ร่วมมือกับรัฐบาลพม่าของชาวกะเหรี่ยง

การไม่จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากรมนุษย์ และใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ชุมชนกะเหรี่ยงของรัฐบาลพม่า ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงรู้สึกแปลกแยกและไม่มีช่องทางที่เปิดให้ชาวกะเหรี่ยงและชาวพม่า เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในระดับกลุ่มใหญ่ ยังผลให้ไม่เกิดความรักความผูกพันต่อกัน ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้หาได้เกิดขึ้นเฉพาะชาวกะเหรี่ยงไม่ หากเกิดความแปลกแยกต่อชาวพม่าในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ตามแนวชายแดน เช่น มอญ ไทยใหญ่ จีน ปะหล่อง กะฉิ่น กะลา* ปะโอ โกก้าง กะเหรี่ยงแดงและว้า ซึ่งการที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความรู้สึกแปลกแยกต่อคนพมานี้ ได้ช่วย

* กะลาเป็นชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกพวกไฮริงยาที่นับถือศาสนาอิสลามและแขกอื่นๆ ต่อมาคนไทยภาคเหนือได้เรียกตามรัฐบาลพม่าเคยขับไล่พวกกะลาออกนอกประเทศไปตั้งถิ่นฐานในบังคลาเทศเป็นจำนวนมาก(สัมภาษณ์นายปอน(ไม่มีนามสกุล) เป็นผู้ถือบัตรต่างด้าว บ้านแม่สามแลบ ต.แม่สามแลบ กิ่ง อ.สบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน)

สร้างความมั่นใจในแนวทางของชาวกะเหรี่ยงว่า การขอมวางอาวุธกับพม่าไม่ใช่หนทางที่สงบ เพราะยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่แข็งข้อต่อรัฐบาลพม่า เหมือนเช่นแนวทางที่ชาวกะเหรี่ยงกำลังปฏิบัติอยู่

ชาวกะเหรี่ยงได้ร่วมมือกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นพันธมิตรกันในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า โดยในระหว่าง พ.ศ. 2530 – 2538 นั้น กองกำลังกะเหรี่ยงก่อเหตุเป็นกลุ่มที่เป็นแกนนำสำคัญ การเจรจาที่สามารถทำกับกองทัพพม่าได้คือ การเจรจาหยุดยิง(ซึ่งมักทำได้ไม่นาน) นอกจากนั้นแล้วชาวกะเหรี่ยงอิสระก็ไม่ยอมรับร่วมมือกับรัฐบาลพม่า ในการเสียภาษี การส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษา การยอมรับเงินจ้าง (หน่วยเงินของพม่า) ¹ การยอมไปเป็นราษฎรพม่า หรือแม้แต่การเห็นคุณค่าในนโยบายรัฐบาลและวัฒนธรรมพม่า ทำให้ความแปลกแยกของชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อคนพม่าในระดับสังคมใหญ่ ยังคงอยู่เหมือนเช่นในอดีต ยังผลให้ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนจำนวนมากไม่สนใจการติดต่อกับชุมชนในเขตศูนย์กลางของประเทศพม่า

ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากหลบหนีออกจากเขตเมืองใหญ่ที่มีการพัฒนาในหลายด้านของพม่า มาอยู่ในเขตชุมชนชายแดน เพราะไม่ต้องการได้รับการครอบงำและการตกอยู่ในสภาพถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐบาลพม่า ชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนพม่าและไทยก็มีสภาพเช่นนี้ด้วย กล่าวคือ มีการตัดถนนและทำสะพานไม้ข้ามฝั่งประเทศไทย เพื่อติดต่อกับประเทศไทย โดยข้ามมาซื้อสินค้า ข้าวยา ท่องเที่ยว และทำงานรับจ้างในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ชาวกะเหรี่ยงล้วนแต่เชื่อว่าเมืองไทย และนายจ้างคนไทยมีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจกว่านายจ้างพม่า จนเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะมีชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งตายไปขณะที่มีการบรรทุกในรถอัดแน่นกับดอกไม้ ธูปเทียนและกระเทียม² รวมทั้งการถูกสังหารหมู่ในกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น แต่ปริมาณคนข้ามพากและจำนวนแรงงานต่างด้าวในสังคมไทยก็มีแต่เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นลำดับ³ แสดงว่าชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ยังคิดว่า สังคมไทยเป็นที่พึ่ง และเป็นความหวังให้แก่ชาวกะเหรี่ยงในเวลาที่มีความผันแปรทางการเมืองอย่างมากมายนี้

4.3 การไม่ยอมรับอารยธรรมพม่าของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงไม่ยอมรับอารยธรรมพม่าด้านต่าง ๆ เพราะมุ่งแข่งขันและชิงไหวชิงพริบกับคนพม่า ทำให้คนกะเหรี่ยงไม่ยอมรับการแต่งกาย การศึกษา ภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะและมีความคิดก้าวหน้ามีการเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายโดยสวมเสื้อยืดแบบคนไทย และมีการใส่กางเกงที่มีขายในตลาดประเทศไทย นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนหันมาฝึกพูดภาษาไทย

¹ “สรุปประเด็นข่าวที่น่าสนใจประจำเดือนพฤศจิกายน 2544,” ใน สายใยไทย-พม่า. 4(11): หน้า 8; พฤศจิกายน 2544.

² รายการข่าวภาคค่ำ. สถานีโทรทัศน์สีกอ.ส.ม.ท. ช่อง 3. วันที่ 8 มีนาคม 2545 เวลา 17.30 น.-18.00 น.

³ “สรุปประเด็นข่าวที่น่าสนใจประจำเดือนธันวาคม,” ใน สายใยไทย-พม่า. 3(2): หน้า 8; ธันวาคม 2542. (อ้างถึงหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. ฉบับวันที่ 9 เดือนธันวาคม 2542.

ทำสิ่งของเครื่องใช้ตามรูปแบบศิลปะไทย และมีความคุ้นเคยในอาหารไทยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ชาวกะเหรี่ยงหัวก้าวหน้าในชุมชนกะเหรี่ยง นำรูปแบบวิถีชีวิตคนไทยไปปฏิบัติ เพราะไม่ยอมรับอารยธรรมด้านต่าง ๆ ของพม่า สภาพเช่นนี้ทำให้วิถีทางการหลอมรวมทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจ และความสามัคคีร่วมกันเป็นเรื่องลำบากเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

การไม่ยอมรับอารยธรรมของส่วนกลาง ทำให้แนวทางการรวมชาติพันธุ์ในพม่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ซึ่งคงไม่มีวิธีการที่จะสร้างศรัทธาขึ้นมาในสภาพที่มีความแปลกแยกต่อกันสูงและขาดแนวทางปรองดองที่ชัดเจน รัฐบาลพม่าจึงต้องการใช้วิธีการให้ชนกลุ่มน้อยยอมรับการเป็นพลเมืองของพม่าได้อย่างรวดเร็ว ด้วยการสร้างความหวาดกลัวในความมั่นคงและปลอดภัย จนปรากฏการใช้ความรุนแรงก่อวินาศกรรมและทำลายขวัญชาวกะเหรี่ยงอยู่อย่างกว้างขวาง

4.4 การคืนถิ่นงานทำในประเทศไทย

การคืนถิ่นเพื่อให้ได้เข้ามาทำงานรับจ้างและเป็นกรรมกรโรงงานในประเทศไทย เป็นหนทางหนทางรอดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนประเทศพม่า¹ เป็นหนทางที่ดีและเป็นการช่วยเหลือชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธให้ผ่อนคลายความอดคัดและขาดสนอาหารและยาได้ระดับหนึ่ง เพราะแรงงานชาวกะเหรี่ยงจะรวบรวมเงินค่าจ้างและนำกลับไปให้ครอบครัวทุกปี การได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยช่วยให้คนหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีความปลอดภัย เพราะหากอยู่ในชุมชนในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธ ก็มีการสู้รบกันจากกองกำลังฝ่ายต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง จนมีการสูญเสียชีวิตคนหนุ่มสาวไปเป็นจำนวนมาก

การได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้น เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวกะเหรี่ยง ในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและชุมชนกะเหรี่ยงพุทธเป็นอย่างดี เพราะชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย การใช้สิ่งของเครื่องใช้สมัยใหม่ การแต่งกายแบบสมัยใหม่ การรักษาโรคแผนใหม่ การป้องกันและรักษาโรคด้วยยาสมัยใหม่ ตลอดจนการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของระบบรัฐ ความสัมพันธ์ของนายจ้างกับลูกจ้าง วิธีการทางกฎหมาย และการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ในเวลาอันรวดเร็ว สภาพเช่นนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีโลกทัศน์กว้างขึ้น และสามารถปรับตัวในสังคมโลกสมัยใหม่ได้ดีขึ้น

อนึ่ง การเข้ามาหางานทำของชาวกะเหรี่ยงก็ไม่ได้ปลอดภัยเสมอไป ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนเสียชีวิตกลางทาง เพราะการขนย้ายที่ผิดกฎหมาย จึงให้แรงงานนอนราบมาในรถกระบะโดยใช้ไม้อัดปิดทับให้แน่น หรือใช้ดอกไม้ หรือแดงโมอัดให้แน่นเพื่อให้รอดพ้นสายตาเจ้าหน้าที่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงและแรงงานพม่าขาดอากาศหายใจ มีการเสียชีวิตเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ยิ่งด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอแม่สอดมีการตรวจตราอย่างเข้มงวด กลุ่มเอเยนต์ค้าแรงงานเถื่อนก็ยังคิดวิธีการขนส่งแรงงานที่

¹ รายงานสัมภาษณ์สดทางโทรทัศน์. (สัมภาษณ์ อัมพร มีสุข) สถานีโทรทัศน์ UBC. วันที่ 22 สิงหาคม 2545.

ไม่ปลอดภัยมากขึ้น เพราะยังมีแรงงานจำนวนมากยอมเสี่ยงชีวิตในการขนย้าย เพื่อให้ได้มีงานทำในประเทศไทย

4.5 การยอมทิ้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงกับการเป็นชุมชนต่างด้าวในประเทศไทย

ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธจำนวนมากหลบหนีออกจากชุมชนดั้งเดิมในช่วงที่มีกองทัพบกบุก แต่เมื่อกองทัพบกกะเหรี่ยงอิสระช่วงชิงพื้นที่บางส่วนคืนได้แล้ว ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากก็ไม่เดินทางกลับบ้านเมืองของตน แต่พอใจที่จะอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย โดยศูนย์พักพิงชั่วคราวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือศูนย์แม่หละ(หรือแบรเกะ) ตั้งอยู่ตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก มีผู้อพยพอยู่ในศูนย์นี้ไม่น้อยกว่า 37,718 คนในปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยถูกรัฐบาลกำหนดให้เป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า โดยรัฐบาลไทย ไม่ยอมเปิดศูนย์ผู้อพยพขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา เพราะนับแต่ปี พ.ศ. 2518-2537 ประเทศไทยต้องรับภาระดูแลผู้ลี้ภัยตามศูนย์อพยพต่างๆ ซึ่งผู้อพยพที่พลัดพรากจากบ้านเมืองมักมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจสูง ยังผลให้มีการก่อปัญหากับเจ้าหน้าที่ การประทุงภายในค่ายผู้อพยพ การลักขโมยสิ่งของในชุมชนประเทศไทย รวมทั้งการสร้างข้อพิพาทกับชุมชนไทยที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง ประเทศไทยจึงรับภาระเกี่ยวกับสถานการณ์ไม่สงบของประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด เหตุคั้งนั้นประเทศไทยจึงมีนโยบายให้การช่วยเหลือขั้นพื้นฐานในเวลาที่เกิดกรณี และมียุทธศาสตร์ส่งกลับไปสู่มาตรฐานของผู้พลัดถิ่นกลุ่มต่างๆ แต่ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าก็ไม่ยอมเดินทางกลับถิ่นมาตุภูมิ เพราะยังหวาดระแวงในสถานการณ์สู้รบที่ยังคงดำเนินอยู่ จนเกิดการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ห่างไกล โดยที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปดูแลในเขตที่พื้นแนวพรมแดนของประเทศไทยในป่าลึก

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้จังหวัดที่มีผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าอพยพเข้ามาจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อควบคุมบริเวณชุมชนต่างด้าวเหล่านั้นโดยสะดวก ในระยะหลังมีการยุบศูนย์พักพิงชั่วคราวขนาดเล็ก ให้มารวมกับศูนย์พักพิงขนาดใหญ่ เพื่อความสะดวกแต่การควบคุมบริเวณ และดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้พลัดถิ่น ทำให้ศูนย์พักพิงแต่ละแห่งกลายเป็นชุมชนแออัดที่มีผู้อาศัยอยู่มากกว่า 7,000 ครอบครัว แต่ละครัวเรือนอาศัยอยู่ในที่พักที่ได้รับการแบ่งปันอุปกรณ์การก่อสร้างจากรัฐบาลไทย โดยการสร้างบ้านอยู่ในเขตกำหนดเป็นเขตๆ แต่ละเขตมีหัวหน้าเขตคอยควบคุมดูแลเป็นสายบัญชาการคล้ายกับระบบการปกครองเมืองทั้งเมือง

การอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างแออัด ประกอบทั้งผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านอันตรายกันดารในฝั่งประเทศพม่า มีส่วนทำให้ศูนย์พักพิงชั่วคราวแทบทุกแห่งเกิดปัญหาด้านสาธารณสุข เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของชุมชน การปฏิบัติตามหลักการรักษานามัย และการทำความเข้าใจต่อการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ทำให้ผู้พลัดถิ่นในศูนย์พักพิงชั่วคราวมีการเจ็บป่วยด้วยโรคระบาดต่างๆอย่างสม่ำเสมอ เช่น โรคหิวอดกโรค ไข้ไทฟอยด์ ไข้รากสาด โรคอุจจาระร่วงอย่างแรงและโรคเกี่ยวกับเด็กต่างๆ จึงสร้างความหวาดระแวงและทัศนคติเชิงลบให้กับชุมชนไทย

ในพื้นที่ใกล้เคียง นำไปสู่การเกิดข้อพิพาทอย่างรุนแรงโดยต่อเนื่องระหว่างชาวไทยและชาวต่างด้าวในศูนย์พักพิงต่างๆ(เช่น กรณีที่เกิดขึ้นในศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน แบรเกาะ บ้านแม่กองคาและบ้านโพซ เป็นต้น) ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยมีความหวาดระแวงการแพร่ระบาดของเชื้อโรค การทำให้วิถีท้องถิ่นที่เคยสงบเกิดสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ รวมทั้งการเกิดข้อพิพาท เมื่อผู้พลัดถิ่นออกนอกเขตศูนย์พักพิงไปลักขโมยสิ่งของในไร่และบ้านเรือนของราษฎรไทย

ชาวกะเหรี่ยงในศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 8 องค์กร ได้แก่ Burmese Border Consortium (BBC.) ให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคและบริโภค องค์กร Medicines Sans Frontiers (MSF.) ให้ความช่วยเหลือเรื่องการรักษาพยาบาล Catholic Office For Emergency Relief And Refugees (COERR.) ให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหาร ยา และอุปกรณ์การศึกษา องค์กร International Christian Stunfouds (ICS.) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา และอาหารเสริม องค์กร Taipei Overseas Peace Service องค์กร Handicap International (HI.) ให้ความช่วยเหลือและบำบัดผู้พิการ องค์กร Zoa Refugee Care ให้ความช่วยเหลือด้านการดูแลระบบการศึกษาภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว และฝึกอบรมครู องค์กร Consortium เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษา นอกจากนี้แล้วก็มีหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยให้ความช่วยเหลือ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องมนุษยธรรมต่อประชาชนในประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ หน่วยวิจัยโรคมาลาเรียของมหาวิทยาลัยมหิดล¹ สมาคมวางแผนครอบครัว ศาลากลางจังหวัดตาก ศาลากลางจังหวัดราชบุรี ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน หน่วยเฉพาะกิจทหารราบที่ 4 กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 137 และอีกหลายหน่วยงานที่เข้าไปดูแลความปลอดภัย และการจัดระบบในศูนย์พักพิงชั่วคราว

ผู้อพยพในศูนย์พักพิงชั่วคราวจะได้รับอาหาร ยา สิ่งของเครื่องใช้และการจัดระบบการศึกษาให้แก่ผู้อยู่ในวัยเรียน ทำให้เด็กและเยาวชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าได้รับการศึกษามากกว่า 1 หมื่นคน โดยเป็นการศึกษาที่มีการเอาใจใส่จากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ จนจัดได้ว่าเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพที่เหมาะสม โดยมีการประยุกต์องค์ความรู้ในระดับสากลให้สอดคล้องกับองค์ความรู้และปัญหาของท้องถิ่น โดยมีการจัดตั้งสถานศึกษาภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ดังมีรายวิชาที่จัดประสบการณ์ที่แสดงไว้ในตารางถัดไป การจัดการศึกษาภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวแห่งต่างๆ ทำให้นักเรียนชาวต่างด้าวมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

¹ แหล่งเดิม.

ตาราง แสดงระบบการจัดการศึกษาในศูนย์พักพิงชั่วคราวแม่หละและบ้านถ้ำหิน

ลำดับ ที่	ระดับการศึกษา	ศูนย์แม่หละ		ศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน	
		จำนวนโรงเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู
1	ก่อนวัยเรียน	22	6,125	1,270	รวมกับประมฯ
2	ประถมศึกษา	17	3,716	1,485	85
3	มัธยมศึกษา	4	1,765	544	64
4	การศึกษาวิชาชีพ เกษตรกรรม	1	110	-	-
	รวม	44	11,716	3,299	149

การจัดระบบทางสังคมอย่างดียิ่งในศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมยจำนวนมากไม่เดินทางกลับไปฟื้นฟูบ้านเมือง ทำให้กองทัพพม่าพาชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยงพุทธเข้าตั้งชุมชนในเขตต่าง ๆ โดยสะดวก สภาพเช่นนี้ทำให้พื้นที่ของรัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกตัดขาดเป็นส่วน ๆ ไม่สามารถติดต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสถานะของรัฐกะเหรี่ยงอิสระอ่อนแอลงกว่าในอดีต หากชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระยังคอยความช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ โดยไม่คิดกลับไปพึ่งตนเองในชุมชนดั้งเดิม ก็จะทำให้สูญเสียพื้นที่ทำกินมากขึ้น และความเป็นปึกแผ่นแบบดั้งเดิมก็จะเสื่อมโทรมลง พร้อมทั้งรัฐบาลพม่าก็จะสามารถขยายชุมชนเครือข่ายทางการเมืองเข้ามาได้ตลอดแนวชายแดน อันจะทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงถูกกดดัน บีบบังคับ และกระทำการจับกุมคุมขังตลอดจนอุกฉกรรจ์โดยวิธีการรุนแรง จนชุมชนแบบกะเหรี่ยงที่มีจิตสำนึกและวิถีวัฒนธรรมแบบกะเหรี่ยงดั้งเดิมถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง

สรุป

สภาพเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธมีข้อจำกัดมาก เพราะแปรผันอยู่กับสภาพการเมืองตามแนวชายแดนไทย - พม่า และนโยบายของรัฐพม่าและไทย ซึ่งชาวกะเหรี่ยงไม่อาจกำหนด หรือมีข้อต่อรองแบบใดแบบหนึ่ง ต่อสถานะทางการเมืองตามแนวชายแดนไทย - พม่า สภาพทั่วไปทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระและชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ เป็นฝ่ายถูกกำหนดโดยมีโอกาสสร้างข้อกำหนด(หรือเงื่อนไข) ได้น้อย สภาพเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงกอกูเลและกะเหรี่ยงพุทธ จึงยังเป็นลักษณะเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพในสภาพ

สงคราม คือ มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมอย่างมีข้อจำกัด จนพลเมืองต้องเข้ามาชิงไหวชิงพริบในประเทศไทยทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารและเงินตรา ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงอิสระและกะเหรี่ยงพุทธก็น้อย และไม่มีการพัฒนาการตามระบบที่แน่นอน ผู้คนต่อสู้ดิ้นรนให้มีอาหาร ของใช้ และเงินตรา ตลอดจนสถานะทางสังคมและตามโอกาสต่าง ๆ ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ มีมากกว่าการประกอบอาชีพและวิธีการสุจริต ทั้งนี้เพื่อการรักษาสภาพความมั่นคงของชุมชนแบบกะเหรี่ยงให้คงอยู่

สภาพของสงครามกลางเมืองอันยืดเยื้อ ได้แบ่งวิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงอิสระ และชุมชนกะเหรี่ยงพุทธแบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงแบบดั้งเดิม ช่วงปรับตัวต่อการค้าตามแนวชายแดน และช่วงที่เมืองหลวงและฐานที่มั่นสำคัญแตกแยกกองทัพพม่า วิธีการผลิตในชุมชนชาวกะเหรี่ยงอิสระและชุมชนกะเหรี่ยงพุทธนั้น เป็นผลมาจากสภาพการเมืองตามแนวชายแดน และนโยบายของรัฐพม่าและไทยทั้งสิ้น

วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมในชุมชนกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยงอิสระและชุมชนกะเหรี่ยงพุทธ เป็นวิธีการผลิตที่มีการปลูกพืชไร่ หางของป่า ลำสัตว์และเป็นพ่อค้าคนกลางนำสินค้าไทยไปสู่ที่ราบตอนในของประเทศพม่า ช่วงนี้ในชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์มาก เพราะสภาพป่ายังอุดมสมบูรณ์ กองทัพพม่ายังไม่ได้ยกขึ้นมามาตั้งฐานที่มั่นในเขตชายแดนพม่าและไทย รัฐกะเหรี่ยงอิสระจึงควบคุมพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อประเทศไทยหันมาเจรจากับรัฐพม่า ในการใช้นโยบายทำสนาามรบเป็นสนาามการค้า ได้ทำให้การค้าเฟื่องฟูขึ้นในระบบเปิด โดยการสนับสนุนทั้งรัฐไทยและพม่า บรรยาการการค้าและการลงทุนโดยเปิดเผยดังกล่าวมีส่วนให้อวิธีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า เป็นการเร่งทำการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อส่งขาย ขณะเดียวกันก็มีเปิดทางให้นักลงทุนจากต่างชาติเข้าไปทำไร่ทำนา การตั้งกลุ่มการค้าวัว-ควาย การค้าเปิด-ไถ่ อุตสาหกรรมเครื่องเรือน การทำเหมืองแร่ ในช่วงนี้ก็มีมีการหาของป่าและลำสัตว์เพื่อขายเป็นจำนวนมาก ชาวกะเหรี่ยงในชุมชนต่าง ๆ มีรายได้สูงขึ้น จนรัฐบาลพม่าหวาดระแวงจึงระดมพลเข้าโจมตีฐานที่มั่นสำคัญ แต่ก็ไม่มียุทธศาสตร์ที่ทำให้กองทัพกะเหรี่ยงอิสระยอมวางอาวุธ กองทัพกะเหรี่ยงอิสระจึงบุกช่วงชิงที่มั่นคืนได้หลายส่วน ในช่วงนี้ชาวกะเหรี่ยงได้อพยพหนีออกจากท้องถิ่น และบางส่วนมีการปรับตัวด้วยการอาศัยอยู่ในลักษณะได้ดินตามแนวชายแดนไทย-พม่า ยังชีพอยู่ด้วยการขายแรงงาน เพื่อหาเงินไปเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้แรงงานชาวกะเหรี่ยงมีแนวโน้มอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ



บทที่ 4

นโยบายของรัฐพม่าและไทยต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในแถบชายแดนไทยและพม่า

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงในปี พ.ศ. 2488 แล้ว ศูนย์กลางอำนาจขนาดใหญ่ที่ได้วิงเต้นต่อรองอำนาจกับชาติที่ล่าอาณานิคม และการแสดงออกบางประการต่อสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สืบทอดบทบาทอันสืบเนื่องกันนั้น ประเทศเอกราช (หรืออาจเรียกว่ารัฐเอกราชจากชาติมหาอำนาจ) ได้รับการรับรองเอกราช ในฐานะที่การจัดตั้งรูปแบบรัฐ มีความพร้อม และมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการเรียกร้องเอกราช โดยมีการสถาปนาระบบรัฐให้สอดคล้องกับอาณาเขต ประชากรและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ซึ่งตามข้อตกลงเช่นนี้ แม้จะนิยมปฏิบัติสืบเนื่องกันมานานแล้ว แต่ดินแดนหลายส่วนของโลกก็เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ของหลายชนชาติคาบเกี่ยวหรือซ้อนทับกันอยู่ โดยมีการผลักดันเปลี่ยนการครองอำนาจหลายยุคสมัย หากกลุ่มอำนาจในศูนย์กลางอ้างเอาเอกสิทธิ์ของชนเพียงชาติหนึ่งชาติเดียว โดยอาศัยการได้ครองอำนาจกลุ่มหลังสุดเป็นหลักในการสถาปนารัฐ ภูมิหลังของดินแดนเช่นนี้มักจะมีความขัดแย้ง ลับสน และเต็มไปด้วยกุศโลบายบิดเบือนสภาพการตั้งถิ่นฐานที่แท้จริง ในภายหลังมักมีชนชาติอื่นๆ คืบคลาน ต่อสู้เพื่อฟื้นฟูภูมิหลังอันรุ่งโรจน์เฉพาะกลุ่ม ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจน ในกรณีดินแดนติมอร์ตะวันออก อังเงห์ ทิเบต เอสโทเนีย แลตเวีย และอีกหลายส่วนในโลกซึ่งปรากฏอยู่โดยต่อเนื่อง

สถานการณ์เรียกร้องเอกราชในบริเวณลุ่มน้ำคง(สาละวิน)และเมยก็ปรากฏทางสังคมที่มีลักษณะกับที่กล่าวข้างต้น เพราะบริเวณดังกล่าวนี้เป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงแห่งที่ราบในหุบเขาลุ่มน้ำสาละวิน ที่มีการตั้งถิ่นฐานสืบเนื่องกันมาช้านาน แม้ว่าจะเป็นทำเลปิด แต่บริเวณดังกล่าวนี้ก็มีอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรมีค่าเป็นจำนวนมาก ประกอบทั้งแม่น้ำสาละวินมีต้นกำเนิดในแคว้นทิเบต จึงมีน้ำไหลแรงตลอดทั้งปีอันเนื่องจากการละลายของหิมะในยอดเขา ชาวกะเหรี่ยงจึงสร้างบ้านเมืองอยู่ได้ โดยไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเมืองศูนย์กลางในลักษณะเขตควบคุมเหมือนกลุ่มเมืองพื้นราบโดยทั่วไป สภาพเช่นนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีอิทธิพลในเขตลุ่มน้ำสาละวินอย่างสูง ตั้งแต่ช่วงกองทัพอังกฤษเข้ามาสำรวจและยึดครองพื้นที่แถบนี้¹ ไปจนถึงก่อนปี พ.ศ. 2537 ซึ่งก็เป็นภูมิหลังในระยะใกล้ของชนชาติกะเหรี่ยง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐพม่ากับชุมชนกะเหรี่ยง

¹ โกสุมภ์ สายจันทร์. “พม่าในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ,” ใน เอกสารประกอบการอภิปราย. 14 พฤศจิกายน 2545. หน้า 1-2.

การประกาศเอกราชของพม่ามีปัญหาตั้งแต่เริ่มแรก เพราะบริเวณประเทศพม่าในปัจจุบัน มีการช่วงชิงอำนาจกันอยู่อย่างน้อย 3 กลุ่มขนาดใหญ่ คือ กลุ่มชาวมอญ ชาวพม่า และพวกไทใหญ่ โดยในจำนวนทั้งสามกลุ่มนี้ชาวมอญเป็นกลุ่มที่สร้างอารยธรรมในเขตที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่ในประเทศพม่า ส่วนชาวพม่านั้นเป็นกลุ่มคนที่ราบสูงที่มีเชื้อสายใกล้ชิดกับพวกพยู(จัดอยู่ในกลุ่มภาษาทิเบต-พม่า)¹ ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น เป็นเวลาที่กลุ่มผู้นำพม่ายังครองอำนาจได้ไม่นาน ชาวพม่าพยายามผสมผสานกับชาวมอญ แต่ก็มีอุปสรรคหลายด้าน อย่างไรก็ตามชาวพม่าก็ได้ยอมรับนับถือศาสนาพุทธ และยอมรับอารยธรรมมอญทั้งปวง เพื่อความก้าวหน้าในการหลอมรวมทางชาติพันธุ์ แต่เมื่อสถาปนาเอกราชแล้วกลับใช้ชื่อชนเผ่าพม่าเป็นตัวแทนเพียงกลุ่มเดียวและพยายามกำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาเดียวตามที่รัฐบาลกำหนด ทำให้เกิดกระแสการขัดแย้งต่างๆ ตามมามากมาย เพราะในสถานการณ์ที่ทำการยึดครองที่ราบลุ่มผ่านมานานนั้น จิตสำนึกของพื้นถิ่นพื้นฐานชาวมอญยังฝังรากลึกอยู่ในที่ราบลุ่มอิรวดีและลุ่มน้ำสาละวิน สถานการณ์เหล่านี้ยังไม่ได้คลี่คลาย หรือมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม ประเทศอังกฤษก็เข้ามาในดินแดนแถบนี้เพื่อรวมศูนย์อำนาจท้องถิ่นทั้งหลายมาเป็นของประเทศอังกฤษ พร้อมๆกับการแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนแถบนี้ ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้เข้าไปสำรวจทรัพยากรมีค่าในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ได้ผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงที่มีอิทธิพลเรียกร้องเพื่อแยกผู้มาจากต่างถิ่นด้วยจิตใจโอบอ้อมอารี และด้วยต้องการหวังพึ่งรัฐบาลอังกฤษในเรื่องอาวุธ วิทยาการและยารักษาโรค ก็ทำให้ข้าราชการชาวอังกฤษบางกลุ่มสนิทสนมกับผู้นำชาวกะเหรี่ยง ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาจนผู้นำชาวกะเหรี่ยงเคยมีบทบาทอย่างสูงในกองทัพพม่า² เช่น ซอ บา อู จีเป็นต้น กล่าวได้ว่าข้าราชการอังกฤษได้มาช่วยปลูกฝังสำนึกของชนเผ่าให้กับผู้นำชาวกะเหรี่ยงโดยผ่านระบบการศึกษาและการสอนศาสนา

เมื่อประเทศพม่าได้รับการปลดปล่อยในช่วงรอกกราชในปี พ.ศ. 2490 นายพลอู อ่องซาน

ประธานพรรคต่อต้านขบวนการฟาสซิสต์ ต้องการความร่วมมือจากชนเผ่าต่างๆ และเพื่อลดความรุนแรงทางการเมืองเกี่ยวกับสงครามระหว่างชนเผ่า จึงทำข้อตกลงที่ปางหลวงในเดือนกุมภาพันธ์ โดยบรรลุข้อตกลงว่า หลังจากทำสัญญานี้ไป 10 ปี จะให้บ้านเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆปกครองตนเอง แต่สัญญานี้ก็ต้องมีอันล้มเลิกไปเมื่อมีกองกำลังของนายพลอูซอทำการสังหารนายพลอู อ่องซานพร้อมกับผู้นำชนกลุ่มน้อย เพราะไม่ต้องการให้บ้านเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่น้อย

¹ Department of History, University of Rangoon. *Glimpes of Glorious*. 1986. P 7.

² พรพิมล ตรีโชติ. "การอภิปรายเรื่องสถานการณ์ชนกลุ่มน้อยในพม่า," ใน การสัมมนาชายแดนตะวันตกศึกษา. ณ หอประชุมสำนักวิทยบริการ. สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 14 สิงหาคม 2545.

กว่า 8 กลุ่มแยกตัวออกไปเป็นรัฐอิสระและมีนโยบายทางการเมืองบางประการในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในพม่า ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ก็ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ยอมรับรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งชิงอำนาจจากผู้ต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติอันถือว่าเป็นผู้มีคุณูปการต่อบ้านเมืองอย่างอ่องซาน

รัฐบาลในสมัยนายอู๋ได้ครองอำนาจหลังการลอบสังหารอู๋ อ่องซานพร้อมการได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2941 จากนั้นรัฐบาลกลุ่มนี้ก็สืบทอดทายาททางการเมืองในหมู่ผู้นำระดับสูงให้

ปกครองประเทศสืบทอดกันมาโดยต่อเนื่อง ในลักษณะการปกครองระบบเผด็จการ การที่ทหารบางกลุ่มมองเห็นการพยายามผกผันอำนาจระหว่างชนชาติพม่าแท้กับชาวกะเหรี่ยงก็ทำให้กลุ่มอำนาจในกองทัพทำการปฏิวัติรัฐบาลอู๋ในปี พ.ศ.2505 ยังผลให้นายพลเนวินกลายเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในประเทศพม่าในระหว่าง พ.ศ.2505-2531¹ นายพลเนวินได้ใช้ปฏิบัติการทางทหารที่เข้มงวดเพื่อรวมเชื้อชาติต่างๆ ด้วยเจตนาที่จำเป็นต้องทำลายเผ่าพันธุ์นิยมให้หมดสิ้นไป อันเป็นหนทางที่จะสร้างประวัติศาสตร์ของการรวมชาติใหม่ในการเป็น“สหภาพพม่า” ทว่าประชาชน พระสงฆ์และนักศึกษาได้พยายามเรียกร้องให้มีการใช้รูปแบบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น แต่นายพลเนวินก็ครองอำนาจโดยการแบ่งปันผลประโยชน์และประนีประนอมอำนาจกันในกลุ่มจนครองอำนาจมาได้ท่ามกลางความยากจนสุดขีดของประเทศพม่า ทั้งๆที่แผ่นดินสหภาพพมานั้นมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรในดินสินในน้ำมากมาย เมื่อระบบสังคมนิยมวิถีพม่าและการปรองดองทางการเมืองล้มเหลว กลุ่มอำนาจเนวินได้ทำการปฏิวัติและยกให้นายพลชอหม่องเป็นผู้นำชั่วคราวในปี พ.ศ. 2531โดยที่นายพลเนวินยังคงมีอำนาจในพม่าอย่างสูง ระบบเผด็จการทหารที่ยึดอำนาจต่อเนื่องจนปรากฏการณ์ทางการเมืองมีนโยบายอันซับซ้อน ทำให้นักศึกษาและประชาชนที่ทนกดขี่อยู่ในระบอบเผด็จการทหารมาช้านานก็เรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าครั้งใหญ่ รัฐบาลทหารของกลุ่มอำนาจเนวินพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบทางการเมืองในพม่าโดยให้มีการเลือกตั้ง เพื่อแสดงบทบาททางการเมืองที่เปิดกว้างมากขึ้นต่อนานาอารยประเทศ แต่เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2533 กับปรากฏว่าพรรค NLD ของนางอองซาน ซูจีซึ่งถือว่าเป็นพรรคฝ่ายค้านในประเทศพม่าได้รับคะแนนเสียงท่วมท้น² ก็ทำให้กลุ่มอำนาจทหารเกรงจะสูญเสียฐานอำนาจทางการเมืองไป ประกอบทั้งไม่เชื่อมั่นว่ารัฐบาลพลเรือนที่ยังไม่มีรากฐานที่แข็งแกร่งจะสามารถควบคุมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเอาไว้ได้ กลุ่มทหารระดับสูงในกองทัพพม่าจึงควบคุมอำนาจต่อมาอีก โดยควบคุมการออกนอกบริเวณ บทบาททางการเมืองและการพบปะมวลชนของนาง

¹ เอกสารบรรยายสรุปศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน. เล่มเดิม. หน้า 1.

² ชัยโชค จุลศิริวงศ์. “สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า, ” ใน เอเชีย : ความรู้ทั่วไป.(รวมบทความ) 2525. หน้า 127.

องซาน ซูจี³ ซึ่งทำให้ประเทศต่างๆ ประนามรัฐบาลพม่าและทำการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อประเทศพม่ามาโดยต่อเนื่อง รัฐบาลพม่าพยายามปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ เพื่อขอการยอมรับจากนานาชาติอารยประเทศ จนหันมาใช้ชื่อรัฐบาลชุด SLORC แต่ก็ยังถูกนานาชาติประนามวิธีการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามนักศึกษา ประชาชนและชนกลุ่มน้อย จนประเทศพม่าเป็นประเทศหนึ่งที่ทั่วโลกกำลังติดตามสถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชน และกำลังเป็นประเด็นที่น่าสงสัยในเรื่องนี้อยู่มากมาย

เมื่อภาพลักษณ์ต่อนานาชาติอารยประเทศของประเทศพม่ามีสถานะตกต่ำลงไปตามลำดับ คณะรัฐบาลทหารจึงเปลี่ยนรูปแบบทางการเมืองโดยเปลี่ยนชื่อคณะรัฐบาลจาก SLORC มาเป็น SPDC และคืนรธนขอเข้าร่วมกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อฟื้นฟูความเข้าใจของนานาชาติที่มีความเห็นต่อรัฐบาลพม่าเป็นเชิงลบและได้แสดงออกถึงการกดดันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและประณามทางการเมือง ยังผลให้ประชาชนในประเทศพม่าประสบกับภาวะฝืดเคืองต่างๆ แต่รัฐบาล SPDC ก็ยังยึดแนวทางการบริหารบ้านเมืองเหมือนกับ SLORC จึงไม่อาจจะเรียกชื่อรัฐบาลจากประเทศต่างๆ ได้อย่างแท้จริง

รัฐบาล SLORC หรือ SPDC ของประเทศพม่า ใช้วิธีการสร้างการยอมรับชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ด้วยการทำสงครามและแสดงอำนาจรัฐต่อชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะการปราบปรามชนเผ่ากะเหรี่ยง เนื่องจากกลุ่มผู้นำชาวกะเหรี่ยงได้แยกตัวออกจากศูนย์อำนาจกลางมาก่อตั้งรัฐบาลกะเหรี่ยงก่อตั้งตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การสืบทอดอำนาจโดยต่อเนื่อง ทำให้รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระมีเขตอิทธิพลมากที่สุด นับตั้งแต่รัฐมอญอิสระถูกปราบปรามอย่างรุนแรงและถูกสลายกองกำลัง จากนั้นรัฐบาลพม่าจึงเร่งปราบปรามรัฐกะเหรี่ยง เพื่อที่จะให้มีเขตอิทธิพลมาประชิดชายแดนไทยทั้งหมด เพราะบริเวณพรมแดนเป็นพื้นที่ผลประโยชน์นานาประการ

2. นโยบายของรัฐบาลพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยง

2.1 นโยบายของรัฐบาลพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงในระหว่างปี พ.ศ. 2491 – 2530

ในระยะแรกที่มีการสถาปนารัฐบาลพม่าชุมชนชาวกะเหรี่ยงไม่ได้มีส่วนรับรู้ในการโอนกรรมสิทธิ์การปกครองที่รับทอดมาจากรัฐบาลอังกฤษ บ้านเมืองกะเหรี่ยงในช่วงนั้นยังคงเป็นอิสระและเฝ้าสังเกตการสถาปนาอำนาจรัฐบาลพม่า เพื่อคอยโอกาสในการประกาศรัฐเอกราช แต่ก็มีผู้นำกะเหรี่ยงบางส่วนต้องการได้ผลประโยชน์จากการผสานอำนาจของแต่ละชนเผ่า จึงยอมเข้าไปเป็นส่วนร่วมในการก่อตั้งรัฐบาลพม่า เมื่อสนธิสัญญาปางหลวงต้องถูกละเมิดและคณะทหารกลุ่มนายพลเนวินก่อการปฏิวัติ พร้อมทั้งใช้บทบาทการเป็นกองทัพสร้างความศรัทธาแก่

³ Asiaweek. : 27 ; 22 November 1996.

พลเมืองในส่วนกลางด้วยการนำกำลังพลออกไปปราบปรามกลุ่มกบฏในชนบท ซึ่งรัฐบาลพม่าถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยและเป็นอุปสรรคของการหลอมรวมชาติ กลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระจึงส่งกองกำลังปิดช่องเขาคุ้มกันพื้นที่กะเหรี่ยงในเขตรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญ

ในระยะก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้น รัฐบาลพม่าส่งกองทัพออกทำสงครามในชนบทส่วนใหญ่เป็นการสู้รบเพื่อตัดกำลังของแต่ละฝ่ายระหว่างกองทัพพม่าและกองทัพกะเหรี่ยง เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ประเทศพม่ามีฐานะยากจน ทหารก็มีอาวุธระดับเดียวกันกับกองทัพอาวกะเหรี่ยง การส่งเสริมด้านเสบียงกรังก็ยังไม่มีประสิทธิภาพ ยังผลให้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระเคยยึดเมืองขนาดใหญ่ของพม่าได้ถึง 18 เมืองในปี พ.ศ.2492 ได้แก่ปะอัน ตองอู ผาปูน ลาเจียว เมเมียว ท่าดอน มัณฑะเลย์ มอจี ดองยี อินเส่งและอื่นๆอีก 8 เมือง¹ แต่รัฐบาลทหารพม่าก็ขออาวุธสนับสนุนจากนานาชาติและมีการปฏิรูปกองทัพพม่าขนาดใหญ่ โดยผู้นำทางทหารคนใหม่คือนายพลเนวินได้สร้างความแข็งแกร่งในกองทัพจนสามารถยึดเมืองเหล่านั้นคืนมาได้ หลังจากนั้นการสู้รบในแต่ละพื้นที่ก็มักเป็นการมุ่งทำลายทหาร ช่วงชิงอาวุธและพื้นที่มวลชน โดยสภาพส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทุรกันดาร เส้นทางส่วนใหญ่ไม่อาจใช้สัญจรได้ในฤดูฝน ดังนั้นในช่วงฤดูฝน กองทัพทหารพม่าและกองทัพกะเหรี่ยงจำเป็นต้องพักรบกันระยะหนึ่ง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เพาะปลูก หาของป่า และทำมาหากินได้บ้าง ปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมมักหมุนเวียนอยู่เช่นนี้มาช้านานแล้ว

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 นั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐพม่าและไทยมีลักษณะเปิดๆ ปิดๆ ดังที่นักวิชาการบางกลุ่มเรียกว่า “สามวันดีสี่วันชั่ว”² เพราะต่างไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ประกอบทั้งตามบริบทชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย มีกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลเคลื่อนไหวอยู่เป็นจำนวนมาก การมีกลุ่มติดอาวุธปะปนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้นโยบายความมั่นคงของประเทศไทยเน้นปิดจุดผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ผลประโยชน์ต่างๆ ตามแนวชายแดนไม่มากนัก ทว่าคนทั่วไปยังเข้าใจว่าบริบทชายแดนพม่ายังเป็นพื้นที่ที่มีอันตรายต่อคนนอกพื้นที่สูง รัฐพม่าเองก็มีนโยบายสอดคล้องชายแดนเพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากประเทศไทย ด้วยการสร้างถนนและเมืองใหม่ประชิดชายแดนไทยในจุดที่มีเส้นทางโบราณมาก่อนแล้ว เช่น เกาสอง เมืองพญาทองซู เมืองเมียวดี และเมืองท่าจีเหล็ก ทว่ารอบๆเมืองเหล่านี้ก็เป็นเขตอิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ซึ่งกองทัพอาวกะเหรี่ยงได้เคลื่อนไหวอยู่รอบเมือง หรือแม้แต่การก่อวินาศกรรมภายในเมืองโดยต่อเนื่อง จนอาจกล่าวได้ว่าแม้ภายในเมืองเมียวดีกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระก็ยังมีอิทธิพลอย่างสูง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ

¹ ขจิตกัย นุรุษพัฒน์. *ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า*. 2540. หน้า 33.

² ณรงค์ พ่วงพิศ. “ปัญหากองกำลังทหารจีนคณะชาติในสหภาพพม่ากับความสัมพันธ์ระหว่างไทยในทศวรรษที่ 2496,” ใน *วารสารประวัติศาสตร์รายปี*.: หน้า 71-72 ; ประจำปี 2540.

พม่าจึงไม่เป็นระบบเปิดอย่างเต็มที่ การค้าขายทั่วไปเป็นการค้าขายรายย่อยโดยมีพ่อค้ากะเหรี่ยง เป็นสื่อกลางในการขนสินค้าไทยไปสู่ชุมชนตอนในของประเทศพม่า

2.2 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงช่วง พ.ศ. 2531 – 2537

รัฐบาลพม่ามีนโยบายมุ่งกวาดล้างกองทัพอะไหล่กะเหรี่ยงอิสระโดยตรงในช่วง พ.ศ. 2531 – 2537

เพราะเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการที่รัฐพม่ามีเป้าหมายมาที่รัฐกะเหรี่ยงอิสระ เป็นลำดับที่หนึ่งใน บรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ก่อตั้งรัฐบาลท้องถิ่นบริหารจัดการภายในบ้านเมืองโดยไม่หวั่นเกรง รัฐบาลพม่า

ประการที่ 1 คือ การแตกแยกของกลุ่มกองทัพอะไหล่กะเหรี่ยงอิสระซึ่งเดิมเป็นกองกำลังที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีนายสเวจินเป็นผู้นำ ต่อมากลุ่มรัฐมอญอิสระถูกปราบปรามอย่างรุนแรง จนชาวมอญ จำนวนมากต้องหลบหนีมาพึ่งใบบุญพระสงฆ์มอญชั้นผู้ใหญ่ที่อำเภอสังขละบุรี ซึ่งเป็นผู้ถือบัตร ต่างด้าว และผู้พลัดถิ่นเป็นจำนวนมาก

การสูญเสียพลเมืองในอาณัติ การถูกยึดครองพื้นที่และการสูญเสียทหารจำนวนมากใน สงคราม ทำให้นายสเวจินเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลพม่า และทหารจำนวนหนึ่งยอมวางอาวุธกลุ่มผู้นำ รัฐมอญอิสระของนายโนนลาร์จึงแยกตัวออกไปทำการต่อสู้กับรัฐบาลต่อไป แต่ก็มี กองทัพ

ไม่ใหญ่โตเหมือนในอดีต การยอมเจรจาหยุดยิงของกองทัพอะไหล่กะเหรี่ยงอิสระ ทำให้กองทัพอะไหล่กะเหรี่ยงอิสระ โคดเด่นขึ้นในแถบบริเวณชายแดนพม่าและไทยแทนกองทัพอะไหล่กะเหรี่ยงอิสระ พร้อมกับการเผชิญหน้าทาง ทหารในระยะใกล้กับกองทัพบurmaซึ่งปิดล้อมกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระให้พื้นที่เคลื่อนไหวมีข้อจำกัด มากขึ้น

ประการที่ 2 คือการเปิดด่านค้าขายของประเทศไทยตามนโยบาย “ทำสามารบให้เป็น สันติการค้า” ของประเทศไทยทำให้มีจุดผ่านแดนอย่างน้อย 4 จุด คือ บริเวณบ้านด่านเจดีย์ 3 องค์ (อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี) ท่าเมย (อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก) ท่าเกาะสอง (จังหวัดระนอง) และด่านท่าซี้เหล็ก (อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย) สภาพดังกล่าวทำให้มี ผลประโยชน์ทางด้านการค้า การลงทุน การเก็บค่าผ่านแดน ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การ แบ่งปันเขตแดน ตลอดจนการเฝ้าระวังรักษาผลประโยชน์ในพื้นที่อื่นๆเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก รัฐบาลไทยได้เปิด

เจรจากับรัฐบาลพม่าในการริเริ่มสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า การค้าขายและการลงทุนโดยนัก ลงทุนไทยนั้นต้องการให้รัฐบาลพม่าควบคุมสถานการณ์ชายแดนด้านพม่าให้อยู่ในสถานการณ์ที่น่า ใจไว้วางใจ ทำให้รัฐบาลพม่าต้องส่งกองทัพบกดูแลบริเวณแถบนี้ซึ่งกลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่ สำคัญ

ที่การสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของไทย ประกอบทั้งทางพม่าก็นำไม้ วัช ควาย ของป่าและแร่ธาตุมาขายให้พ่อค้าไทย รัฐบาลพม่าจึงต้องกวาดล้างกองกำลังกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาก่อความวุ่นวายขึ้น อันทำให้สภาพเศรษฐกิจพม่าได้รับความเสียหายและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มพ่อค้าและนักลงทุนไทย

ประการที่ 3 คือ รัชกะเหริ่งอิสระก่อเหตุประสบความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาล มีการส่งปัญญาชนกะเหริ่งไปศึกษาในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย สหรัฐฯ และไทยเป็นต้น ทำให้มีองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรศาสนา และองค์กรสิทธิมนุษยชนเข้ามาช่วยเหลือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตทั่วไปแก่ชาวกะเหริ่ง (ภายในขอบเขตของการช่วยเหลือมนุษยธรรมที่ไม่ใช่การแทรกแซงทางการเมือง) ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ให้เป็นแกนนำในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ยังผลให้กองทัพกะเหริ่งอิสระเติบโตสูงสุดในช่วงปี 2535 – 2537 จนมีการเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับเมืองหลวงที่มั่นคงมาตลอดกว่า 15 ปี ของการสถาปนาเอกราช รัชกะเหริ่งอิสระ¹ คือเมืองมานอพลอร์ และมีการเผยแพร่สถานภาพของรัชกะเหริ่งต่อสื่อต่างๆ ทั่วโลก เหตุตั้งนั้นกองทัพพม่าจึงระดมไพร่พลและอาวุธหนักเข้าโจมตีเมืองหลวงของรัชกะเหริ่ง เพื่อป้องกันการเติบโตเป็นเมืองใหญ่ที่มีศักยภาพด้านความมั่นคงสูงเกินไป การโจมตีครั้งนี้รัฐพม่ายอมสูญเสียไพร่พลและรुक้าอาณาเขตประเทศไทย เพื่อใช้มาตรการเด็ดขาดกับรัชกะเหริ่ง จนสามารถทำลายศูนย์รวมทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของชาวกะเหริ่งได้อย่างเด็ดขาดในปี 2537 ยังผลให้ชาวกะเหริ่งอิสระแตกกระจัดกระจายออกไปในชุมชนตามหุบเขา และประชาชนชาวกะเหริ่งจำนวนมากอพยพเข้าอยู่ในศูนย์พักพิงต่างๆ ในบริเวณชายแดนของประเทศไทย แต่การยึดฐานที่มั่นสำคัญของกองทัพพม่าก็ยังไม่สามารถส่งผลให้ได้รับชัยชนะแก่กองทัพกะเหริ่งจนเข้าไปปลดอาวุธได้ เพราะยังมีนักบวชชาวกะเหริ่งจำนวนมากอพยพหนีเข้าไปตั้งค่ายแบบเคลื่อนที่ในป่าคอยหาโอกาสตอบโต้หน่วยทหารพม่าอยู่ตลอดเวลา² นอกจากนี้ กองกำลังกะเหริ่งอิสระก็รักษาพื้นที่ในเขตฝั่งตรงข้ามอำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อำเภอไทรโยคและทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่เอาไว้ได้ จึงยังมีค่ายขนาดใหญ่ของกองกำลังกะเหริ่งอิสระที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ได้อีกหลายแห่ง นอกจากนี้แล้วกองกำลังกะเหริ่งอิสระยังระดมทหารเข้าเพิ่มอยู่เป็นจำนวนมากในทุกปี เพราะคนรุ่นใหม่ชาวกะเหริ่งต้องการแก้แค้นทหารพม่าที่ฆ่าพ่อแม่ พี่ ญาติๆ ของพวกเขา (ในการกวาดล้างแต่ละครั้ง)

¹ กองกำลังกะเหริ่งอิสระก็ใช้ชื่อรัฐเอกราชก่อเหตุและในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2545 กองกำลังกะเหริ่งอิสระ มีการเฉลิมฉลองวาระครบเอกราช 53 ปี ที่ค่ายกะเหริ่งตรงข้ามบ้านพะดี อำเภอพบพระ จังหวัดตาก อ้างจากรายการข่าวประจำวัน . สถานีโทรทัศน์ ITV. วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545. เวลา 19.00-20.00 น.

² คอลัมน์สก็๊ป. “กะเหริ่งอิสระเค เอ็น ชูกับความฝันวันมีชาติเป็นของตนเอง,” ใน คม ชัด ลึก. 1(56) : หน้า 7 ; วันที่ 10 ธันวาคม 2544.

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าสงครามกลางเมืองระหว่างกองทัพพม่าและกะเหรี่ยงเป็นการสงครามที่มีการกล่าวถึงเชลยสงครามหรือการจับตัวประกันและการใช้วิถีทางการทูตน้อย ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่าเป็นสงครามล้างเผ่าพันธุ์และผลักดันชนกลุ่มน้อยออกจากถิ่นมาตุภูมิมากกว่าช่วงชิงพื้นที่อิทธิพลทางการเมือง

2.3 นโยบายของรัฐพม่าต่อชุมชนกะเหรี่ยงในช่วง พ.ศ. 2538 – 2543

เมื่อกองทัพพม่าโจมตีเมืองหลวงและค่ายทหารขนาดใหญ่ของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระแตก แต่กองกำลังกะเหรี่ยงก็ไม่ยอมวางอาวุธ กลับมีการเกณฑ์ทหารใหม่เข้าไปเพิ่มเติมโดยต่อเนื่อง ก็ทำให้กองทัพพม่าถือเป็นนโยบายที่ต้องบุกโจมตีชุมชนชาวกะเหรี่ยงในทุกฤดูแล้งของทุกปี กองกำลังกะเหรี่ยงได้สร้างค่ายติดชายแดนไทยมากที่สุด เพราะเมื่อถูกยึดค่ายได้ก็หนีตายเข้ามาลี้ภัยและพักรักษาตัวได้ เมื่อร่างกายหายบาดเจ็บก็กลับไปสมทบตามค่ายต่างๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วการสร้างค่ายติดชายแดนข้างๆ แม่น้ำเมยและสาละวินก็มีความสะดวกในการใช้น้ำอาบและดื่มกิน อีกทั้งเมื่อกองทัพพม่าจะยึดค่ายก็มักกระดมยิงปืนใหญ่เป็นการทำลายค่ายก่อนที่จะใช้ทหารราบเข้ายึดพื้นที่ในภายหลัง การกระดมยิงปืนใหญ่จำนวนมาก จะทำให้กระสุนล้าเข้าเขตประเทศไทยจนตกใส่บ้านเรือนราษฎรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเมยมาช้านาน ก่อนที่ความรุนแรงทางการเมืองแบบสมรภูมิรบจะเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อเกิดสถานการณ์เช่นนี้ หน่วยทหารของไทยก็จะยิงกระสุนปืนใหญ่เตือนยังแหล่งที่มาของกระสุนปืนใหญ่ ทำให้พม่าต้องยับยั้งการโจมตี เพราะมีวิถีกระสุนปืนใหญ่ของฝ่ายไทยยิงเตือนกลับมาสมทบกับการยิงปืนใหญ่ของกองกำลังกะเหรี่ยง

เมื่อการปล่อยให้กองทัพกะเหรี่ยงอิสระอยู่ติดชายแดน จนวิถีกระสุนของกองทัพพม่าสร้างความเสียหายต่อบ้านเรือนราษฎรไทย จนกระทบกระเทือนความสัมพันธ์กับรัฐบาลไทย กองทัพพม่าจึงเปลี่ยนแปลงแผนยุทธศาสตร์ด้วยการเจรจากับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธที่แยกตัวออกจากกะเหรี่ยงคริสต์ประมาณปี พ.ศ. 2537 ด้วยการให้โอกาสกะเหรี่ยงพุทธทำการค้าไม้กับท่าเหมืองแร่และ

เปิดด่านค้าขายกับพ่อค้าชาวไทย โดยรัฐบาลพม่าจะส่งเสริมการก่อตั้งชุมชน ระบบการศึกษา และตัดถนนขึ้นมาให้ โดยแลกกับการส่งข่าวสารให้กองทัพพม่าเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว และเส้นทางยุทธศาสตร์ของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ กองทัพพม่าได้ส่งเสริมให้กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธสร้างชุมชนตามแนวชายแดน ในบริเวณชุมชนกะเหรี่ยงรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระเดิมที่ถูกทำลายไป เมื่อกองกำลังพม่าบุกเข้าโจมตี ทำให้เส้นแนวชายแดนที่เป็นเขตเคลื่อนไหวของกองกำลังรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระถูกสอดแนมโดยกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ อันมีผลต่อการทำลายเอกภาพในชุมชนกะเหรี่ยงอิสระรัฐกอรุณเเล่ย์เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้แล้วเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธกับกะเหรี่ยงรัฐกอรุณเเล่ย์ ก็ทำให้วิถีกระสุนของกองทัพรัฐกอรุณเเล่ย์เปลี่ยนไปจากเดิมที่ยิงปืนใหญ่เข้าเขตประเทศพม่าเท่านั้น เป็นการยิงใส่ชุมชนกะเหรี่ยงพุทธจนวิถีกระสุนพลาดเป้าหมาย

ตกในเขตประเทศไทย¹ สร้างความสับสนให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและหน่วยทหารของ
ไทยที่ไม่อาจจะรู้ฝ่ายที่ทำการล่องล้าอธิปไตยของชาติเพียงพอต่อการตอบโต้ได้ทันจนกว่าจะได้มี
การสืบข่าวและพิสูจน์หลักฐานซึ่งต้องใช้เวลานาน นอกจากนี้แล้วก็ได้สร้างความสัมพันธ์ที่แตกร้าง
และระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไทย ทหาร ตำรวจ ตระเวนชายแดนและชาวกะเหรี่ยงไทยกับกลุ่ม
กะเหรี่ยงอิสระ ที่มีการยิงกระสุนส่วนใหญ่มาในเขตประเทศไทยก็ทำให้เกิดความสูญเสียชีวิต
ผู้คนและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากอีกด้วย

หนึ่งการที่มีกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระก่อเหตุเลยมีความสัมพันธ์ที่แตกร้างกับเจ้าหน้าที่และ
หน่วยงานราชการต่างๆของไทย ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองและด้านเศรษฐกิจของรัฐก่อ
เหตุเลยมีความลำบากเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อคนในพื้นที่ใกล้เคียงไม่ไว้วางใจและจับตามองการเคลื่อนไหวก็
ทำให้พื้นที่การค้า เขตอิทธิพล การประสานงานเครือข่ายและการติดต่อกับองค์การเพื่อ
มนุษยธรรมลดลง เหลือจำกัดอยู่เฉพาะพื้นที่ทางทหารแคบๆ โดยที่กลุ่มมวลงชนไปลี้ภัยในศูนย์พัก
พิง ไปเป็นกรรมกร และถูกทหารพม่าจับไปเป็นลูกหาบจนไม่อาจติดต่อกันได้เหมือนช่วงก่อนปี
พ.ศ. 2537 สร้างความกดดันแก่กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระเป็นอย่างยิ่ง สภาพดังกล่าวบีบคั้น
กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระให้มีการเคลื่อนไหวรุกกล้าพื้นที่ประเทศไทยด้านอำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี อำเภอพบพระจังหวัดตากและด้านกิ่งอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อโจมตีค่ายพม่า
และกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธอยู่เนืองๆ และนับวันแต่จะรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ

รัฐบาลพม่ามีนโยบายสร้างความกดดันในพื้นที่และจัดระเบียบชายแดนเพื่อกวาดล้างกอง
กำลังของกลุ่มต่างๆ ไม่น้อยกว่า 9 กลุ่มในปัจจุบัน โดยการนำกองกำลังทหารและอาวุธหนักบุก
เข้ารัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะเร็นและประชิดรัฐฉาน จนทำให้มีการสู้รบกับกองกำลังรัฐอิสระ
ต่างๆ ต้องสูญเสียชีวิตทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมาก แต่ก็ใช่ว่ายุทธวิธีที่กองทัพพม่าถือ
ว่าคุ้มค่า เพราะการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวนี้ทำให้ช่องทางการค้ากับประเทศไทยมีความ
สะดวกขึ้นเป็นลำดับ และยังสามารถยึดพื้นที่ในจุดยุทธศาสตร์ได้เป็นจำนวนมาก การยึดช่องทางที่
สำคัญได้จะทำให้ประเทศไทยส่งนักลงทุนจำนวนมากเข้ามาทำไม้ ทำเหมืองแร่ การตั้งด่านค้าวัว-
ควาย ทำประมงและซื้อก๊าซจากแหล่งยาดานา มีมูลค่าเป็นจำนวนมหาศาล นอกจากนี้แล้วรัฐบาล
พม่ายังบรรลุข้อตกลงกับประเทศไทยในการมีคณะกรรมการร่วมชายแดนพม่า – ไทย สำหรับ
เจรจาข้อพิพาทชายแดนต่างๆ รวมถึงการควบคุมกองกำลังชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ให้ก่อความสงบ
และธุรกิจของคนไทย

รัฐพม่ามีการเตรียมรับโครงการถนนสายเศรษฐกิจไทย – พม่าและอินเดียด้วยการส่งชาว
กะเหรี่ยงพุทธมาสร้างชุมชนตลาดมืดที่ฝั่งตรงข้ามกับบ้านท่าสองยาง ซึ่งเป็นช่องเขาที่กลุ่มกะเหรี่ยง

¹ เช่น กรณีบ้านวังข่า (พ.ศ. 2523) บ้านวะเลย์เหนือ (พ.ศ. 2545) บ้านแม่ดาว (พ.ศ. 2545) และท่าสายลวด (พ.ศ.
2545)

กอรุณเคยใช้เป็นท่าเลทางเศรษฐกิจที่สำคัญ หากมีการเริ่มดำเนินโครงการถนนสายเศรษฐกิจ 3 ประเทศนี้จะมีการตัดถนนเชื่อมกับเมืองปะอัน ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ในเขตอิทธิพลของพม่า จากชุมชนตลาดมืดไปถึงเมืองนี้มีระยะทางประมาณ 80 – 95 กิโลเมตรและจากเมืองปะอันจะมีถนนไปถึงเมืองย่างกุ้ง (เมืองหลวงพม่า) ได้โดยสะดวกอีกด้วย เส้นทางนี้จึงเป็นสายยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของประเทศสหภาพพม่า นอกจากนี้แล้วประเทศพม่าก็มีความหวังในการสร้างถนนเชื่อมท่าเรือฝั่งอันดามันกับประเทศไทยในเขตด่านจังหวัดราชบุรี ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาข้อมูลของฝ่ายไทย การตัดถนนสายหลักทั้งสองสายนี้จะทำให้ตัดขาดพื้นที่ของรัฐกะเหรี่ยงอิสระออกเป็นส่วนๆ ที่ทำให้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ(กอรุณ)อ่อนแอลง นอกจากนี้แล้วโครงการพัฒนาเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงก็เป็นโครงการที่ทำให้รัฐบาลพม่าต้องเพิ่มจำนวนทหาร เพื่อส่งเข้าควบคุมพื้นที่ในเขตรัฐฉานและรัฐคะฉิ่น¹ เพื่อควบคุมท่าเลการค้าขายที่มีสินค้าสำคัญคือ หยก แร่ธาตุและธุรกิจอื่นๆ ที่มีชาวจีนมาเป็นแกนนำในการสร้างรายได้² และเมื่อโครงการเริ่มดำเนินการก็จะเป็นเวลาที่กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ กองกำลังไทยใหญ่อิสระ กองกำลังมอญอิสระ กองกำลังรัฐคะยาห์ กองกำลังคะฉิ่นและกองกำลังกลุ่มย่อยอื่นๆ ก่อความรุนแรงขึ้นเพื่อขัดขวางข้อตกลงของชาติต่างๆ ที่รุกรานพื้นที่ของรัฐอิสระหลายรัฐในเขตประเทศพม่า และอาจนำมาสู่ความรุนแรงทางการเมืองที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการสังหารหมู่ให้มีความรุนแรงยิ่งขึ้น แต่เพื่อป้องกันความรุนแรงดังกล่าวรัฐบาลพม่าจึงมีนโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดนโดยต่อเนื่อง

2.3.1 นโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดนของพม่า

รัฐบาลพม่ามีนโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 โดยภายใต้ นโยบายนี้ รัฐบาลทหารพม่าได้สั่งให้มีการโยกย้ายชุมชนของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่อยู่ในหุบเขาให้ ย้ายมาตั้งในรกรากใหม่เป็นชุมชนริมถนน หรือในเขตควบคุมสะดวกของทหาร โดยแหล่งชุมชนจัด ระเบียบใหม่คือ ดี โหม่ว ไช้ว แม่โสดอ นวาลาโละและอื่นๆ³ พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สัจจระสะดวก แต่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่ถูกโยกย้ายได้แก่ชาวกะเหรี่ยง ยางแดง ปะหล่อง คะฉิ่น ว้า ฉิ่น ปะโอ และอื่นๆ ไม่คุ้นเคยกับสภาพภูมิอากาศ ทำเลการหาอาหาร เพราะเป็นทุ่งแห้งแล้ง ทำให้อากาศ ร้อนและเกิดโรคระบาดต่างๆ จนผู้ย้ายถิ่นฐานมีการเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ผลกระทบดังกล่าว ทำ

¹ รายการ "OUR ASIA" โดย Gorge Peter. ในรายการ DISCOVERY. ฉายในสถานีโทรทัศน์ UBC. วันที่ 29 กันยายน 2545 เวลา 20.00-21.00น.

² ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ. "การอภิปรายเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลในประเด็นพม่า," ใน การพิจารณาผลงานวิจัย. ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545.

³ เฉลียวพอ. "เสียงร้องจากคนพลัดถิ่น," ใน สายใยไทย-พม่า. 4(1) : 2-3 ; มกราคม 2544.

ให้ชนกลุ่มน้อยจำนวนมากหลบหนีเข้าป่าลึกและหลบหนีเข้ามาลี้ภัยในเขตประเทศไทย เพราะเห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นการกดขี่และบังคับอย่างโหดร้ายทารุณ

สภาพของความสัมพันธ์ที่เสื่อมโทรมระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยทำให้โครงการจัดระเบียบชุมชนชายแดนแปรเจตนาเป็นความโหดร้ายทารุณ เพราะรัฐพม่าไม่ได้วางรากฐานทางด้านการศึกษาและระบบทางสังคมที่มีการหลอมรวมทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีความแปลกแยกทางวัฒนธรรมกับส่วนกลางเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีเจ้าหน้าที่มาตั้งรื้อถอนบ้านเรือนให้พลัดพรากจากถิ่นมาตุภูมิ ก็ทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่พอใจและเมื่อขัดขึ้นก็จะถูกเจ้าหน้าที่ทำร้าย เพื่อกดดันให้นโยบายดำเนินไปจนสำเร็จทั้งนี้เพราะระบบราชการของประเทศพม่ายังเป็นระบบเก่า เจ้าหน้าที่บ้านเมืองมักดูค่า ใช้อำนาจข่มขู่และทำร้ายผู้ฝ่าฝืน ทั้งนี้เพราะชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าจำนวนมากก็พูดภาษาอื่นไม่ได้ นอกจากภาษาประจำเผ่า สภาพสังคมแบบนี้ก็จะเป็สถานการณ์ที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองต้องใช้วิธีการรุนแรงกับประชาชนเพื่อข่มขู่ให้ทำตามโดยไม่ต้องมีข้อต่อรอง

ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในประเทศพม่ายินยอมย้ายหมู่บ้านเพราะความหวาดกลัวโทษภัยมากกว่าการยอมรับร่วมมือ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้มีผลต่อสุขภาพจิตของกลุ่มคนระดับสูงวัย จนนำไปสู่การเสียชีวิตแบบไหลตาย โรคระบาดและการเสียชีวิต¹ ส่วนกลุ่มที่เหลืออยู่ได้พยายามหาทางหลบหนีจนกลายเป็นการขัดขึ้นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยังผลให้มีการจับกุมและนำไปเกณฑ์แรงงานเพื่อลงโทษ สภาพเช่นนี้ก็ยังทำให้ผู้โยกย้ายมีทัศนคติในด้านลบกับรัฐบาลพม่า กลุ่มที่เป็นชายฉกรรจ์จึงหลบหนีเข้าไปจับอาวุธในป่าแทนการยอมให้ผู้ถูกกระทำทารุณกรรม สภาพดังกล่าวทำให้การจัดระเบียบชุมชนชายแดนของรัฐพม่าไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังถูกองค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจับจ้องว่าการบังคับโยกย้ายผู้คนออกจากถิ่นที่อยู่ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

2.3.2 ความสัมพันธ์ของรัฐพม่ากับชาวกะเหรี่ยงพุทธ

ประเทศพม่าเป็นดินแดนของอารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอันเก่าแก่ เพราะพื้นฐานของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดในแถบนี้ ชาวมอญได้สร้างสมรูปแบบเอาไว้แล้วกว่าพันปี

เมื่ออาณาจักรพุกามของพม่าโจมตีอาณาจักรมอญได้แล้ว ได้ยอมรับวิถีทางเศรษฐกิจและสังคมแบบมอญทั้งปวง ยกเว้นอยู่ด้านเดียวที่ชาวพม่ายังผูกขาดแบบเชิดชูโดยใช้สายพันธุ์ตนเองเป็นใหญ่คือด้านการเมือง ชนเผ่าพม่าพยายามผสมผสานกับกลุ่มมอญทางญาติสายสตรีด้วยการสมรสเพื่อให้ลูก

¹ แหล่งเดิม.

กลายเป็นพม่าเหมือนอย่างพ่อ จนแม้แต่คนไทยยังเข้าใจว่าพวกพม่ากับมอญรวมตัวกัน ได้สำเร็จ พงสาวคารของไทยแทบทุกฉบับจึงเรียกกลุ่มคนในประเทศพม่าว่า “พม่ารามัญ” แต่กลุ่มชาวมอญที่อยู่ในประเทศพม่าก็รู้ว่าชาวพม่ายังเป็นกลุ่มที่ไม่มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ เพียงพอ ที่จะสร้างอารยธรรมขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นผู้นำชนเผ่าต่างๆ ให้เกิดการยอมรับโดยไม่ใช้วิธีการข่มเหงรังแก ดังนั้นชาวมอญจึงดิ้นรนเป็นเอกราชในดินแดนที่กลุ่มเชื้อสายมอญเห็นว่าเป็นแผ่นดินมาตุภูมิของกลุ่มตน ทำให้เกิดสงครามระหว่างชนเผ่าต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับกรณีของกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธนั้นรัฐบาลพม่ามุ่งเน้นส่งเสริมให้ใช้ศาสนาพุทธหลอมรวมความมีเอกภาพทางวัฒนธรรม แต่บ้านเมืองต่างๆ ในประเทศพม่าก็ไม่อาจจะใช้ความเป็นพุทธศาสนิกชนหลอมรวมกันสู่การเป็นชาติพม่าหนึ่งเดียวได้ เพราะความแปลกแยกทางภาษา เชื้อชาติ วิถีทางการเมือง สังคม วรรณกรรม ทำเลที่ตั้งบ้านเรือน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีการมีภูมิหลังอันนับเนื่องมาจากการข่มเหงรังแกทางเชื้อชาติกันมาอย่างรุนแรงโดยต่อเนื่อง ได้สร้างสำนึกแห่งความเกลียดชังและผูกพยาบาทต่อกันในหมู่พลเมืองพม่า จนยากที่จะใช้สำนึกหนึ่งไคลบเลือน

ภูมิหลังเหล่านั้นได้ การจะควบคุมประเทศให้อยู่รวมกันเป็นหนึ่ง ในเวลาที่ประเทศยากจน ต่างชาติแทรกแซงและคว่ำบาตร รัฐบาลขาดแคลน ไม่อาจสร้างระบบราชการที่เจริญเพื่ออธิบายให้แก่

พลเมืองได้ จึงต้องใช้ความรุนแรงเข้าจัดการทางสังคม เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลาที่สุด แต่วิธีการเช่นนี้ก็ประสบความล้มเหลวนานมาแล้วในพม่า รัฐบาลพม่าจึงเปิดเจรจากับผู้นำกะเหรี่ยงพุทธซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติและมีอิทธิพลอย่างสูงในเขตชายแดนไทย-พม่า

รัฐบาลพม่าพยายามเจรจากับกะเหรี่ยงพุทธเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงพุทธควบคุมพื้นที่ชายแดน รัฐบาลพม่าพยายามสร้างความแตกแยก ระหว่างชาวกะเหรี่ยงพุทธกับชาวกะเหรี่ยงอิสลาม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการกำหนดนโยบายและการจัดการทางการเมืองด้วย รัฐบาลพม่าถือว่าชาวกะเหรี่ยงพุทธเป็นพลเมืองของพม่าพวกหนึ่ง ในขณะที่กลุ่มกะเหรี่ยงอิสลามพยายามจัดให้เป็นกะเหรี่ยงเถื่อนหรือกลุ่มกบฏ ทั้งที่ตามสภาพที่จริงแล้วในรัฐกะเหรี่ยงอิสลาม ก็มีประชาชนกะเหรี่ยงนับถือศาสนาพุทธอยู่เป็นจำนวนมาก การนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มผู้นำนั้นส่วนหนึ่งก็เพื่อขอความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนจากองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ซึ่งประเทศตะวันตกมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการอย่างสูง เพราะการถูกจัดให้เป็นผู้คนในฐานะเถื่อน ที่ไร้การปกป้องคุ้มครองทางกฎหมาย ย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่ง หากไม่ดิ้นรนประชาสัมพันธ์ สถานะของบ้านเมืองกะเหรี่ยงต่อองค์กรต่างๆ แล้ว ก็จะต้องถูกลบเลือนภูมิหลังทางสังคมที่มีการ

สืบทอดมาด้วยศรัทธาช้านานรวมทั้งการถูกสังหารที่ละเมิดข้อตกลงเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนต่างๆอีกด้วย

กลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงพุทธยอมเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลพม่าพร้อมทั้งได้รับโอกาสในการเปิดจุดผ่อนปรนต่างๆหลายจุดจนชาวกะเหรี่ยงพุทธได้มีโอกาสข้ามมาทำงานรับจ้างต่างๆในฝั่งประเทศไทย เช่น รับจ้างหยอดหลุมข้าวโพด ตัดฟืน ไถไร่ ทำนา ปลุกผัก ขนของ ปลุกบ้าน รับจ้างถ่อเรือ ต้อนฝูงวัว-ควายข้ามฟาก ซื่อแพะไปขายต่อ ทำงานก่อสร้างและงานกรรมกรอื่นๆ ส่วนกลุ่มที่มีฐานะก็ทำไม้ ทำเหมืองแร่ ค้าขาย ขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวและหาของป่า รัฐบาลพม่าได้เกรงคนเดินเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธ และเปิดโอกาสให้เดินทางไปเมืองต่างๆได้ ทำให้ประชาชนไม่ต้องคอยหลบซ่อน และหวาดกลัวทหารพม่าอีกต่อไปในชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธที่ก่อตั้งมาได้ 4 – 5 ปี มีหลายแห่งที่รัฐบาลพม่าเริ่มตั้งโรงเรียนและส่งครูมาสอนหนังสือให้บุตรหลานชาวกะเหรี่ยงแล้ว แต่ชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะก็นิยมให้บุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของไทย เพราะนักเรียนได้ดื่มนม มีอาหารกลางวันและสภาพโรงเรียนมีมาตรฐานสูงกว่า¹

แม้ว่าชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธจะยอมรับร่วมมือกับรัฐบาลพม่า แต่ในชุมชนก็ยังคงมีความสับสนต่างๆ อยู่มาก ผู้คนยังยากจนอยู่มากมาย ปล่อยให้จุดผ่อนปรนกลายเป็นช่องทางของสินค้าได้เดินสินค้าหนีภาษี และกองทัพมด(เพื่อขนของหนีภาษี) เมื่อมีความรุนแรงทางการเมืองจนปิดจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่อนปรนทางการค้าเหล่านี้ก็เป็นช่องทางขนสินค้าจากประเทศไทยไปสู่เมืองใหญ่ของพม่าในราคาสูง เพราะต้องขนข้ามสันเขาเป็นระยะทางไกล ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธมีการเล่นพนัน มีนักศึกษาพม่าและกลุ่มธุรกิจได้เคลื่อนไหวปะปนอยู่กับนักท่องเที่ยวของไทย ที่เข้าไปท่องเที่ยวและซื้อพริก หอม และเนื้อสัตว์ป่าจากชุมชน ทำให้มีโอกาสสร้างรายได้และแสวงหาช่องทางประกอบการอาชีพต่างๆ เป็นโอกาสอันดีในการรื้อฟื้นเศรษฐกิจชุมชนที่ถูกทำลายไปจากการสู้รบในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2540

2.3.3 การสร้างเขตยุทธศาสตร์เพื่อตัดกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระ

รัฐบาลพม่าได้สร้างเมืองยุทธศาสตร์และเส้นทางยุทธศาสตร์เพื่อทำลายความเป็นปึกแผ่นของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ โดยมีการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์จากเมืองกรุงเนกามาที่เมืองเมียวดีและโกะโก การสร้างเมืองท่าขี้เหล็ก การสร้างเมืองพญาตองซูและการพัฒนาเกาะสอง ให้เป็นเมืองขนาดใหญ่เพื่อดึงดูดเอาเงินตราและสินค้าจากประเทศไทย เมื่อเมืองเหล่านี้เติบโตขึ้นหน่วยงานราชการต่างๆ ก็จะขยายเข้ามาในตัวเมือง มีตำรวจและทหารคอยดูแลเส้นทาง ทำให้กอง

¹ สัมภาษณ์ จ.ส.ต.สมชีพ บัวชุม. ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตะโกปิดทอง. ตำบลสวนผึ้ง. อำเภอสวนผึ้ง. จังหวัดราชบุรี.

กำลังกะเหรี่ยงอิสระไม่อาจติดต่อถึงกันได้โดยสะดวก และยังมีผลประโยชน์เกิดขึ้นในเมืองแถบนี้มากมายแล้ว รัฐบาลพม่าก็จะทุ่มเทงบประมาณเพื่อเพิ่มจำนวนทหารคอยคุ้มกันเมืองเหล่านี้ทำให้การเฝ้าระวังชายแดน และการโจมตีค่ายทหารรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เมื่อรัฐบาลพม่ายอมเปิดด่านถาวร จุดผ่านชั่วคราวและจุดผ่อนปรนต่างๆ กับประเทศไทยได้ ทำให้เมืองยุทธศาสตร์ต่างๆ ของประเทศพม่า กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งค้าขาย มีคนไทย

เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและซื้อของเป็นจำนวนมาก ทำให้กลุ่มกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระประสบปัญหาการวางแผนทางยุทธศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะไม่สามารถทำการก่อวินาศกรรมได้โดยสะดวก เพราะหากทำร้ายคนไทยหรือคุกคามผลประโยชน์คนไทยที่ไม่มีส่วนพัวพันในสงครามกลางเมืองนี้ ก็จะทำให้การขอความช่วยเหลือในแ่งมนุษยธรรมและกลุ่มญาติพี่น้องที่อยู่ในศูนย์พักพิงเขตประเทศไทยย่อมได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงด้วย กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระจึงสูญเสียพื้นที่อิทธิพลให้แก่กองทัพพม่าเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

รัฐพม่ารู้เท่าทันในสถานการณ์ที่เมืองยุทธศาสตร์นับวันแต่จะเติบโตขึ้นและบริเวณชายแดนติดกับประเทศไทยจะเป็นแหล่งผลประโยชน์มหาศาล เพราะเป็นเส้นทางที่แรงงานชาวพม่าประมาณกว่าหนึ่งล้านคนเข้าไปหางานทำและนำรายได้เข้าสู่ประเทศ¹ (อีกทั้งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการเรียนรู้เทคโนโลยีแบบเร่งด่วน) เป็นแหล่งขายสินค้าบริโภคและอุปโภค ตลอดจนเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าหลายอย่างเช่น ไม้สัก ไม้กฤษณา หยก พลอย นิหระ เพอร์นิเจอร์ แร่ธาตุ อัญมณี หวาย ก๊าซ โค กระบือและอื่นๆอีกมาก จะทำให้มีเงินจำนวนมากรวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไหลเข้าสู่ประเทศพม่า เหตุคั้งนั้นรัฐพม่าจึงขยายชุมชนยุทธศาสตร์ในเขตกะเหรี่ยงพุทธ เช่น ตลาดมืดตรงข้ามบ้านหนองหลวง(อำเภออุ้มผาง) ตรงข้ามบ้านท่าสองยาง ตรงข้ามบ้านวะเล้ยเหนือ บ้านวะเล้ยใต้ ตรงข้ามบ้านหมื่นฤาชัย ตรงข้ามบ้านแม่ด้วน และกำลังจะก่อตั้งใหม่อีกหลายจุดตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศไทยและจีน การยึดพื้นที่ได้เพิ่มขึ้น ทำให้กองทัพพม่ารับการประนีประนอมจากชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม เช่น ว้า กะเหรี่ยงพุทธ โกกั้งและมอญ จนหลายชุมชนยอมให้ทหารพม่าสร้างค่ายไว้ใกล้ๆ หมู่บ้าน ทั้งๆที่ก่อนปี 2531 ไม่มีสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นในชุมชนชายแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่า นอกจากนี้แล้วชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็หันไปเจรจาทางอาวุธกับรัฐบาลพม่าเพื่อขอการคุ้มกันจากรัฐบาลกลาง สภาพดังกล่าวนี้ทำให้วิถีการต่อสู้เพื่อเอกราชของรัฐกะเหรี่ยงอิสระประสบความลำบากอย่างหนักและนำมาซึ่งการสูญเสียพื้นที่ ทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และแหล่งเสบียงกรังต่างๆ ที่สะสมมา 50 กว่าปีแล้ว การสูญเสียพื้นที่เคลื่อนไหวทางการเมือง โดยมีสถานการณ์ที่มีชุมชนกะเหรี่ยงพุทธเข้ามาปะปนใกล้ชิดกับชุมชนไทย ทำให้กลุ่มการค้าใต้ดินมีการใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ที่ชุมชนหลายฝ่าย

¹ สัมภาษณ์อัมพร มีสุข, ผ่านรายการสถานีโทรทัศน์ UBC News, วันที่ 22 สิงหาคม 2545, เวลา 7.00-8.00 น.

ตั้งขึ้นประชิดกันนี้ ทำโรงงานผลิตยาบ้านขนาดใหญ่ที่สุด ที่บริเวณเส้นทางระหว่างอำเภอพบพระ ไปถึงศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านอู๋เปี่ยม ซึ่งขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของฝ่ายไทยกำลังเตรียมแผนปราบปรามขึ้นเด็ดขาด แต่ยังไม้อาจบุกไปถึงแหล่งผลิตสำคัญที่อยู่ในป่าทึบ

กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระเริ่มแตกทัพและล่าถอยเข้าประชิดพรมแดนไทย บางส่วนได้อพยพเข้าเขตชุมชนกะเหรี่ยงในรัฐมอญ และพยายามสร้างฐานปฏิบัติการในรัฐมอญแถบเมืองทวายและตะนาวศรี โดยกลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงได้รับความร่วมมือกับกลุ่มผู้นำมอญระดับสูง แต่ปฏิบัติการนี้ได้รับการต่อต้านจากกลุ่มผู้นำมอญระดับล่าง ที่มีกองกำลังชาวกะเหรี่ยงประจำอยู่ในพื้นที่ จนนำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชนอย่างรุนแรง เมื่อมวลชนกองทัพมอญกู้ชาติในอดีตพบว่าทหารกะเหรี่ยงอิสระทำร้ายและข่มขืนสตรีชาวมอญ โดยกระทำเป็นขบวนการเพื่อมุ่งสร้างบ้านและขยายเขตอิทธิพลทางการเมืองในรัฐมอญอย่างถาวร ดังมีการแจกเอกสารเปิดโปงพฤติกรรมละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวมอญที่กระทำต่อชุมชนกวาน(หมู่บ้าน)เคาเจี้ยว สลัก-เจิงไถ่ยก อำเภอกะเหรี่ยง บ้านกะอองแกร์ อำเภอไถ่ยกเมี่ยงโร๊สและอีกหลายแห่งในเขตรัฐมอญ ที่กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระข่มขืนผู้หญิงมอญและพยายามแผ่อิทธิพลทางเชื้อชาติในชุมชนมอญด้วยการนำผู้หญิงมอญไปประณินในค่ายทหาร¹ ทำให้มีผู้นำชาวมอญบางกลุ่มออกแถลงการณ์ต่อต้านกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ จนความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับชาวกะเหรี่ยงคริสต์ที่เคยแนบแน่นเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ

2.3.4 การใช้ประวัติศาสตร์สร้างอุดมการณ์แห่งรัฐ

รัฐบาลพม่าพยายามใช้ความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ของพม่าสร้างอุดมการณ์แห่งรัฐเพื่อสร้างศรัทธาต่อพลเมืองโดยพยายามใช้สภาพประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ในอดีตที่มีต่อประเทศไทยกีดกันประเทศไทยออกไปจากความศรัทธาของชาวพม่า เพราะรัฐบาลพม่ารู้ในฐานะที่ด้อยกว่าของการบริหารจัดการในประเทศทำให้ชาวพม่าจำนวนมากฝักใฝ่มาสู่สังคมนไทย ดังจะเห็นได้จากการต้องเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย การนิยมสินค้าไทย การมีแรงจูงใจเรียนรู้ภาษาไทย (คนพม่าแถบชายแดนไทย-พม่าส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้) การอพยพเข้ามาลี้ภัยในประเทศไทย การที่รัฐไทยใหญ่อิสระ รัฐมอญอิสระ และรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ต่างๆ ขอมรับการสัมพันธ์ที่ดีต่อประเทศไทย ในขณะที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับประเทศพม่ามาโดยตลอด สภาพเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่รัฐบาลพม่าตกเป็นรองและไม่อาจสร้างภาพลักษณ์ให้ดีเด่นขึ้นมาเท่าเทียมกับประเทศไทย

¹ เอกสารจากหมู่บ้านมอญ. ประเสริฐ หลวงทิพย์แปล. (17 ธันวาคม 2529.) อ้างใน จำลอง ทองดี. สู้ยอดดอยในพม่า. 2539. หน้า 59.

รัฐบาลพม่าสร้างศรัทธาแก่พลเมือง โดยการใช้ข้ออธิบายที่เป็นลบต่อสังคมไทยปลูกฝังไว้ในแบบเรียนพม่า ดังที่เป็นข่าวอย่างโด่งดังในระหว่างปี พ.ศ. 2542 – 2543 จนรัฐบาลไทยมีการเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปรับปรุงหนังสือเรียน โดยเฉพาะปรับปรุงข้อความที่กล่าวหาประเทศไทย นอกจากนี้แล้วสื่อต่าง ๆ ของพม่าก็มีความหวาดระแวงประเทศไทยและมีการเสนอข่าวโดยเปิดเผยเช่นทุกครั้งที่มีการปิดด่าน ประเทศพม่าจะเป็นฝ่ายปิดด่านก่อนรวมทั้งการเลิกสัมปทานการประมงกระตั้นหัน เนื่องจากนักศึกษาพมามากยึดสถานทูตพม่าในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2542 พร้อมยึดตัวประกันไว้ในสถานทูต 89 คน¹ ในเหตุการณ์ครั้งนี้รัฐบาลไทยมอบหมายให้หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางไปส่งนักศึกษาพม่าทั้ง 5 คน ที่บ้านตะโกล่าง ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งทำให้รัฐบาลพม่าไม่พอใจมาก ดังจะเห็นว่าหลังเหตุการณ์หนึ่งสัปดาห์รัฐบาลพม่าได้สั่งปิดด่านทั้งหมดและสั่งยกเลิกสัมปทานประมงของไทย ทำให้เรือประมงของไทยกว่า 400 ลำ ประสบปัญหาเดือดร้อนอย่างหนัก นอกจากนี้แล้วรัฐบาลพม่ายังจับกุมคนไทยที่เข้าไปเล่นการพนันที่ประเทศพม่ากว่าร้อยคน ทำให้เกิดความตึงเครียดตามแนวชายแดน โดยเมื่อมีการปิดด่านตามแนวพรมแดนแล้วสื่อต่างๆ ของรัฐบาลพม่าได้เสนอข่าวเชิงลบต่อประเทศไทยว่า ประเทศไทยให้การช่วยเหลือกองกำลังชนกลุ่มน้อยอิสระ ทั้งที่ประเทศไทยมีพฤติกรรมเพิกเฉยต่อการสังหารหมู่ชนกลุ่มน้อยและการใช้กองกำลังทหารทำลายหมู่บ้าน และเรือกวานไรราน่า อันไม่มีนาฬิกายานประเทศแห่งใดทำ รัฐไทยไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับที่สถานการณ์เกิดขึ้นอย่างชัดเจนหลายครั้ง จนนักเคลื่อนไหวชาวอังกฤษและออสเตรเลียเป็นฝ่ายเข้ามาเผยแพร่พฤติกรรมของกองทัพพม่าโดยต่อเนื่อง¹ โดยมีการเผยแพร่เรื่องราวเชิงลบต่างๆ ของรัฐบาลพม่าในกลุ่มคนไทยหลายกลุ่มอีกด้วย

การสร้างอุดมการณ์แห่งรัฐเพื่อมุ่งผลเฉพาะการเมืองโดยใช้สื่อต่างๆ ของรัฐ ทำให้สำนักความเป็นชาติคนพม่าต่อต้านการเรียกร้องเอกราชของชนกลุ่มน้อยและการเรียกร้องประชาธิปไตยของพรรค NLD นำไปสู่การกีดกันชนกลุ่มน้อยออกจากความเป็นพลเมือง จนมีการปิดเส้นทางชาวกะเหรี่ยง มีการนำความลับในจดยุทธศาสตร์และข่าวสารข้อมูลในรัฐกะเหรี่ยงอิสระไปแจ้งให้แก่รัฐบาลพม่า นำไปสู่การสังหารหมู่ชาวกะเหรี่ยงโดยโยนศพลงแม่น้ำเมย และฆ่าหมกป่าสาละวิน โศกนาฏกรรมทางสังคมเหล่านี้เป็นบริบทอันหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของป่าสาละวินโดยไม่มีมวลชนชาวพม่าเปิดเผยเรื่องราวเหล่านี้เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนสอบสวนและเปิดเผยเหตุแห่งการตายของกลุ่มคนชนพื้นเมืองแห่งป่าสาละวิน สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้อุดมการณ์ทางการเมืองที่รัฐบาลพม่าสร้างขึ้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนในส่วนกลางและกลุ่มเชื้อชาติพม่า โดยที่ชน

¹ ปรีชา เรืองจันทร์. ก๊อดอามี มณีลอย ปลูกราชบุรี เขย่าโลก. 2543. หน้า 1.

¹ แหล่งเดิม.

กลุ่มน้อยมองเห็นกุศโลบายแฝงเร้นจนไม่อาจเห็นพ้องได้ จนอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐพม่าไม่น่าอาจสร้างแนวทางปรองดองแห่งชาติได้อย่างแท้จริง

2.3.5 การสมัครเข้าเป็นกลุ่มสมาชิกอาเซียนของประเทศสหภาพพม่า

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2540ของประเทศพม่า ทำให้ภาพพจน์ของประเทศพม่าต่อนานาอารยประเทศดีขึ้น จากในอดีตที่ถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การตัดความสัมพันธ์ทางทหารและการเมือง ตลอดจนประณามในองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ในเรื่องการสังหารหมู่ การทำสงครามล้างเผ่าพันธุ์ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการกักขัง หน่วงเหนี่ยวเสรีภาพผู้นำนักการเมืองพรรคฝ่ายค้าน(นางอองซาน ซูจี) จึงถูกประเทศต่างๆต่อต้านในเวทีการเมืองระดับนานาชาติ แต่เมื่อประเทศพม่าได้รับการตอบรับให้เป็นสมาชิกสมาคมอาเซียนก็แสดงว่า ประเทศพม่าได้รับการยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้าน(โดยประเทศจีนยอมรับประเทศพม่าเพราะยึดนโยบายไม่แทรกแซงเพื่อนบ้านและอินเดียคบกับพม่าเพื่อต้องการรักษาความสัมพันธ์กับจีน ส่วนไทยก็มุ่งทำสนาามรบเป็นสนามการค้า) ซึ่งเป็นประเทศที่จะช่วยเหลือประโยชน์ให้กับประเทศพม่าได้หลายด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เมื่อประเทศพม่าเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน ก็เป็นหนทางที่รัฐบาลพม่ามีโอกาสขอความเห็นพ้องต่อมิตรประเทศในการขอความร่วมมือในการตรวจสอบการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อย การปิดเส้นทาง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในเชิงยุทธศาสตร์ ตลอดจนการขอตัวผู้นำนักศึกษาในประเทศไทยไปจับกุมคุมขัง เพื่อลดแกนนำต่อต้านรัฐบาลพม่า

เมื่อประเทศพม่าแสดงท่าทีเปลี่ยนนโยบายการเปิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศการยอมรับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความต้องการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ ตลอดจนการยอมรับสภาพความยากจนภายในประเทศ กลุ่มผู้นำรัฐบาลจึงแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงด้วยการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสหภาพพม่าเป็น “สหภาพเมียนมาร์”(The Union of Myanmar) ในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2532¹ มีการก่อตั้งคณะรัฐบาล SLORC และต่อมาก็เปลี่ยนเป็น SPDC การยอมรับร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเรื่องการเปิดด่าน การเปิดให้สัมปทานการประมง และการเปิดให้ชาวต่างชาติเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศพม่า แต่สภาพทางสังคมที่ล้าหลัง โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆมีความแปลกแยกกันอยู่ทั่วไป ทำให้รัฐบาลพม่าไม่อาจพัฒนาระบบการศึกษา และระบบสาธารณสุขการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการหลอมรวมในหมู่ประชาชนชาติได้ สภาพภายในประเทศจึงมีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆแยกตัวออกไปก่อตั้งรัฐอิสระในหุบเขาต่างๆ และรัฐอิสระหลายแห่งมีการบริหารจัดการทางสังคม เศรษฐกิจและระบบการศึกษาได้เหมือนกับการจัดการของรัฐบาลพม่า และยังหาแหล่ง

¹ เวนิกา บุญมาลี. พม่า : นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. 2540. หน้า 1.

สินค้าและแสวงหาช่องทางขายทรัพยากรต่างๆ ได้ดีกว่ารัฐบาลพม่า ซึ่งนานาประเทศต่างคว่า มาตรการเศรษฐกิจอีกด้วย อย่างไรก็ตามรัฐบาลพม่าได้พยายามขอความร่วมมือกับประเทศ เพื่อนบ้านในการทำข้อตกลงเรื่องเขตแดน เพื่อการตัดสินใจพิพาทชายแดน ตลอดจนการขอให้ ประเทศไทยกดดันหรือไม่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มกองกำลังอิสระต่างๆ อันจะเป็นหนทางที่ทำให้ รัฐบาลพม่าสามารถรับทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงและสามารถ ควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับชุมชนกะเหรี่ยงในไทยและพม่า

3.1 ความสัมพันธ์กับชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ในอดีตรัฐไทยจัดให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่ง และนักวิชาการส่วนใหญ่นิยมใช้คำ ว่าชนกลุ่มน้อย (ที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย) เพราะชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนที่สูง ตามที่ราบเชิงเขาในจำนวนประมาณ 2,130 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 353,574 คน² ต่อมาสังคมไทยก็ได้ทบทวนถึงความเข้าใจหรือการกำหนดบทบาทของชนชาวกะเหรี่ยงให้เป็น ชาวเขา และชนกลุ่มน้อยนั้น เป็นการสื่อสารต่อกันในสภาพที่แปลกแยกและกีดกันออกจากสังคม ใหญ่ ซึ่งเป็นการสร้างบริบททางสังคมที่เป็นบ่อนทำลายและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ใน ภายหลังจึงนิยม

เรียกขานกันว่า กลุ่มคนบนที่สูงและคนชายขอบ เพื่อให้ความยุติธรรม หรือเรียกขานในเชิง สร้างสรรค์แก่ชนเผ่ากะเหรี่ยง

ดั้งเดิมนั้นเขตชุมชนของชาวกะเหรี่ยงเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวของกองกำลังติดอาวุธใน ประเทศไทย กลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลที่กรุงเทพฯ เนื่องจากการมีทัศนะทางการเมืองที่แตกต่างได้ หลบหนีไปลี้ภัยอยู่แนวแนวพรมแดน รัฐไทยจึงกำหนดเขตชายแดนให้เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยหรือพื้นที่ สัมผัส (แดง) จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลประกาศใช้นโยบาย 66 / 2523 เรียกกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ว่า “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” และประกาศไม่เอาผิดทางกฎหมาย จึงมีกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ขอมเข้าวางอาวุธ เพื่อเป็นพลเมืองของชาติ ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จึงจบสิ้นลง เปิด โอกาสให้รัฐได้สร้างถนนเขื่อนและนำไฟฟ้า โทรเลข โทรศัพท์ และกระจายความเจริญต่างๆ ไปสู่บริเวณชายแดน ยังผลให้ตำบลขนาดใหญ่หลายแห่งได้รับการยกระดับประกาศให้เป็นกิ่ง อำเภอ และอำเภอตามลำดับ

การกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ชายแดนอย่างรวดเร็ว โดยกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 4 กระทรวงหลัก ตามนโยบายของรัฐบาลช่วงหลังทศวรรษ 2520 ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย ศึกษาธิการ สาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ช่วยกันเร่งรัด

² W.W.W.Sac.or.th/database/ethnic/karen.html

พัฒนาระบบสาธารณสุข การให้ความรู้ การให้โอกาสทางการศึกษา การแนะนำอาชีพ การปล่อยสินเชื่อของธนาคารกส. การดูแลสุขภาพ ใฝ่ระวังดูแลแม่และเด็กหลังคลอด การควบคุมโรคติดต่อโรคในช่วงต้นฤดูฝน การกำจัดแหล่งพาหะของโรคและการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่มั่นคง ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนของประเทศไทยมีการยอมรับโครงการต่างๆของรัฐบาลและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว สภาพดังกล่าวทำให้รัฐไทยเข้าถึงชุมชนชาวกะเหรี่ยงได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนของประเทศไทยพัฒนาขึ้น ในเวลาที่บริเวณส่วนกลางของประเทศ มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติไปกับการจับจองที่อยู่ การแผ้วถางทำพื้นที่การเกษตร การเติบโตขึ้นของเมือง และการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมของกลุ่มนายทุน บริเวณส่วนกลางของประเทศจึงขาดแคลนไม้ แร่ธาตุ สมุนไพรและสินค้าของป่าอื่นๆ ประกอบทั้งราคาที่ดินในส่วนกลางของประเทศก็สูงขึ้นโดยต่อเนื่อง จึงทำให้คนพื้นที่ราบจำนวนมากอพยพออกจากชุมชนพื้นราบเข้าไปซื้อที่ในชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งมีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ อยู่ในต้นน้ำลำธาร มีฤดูฝนยาวนานกว่าชุมชนพื้นราบ มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย อีกทั้งราคาที่ดินยังไม่แพง คนพื้นราบในแถบนครปฐม อำเภอดำเนินสะดวก(ราชบุรี) และตามเขตเมืองต่างๆ จึงหลั่งไหลเข้าไปตั้งรกรากในชุมชนกะเหรี่ยง จนถึงอำเภอบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง¹ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอพบพระ อำเภอหัวหิน อำเภอแม่สวดและอำเภอแม่ระราด มีหมู่บ้านคนไทยพื้นราบเข้าไปปะปนชุมชนกะเหรี่ยงเป็นจำนวนในสัดส่วนถึง 50 – 60 % ของประชากรทั้งอำเภอ จนในปัจจุบันมีหลายพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในเขตถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง¹

เมื่อสถานการณ์ขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจรัฐและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจบลงแล้ว รัฐบาลไทยมีนโยบายดูแลผลประโยชน์ชายแดนในชุมชนชาวกะเหรี่ยง เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งผลประโยชน์ในแผ่นดินที่มีทุนทางสังคมสูงมาก เช่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมากมายเป็นต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้กฤษณา ไม้ก่อ ไม้ชิงชัน ไม้กระยาเลยและอื่นๆ เป็นแหล่งแร่ธาตุ ตลอดจนเป็นปราการที่ก่อให้เกิดความมั่นคงหรืออาจเป็นจุดที่ก่อให้เกิดบ่อนทำลายต่อความมั่นคง เพราะตามแนวชายแดนหลายพันกิโลเมตรนั้น มีกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศพม่าหลายกลุ่มและมีการเคลื่อนไหวอยู่ตามป่าเขา จนมีการล่องลำเขตแดนไทยเข้ามาอยู่เรื่อยๆ รัฐบาลไทยจึงสร้างถนนสายยุทธศาสตร์เลียบพรมแดน คือมีการพัฒนาถนนที่ได้มาตรฐานจากจังหวัดตากไปสู่อำเภอแม่

¹ สัมภาษณ์นายจรูญ จะบัง. เลขที่ 39/1 หมู่ที่ 2 ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1. บ้านหินสี ต.ยางหัก อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี

สวด² และมีถนนเลียบบรรพแดนจากอำเภออุ้มผางไปจนถึงจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบราชการ สภาพการติดต่อค้าขาย การสัญจร และการเสริมกำลังพลกรณีเกิดความรุนแรงทางการเมืองตามแนวชายแดน ยังผลให้มีชุมชนไทยก่อตั้งขึ้นตามเส้นทางยุทธศาสตร์นี้ตลอดเส้นทาง เป็นสภาพที่ลบภาพความกันดารและล้าหลัง ทำให้กลุ่มนายทุนกลุ่มใหญ่ๆ รีบเร่งเข้าไปทำไม้ ทำธุรกิจการค้าส่งออก ธุรกิจท่องเที่ยว³ และโรงงานขนาดย่อมตามแนวชายแดน

ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยมีการผสมผสานกับคนพื้นราบ เพราะการมีคนพื้นราบอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก คนพื้นราบก็ต้องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่เหนียวแน่นด้วยการสมรส ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงก็ต้องการเครือข่ายคนพื้นราบ ในแง่การบริหารจัดการ การติดต่อ

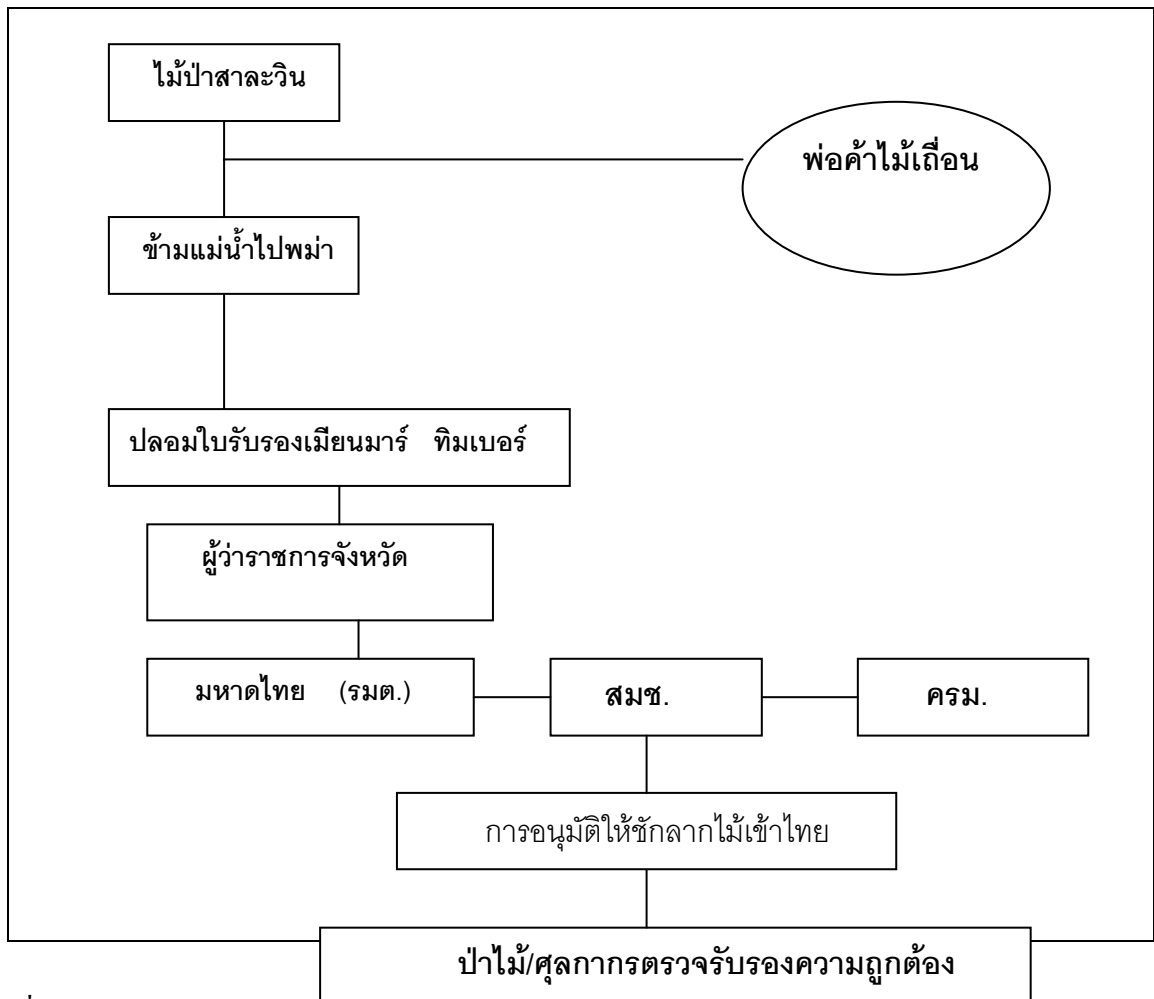
ราชการ การแสวงหาตลาดและการช่วยพัฒนาพื้นที่ทำกินต่างๆ การผสมผสานกับคนพื้นราบทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความรู้เรื่องบัตรประชาชน เรื่องเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน วิธีการจับจองที่ดินอย่างถูกต้อง การหลบเลี่ยงการบุกรุกจากข้าราชการ การเดินทางติดต่อธุรกิจ การขออนุญาตทำไม้ และอื่นๆ ชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนจึงเริ่มมีการปรับตัวอย่างรวดเร็ว กลุ่มกะเหรี่ยงที่หัวก้าวหน้ามักเลี้ยงช้าง และซื้อช้างมาเพื่อชักลากไม้ บางกลุ่มเลี้ยงวัว ควาย ปล่อยในป่าและจับขายบางส่วนในแต่ละปี ทำให้มีรายได้จัดหาแรงงานเลื่อยไม้ในป่า จนชาวกะเหรี่ยงบางหมู่บ้านอาศัยอยู่ในบ้านไม้สักหลังใหญ่โต เช่น ชาวกะเหรี่ยงในอำเภออุ้มผาง สังขละบุรี และพบพระ จนทำให้เกิดป่าเสื่อมโทรม จนรัฐบาลต้องประกาศปิดป่าในปี พ.ศ.2532 (แต่กว่าจะมาถึงขั้นปิดป่าส่วนหนึ่งกลุ่มนายทุน พ่อค้า ข้าราชการ และนักการเมือง แสวงหาผลประโยชน์จากป่าด้วยการตัดไม้สักใน

ประเทศไทยล่องแม่น้ำสาละวินไปประทับตราที่ฝั่งประเทศพม่าและส่งกลับมาขายใหม่ที่ท่าชักลาก

² กรมทางหลวง. แขวงทางตากที่ 2(แม่สวด)แนะนำเส้นทาง. เอกสารแผ่นพับ. ม.ป.ป. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

³ พรพิมล ตรีโชติ. “มิติชาติพันธุ์ในความสัมพันธ์ไทย-พม่า,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาชายแดนตะวันตกศึกษา. ณ หอประชุมสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. วันที่ 14 สิงหาคม 2545.

แผนผังแสดงกระบวนการฟอกไม้เถื่อนสาละวิน



ฝั่งประเทศไทย อ้างว่าเป็นไม้จากพม่า(ดังเกิดเรื่องขึ้นในปี พ.ศ.2541กรณีป่าสาละวินโดยการรู้เห็นของนักการเมืองที่มีการอนุญาตเปิดจุดผ่านแดนแก่บริษัททำไม้ เป็นช่องทางเอื้อแก่นักลงทุนให้ขนไม้ในไทยไปประทับตราในเขตประเทศสหภาพพม่า)¹ แต่ชาวกะเหรี่ยงที่นิยมมีบ้านไม้สักหลังใหญ่

โตมักเป็นชาวกะเหรี่ยงหัวก้าวหน้า และเป็นชาวกะเหรี่ยงที่มีลูกเขยและลูกสะใภ้เป็นคนพื้นราบเป็นส่วนมาก ชาวกะเหรี่ยงที่ยึดมั่นในความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยเนื่องจากผีบ้าน ผีเรือน ตามคติชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม ทำให้นิยมอาศัยอยู่ในเรือนเครื่องผูกแบบไม้ไผ่ไม่เปลี่ยนแปลง (เรือนเครื่องผูกก็เป็นเรือนที่ย้ายไปปลูกใหม่ได้ เวลาอยู่อาศัยแล้วเย็นสบาย)

3.2 นโยบายของรัฐบาลไทยต่อรัฐกะเหรี่ยงในประเทศพม่า

¹ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. ฉบับวันที่ 22 เดือนกุมภาพันธ์ 2541.

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับทั้งเขตอิทธิพลของพม่าและเขตอิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงกอรุเล่ย์ในความยาวของพรมแดนกว่า 2,532 กิโลเมตร รัฐ องค์การเอกชน และประชาชนชายแดนจะมีความรู้ในความขัดแย้งของรัฐพม่าและรัฐกะเหรี่ยงอิสระเป็นอย่างดี เพราะมีแม่น้ำสาละวินและเมยเป็นเส้นพรมแดน ประชาชนของทั้งสองฝั่งล่องเรือสัญจร หาของป่า ข้ามไปซื้อข้าว-ควาย ข้ามไปทำบุญ อาบน้ำ และหาปลาได้รู้เห็นการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันมานาน ประกอบทั้งรัฐกะเหรี่ยงกอรุเล่ย์ก็มีความหวาดระแวงคนไทยน้อยกว่าชาวพม่า ดังจะเห็นได้ว่าผู้นำรัฐกะเหรี่ยงอิสระ(กอรุเล่ย์)เคยให้ข้าราชการ นักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนไทยเข้าไปท่องเที่ยว ศึกษาหาความรู้ และเปิดให้สัมภาษณ์เป็นภาษาไทย ตลอดจนในการกล่าวคำแถลงการณ์ในพิธีการสำคัญหลายครั้ง¹ ผู้นำกะเหรี่ยงอิสระรู้สึกขอบคุณประเทศไทย ที่ให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยในศูนย์พักพิง ให้ความร่มเย็นและอาหารแก่ผู้ลี้ภัย จนกลุ่มนักรบแนวหน้ามั่นใจในความปลอดภัยของพ่อ แม่ พี่น้อง ภรรยาและบุตร ที่อพยพหนีภัยสงครามออกจากหมู่บ้านที่รัฐพม่าทำลายทิ้งไป ตามนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐพม่า สภาพดังกล่าวรัฐไทยจึงมีนโยบายเพื่อมนุษยธรรมแก่ผู้ลี้ภัยซึ่งเป็นหลักปฏิบัติแห่งองค์การสหประชาชาติ ที่ประเทศใกล้เคียงต้องให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัยสงครามให้มีชีวิตรอดปลอดภัย และผู้ประสบเคราะห์กรรมทุกคนมีสิทธิร้องขอลี้ภัยการเมืองในประเทศต่างๆ ได้ซึ่งองค์การข้าหลวงใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ และองค์การเอกชนต่างๆ ก็จะเข้ามาช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายเครื่องอุปโภคและบริโภค ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และการฟื้นฟูระบบสังคมที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากสงครามจนเสื่อมโทรม

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยมีนโยบายต่อรัฐกะเหรี่ยงอิสระเปลี่ยนไป โดยเฉพาะนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2531 แล้ว ทำให้นักการเมืองของประเทศไทยมีการพิจารณาบทบาทของบุคคลระดับรัฐมนตรี ในฐานะตัวแทนของประเทศและหน่วยงานต่างๆ ที่มีต่อประเทศพม่าว่า การปฏิบัติในระดับรัฐต่อรัฐนั้นควรมีรูปแบบตามกรอบการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อความมั่นคงของทุกฝ่าย และบริเวณพรมแดนที่ติดกับรัฐกอรุเล่ย์ในอดีตนั้นเป็นเขตพรมแดนที่มีผลประโยชน์มหาศาลจนนักการเมืองระดับสูง และข้าราชการบางส่วนเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าขายไม้ แร่ธาตุ อัญมณี การจับจองที่ดิน ของป่าในบริเวณดังกล่าว จนนำมาสู่การไม่สุจริตในตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งมีส่วนส่งเสริมให้เกิดธุรกิจเถื่อน และการลักลอบขนสินค้าผิดกฎหมายเกิดเป็นขบวนการขึ้น ทำให้รัฐสภาของไทยมีการอภิปรายสถานะภาพของความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ ตามแนวชายแดนเป็นอย่างมากในระหว่างปี 2531-2534

¹ ขวัญใจ เอ็ม.ไอ. บทสัมภาษณ์นายพลโบเมียะ : การเมืองของชนกลุ่มน้อย, ใน สารคดี. 111(40) : หน้า 128-138 ; พฤษภาคม 2537.

ตารางแสดงสภาพสัตว์ป่าในเขตพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง

ลำดับที่	เขตพื้นที่	ปะ ท	ปลา	สัตว์ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ ป่า	สัตว์ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ ป่า	สัตว์ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ ป่า	รวม ทั้งหมด	สัตว์ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ ป่า
1.	คอยอินทนนท์	364	*	29	14	39	446	28
2.	ศรีนครินทร์	107	24	28	15	36	210	24
3.	ทุ่งใหญ่นเรศวร	289	67	48	15	39	488	80
4.	ห้วยขาแข้ง	355	55	77	29	64	580	66
5.	สาละวิน	181	94	31	11	43	360	31
6.	แม่ตื่น	192	55	32	13	41	333	*
7.	อมก๋อย	181	94	31	11	43	360	31

* หมายถึง ไม่มีข้อมูล

4. นโยบายของประเทศไทยต่อรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระ

กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานของรัฐบาลระดับสูงของประเทศไทย เห็นว่าสภาพของรัฐกะเหรี่ยงอิสระเป็นปัญหาภายในของประเทศพม่า โดยผู้บริหารระดับสูงของประเทศไทยไม่มีการวินิจฉัยและข้อตัดสินใจต่างๆ ในหน่วยงาน(ในฐานะรัฐบาล) ที่แตกต่างจากนโยบายนี้ ดังนั้นการทำให้ข้อตกลงใดๆ ในการเปิดด่านการค้า ข้อตกลงเรื่องส่งกลุ่มแรงงานกลับบ้าน การเจรจาเพื่อส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศ การมีโครงการทำถนนเชื่อมสามประเทศและอื่นๆ ประเทศไทยก็ติดต่อรัฐบาลพม่าโดยตรง ประเทศไทยมีนโยบายไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ตั้งแต่จุดกึ่งกลางของแม่น้ำเมย สาละวิน และรอบสันเขาตะนาวศรี ที่เริ่มเป็นเขตของประเทศพม่า เพราะประเทศไทยยึดตามข้อตกลงขององค์การสหประชาชาติ ที่มีความเข้าใจร่วมกันว่าพรมแดนของประเทศไทยนั้นติดกับประเทศพม่า

แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายยึดตามหลักกฎหมายสากล แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา บริเวณพรมแดนพม่าและไทยมีผลประโยชน์มหาศาล จากสินค้าประเภททรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรมนุษย์ สินค้าผิดกฎหมาย และการช่อกชุมของกลุ่มคาราวานขนสินค้าเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ทำให้รัฐบาลพม่าระดมกำลังรบ เพื่อที่จะปราบปรามชนกลุ่มน้อยแบบกวาดล้าง ทำให้การสู้รบมีการรุกเข้าเขตของประเทศไทย เพราะวิถีกระสุนของการสู้รบแบบระดมยิง เพื่อยึดเงินค่าไม่อาจควบคุมได้ นอกจากนี้การสู้รบหลายครั้ง ก็มีเจตนารุกเข้าเขตไทย เพื่อขอใช้พื้นที่อันมีชัยภูมิที่

เหมาะ ระดมยิงใส่ฝ่ายตรงข้ามประมาณ 3 – 5 วัน ซึ่งสถานการณ์ที่แท้จริงเหล่านี้ ได้เป็นโจทย์ปัญหาใหญ่ให้กับรัฐบาลไทย ในการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ต่างๆ การไม่พยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายไทย แต่รัฐไทยก็อาจจะต้องเกี่ยวข้องกับสถานการณ์โดยอ้อม เมื่อกลุ่มกองกำลังที่ไม่ใช่ฝ่ายไทย ทำสถานการณ์ให้ติดพันจนการสู้รบล่วงล้ำเข้าเขตไทยแล้วให้เหตุผลว่าไม่มีความตั้งใจรุกล้ำ หรือจำเป็นต้องขอใช้พื้นที่

สถานการณ์สู้รบที่ติดพันตามแนวชายแดนในระยะกระชั้นชิด จนอาวุธร้ายแรงตกใส่บ้านเรือนราษฎร สถานที่ราชการ และค่ายทหารนี้ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2525 เป็นอย่างซ้ำ แต่สถานการณ์ก็ไม่ดีขึ้น การสู้รบยังคงยืดเยื้อต่อไปไม่รู้จบ รัฐไทยก็ไม่อาจหวังดึงให้บรรลู่ข้อตกลงกับพม่า เรื่องการห้ามมีค่ายทหารหรือกองกำลังทหารในเขตประชิดชายแดน เพราะความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นโดยที่คนไทยไม่มีส่วนรับผิดชอบนั้น กลับทำให้คนไทยเสียขวัญและกำลังใจ และสูญเสียเวลาในการประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งในอนาคตจะไม่เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ของประชาชนกับข้าราชการไทยอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว การที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยึดถือกฎหมายสากล แต่ก็คงไม่อาจทำตามนโยบายได้ หากว่าประชาชนและกองกำลังของไทยยอมรับว่า การสังหารเชลยศึกแล้วโยนลงแม่น้ำโดยอุกอาจ การสังหารศัตรูโดยมัดมือมัดเท้าแล้วโยนศพลงในแม่น้ำที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างน้อย 2

ตารางแสดงช่องทางข้ามแดนทั่วไปในเขตพรมแดนไทย-พม่า

ลำดับที่	ชื่อช่องทาง(จังหวัด)	ลำดับที่	ชื่อช่องทาง(จังหวัด)
1.	ปากอ่าวระนอง(ระนอง)	53.	บ้านหมื่นถาชัย(ตาก)
2.	กระบุรี(ระนอง)	54.	บ้านมอเกอรี่ไทย(ตาก)
3.	บ้านเสาน้ำพุ่น(ระนอง)	55.	บ้านชะพอ(ตาก)
4.	บ้านสันตินิมิตร(ชุมพร)	56.	บ้านแม่โกนเกน(ตาก)
5.	บ้านทุ่งลาวด(ชุมพร)	57.	บ้านหนองหลวง(ตาก)
6.	บ้านคลองลอย(ประจวบคีรีขันธ์)	58.	ริมเมย(ตาก)
7.	บ้านสิงขร(ประจวบคีรีขันธ์)	59.	บ้านแม่ก๊ด(ตาก)
8.	ห้วยสัตว์ใหญ่(ประจวบคีรีขันธ์)	60.	ท่าเมย(ตาก)
9.	บ้านคนลงบอน(ประจวบคีรีขันธ์)	61.	ท่าผู้ใหญ่ปุ่น(ตาก)
10.	บ้านโป่งแห้ง(ราชบุรี)	62.	บ้านแม่ด่าน(ตาก)
11.	พระก่า(ราชบุรี)	63.	บ้านท่าสองยาง(ตาก)
12.	บ่อหวี(ราชบุรี)	64.	บ้านเกริงบอ(ตาก)
13.	ห้วยสุด(ราชบุรี)	65.	บ้านท่าคาฝั่ง(แม่ฮ่องสอน)
14.	ห้วยคอกหมู(ราชบุรี)	66.	ช่องทางเสาหิน(แม่ฮ่องสอน)
15.		67.	
16.		68.	

17.	กะลาโ้(ราชบุรี)	69.	ช่องทางห้วยคันนูน(แม่ฮ่องสอน)
18.	ท่ามะพร้าว(ราชบุรี)	70.	ช่องทางแม่สุริน(แม่ฮ่องสอน)
19.	เขากะโจอม(ราชบุรี)	71.	ช่องทางนาอ่อน(แม่ฮ่องสอน)
20.	บ้านทุ่งเจดีย์(ราชบุรี)	72.	ช่องทางปางอุ้ง(แม่ฮ่องสอน)
21.	คอยหลักแตง(เชียงใหม่)	73.	ช่องทางแม่ออ(แม่ฮ่องสอน)
22.	บ้านอรุโณทัย(เชียงใหม่)	74.	ช่องทางกัวหก(แม่ฮ่องสอน)
23.	บ้านประดู่เมืองนอก(แม่ฮ่องสอน)	75.	ช่องทางทหารเค็ด(แม่ฮ่องสอน)
24.	บ้านแม่สามแลบ(แม่ฮ่องสอน)	76.	ช่องทางป่าแปก(แม่ฮ่องสอน)
25.	บ้านในสอย(แม่ฮ่องสอน)	77.	ช่องทางบ้านค่ายหลวง(แม่ฮ่องสอน)
26.	บ้านแม่สะเกริบ(แม่ฮ่องสอน)	78.	ช่องทางกัวช้างก๊บบ(เชียงใหม่)
27.	บ้านแม่สะเป(แม่ฮ่องสอน)	79.	ช่องทางห้วยน้ำแดง(เชียงใหม่)
28.	บ้านน้ำเพียงดิน(แม่ฮ่องสอน)	80.	ช่องทางคอยถั่ว(เชียงใหม่)
29.	บ้านห้วยปู้(แม่ฮ่องสอน)	81.	ช่องทางเมืองนะ(เชียงใหม่)
30.	บ้านแม่กองคา(แม่ฮ่องสอน)	82.	ช่องทางกัวผาออก(เชียงใหม่)
31.	บ้านแม่สลิดหลวง(ตาก)	83.	ช่องกันดี(เชียงใหม่)
32.	บ้านแม่สอง(ตาก)	84.	ช่องปางตอง(เชียงใหม่)
33.	บ้านหนองบัว(ตาก)	85.	ช่องลันจู้(เชียงใหม่)
34.	บ้านแม่อุสุ(ตาก)	86.	ช่องทางคอยกลาง(เชียงใหม่)
35.	บ้านพระเจดีย์สามองค์	87.	ช่องทางน้ำกก(เชียงใหม่)
36.	(กาญจนบุรี)	88.	ช่องทางคอยแหลม(เชียงใหม่)
37.	บ้านจะแก(กาญจนบุรี)	89.	ช่องทางท่าขี้เหล็ก(เชียงราย)
38.	เหมืองปี่ลือก(กาญจนบุรี)	90.	ช่องโกทา(ราชบุรี)
39.	ช่องทางเล่าดำ(เชียงราย)	91.	ช่องบ่อญี่ปุ่น(กาญจนบุรี)
40.	ช่องทางป่าบือ(เชียงราย)	92.	ช่องท่าอาจ 1(ตาก)
41.	ช่องทางบ้านห้วยหยวก(เชียงราย)	93.	ช่องท่าอาจ 2(ตาก)
42.	ช่องทางหัวแม่คำ(เชียงราย)	94.	ช่องท่าอาจ 3 (ตาก)
43.	ช่องทางปางหนูน(เชียงราย)	95.	ช่องท่าอาจ 4(ตาก)
44.	ช่องทางพญาไพร(เชียงราย)	96.	ช่องท่าอาจ 5(ตาก)
45.	ช่องทางบ้านแม่หม้อ(เชียงราย)	97.	ช่องท่าอาจ 6(ตาก)
46.	ช่องทางบ้านเล่าล่อ(เชียงราย)	98.	ช่องท่าอาจ 7 (ตาก)
47.	ช่องทางป่าซาง(เชียงราย)	99.	ช่องท่าอาจ 8(ตาก)
48.	ช่องทางบ้านก้อผักอี(เชียงราย)	100.	ช่องท่าอาจ 9(ตาก)
49.		101.	
50.		102.	
51.		103.	
52.		104.	
		105.	
		106.	

	ช่องทางผาหมี(เชิงราย) บ้านตะเคียน(กาญจนบุรี) บ้านท้ายเหมือง(กาญจนบุรี) บ้านเสาปลาน้อย(กาญจนบุรี) บ้านบ้องตี้(กาญจนบุรี) บ้านวะเลย์เหนือ(ตาก) บ้านวะเลย์ใต้(ตาก)	107.	ช่องท่าอาจ 10(ตาก) ช่องท่าอาจ 11(ตาก) ช่องท่าอาจ 12(ตาก) ช่องท่าอาจ 13(ตาก) ช่องทางเหมืองญี่ปุ่น(กาญจนบุรี) ช่องท่าเรือบ้านวังตะเคียน(ตาก) ช่องท่าเรือวังแก้ว(ตาก) ช่องท่าเรือโก๊ะโก๊ะ(ตาก)
--	---	------	--

ชาติ การฆ่าเด็กและสตรีรวมไว้ด้วย โดยที่กองกำลังไทยรู้เห็นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วบอกว่า เป็นสถานการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้อง ก็คงจะเป็นวิธีการที่ไม่สร้างความสงบสุขให้กับชุมชนตามแนว พรมแดน ที่มีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุขอย่าง ยั่งยืนนั้น ประชาชนจะต้องมีความเชื่อมั่นและกล้าหาญทางจริยธรรม จากปรากฏการณ์ดังที่ กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่ารัฐไทยผลกระทบเกี่ยวกับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระและต้องการให้การ ต่อสู้ดินร่นและการเคลื่อนไหวของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระเกิดขึ้นนอกประเทศไทย ดังมีการยึดถือเป็น นโยบายหลักและแนวปฏิบัติโดยทั่วไปในปัจจุบัน

4.1 นโยบายของชุมชนท้องถิ่นต่อรัฐกะเหรี่ยงอิสระ

ชุมชนท้องถิ่นชายแดนตะวันตกของไทยเป็นชาวกะเหรี่ยง มีชาวม้ง อาข่า(อิก้อ) ลัวะ ไทยใหญ่ ลีซอ และคนพื้นราบอพยพขึ้นไปปะปนภายหลัง แต่ก็ยังมีชาวกะเหรี่ยงที่ยังสืบทอดวิถี วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอันเก่าแก่อยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงในเขต ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรู้อย่างแนบแน่น ผู้คน ในชุมชนทั้งสองฝั่งของแม่น้ำเมย และเทือกเขาตะนาวศรียังข้ามไปมาหาสู่กันในช่วงหน้าแล้ง จน ผู้คนจำนวนมากมีความเกี่ยวดองกันด้วยการสมรสและเป็นญาติกัน

ตั้งแต่อีก่อนปี 2520 เป็นต้นไป ผู้คนในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่าและไทยมีการตัด ทางเดินไปตามท่าแม่น้ำเมย และในช่วงฤดูแล้งจนสามารถเดินข้ามและใช้รถบรรทุกข้ามแม่น้ำเมย ได้ ผู้คนทั้งสองฝั่งมีการเดินทางไปทำบุญ ไปเยี่ยมบ้านและไปซื้อสินค้าในบางสิ่งที่ในชุมชน กะเหรี่ยงประเทศไทยขาดแคลน หากสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้ ก็สามารถเข้าไปร่วม กิจกรรมทำบุญและเดินเที่ยวได้อย่างสนุกสนาน แต่หลังจากปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา มีการสู้รบรุนแรงระหว่างกองทัพพม่าและกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ทั้ง 2 ฝ่ายต่างนำเงินที่ควร พัฒนาสังคมไปซื้ออาวุธร้ายแรงมาประหัดประหารกัน จนมีการวางระเบิดเอาไว้ตัดกำลังของกันและ กัน มีอันตรายตามทางเดินเป็นอย่างมาก ดังนั้นในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นไป ชาว

กะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทยจึงได้ห้ามเดินทางไปชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น การเข้าไปหาแรงงาน ไปขอซื้อไม้ การจ้างช่างทำบ้านเรือน และไปเยี่ยมญาติสนิท แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ ก็ยังมีชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าและรัฐกอกูเลเข้ามาทำงานและมาซื้อของในฝั่งประเทศไทยอยู่ทุกวัน ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าเผชิญกับภาวะเสี่ยงภัยจนมีคนพิการขาขาดอยู่มาก

การที่ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนของไทยมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับชาวกะเหรี่ยงรัฐกอกูเลอย่างแน่นแฟ้น ทำให้ข้อมูลและข่าวสารในระดับท้องถิ่นต่างบ้านที่กว่าบริเวณชายแดนประเทศไทยส่วนนั้น มีพรหมแดนติดกับรัฐกอกูเลย์¹ (ประเทศกะเหรี่ยง) และยังมีข้อมูลอธิบายว่าสินค้าสำคัญของรัฐกอกูเลย์เป็นที่ต้องการของคนไทยเป็นจำนวนมาก แสดงว่าในระดับท้องถิ่นยอมรับวิถีทางสังคม ยอมรับภูมิหลังความสัมพันธ์ของชุมชนและยอมรับในการมี “ตัวตน” ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มากกว่าที่จะคิดเกรงกลัวปัญหาความยุ่งยากทางการเมือง ที่อาจสร้างปัญหาความสัมพันธ์ระดับรัฐ ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นชายแดนภาคตะวันตกจึงยอมรับ มองเห็น มีความรู้ และเข้าใจประเทศกอกูเลย์ โดยพยานักท่องเที่ยว แยกพิเศษ ญาติผู้ใหญ่และนักวิชาการขออนุญาตเข้าไปในรัฐกอกูเลย์² โดยไม่มีความหวาดระแวงในความสัมพันธ์ใดๆ ทั้งนี้ เพราะมีความสัมพันธ์ที่ผูกพันและเข้าใจมาหลายชั่วคนแล้ว

4.2 นโยบายของรัฐไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยงในระหว่างปี พ.ศ. 2491 – 2530

ในระหว่างปี พ.ศ. 2491 – 2530 ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศพม่าในลักษณะเปิดๆ ปิดๆ เนื่องจากมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน การกระทบกระทั่งกันตามชายแดนทำให้ประเทศไทยประกาศปิดด่านต่างๆ แม้ว่าจะมีการเปิดด่านค้าขาย แต่ก็มักจะมีเหตุรุนแรงทางการเมือง ทำให้มีอันต้องปิดด่าน ความสัมพันธ์จะหม่นเวียนอยู่เช่นนี้ ในช่วงนี้รัฐไทยไว้วางใจให้ฝ่ายความมั่นคงของชาติเข้ามาบีบบังคับตามแนวชายแดน ตามนโยบาย “ประเทศเป็นบ้าน ทหารเป็นรั้ว” แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่เข้าร่วมสนธิสัญญาทางทหาร ทำให้ไม่อาจนำทหารไปเคลื่อนไหวในเขต 15 กิโลเมตรของพรหมแดนได้ รัฐไทยจึงใช้ตำรวจตระเวนชายแดนเข้าไปมีบทบาทในการควบคุมพื้นที่ชายแดน และสร้างมวลชนสัมพันธ์ขึ้นในชุมชนต่างๆ ทำให้กลุ่มตำรวจตระเวนชายแดนเป็นจำนวนมากพูดภาษากะเหรี่ยงได้ ตำรวจตระเวนชายแดนบางส่วนเป็นครูประจำโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความรู้ถึงระดับปริญญาตรี ตำรวจตระเวนชายแดนเหล่านี้ มีความรู้จักมักคุ้นกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระในบริเวณอยู่ใกล้ที่สุด

¹ ที่ว่าการอำเภอสบเมย, บรรยายสรุปอำเภอสบเมย, 2544, หน้า 7.

² สัมภาษณ์นายกศรี ทองมโนกูร, แม่สอเดเฮาส์, ตลาดแม่สอ, ต.แม่สอ, อำเภอแม่สอ, จังหวัดตาก.

เมื่อมีการก่อตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งเริ่มเรียนรู้ภาษาไทย เริ่มมีการแสวงหาพันธุ์พืชตามที่ต้องการของตลาดและนำส่งตลาดในเมือง โดยชาวกะเหรี่ยงที่ขยันและทำการค้ามีฐานะอย่างรวดเร็ว สภาพดังกล่าวเป็นผลให้เป็นที่สนใจของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลในการที่จะเข้ามาติดต่อกำขายในชุมชนของประเทศไทย ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลได้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยบางส่วนฝากบุตร-หลานให้อาศัยอยู่กับบ้านญาติ เพื่อให้เรียนรู้ภาษาไทย การซื้อขายและการประกอบอาชีพ เนื่องจากในรัฐกะเหรี่ยงอิสระบางพื้นที่ยังไม่มีโรงเรียน ครูตำรวจโรงเรียนตระเวนชายแดนต้องรับนักเรียนที่ออกมาจากหุบเขามาเข้าโรงเรียน¹ ทั้งนี้เพราะเป็นหลักประกันความปลอดภัยเวลาตลาดตระเวน หรือหากเกิดกรณีล่าเขตเพราะหลงทาง ลูกศิษย์ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้และกลุ่มผู้ปกครองก็จะช่วยเหลือครู เป็นความสัมพันธ์อันดียิ่งระหว่างครูกับลูกศิษย์ เพียงแต่ต้องคำประกันสัญญากันด้วยชีวิตและความตาย

รัฐไทยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นเข้าไปสร้างมวลชนสัมพันธ์ ในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ยังไม่กำหนดเขต โดยเฉพาะตั้งแต่อำเภออุ้มผางจังหวัดตาก อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอไชยปราการจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสังขละบุรีจังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสวนผึ้งและกิ่งอำเภอบ้านคาจังหวัดราชบุรี ลงไปทางทิศใต้จนถึงเขตจังหวัดระนอง เริ่มเป็นพื้นที่ใช้สันเขาปันน้ำเป็นเขตแบ่งแดน (ซึ่งการสำรวจในป่าทึบไม่อาจทำได้ทั่วถึง) ทำให้มีหมู่บ้านกะเหรี่ยงเก่าแก่ที่สร้างหมู่บ้านอยู่แนวเขตพรมแดนพหุเมื่อพิจารณาจากสันเขาเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นของไทย (โดยเฉพาะตำรวจตระเวนชายแดนและทหารพราน) ได้เข้าไปสร้างมวลชนสัมพันธ์ จนชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้ยอมพูดภาษาไทยและส่งบุตรหลานมาเข้าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของไทย ยอมรับการเป็นผู้ถือบัตรต่างด้าว² และช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนร่วมกับเจ้าหน้าที่ไทย โดยไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านเหมือนความสัมพันธ์ที่มีต่อกองทัพพม่า ทั้งนี้เพราะระบบรัฐไทยมีการดูแลสุขภาพ คุณภาพชีวิต การศึกษา และการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีการเรียนรู้วิธีการปรับตัวในสังคมยุคใหม่ได้ดี

ในช่วงนี้กองทัพพม่ายังไม่อาจจะเข้ามาสำรวจในเขตพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงอิสระได้ เพราะสภาพการขาดแคลนอาวุธ งบประมาณและกำลังพล ตลอดจนกองกำลังกะเหรี่ยงสามารถป้องกันพื้นที่เอาไว้ได้เป็นจำนวนมาก บริเวณพรมแดนไทยมีเขตติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงกอรูเลในบริเวณยาวเหยียด การดูแลความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนเป็นการทำข้อตกลงและทำความเข้าใจกับกองทัพกะเหรี่ยงอิสระมากกว่ากองทัพพม่า สภาพดังกล่าวทำให้มีบริษัททำไม้ของคนไทยเข้าไป

¹ ทองคูณ หงส์พันธุ์. “การศึกษาไร่พรมแดน : ชื่อเรียกจริงจากราชภัฏจอมบึง,” ใน มติชนรายวัน. : หน้า 6 ; 13 มีนาคม 2543.

² ที่ว่าการอำเภอพบพระ. บรรยายสรุปอำเภอพบพระ. 2544. หน้า 3.

ทำไม้ในเขตรัฐกะเหรี่ยง มีรถขนไม้ท่อนซุงวิ่งตามไหล่เขาเข้ามาเข้ามาสู่โรงไม้ในตัวจังหวัดราชบุรี และกาญจนบุรี ทำให้กองทัพพม่าเริ่มเป็นห่วงในผลประโยชน์ รัฐพม่าจึงมีนโยบายเพิ่มจำนวนทหาร และส่งกองทัพมาลาดตระเวนในช่องทางที่ตัดเป็นทางเดินในช่วงฤดูแล้ง แต่สถานการณ์ก็ไม่รุนแรงและยืดเยื้อ เพราะชาวกะเหรี่ยงจะหลบหนีเข้าป่าลึกแล้วทหารพม่าก็จะเดินทางกลับ โดยไม่มีการสร้างฐานปฏิบัติการถาวรในเขตป่าทึบแถบชายแดน

4.2.1 ความสัมพันธ์ไทย-กะเหรี่ยงและฝ่ายตะวันตกกับความหวาดระแวงของพม่า

ชาวกะเหรี่ยงรัฐกอรุณย์มีความสัมพันธ์กับชุมชนชายแดนด้านตะวันตกของไทยมาช้านาน เพราะต่างอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมร่วมกันมาในอดีต ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและพม่า มีการตัดถนนโบราณ เพื่อเป็นทางเดินเท้า หรือทางเดินของช้าง ม้าและพ่อ เพื่อติดต่อกัน ยังผลให้มีถนนโบราณจำนวนมากตัดจากชุมชนกะเหรี่ยงชาวไทยไปถึงแม่น้ำตะนาวศรี แม่น้ำแม่กลอง ตรีชัย แม่น้ำเมยและสาละวิน ในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491-2537 นั้น กองทัพกะเหรี่ยงอิสระมีกำลังพลเป็นจำนวนมากและมีการต่อสู้กับกองทัพพม่าโดยเปิดเผย จึงจำเป็นต้องค้นหาแนวทางจากตลาดประเทศไทย ดังนั้นผู้นำกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระจึงต้องสร้างความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับผู้นำชุมชนฝั่งไทยที่ต้องการของป่า สมุนไพร หลบหนีคดี การล่าสัตว์และการฝ่าฝืนกลุ่มญาติที่สมัครใจตั้งรกรากในรัฐกอรุณย์และรัฐมอญเป็นการตอบแทน ดังนั้นผู้นำกองกำลังคนสำคัญตั้งแต่พันโทจอห์น พลโทโอลิเวอร์ ลูกชายของโอลิเวอร์ นายโรเบิร์ต บาซานและนายพลโบเมียร์ต่างรับภาระสำคัญในการเดินทางมาซื้อแอลกอฮอล์ล้างแผล ผงชูรส(ใช้ห้ามเลือด) ผ้าพันแผล ยาแก้ไอเสบ ยาแก้ปวด ยาแก้ไข้และเวชภัณฑ์อื่นๆ เพื่อส่งไปบำรุงแนวหน้าเผชิญกับการสู้รบตลอดเวลา

ในระหว่างปี พ.ศ. 2491-2530 นั้นในบริเวณรัฐฉานของสหภาพพม่าก็มีกองกำลังของพรรคก๊ก มิน ตั้ง(K. M. T.)ของจีนคณะชาติ ที่ถอยร่นเข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เมื่อจีนแผ่นดินใหญ่ถูกพรรคคอมมิวนิสต์ยึดครองได้ทั้งหมด กองกำลังพรรคก๊ก มิน ตั้งมีอาวุธร้ายแรงและมีเครื่องเวชภัณฑ์อย่างดี เพราะได้รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา จึงสร้างค่ายพักกระจายอยู่หลายแห่ง(มีบางส่วนถอยร่นมาอยู่ในประเทศไทยแถบดอยแม่สลอง) โดยไม่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่า ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงคอยส่งเสบียงบำรุงและคอยให้ความช่วยเหลือเพราะเป็นกลุ่มกองทัพที่เคยสวามิภักดิ์ต่อประเทศสหรัฐฯ ทำให้มีกลุ่มสืบราชการลับ(C. I. A.) ของสหรัฐฯเข้ามาเคลื่อนไหวในเขตรัฐฉานโดยผ่านเข้าไปทางประเทศไทย¹ เช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษที่ยังมีความเป็นห่วงกลุ่มผู้นำกะเหรี่ยง ที่เคย

¹ รายการสัมภาษณ์กรีกชัย รัชภาคย์, ผ่าน สถานีโทรทัศน์ UBC News. วันที่ 4 มิถุนายน 2545. เวลา 20.00น.-20.30น.

ช่วยเหลือรัฐบาลอังกฤษในการยึดครองพม่า รวมทั้งชาวกะเหรี่ยงสัญชาติอังกฤษที่รัฐบาลอังกฤษเคยอพยพไปตั้งรกรากในอังกฤษในช่วงระยะที่ถอนกำลังออกไปจากประเทศพม่า จึงทำให้มีเครือข่ายของกลุ่มชาติตะวันตกที่เข้ามาดูแลสภาพความขาดแคลนอาหารและยา รวมทั้งการเผยแพร่ศาสนาในกลุ่มที่ยังยึดมั่นอยู่ในลัทธิผีสาง ปรากฏการณ์เหล่านี้ชาติตะวันตกถือว่าเป็นการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่พึงกระทำได้ แต่รัฐบาลทหารพม่าถือว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศพม่า ทำให้รัฐบาลพม่ามีความหวาดระแวงชาติตะวันตกและประเทศไทย ที่ชาติตะวันตกใช้เป็นเส้นทางเข้าไปติดต่อกับกองกำลังต่างๆ

สภาพดังที่กล่าวมาข้างต้น การต้องการหันกลับไปสู่รูปแบบวิถีสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า และการใช้วิธีการตอบโต้ไทยได้เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับพม่าเป็นลักษณะเปิดๆปิดๆตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในระบบเปิด อีกทั้งความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษและสหรัฐในอดีต ทำให้รัฐบาลไทยไม่ค่อยระแวงชาวอังกฤษและสหรัฐฯ ประเทศไทยจึงไม่สามารถตอบสนองรัฐบาลที่กรุงย่างกุ้งได้ทั้งหมด ประกอบทั้งรัฐบาลสหรัฐฯได้แสดงเจตนาต่อต้านรัฐบาลพม่า และเข้าใจต่อรัฐบาลพม่าว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่ชอบธรรม เพราะรัฐบาลพม่าแสดงออกถึงการเป็นปฏิปักษ์กับการเป็นประชาธิปไตย ดังนั้นรัฐบาลสหรัฐฯจึงมุ่งหมายให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในระบบการเมืองพม่าให้เป็นรูปแบบประชาธิปไตย สหรัฐฯจึงคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ สั่งห้ามบริษัทของสหรัฐฯเข้าไปลงทุนในสหภาพพม่า รวมทั้งการใช้นโยบาย C.I.A. หาข้อมูลต่างๆ เพื่อดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าในอนาคต รัฐบาลพม่าจึงยอมให้มีการเปิดด่านท่ามกลางความหวาดระแวงให้ความช่วยเหลือชาวกะเหรี่ยงของประเทศต่างๆ

4.3 นโยบายของรัฐบาลไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยง พ.ศ. 2531 – 2537

การติดต่อค้าขายตามแนวพรมแดนไทย-พม่าในอดีตมีพ่อค้ากะเหรี่ยงเป็นสื่อกลางมาตั้งแต่ พ.ศ.2505 เป็นอย่างช้า ประเทศไทยเป็นแหล่งสินค้าประเภทอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ของใช้ ยา และอื่นๆ ให้แก่ชุมชนในเขตประเทศพม่า ที่กำลังขาดแคลนอย่างหนักเนื่องจากถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การเดินทางข้ามมาซื้อสินค้าที่ฝั่งประเทศไทยของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าจึงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้ย่านการค้า การประกอบการ จำนวนโรงงาน การประกอบอาชีพนาข้าว และการเคลื่อนไหวของพวกแวซา(พ่อค้าคนกลางในฝั่งประเทศพม่า)ในเขตชายแดนประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย

ในสถานการณ์เช่นนี้ชาวกะเหรี่ยงฝั่งพม่า ที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของไทยรุ่นแรกๆ กลายเป็นกลุ่มที่ได้เปรียบคนอื่นๆ ในชุมชนกะเหรี่ยง เพราะลูกหลานที่จบการศึกษาในประเทศไทยได้กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมในเรื่องแรงงาน และเป็นผู้นำทางให้นักท่องเที่ยวและพ่อค้าไทยที่เข้าไปชมธรรมชาติและค้าขาย นอกจากนี้นักเรียนกะเหรี่ยงในรัฐ

กอรุณย์บางส่วนได้สมัครใจเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา บางส่วนทำงานรับจ้างในประเทศไทย ได้ค่าจ้างวันละ 50 – 100 บาท เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ก็จะนำเงินกลับไปค้าจุนครอบครัว พ่อแม่บางครอบครัวนำไปซื้อพันธุ์ผักและเครื่องมือการเกษตร จนปลูกกระเทียม หอมและพริกกะเหรี่ยงส่งขายเป็นลำเป็นตัน เพราะพริกกะเหรี่ยงขายดีมากในเขตจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี มีราคาสูงถึง กิโลกรัมละ 160-180บาท(พริกตากแห้ง)¹ การใช้ชีวิตอย่างสมถะ ทำให้เก็บเงินได้อย่างรวดเร็ว จนมีหลายครอบครัวซื้อรถจักรยานยนต์ ไซ้จับขี้ในเขตอำเภอที่แรกเข้าโรงเรียน การมีเงินไทยใช้ซื้ออาหารและของใช้ได้ เป็นโอกาสในการดำเนินชีวิตที่ดี ชาวกะเหรี่ยงที่เบื่อหน่ายการโยกย้ายจากการสู้รบบางส่วน ได้เคลื่อนย้ายเข้ามาสร้างหมู่บ้านประชิดชายแดนไทย จนสามารถมองเห็นห้อมหมู่บ้านได้ในฝั่งประเทศไทย ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระต้องการให้ลูกหลานเดินเข้ามาเรียนหนังสือ และทำงานในประเทศไทยได้สะดวก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระในเขตใกล้ชิดกับประเทศไทย เริ่มศรัทธาในระบบการศึกษาไทย และเข้ามาขอรับบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนางานอาชีพ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายทางสังคมในกลุ่มคนชายแดนให้มีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกันมากยิ่งขึ้น

เมื่อบุตรหลานเข้ามาเรียนหนังสือและหางานทำในเขตประเทศไทย ผู้ปกครองบางส่วนติดตามมาคอยรับส่งบุตรหลาน และซื้อยาและอาหาร บางส่วนก็เข้ามาสนิทสนมกับร้านค้า เพราะสื่อสารภาษากะเหรี่ยงกันได้ ร้านขายของชำตามแนวชายแดนก็ต้องพึ่งพิงลูกค้าที่มาจากฝั่งประเทศพม่า เพราะชาวบ้านในฝั่งประเทศไทยส่วนใหญ่ มักไปซื้อของในตัวอำเภอหรือจังหวัดสภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระมีความรู้จึกมักคุ้นกับกลุ่มผู้นำท้องถิ่น เนื่องมาจากผลประโยชน์เรื่องแรงงาน ของป่า การส่งไม้มีค่า การมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และเพื่อการดูแลความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนร่วมกัน แต่ก็ไม้อาจพุดค้ำคั้นในชุมชนไทยได้อย่างเปิดเผย บางกลุ่มต้องข้ามพรมแดนไปๆมาๆหลบซ่อนเจ้าหน้าที่ แต่ด้วยความห่วงอนาคตบุตรหลาน จึงจำเป็นต้องฝากบุตร-หลานไว้กับครู ต.ช.ด. ผู้นำท้องถิ่น ผู้ใจบุญ ให้เป็นเด็กรับใช้และฝากไว้กับญาติที่มีมิตร ที่สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ทั้งนี้เป็นวิถีทางสังคมที่รอโอกาสจากบุตร-หลานให้เติบโตและสร้างรายได้ เพื่อเป็นที่พึ่งพิงในบั้นปลายของชีวิตต่อไป

ในช่วงนี้ประเทศไทยมีนโยบายกระจายอำนาจออกสู่ชุมชนท้องถิ่น และต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบรัฐ จึงมีการเตรียมความพร้อมประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตามโครงการอบรมต่างๆ เช่น โครงการอบรมไทยอาสาป้องกันชาติ หมู่บ้านอาสาและพัฒนาตนเอง การอบรมลูกเสือชาวบ้าน การอบรมหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองและอื่นๆ โดยในโครงการเหล่านี้ นักปกครองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นบางกลุ่ม มีการถ่ายทอดความคิดรวบยอด (สาระสำคัญ) ในการพัฒนาที่ผิดพลาด ทำให้มีการตั้งเป้าหมายเป็นจำนวนผู้เข้าอบรมมากมาย ตามแนวคิดการ

¹ สัมภาษณ์ จ.ส.ต.อุดม ศิริบุญจร. บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

พัฒนาแบบปูพรม(คือครอบคลุมพื้นที่) ดังนั้นเมื่อชุมชนชายแดนหลายแห่งมีจำนวนคนที่เข้าอบรมไม่ครบตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำท้องถิ่นก็ได้ไปชวนเอาชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมาเข้าร่วมอบรมด้วย เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดี หรือถูกลงโทษจากหน่วยงานระดับสูง

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระสนใจเข้าร่วมอบรมเป็นจำนวนมาก เพราะชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีเวลาว่างมาก อีกทั้งยังต้องการการยอมรับจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และต้องการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางออกไป

เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีกิจกรรมทางสังคม เพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การจัดงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี งานกาชาด งานรวมชาวไทยหลายเผ่าและอื่นๆ ก็มีการเกณฑ์ชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมาเดินขบวนแสดงวัฒนธรรม โดยมีการแต่งกายตามวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม เดินตามขบวนแห่แทนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทย เพราะชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศไทย ต้องประกอบอาชีพ และไม่ต้องการความลำบากที่ต้องเดินไปตามถนนที่แคบร้อน การเกณฑ์ไป

ร่วมงานจึงมีปัญหามากมาย ผู้นำท้องถิ่นจึงนำเงินไปแจกจ่ายหัวชาวกะเหรี่ยงอิสระและชวนมาท่องเที่ยวในงาน ก็สามารถทำได้สะดวกกว่าการเกณฑ์ชาวกะเหรี่ยงฝั่งไทยมาร่วมขบวนแห่¹ แต่สภาพดังกล่าวก็ทำให้มีการวิ่งเต้นให้ชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระได้เคลื่อนย้ายเข้ามาขอถือบัตรต่างด้าวในประเทศไทย เพราะมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมระดับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมากขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ในจังหวัดชายแดนหลายแห่งมีนักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกิน 100% เกิดขึ้น รวมทั้งมีผู้ถือบัตรต่างด้าวในชุมชนชายแดนเป็นจำนวนมาก เช่นที่อำเภอสวนผึ้งมีจำนวนมากกว่า 3,113 คน อำเภอพบพระจำนวนกว่า 24,171 คน² และอำเภออื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก

ปรากฏการณ์ที่มีนักเรียนชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเลียเข้ามาเรียนในโรงเรียนของประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีนโยบายเน้นมนุษยธรรม มีความคิดรวบยอดในการนำการศึกษามาพัฒนามนุษย์ทุกหมู่ เมื่อมีชาวกะเหรี่ยงต่างด้าวพาดูทรหลานมาขอโอกาสทางมนุษยธรรม รัฐและท้องถิ่นไทยก็ให้โอกาสทางการศึกษา เพราะเชื่อว่าโอกาสทางการศึกษาจะช่วยพัฒนามนุษย์ จนนำไปสู่การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาเชิงสันติตามแนวชายแดนไทยและพม่า สภาพดังกล่าวได้ทำให้เกิดประเด็นโต้แย้งในสังคมไทยเรื่องนักเรียนผี นักเรียนเถื่อน โดยมีนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวนมาก เป็นนักเรียนที่มีชื่อแต่ไม่มีนามสกุล (ตามสภาพการตั้งชื่อดังเดิมในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง) เป็น

¹ สุรินทร์ เหลือละมัย.. “วิถีวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง,” ใน การอภิปรายในการสัมมนาชายแดนตะวันตกศึกษา. ณ ห้องประชุมสำนักวิทยบริการชั้น 6 สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 14 สิงหาคม 2545

² แหล่งเดิม.

หลักฐานสะท้อนถึงความจริงในช่วงเวลานี้ว่า ระบบการศึกษาไทยเน้นเพื่อมนุษยธรรมตามคติประจำใจของพุทธศาสนิกชน ที่ต้องแบ่งปันเพื่อนำบุญทางปัญญา โอกาสและการแสวงหาหนทางที่ดีในระบบความสัมพันธ์ของชุมชนชายแดน แม้ว่าภูมิหลังของชุมชนชาวกะเหรี่ยงรัฐกอรุเล่ย์จะมีปัญหาที่ยากและซับซ้อนอยู่มากมายก็ตาม

การแบ่งปันโอกาส การศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยทางการศึกษาไทย ทำให้นักการศึกษาในบางจังหวัด (เช่นกรณีจังหวัดราชบุรี) มีการกล่าวถึงสถิติการศึกษาต่อในจังหวัดราชบุรีนั้นมีนักเรียนศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนมากถึง 115 %¹ ซึ่งนักการศึกษาในจังหวัดต่างรับรู้กันว่า ส่วนที่เกิน 100 % นั้น เป็นนักเรียนชาวกะเหรี่ยงต่างด้าว ที่อาศัยอยู่นอกศูนย์พักพิงชั่วคราว

4.4 นโยบายของรัฐบาลไทยต่อชุมชนกะเหรี่ยงในช่วง พ.ศ. 2538 – 2543

ช่วงเวลา พ.ศ. 2538 – 2543 เป็นช่วงและความตกต่ำที่สุดของชุมชนรัฐกะเหรี่ยงกอรุเล่ย์ เพราะมีความแปรปรวนทางการเมืองเกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย-พม่า แต่รัฐบาลไทยก็ไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาแก่บุตรหลานชาวต่างด้าว เพื่อเหตุผลด้านมนุษยธรรม และยื่นหยัดในนโยบายนี้มาตลอด และท่ามกลางความขัดแย้งของปัญหานี้ ชะตากรรมของผู้ถือบัตรต่างด้าวและผู้ลี้ภัยจากการสู้รบชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้น ไม่ได้อยู่ในความดูแลของประเทศไทยทั้งหมด ส่วนใหญ่แล้วองค์กรระหว่างประเทศ ที่มีบทบาทต่อองค์การสหประชาชาติได้เข้ามาดูแลโดยตรง โดยองค์การระหว่างประเทศที่เข้ามาดูแลชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนเรียงลำดับตามบทบาทที่ให้การช่วยเหลือและคุ้มครองดูแล² คือ องค์การ Burmese Border Consortium (BBC.) องค์การ Medicines Sans Frontiores (MSF.) องค์การ Catholic Office For Emergency Relief and Refugees (COERR.) องค์การ International Christelijk Stunfouds (ICS.) องค์การ Taipei Overseas Pace Service (Tops.) องค์การ Handicap International (HI.) องค์การ Zoa Refugee Care และ องค์การ Consortium องค์การเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคและบริโภค เช่น ข้าวสาร เสื้อผ้า ภาชนะ เฟอร์นิเจอร์ วัสดุทางการแพทย์ อาหารแห้ง อุปกรณ์การศึกษา ผ้าห่ม มุ้ง ยารักษาโรคงบประมาณด้านการศึกษา การประกอบศาสนกิจและการจัดการภายในชุมชน³ ส่วนประเทศไทยให้ความดูแลเรื่องความปลอดภัย การตรวจและรักษามาตราเรียม การติดต่อกลุ่มญาติ การอำนวยความสะดวก

¹ การสัมภาษณ์เรื่องทิศทางการปฏิรูปการศึกษาไทย. ณ หอประชุมราชพฤกษ์. สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 19 สิงหาคม 2544.

² ศิวะ บุญเลิศ. การอภิปรายเรื่อง “การดูแลผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าในประเทศไทย,” ใน การสัมภาษณ์ชายแดนตะวันตกศึกษา. ณ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. วันที่ 14 สิงหาคม 2545.

³ เอกสารบรรยายสรุปศูนย์พักพิงชั่วคราวแบรเกา. 2544. หน้า 7.

สะดวกการเดินทางกลับไปฝั่งประเทศพม่า และการวางแผนครอบครัวแก่ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพชั่วคราว
องค์การเพื่อสิทธิมนุษยชน

ตารางแสดงการให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคและบริโภคแก่ผู้พลัดถิ่น

ลำดับที่	เครื่องอุปโภคและบริโภค	ผู้ใหญ่	เด็ก
1.	ข้าวสาร	16 กิโลกรัม/เดือน	8 กิโลกรัม/เดือน
2.	เกลือ	1กิโลกรัม/3คน/เดือน	-
3.	ปลาร้า	1กิโลกรัม/คน/เดือน	-
4.	น้ำมันพืช	1ลิตร/เดือน/คน	0.5 ลิตร/คน/เดือน
5.	ถั่วเหลือง	1กิโลกรัม/คน/เดือน	0.75กิโลกรัม/คน/เดือน
6.	พริกแห้ง	0.25กิโลกรัม/คน/เดือน	-
7.	เชื้อเพลิงหุงต้ม	15 กิโลกรัม/คน/เดือน	-
8.	มุ้ง	1 หลัง/3คน	1 หลัง/3คน
9.	ผ้าห่ม	1 ผืน/2คน	1 ผืน/2คน
10.	อุปกรณ์การศึกษา	-	แจกผ่านโรงเรียน
11.	ยารักษาโรค(พื้นฐาน)	แจกตามความจำเป็น	แจกตามความจำเป็น
12.	ไม้ไฟ	ให้ครั้งแรกในการสร้างกระท่อม	แจกให้ตอนแรกเข้าพัก
13.	ใบตองตึง	ให้ครั้งแรกในการสร้างกระท่อม	-
14.	ไม้ฟาก	ให้ครั้งแรกในการสร้างกระท่อม	-
15.	กันสาดพลาสติก	ให้ครั้งแรกในการสร้างกระท่อม	-
		1 ผืน/ครอบครัว	

เหล่านี้ เป็นองค์การที่มีเครือข่ายในประเทศที่มีการพัฒนาสิทธิมนุษยชน จึงเป็นเรื่องที่ทุก
องค์การและประเทศไทยถือเป็นนโยบายสำคัญต่อการดูแลพลเมืองชาติทุกเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ที่
ได้รับความเดือดร้อนจากภัยสงครามในดินแดนแถบนี้

4.4.1 นโยบายการศึกษาไร้พรมแดนของประเทศไทย

เมื่อชาวกะเหรี่ยงรัฐกอรุณและผู้ที่ลี้ภัยต่างด้าวนิยมนำบุตร-หลานมาเข้าเรียนในโรงเรียน
รัฐบาลของไทย และมีพระสงฆ์จำนวนมากรับเอาบุตรชาวต่างด้าวเข้ามาบวชเป็นสามเณร ตาม
โครงการชั่วคราวของวัด และบวชเป็นสามเณรเพื่อช่วยดูแลวัด ทำให้ปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ มี

การกล่าวถึงในสื่อต่างๆ และกลุ่มนักการเมือง จนนำไปสู่การตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ในสถานศึกษาและตามวัดที่มีโรงเรียนสามเณร และพบว่ามึนักเรียนในระดับประถมศึกษาไม่มีชื่อโดยไม่มีนามสกุลเป็นนักเรียนอยู่ในโรงเรียนตามแนวชายแดนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้มีลูกแรงงานต่างด้าว เด็กจรจัด ลูกคนยากจน ลูกคนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงและชายแดน ไม่มีหลักฐานการเกิด และหลักฐานอื่นๆ จึงไม่ได้เรียนหนังสือ กลายเป็นเด็กจรจัด หรือเด็กเร่ร่อนก่อปัญหาทางสังคมต่างๆ ทั่วไป ทำให้เรื่องนี้มีการวิเคราะห์กันในกระทรวงศึกษาธิการและในระดับคณะรัฐบาล

รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนายสมศักดิ์ ปรีศนันท์ทุกและนางสาวกัญญา ศิลปอาชา มีนโยบายส่งเสริมให้โอกาสทางการศึกษาเพื่อมนุษยธรรม เพราะการศึกษาจะสร้างโอกาสให้คนได้มีการพัฒนาศักยภาพจึงประกาศนโยบายการศึกษาไร้พรมแดน โดยเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนในต่างประเทศได้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลไทย โดยให้สถานศึกษารับนักเรียนที่มีอายุครบเกณฑ์ โดยไม่จำเป็นต้องยื่นหลักฐานการเกิด และหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน

การประกาศนโยบายนี้ เป็นช่วงเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการมีการประเมินโรงเรียน เพื่อกำหนดตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และการประกาศยุบโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ทำให้โรงเรียนตามแนวชายแดนจำนวนมาก ต้องการเลื่อนระดับเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และต้องการเพิ่มจำนวนนักเรียน เพื่อไม่ให้มีการยุบโรงเรียน จึงมีขบวนการแสวงหาเด็กต่างด้าวมาเข้าโรงเรียนตามนโยบายการศึกษาไร้พรมแดน รวมทั้งขณะเดียวกันก็มีลูกของแรงงานต่างด้าว และผู้ถือบัตรต่างด้าวถูกเกณฑ์เข้ามาเรียนเป็นจำนวนมาก

ตารางแสดงโรงเรียนตามแนวชายแดนที่มีนักเรียนต่างด้าวเข้าเรียน(ปี 2543)

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน(จังหวัด)	จังหวัด	จำนวนนักเรียนต่างด้าว
1.	ธรรมศาสตร์-จุฬา2	ราชบุรี	ไม่มีข้อมูล
2.	อนุบาลสวนผึ้ง	ราชบุรี	ไม่มีข้อมูล
3.	บ้านห้วยผาก	ราชบุรี	10
4.	สินแร่สยาม	ราชบุรี	125
5.	บ้านตะโกล่าง	ราชบุรี	213
6.	ชุมชนบ้านบ่อ	ราชบุรี	10
7.	สวนผึ้งวิทยา	ราชบุรี	>250
8.	ด.ช.ค.บ้านถ้ำหิน	ราชบุรี	34
9.	บ้านบ่อหวี	ราชบุรี	>50
10.	รุจิรพัฒน์(บ้านห้วยม่วง)	ราชบุรี	>50
11.	บ้านท่ามะขาม	ราชบุรี	54

12.	บ้านวะเล้ง	ตาก	>10
13.	บ้านปะละทะ	ตาก	>20
14.	ตชด. บ้านมอเกอร์	ตาก	>35
15.	ชุมชนพบพระ	ตาก	>20
16.	บ้านแม่วะหลวง	ตาก	>10
17.	บ้านแม่นิล	ตาก	>5
18.	พบพระวิทยาคม	ตาก	>30
19.	บ้านเกาะสะเด่ง	กาญจนบุรี	ไม่มีข้อมูล
20.	บ้านทิไรป่า	กาญจนบุรี	>10
21.	บ้านดินโศ	กาญจนบุรี	ไม่มีข้อมูล
22.	บ้านแม่อุ้มลองหลวง	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
23.	บ้านเมอเกอร์	ตาก	140
24.	บ้านแม่อุ้มลองน้อย	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
25.	บ้านห้วยน้ำขุ่น	ตาก	130
26.	บ้านแม่ละ	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
27.	บ้านห้วยฮากไม้ได้	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
28.	บ้านห้วยฮากไม้เหนือ	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
29.	บ้านแม่ปุ่น	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
30.	บ้านแม่กองคา	แม่ฮ่องสอน	>10
31.	บ้านแม่อุ้มป๊อก	แม่ฮ่องสอน	ไม่มีข้อมูล
32.	บ้านเสาหงส์	กาญจนบุรี	>20

นโยบายการศึกษาไร้พรมแดนเป็นการเปิดโอกาสให้บุตรหลานชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนไทย – พม่า ทั้งในเขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระ และอยู่ในเขตประเทศไทยฐานะบุตรผู้ถือบัตรต่างด้าว ได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้¹ จนมีเยาวชนชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากสามารถเรียนจบระดับปริญญาตรีของสถาบันราชภัฏ (แต่เยาวชนในลักษณะนี้มักจะมีแม่หรือพ่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีทะเบียนบ้านอยู่ในประเทศไทย) และมีจำนวนมากที่จบในระดับมัธยมศึกษา² แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าเมื่อชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระมีความรู้จนเข้าใจวิธีการอาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยแล้ว ปัญญาชนกะเหรี่ยงเหล่านี้มักไม่เดินทางกลับหมู่บ้านเดิม เพราะหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่ถูกทำลายจากการกวาดล้าง และพื้นที่นาก็ถูกเปลี่ยนเป็นค่ายทหารแทน เมื่อขาดหลักประกันในชีวิตและทรัพย์สินเช่นนี้ ก็ทำให้เยาวชนกะเหรี่ยงจำนวนมาก ทำตัวเป็นผู้ขายแรงงานที่อุทิศตนแก่นายจ้างจนได้รับความเห็นใจ

¹ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. 2543. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² สัมภาษณ์วัชชัย ช่วยสิงห์. บ้านจอมบึง หมู่ที่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

บางส่วนพยายามสร้างความเกี่ยวข้องกับคนไทยด้วยการสมรส บางส่วนก็บวชเป็นพระ ทำงานองค์การระหว่างประเทศ องค์การทางศาสนา ดันรณขอทุนการศึกษาเพื่อไปศึกษาในประเทศที่ 3 มีจำนวนมากที่เข้าร่วมขบวนการนักศึกษาพม่า และบางส่วนได้นำกลุ่มกะเหรี่ยงอาวโซไปตั้งหมู่บ้านตรงเส้นพรมแดนในเขตฝั่งประเทศไทย เพื่อเป็นที่หลบนอน ในขณะที่จะเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในประเทศไทยทุกวัน สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้โครงสร้างทางสังคมในรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีปัญหาต่อการดำเนินการทางการเมือง

การประสบปัญหาพื้นที่เคลื่อนไหวทางการเมืองและการถูกกองทัพพม่าใช้ปฏิบัติการทางทหารที่รุนแรง ทำให้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระบางส่วนละทิ้งอุดมการณ์ หันมาเป็นพวกแวซา (พวกพ่อค้าคนกลาง) ทำการค้าขาย หรือนำเที่ยวให้กับชาวไทย เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพในแต่ละวัน ความสับสนในทิศทางทางการเมืองและการขาดโอกาสมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้องค์กรกะเหรี่ยงอิสระประสบปัญหาอย่างหนักที่สุดในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป

องค์การกะเหรี่ยงอิสระประสบปัญหาความอ่อนแอทางสังคม เพราะไม่อาจรักษาปัญญาชนกะเหรี่ยงหัวก้าวหน้าเอาไว้ได้ การปลุกฝังอุดมการณ์ และคัดสรรเยาวชนรุ่นใหม่เข้าไปทำงานในกองทัพ ส่วนใหญ่ได้คนไม่รู้หนังสือและอายุน้อยเกินไป (มีทหารกะเหรี่ยงอิสระบางคนอายุ 12 ปี) ส่วนกลุ่มที่รู้หนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ก็เกิดข้อโต้แย้งในระบบรัฐบาลทหารของ

กะเหรี่ยงอิสระว่า เป็นการสืบทอดอำนาจโดยทายาททางการเมืองและมีการจัดสรรหัวคิวโอกาสต่างๆ ให้แต่กลุ่มผู้นำระดับสูง จนเกิดข้อวิจารณ์กันว่า แม้ในปัจจุบันนี้กลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุดคือกลุ่มโบเมียะและมาน บาซาน ซึ่งก็เป็นการสืบทอดทายาททางการเมืองจากอดีต และสภาพของพื้นที่ที่ถูกแบ่งแยก ทำให้ความเป็นอยู่ของพลรบอดัด ในขณะที่ยุทธศาสตร์ระดับนายพลจีรดิบียี่ห่อจากยุโรป มีบัตรประชาชนไทย สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีอิทธิพลตามแนวพรมแดน โดยที่การใช้ยุทธศาสตร์ทางทหารทูตไม่ว่าหัว ทั้งๆ ที่การต่อสู้เพื่อรัฐกะเหรี่ยงอิสระดำเนินโดยสืบเนื่องมาไม่น้อยกว่า 50 ปีแล้วตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนทำทีนโยบายรัฐกันชนของประเทศไทยมีผลทำให้กองทัพพม่าประสบความก้าวหน้าในการยึดฐานปฏิบัติการของรัฐกะเหรี่ยงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

4.4.2 การเปลี่ยนมาใช้นโยบายรัฐเดียวโดยเปิดเผยของประเทศไทย

ในอดีตนั้น แม้ว่าประเทศไทยไม่เคยประกาศใช้นโยบายรัฐกันชน (Buffer States)

แต่รัฐบาลชุดก่อนปี พ.ศ.2531 (โดยเฉพาะรัฐบาลทหาร) มักปิดกั้นและไม่รับรู้และสนใจต่อประเด็นพม่าเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในอดีตแม้ที่พระดับสูงของประเทศไทยมักให้คำสัมภาษณ์น้อยและจะให้สัมภาษณ์โดยระมัดระวัง เนื่องจากคำพูดของแม่ทัพระดับสูงนั้นคือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

ดังนั้นในอดีตแม่ทัพระดับสูงของประเทศไทยมักจะสัมภาษณ์ในลักษณะว่า *เรื่องที่พื้นเขตชายแดนของประเทศไทยไปเป็นเรื่องที่นอกเหนือความรับผิดชอบของเรา*¹ (เรา-หมายถึงประเทศไทย) การวิเคราะห์หรือแสดงความเห็นต่อกองกำลังต่างๆ มีปรากฏน้อย สภาพดังกล่าวทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า รัฐบาลไทยใช้นโยบายรัฐกันชน ไม่ให้กองกำลังขนาดใหญ่ของไทยและพม่าต้องเผชิญหน้ากันโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนส่วนใหญ่เห็นว่ากองทัพไทย ไม่ได้มีหน้าที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือตามชายแดนระหว่างกัน เพราะกองทัพไทยก็ไม่เคยไว้วางใจรัฐบาลพม่ามาในอดีต

ต่อมาเมื่อรัฐบาลไทยเปิดด่านชายแดนค้าขายถาวรกับพม่าถึง 4 จุด รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งก็คิดจะวางนโยบายเชิงรุกต่อพม่า เพราะเห็นผลประโยชน์อันมหาศาลในพม่าทั้งเรื่องการประมง ก๊าซ น้ำมัน ไม้สัก หวาย อัญมณีต่างๆ การท่องเที่ยว และโดยเฉพาะแหล่งตลาดระบายสินค้า นำไปสู่การสร้างความผูกพันเชิงผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนมีการวางท่อก๊าซผ่านพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงอิสระ มีการกล่าวถึงการสร้างถนนเชื่อมไปสู่ประเทศอินเดียรวมทั้งการตัดถนนเชื่อมถึงกันให้มากขึ้น การแสวงหาความร่วมมือสร้างเขื่อนสาละวิน และเขื่อนแม่เมย โดยกลุ่มนักการเมืองก็ได้จุดชนวนความรุนแรงขึ้นแตกหักต่อความสัมพันธ์กับรัฐกะเหรี่ยง ด้วยการเปิดโปงขบวนการทำการค้าไม้และแร่ธาตุกับรัฐกะเหรี่ยงว่าเป็นเรื่องที่ผิด เพราะไม่เคารพความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่า การไม่ส่งเคราะห์สถานการณ์ตามพื้นฐานที่เป็นจริงตามชายแดนนำไปสู่การเปิดเจรจาและการทบทวนความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่า ในการที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมชายแดนไทย-พม่า เพื่อจัดปัญหาชายแดนร่วมกัน ทั้งๆที่ในสภาพความเป็นจริงแล้วเขตชายแดนไทยพม่า ในด้านที่ติดกับประเทศไทยนั้น รัฐกะเหรี่ยงอิสระยังมีอิทธิพลอย่างสูง (แม้เมืองเมียวดีเองก็ยังคงถูกทหารกะเหรี่ยงเข้าไปก่อวินาศกรรมทุกปี) สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ท่าทีของรัฐบาลไทยแสดงออกถึงความเกรงใจรัฐบาลพม่า และนำรัฐไทยเข้าไปผูกพันเชิงผลประโยชน์และประเด็นทางการเมืองของภูมิภาคอย่างชัดเจนที่สุด ซึ่งผลของท่าทีเช่นนี้ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐไทยได้เข้าไปเกี่ยวข้องการเมืองของภูมิภาค โดยการแสดงการยอมรับรัฐพม่าเพียงรัฐเดียวตามแนวพรมแดนไทยพม่าโดยเปิดเผยตามหลักกติกาสากล ทั้งๆที่ข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยของประเทศไทยและข้อมูลท้องถิ่นทั้งหลาย มีหลักฐานอย่างชัดเจนในการบอกเขตของพรมแดนไทยว่า บางส่วนติดต่อกับรัฐกอรุณีย์ (ข้อมูล ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2545)¹

การประกาศท่าทีดังกล่าวมาและการเน้นย้ำเกินกว่าเหตุ จนมีการตั้งคณะกรรมการร่วมชายแดนไทย - พม่า นั้น มีผลโดยตรงต่อ(รัฐกะเหรี่ยงอิสระ เพราะทำให้วิถีทางการทูตของรัฐ

¹ รัฐกิจ มานะทัต.(แดงขาว) ใน *รายการข่าวภาคค่ำ. สถานีโทรทัศน์สีกอง 3.* วันที่ 6 มิถุนายน 2545. เวลา 19.00-20.00 น.

¹ ที่ว่าการอำเภอสบเมย. เล่มเดิม. หน้า 7.

กะเหรี่ยงอิสระต้องตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว การที่กลุ่มกะเหรี่ยงอิสระไม่มีการค้าไม้ ค่าแร่ธาตุ หยกและอัญมณีกับนักลงทุนไทย เพราะรัฐไทยเปลี่ยนไปค้าขายกับรัฐบาลพม่าโดยตรง และกลุ่มลูกสมุนรัฐบาลพม่าแทนนั้น (ทั้งๆ ที่แหล่งแร่ธาตุ และถนนขนไม้ซุงและไม้แปรรูปนั้น ชาวกะเหรี่ยงอิสระเป็นผู้สร้างเอาไว้เป็นส่วนใหญ่) ทำให้รัฐกะเหรี่ยงอิสระขาดรายได้และประสบปัญหาวิกฤต ทหารค่ายต่างๆ และชุมชนในเขตรัฐกอรุณอยู่ได้เพราะระบบการค้าใต้ดิน² ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับกุมและเก็บค่าผ่านด่าน ในขณะที่เครือข่ายนายจ้างก็สังหารลูกหาบ และกองทัพมดเพียงเพราะความหวาดระแวง หรือใช้งานจนเห็นว่ารู้เท่าทันแล้ว จนทำให้แม่น้ำเมยเต็มไปด้วยซากศพ ซึ่งในเรื่องนี้ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ รัฐบาลและชาวบ้านชายแดนก็รู้เรื่องราว และที่สำคัญก็คือ รัฐกะเหรี่ยงอิสระประสบความอดคัดหนัก จนถูกกองทัพพม่ายึดพื้นที่ไปในช่วง 2537-2538 ในปริมาณกว่า 60 % ของพื้นที่เดิม ผู้คนล้มตายและสูญหายไปเป็นจำนวนมาก เมื่อเหลือพื้นที่น้อยลงก็ทำให้กองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระส่วนหนึ่งต้องเคลื่อนไหวในพื้นที่แคบๆ และบางส่วนก็เข้ามาเคลื่อนไหวในประเทศไทย โดยมีบริเวณเคลื่อนไหวแถบอำเภอพบพระ อุ่มผาง ทองผาภูมิและสังขละบุรี

เมื่อกองกำลังกะเหรี่ยงได้รับผลกระทบจากท่าทีของประเทศไทยโดยตรง ชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มได้เหตุผล จากลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงว่า ประเทศไทยมองสัญลักษณ์ของอำนาจตามพรมแดนพม่า - ไทย ว่าคือพม่า ทั้งๆ ที่สถานการณ์จริงรัฐบาลพม่าไม่ได้มีอิทธิพลที่พรมแดนโดยส่วนใหญ่ (และพรมแดนจำนวนมากก็ยังไม่แบ่งเขตกัน) รัฐบาลไทยพยายามวิ่งเต้นเจรจากับรัฐบาล

พม่า ก่อตั้งคณะกรรมการชายแดน (โดยไม่มีคนในพื้นที่ - คือชาวกะเหรี่ยง) มีการเจรจาทำถนน ท่อท่ี่ยว และโครงการอื่นๆ ซึ่งกำลังคิดจะทำต่อไปอีก แล้วรัฐบาลพม่าและไทยยังร่วมมือกันที่จะทำให้ความเข้าใจที่ว่าผู้มีอำนาจตามพรมแดนคือรัฐบาลพม่ารัฐบาลเดียวในเร็ววัน เพื่อแก้ข้อกล่าวหาความเข้าใจที่ผิดพลาด หรือประเด็นทางการเมืองอื่นๆ ทำให้รัฐบาลกอรุณเริ่มก่อเหตุรุนแรงกับคนไทย และเข้ามาใช้พื้นที่ของประเทศไทยเคลื่อนไหวอย่างหลีกเลียงยาก ยังผลให้ความรุนแรงตามแนวชายแดนไทยมีปัญหาแปรปรวนและแทรกซ้อน เพราะมีกลุ่มคนในรัฐเล็กๆ ที่ถูกกดขี่รอบด้านได้ไหลทะลักเข้าสู่ประเทศไทยในสภาพที่ไม่เข้าใจหลักกฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคม และไม่หวาดหวั่นแม้แต่ความตาย เพราะผู้คนในชุมชนรัฐกอรุณไม่เคยได้อยู่อย่างสงบ และไม่อาจสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนได้อย่างยั่งยืนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รัฐกะเหรี่ยงอิสระประสบปัญหาการค้าเสื่อมโทรมลง เพราะประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ไปอย่างกระทันหัน และในระยะหลังรัฐไทยแสดงออกหลายครั้งถึงการไม่ได้ตอบและกดดันกองทัพพม่า เช่น การได้รับผลกระทบของวิถีกระสุนคราวโจมดีค่ายผาสุ และค่ายคอมมูร่า

² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *ท่องตะเข็บแดนสยาม*, 2543, หน้า 29-31.

การโจมตีซึ่งพื้นที่กรณีวัดคูด่งนาโง่ง รวมทั้งการไม่มีนโยบายเปิดศูนย์อพยพแต่มีนโยบายส่งกลับผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ¹ การไม่ปราบปรามกลุ่มว้าอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งละเลยกับการที่ทหารพม่ามาซุ่มยิงในเขตลำน้ำสาข และอีกหลายสถานการณ์ ก็ยิ่งทำให้กองกำลังกะเหรี่ยงมีการเคลื่อนไหว เนื่องจากไม่พอใจต่อการเพิกเฉยในการล่วงละเมิดเขตหวงห้ามในไทยของกองทัพพม่า การใช้กำลังขู่คุกกองทัพไทยโดยตรง ได้สร้างความหวาดระแวงในกองทัพไทยจนกองทัพไทยกดดัน ปราบปราม สะกัดเส้นทางกองกำลังชาวกะเหรี่ยง นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เสื่อมโทรมลงมากจนเกิดยุทธการปิดล้อมกลุ่มกองกำลังก๊อดอาร์มี จนสลายกองกำลังกลุ่มนี้ได้ในปี พ.ศ. 2543 อันนำไปสู่ความยุ่งยากจนเกิดความรุนแรงในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรีตลอดปี พ.ศ. 2543-2545 ดังที่ปรากฏในสื่อต่างๆทั่วไปแล้ว

4.4.3 โครงการร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย – พม่า – อินเดีย

รัฐบาลชุดพ. ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้มีการกล่าวถึงโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-พม่า และประเทศอินเดีย โดยได้แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการเดินทางไปเยือนประเทศอินเดียและพม่าของผู้ในระดับสูงของประเทศไทย เป็นการเร่งเร้าให้โครงการนี้บรรลุผลทั้งที่สถานการณ์ชายแดนไทยและพม่ายังมีปัญหากองกำลังติดอาวุธอยู่มากมาย

การพยายามริเริ่มโครงการร่วมมือต่างๆ เป็นการนำพาประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องความขัดแย้งของอนุภาคลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน (ตั้งแต่ยุคเริ่มของการค้าชายแดน) มีการมุ่งเน้นหากำไร และรายได้เป็นปริมาณการค้า แต่สภาพการประเมินความคุ้มค่ากับผลเสียหายที่เกิดขึ้นตามแนวชายแดน เช่นการไหลทะลักเข้ามาของยาเสพติด การมีธุรกิจผิดกฎหมาย การทุจริตในการออกหลักฐานราชการเท็จ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาโสเภณี อาชญากรข้ามชาติ แรงงานผิดกฎหมาย การเกิดขุมมือปืน การลักลอบขนของผิดกฎหมาย สินค้าปลอม หนีศุลกากร การใช้พื้นที่ประเทศไทยส่งผ่านการค้าชายมนุษย์ การไหลทะลักเข้ามาของผู้อพยพมากกว่า

¹ พรพิมล ตรีโชติ. “โครงการวิจัยเรื่องนโยบายส่งกลับผู้พลัดถิ่นจากพม่าของไทย,” ใน เอกสารประกอบการเข้าร่วมพิจารณาผลงานผู้รับทุน. ณ ห้องประชุมศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรชั้น 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545.

ตารางแสดงสินค้านำเข้าและส่งออกไปพม่า 10 อันดับแรก

ที่ด้านการค้าในเขตจังหวัดเชียงราย

(ระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2536)

สินค้านำเข้าของไทย			สินค้าส่งออกของไทย		
ลำดับที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า(บาท)	ลำดับที่	ชนิดสินค้า	มูลค่า(บาท)
1.	หินลักษณะคล้ายทับทิมไม่เจียรไน	18,892,540	1.	อื่นๆ	850,077,222
2.	อื่นๆ	13,966,046	2.	เบ็ดเตล็ด	136,752,134
3.	หยกยังไม่เจียรไน	2,472,000	3.	ผงชูรส	101,899,710
4.	เบ็ดเตล็ด	649,371	4.	เส้นใยสังเคราะห์	100,681,726
5.	ชั้น	550,213	5.	เครื่องดื่มน้ำปรุงกำลัง	78,600,620
6.	ยางสน	318,250	6.	ด้ายเดี่ยว-ด้ายทอ	59,861,453
7.	หวายเส้น	315,100	7.	ยางรถยนต์	55,394,463
8.	ของเด็กเล่น	81,426	8.	เงินเม็ด	39,901,843
9.	เปลือกบง	77,000	9.	ทองคำแท่ง	33,067,484
10.	กระป๋องมีชีวิต	60,000	10.	โสร่งสำเร็จรูป	27,860,293

ที่มา : อุดร วงษ์ทับทิมและสุวัฒน์ กิขุนทด. “ชายแดนแม่สาย-ท่าจี่เหล็ก มิติมืดของการค้าไร้พรมแดน,” ใน ผู้จัดการรายเดือน. : หน้า 172-182 ; ประจำเดือนกันยายน 2537.

หลักฐานการประมาณรัฐบาลไทยอยู่ตลอดของผู้หลบหนีเข้าเมือง และปัญหาชีวิตและทรัพย์สินของคนในแถบชายแดนอื่นๆ อีกมาก สิ่งเหล่านี้เป็นความเสียหายร้ายแรงที่ควบคุมยากที่สุด อีกทั้งยังประเมินค่าออกเป็นตัวเลขเงินได้ไม่ชัด แต่ได้ทำให้สังคมไทยต้องทุจริตเป็นขบวนการข้ามชาติ อันเนื่องมาจากในหน่วยงานราชการมีผลประโยชน์เรื่องแรงงาน และการคอร์รัปชันในการอนุญาตผู้ลักลอบจากการสูบบอกนอกพื้นที่และเรื่องบัตรต่างๆ ได้นำไปสู่หนทางของศีลธรรมตกต่ำ สังคมเสื่อมโทรมลงอย่างมาก จนสภาพสังคมเป็นแหล่งมั่วสุม และหมักหมมด้วยอบายมุขอยู่ทั่วไป แม้แต่ในหมู่บ้านชายแดนขนาดเล็กก็ยิ่งได้รับผลกระทบไปด้วย การไม่ประเมินผลกระทบและการพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม จริยธรรม สังคมที่โปร่งใส และวิถีไทยที่มีความสุจริต ทำให้รัฐบาลไทยคืนเงินจะเดินหน้าเปิดโครงการต่างๆ เรื่อยไป โดยขาดการทบทวนโดยเสมอมา

4.4.4 นโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดน

ประเทศไทยเคยมีนโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดนโดยกองทัพบก เพื่อที่จะสร้างเสถียรภาพในชุมชนชายแดน และประสิทธิภาพในการจัดการชายแดน เพราะมีชุมชนจำนวนมากกระจัดกระจายอยู่ตามรอยต่อของพรมแดนและในหุบเขาลึก มีทั้งชุมชนเก่าแก่ และชุมชนที่ดั่งขึ้นใหม่จากการอพยพหนีภัยสงครามมาจากบริเวณรัฐกอร์เลย์ สถานการณ์เหล่านี้กองทัพบกมีข้อมูลและรับทราบสถานการณ์ดีที่สุด จึงกำหนดนโยบายจัดระเบียบชุมชนชายแดน โดยการมีการตรวจสอบบัตรประชาชน ผลักดันผู้ที่ขาดหลักฐานแสดงตนออกนอกประเทศส่งย้ายชุมชนในพื้นที่ล่อแหลมหรือเสี่ยงภัยให้มารวมกันในเขตพื้นที่ควบคุม เพื่อสะดวกต่อต้านสาธารณูปการและด้านยุทธศาสตร์ แต่นโยบายดังกล่าวนี้ก็เกิดปัญหาการต่อต้าน โดยอ้างเหตุผลด้านสิทธิมนุษยชน คำนึงต่อกองทัพในช่วงระยะเวลาหนึ่งทำให้การดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ต้องสะดุดหยุดลง

การจัดระเบียบชุมชนชายแดนของประเทศไทย ทำให้เรื่องการออกบัตรประชาชนให้คนบนพื้นที่สูงมีการพิจารณาอย่างจริงจัง เพราะการดำเนินนโยบายนี้ได้สั่งให้คนบางกลุ่มกลับไปถิ่นฐานดั้งเดิมในรัฐกะเหรี่ยงอิสระ (ซึ่งผู้ถูกผลักดันจำนวนมากก็ยอมกลับ) บางกลุ่มถูกส่งโยกย้ายออกจากพื้นที่ล่อแหลม บางส่วนถูกจับกุมเกี่ยวกับการเป็นเครือข่ายค้ายาเสพติด และมีพฤติกรรมเป็นภัยสังคม แต่การดำเนินการยังไม่ได้ก้าวหน้าไปมากก็ต้องหยุดชะงัก เพราะองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรสิทธิมนุษยชน ได้ต่อต้านด้วยการเขียนบทความโจมตี และมีนักเคลื่อนไหวบางส่วนนำหลักฐานเกี่ยวกับกลุ่มชนบนที่สูงบางหมู่บ้านอาศัยอยู่มานานเกิน 10 ปี แล้ว แต่ไม่ได้บัตรประชาชน เพราะคนบนที่สูงเหล่านี้ไม่รู้ถึงสิทธิของตนเอง หรือไม่มีความเข้าใจในระบบความสัมพันธ์ต่อรัฐ

ทั้งนี้เป็นเพราะความด้อยประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการศึกษา (แม้ในปัจจุบันนี้ ก็ยังมีชนบนที่สูงพูดภาษาไทยไม่ได้เป็นจำนวนมาก) ซึ่งในประเด็นนี้ทำให้อาจเกิดความไม่ยุติธรรมกับชนบนที่สูง หากฝ่ายดำเนินการจัดระเบียบชุมชนชายแดน โดยไม่อาจจำแนกชาวต่างด้าวกับชนบนที่สูงของไทยได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนได้แย้งในนโยบายนี้

องค์กรพัฒนาเอกชนและนักเคลื่อนไหวบางส่วนมีหลักฐานเป็นภาพถ่าย ทำให้การ และหลักฐานที่ตั้งถิ่นฐานในเขตประเทศไทยให้เป็นเหตุผลอธิบายว่ากลุ่มคนพวกนี้พูดภาษาไทยได้ดี มีภาพถ่ายว่าเคยร่วมกิจกรรมอบรมลูกเสือชาวบ้าน งานประเพณีประจำปี การแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ การอบรมเยาวชนต่อต้านยาเสพติดร่วมกับคนไทย แสดงว่ากลุ่มคนเหล่านี้อยู่ในประเทศไทยมานาน การผลักดันโดยขาดความดูแลอย่างรัดกุม ทำให้กว่าครึ่งหนึ่งที่ถูกผลักดันออกไปนั้นคือผู้มีสิทธิถือบัตรต่างด้าว แต่เมื่อฝ่ายดำเนินการ(ในนามของรัฐ)ไม่ชี้แจงเรื่องสิทธิและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ยอมกลับไปตามญาติหรือไม่กล้าต่อรองกับรัฐไทย ปัญหาสังคมของการจัดระเบียบชุมชนชายแดนคือร่องรอยของอดีตที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองแสวงหาผลประโยชน์จากผู้

อพยพ หรือละเลย หรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่ จนมีหลักฐานเท็จ หลักฐานที่กระทำขึ้นให้ถูกต้อง รวมทั้งข้ออธิบายถึงการเข้ามาตั้งหมู่บ้านในแผ่นดินไทย ที่ไม่ว่าจะสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากว่า ชาวต่างด้าวอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยญาติ โดยมีการหลบซ่อนตัวในระยะแรกๆ การสืบทอดวิธีปฏิบัติเช่นนี้ ทำให้วิถีชุมชนของชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนมีความซับซ้อน จนไม่อาจจัดระเบียบเพื่อความมั่นคงได้

อนึ่งการส่งโยกย้ายหมู่บ้านออกจากพื้นที่ล่อแหลมนั้น ก็เป็นลักษณะคล้ายกับการปฏิบัติของรัฐบาลพม่า ที่ปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย ทำให้องค์กรสิทธิมนุษยชนนำเสนอประเด็นสิทธิมนุษยชนมาโต้แย้งการดำเนินนโยบายนี้

การไม่อาจจัดระเบียบชุมชนชายแดนได้สำเร็จทำให้หมู่บ้านของประเทศไทยจำนวนมากอยู่ในพื้นที่อันตราย เช่นตั้งอยู่ติดกับหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในรัฐอิสระ บางหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างฐานปฏิบัติการทางทหารของรัฐกอรูเลย์และพม่า ประมาณ 50 เมตร บางหมู่บ้านสร้างบ้านถ้ำถ้ำลงแม่น้ำเมยลงไปติดเขตพรมแดนพม่าและรัฐกอรูเลย์ ทำให้ฝ่ายความมั่นคงไม่อาจดำเนินการด้านความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ ยังผลให้มีปัญหาหลักขโมย การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การค้าสิ่งผิดกฎหมาย การค้าแรงงานเถื่อน และผลกระทบจากการสู้รบของกองทัพพม่ากับกองทัพรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ซึ่งกลายเป็นความรุนแรงทางสังคมและการเมืองที่ยืดเยื้อมามากกว่า 20 ปี เป็นปัญหาด้านความมั่นคงชุมชนท้องถิ่นไทยอย่างยิ่ง

4.4.4.1 วิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงไทย

ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นชุมชนเก่าแก่ ชุมชนดั้งเดิมของ *เซียะเก็งกู* (คือผู้นำทางวัฒนธรรม)ส่วนใหญ่มีประวัติการก่อตั้งมานานกว่า 100 ปี เช่น บ้านห้วยฮากไม้เหนือ บ้านยางหัก บ้านแม่อุ้มป้อก บ้านผาผ่า บ้านแม่กลองคี บ้านอุ้มผาง บ้านแม่ระมาด บ้านท่าสองยาง ที่เหล่อวโหว่(คือห้วยดินแดง)บ้านบ่อ บ้านส้องเม็ก(คือบ้านสวนผึ้งในปัจจุบัน) บ้านพุทอง¹ และอื่นๆอีกมาก ส่วนใหญ่อยู่ในที่ราบในหุบเขาแถบผืนป่าตะวันตกอันอุดมสมบูรณ์

เมื่อผืนป่าตะวันตกของไทยเหลือเป็นผืนป่าแห่งสุดท้าย เพราะการบุกรุกทำลายป่าของกลุ่มคนพื้นราบและกลุ่มนายทุนร่วมด้วย ก็ทำให้คนพื้นราบอพยพขึ้นสู่เขตเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัย เพื่อช่วงชิงเอาทำเลทางธุรกิจและแหล่งทำนา² ซึ่งยังมีดินอุดมสมบูรณ์ ประกอบทั้งราคาที่ดินต่ำ คนพื้นราบจึงใช้รู้ทางการมีโอกาสทางสังคม การรู้ระบบกฎหมาย ขั้นตอนของ

¹ มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลางเล่ม 1. 2542. หน้า 231.

² ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร.1. บ้านยางหัก ด. ยางหัก อ.ปากท่อ จ. ราชบุรี

ระบบราชการ การมักคุ้นกับเจ้าหน้าที่ระดับสูง การจับจองและซื้อที่ดินในชุมชนชาวกะเหรี่ยงมาครอบครอง จนพื้นที่อาศัย แหล่งทำกิน ทำเลหาของป่าประสบความสำเร็จมาก เมื่อที่ดินจำนวนมากถูกรับครอบครองโดยกลุ่มนายทุนและคนพื้นราบที่มีอำนาจทุน คนพื้นราบก็ได้พัฒนาถนน แหล่งสาธารณูปการ การทำไร่นาในพื้นที่กว้างจนมีการทำลายป่าและทำเลต้นน้ำโดยเครื่องจักรขนาดใหญ่ นำไปสู่การเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วของผืนป่าตะวันตก จนรัฐต้องประกาศปิดป่าโดยสิ้นเชิงในปี พ.ศ. 2532 โดยห้ามหาของป่าทุกชนิดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

แม้มีการประกาศปิดป่าด้วยความตื่นตระหนกในการเสื่อมโทรมลงของผืนป่าต้นน้ำลำธาร แต่สาเหตุที่แท้จริงคือการอพยพเข้ารุกที่ของคนพื้นราบ ดังนั้นแม้มีการประกาศเขตพื้นที่อุทยานหลายแห่งพร้อมๆกับการปิดป่า แต่ที่ดินจำนวนมากของคนพื้นราบกลับมีสิทธิการถือครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงยังมีที่ดินแปลงเล็กๆ ที่ไม่มีเอกสารสิทธิการถือครองนอกจากนี้แล้วการประกาศเขตอุทยานหลายแห่งก็ซ้อนทับกับพื้นที่ชุมชนอันเก่าแก่ และทำให้พื้นที่การหาผักและพืชในป่าขาดความชอบธรรมลง ทำให้เกิดปัญหาสิทธิทำกิน เป็นการซ้ำเติมสถานะภาพทางสังคม ที่ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากยังไม่มีบัตรประชาชน และยังไม่มีสัญชาติไทย

เมื่อเกิดภัยพิบัติแก่คนพื้นราบก็มีกลุ่มพลังมวลชนเรียกร้องให้มีการย้ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอจอมทองและแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ ในจำนวนมากมากกว่า 15 ชุมชนและผู้คนมากกว่า 12,000 คน(มากกว่าประชากรของกิ่งอำเภอหลายแห่ง)ในปี พ.ศ. 2541 โดยมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิชุมชนด้วยการปิดถนนและเส้นทางเข้าหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงและบางหมู่บ้านเป็นขาม้าง(กรณีในเขตอำเภออุ้มผางและพบพระก็เคยมีการย้ายชุมชน) ทำให้ชะตากรรมของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยถูกกระทำอย่างรุนแรง ไม่แตกต่างจากชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าที่ถูกกระทำจากคนพื้นราบเช่นกัน

คนพื้นราบพยายามสร้างเหตุผลว่าชุมชนชาวกะเหรี่ยงตั้งอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ และนำเสนอข้อมูลว่าชาวกะเหรี่ยงคือกลุ่มทำลายป่าโดยต่อเนื่อง จึงมีกลุ่มที่มีโอกาสทางสังคมสนับสนุนให้รัฐใช้ระบบอำนาจแบบรวมศูนย์ช่วงชิงเขตป่ากลับคืน ทั้งที่ความจริงเขตป่าลุ่มน้ำก็มีปายางนา ป่าบุ่งทาม ป่าชายเลน ป่าสะแกและอื่นๆอีกมากที่ถูกคนพื้นราบทำลายไปเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะคนพื้นราบพยายามสร้างสัญลักษณ์ว่าป่านั้นต้องมีอยู่เฉพาะในเขตภูเขา ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยง

การที่ชาวกะเหรี่ยงถูกกระทำโดยกลุ่มคนที่มีโอกาสทางสังคมและอำนาจรัฐ จนต้องผจญกับระเบียบของรัฐที่ผลักดันให้ชาวกะเหรี่ยงมากกว่า 350,000 คนทั่วประเทศไทยคือภาระของสังคม ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงตามแนวพรมแดนไทย ยิ่งมีความผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศสหภาพพม่ามากยิ่งขึ้น เพราะเขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงเป็นเขตสร้างความภูมิใจและความหวังของภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงไม่เสื่อมคลาย เพราะภายใต้ระบบรัฐอันแปรปรวนและ

ลักษณะทั้งของไทยและพม่า นั้น ในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงยังมีการช่วยเหลือ การติดต่อ การแลกเปลี่ยนมุขปาฐะ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ตลอดจนการปกป้องกลุ่มชนผู้บุกรุกด้วยการทำร้ายและปลัดขันธ์ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองและแสดงการหวงแหนถิ่นที่อื่นมีการสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความหวังประการเดียวที่หลงเหลืออยู่ในกลุ่มภูมิปัญญาในเขตลุ่มน้ำสาละวิน เมย ตะนาวศรีและลุ่มน้ำสาขาต่างๆ

4.4.5. การก่อตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวแทนศูนย์ผู้อพยพ

การก่อตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-พม่า เพื่อรองรับผู้ลี้ภัยทางการเมืองในประเทศสหภาพพม่าและรัฐกะเหรี่ยงอิสระ เพราะประเทศไทยต้องการแสดงเจตนาถึงการไม่แทรกแซงประเทศพม่า และต้องการส่งกลับผู้ลี้ภัยโดยเร็ว จึงไม่ยอมก่อสร้างศูนย์ผู้อพยพถาวร เนื่องจากการก่อตั้งศูนย์ผู้อพยพถาวร อาจทำให้รัฐบาลพม่ามีความหวาดระแวงในการช่องสุ่มผู้คน และวางแผนการฉ้อโกงต่าง ๆ แต่แม้ประเทศไทยจะก่อตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวก็ไม่อาจจะลบความหวาดระแวงออกจากทัศนคติรัฐบาลพม่าได้ รัฐบาลพม่ายังกล่าวหาประเทศไทยว่าให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย ทั้ง ๆ ที่ในความจริงแล้วประเทศไทยได้ช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการให้อาหาร ยาและที่พักหลบภัย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือนั้นก็ไม่ได้เลือกสัญชาติและศาสนา แม้แต่บุคคลเชื้อชาติพม่าเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยก็ให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกัน

การกล่าวหาเรื่องการแทรกแซงกิจการภายในของพม่าต่อรัฐบาลไทยโดยต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มนักการเมืองไทยหวาดวิตก เพราะกลุ่มนักการเมืองโดยส่วนใหญ่มุ่งเปิดทำการค้ากับพม่า และมุ่งสนับสนุนนโยบายที่แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยคิดผลได้ออกมาเป็นตัวเลขในแต่ละปี ทั้ง ๆ ที่มีผลกระทบด้านอื่น ๆ ในทางเสื่อมเสียเกิดขึ้นมากมายก็ตาม นักการเมืองจึงพยายามแสวงหาช่องทางโครงการร่วมมือกันแบบต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่บริเวณชายแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่า กำลังอยู่ในภาวะสงคราม การเจรจาเพื่อสถาปนาโครงการความร่วมมือ การมีผลประโยชน์ร่วมในการซื้อ-ขายก๊าซจากแหล่งยาดานาและแหล่งเขตาคูลและการเข้าไปลงทุนกับพม่า เหตุฉะนั้นรัฐไทยในช่วงหลังปี 2531 มีความเกี่ยวพันกับรัฐบาลพมามากขึ้นทุกที จนนักการเมืองและนักการศึกษาหันมาพูดถึง “ การลืมนอดีตความสัมพันธ์ที่พยายามระหว่างคนไทยกับคนพม่า ” กลุ่มคนชั้นนำเอาไทยหันมาตักเตือนและสั่งสอนคนให้ลืมนอดีต และให้อภัยแก่คนพม่า โดยมุ่งสถาปนาความสัมพันธ์เชิงสันติเกี่ยวกับการค้าขาย ทั้ง ๆ ที่บริเวณด้านค้าขายทางชายแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่านั้น เป็นพื้นที่ของรัฐกะเหรี่ยงอิสระโดยส่วนใหญ่ ดังนั้นการที่รัฐบาลไทยออกแถลงการณ์ต่าง ๆ ร่วมกับรัฐบาลพม่า ที่กำลังใช้กองทัพเข้าทำลายรัฐกะเหรี่ยงอิสระเพื่อยึดครองนั้น นับว่าเป็นการกระทำที่เสี่ยงเกินไป และเป็นนโยบายเชิงรุก ที่ช่วยทำให้เกิดความรุนแรงตามแนวพรมแดนของไทยและพม่า

รัฐบาลทหาร SLORC หรือ SPDC ของพม่าเป็นรัฐบาลที่ชาตินิยมอำนาจและ
อหิมาอำนาจแสดงการไม่ยอมรับอย่างเด่นชัด เพราะมีการปราบปรามประชาชนผู้ไร้อาวุธ มีการ
สังหารหมู่ตามแนวชายแดน ละเว้นการใช้กระบวนการยุติธรรมของพลเรือน มุ่งใช้ความรุนแรงโดย
ต่อเนื่อง ละเมิด

สิทธิมนุษยชน มีนโยบายเหยียดเชื้อชาติ ไม่ปรับนโยบายใด ๆ ให้สอดคล้องกับข้อกฎหมายระหว่าง
ประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการใช้ระบบทหารควบคุมบริหารในทุกองค์กร
บริหารประเทศโดยไม่โปร่งใสและยุติธรรมจนปล่อยให้ประชาชนยากไร้ถึงขั้นประสบภัยพิบัติ อีก
ทั้งยังพยายามเหนี่ยวรั้งเอารัฐอิสระเล็ก ๆ ไปสังเวความผิดพลาดในการบริหารจัดการประเทศทั้ง
ปวง

สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกา ไม่ให้การยอมรับรัฐบาลทหารของพม่าโดย
ต่อเนื่อง ดังจะเห็นว่ารัฐบาลประเทศเหล่านั้นไม่ยอมให้ผู้นำประเทศพม่าเดินทางเข้าประเทศ เข้า
ร่วมประชุม ทำการประณามและคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจมาโดยตลอด สภาพดังกล่าวนี้สะท้อนให้
เห็นว่านโยบายของประเทศไทยต่อประเทศพม่าดำเนินไปในทิศทางตรงข้ามกับกระแสของการเมือง
โลกสมัยใหม่ และสร้างเงื่อนไขที่ผูกมัดชุมชนชายแดนของประเทศไทยให้เสี่ยงต่อความรุนแรงทาง
การเมืองที่จักเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ใกล้ชิดสถานการณ์สงครามในกลุ่มน้ำสาละวิน เมยและ
ตะนาวศรีมากที่สุด รัฐและประชาชนได้เห็นปรากฏการณ์ทางการเมือง และสังคมในแถบนี้มา
โดยตลอดว่า สถานการณ์ทางการเมืองและสังคมมีความรุนแรงในลักษณะภาวะสงคราม กองกำลัง
กลุ่มต่าง ๆ ประหัตประหารกันมามากกว่า 40 กว่าปีแล้ว จนพลเมืองผู้บริสุทธิ์อยู่ในพื้นที่อันเป็นถิ่น
ฐานดั้งเดิมไม่ได้ กองกำลังของทุกฝ่ายวางกับดักระเบิดไว้ตามแหล่งทำกินของชาวบ้าน¹ จน
ชาวบ้านต้องหนีตายเข้ามาลี้ภัยในเขตประเทศไทย ประเทศไทยตระหนักถึงผลกระทบที่ผู้ลี้ภัยซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นเด็กเล็ก ๆ จะเข้ามาอยู่นานจนเติบโตและเกิดปัญหาของสิทธิการเป็นคนไทย หรือ
การเข้าไปสร้างความยุ่งยากแก่สังคมไทยในส่วนต่างๆ ในอนาคต จึงมีนโยบายผลักดันมาโดยตลอด
ซึ่งการมีนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดการสังหารหมู่ระหว่างทาง การถูกกับดักระเบิด การกักขังหน่วง
เหนี่ยว การจับไปเป็นลูกหาบ และการทำร้ายชนกลุ่มน้อย เป็นปรากฏการณ์น่าสงสยต่อการ
ละเมิดสิทธิมนุษยชนกลุ่มคนพื้นถิ่นพื้นฐานของกลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีเป็นอย่างยิ่ง

ประเทศไทยพยายามคืนรนเปิดความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่าตั้งแต่ปี 2531 ทั้ง ๆ ที่
กองทัพพม่าได้ก่อสถานการณ์ให้ชาวบ้านหลบหนีเข้าประเทศไทยโดยต่อเนื่องกว่า 30 ปีมาแล้ว
อีกทั้งกองทัพพม่ายังยิงกระสุนพลาดมาตกใส่หมู่บ้านของประเทศไทย เช่น กรณีบ้านวังข่า กรณี

¹ สัมภาษณ์ จ.ส.อ.สมพงษ์ ขุนนทร. หัวหน้าชุดทหารพรานหน่วยร้อย ทพ.3407 บ้านท่าสองยาง อำเภอท่าสอง
ยาง จังหวัดตาก

อำเภอท่าสองยาง กรณีบ้านแม่ตาวและอีกหลายแห่ง ประเทศไทยได้รับความเดือดร้อนมาโดยตลอด² นอกจากนี้แล้วรัฐบาลพม่ายังพยายามทำลายความสัมพันธ์ของหมู่บ้านตามแนวชายแดนพม่าและไทย ซึ่งเป็นหมู่บ้านเชื้อชาติกะเหรี่ยงเหมือนกัน ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อโจมตีประเทศไทยในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การกล่าวหาว่าไทยแทรกแซงประเทศพม่า การปิดด่านเมื่อประเทศไทยไม่สนอง

นโยบาย ตลอดจนการนำกองทหารรุกกล้าเข้ามาประเทศไทยทำการก่อวินาศกรรมและเผาทำลายที่พักผู้ลี้ภัย โดยอ้างว่าติดตามกองกำลังกะเหรี่ยง สภาพเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่ประเทศไทยขอยอมรับความสัมพันธ์กับประเทศพม่า ท่ามกลางการรับภาระผู้ลี้ภัย การต้องขอมสละนโยบายรัฐบาลพม่า การต้องขอมปิดความลับการสังหารหมู่ลงในแม่น้ำเมย การต้องนั่งเฉยเมยเมื่อกองทัพพม่าเผาหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่มองเห็น การยอมเคารพข้อตกลงเรื่องพรมแดนโดยเคร่งครัดทั้ง ๆ ที่มีกองกำลังต่างชาติยิงตำรวจตระเวนชายแดน ฐานปฏิบัติการทหารพม่า และปล้นราษฎรไทยโดยต่อเนื่อง³ จึงเป็นสถานการณ์ที่สร้างความสับสน และมีทิศทางของนโยบายทางการเมืองที่ไม่มีแนวทางที่ยั่งยืน และไม่ก่อให้เกิดความมั่นคงตามชุมชนชายแดนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสภาพปัญหาการเปิดๆ ปิดๆ ด่าน โดยที่รัฐบาลไทยต้องคอยสนองนโยบายรัฐบาลพม่านี้ น่าจะมีหนทางแก้ไข ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

การที่รัฐไทยไม่ยอมเปิดศูนย์อพยพนั้น เป็นการไม่ส่งเสริมให้เกิดความชัดเจนและโปร่งใสในสถานการณ์ชายแดน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมขบวนการใต้ดินต่างๆ ตามแนวชายแดนให้เติบโตขึ้น กล่าวคือ การปิดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวที่มีบ้านพักไม่แข็งแรงถาวร ทำให้เกิดการเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อเกิดวาทภัย มีการเกิดโรคระบาด เนื่องจากอาศัยอยู่อย่างแออัด และมีการหลบหนีออกจากศูนย์พักพิงได้ง่าย เนื่องจากสถานที่ เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เข้ามาดูแลไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้อพยพ ทำให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ลี้ภัยในขบวนการต่าง ๆ เช่น ปลอมให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นควบคุมผู้พลัดถิ่นโดยไม่มีหน่วยงานระดับมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการข่าวและความมั่นคงประจำศูนย์พักพิงหรือเขตพื้นที่ ก็ทำให้มีการอนุญาตให้ออกนอกพื้นที่ การจัดทำบัญชีรายชื่อ การปฏิบัติต่อระเบียบต่างๆ เป็นไปอย่างหละหลวมและไม่สุจริต จนปรากฏความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเสมอมา(ข้อมูลของผู้ลี้ภัยจากการสู้รบมักไม่ตรงกับจำนวนที่แท้จริง ประกอบทั้งการจำกัดเขตที่ไม่มีประสิทธิภาพ)* ทั้งนี้ผู้พลัดถิ่นก้นบ้านแต่จะเพิ่มขึ้น ในขณะที่สถานการณ์ทางการเมืองในฝั่งประเทศพม่าก็มีความรุนแรงทุกปี ส่วนหนึ่งเพราะประเทศ

² สยามจดหมายเหตุ. 24(37): หน้า 1014 ; กันยายน 2542.

³ รายการข่าวภาคค่ำ. สถานีโทรทัศน์ดี อ.ส.ท. ช่อง 3. วันที่ 21 พฤษภาคม 2545. เวลา 15.30-16.00 น.

* ที่น่าสังเกตก็คือมีแต่ตรวจบัตรของคนไทย แต่ไม่มีการตรวจบัตรคนฝั่งพม่าที่ข้ามเข้ามา

ไทยไปเปิดความสัมพันธ์ค้า-ขาย ให้ประเทศพม่ามีรายได้สูงและมีเงินไปซื้ออาวุธที่มีศักยภาพการ
ทำลายสูงกว่าในอดีต ประเทศไทยจึงต้องรับผลกระทบโดยอ้อมดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

4.4.6 การมุ่งสู่ประวัติศาสตร์สันติภาพกับผลประโยชน์ในบริเวณชายแดนไทย-พม่า

ประเทศไทยทำการค้ากับพม่าท่ามกลางความสัมพันธ์แบบเปิดๆ ปิดๆ เพราะรัฐบาลพม่า
หวาดระแวงประเทศไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยในพม่า และการไม่อาจขอความร่วมมือกับ
ประเทศไทยในการตัดเส้นทางขนส่งเสบียงหรือขอใช้พื้นที่จากประเทศไทยประสบผลสำเร็จ ทำให้
รัฐบาลพม่ามีความสับสน และไม่แน่ใจในประโยชน์ที่ชาวพม่าพึงจะได้รับในการเปิดด่านค้าขายกับ
ประเทศไทย เพราะประเทศพม่ารู้ว่าขาดดุลการค้าแก่ประเทศไทย อีกทั้งคนพม่านั้นวันแต่ละจะยึดติด
ในสินค้าไทยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้แล้วการเปิดจุดผ่อนปรนชั่วคราวตามแนวชายแดนก็
ช่วย

สร้างความแข็งแกร่งให้แก่รัฐกะเหรี่ยงอิสระด้วย เพราะรัฐกะเหรี่ยงอิสระก็ได้อาศัยช่องทางเหล่านี้
ค้าขาย เหมือนๆ กับหมู่บ้านทั่วไปในประเทศพม่า ทำให้บ้านเมืองในรัฐกะเหรี่ยงอิสระไม่เดือดร้อน
เมื่อกองทัพพม่าทำการปิดล้อมเส้นทางต่าง ๆ ในฝั่งประเทศพม่า สภาพดังกล่าวทำให้รัฐบาลทหาร
พม่าได้รับความกดดันและหวั่นไหวในภาพพจน์รัฐบาล ที่อาจได้รับความเสื่อมศรัทธาจาก
ประชาชน หากไม่สามารถปราบปรามกองกำลังติดอาวุธ เพื่อใช้เป็นข้ออ้างทางแสนยานุภาพของ
รัฐบาล ในอันที่จะสร้างศูนย์รวมใจคนในชาติได้ ด้วยภาพลักษณ์ของศักยภาพทางทหาร นอกจากนี้
แล้วตามด่านการค้า และจุดผ่อนปรน ก็เป็นช่องทางที่นักเคลื่อนไหวชาวตะวันตกและอื่นๆ เช่น
อังกฤษและออสเตรเลีย ใช้เคลื่อนไหว เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า¹ อย่างไรก็ตาม
ประเทศไทยพยายามแสดงต่อรัฐบาลพม่าว่าเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะมีผลต่อความมั่นคงภายในประเทศ
พม่า ประเทศไทยจึงหมั่นเจรจา ติดต่อกัน และเสนอโครงการร่วมมือต่าง ๆ กับประเทศพม่า ทั้งๆที่
สถานการณ์ตามแนวชายแดนไทย-พม่ายังอยู่ในภาวะไม่มีความแน่นอน

การที่ปริมาณการค้าของไทยกับพม่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐไทยเป็นห่วง
ผลประโยชน์การค้าตามแนวชายแดน กลุ่มนักการเมือง และกลุ่มพ่อค้าท้องถิ่น มักเสนอข้อมูลใน
เชิงบวก เพื่อที่จะเปิดจุดผ่อนปรนและด่านการค้าชั่วคราวเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ทำเลขาแดนให้เกิด
บรรยากาศเกื้อกูลทางธุรกิจ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังจะเห็นว่าการเสนอเปิดด่านด้านจังหวัด
ราชบุรี ด้านแม่ฮ่องสอน(หรือแม่สะเมิง) ด้านเชียงใหม่ปัสลอค และอีกหลายแห่ง แต่โครงการเหล่านี้ต้อง
ชะงักไป เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาแรงงานเถื่อน ยาเสพติดและผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิด
กฎหมาย เป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทยในปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยเริ่มวิเคราะห์

¹ สยามจดหมายเหตุ. 24(32) : หน้า 893 ; สิงหาคม 2542.

ผลดีและผลเสียในการปิดจุดผ่านแดนเป็นจำนวนมาก ที่ทำให้ฝ่ายความมั่นคง ไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จุดผ่านแดนด้านชายแดนไทย-พม่า เท่าที่มีอยู่ตามการประกาศของการปกครองส่วนท้องถิ่น ก็มีมากกว่า 70 แห่ง ตลอดแนวพรมแดน ที่รัฐบาลไทยมุ่งส่งเสริมให้มีโครงการความร่วมมือ ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างประเทศไทยและพม่า ทั้งนี้เพราะประเทศไทยพอใจกับตัวเลขแสดงปริมาณการค้าตามแนวชายแดนไทย-พม่า ที่มีปริมาณสูงมาก ในปีที่ไม่มีปัญหาการปิดด่านการค้าถาวร

นักวิชาการและผู้บริหารระดับสูงของประเทศไทย เริ่มนำแนวคิดของพลเอกชาติชาย

ชุนหะวันที่ว่า“ให้ลืมอดีตต่อประเทศเพื่อนบ้าน” โดยมุ่งเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยที่มีต่อพม่า ในสถานการณ์ ที่ประเทศพม่ามีการเขียนตำรากล่าวหาว่าคนไทยเกียจคร้าน และมีอุปนิสัยมั่วสุม ทั้งนี้กระแสนักวิชาการและผู้บริหารระดับสูงมุ่งการสร้างประวัติศาสตร์เชิงสันติเพื่อแสวงหาความร่วมมือกันกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นหนทางในการรักษาผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งมีปริมาณการค้าการลงทุนถึง 80% ตามแนวพรมแดน¹

การมุ่งสู่ประวัติศาสตร์สันติภาพ ทำให้ผู้บริหารระดับสูงของไทย ยอมรับเฉพาะรัฐบาลพม่า และยังเริ่มควบคุมความเข้าใจของคนท้องถิ่นชายแดน ให้ยอมรับเฉพาะรัฐบาลพม่า โดยละเลยรัฐอิสระ จนผู้บริหารระดับสูงมักแสดงความเห็นและวิจารณ์เป็นทำนองว่า รัฐบาลพม่า กำลังปราบปรามกบฏ หรือกำลังดำเนินการภายในหรือกำลังจัดระบบภายในตามปกติ โดยปราศจากความเคลือบแฝงต่อความเข้าใจในวิธีการและความชอบธรรมในการกระทำการดังกล่าวของรัฐบาลพม่า ปรากฏการณ์ที่แสดงออกอย่างชัดเจน หรือนำรัฐไทยเข้าไปพัวพัน เข้าไปแสดงทัศนะ หรือมีอารมณ์ร่วมในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เหมือนที่เป็นอยู่นี้ นับว่าเป็นการสร้าง ความเข้าใจ และกำหนดนโยบายที่มองข้ามประวัติศาสตร์อันศักดิ์สิทธิ์ของชาวกะเหรี่ยง และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ รวมทั้งเป็นปรากฏการณ์ที่สวนกระแสกับชาติตะวันตก และนำพาไปสู่ความเสื่อมเสียที่ว่า ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอันดับที่ 68 ของโลก ซึ่งทัศนะเช่นนี้จะผูกมัดชุมชนชายแดนไทยให้ประสบกับภาวะยุ่งยาก ให้การจำต้องเลือกตัดความสัมพันธ์กับกลุ่มคนในรัฐอิสระที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมต่อกันมาอย่างแนบแน่นและจะทำให้ข้อขัดใจต่อวิธีการ รูปแบบความสงสัยในนโยบายที่ยึดผลประโยชน์ทางวัตถุนั้น อาจจะแปรเปลี่ยนเป็นความรุนแรงทางการเมืองตามบริเวณชายแดนไทย-พม่าต่อไปและอาจทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต

การมุ่งสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกันระหว่างชนชาติขนาดใหญ่คือไทยกับพม่า ท่ามกลางบ้านเมืองของชาวกะเหรี่ยง เป็นการส่งเสริมปรากฏการณ์เชิงไหวชิงพริบทางการเมืองระหว่างไทยและพม่า ในการเร่งเร้าให้เปิดด่านให้มากขึ้น การคิดโครงการร่วมมือกันเพื่อก่อบรรยากาศเชิงผลประโยชน์ และต่างฝ่ายต่างก็ตักตวงเอาผลประโยชน์นั้น การใช้ชุมชนชายแดนจับ

¹ แหล่งเดิม.

ของกรรมสิทธิ์พรมแดน และใช้ข้ออ้างเรื่องพลเมืองเหนืออาณาเขต การช่วงชิงเงินเขายุทธศาสตร์ และการปล่อยให้มีการวานค้าสิ่งผิดกฎหมาย คอยดึงดูดเอาผลประโยชน์ของกันและกัน¹ แล้วเงื่อนไผ่เหล่านี้จากข้อพิพาทขัดแย้งจึงผลประโชยน์ต่อกันเรื่อยไป ขณะที่บ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงอาจกลายเป็นเพียงเครื่องมือของความขัดแย้ง โดยมีการจับกุม ฆาตกรรม ลักลอบจ้าง และลักลอบค้ากับชาวกะเหรี่ยง เพียงเพื่อยืดเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติใหญ่ๆ อย่างกลุ่มคนไทยและพม่า ที่การกล่าวถึงสันติภาพ และการมีมิตรภาพแบบใหม่จะเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการประคับประคองผลประโยชน์ทางการค้าในบริเวณพรมแดนของไทยกับพม่า

¹ "เมืองยอนหนอนซอนไซ," ใน Thai Research. BI Clipping Center. Contact 234-6674. Source MD

สรุป

บริเวณเขตวัฒนธรรมลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีเป็นเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น การมีพื้นที่อยู่ระหว่างอาณาจักรไทยและพม่า ทำให้กลายเป็นพื้นที่หน้าด่านของทั้งสองฝ่าย ทั้งศูนย์อำนาจของไทยและพม่าจึงแผ่อิทธิพลเข้าไปควบคุมเป็นช่วงๆ เพื่อใช้เป็นเมืองต้นทางในการเอื้ออำนวยผลประโยชน์ในการทำสงครามต่อกันระหว่างไทยและพม่า ประกอบทั้งเป็นหัวเมืองเป้าหมายในการกวาดต้อนไพร่พลเมืองและไพร่รบไปเสริมกำลังทัพในการทำสงคราม การตกอยู่ในบริบททางประวัติศาสตร์เช่นนี้มาช้านาน ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีวัฒนธรรมแบบสองถิ่นสองที่ คือการมีถิ่นฐานมากกว่า 1 แห่ง เพื่อเตรียมรับมืออพยพอันเนื่องมาจากความรุนแรงทางการเมือง รวมทั้งการมีเครือข่ายทางสังคมในกลุ่มวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างเหนียวแน่น เพื่อแสวงหาความปลอดภัยและหลักประกันของครอบครัวเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

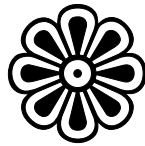
เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ชุมชนต่างๆ ในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำสาละวิน (คง) เมยและตะนาวศรีต่างคืนกรรณเรียกครองเอกราชตามเจตนารมณ์ที่เคยสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ก็ไม่อาจต่อสู้ได้อย่างเป็นผล รูปแบบใหม่ของไทยและพม่าได้แผ่อิทธิพลทางการเมืองเข้าสู่เขตวัฒนธรรม จนกระทำการทักท้วง จับจองและวางแผนการยึดครองเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม ยังผลให้รัฐไทยและพม่าได้แบ่งพื้นที่ทางวัฒนธรรมออกเป็นสองส่วน โดยยึดมั่นในเหตุผลเชิงผลประโยชน์เป็นหลัก ทำให้เขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกแปลกแยกให้ฝักใฝ่ศูนย์อำนาจโดยการกำหนดจากกลุ่มคนภายนอกพื้นที่เขตวัฒนธรรม

เมื่อรัฐไทยและพม่าเข้าไปช่วงชิงเอาเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงของแต่ละฝ่ายแล้ว เขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมในฝั่งประเทศพม่า ก็ถูกปองร้ายและแทรกแซงจากคนพื้นราบในแถบที่ราบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดี ที่มีการขัดแย้งและละเมิดข้อตกลงที่กลุ่มผู้นำในอดีตได้เปิดเจรจาเอาไว้ การทรยศต่ออดีตและการต้องการทำลายรากเหง้าของสำนักพื้นถิ่นที่สืบทอดมาต่อเนื่องในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม ทำให้มีการใช้กองทัพของรัฐบาลปราบปรามกลุ่มแกนนำและกลุ่มต่อต้านฝ่ายต่างๆ จนประชาชนในเขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้รับความลำบากอย่างแสนสาหัส

ส่วนพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยนั้น ก็ถูกคุกคามจากระบบวัฒนธรรมจากส่วนกลาง กรอบบางประการของรัฐและการอพยพเข้าควบคุมผลประโยชน์ของกลุ่มที่มีโอกาสทางสังคม ที่มีกระบวนการพัฒนาโดยยึดมาตรฐานเดียวของคนพื้นราบ และเสนอข้อมูลที่ทำลายวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ตลอดจนการเคลื่อนไหวให้มีการจำกัดเขต การโยกย้ายหมู่บ้านและผู้คนจำนวนมากกว่า 20,000 คนออกจากพื้นที่ นำไปสู่การเกิดความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ยังผลให้ชุมชนกะเหรี่ยงกลายเป็นพื้นที่อ่อนไหวทางสังคม อันเนื่องมาจากการถูกจับ

จึงจากกลุ่มคนพื้นราบ ที่เข้าใจว่าเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นปัญหา และเป็นพื้นที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติ

การที่พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เคยเป็นหน่วยทางวัฒนธรรมอันเป็นปึกแผ่นและมีความเป็นอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติถูกคุกคามจากกลุ่มคนพื้นราบ ก็ทำให้กลุ่มคนในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมยังมีความผูกพันต่อกันอย่างแนบแน่นแม้ว่าพื้นที่ทั้งสองส่วนจะถูกชี้นำและกำหนดโดยกระแสพัฒนาจากรัฐไทยและพม่า แต่ความตระหนักในการสูญเสียทางวัฒนธรรมการถูกช่วงชิงทำเลถิ่นฐานและที่ทำกิน การตกอยู่ในภาวะแห่งความยุ่งยาก ตลอดจนการถูกกำหนดให้เปลี่ยนเป็นวิถีสังคมแบบคนพื้นราบก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงปรีวิตกและมองเห็นความสำคัญของสายสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่เคยเป็นวิถีหลักคอยหล่อเลี้ยงเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้มีความปึกแผ่นมาช้านานตั้งแต่อดีต แต่กำลังประสบภาวะเสื่อมถอยลงในปัจจุบัน



ตารางแสดงผู้นำและเขตอิทธิพลกองกำลังอิสระในเขตชายแดนไทยพม่า

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ชื่อผู้นำ	เขตอิทธิพล	เชื้อชาติ
1.	โกกั้งเปา จอ ชิน	เปา จอ ชินและเปิง จอ พู	รัฐฉาน	จีน
2.	โกกั้ง มัง สา ลา	มัง สา ลา	กรุงย่างกุ้ง,รัฐฉาน	จีน
3.	คะฉิ่น	มา ทู หน่อ	รัฐคะฉิ่น	คะฉิ่น
4.	ว้า	เว่ย เชียะกังและเปา โย ชัง	รัฐฉาน,รัฐคะยาห์	ว้า
5.	กะเหรี่ยงกอกูเล-KNU	ซอ บาติน	รัฐกะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
6.	มอญอิสระ	นายเสวจิน	รัฐมอญ	มอญ
7.	พรรคมอญใหม่	โนนลาร์	รัฐมอญ	มอญ
8.	กลุ่มนิคมคอมมิวนิสต์พม่า	ตะจิ่นปะเต็งดินและนาย พลจ่อโซ	เมืองปาซางและรัฐ ฉาน	พม่า
9.	กองกำลังกู้ชาติไทยใหญ่	เข้ายอดศึก	สามเหลี่ยมทองคำ	ไทยใหญ่
10.	กะเหรี่ยงแดง(คะยาห์)	พ.อ.เปี้ยแหล่	รัฐคะยาห์	ยางแดง
11.	ปะโอ	-	-	ปะโอ
12.	ฉิ่น	-	รัฐฉิ่น	ฉิ่น
13.	ยะไข่(อาระกัน)	-	รัฐยะไข่	ยะไข่
14.	คะยาห์ฝ่ายซ้าย	ตะกาแหร	รัฐคะยาห์	ยางแดง
15.	Mong Tai Army	ชายเถิน	รัฐฉาน,เมืองลา	ไทยใหญ่
16.	กองทัพรัฐฉาน	เจ้าจายน้อยและเจ้าเสือ เถิน	รัฐฉาน	ไทยใหญ่
17.	กองทัพปฏิวัติสหรัฐฉาน	กอนเจิง	รัฐฉาน	ไทยใหญ่
18.	กลุ่มมุเซออิสระ	-	รัฐฉาน,รัฐคะยาห์	มุเซอ
19.	กองกำลังก๊ก มิน ตั้ง	-	รัฐฉาน	จีน
20.	กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ	พระอุทุสะนะ	ตรงข้าม อ.แม่สอด	กะเหรี่ยง
21.	กลุ่มกองกำลังว้าใต้	Sho LongและWu Shao Karn	เขตติดต่อกับประเทศ ไทย	ว้า

บทที่ 5

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยและพม่า

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยและพม่า เป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรนำศึกษาเปรียบเทียบกันอย่างยิ่ง เพราะในอดีตชุมชนกะเหรี่ยงในแถบนี้อยู่ในวิถีการผลิตตามรูปแบบทางเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม เป็นวิถีทางเศรษฐกิจแห่งกลุ่มคนในเทือกเขาตะนาวศรีและลุ่มน้ำคง(สาละวิน) แต่ต่อมาในช่วงหลังทศวรรษ พ.ศ. 2520 สภาพการเมืองในประเทศไทยที่มั่นคงยิ่งขึ้น มีนโยบายทางการเมืองที่ชัดเจน กับสภาพการเมืองที่ขาดเสถียรภาพและขาดทิศทางที่ชัดเจนของประเทศพม่า ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยกับพม่า มีความแตกต่างกันในรูปแบบ โอกาสทางสังคม ค่านิยม ฐานะและวิถีทางเศรษฐกิจ ที่รัฐบาลกลางของแต่ละฝ่ายมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนรากหญ้าของชาวกะเหรี่ยง โดยมีความแปลกแยกกันในรูปแบบและทิศทางเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน

สภาพการเมืองที่มั่นคงของประเทศไทยและท่าทีของรัฐบาลที่มุ่งฟื้นฟูชุมชนชายแดน โดยยึดเอาข้อตกลงเขตแดนที่เคยทำร่วมกันไว้กับประเทศอังกฤษในช่วงที่ประเทศอังกฤษยึดครองประเทศพม่า¹ ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยมีการพัฒนาจนเติบโตขึ้น ชุมชนชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่ได้รับการประกาศยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอและอำเภอตามนโยบายรัฐบาล² ยังผลให้ผู้คนของไทยหลั่งไหลเข้าไปตั้งรกรากในทุ่งราบแม่สวด - พบพระ และทุ่งราบแม่น้ำยวมในเขตประเทศไทย จนทำให้เมืองแม่สวด และแม่สะเรียงกลายเป็นเมืองใหญ่ เป็นศูนย์กลางของชุมชนในแถบเทือกเขาตะนาวศรีและลุ่มน้ำสาละวิน เมืองทั้งสองเป็นเมืองหน้าด่านทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศที่สำคัญยิ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพที่พัฒนาขึ้นในเขตประเทศไทยนั้นนับว่าเป็นสภาพที่แปลกแยกกับชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า ที่ยังคงอยู่ในหุบเขาเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป โดยชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า ยังคงมีความเป็นอยู่ที่ล้าหลังและไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาลพม่า เนื่องจากปัญหาการขาดเอกภาพของชาติ การใช้รัฐบาลทหารปกครองประเทศ การมีปัญหาด้านระบบรัฐและปัญหาด้านงบประมาณ

¹ สมพล แจ่มจันทร์. เอกสารแนะนำ Power Point โครงการวิจัยเรื่อง โครงการการศึกษาปัญหาเขตแดนไทย-พม่า. 2544. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² สวนผึ้งหรือบ้านส้องเมิก(พ.ศ.2517)สบเมย(พ.ศ.2527) พบพระ(เป็นกิ่งอำเภอ2520และเป็นอำเภอ2530)อำเภอหนองหญ้าปล้อง(พ.ศ. 2533)อำเภอแก่งกระจาน(พ.ศ.2536)กิ่ง อ.บ้านคา(2540) ดูเพิ่มเติมใน ที่ว่าการอำเภอ สบเมย. เล่มเดิม. หน้า 4.และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 104. ตอนที่ 156. ลงวันที่ 12 สิงหาคม 2530.

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าในกระจายอยู่ในหุบเขาต่าง ๆ ซึ่งมีความสลับซับซ้อน เพราะพื้นที่ภาคตะวันออกในรัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง และรัฐกะยาห์ของพม่า เป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน และสลับซับซ้อนมากกว่าในเขตประเทศไทย ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าส่วนใหญ่ถูกตัดขาดจากบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ หรือเขตพม่าแท้ ทั้งนี้โดยความตั้งใจของชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า ที่ไม่ต้องการรวมเป็นหนึ่งเดียวกับรัฐบาลที่กรุงย่างกุ้ง และการพัฒนาระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข และการจัดสำนึกในการเป็นคนในประเทศพม่า จึงปรากฏความแปลกแยกต่อรัฐบาลอยู่ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนพม่าทั่วไป จนกลุ่มภูมิปัญญากะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า มีการประกาศก่อตั้งรัฐบาลกลางจัดหารายได้ เก็บภาษี สร้างถนน โรงเรียน สร้างเขื่อนขนาดเล็ก โรงพยาบาล ก่อตั้งกระทรวง ทบวง และกรมต่างๆ การแบ่งเขตพื้นที่ปกครองและดินร่นติดต่อกับองค์การต่างประเทศเอง เพื่อแข่งขันอำนาจกับรัฐบาลกลางที่กรุงย่างกุ้ง ทำให้เกิดสงครามชิงมวลชนและชิงพื้นที่อย่างยืดเยื้อ นำไปสู่ความเสียหายทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศพม่าเป็นประการสำคัญที่สุดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1. การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมในการผลิตระหว่างชุมชนกะเหรี่ยงไทยและพม่า

ค่านิยมในการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลการผลิตทางเศรษฐกิจในชุมชน เพราะค่านิยมของชาวกะเหรี่ยง จะเป็นกระแสภายในสังคม ที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเลือกรูปแบบวิถีการผลิต อันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม การเลือกอาชีพ การยอมรับอิทธิพลจากภายนอก การยอมรับกลุ่มคนพื้นราบให้ย้ายเข้ามาในชุมชน การยอมรับระบบรัฐและด้านอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชุมชนชาวกะเหรี่ยงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของการเมืองท้องถิ่นและศูนย์อำนาจทางการเมืองที่กรุงเทพฯและกรุงย่างกุ้ง

1.1 เหตุผลในการผลิตยุคก่อน พ.ศ. 2529

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2529 เป็นยุคแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่สุดของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในแถบลุ่มน้ำคง(สาละวิน) บิลิน แม่กษัตริย์และเมย หุบเขาตะนาวศรีและลุ่มน้ำตะนาวศรี เพราะบริเวณแถบนี้อุดมไปด้วยไม้มีค่านานาชนิด แร่ธาตุต่าง ๆ น้ำผึ้ง หินมีค่า ผักป่าต่างๆและสัตว์ป่านานาชนิด ผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีของป่า ทุ่งราบดินดี และเป็นต้นน้ำลำธารที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ชุมชนแถบนี้จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง เพราะยังเป็นหุบเขาและที่ราบในหุบเขาที่มีสภาพทางธรรมชาติเกื้อกูล ชุมชนแถบนี้มักปรากฏอุปสรรคที่เฉพาะตามทัศนะของส่วน

กลาง ที่มองเรื่องความห่างไกลต่อการสร้างระบบสาธารณูปการ และมีโรคภัยไข้เจ็บว่าเป็นความทุกข์กันดารและอับโชคของชาวกะเหรี่ยงทั้งหลาย ทว่าในความจริงแล้ว สภาพดังกล่าวกลับทำให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถรักษาวิถีทางวัฒนธรรม จิตสำนึกในการสร้างรัฐชาติ การสร้างระบบรัฐดูแลชุมชน และมีความปลอดภัยภายใต้การคุ้มกันของกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง

ในระยะก่อนปี พ.ศ. 2529 นั้น ชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศไทยและพม่า มีอุดมการณ์ในการผลิตเหมือนกัน คือมุ่งผลิตเพื่อสนองบริบทด้านการเมืองเป็นหลัก เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ การแลกเปลี่ยนซื้อ - ขาย มักกระทำเฉพาะในปัจจัยที่จำเป็น การผลิตเพื่อระบบการค้ามีสภาพเป็นรองด้านการผลิตเพื่อสนองบริบททางการเมือง โดยมีความมุ่งหมายของการผลิตเพื่ออุดมการณ์ทางการเมืองภายในชุมชน กล่าวคือชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพมามุ่งผลิตเพื่อเป็นเสบียงกรัง และแลกเปลี่ยนอาหาร ยาและอาวุธเพื่อการปกป้องดินแดน จึงถือว่าการผลิตทางการเกษตร หางของป่า และสร้างรายได้อื่น ๆ เพื่ออุดมการณ์ทางการเมืองของชุมชน ส่วนชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทย ก็ปล่อยให้อำนาจการผลิต ลู่ทางการค้าขายอยู่ภายใต้การควบคุมของนักการเมือง ข้าราชการ และผู้นำท้องถิ่น ในช่วงนี้ชาวบ้านถูกเกณฑ์แรงงานตัดท่อนไม้ ตัดหาวยให้ข้าราชการและนักการเมือง บุกรเบิกเหมืองแร่ หินมีค่า เติรมของฝาก ของกำนัล ระดมหาของป่าและล่าสัตว์ให้ข้าราชการ นายทุน ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมือง¹ ซึ่งข้าราชการที่ยอมเสี่ยงเดินทางไปรับตำแหน่งในเขตชายแดนภาคตะวันตก มักจะได้รับผลตอบแทนเป็นไม้ท่อนและไม้แปรรูป ซึ่งมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ จนกล่าวได้ว่าทุกอำเภอในเขตชายแดนภาคตะวันตกมีป่าไม้สักอยู่ล้อมรอบ ตั้งแต่ที่ว่าการอำเภอเป็นต้นไป ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มุ่งหาไม้มีค่า พลอย หยก นิหรีา พลอยสี เขาสัตว์ป่า หนังสัตว์และของป่า เพื่อขอการยอมรับจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และต้องการซื้อแลกเปลี่ยนเรื่องการพัฒนาประชาชน การติดต่อราชการ การวิ่งเต้นคดี การขอคำปรึกษาเรื่องกฎหมาย การขอโรงเรียน รวมทั้งการต้องการให้ความคุ้มกันความปลอดภัยต่างๆ ส่วนการผลิตในชุมชนระดับรากหญ้า(คือในชุมชนเร่ร่อนที่นับถือผีสง)^{*}นั้น ชาวกะเหรี่ยงมุ่งผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลัก เนื่องจากสภาพแวดล้อมยังอุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงจึงทำไร่แต่เพียงเล็กน้อย และมีการหยุดทำไร่ยาวนานในฤดูแล้ง จนกลุ่มคนพื้นราบและข้าราชการมักมองว่าชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เกียจคร้าน และไม่กระตือรือร้นในการตัดทวงเอาผลประโยชน์จากธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์โดยรอบชุมชน

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร.1. บ้านห้วยน้ำใส ต.บ้านบึง. กิ่ง อ.บ้านคา (เอกสารยังไม่ตีพิมพ์).

^{*} กลุ่มนี้ยังไม่ทราบเหตุผลความต้องการทางการเมืองที่แท้จริง อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เคยได้รับอิทธิพลทางการเมืองของพม่า

การที่คนในชุมชนกะเหรี่ยงมุ่งผลิตปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมือง โดยมุ่งสภาพความมั่นคงพื้นฐานในระบอบการเมือง คือการแปรสภาพจากคนไร้สัญชาติ หรือผู้มีบัตรแสดงตน เป็นผู้มีบัตรอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจุดมุ่งหมายแรกคือบัตรประชาชน บัตรผู้ลี้ภัยทางการเมืองและบัตรคนต่างด้าว ที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยได้โดยมีการจำกัดพื้นที่ รวมทั้งความต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองยอมรับในลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มบุคคลชายแดน¹ ที่มีการอพยพเข้าของบุตรหลาน ลูกเขย และลูกสะใภ้จากชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าโดยต่อเนื่อง สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงให้ความร่วมมือกับนักการเมือง ข้าราชการ และนายทุนที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากพื้นที่ชายแดน ยังผลให้พื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ในเขตเทือกเขาตะนาวศรี ลุ่มน้ำเมย สาละวิน ยูลูรินทร์ และน้ำขวม ตลอดจนเทือกเขา

ตัวอย่างการสำรวจราคาสินค้าในชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่า

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	ราคาสินค้า	ราคาในประเทศไทย
1	ไข่ไก่	ฟองละ 1.50 บาท	ฟองละ 2 บาท
2	หอมหัวใหญ่	ก.ก. ละ 10 บาท	ก.ก. ละ 10 บาท
3	เปียร์ช้าง	3 ขวด 90 บาท	3 ขวด 100 บาท
4	เปียร์สิงห์ (กระป๋อง)	25 บาท	28 บาท
5	มะตึก (ลูกเนียง)	ขายเป็นกอง	กองละ 5 บาท
6	พริกแห้ง	ก.ก. ละ 50 บาท	ก.ก. ละ 80 บาท
7	นุห์รีพม่า	ซองละ 13 บาท	ซองละ 30 บาท
8	ผักต่างๆ	กองละ 5 บาท (คุณภาพไม่ดี)	-
9	ปลาทุ	แข่งละ 8 บาท (คุณภาพไม่ดี)	แข่งละ 10 บาท
10	เนื้อหมู	ก.ก. ละ 80 บาท	ก.ก. ละ 80 บาท
11	นุห์รีมอทุ	มวนละ 5 บาท	-
12	หมวก	ใบละ 50 บาท	ใบละ 80 บาท
13	น้ำอัดลมกระป๋อง	กระป๋องละ 12 บาท	กระป๋องละ 14 บาท
14	สัมพันธูดี (จากประเทศไทย)	ก.ก. 30 บาท	ก.ก. ละ 35 บาท

ถนนธงชัยถูกทำลายไป เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่บุคคลภายนอก โดยที่สิ่งมีค่าในพื้นที่ป่าลดจำนวนลง ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงทั้งหลายยังมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน อาศัยอยู่ในเรือนเครื่องผูกไม้ไผ่

¹ สัมภาษณ์ ศ.ต.ต. จ่านง นิมทอง. สถานีตำรวจภูธรอำเภอสวนผึ้ง. อำเภอสวนผึ้ง. จังหวัดราชบุรี.

หลังเล็ก ๆ ยังชีพด้วยการทำไร่ ถั่วสัต์ และหาของป่าตามระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพแบบดั้งเดิมอยู่ในหุบเขาแคบ ๆ ในขณะที่ปรากฏเรือนร้านค้าห้องแถวไม้สัก บ้านข้าราชการไม้สักในตลาดอำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง(กาญจนบุรี)อำเภอแม่สวด อำเภออุ้มผาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอบ้านตาก อำเภอพบพระ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอฮอด และอำเภอเมืองของจังหวัดตาก การทำลายทรัพยากรโดยรอบชุมชนกะเหรี่ยงไม่ได้ส่งผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมั่งคั่งขึ้นแต่ประการใด

รูปแบบการผลิตทางเศรษฐกิจเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมืองนี้ ปรากฏผลเลวร้ายยิ่งในชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศไทย เพราะทุนทางสังคมในเขตชุมชนกะเหรี่ยงถูกลักลอบส่งออกไปขาย เพื่อสนองตอบความต้องการอำนาจความสะดวกและรับใช้ปรากฏการณ์แสวงหาผลประโยชน์เรื่องการทำไม้ การค้าหยาบ การค้าเครื่องประดับ เครื่องเรือนและแร่ธาตุในเขตพื้นที่ชายแดนภาคตะวันตกนี้ ซึ่งได้ถูกปกปิดและซ่อนเร้นโดยระบบอำนาจรัฐ (กลุ่มที่มีอิทธิพลในระบบรัฐ) และการเพิกเฉยต่อสถานการณ์ของชาวกะเหรี่ยง จนเกิดการโค่นป่าเพื่อค้าขาย และมีการกระทำโดยต่อเนื่องเป็นขบวนการติดต่อกันยาวนาน จนกระทั่งได้ประทุการหมักหมมปัญหาทั้งหมดออกมาในกรณีเรื่องป่าสาละวิน ระบบรัฐของไทยจึงเข้าไปโค่นล้มวงจรของกลุ่มขบวนการทำลายผืนป่าตะวันตก¹ ซึ่งก็พบว่าวงจรของการทำลายป่ามีข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองอยู่ในวงจรของขบวนการ นับว่ามีผลเสียหายต่อการสร้างความสมดุลทางธรรมชาติแก่ประเทศไทย

ส่วนรูปแบบการผลิตทางเศรษฐกิจเพื่อรับใช้อุดมการณ์ทางการเมืองของชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า นั้น เป็นช่วงเวลาที่มีความหวังครั้งสำคัญในการที่จะสถาปนาอำนาจรัฐ เพื่อดูแลผลประโยชน์ชุมชนชาวกะเหรี่ยงซีกตะวันออก รัฐบาลกะเหรี่ยงได้คัดค้านดินภายใต้การสนับสนุนของผู้ลงทุนทำไม้ชาวไทย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่รถชักลากไม้ของพ่อค้าไทย และเก็บค่าผ่านทางคนไทยตามเส้นทางลัดบ้านวะเล่ย์ถึงอำเภออุ้มผาง ซึ่งย่นระยะทางจาก 200 กิโลเมตร ให้เหลือเพียง 33 กิโลเมตร นอกจากนี้แล้วผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงก็มีการค้าอัญมณี ทับทิม นีหว่า ไก่ชนสายเลือดพม่า วัว ควาย เครื่องเฟอร์นิเจอร์และพลอยสี² สร้างรายได้จำนวนหนึ่งให้แก่รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระ สภาพป่าและทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ทำให้รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระสามารถปิดกั้นช่องเขาต่าง ๆ ไม่ให้กองทัพพม่ารุกล้ำเข้ามาในเขตอิทธิพล รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระสามารถเกณฑ์ทหารไปเป็นแนวหน้าในการคุ้มกันดินแดนต่าง ๆ อย่างได้ผล จนสามารถผนึกกำลังทหารได้ทั้งสิ้นมากกว่า 24,000 นาย ซึ่งถือว่าเป็นกองทัพของชนกลุ่มน้อยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศพม่า(ในช่วง10ปีที่แล้ว) การสามารถปกป้องดินแดนในหุบเขาที่ประชิดพรมแดนไทยได้ ทำให้รัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระสามารถบริหารทรัพยากรธรรมชาติ ผลิต

¹ มุลนิธิโลกสีเขียว, เล่มเดิม, หน้า 159-160.

² <http://www.nso.go.th/provweb/cwdweb/tak/aboutpro.htm>.

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะจัดเป็นสวัสดิการทางการศึกษา เบี้ยหวัดทหารและข้าราชการ เลี้ยงดูพลเมือง มีการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 จังหวัด¹และสั่งซื้ออาวุธจากประเทศต่าง ๆ จนมีกองกำลังเข้มแข็ง ได้รับการยอมรับจากกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นแกนนำกลุ่ม DAB(Democratic Alliance of Burma-คือกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยของพม่า) ทำการแสวงหายุทธวิธีใช้กำลังทางทหารต่อสู้รัฐบาลพม่า และติดต่อกับการระหว่างประเทศ เพื่อขอให้หน่วยงานองค์การสหประชาชาติเข้ามาดูแลบริเวณรัฐกะเหรี่ยงหรือรัฐกอรูเลย์ในภาษากะเหรี่ยง

1.2 เหตุผลในการผลิตยุค ปี พ.ศ. 2529 - 2543

ประเทศไทยเริ่มนโยบายเปิดความสัมพันธ์ทางการค้าในปี 2531 แต่สภาพตั้งที่รู้จักกันแพร่หลายคือนโยบายทำสนามรบเป็นสนามการค้า ในเวลาที่ประเทศพม่าจำเป็นต้องยอมเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากสังคมนิยมวิธีพม่ามาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบการตลาดในปี พ.ศ.2531 เนื่องจากความล้มเหลวโดยต่อเนื่องกว่า 25 ปีของการใช้ระบบสังคมนิยมวิธีพม่า แต่สภาพการค้าข้ามพรมแดนไทยและพม่าในลักษณะตลาดมืดก็ได้เฟื่องฟูขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2505 แล้ว เพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่พรมแดนของประเทศไทยจับปัญหากล้นจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตามแนวชายแดน เนื่องจากนโยบายของรัฐที่ 66/2523 มีนโยบายปราบผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โดยใช้วิธีทางสังคมโดยที่เรียกว่า “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ทำให้ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจำนวนมากยอมวางอาวุธ กลุ่มนักธุรกิจจากคนพื้นราบจึงเริ่มอพยพเข้าไปในชุมชนขนาดใหญ่ตามแนวชายแดนหนีภัยแล้ง การขาดแคลนที่ดิน การไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาคมนาคมกันอย่างเป็นระบบของรัฐ ทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารจนผู้ขาดแคลนที่ทำกินอพยพเข้าไปอยู่ในบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์² ส่งผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงหลายแห่งเติบโตขึ้น คนพื้นราบที่อพยพเข้าไปใหม่และชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและพม่า มีการเดินทางข้ามไปทำบุญ แลกเปลี่ยนสิ่งของ และเยี่ยมเยียนกันในเทศกาลสำคัญ จนได้เป็นสถานการณ์ซึ่งนำไปสู่การค้าขายในตลาดมืดตามแนวชายแดนไทย-พม่าในยุคที่เมืองใหญ่ๆในส่วนกลางของพม่าเน้นระบบสังคมนิยมวิธีพม่า แต่เมื่อระบบสังคมนิยมวิธีพม่าและการสร้างความปรองดองทางการเมืองล้มเหลว ประชาชน พ่อค้า นักศึกษาและพระสงฆ์ได้ลุกฮือขึ้นก่อวิกฤตทางการเมืองอย่างรุนแรง จนรัฐบาลพม่าต้องหันมาสู่ทิศทางการเปิดประเทศต่อ

¹ ได้แก่ ตะโคง ตองอู ปะอัน มือตอง คูปลาซ่า ทวาย หล่องเลบิน.อ้างจากสมโชค สวัสดิรักษ์. ความสัมพันธ์ ไทย-พม่า -กะเหรี่ยง. 2540. หน้า 177.

² สัมภาษณ์นางนริ ศรีลาตั้ง บ้านกุยแห่. หมู่ที่ 2 ต.ลิ้นถีน อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

³ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1. บ้านโป่งกะทิงล่าง. ต.บ้านบึง กิ่ง อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี (เอกสารยังไม่ตีพิมพ์)

เพื่อนบ้าน จนชุมชนกะเหรี่ยงที่มีความตื่นตัวในการมุ่งผลิต ได้ใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่กระตุ้นการค้าตามชายแดน ยังผลให้มีเครือข่ายของพวกเขา(พ่อค้าคนกลาง) นักท่องเที่ยว และนักลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศไทยมีความตื่นตัวในวิธีการก่อตั้งระบบชุมชนและการผลิตเพื่อการค้าอย่างรวดเร็ว เพราะดั้งเดิมที่ชาวกะเหรี่ยงดำรงชีวิตอย่างสงบง่ายในวิถีเศรษฐกิจแบบกะเหรี่ยง ที่มีลักษณะเหยียดการสะสมสิ่งของ การมีจิตใจอำมหิต ความโลภมาก ความต้องการเหนือผู้อื่น การไม่เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่า ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา และลำน้ำ ดั้งเดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงพอใจอยู่กับวิถีคนภูเขา ที่เน้นการบูชาด้านจิตใจ การบูชาความใจกว้าง ความเสียสละเอื้ออาทรและสืบทอดวิถีความเป็นคนกะเหรี่ยงโดยไม่มีข้อสงสัย มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามไหล่เขาเป็นหย่อมเล็กๆ(ในภาคเหนือเรียกว่าป๊อก) ปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ถูกละเลยดูแลแบบเรียบง่ายและยากจน และสภาพเช่นนี้เริ่มเกิดภาพโต้แย้ง เมื่อนักท่องเที่ยวและกลุ่มพ่อค้าชาวไทย พวกเขา(พ่อค้าคนกลางของพม่า) และนักลงทุนเริ่มเดินทางเข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

การที่นักท่องเที่ยว กลุ่มพ่อค้า คนพื้นราบ คนไทยอีสานและนักลงทุนเดินทางเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมาก ทำให้ค่านิยมของชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มพ่อค้า คนพื้นราบและคนไทยอีสานเข้าไปก่อตั้งหมู่บ้านที่มีผังและรูปแบบที่ยึดถนนเป็นหลัก ทำให้สะดวกต่อการที่ระบบรัฐเข้าไปควบคุม ดูแลและทำการพัฒนา หน่วยงานราชการจึงทุ่มเทงบประมาณไปพัฒนาหมู่บ้านของคนพื้นราบและคนไทยอีสานที่มีผังของหมู่บ้านและระบบการติดต่อกับรัฐมีประสิทธิภาพ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามไหล่เขาเริ่มเอาแบบอย่าง มีการรวมกลุ่มกันตั้งหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่ลดระดับความสูงเป็นแถบเชิงเขาเดี่ยวๆและเริ่มมีการปรับเปลี่ยนแบบอย่างการทำให้ไร่ในพื้นที่ถาวรจากคนพื้นราบและคนไทยอีสาน¹ นอกจากนี้แล้วนักลงทุนได้นำเงินทุนเข้ามาแพร่สะพัดในเขตพื้นที่ชายแดน ทำให้มีการซื้อ-ขายสินค้าต่าง ๆ มีการจ้างแรงงาน กลุ่มพ่อค้าและนักลงทุนเข้ามาเสนอซื้อขายในชุมชนชาวกะเหรี่ยง โดยที่ชาวกะเหรี่ยงไม่ต้องดิ้นรนหาเครือข่ายตลาด สภาพดังกล่าวทำให้การผลิตสิ่งของเพื่อขายในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงเกิดการแพร่กระจายจากกลุ่มผู้นำชุมชนไปสู่ชาวกะเหรี่ยงอื่น ๆ เช่น การสานแข่ง² การปลูกมันสำปะหลัง

¹ สัมภาษณ์นายชาติ พุทรา. บ้านนามกุษ หมู่ที่ 7 ต.ลั่นถัน อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

² ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1บ้านป่อหวี. และเอกสารบร.1 บ้านท่ามะขาม. ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

ลัษณะ อ้อย ข้าวโพดพันธุ์หวาน พุทรา ถั่วเขียว มะนาว พริกกระเทียม มะนาว การเลี้ยงไก่เนื้อ ยางพารา(ในเขตทองผาภูมิและไทรโยค)และอื่นๆอีกมาก³ โดยมีปรากฏการณ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในเวลาอันรวดเร็ว

ดั้งเดิมในชุมชนชาวกะเหรี่ยงนั้นมีกลุ่มผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นจับช้างป่ามาไว้ใช้งาน สำหรับเดินทางเข้าเมืองและขนของ เมื่อมีบริษัททำไม้เข้าไปสัมปทานป่าไม้ในเขตพื้นที่ชายแดน กลุ่มผู้นำชุมชนกะเหรี่ยงที่มีช้างก็เข้ามารับจ้างชักลากไม้ ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ครอบครัวยุคใหม่มีช้าง คือครอบครัวยุคใหม่มีฐานะ มีลูกหลานมากกว่าครอบครัวอื่น ๆ ร่องลงไปคือครอบครัวยุคใหม่ที่เลี้ยงควายและเลี้ยงวัวจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ครอบครัวยุคใหม่มีฐานะมักเลี้ยงควายและเลี้ยงวัวแบบปล่อยตามธรรมชาติไว้ในป่า เจ้าของฝูงวัวและควายจะเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ และนำเกลือไปให้ฝูงควายกินอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ฝูงควายจำเจ้าของได้ การเลี้ยงควายและวัวในอดีต เพื่อใช้เชือกเป็นอาหาร และแบ่งขายให้เพื่อนบ้านนำไปฝึกไถนา เพราะเมื่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยเริ่มมีความปลอดภัยจากผู้ก่อการร้าย และกองกำลังติดอาวุธต่างๆแล้ว ชาวบ้านเริ่มแผ้วถางไร่ให้เขาทำนา โดยเฉพาะในเขตทุ่งราบแม่สอด - พบพระ ในเขตหุบเขาอู่มางก็มีทุ่งราบแคบ ๆ อยู่กระจาย เช่น ที่บ้านอู่มาง บ้านปะละทะ บ้านเซปะหละ บ้านกะแงะดี บ้านแม่ละมุ้ง บ้านกุยเหย่ บ้านพุด่อง บ้านจะแก บ้านทีไ่ป่าและอีกหลายแห่ง¹ ทำให้มีความต้องการควายไปฝึกไถนาและไถไร่ ซึ่งทำให้สามารถไถนาและไถไร่ได้ปริมาณมาก ๆ นอกจากนี้แล้ว การเลี้ยงวัวและควายยังสามารถแบ่งขายได้ราคาดี เนื่องจากคนพื้นราบในเขตชุมชนเมืองได้เลิกเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เพราะความเปลี่ยนแปลงของท้องทุ่งเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรม ยังผลให้จำนวนของควายและวัวลดลงเรื่อย ๆ สภาพเช่นนี้ทำให้ควายและวัวมีราคาสูงขึ้นโดยต่อเนื่อง เพราะสามารถแปรเข้าสู่การฝึกใช้งานในเขตชนบทห่างไกล และยังสามารถขายเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ในลักษณะเพื่อขายเนื้อบริโภคอีกด้วย นอกจากนี้แล้วในชุมชนชาวกะเหรี่ยงก็ยังนิยมบริโภคเนื้อควายและเนื้อวัวอีกด้วย

1.2.1 สภาพการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมการผลิตโดยรวดเร็ว และต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างน้อย 2 ประการ ที่ช่วยกระตุ้นให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีการปรับตัวกับระบบเศรษฐกิจแบบการค้าที่ได้รับการส่งเสริมจากส่วนกลาง ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจกระแสหลักท่ามกลางกระแสใหม่ของสังคมโลก

³ สัมภาษณ์นายทอง มั่งมีผล. บ้านบ่อหวี หมู่ที่ 4 ตำบลดำเนินาวศรี. อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

¹ สัมภาษณ์นายประชา ตะกองราษฎร์ตระกูล. ผู้ใหญ่บ้านบ้านเซปะหละ. หมู่ที่ 2. ต.แม่ละมุ้ง อ.อู่มาง. จังหวัดตาก.

ประการแรกคือการอพยพผู้ที่เข้ามาของคนพื้นราบ ที่หนีสภาพการล่มสลายของชุมชนพื้นราบ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร ระบบสาธารณูปการ ห้างร้านขนาดใหญ่ สนามบิน และสภาพที่เมืองใหญ่ขยายอาณาเขตออกสู่อรอบนอก จนประชาชนจำนวนมากเห็นเป็น

ตารางแสดงผลผลิตสำคัญและรายได้ของประชาชนในจังหวัดตาก

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจและสัตว์เศรษฐกิจ	ปริมาณที่ผลิตได้	มูลค่า(บาท)
1.	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	453,109 (ตัน/ปี)	1,876 ล้านบาท/ปี
2.	ดอกกุหลาบ	365 ล้านบาท/ปี	730 ล้านบาท/ปี
3.	ข้าว	150,732 ตัน/ปี	720 ล้านบาท/ปี
4.	ถั่วเขียวผิวมัน	34,519 ตัน/ปี	636 ล้านบาท/ปี
5.	ลำไย	13,750 ตัน/ปี	270 ล้านบาท/ปี
6.	ถั่วเหลือง	20,916 ตัน/ปี	209 ล้านบาท/ปี
7.	กล้วยไข่	59,041 ตัน/ปี	157 ล้านบาท/ปี
8.	กล้วยน้ำว้า	41,449 ตัน/ปี	135 ล้านบาท/ปี
9.	โค	130,953 ตัว/2545	ผลิตผลคงอยู่
10.	สุกร	34,331 ตัว/2545	ผลิตผลคงอยู่
11.	กระบือ	10,197 ตัว/2545	ผลิตผลคงอยู่
12.	ไก่ไข่	32,255 ตัว/2545	ผลิตผลคงอยู่
13.	ไก่เนื้อ	30,695 ตัว/2545	ผลิตผลคงอยู่

ที่มา : สำนักงานจังหวัดตาก. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดตาก. 2545. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ทำเลมูมอับที่คับแคบ ไม่สะดวกต่อการสัญจร รวมทั้งความปลอดภัยในคุณภาพชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบกับสภาพผืนป่าในเขตลุ่มน้ำถูกทำลายเป็นทำเลตั้งถิ่นฐาน และเขตที่นาและไร่ ทำให้เกิดปัญหาฝนแล้งเรื้อรัง และฝนทิ้งช่วง ที่ทำมาหากินเกิดอึดอัด กลุ่มคนพื้นราบจำนวนมาก จึงอพยพเข้าสู่เขตวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงในผืนป่าตะวันตก¹ ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นวัสดุในการก่อสร้างบ้าน โรงแรม ห้างไร่ เครื่องมือการเกษตร โรงงาน และอาหารธรรมชาติในป่า มีแรงงานราคาถูก และที่ดินท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่สวยงามก็ราคาถูก สภาพดังกล่าวได้เป็นสถานการณ์จูงใจให้คนพื้นราบอพยพเข้ามาโดยต่อเนื่อง จนเขตชุมชนบางแห่งเป็นหมู่บ้านของคน

¹ ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร.1. บ้านหนองน้ำขุนต.บ้านคา กิ่ง อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี.

พื้นที่ราบขนาดใหญ่ที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ชุมชนชฎป่าหวาย และท่าเคยในเขตอำเภอสวนผึ้ง บ้านวะเลย์ อำเภอพบพระ บ้านแม่สวด อำเภอสบเมย บ้านแม่ระมาด บ้านแม่ข่ม อำเภอแม่สะเรียง บ้านแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง บ้านหนองพันจันทร์ กิ่งอำเภอบ้านคา เมืองฮอด อำเภอฮอด บ้านพุล่อ บ้านพุถ่องและบ้านลั่นถันอำเภอทองผาภูมิ บ้านมัสเซอเย่ออำเภอไทรโยคและอื่นๆ อีกมาก การอพยพเข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยงของคนพื้นราบและคนไทยอีสาน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเกิดการสับสับกับวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่เคยสืบทอดมาช้านาน จนชาวกะเหรี่ยงมีการยอมรับวัฒนธรรมคนพื้นราบ และเริ่มปฏิบัติตามวัฒนธรรมของคนพื้นราบ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของส่วนกลาง

คนพื้นราบได้แสวงหาช่องทางเอาผลประโยชน์ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งมีป่าไม้สัก ไม้ชิงชัน ไม้มะค่า ไม้แดง หวาย ไม้ประดู่ ไม้กระยาเลยและอื่น ๆ อีกมาก ด้วยการทำบ้านไม้สัก และไม้แดงขนาดใหญ่ มีการสร้างโรงงานขายของป่า ดองหน่อไม้ ไม้แปรรูป การแปรรูปอาหาร ปาร์เก้ไม้ ทำธุรกิจท่องเที่ยว รีสอร์ท ร้านอาหาร โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานอุตสาหกรรม เอเยนต์ส่งต่อสินค้าและอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งสภาพการวางแผนหารายได้ของคนพื้นราบมีการเตรียมพร้อมและมีอำนาจในการติดต่อราชการสูง ก็ทำให้หมู่บ้านคนไทยพื้นราบในแถบชายแดนปรากฏที่พักขนาดใหญ่ โรงงาน บ้านเรือนมีขนาดใหญ่ และสวยงามวิจิตร ด้วยไม้มีค่าที่มีลวดลายสะดุดตาอยู่ทั่วไป

เมื่อมีหมู่บ้านที่ร่ำรวยและสวยงามเป็นระเบียบเกิดขึ้นใหม่ปะปนอยู่กับหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงเก่าแก่ ก็ทำให้ผู้นำชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีการเลียนแบบคนพื้นราบ ผู้นำชุมชนชาวกะเหรี่ยงบางส่วนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมและธุรกิจของคนพื้นราบ เพราะคนพื้นราบต้องขอข้อมูลเรื่องเส้นทางเดินป่า เส้นทางล่องแพ ถนนสายต่าง ๆ ผู้นำชุมชนแต่ละกลุ่ม สินค้าสำคัญในแต่ละแหล่ง แหล่งแรงงาน การติดต่อจ้างขนของ การติดต่อซื้อของป่า แหล่งไม้สัก ไม้มะค่า และอื่น ๆ ดังนั้นกลุ่มผู้นำชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ละทิ้งแบบแผนชีวิตแบบเก่าไว้หันหลังหันไปสร้างฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นอำนาจต่อรอง และขอการยอมรับจากคนพื้นราบ ทั้งนี้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากอาชีพทำไร่แบบดั้งเดิมไปเป็นอาชีพแบบใหม่อีกด้วย

² ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดราชบุรี. เอกสาร บร. 1.บ้านหนองพันจันทร์. ต.หนองพันจันทร์ กิ่งอ. บ้านคา จังหวัดราชบุรี

ตารางแสดงอาชีพแบบเก่าและแบบใหม่ในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย

ลำดับที่	อาชีพแบบเก่า	อาชีพแบบใหม่
1	ปลูกข้าวไร่	เลี้ยงหมูพันธุ์สมัยใหม่แบบขังคอก
2	ปลูกถั่ว	เลี้ยงไก่
3	ปลูกข้าวโพด	ปลูกดอกไม้
4	ล่าสัตว์	รับจ้างในเมือง
5	หาของป่า เช่น หวาย , ไม้หอม , ยาสุมุนไพร	ทำงานในโรงงาน
6	เลี้ยงวัว – ควาย	เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยลาดตระเวน
7	ปลูกผักต่าง ๆ	ทำธุรกิจท่องเที่ยว (เดินป่าและล่องแพ)
8	ขายของป่า	ขายของใช้และสินค้าอุตสาหกรรม
9	ปลูกพริก	ทำเครื่องเรือนขาย
10	ทอผ้าไว้ใช้	ทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
11	ปลูกละหุ่ง	เปิดร้านขายของ
12	เลี้ยงหมูแบบปล่อย	ปลูกพืชสมัยใหม่อื่น ๆ
13	ปลูกกระเทียม	ปลูกถั่วลิสง
14	ปลูกหอม	ปลูกอ้อย
15	ตีผึ้ง(อาชีพเสริม)	ดูทราย
16	เผาถ่าน	รับจ้างในเมืองแร่
17	ทำดับหญาคา(อาชีพเสริม)	ปลูกมันสำปะหลัง
18		สานแข่ง
19		เลี้ยงแพะ
20		ปลูกกล้วยไข่
21		ทำสวนยางพารา
22		ปลูกหอม,กระเทียม(เพิ่มพื้นที่)
23		รับจ้างในไร่และงานในรีสอร์ทต่าง ๆ

มีอาชีพแบบใหม่เกิดขึ้นในชุมชนกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมาก เพราะชาวกะเหรี่ยงรับเอาค่านิยมการผลิตเพื่อตอบสนองภาวะตลาดตามอย่างคนพื้นราบ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่เคยนิยมทำไร่แบบหมุนเวียน หันมาทำไร่ถาวรในพื้นที่ขนาดใหญ่ เพื่อมุ่งผลิตสู่ระบบการค้า เป็นช่องทางใหม่ที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย มีวิถีชีวิตผูกพันกับคนพื้นราบ แต่ก็มีความผูกพันใน

15	ส้มโอ			✓						✓					
16	มะนาว			✓			✓								
17	กระเทียม							✓	✓						✓
18	หอม	✓						✓	✓						✓
19	พุทรา			✓											
20	การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม				✓				✓						

หันมาทำงานรับจ้างรายวัน¹ เพราะงานรับจ้างทำให้ได้รับเงินค่าจ้างโดยรวดเร็ว ซึ่งชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าเป็นงานที่มีความหวังในระยะใกล้ ๆ ค่าจ้างวันละ 60-100 บาท (ราคาเต็มวัน) ทำให้มีเงินใช้จ่ายซื้อสิ่งของและเป็นค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน และค่ารักษาพยาบาล ซึ่งผู้คนในชุมชนชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพสูง เนื่องจากเป็นเขตระบาดของโรคมะลาเรีย ใช้เลือดออก กาฬโรค และโรคอื่น ๆ ที่เกิดเนื่องจากค่านิยมที่ผิดในการบริโภคอาหาร การเจ็บป่วยได้คร่าชีวิตชาวกะเหรี่ยงให้ชีวิตก่อนวัยอันควรเป็นจำนวนมาก

การที่ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยเริ่มคุ้นเคยกับค่าจ้างงานที่สูงในประเภทของงานที่หลากหลาย และการมีอาชีพใหม่ ๆ ที่สร้างรายได้สูง ก็ทำให้ผู้นำชุมชนชาวกะเหรี่ยงเริ่มเอาอย่างคนพื้นราบ ในการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีการสร้างบ้านไม้สัก และไม้แดงตามอย่างคนพื้นราบ และมีค่านิยมซื้อรถยนต์ รถไถนา จักรยานยนต์ และการแต่งกายเหมือนคนพื้นราบ สภาพดังกล่าวทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีการละทิ้งวิถีความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจอ่อนนุ่ม และเคารพในธรรมชาติ มาเป็นการอุทิศตนเพื่อเงินค่าจ้าง นอกจากนี้แล้วการถูกห้ามเข้าหาของป่าและทำกินในป่ารวมทั้งการถูกควบคุมพื้นที่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งยอมไปเป็นเครือข่ายขบวนการค้ายาเสพติด เพื่อให้มีรายได้ยังชีพ ทั้งๆที่ในอดีตชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ² จนสภาพทั่วไปชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดนกลายเป็นเครือข่ายธุรกิจของคนพื้นราบที่เริ่มขยายเครือข่ายเข้าสู่บริเวณชายแดนภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

คนพื้นราบขยายธุรกิจเข้าสู่บริเวณชายแดนภูมิภาคตะวันตก เพราะทิศทางการของรัฐบาลจะกำหนดให้แถบนี้เป็นเขตด้านการค้าอาวรณ์ มีแรงงานราคาถูกทั้งคนไทยและต่างชาติ ประกอบทั้งบริเวณส่วนกลางของประเทศมีการควบคุมเรื่องผลกระทบต่อชุมชน และมีการตรวจสอบธุรกิจแอบแฝงเข้มงวดมากขึ้น นักลงทุนเกี่ยวกับของผิดกฎหมายจึงได้เปลี่ยนมายึดทำเลพื้นที่ชายแดนที่มีความห่างไกลและซุกซ่อนหลักฐานต่าง ๆ ได้ดี จนทำให้ธุรกิจต่างๆที่ถูกกฎหมายและที่แอบแฝงต่าง ๆ พยายามปรับยุทธวิธีในการหลบเลี่ยงอำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นว่า

¹ สัมภาษณ์นายคำรงค์ พงษ์สะพัง บ้านพุตอง หมู่ที่ 1 ต.ลิ้นถิ่น อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

² คณะสำรวจสหประชาชาติ. รายงานการสำรวจความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมในอาณานิคมบริเวณที่ปลูกฝิ่นของประเทศไทย. 2508. หน้า 84.

มีสถานประกอบการเกี่ยวกับรีสอร์ท ที่พัก ร้านอาหาร โรงไม้ โรงงานทำเครื่องเรือน เหมืองแร่ และอื่นๆอีกมาก เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในแถบอำเภอเมืองกาญจนบุรี(1936แห่ง)สังขละบุรี(118แห่ง) ไทรโยค(847 แห่ง) ทองผาภูมิ(504แห่ง) ศรีสวัสดิ์ (377 แห่ง) และด่านมะขามเตี้ย(423 แห่ง)จนพื้นที่ดังกล่าวมีอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้นด้วย³

ตารางแสดงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง

ลำดับที่	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ทำการเกษตร		จำนวนหมู่บ้าน		ข้อมูลอุตสาหกรรม		
			เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของเนื้อที่ จังหวัด	ที่มีไฟฟ้า	ที่มีน้ำประปา	โรงงาน	แรงงาน	ทุน(ล้านบาท)
1.	เมือง	กาญจนบุรี	201,488	1.65	97	66	236	3,103	1,943.07
2.	ไทรโยค	กาญจนบุรี	256,488	2.11	51	32	13	226	67.05
3.	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	86,694	0.71	20	15	2	116	6,484.29
4.	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	148,271	1.22	40	23	22	872	9,717.03
5.	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	124,620	1.02	14	7	17	542	68.42
6.	ด่านมะขามเตี้ย	กาญจนบุรี	179,674	1.48	36	24	10	73	19.24
7.	หนองปรือ	กาญจนบุรี	179,317	1.47	37	24	3	10	0.68
8.	จอมทอง	เชียงใหม่	71,744	0.57	72	41	74	4,586	232.56
9.	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	133,314	1.06	67	39	8	24	160
10.	ฝาง	เชียงใหม่	90,492	0.72	91	32	114	1,425	607.77
11.	แม่อาย	เชียงใหม่	88,259	0.70	77	29	78	394	244.11
12.	ฮอด	เชียงใหม่	50,811	0.40	55	31	33	143	14.05
13.	ดอยเต่า	เชียงใหม่	35,710	0.28	39	30	17	89	11.20
14.	อมก๋อย	เชียงใหม่	44,128	0.35	53	26	1	8	275.00
15.	ไชยปราการ	เชียงใหม่	42,166	0.34	39	8	28	551	163.96
16.	กิ่งอ.แม่ออน	เชียงใหม่	25,022	0.20	47	20	-	-	-
17.	เมือง	เชียงใหม่	9,241	0.07	66	30	722	13,337	7,088.12
18.	ขุนยวม	แม่ฮ่องสอน	25,867	0.32	20	12	31	132	7.36
19.	ปาย	แม่ฮ่องสอน	35,706	0.45	43	37	22	97	14.55

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานสำมะโนธุรกิจทางการค้า ฯ 2544 จ.กาญจนบุรี. 2545. หน้า 39-45.

20.	เมือง	แม่ฮ่องสอน	39,517	0.49	34	18	105	825	2283.71
21.	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	47,799	0.60	36	19	59	307	50.87
22.	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	38,887	0.49	23	32	8	21	1.76
23.	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	42,270	0.53	15	14	2	19	0.32
24.	ปางมะผ้า	แม่ฮ่องสอน	33,034	0.41	13	10	4	14	0.15
25.	เมือง	เชียงราย	303,745	4.16	182	53	461	3,651	1,959.56

ตารางแสดงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง

ลำดับ ที่	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ทำการเกษตร		จำนวนหมู่บ้าน		ข้อมูลอุตสาหกรรม		
			เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ ของเนื้อที่ จังหวัด	ที่มี ไฟฟ้า	ที่มี น้ำประ ปา	โรง งาน	แรงงา น	ทุน(ล้าน บาท)
26.	แม่จัน	เชียงราย	132,309	1.81	130	34	160	1,529	660.78
27.	แม่สาย	เชียงราย	89,605	1.23	85	33	152	1,531	236.52
28.	แม่สรวย	เชียงราย	170,720	2.34	84	29	64	315	33.61
29.	เวียงแก่น	เชียงราย	68,116	0.93	34	9	2	54	-
30.	แม่ลาว	เชียงราย	47,370	0.65	56	13	7	333	102.92
31.	กิ่งอ.ดอยหลวง	เชียงราย	56,815	0.78	26	4	1	6	0.10
32.	บ้านไร่	อุทัยธานี	476,066	11.32	115	72	79	889	560.92
33.	ลานสัก	อุทัยธานี	246,212	5.85	61	37	33	344	52.54
34.	เมือง	ตาก	193,151	1.88	87	62	165	2,762	3615.76
35.	บ้านตาก	ตาก	63,080	0.62	60	46	34	1,209	744.92
36.	สามเงา	ตาก	85,289	0.83	39	30	14	671	3548.55
37.	แม่ระมาด	ตาก	96,707	8.73	33	16	30	227	45.31
38.	ท่าสองยาง	ตาก	54,970	0.54	10	19	8	104	8.41
39.	แม่สอด	ตาก	221,759	2.16	72	54	188	10,294	793.73
40.	พบพระ	ตาก	138,215	1.35	35	17	24	35	1.77
41.	อุ้มผาง	ตาก	58,017	0.57	7	14	12	12	1.60
42.	กิ่ง อ.วังเจ้า	ตาก	87,109	0.85	20	16	2	9	4.24
43.	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	45,811	1.18	28	15	15	104	105.28
44.	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	160,967	4.14	43	20	10	74	203.67
45.	สวนผึ้ง	ราชบุรี	147,330	4.54	32	27	17	255	27.17
46.	กิ่ง อ.บ้านคา	ราชบุรี	179,790	5.54	31	18	-	-	-
47.	ปากท่อ	ราชบุรี	181,273	5.58	79	43	70	1,521	1108.06
48.	หัวหิน	ประจวบฯ	350,754	8.81	44	29	80	5,937	2363.83
รวม	-	-	5,685,699	-	2,478	1,329	3,236	58,780	-

เมื่อบริเวณพื้นที่ชายแดนกลายเป็นทำเลช่องสุ่ม แหล่งเคลื่อนไหวนักศึกษาพม่า ที่ถูกจับกุมและห้ามกระทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังวิกฤตทางการเมืองปี พ.ศ.2531 นอกจากนี้แล้วยังเป็นแหล่งหลบซ่อนทำธุรกิจผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ประกอบการ นักลงทุน กลุ่มมิจาชีพ และกลุ่มอิทธิพล ใช้สถานการณ์ที่ชาวกะเหรี่ยงพูดภาษาไทยไม่คล่อง ไม่รู้กฎหมายและอาศัยอยู่อย่างสมถะในเขตป่า เข้ามาทำในสิ่งผิดกฎหมายต่าง ๆ โดยที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่สามารถขอความร่วมมือกับชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทำให้ธุรกิจผิดกฎหมาย การลักลอบล่าสัตว์และตัดไม้ การค้าไม้หอมการหลบซ่อนตัวของอาชญากรและผู้ทำผิดอื่น ๆ ยังคงดำเนินอยู่ในเขตชายแดน จนมีการระบาดของยาเสพติด กลุ่มคาราวานของยาเสพติด ที่มีการเปลี่ยนเส้นทางลำเลียงจากด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนลงมาทางทิศใต้ตามเส้นทางฝั่งตรงข้ามอำเภอพบพระ และอีกเส้นทางหนึ่งลงมาทางจังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้แล้วก็มีกลุ่มค้าของเถื่อน และกลุ่มกองทัพมดหลบหนีภาษีปรากฏอยู่ทั่วไป สภาพดังกล่าวทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยเป็นเขตที่น่าเป็นห่วงต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน เพราะมีสิ่งเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายอยู่ในสภาพแวดล้อมในปริมาณที่มาก อีกทั้งยังห่างไกลต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอีกด้วย

1.2.2 สภาพการผลิตของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่า

สภาพการผลิตของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าเต็มไปด้วยอุปสรรคและการผลิตพืชผลทางเศรษฐกิจไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องโยกย้ายชุมชนอยู่บ่อย ๆ เนื่องจากถูกกองทัพของสหภาพ(SPDC)พม่าบุกโจมตี สภาพเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าอยู่ในฐานะยากจนสุดขีด และต่างประสบปัญหาการขาดแคลนและอดอยากอยู่ทั่วไป

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่ามีปัญหาในการผลิตมาก เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่หลบหนีการอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพม่ามาอยู่ในเขตหุบเขาสูง ที่มีภูเขาสลับซับซ้อนและสูงชันมาก มีที่ราบแคบ ๆ ตามร่องลำธารสายต่าง ๆ ที่เป็นดินน้ำ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยพื้นที่เหล่านี้เพาะปลูกในช่วงน้ำลด ส่วนตามไหล่เขาชาวกะเหรี่ยงจะแผ้วถางและบุกเบิกทำไร่พริก ปลูกข้าวไร่ ปลูกหอม มะละกอ กระเทียม แตงโม มะเขือ ข้าวโพด และผักพื้นเมืองประมาณ 4 - 5 ชนิด แต่ก็ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้พอเพียง เพราะขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร จึงเป็นการทำไร่ด้วยจอบและเสียม แม้กระนั้นสภาพไร่ตามไหล่เขาก็ต้องถูกปล่อยทิ้งร้างทุกครั้งที่กองทัพรัฐบาลพม่าบุกเข้าโจมตี ทำให้การบุกเบิกไร่ตามไหล่เขาในทุกฤดูฝนเต็มไปด้วยความยากลำบาก และต้องเผชิญกับโรคมalaria ที่ต้องบุกเบิกป่าที่รกทึบในทุกปี ทำให้วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้มีความลำบากอย่างยิ่ง

ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศสหภาพพม่าส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งการล่าสัตว์ป่า การหาของป่า การเก็บผักและผลไม้ป่ามาใช้เป็นอาหาร เช่น ตำลึง ถั่วฝักยาว ผักกูด ผักหนาม ใบเฟิร์นต้นแม่น้ำ

ใบบอน ต้นทุเรียน เห็ดป่า ใบและผลมะกอกป่า มะตึก (หรือภาษาไทยคือลูกเนียง) ใบมะตูม หน่อไม้ มะม่วงป่า ใบชะอม ใบจีเหล็กและอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งการเก็บผักป่าและการล่าสัตว์จะกระทำอยู่เป็นกิจวัตรประจำวันควบคู่ไปกับการหลบซ่อนตัวจากทหารพม่า ที่ส่งกองกำลังเข้ามาลาดตระเวนในช่วงฤดูแล้ง ส่วนกลุ่มกะเหรี่ยงที่เป็นพ่อค้าคนกลางได้เป็นเครือข่ายทางธุรกิจที่สำคัญของบริษัททำไม้และเครื่องเรือนของชาวไทยมากกว่า 45 บริษัท ที่ใช้รถขนส่งเครื่องมือเครื่องใช้และน้ำยาเคลือบเนื้อไม้ที่ทันสมัยเข้าไปเร่งผลิต ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาปิดพรมแดนบ่อยๆ กลุ่มกะเหรี่ยงหัวก้าวหน้าเหล่านี้ก็จะหันไปทำไม้ลักลอบส่งขายให้กลุ่มคนไทยตามแนวชายแดน ชุมชนกะเหรี่ยงเหล่านี้ต้องเจอจากหูดึงกับรัฐบาลพม่า เพราะผลประโยชน์ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกับคนไทยเป็นประการสำคัญ แต่การที่ต้องยังชีพอยู่อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ และไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองใดๆทางกฎหมายของชาติใดชาติหนึ่งระหว่างประเทศไทยหรือพม่า ก็ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงถูกละเมิดสิทธิชุมชน สิทธิบุคคล หรือแม้แต่ชีวิตและทรัพย์สิน ที่มนุษย์ในโลกพึงจะได้รับการพิจารณาคดี ได้สวน หรือจองจำโดยวิธีการของศาล ไม่ใช่โดยกองกำลังกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด

มีตำนานของชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมากบอกเล่าเรื่องราวการก่อตั้งของชุมชน แต่ชุมชนก็คงอยู่ไม่ถึง 10 ปี ก็ถูกกองทัพรัฐบาลพม่าทำลาย และบังคับโยกย้ายผู้คนไปอยู่ในเขตควบคุมสะดวก จนชาวกะเหรี่ยงที่หลบหนีได้ทันได้พากันหลบหนีเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงจำนวนมากเหลือเพียงชื่อตำนาน เช่น แม่เพี้ยใหญ่ แม่เพี้ยเล็ก แม่เพี้ยพะไ้ แม่แทน แม่สะมี ป่องสะเค็ง จะควะ กัมมะปอ มานะปอ ลอร์ ทิบบอโบ กอรุเลย์ คามาซอ และอื่น ๆ อีกมาก¹

การศึกษาชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าเต็มไปด้วยอุปสรรค เพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงหลบหนีการควบคุมของรัฐไปหลบซ่อนอยู่ประชิดชายแดนไทยตามไหล่เขา ซึ่งชุมชนในลักษณะนี้มักเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประมาณ 5 - 15 หลังคาเรือน และมักจะมีการย้ายที่ทุกประมาณ 3 - 5 ปี ชุมชนในลักษณะนี้มักจะย้ายที่ไปเรื่อย ๆ ตามแนวพรมแดนไทยและพม่า และบางครั้งก็เข้ามาลี้ภัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย เมื่อรักษาญาติ บุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัวอื่น ๆ จนหายป่วยและหายบาดเจ็บแล้ว ก็จะสมัครใจเดินทางกลับไปตั้งถิ่นฐานในภูมิลำเนา นอกจากนี้แล้วรัฐบาลไทยก็มีนโยบายส่งกลับผู้ลี้ภัย ดังจะเห็นว่าประเทศไทยไม่ยอมตั้งศูนย์ผู้อพยพ หากแต่ตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวแทน ทั้งนี้เพราะประเทศไทยต้องการแก้ไขข้อสงสัยของประเทศพม่า ที่กล่าวหาว่าประเทศไทยสนับสนุนชนกลุ่มน้อยในพม่ารวมทั้งลดความรุนแรงในพื้นที่ประเทศไทย ที่มักจะมียกกองกำลังของพม่านุกเข้ามาเผาบ้านพักในศูนย์พักพิงชั่วคราวเขต

¹ สัมภาษณ์ไพฑูรย์ เฉลิมดิษฐ์, โรงเรียนบ้านตะโกกลาง, ตำบลสวนผึ้ง, อำเภอสวนผึ้ง, จังหวัดราชบุรี

ประเทศไทย¹ สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่ามีการก่อตั้งและล่มสลายอยู่ไปมา ผู้คนมีการเคลื่อนไหวยุ่ไปมาจนไม่อาจจะศึกษาสภาพพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วชุมชนชาวกะเหรี่ยงยังแยกกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ตามสภาพของการฝึกฝนผู้นำชุมชน คือมีกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธและกะเหรี่ยงคริสต์ปะปนกันไปในแต่ละหุบเขา โดยชุมชนกะเหรี่ยงพุทธและกะเหรี่ยงคริสต์อยู่ห่างกันเพียง 4 - 5 กิโลเมตร แต่อาศัยหุบเขาปิดกั้นการคุกคามซึ่งกันและกัน

การที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าถูกทำลายนับว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยง เพราะการเผาทำลายหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในแต่ละครั้งนั้น ทำให้พันธุ์พืช เครื่องครัว ยาสมุนไพร เครื่องมือการเกษตร เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้อื่น ๆ ถูกทำลาย ชาวกะเหรี่ยงที่หลบหนีได้มักจะวิ่งหนีเอาตัวรอด และแบกขนเอาสิ่งของเฉพาะที่เตรียมใส่กระสอบปุยเอาไว้ เช่น เมล็ดข้าวเปลือก เกลือ เครื่องครัว วิทยุ และเสื้อผ้าบางส่วน ชาวกะเหรี่ยงมักจะขนของหนีเพื่อเอาชีวิตรอดเข้ามาในเขตประเทศไทย บางกลุ่มที่ยังรักมาตุภูมิก็จะหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าตามหุบเขา ต้องก่อไฟและตำข้าวตอนกลางคืน ขณะที่เตรียมหลบซ่อนกองกำลังพม่าในตอนกลางวัน สภาพวิถีชีวิตเช่นนี้ทำให้องค์การระหว่างประเทศสัญชาติตะวันตก ชาวตะวันตก และ

ออสเตรเลียถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีการตีแผ่สถานการณ์ที่ใช้กองกำลังและวิธีการของกองทัพทำร้ายพลเรือน การปลุสัศว์ ระบบสาธารณูปโภค สถานศึกษา ศาสนสถานและพืชผลทางการเกษตร ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่น่าเป็นแนวทางที่รัฐพึงปฏิบัติต่อพลเมืองได้ ทำให้สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศสหภาพพม่ากำลังได้รับการเฝ้าสังเกต และมีการกล่าวถึงพฤติกรรมทางการเมืองเช่นนี้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

สภาพบีบคั้นและกดดันในการยังชีพของชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าทำให้ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ต้องพึ่งของป่าและการล่าสัตว์ ดังจะเห็นว่าสินค้าสำคัญที่ทำให้มีรายได้คือเนื้อสัตว์ป่า หนังสัตว์ น้ำมันยาง น้ำมันสน จี๋ค้างคาว ใบตองตึง ไม้ไผ่ น้ำผึ้ง ดันหวาย หน่อไม้ ไม้ท่อนและไม้แปรรูป กัลวี่ไม้ สมุนไพรและกล้วยต่างๆ แต่การหารายได้จากสินค้าเหล่านี้ก็ไม่มี ความแน่นอน ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จึงส่งบุตรหลานในวัยทำงานข้ามเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าเข้ามาทำงานรับจ้างในประเทศไทยได้ไกลที่สุดถึงอำเภอพระประแดงและจังหวัดสมุทรสาคร² ซึ่งมีผู้นำเครือข่ายแรงงาน

¹ "voices of Fear," Artist Tin Aung Win. Age 17, Huay Ka Lok Refugee Camp. Thailand, Postcard
Produced by Burma Issues. 1997.

² วารสารข่าวสารตลาดแรงงานภาคตะวันตก. 9(156): หน้า 8-9; กันยายน 2545.

คอยให้ความช่วยเหลือในที่พักพิง ในระยะเริ่มแรกที่เดินทางเพื่อหางานทำ อย่างไรก็ตามสภาพเศรษฐกิจใน

ชุมชนกะเหรี่ยงเขตประเทศสหภาพพม่าประสบภาวะอดอยากขึ้นในระยะหลังปี พ.ศ. 2537 เมื่อเมืองมานอพลอร์เมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกรัฐบาลพม่าตีแตกไป และพม่าเริ่มมีนโยบายเชิงรุก นำทหารไปตั้งฐานที่มั่นประชิดตามเส้นทางสำคัญ เพื่อสกัดการเดินทางข้ามมาซื้อสินค้าในประเทศไทยของกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ แต่่นโยบายดังกล่าวก็ไม่อาจจะควบคุมพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินและเทือกเขาตะนาวศรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางแสดงสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในเขตจังหวัดกาญจนบุรี

สัญชาติ	จำนวน	ประเภทกิจการ									ไม่มีนายจ้าง(พ.2)
		ทำไร่,ทำสวน	เหมืองแร่,เหมือง	โรงสี	เครื่องเคลือบดินเผา	ก่อสร้าง,งานเรือ	เลี้ยงสัตว์	ประมง,ต่อเรือ	ขนสินค้า	คนรับใช้	
พม่า	11,220	5,576	431	114	191	489	411	-	198	792	57
ลาว	159	54	-	-	30	7	7	-	-	20	-
เขมร	112	87	-	-	4	1	2	-	-	10	1
รวม ทั้งสิ้น	11,491	5,717	431	26	225	497	420	-	198	822	68

ที่มา : สำนักงานจัดหางานจังหวัดกาญจนบุรี. เอกสารสำนักงาน. ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2544

กองกำลังของรัฐบาลพม่า (หรือ SPDC ในปัจจุบัน) ไม่อาจจะควบคุมพื้นที่ชายแดนรัฐกะเหรี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเหตุผลอย่างน้อยสองประการคือ สภาพพื้นที่อันเป็นภูเขา

สลับซับซ้อน และสภาพความแปลกแยกกันของในชุมชนกะเหรี่ยงกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเหตุผลทั้งสองประการนั้น มีข้อมูลจากการศึกษาดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่งสภาพพื้นที่ภูเขาอันสูงชันและสลับซับซ้อน ซึ่งประกอบด้วยต้นน้ำลำธารอันอุดมสมบูรณ์ คือบิลิน ตะนาวศรี ต่องยี่น(เมย)และอื่นๆอีกมาก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพหนีกองกำลังพม่าในพื้นที่ป่ารกทึบ กองทัพพม่าสามารถเดินทางลาดตระเวนและสร้างค่ายได้แต่เพียงบางจุด การลาดตระเวนและการหลบหนีการจับกุมดำเนินไปเป็นกิจวัตร ชาวกะเหรี่ยงที่ยังแข็งแรงและไม่พิการมักจะหลบซ่อนอยู่ในพื้นที่มาดภูมิ ในขณะที่สตรี เด็กและคนพิการจะมุงหน้ามาลี้ภัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย เมื่อลูก ๆ เติบโตพอจะคุ้มกันได้ง่าย รวมทั้งการรักษาบาดแผลและการป่วยต่าง ๆ หายแล้ว ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มเก่าก็จะเดินทางกลับ โดยมีกลุ่มใหม่เคลื่อนย้ายเข้ามาหลบภัยชั่วคราวแทน เป็นปรากฏการณ์หมุนเวียนอยู่เช่นนี้ เพราะเมื่อผู้ลี้ภัยเข้ามาอยู่ศูนย์พักพิง ก็จะมาอยู่ร่วมกันอย่างแออัด เช่นศูนย์พักพิงบ้านแม่หละ(แบรเกาะ)มีผู้ลี้ภัยมากกว่า 37,000 คน ศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหินมีผู้ลี้ภัยในทะเบียนมากกว่า 8,913 คน* ศูนย์พักพิงบ้านแม่กองคา(จำนวนมากกว่า 10,000คน)ไม่มีอิสระภาพในการหาของป่า ถูกจำกัดพื้นที่ ถูกห้ามปรามการออกไปหาไม้ไผ่ และไปตอติ่งมาซ่อมบ้านและทำของใช้ รวมทั้งสภาพชุมชนในศูนย์พักพิงที่เปิดโล่งอยู่ริมถนน ทำให้ถูกโจมตีจากกองกำลังของพม่า และมีโรคร้ายแรงระบาดอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคเท้าช้าง ไข้กาฬหลังแอ่น และไข้ไทฟอยด์และถูกพายุพัดบ้านเรือนเสียหายทุกปี สภาพดังกล่าวจึงทำให้ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพกลับไปอยู่ในป่าที่ปลอดภัยการคุ้มครองของรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระ

รัฐกะเหรี่ยงอิสระพยายามคุ้มกันพลเมืองในเขตคุ้มครองและจัดสวัสดิการทางสังคมโดยการสร้างโรงเรียนให้เด็กและเยาวชน จัดหา ยา เวชภัณฑ์ ตำราเรียน และข่าวสารผ่านกลุ่มนักสอนศาสนา (มิชชันนารี) ทำให้นักเรียนชาวกะเหรี่ยงได้เรียนหนังสือในหลักสูตรที่ก้าวหน้า เช่น เรียนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ การเมือง ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาปะกาเคยอ และภาษาโพล่ง² นอกจากนี้แล้วรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระก็จะดูแลบุตรหลานและคนพิการโดยให้อาหารและให้ที่หลบภัย เพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ที่แข็งแรงเข้ามาทำงานรับจ้างในเขตประเทศไทย เพื่อลำเลียงเงินของใช้ ยาและอาหารต่าง ๆ กลับบ้านในช่วงวันคริสต์มาสหรือวันปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง จากสภาพทั่วไปแล้วหากเปิดโอกาสให้รัฐกะเหรี่ยงอิสระพัฒนาการศึกษาไปโดยไม่มีการแทรกแซงทางทหารแล้ว นับว่ากะเหรี่ยงอิสระจัดระบบการศึกษาได้ดีเท่าเทียมหลายประเทศในทวีปเอเชียปัจจุบัน

* ในจำนวนนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนเชื่อว่าจำนวนจริงมากกว่า 10,000 คน

¹ บรรยายสรุปศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน. เล่มเดิม. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² ป้ายแสดงตารางเรียน. หน้าโรงเรียนในศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน บ้านถ้ำหิน ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.

ประการที่สองคือความแปลกแยกกันเองในชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นอุปสรรคหนึ่งที่รัฐบาลพม่าไม่อาจเปิดเจรจาหรือดำเนินการกับชาวกะเหรี่ยงในภาพรวมได้ เพราะชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าในปัจจุบันมีอยู่ 3 กลุ่ม(ผู้วิจัยแบ่งตามบริบททางสังคม) ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างโดดเด่นในรัฐกะเหรี่ยงประเทศสหภาพพม่าในปัจจุบัน คือกลุ่มที่นับถือผีสงและรุกขเทวดาในป่า (Animism) กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ และกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ ทั้งสามกลุ่มนี้มีบทบาทในการเคลื่อนไหวและรวมกลุ่มแตกต่างกัน

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่นับถือผีสงและรุกขเทวดา(รุกขะจือ)ในป่ามีจำนวนมากที่สุด กลุ่มนี้กระจายอยู่ทั่วไปในป่าลึก มีสภาพชุมชนแตกสลายเนื่องจากเคลื่อนย้ายชุมชนอยู่ไปมาแต่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเล็ก ๆ ไม่มีทิศทางด้านการเมืองที่ชัดเจน แต่ไม่สนใจที่สวามีภักดิ์ต่อรัฐบาลพม่า ทั้งนี้เพราะความหวาดกลัวและแปลกแยกทางวัฒนธรรมมากกว่าการจงใจคือแพ่ง ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะขอความช่วยเหลือด้านอาหารและยาจากกลุ่มมิชชันนารีและรัฐกะเหรี่ยงอิสระเมื่อจำเป็น กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความเป็นครอบครัวเหนียวแน่น ทั้งครอบครัวมักอพยพไปด้วยกันโดยไม่นิยมแยกย้าย ทั้งการหลบซ่อนอยู่ในป่าและการหาหนทางเข้ามาหลบหนีเข้ามาอยู่ในไคร้คนไทย การยึดถือวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงแท้ ทำให้ได้รับความเห็นใจและไว้วางใจจากผู้นำกะเหรี่ยงชาวไทย โดยหากไม่มีบัตรใดๆ ก็มักจะได้รับคำแนะนำให้ไปสังกัดนายจ้างตามไร่ต่างๆ¹ เจ้าของไร่คนพื้นราบที่ทำไร่เนื้อที่มาก ๆ เช่น การทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ส้มโอ สวนยางพารา ไร่ผักกาดหัว ไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ไร่กล้วยไข่ ไร่อ้อยและอื่นๆ มักอนุญาตให้ชาวกะเหรี่ยงสร้างบ้านอยู่ท้ายไร่เป็นกลุ่มๆ เพื่อไว้ใช้งานทั่วไป ใช้งานในไร่ตลอดจนขายสิทธิต่อให้กับพ่อค้าในเมืองที่ต้องการคนงานที่พูดภาษาไทยได้บ้าง

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงพุทธ(DKBA)จะเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีชุมชนเก่าแก่ ในชุมชนมีการสร้างวัดและเจดีย์ทรงมอญ(เจดีย์ทรงมูเตาว์)เพื่อเป็นศูนย์รวมทางสังคม ด้วยความผูกพันในศาสนาพุทธและการนับถือพระธรรมเหมือนเช่นชาวพม่าทั่วไป กลุ่มนี้เคยเป็นแกนนำสำคัญในการก่อตั้งสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงแต่ในระหว่างปีพ.ศ.2535-2536ได้มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์และการขาดศรัทธาในแกนนำสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงจึงแยกออกมาจากสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงและมีการเจรจายุติกับกองทัพพม่า จึงได้โอกาสในการสร้างชุมชนเครือข่ายประชิดชายแดนไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อควบคุมเขตอิทธิพลของรัฐกะเหรี่ยงอิสระให้เหลือพื้นที่น้อยที่สุด ในปัจจุบันชุมชนชาวกะเหรี่ยงพุทธกลายเป็นกองทัพหน้าของรัฐบาลพม่า ในการนำทางกองทัพพม่าโจมตีฐานที่มั่นของรัฐกะเหรี่ยงอิสระ

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงคริสต์เป็นกลุ่มที่มีผู้คนที่น้อยกว่ากลุ่มกะเหรี่ยงพุทธในปัจจุบัน เป็นชาวกะเหรี่ยงกลุ่มหัวก้าวหน้า เพราะกลุ่มแกนนำได้รับอิทธิพลระบบการศึกษาจากประเทศตะวันตก

¹ สัมภาษณ์นายเซ็ง โค้วถาวร. บ้านสวนผึ้ง. ตำบลตะนาวศรี. อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

และมีการส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศหลายประเทศเช่นประเทศอังกฤษและสหรัฐฯ เป็นต้น กลุ่มนี้มีการเคลื่อนไหวดินร่นหายา เครื่องมือเวชภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา อาวุธ ลู่ทางการค้าขาย และเรียกร้องของเอกราชแก่รัฐกะเหรี่ยงในกลุ่มประเทศ UNPO -Unpresented Nation + People Organization ในองค์การสหประชาชาติ มีส่วนร่วมในที่นั่ง 1 ที่นั่ง ผู้นำกลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงที่มีการศึกษาสูงที่สุด ทำให้ผู้นำกะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีอำนาจมากที่สุด ไหลสภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง แม้ว่าต่อมามีความขัดแย้งกับแกนนำกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ แต่ก็ยังมีการเคลื่อนไหวสืบต่อมาโดยใช้ชื่อ “Karen National Union-KNU ” เหมือนเช่นในอดีต

การแปลกแยกกันของชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติขาดความเป็นเอกภาพ จนมีการรวมกลุ่มย่อย ๆ อยู่เป็นหลายเขตในปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลพม่าไม่อาจเปิดเจรจากับประชาชาติกะเหรี่ยงได้อย่างเป็นผล รัฐบาลพม่าจึงต้องใช้กองกำลังปราบปราม เพราะชาวกะเหรี่ยงในรัฐกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ หากยังต่อต้านและหลบหนีกระบวนการควบคุมของรัฐตลอดเวลา เมื่อปี พ.ศ.2537 รัฐบาลพม่าใช้กลยุทธ์การเป็นพุทธศาสนิกชนไปเปิดเจรจากับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ อีกทั้งยังมีนโยบายให้กะเหรี่ยงพุทธเข้ามาแทรกแซงและควบคุมเขตอิทธิพลของกลุ่มกะเหรี่ยงที่นับถือลัทธิผีสงและกลุ่มศาสนาคริสต์ ซึ่งมีจำนวนรวมกันแล้วมากที่สุด สภาพความสัมพันธ์ของรัฐบาลพม่ากับชุมชนกะเหรี่ยงที่อยู่ในลักษณะประกาศสงคราม กันนี้ มีผลกระทบอย่างสูงสุดต่อการทำลายวิถีชีวิตแบบกะเหรี่ยงที่สวยงาม อบอุ่นและสมถะ เพราะการมุ่งผลทางการเมืองเป็นประเด็นหลักนั้นทำให้มีการวางกับดักระเบิด ใช้กองกำลังคอยสะกดตามเส้นทาง ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน บังคับผู้คนให้พลัดพรากจากที่นาและแหล่งทำกิน การเกณฑ์แรงงานและบุตรคนอื่น ๆ สภาพเช่นนี้เป็นการทำลายสภาพชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ในป่าให้เกิดความอึดอัด โดยมีกองกำลังที่ใหญ่กว่าเป็นฝ่ายกระทำโดยต่อเนื่อง

1.3 การล่มสลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภาระทางเศรษฐกิจ

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตไทยและพม่าต่างประสบกับภาวะการล่มสลายของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตไทยนั้นมีสาเหตุมาจากกรอบการพัฒนาของระบบรูปแบบใหม่ที่รัฐกำหนดมาตรฐานและกระบวนการพัฒนามาจากส่วนกลาง โดยมองว่าวิถีชีวิตในชุมชนกะเหรี่ยงเป็นการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสมและรู้เท่าไม่ถึงการณ์(โดยข้อตัดสินเหล่านี้ไม่เปิดโอกาสให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีส่วนร่วมหรือมีโอกาสปกป้องวิถีทางวัฒนธรรม) การปฏิบัติที่ยึดมาตรฐานของส่วนกลางหรือกรุงเทพฯจึงเท่ากับเป็นการเหยียดหยามวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จนปรากฏข้อมูลเชิงลบต่อภาษา วัฒนธรรมบริโภค การเป็นพาหะโรคร้าย บุคลิกภาพ ความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง ความ

เชื้อต่อโรคกะจื้อ(สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่าหรือต้นไม้)* เจ้าหล้า คำที่คำเต๊าะและอื่นๆ ตลอดจนภูมิปัญญาด้านการรักษาแบบดั้งเดิม การระดมเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐออกไปให้ความรู้เฉพาะการรักษาแผนใหม่ และเร่งกระบวนการพัฒนาแบบคิดแทนและสั่งให้ทำตาม เพราะมักเข้าใจต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในลักษณะที่ว่าการศึกษาแบบใหม่ การแต่งกายแบบดั้งเดิม การสื่อสารและกิริยาแบบดั้งเดิมและวัฒนธรรมบริโภคตามวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงเป็นสิ่งผิดและเป็นภัยต่อ

กระบวนการพัฒนาของรัฐ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ขาดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยขาดเครือข่ายการเรียนรู้ภูมิปัญญากะเหรี่ยงและถูกลดทอนศักยภาพในชุมชนลงในเวลาฉับพลัน จนผู้คนจำนวนมากหันไปพึ่งกระบวนการพัฒนาแบบใหม่ที่ปิดกั้นการมีส่วนร่วม และจะเปิดโอกาสให้ทำทุกสิ่งได้ก็ต่อเมื่อมีคำสั่ง มินโยบายและงบประมาณอย่างชัดเจน

ส่วนชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่านั้นถูกกองทัพพม่าทำลายชุมชนแบบถอนรากถอนโคน ดังจะเห็นได้จากการเผาหมู่บ้านและเรือกวานไรรานาทุกครั้งที่ถูกยึดได้ ในสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทำลาย เช่น ดัวยา ผักท้องถิ่น เครื่องมือทอผ้าและย้อมผ้า เครื่องปรุงยา ภาชนะเก็บตัวยาถูกทำลาย สมุดจดตำรายา ดำนาบ้านเมืองและอื่นๆอีกมาก ทั้งนี้รวมถึงพืชเป็นยาหายากจำนวนมากที่ถูกทำลายไปด้วย ชาวกะเหรี่ยงอิสระที่หนีเอาตัวรอดส่วนใหญ่จึงหวังพึ่งระบบรัฐของไทยและองค์การระหว่างประเทศเช่นกัน

การที่บริบทชุมชนชาวกะเหรี่ยงถูกกำหนดและแทรกแซงจากคนภายนอกเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม ทำให้รูปแบบและกระบวนการรักษาอันเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มชนบนที่สูงเหลือไว้แต่เฉพาะการถ่ายทอดด้านมุขปาฐะ ซึ่งมีความลงเลือนและคลาดเคลื่อน จนกลุ่มคนอาวุโสไม่มั่นใจในสรรพคุณการรักษาแบบดั้งเดิม เช่น การรักษาโดยต้นไต้ใบ รากต้นหญ้านาง การผสมสูตรของกิ่งสะเดา ต้นนางหวาน เถาวัล้ดูดหนูดูดหมา ต้นส้มป่อยและอื่นๆอีกมาก การรักษาโรคในการใช้สมุนไพรเหล่านี้ ชาวกะเหรี่ยงทั้งในฝั่งไทยและพม่าไม่มีการสืบทอดกระบวนการรักษาสำหรับเพื่อกรณีฉุกเฉิน(คือการช่วยเหลือก่อนถึงระบบแพทย์สมัยใหม่)เอาไว้ในปัจจุบัน

เมื่อชาวกะเหรี่ยงมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำถิ่น(ที่เคยแก้ไขได้เมื่อครั้งบรรพบุรุษ) ก็จะมีการห้ามผู้ป่วยจากหุบเขามาที่ชุมชนขนาดใหญ่ เพื่อว่าจ้างรถยนต์นำส่งโรงพยาบาล จนทำให้โรงพยาบาลประจำอำเภอหลายแห่งมีคนไข้แออัด จนเตียง เครื่องมือและแพทย์ไม่เพียงพอ ญาติจึงมักแห่มาถ่อไปถึงโรงพยาบาลที่มีขนาดใหญ่คือ โรงพยาบาลแม่สอดและแม่สะเรียง ทำให้หลายครั้งผู้ป่วยต้องเสียชีวิตระหว่างทาง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องจ่ายเงินเพื่อการนำส่งและดูแล

* พบในวัฒนธรรมชาวกะโปล่ง

ผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก¹ นอกจากนี้แล้วการส่งต่อผู้ป่วยที่โรงพยาบาลแม่สอดและแม่สะเรียง ก็ทำให้ญาติผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลประสบปัญหาการนอนเฝ้าผู้ป่วย ตลอดจนการซื้อของใช้ผู้ป่วยและอาหาร ญาติผู้ป่วยจำนวนมากต้องนอนรอเยี่ยมญาติตามริมรั้วของโรงพยาบาล จนต้องมีญาติหลายคนคอยผลัดเปลี่ยนส่งข้าวส่งน้ำทั้งผู้ป่วยและคนเฝ้า ชาวกะเหรี่ยงในแต่ละครอบครัวต้องหยุดงานในไร่ เมื่อมีผู้ป่วยเกิดขึ้นในแต่ละครั้ง นอกจากนี้แล้วยังต้องนำเงินสะสมทั้งหมดมาเป็นค่ารักษา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปมาๆเป็นระยะในการติดต่อดูแลผู้ป่วยจนกว่าจะหายขาด สภาพดังกล่าวนี้ได้ซ้ำเติมให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากมีภาระทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในแต่ละปี

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการผลิตและการก่อตั้งชุมชนกะเหรี่ยงก่อนปี 2537

ก่อนปี พ.ศ. 2537 นั้น ศูนย์บัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงต่าง ๆ และเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยงอิสระยังไม่แตก กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระสามารถควบคุมพื้นที่เขตติดต่อกับพรมแดนไทยได้เกือบทั้งหมด โดยมีกองทัพแนวหน้าไปควบคุมเส้นทางหลัก ๆ ที่ใช้สัญจรสู่พรมแดนไทยอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถเพาะปลูกและหาของป่าได้ตลอดฤดูฝน หมู่บ้านต่าง ๆ มีการสะสมอาหารแห้ง มีการถนอมอาหารและรวบรวมสินค้าส่งขายในเขตประเทศไทย ในช่วงนี้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เป็นเสมือนบริเวณเขตเศรษฐกิจของไทย เพราะชาวกะเหรี่ยงสะสมเงินไทย ข้ามมาซื้อสินค้าไทยและรับจ้างในประเทศไทย รวมทั้งเข้ามาหาฝักตามลำธารและหนองน้ำในเขตประเทศไทย โดยชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่าถือว่าเป็นเส้นพรมแดนนั้น เป็นเพียงเส้นแบ่งทางการเมืองเท่านั้น ส่วนด้านสังคมและเศรษฐกิจนั้น ชาวกะเหรี่ยงสองข้างของพรมแดนเป็นกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจอย่างแนบแน่น กล่าวคือ พูดภาษาเดียวกัน มีประเพณีความเชื่อเหมือนกัน มีวัฒนธรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตเหมือนกัน ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกันทั้งแม่น้ำ ป่าและภูเขา มีการผูกสัมพันธ์ทางเครือญาติต่อกันด้วยการสมรสข้ามพรมแดนกันทั้งสองฝ่าย ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงทั้ง 2 ฝั่งที่มีความสัมพันธ์ในฐานะเขตย่านทางวัฒนธรรมเดียวกันมาโดยตลอด สภาพเช่นนี้ทำให้มีการถ่ายโอนทรัพยากร เงินตรา ยาและเวชภัณฑ์และอื่น ๆ จากฝั่งประเทศไทยไปสู่ชุมชนในเขตประเทศพม่า โดยชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่ามีวิธีการดูแลเอาทรัพยากรไปโดยการเข้ามาขายแรงงาน ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่าในช่วงนี้มีลูกหลานทำมาหากินเป็นปกติ ไม่อดคัดมาก ในบางชุมชนมีการค้าขายได้กำไรสูง จนมีเงินแบ่งจ่ายเป็นภาษีให้กับรัฐบาลกะเหรี่ยงอิสระ

การเติบโตทางเศรษฐกิจจากการขายของป่า เก็บภาษี การเปิดเหมืองแร่ในเขตชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก¹ การสะสมเสบียงกรังและรายได้จากการค้าไม้สัก และแร่ธาตุของรัฐบาล

¹ สัมภาษณ์นายสมบูรณ์ ธนรุ่งเจริญกุล, เลขที่ 42, หมู่ที่ 3 บ้านหนองหลวง ต.หนองหลวง อ.อุ้มผาง จ.ตาก

¹ สัมภาษณ์นายจำเริญ อำนวยศิลป์, บ้านบ่อ, หมู่ที่ 2 ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

กะเหรี่ยงอิสระ การควบคุมด่านเก็บเงินจากพ่อค้าชาวไทย ทำให้มีรายได้เข้าสู่รัฐโดยตรง เนื่องจากการเพิ่มกำลังทหารได้ตามเป้าโดยตรง เมืองทพขนาดใหญ่จนกองทัพกะเหรี่ยงอิสระได้รับการยอมรับให้เป็นแกนนำกลุ่ม DAB รัฐกะเหรี่ยงอิสระจึงมั่นใจในศักยภาพและเปิดให้สื่อมวลชนต่างชาติ นักท่องเที่ยว และพ่อค้าเข้าไปเที่ยวชมเมืองหลวงที่มานะปออร์ จนทำให้มีรายได้จากค่าด่าน ค่านำทาง ค่าคุ้มกัน การคุ้มกันชาวกะเหรี่ยงในการเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองฝั่งประเทศไทย การขุดแร่มาขายให้เมืองต่างๆ และอื่น ๆ จนมีผลประโยชน์สูงขึ้นเป็นลำดับ แต่ผลประโยชน์เหล่านี้ก็ก่อผลร้ายอย่างยิ่งเมื่อนำไปสู่การแตกแยกระหว่างกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธกับกะเหรี่ยงคริสต์ ที่กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธไม่พอใจที่ผู้นำกะเหรี่ยงคริสต์อยู่ในฐานะที่ร่ำรวย ส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือต่างประเทศ และใช้รถจี๊ปจากประเทศตะวันตก กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธไม่มั่นใจในกระบวนการบริหารจัดการ และการได้รับความเท่าเทียม จึงแยกออกไปจากสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ จนเกิดการผูกพยาบาท อาฆาตแค้นและทั้งสองฝ่ายต่างเข้าใจว่าเป็นเพราะการตัดสินใจหักหาญน้ำใจกันในกลุ่มแกนนำบางกลุ่ม โดยที่ประชาชนชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ เหตุผลดังนี้ทำให้กองทัพกะเหรี่ยงคริสต์(หรือกองทัพกะเหรี่ยงอิสระ)และกะเหรี่ยงพุทธโจมตีกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จนรัฐบาลพม่าได้ฉวยโอกาสนี้เข้ามาเจรจากับกะเหรี่ยงพุทธเพื่อบ่อนทำลายสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดใหญ่รองจากกลุ่มพม่าแท้ในประเทศสหภาพพม่า

การมีเมืองหลวงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวกะเหรี่ยงก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้ปริมาณการผลิตและหาของป่าในชุมชนมีปริมาณสูง เพราะชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีความมั่นใจในสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อฤดูเก็บเกี่ยวและการมีแนวหน้าคอยคุ้มกันเส้นทางลำเลียง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเสี่ยงทำไร่ขนาดใหญ่ตามไหล่เขา ส่วนใหญ่เป็นไร่ข้าว พริก มะเขือ กระเทียม หอมแดง ถั่ว ผักต่าง ๆ และข้าวโพด ซึ่งสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินและแหล่งน้ำธรรมชาติทำให้ผลผลิตเพียงพอแก่การบริโภคไปได้ระดับหนึ่ง และเมื่อรวมกับอาหารที่ถนอมเอาไว้ด้วยการหมักและตากแห้ง ก็รายได้จากการรับจ้างคัดแร่และขายแร่ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีแหล่งอาหารอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

1.5 ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการผลิตและการก่อตั้งชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2543

หลังปี 2537 เป็นต้นไปเป็นช่วงที่เมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยงอิสระถูกทำลายรวมทั้งศูนย์บัญชาการทางทหาร กระทั่งและกรมต่างๆ ทำให้สถานะภาพความเป็นรัฐของชาวกะเหรี่ยงอ่อนแอลง โดยได้ส่งผลต่อกองกำลังชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะกองกำลังกะเหรี่ยงเป็นแกนนำสำคัญในการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า ซึ่งชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ให้ความเชื่อถือมานาน นับตั้งแต่มี

การเริ่มขบวนการหักท้วงสนธิสัญญาที่เมืองปางหลวงในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในช่วงนี้นับว่านโยบายของประเทศไทย การระบาดของยาบ้า การเติบโตของเมืองพญาตองซูและเมืองเมียวดี และการเพิ่มกำลังทหารตริ่งแนวชายแดนของประเทศสหภาพพม่ามากกว่า 30 จุดในจุดยุทธศาสตร์สำคัญ มีผลโดยตรงต่อการควบคุมปริมาณการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงให้ลดลงจนถึงขั้นวิกฤต ผู้คนอดอยากขาดแคลนอาหารและยาจนถึงแก่ชีวิต จำเป็นต้องพึ่งกลุ่มนักสอนศาสนาและองค์การระหว่างประเทศ (ที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน มีการขนอาหารและยาบางส่วนไปช่วยชาวกะเหรี่ยงในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ขาดแคลนเป็นอย่างยิ่ง)

นโยบายของรัฐบาลไทยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตในชุมชนกะเหรี่ยง เพราะเมื่อกองทัพพม่าบุกตีเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยงอิสระแตกแล้ว กองทัพพม่าได้ใช้ปฏิบัติการทางทหารบุกยึดฐานปฏิบัติการสำคัญของชาวกะเหรี่ยงเอามาเป็นของรัฐบาลพม่า ทำให้กองทหารบุกมาประชิดตามแนวพรมแดนไทยในหลายจุดในลักษณะเผชิญหน้ากับฐานปฏิบัติการทหารพรมแดนของไทยในระยะใกล้ เช่น ที่ช่องข้ามแดนท่ามะพร้าว ช่องกะลาโทะ ช่องตะโกกลาง ช่องบ้านบ่อหวี ช่องบ้านห้วยคอกหมู ช่องทางท่าสองยางและอื่นๆอีกมาก สภาพการณ์เช่นนี้มีผลทำให้รัฐบาลไทยต้องตระหนักในการที่จะปรับความสัมพันธ์ทางการเมืองกับรัฐบาลพม่า ในช่วงเวลาที่มีสถานการณ์ทหารพม่ารุกล้ำพรมแดนไทยทั้งใจและสับสนในเขตแดนบ่อยครั้ง จนต้องส่งผู้นำระดับสูงของทั้ง 2 ฝ่ายเปิดเจรจาเพื่อปรับความเข้าใจและย้ำถึงความสัมพันธ์ตามแนวทางอันสันติอยู่เรื่อย ๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2538 – 2543 เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีความเป็นห่วงผลประโยชน์ตามแนวชายแดนด้านพม่ามากที่สุด เพราะมีการเปิดด่านถาวร (Permanent Crossing Point) จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary crossing Point) และจุดผ่อนปรนทางการค้า (Check Point Border) มากกว่า 30 จุด และสินค้าอุปโภคและบริโภคของไทยสามารถขายได้ดีในประเทศสหภาพพม่า ขณะที่ประเทศไทยก็สามารถสั่งซื้อไม้สัก แร่ธาตุ หยก กุ้ง ทับทิม และนำเข้าแรงงานราคาถูกจากประเทศพม่า จนเกิดการกระตุ้นให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศสหภาพพม่า ที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยโดยต่อเนื่อง มีจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน

นโยบายที่เน้นผลประโยชน์ของประเทศไทย ทำให้รัฐบาลไทยมีการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ โดยการเปิดโครงการซื้อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาและแหล่งเขตากุลท่ามกลางการวิจารณ์และกล่าวโจมตีของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (เพราะเหตุที่ต้องส่งท่อก๊าซผ่านป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์) และกลุ่มนักสิทธิมนุษยชน เพราะเป็นการก่อสร้างข้ามเขตพื้นที่ชาวกะเหรี่ยงและรัฐบาลพม่าก็ไม่ได้รับการยอมรับจากชาติตะวันตก แต่เมื่อรัฐบาลอ้างเหตุผลความจำเป็นต้องเปิดความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ก็ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่นิ่งเฉยต่อนโยบายเชิงรุกของประเทศไทย และเมื่อสามารถซื้อก๊าซเข้ามาได้ รัฐบาลไทยก็มุ่งหน้าเปิดด่านถาวร จุดผ่อนปรนทางการค้า และจุดผ่านแดนชั่วคราวดังที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังมีข่าวการมุ่งสร้างถนนจากประเทศไทยสู่

อ่าวมะตะบันและสร้างจากภาคเหนือของประเทศไทยข้ามประเทศมาไปสู่ประเทศอินเดีย¹ เพื่อเป็นเส้นทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทั้ง ๆ ที่ประเทศสหภาพพม่ากำลังตกอยู่ในภาวะสงครามกลางเมือง โดยเฉพาะเขตที่มีความรุนแรงทางการเมืองโดยต่อนั้น เป็นเขตติดต่อพรมแดนของประเทศไทย สภาพของการวางนโยบายดังกล่าวทำให้ชุมชนในรัฐกะเหรี่ยงอิสระเสียขวัญ เกิดการสับสนในทิศทางการเมืองและการเปิดเจรจากับรัฐบาลพม่าหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลพม่าทุ่มกำลังทหารมาควบคุมด่านชายแดน เพื่อควบคุมเส้นทางผลประโยชน์ รวมทั้งเตรียมเปิดโครงการร่วมกับประเทศไทย เพื่อทำให้ชายแดนที่ติดกับประเทศไทยเป็นเขตเปิดโล่ง สำหรับเตรียมสร้างเมืองขนาดใหญ่เป็นที่พักพิงทหาร เป็นคลังแสงอาวุธและแหล่งเสบียงกรัง อันจะทำให้หนทางการยึดเส้นทางตามด่านต่าง ๆ มีความมั่นคงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ตารางแสดงผู้ถือหุ้นและการลงทุนในแหล่งก๊าซยาดานา

ลำดับที่	บริษัทที่ถือหุ้น	จำนวนร้อยละของหุ้น
1	Unocal ของสหรัฐฯ	32%
2	Total ของฝรั่งเศส	27%
3	PTT ของไทย	25%
4	ประเทศสหภาพพม่า	16%

การระบาดของยาบ้า (ซึ่งเดิมชื่อว่ายาบ้า) มีผลต่อการผลิตและการก่อตั้งชุมชนในเขตประเทศพม่า เพราะสภาพที่เศรษฐกิจในประเทศไทยที่เติบโตอย่างรวดเร็วเวลานั้นพึ่งพาลงอย่างกระตือรือร้นในปีพ.ศ.2539-2540(คือที่เรียกว่าระบบเศรษฐกิจแบบฟองสบู่) ทำให้โรงงาน สถานประกอบการ ห้างร้านและแหล่งก่อสร้างจำนวนมากปิดกิจการ ยังผลให้คนจำนวนมากว่างงานมีปัญหานี้สินค้าน้ำมัน น้ำมันราคาสูงขึ้น สินค้าราคาสูงขึ้น จนผู้คนจำนวนมากเกิดความอดอยาก สภาพสังคมเช่นนี้เร่งเร้าให้เกิดปัญหาธุรกิจผิดกฎหมาย ปัญหาโสเภณี และยาเสพติด¹ เนื่องจากคนวัยทำงานจำนวนมากว่างงานจนเกิดการมั่วสุม เกิดการใช้สิ่งมีนเมา ผู้คนเสียสุขภาพจิตจนต้องใช้ยาเสพติด รวมทั้งเครือข่ายค้ายาเสพติดมีวิธีการมอมเมาเด็กและเยาวชน จนยาเสพติดระบาดเข้าไปในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างสูงสุด

¹ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ. การแสดงความคิดเห็นต่อการพิจารณาผลงานการวิจัย ใน การประชุมพิจารณาผลงานการวิจัยของโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค. ณ หอประชุมชั้น 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. 4 พฤศจิกายน 2545.

¹ "ว้า ผีนและยาบ้า," ใน Thai Research. BI. Clipping Center Contact 234-6674 Date 01-03-09 page 5 Source PK.

รัฐบาลไทยเริ่มตระหนักถึงความมั่นคงอันเนื่องมาจากยาเสพติด จึงประกาศลงโทษกลุ่มผู้ค้า ยาเสพติดและผู้ผลิตถึงขั้นประหารชีวิต และมีการวิสามัญฆาตกรรมกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด ทำให้ กลุ่มผู้ผลิตยาเสพติดหันไปใช้พื้นที่ฝั่งประเทศพม่าที่ติดพรมแดนไทยเป็นแหล่งผลิตยาเสพติด เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนประกอบทั้งกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ชายแดนไทย มี เครือข่ายแรงงานในประเทศสหภาพพม่าอยู่เป็นจำนวนมาก การดำเนินงานใหม่ที่สร้างรายได้มหาศาล ไปสร้างแรงจูงใจในพื้นที่ซึ่งมีการทำสงคราม ทำให้ขบวนการต่าง ๆ หันมาค้ายาเสพติด เพื่อหา เงินซื้ออาวุธและเสบียงกรัง เพื่อบำรุงกำลังป้องกันเขตอิทธิพลต่าง ๆ สภาพดังกล่าวทำให้มีชุมชน

เกิดใหม่เป็นจำนวนมากกระจายอยู่ตามแนวพรมแดนไทยและพม่า เช่น ชุมชนตลาดมืดตามจุด ต่าง ๆ ในฝั่งประเทศพม้ามักเกิดขึ้นเพื่อทำการค้าตามระบบใต้ดิน ซึ่งคนไทยที่เป็นเครือข่ายการค้า ดังกล่าวจึงเรียกชื่อตรง ๆ ว่า “ชุมชนตลาดมืด” ตามระบบการค้าขายที่ชุมชนนั้นปฏิบัติอยู่

การเติบโตของเมืองพญาตองซูและเมืองเมียวดีในประเทศสหภาพพม่ามีส่วนช่วยให้การ ผลิตในชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศพมามีปริมาณสูงขึ้น เพราะเมืองขนาดใหญ่ทั้งสองแห่งนี้เป็น จุดพักถ่ายสินค้าในฝั่งประเทศพม่าทั้งขาเข้าและขาออก ประกอบทั้งเมืองใหญ่ทั้งสองเป็นที่พักของ กลุ่มคาราวานขนสินค้า ทำให้เส้นทางข้ามเขาชาวกะเหรี่ยงได้ใช้เส้นทางเหล่านี้ขนสินค้ามาขายฝั่ง ประเทศไทยได้ด้วย การมีจุดผ่อนปรนการค้า และจุดผ่านแดนชั่วคราวเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาว กะเหรี่ยงระดมหาของป่าและปลูกพืชผลต่าง ๆ ส่งมาขายโดยต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้กับพลเมืองใน ระดับหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าความเติบโตของเมืองพญาตองซูและเมืองเมียวดีมีส่วนอย่างมากใน การกระตุ้นการผลิตของชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าในระยะหลังทศวรรษ 2535 นี้

2. เปรียบเทียบเสรีภาพในการผลิตและการปกป้องทรัพย์สิน

ชาวกะเหรี่ยงในบริเวณประเทศไทยกับชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพมามีเสรีภาพใน การผลิตและสภาพการปกป้องทรัพย์สินแตกต่างกัน กล่าวคือ สภาพความสับสนในเขตพรมแดน ระหว่างประเทศ ความพยายามในการจําแนกกลุ่มผลประโยชน์ และการสร้างความมั่นคงตามแนว ชายแดนโดยอาศัยมวลชน หรือระบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้รัฐบาลไทยตื่นตัวที่จะดูแล เรื่องการออกบัตรประชาชน การรับรองสัญชาติ การจัดสรรที่ทำกิน การส่งหน่วยงานด้านความ มั่นคงไปประจำตามชุมชนในพื้นที่ต้องเฝ้าระวังพิเศษแถบแนวชายแดน ทำให้พื้นที่ชายแดนของ ประเทศไทยมีหลักประกันในความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การได้โอกาสทางการศึกษาและ การได้รับการเหลียวแลจากองค์กรของรัฐและเอกชนต่าง ๆ ที่ต้องการให้ชุมชนกะเหรี่ยงชายแดน

ไทยเป็นรัฐของประเทศที่แข็งแกร่ง โดยความร่วมมือและความตระหนักของคนในพื้นที่ สภาพดังกล่าวทำให้มีการส่งเสริมอาชีพตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ภายใต้การน้อมนำกระแสพระราชดำริไปปฏิบัติโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนต่าง ๆ จนชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยมีความรู้ในการทำงานอาชีพ มีทักษะทางช่าง และมีความตื่นตัวในการผลิตสินค้าออกส่งขายตามความต้องการของตลาด ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้นับว่าแตกต่างจากชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าโดยสิ้นเชิง

ชาวกะเหรี่ยงในเขตรัฐกอรุณและเขตพื้นที่สงสั (ระหว่างอาณาเขตของไทยหรือพม่า) ไม่ได้ได้รับการยอมรับในเรื่องเขตแดน ทำให้ขาดเสรีภาพในการผลิตและการปกป้องทรัพย์สินซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการยังชีพ ประกอบทั้งลักษณะการเป็นรัฐบาลเผด็จการทหารของสหภาพพม่า ทำให้มีการขัดขวางการค้าขายกับชุมชนในประเทศไทย (ทุกครั้งที่มีปัญหาข้อพิพาทตามพรมแดน) รวมทั้งมีการประกาศต่อต้านสินค้าไทยโดยเปิดเผย การก่อกวนระบบเครือข่ายด้านการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายในเขตด้านการค้าถาวรและจุดผ่อนปรนทางการค้า ได้ส่งผลโดยตรงให้การเติบโตของระบบการค้าได้ดินตามจุดผ่านแดนชั่วคราวให้ขยายอาณาเขตมากขึ้น จนพ่อค้าชาวไทยและชาวกะเหรี่ยงมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยที่ชักออกได้หากมีเจ้าหน้าที่ออกตรวจตรา¹ บางพื้นที่ใช้แพผูกเชือก และบางพื้นที่ทำทางรถบรรทุกขนาดใหญ่ข้ามส่วนที่แคบของลำห้วย* สภาพดังกล่าวก่อให้เกิดกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น การค้าได้ดิน ที่มีการบรรจุหีบห่อขนไปซุกซ่อนไว้ตามป่า ห้างนาและบ้านเรือนผู้มีอิทธิพล เพื่อรอการขนย้ายในตอนกลางคืน สภาพการเคลื่อนย้ายสิ่งของข้ามราชอาณาจักรไทย โดยมีแรงงานเป็นหน่วยคาราวานขนาดใหญ่ ช่วยกันลำเลียงในเส้นทางที่มีอันตรายนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงมีความสับสนระหว่างกลุ่มกองกำลังอิสระติดอาวุธที่หวังผลทางการเมือง กลุ่มพ่อค้าในระบบใต้ดิน และกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นที่มุ่งค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมาย ยังผลให้มีการสู้รบกัน จนสร้างความรุนแรงในหมู่บ้านตามแนวชายแดนอยู่โดยต่อเนื่องในระหว่างปี พ.ศ.2540-2543

เมื่อเครือข่ายการค้าระบบใต้ดิน กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย และพ่อค้ายาเสพติดมีผลประโยชน์มากขึ้น ก็ได้แสวงหาอาวุธและกำลังคนคอยคุ้มกันผลประโยชน์ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อป้องกันตนเอง ในสถานการณ์ที่บริเวณประเทศพม่ายังมีสงครามกลางเมืองและการสังหารผู้คนโดยไม่อาจจะจำแนกกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้แต่ละกลุ่มมีการชิงไหวชิงพริบ จนความขัดแย้งและความรุนแรงตามแนวชายแดน มีความเกี่ยวโยงถึงชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงยากที่สุด สภาพพื้นที่ของรัฐกอรุณและเขตพื้นที่ซึ่งยังไม่มีมีการปักปันกันให้

¹ ที่ว่าการอำเภอพบพระ. เล่มเดิม. หน้า 10.

* ชายแดนส่วนหนึ่งเป็นลำห้วยขนาดเล็ก ก่อนจะมาเชื่อมกับแม่น้ำเมยที่ใกล้บ้านช่องแคบ

ชัดเจนในเขตอำเภอแก่งกระจาน หนองหญ้าปล้อง (ในจังหวัดเพชรบุรี) กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี อำเภอสังขละบุรี(ในจังหวัดกาญจนบุรี)และอำเภออุ้มผาง พบพระและแม่สวด² ในจังหวัดตาก) ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่ไม่ยอมรับรัฐบาลพม่าใช้เป็นพื้นที่หลบหนีและซ่อนตัว โดยมีการสร้างเพิงเล็ก ๆ อยู่ในป่าที่บอกรหาของป่าและรับจ้างในไร่ของประเทศไทย รวมทั้งส่วนหนึ่งเคลื่อนย้ายเข้ามาในเขตประเทศไทยเป็นแรงงานเฝ้าบ้านพัก เฝ้าไร่ อยู่ในเขตโบสถ์คริสต์ เป็นคนงานรับจ้าง อาศัยอยู่กับญาติ หลบซ่อนตัวอยู่ตามหุบเขา และส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงต่าง ๆ ในเขตประเทศไทย มีจำนวนกว่า 100,000คน(ประมาณโดยผู้เขียน) ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการสำรวจ รวบรวมและจำกัดเขตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการคือ

ประการที่ 1 เป็นเพราะชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพมามีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย เมื่อเกิดสถานการณ์รุนแรงในชุมชนดั้งเดิมก็พาบุตรหลานเคลื่อนย้ายเข้ามา โดยกลุ่มญาติในประเทศไทยก็ปกปิด และกลุ่มคนที่เข้ามาที่อาศัยหลบซ่อนอยู่ในไร่ ป่าและหลบหนีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองข้ามพรมแดนอยู่เสมอ ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ไม่อาจจะสืบข้อมูลได้ละเอียด เพราะมีหมู่บ้านจำนวนมาก ที่ชาวกะเหรี่ยงพูดภาษาไทยไม่ได้ เช่น บ้านแม่นิล แม่หละ บ้านแม่จวงและแม่ะหลวงในอำเภอท่าสองยาง บ้านมอเกอรียงในอำเภอพบพระ บ้านเซปะละ บ้านทิโพจิ และบ้านแม่ละมั่งคีในอำเภออุ้มผาง บ้านสิบหลัง บ้านห้องแถว และบ้านตะโกบน ในอำเภอสวนผึ้ง นอกจากนี้แล้วยังมีชุมชนอื่น ๆ อีกมากในเขตอำเภอสามแยก ท่าสองยาง อมก้อย (ในจังหวัดเชียงใหม่) ซึ่งขอนำมากกล่าวไว้ ณ ที่นี้เพียงบางส่วนเท่านั้น

ประการที่ 2 คือความจงใจของเจ้าเข้าที่บ้านเมืองที่ปล่อยให้ชาวกะเหรี่ยงที่ไม่มีสัญชาติเหล่านี้เข้ามาพักพิงในเขตประเทศไทย เพราะชาวต่างด้าวเหล่านี้เป็นแหล่งผลประโยชน์มหาศาล ในฐานะแรงงานราคาถูก กลุ่มเป้าหมายในการชักนำไปค้าประเวณี เครือข่ายยาเสพติด แหล่งเก็บเงินรีดไถ ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ สามารถเรียกตรวจบัตร ชักถาม และเวลาผู้หลบหนีเข้าเมืองเหล่านี้จะออกไปทำงานนอกเขตพื้นที่ชายแดน ก็จะมีการเสียเงินเพื่อออกนอกพื้นที่อีกด้วย แต่สภาพแรงงานราคาถูกนี้ ทำให้มีโรงงานและนายจ้างจำนวนมากหารสองแถวให้คนงานชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอสวนผึ้ง บ้านคา และหนองหญ้าปล้องนั่งรถไปทำงานในลักษณะไปตอนเย็นและกลับตอนตีสี่และตีห้า ทั้งนี้เพื่อหลบเลี่ยงเจ้าหน้าที่ตามด่านต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวกะเหรี่ยงนอกประเทศและในประเทศ มีการผสมผสานกันในขณะที่อยู่ร่วมชะตากรรมเดียวกันมากขึ้นเป็นลำดับ

² วิรัช นิยมธรรม. "ความสัมพันธ์ไทย-พม่าในสายตาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ," ใน เอกสารสัมมนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง.(รวมบทความ) 2539. หน้า 107.

สภาพการณ์ข้างต้นดังกล่าวมาเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม และระบบราชการที่ปฏิบัติต่อชุมชนชายแดน ในฐานะดินแดนอ่อนไหว หรือ ดินแดนอันมีข้อจำกัด ที่ระบบรัฐมักปล่อยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้เข้าไปปฏิบัติงานในลักษณะผู้บังคับบัญชาในระดับสูงแยกชั้นและแบ่งแยกรูปแบบปฏิบัติออกไป จนทำให้ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นกว่าในปรากฏการณ์ที่สังเกตเห็นได้ตามปกติ ยิ่งกว่านั้นแล้วการจัดการพื้นที่ตามแนวชายแดนก็มีอุปสรรคหลายประการเกินกว่าระดับจังหวัด และระดับภูมิภาคจะจัดการได้ หากแต่สภาพความมั่นคงทั้งหมดที่จะสร้างขึ้นในชุมชนแถบนี้ได้นั้น ต้องเกิดจากการวางแผนจัดการพื้นที่ชายแดนอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดแผนการพัฒนาเอาไว้โดยต่อเนื่องและชัดเจนในทุกยุคทุกสมัยที่สืบเนื่องกันมา

2.1 สภาพบทบาทของรัฐ ระบบนิติศาสตร์และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยงไทยและพม่า

สภาพบทบาทของรัฐไทยเข้าไปปกป้องคุ้มครอง และดูแลสวัสดิภาพชีวิตและทรัพย์สินแก่ชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนทั้งสัญชาติไทยและกลุ่มเครือญาติและกลุ่มที่ยังไม่มีสัญชาติไทย แต่สภาพการดูแลและคุ้มครองในกระบวนการพัฒนาตามระบบรัฐไทย ก็ไม่อาจจะเรียกศรัทธาในชาวกะเหรี่ยงทุกหมู่เหล่าได้ เพราะกระบวนการพัฒนาของรัฐไทยนั้น มีลักษณะมุ่งครอบงำและมุ่งเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นถิ่นพื้นฐานทางวัฒนธรรมมากเกินไป จนปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงทั้งฝั่งไทยและพม่าตระหนักและตื่นตระหนกในการสูญเสียทางวัฒนธรรม ประกอบทั้งการที่รัฐไทยไปสร้างความแตกต่างอย่างสูงในชุมชนสองฝั่งของแนวพรมแดนไทยและพม่า ก็ทำให้วิถีวัฒนธรรมที่เคยเชื่อมโยงชุมชนข้ามพรมแดนมีปัญหามากขึ้นเป็นลำดับ จนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่ามีการปรับตัวตามชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศไทยมากเกินไป บางกลุ่มมีการปรับต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงตามแนวชายแดนได้ดี ก็จะสามารถถ่ายโอนสัญชาติ หรือเคลื่อนย้ายและมีความปรวิติกในการถูกโคตเคี้ยว ในขณะที่สูญเสียทรัพยากรบุคคล ญาติพี่น้อง และผู้นำชุมชนเข้าสู่สังคมไทย ทำให้แท้จริงแล้วกระแสชุมชนกะเหรี่ยงในเขตรัฐกอรุณเอย่มองเห็นการทอดทิ้งแผ่นดินมาตุภูมิ เพื่อเอาตัวรอดในแผ่นดินอื่น เป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งปรากฏการณ์ในลักษณะนี้จะเป็นคำตอบที่ชัดเจนกว่า จากเดิมที่ชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่ามีมากกว่า 7 ล้านคน ในช่วงปี 2537 นั้น ในปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าแตกสลายไปประมาณ 70% แล้ว แต่กลับมีชาวกะเหรี่ยงอิสระที่หนีมารวมกันอยู่ในศูนย์พักพิงต่าง ๆ ไม่ถึง 1 ล้านคน ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าก็เหลือจำนวนไม่มากนัก ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าพลเมืองมากกว่า 7 ล้านคน ที่สูญเสียชุมชนหลัก ๆ ไปแล้ว จะมีจำนวนในศูนย์พักพิงต่าง ๆ ในประเทศไทยขณะนี้เพียงประมาณกว่า 100,000 คน สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงกระแสการไหลบ่าเข้ามาเป็นผู้ถือบัตรต่างด้าว

และผู้หลบซ่อนตัวจำนวนมากในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ สังขละบุรี อุ้มผาง พบพระ ท่าสองยาง สบเมย สอด แม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย และอีกหลายแห่งตามบริเวณชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 100,000 คนอย่างแน่นอน นอกจากนี้แล้วกระบวนการพัฒนาของภาครัฐไทยก็เป็นสัญลักษณ์ของการกอบโกยผลประโยชน์จากพื้นที่ชายแดนทั้งของภาครัฐและเอกชน

การมุ่งตัดถนนอย่างดีไปสู่จุดผ่านแดนชั่วคราวและเปิดด่านถาวรของไทยพร้อม ๆ กับการอำนวยความสะดวกด้านการค้า ทำให้พ่อค้า นักลงทุนและข้าราชการที่มุ่งแสวงโชคมีคู่ทางกับบริเวณชายแดนที่อุดมสมบูรณ์ เพราะพ่อค้า นักลงทุนและข้าราชการเข้าสู่พื้นที่แถบนี้หลายรูปแบบ โดยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะประสงค์จะเข้าสู่พื้นที่มากกว่าในอดีต ที่มีตำนานการเล่าขานความลำบากในการทำงานที่อำเภออุ้มผางและท่าสองยาง ซึ่งมีการบอกเล่าสืบต่อกันมานานนั้น แต่ในปัจจุบันอำเภอแม่สอดและอำเภอแม่สะเรียงมีความเติบโตอย่างรวดเร็ว และยังเป็นเมืองที่หนาแน่น มีขนาดใหญ่กว่าตัวจังหวัดหลายแห่งของประเทศไทย ดังนั้นทัศนคติของคนทั่วไปต่อดินแดนแถบนี้ จึงมองว่าเป็นดินแดนที่มีผลประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย

กลุ่มพ่อค้า นักลงทุน และข้าราชการได้ใช้ประกอบการและการรอบรู้เชิงนิติศาสตร์ แสวงหาผลประโยชน์จากไม่มีค่า ของป่า การเป็นนายหน้าแรงงานต่างด้าว การจ้างงานราคาถูก¹ การอำนวยความสะดวกเรื่องด่าน การจับจองที่ดิน การถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ การควบคุมผลประโยชน์ในจุดผ่านแดนชั่วคราวและจุดผ่อนปรนทางการค้า การนำเที่ยวในที่ต่าง ๆ การรับซื้ออัญมณีในราคาถูก ทั้งนี้รวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีค่ามากมาย เช่น หยก งาช้าง แร่ธาตุ การขายอาวุธ หวาย รวมทั้งการใช้แรงงานชายสร้างอิทธิพลในท้องถิ่นเพื่อสร้างรีสอร์ท หรือ คฤหาสน์หลังใหญ่ เพื่อป้องกันมิให้มีการมีอิทธิพลในท้องถิ่นชายแดน อันเป็นบันไดก้าวสำคัญในการไต่เต้าสู่การมีอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและประเทศ สภาพเช่นนี้ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยถูกรอกรบงาโดยเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งกว่า จัดระบบดีกว่า ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชายขอบไทย ที่ละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมหันมาเป็นสังคมที่รอเวลาการผสมกลมกลืนกับคนพื้นราบในประเทศไทยในปริมาณเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

2.1.1 สภาพของสังคมชายแดนกับระบบนิติศาสตร์

การที่ชุมชนชายแดนของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอันแนบแน่นกับชุมชนในเขตประเทศพม่า ทำให้กลุ่มคนทั้งสองบริเวณมีการติดต่อสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายทางสังคมของกันและกัน การเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยและเป็นเขตที่มีการอ่อนไหวทางการเมือง ทำให้ระบบ

¹ "คิดใหม่ ทำใหม่ : นโยบายแรงงานข้ามชาติจะก้าวข้ามกระบวนการทัศน์เก่าได้หรือ," ใน สายใยไทย-พม่า. 4(8) : หน้า 2-3 ; สิงหาคม 2544.

รัฐและเจ้าหน้าที่ต้องใช้ความสัมพันธ์ทางจิตวิทยามวลชน การใช้หลักรัฐศาสตร์มากกว่าการใช้หลักนิติศาสตร์ซึ่งมีจุดบกพร่องสูง เนื่องจากประชาชนในเขตชายแดนไทยและพม่ามีการหลบหนีการจับกุมข้ามพรมแดนตลอดเวลา โดยเฉพาะการมีเขตชนกลุ่มน้อยอิสระนั้น ก็เอื้อต่อการใช้เป็นพื้นที่สะสมสินค้าผิดกฎหมาย การหลบหนีการจับกุม การหลบภัยของนักศึกษาที่ต่อต้านการเมือง การเข้าไปสร้างศรัทธาในกลุ่มนักสอนศาสนา มูลนิธิขององค์กรต่าง ๆ และกลุ่มนิคมสินค้าป่า ทำให้แม้ว่าจะมีการทำลายชุมชนในเขตชนกลุ่มน้อยอิสระและพื้นที่สงสัยระหว่างเขตไทยหรือพม่า ก็มักจะมีการก่อตั้งชุมชนขึ้นใหม่ โดยมีการเคลื่อนย้ายหาทำเลใหม่ ๆ ในหุบเขาเรื่อยไป เช่นหมู่บ้านลอกออก บ้านสิบหลังและช้างเผือกในเขตอิทธิพลกะเหรี่ยงอิสระเป็นต้น²

การมีข้อจำกัดในการจัดระเบียบชายแดน การใช้หลักนิติศาสตร์ในสถานการณ์ที่กลุ่มคนชายแดนมีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ ทำให้รัฐไม่อาจสร้างสำนึกในผลประโยชน์ในเขตพรมแดน การรักษาผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ในเขตต่างชาติ ทำให้บริเวณชายแดนมีปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศสูงมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมีปัจจัยทาง

เศรษฐกิจเป็นตัวเร่งสำคัญ เช่น การเข้าไปหาของป่าของคนไทย การเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย การสร้างเครือข่ายยาเสพติด การต่อต้านอำนาจรัฐ การทำลายสาธารณสมบัติ การปองร้ายเจ้าหน้าที่ต่างถิ่น การค้าขายในระบบใต้ดิน (ตลาดมืด) ทำให้บริเวณชายแดนเป็นบริเวณที่มีลักษณะพิเศษ ที่ไม่อาจใช้หลักนิติศาสตร์ไปควบคุมกลุ่มคนในบริเวณชายแดนได้ เพราะข้ออธิบายที่ง่ายที่สุดที่แสดงให้เห็นสภาพปัญหาที่คือคนชายแดนของประเทศไทยนั้นเดินทางไปต่างประเทศ สัปดาห์ละหลาย ๆ ครั้ง

การมีเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนและการเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนของกลุ่มผู้พลัดถิ่นกับแรงงานข้ามพรมแดน ทำให้เป็นปัญหาต่อหน่วยข่าวกรองและฝ่ายความมั่นคงของชาติไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะความสัมพันธ์อันแนบแน่นในกลุ่มคนวัฒนธรรมกะเหรี่ยงกับการที่รัฐไทยและพมามองข้ามความสำคัญของชุมชนกะเหรี่ยง ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งไทยและพม่าปกปิดความลับและการเคลื่อนไหวของขบวนการต่างๆ อีกทั้งมองเห็นผลร้ายที่ระบบรัฐส่งเจ้าหน้าที่มาจับกุมชาวบ้านและคิดโครงการโยกย้ายพลัดถิ่นออกนอกพื้นที่ รวมทั้งสร้างกฎและข้อห้ามไม่ให้กลุ่มเครือญาติสองฝั่งติดต่อกัน ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไทยเปิดความสัมพันธ์กับระบบรัฐได้เพียงบางส่วน โดยมีส่วนจำเป็นต้องปกปิด เพื่อความปลอดภัยของญาติมิตรที่อาศัยอยู่ร่วมกันมาช้านาน

2.2 สภาพการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์เรื่องสิทธิ และบทบาทของพลโลกในการปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน

² สัมภาษณ์นายนคร ทองเปลาะ. บ้านบึงดึ้น หมู่ที่ 1 ต.บึงดี อ. ไทรโยค จ.กาญจนบุรี

สภาพการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ (Paradigm) เรื่องสิทธิและเสรีภาพในชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและประเทศพม่ามีความแตกต่างกันมาก เพราะชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา เศรษฐกิจและการเมืองอย่างต่อเนื่อง แม้ในหมู่บ้านห่างไกลรัฐบาลไทยก็ยังมีโครงการครูบ่นคอย ครูอาสา ครูบ่นหลังม้าและอื่น ๆ อีกมากเพื่อจัดการศึกษาในทุกพื้นที่ของประเทศอย่างทั่วถึงเสมอมา ทำให้มีนักเรียนชาวกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมากได้รับโอกาสในการเรียนต่อระดับสูงในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดชัยนาท โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดตาก โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอสวนผึ้ง ไทรโยค สังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ อัมพาง พงษ์พระ แม่สอ แม่ระมาด ท่าสองยาง สบเมย แม่สะเรียง แม่ลาน้อย จอมบึง แม่แจ่ม สอด บ้านโฮ่ง ลี้ และอีกหลายโรงเรียนตามแนวชายแดนเมื่อนักเรียนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแล้ว นักเรียนชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากได้รับโอกาสให้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง¹ (สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในปัจจุบัน) วิทยาลัยครูกาญจนบุรี วิทยาลัยครูกำแพงเพชร และวิทยาลัยครูเชียงใหม่ (สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี กำแพงเพชรและเชียงใหม่ในปัจจุบันตามลำดับ) สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมีชาวกะเหรี่ยงจำนวนมาก มีความรู้สูงกว่าระดับปริญญาตรี

การได้รับการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงขนาดใหญ่ในประเทศไทยประสบความก้าวหน้าจนมีการก่อตั้งสมาคมชาวกะเหรี่ยง เพื่อปกป้องและดูแลสิทธิชุมชน และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในชุมชนชาวกะเหรี่ยง² นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงสิทธิของชนเผ่าอย่างต่อเนื่องด้วย การรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นนี้ ทำให้องค์กรชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยประสบความก้าวหน้าในการขอความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ให้เข้ามาดูแลปกป้องผลประโยชน์ในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนพิทักษ์สิทธิชุมชนและบังคับใช้ทางกฎหมายให้มีการดำเนินการเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง เพราะในชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนของประเทศไทยยังมีปัญหากลุ่มเครือข่ายที่ตกค้างอยู่ในเขตรัฐกอรุณ แต่มีความสัมพันธ์อันดีกับชนเผ่ากะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย ที่มักถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อชาวกะเหรี่ยงรัฐกอรุณข้ามพรมแดนมาเยี่ยมญาติตามประเพณี นอกจากนี้แล้วก็มีชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่สงฆ์ระหว่างเขตของประเทศไทยและพม่า ทำให้ชุมชนเหล่านี้ต้องรอดูสถานการณ์หยุดยิง หรือการผ่อนปรนจากรัฐไทย โดยไม่ถูกบังคับผลักดันให้เดินทางกลับหมู่บ้านเดิม ในสถานการณ์ต่อสู้ยาวนาน

¹ สัมภาษณ์นายเกรียงไกร ชีช่วง, บ้านกุยโน้, ตำบลบ้านบึง, กิ่ง อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี.

² เอกสารชมรมชาวไทย-กะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม, 189, หมู่ที่ 1, ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี.

โดยปราศจากการเจรจาเพื่อหยุดยั้งนี้ ทำให้ชะตากรรมของชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่สงฆ์ตกอยู่ในภาวะอันตรายและหมดสิ้นหนทางที่จะพัฒนาวิถีชีวิต และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศสหภาพพม่าในเขตรัฐกะเหรี่ยง ยังคงอาศัยอยู่อย่างแปลกแยกกับกลุ่มคนในบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ เพราะสภาพพื้นที่อันเป็นภูเขาสลับซับซ้อนได้แบ่งแยกชุมชนชาวกะเหรี่ยงออกจากบริเวณที่ราบลุ่ม ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ยังคงดำรงอยู่ในวิถีแบบกะเหรี่ยงดั้งเดิม มีการสืบทอดวิถีแห่งภูมิปัญญากะเหรี่ยงในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้สัก ไม้กระยาเลย ไม้มะค่า ไม้แดง ไม้ก่อ แร่ธาตุต่าง ๆ อัญมณี หยก ไม้ไผ่ ไม้หอม มูลค้างคาวและสัตว์ป่าต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่อันกว้างใหญ่บริเวณตรงข้ามอำเภอพบพระ แม่สออด แม่ระมาด ท่าสองยางและสบเมยนั้น เป็นบริเวณป่าไม้สักล้วน ๆ ที่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เชื่อว่าปลูกและดูแลโดยชาวกะเหรี่ยงที่มีครูสอนวิชาป่าไม้จากประเทศอังกฤษเคยเข้ามาสอนเอาไว้ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งในขณะนี้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระกอรูเล่ย์พยายามรักษาพื้นที่นี้เอาไว้ แต่ก็ถูกกองทัพของประเทศพม่าพยายามเข้าควบคุมเขตป่าไม้สักอันอุดมสมบูรณ์ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

รัฐบาลรัฐกะเหรี่ยงอิสระพยายามแสวงหารายได้จากการค้าไม้สัก แร่ธาตุ หยก นิหระพลอยสี ไม้หอม ไม้ไผ่และของป่าอื่น ๆ แล้วนำเงินมาจัดสรรบำรุงการศึกษาภายในรัฐกอรูเล่ย์ โดยจัดระบบการศึกษาแบบประเทศอังกฤษ และมีการวิ่งเต้นติดต่อนักลงทุนชาวไทยให้ไปทำถนนเชื่อมสู่ป่าไม้สักกระหว่างบ้านตลาดมืดตรงข้ามบ้านหนองหลวง(อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก) ไปจนถึงบ้านวะเลย์พม่า เป็นระยะทางประมาณ 33 กิโลเมตร ประชาชนไทยได้ใช้เส้นทางนี้ลัดจากอำเภอพบพระไปอำเภออุ้มผาง เพราะเส้นทางไม่สูงชันและเป็นระยะสั้นกว่าเส้นทางที่คดไปตามแนวพรมแดนไปที่อำเภออุ้มผาง ซึ่งมีระยะทางมากกว่า 180 กิโลเมตรและเส้นทางสูงชันมาก รัฐกะเหรี่ยงกอรูเล่ย์ได้มีรายได้จำนวนมากจากการเก็บค่าผ่านทางถนนสายนี้ แต่สภาพที่รัฐกอรูเล่ย์ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากซื้ออาวุธและจ้างทหารคุ้มกันตามช่องเขา ก็ทำให้เหลือเงินพัฒนาการศึกษาไม่ทั่วถึง ยังมีชาวกะเหรี่ยงในรัฐกอรูเล่ย์จำนวนมากที่ไม่ได้รับบริการสถานศึกษา ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศสหภาพพม่าจึงไม่ได้รับการพัฒนาแนวคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ การดำรงชีพภายใต้กฎหมาย และแบบแผนทางสังคม รวมทั้งสภาพวิถีประชา ค่านิยมและวัฒนธรรมของคนไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้ต้องอพยพเข้าสู่ประเทศไทย เพราะหลบหนีการกวาดล้างจับกุม ชาวกะเหรี่ยงจึงมีความหวาดระแวง และไม่เข้าใจแบบแผนของสังคมไทย นอกจากนี้แล้วการไม่ได้รับการพัฒนาให้รับรู้การเป็นบทบาทของพลเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเรื่องการเป็นชุมชนที่ได้รับการยอมรับ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าไม่เข้าใจในวิถีทางการป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน โดยส่วนใหญ่จึงใช้วิธีซุกซ่อนสิ่งของมีค่าเอาไว้ตามป่าตลอดจนโยกย้ายชุมชนหลบหนีกองทัพพม่าวนเวียนอยู่ไปมาในเขตหุบเขาอันสลับซับซ้อน ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้ไม่กล้าเปิดเผยเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์กับองค์กรต่างๆ จึงหลบหนีไปในเขตพื้นที่

ปัญหาระหว่างไทยและพม่าในเขตอำเภอหัวหิน แก่งกระจาน หนองหญ้าปล้อง บ้านคา สวนผึ้ง ไทรโยค ทองผาภูมิ สังขละบุรี อัมพวา แม่สะเรียงและแม่ลาน้อย จนหน่วยทหารพรานและกองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนของไทยพบชาวกะเหรี่ยงอิสระกลุ่มละ 30 – 40 คน อพยพเร่รอนไปตามไหล่เขาหลายกลุ่มในปัจจุบัน ชุมชนชาวกะเหรี่ยงขนาดย่อมเหล่านี้ตั้งอยู่ในลักษณะประสบกับความหายนะทางเศรษฐกิจ เพราะขาดแคลนอาหารและยารักษาโรค เพราะในพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์นั้นถูกกองทัพสหภาพพม่าวางกับดักระเบิดเอาไว้ตามช่องเขาสำคัญ¹ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้มีอุปสรรคอย่างยิ่งในการหาอาหาร นอกจากนี้แล้วการทำลายพื้นที่ทางเศรษฐกิจ และเส้นทางการหาอาหาร ก็ได้มีส่วนทำให้สภาพสังคมชาวกะเหรี่ยงในเขตรัฐกะเหรี่ยงอิสระมีการแตกแยกออกเป็นหลายส่วน ไม่อาจจะรวมกันอย่างเป็นปึกแผ่นได้ในปัจจุบัน

3. เปรียบเทียบสภาพทางสังคมในชุมชนกะเหรี่ยงเขตไทยและพม่า

สภาพสังคมที่รับอิทธิพลด้านนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยและพม่ามีวิถีทางสังคมแตกต่างกัน ถึงแม้ในอดีตนั้นชุมชนชาวกะเหรี่ยงทั้งสองฝั่งของพรมแดนเป็นเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมเดียวกัน แต่การกระจายความเจริญและอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจจากศูนย์กลางในขอบเขตของพรมแดนก็ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงทั้งสองพื้นที่นี้ถูกตอกย้ำเรื่องสัญชาติ การมีบัตรประชาชน การมีสิทธิและเสรีภาพในการตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนการถูกชักจูงจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ให้จำแนกหลักฐานทะเบียนราษฎร์ การเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ การวางแผนผลประโยชน์ของชาติ และหลักปฏิบัติต่อเส้นพรมแดน ซึ่งเป็นเส้นกำหนดบทบาทและสิทธิต่าง ๆ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและพม่ามีข้อจำกัดในการต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทในบริเวณพื้นที่ทางวัฒนธรรมดั้งเดิม เพราะบริเวณพรมแดนที่ชัดเจน (ในเขตแม่น้ำเมย และสาละวิน) นั้นกำหนดความอยู่รอดปลอดภัยและสิทธิในการสัญจรติดต่ออย่างมีระเบียบแบบแผนที่รัดกุมและเคร่งครัดอย่างยิ่ง

3.1 สภาพการผลิตกับวิถีทางสังคมในชุมชนกะเหรี่ยงไทยและกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า

¹ สัมภาษณ์ ศ.ต.ต. คิลปี สีกวด. ครูตำรวจตระเวนชายแดน. โรงเรียนบ้านตะโกปิตทอง ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

สภาพการผลิตของชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์รูปแบบ ตลาดและแหล่งรับซื้อตามสภาวะการณ์ของระบบตลาดในประเทศไทย ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงแถบนี้มีการผลิตพืชต่าง ๆ เป็นไร่ขนาดใหญ่ มีการปรับปรุงพันธุ์ (โดยใช้พันธุ์ที่ตลาดต้องการ) รวมทั้งปลูกพืชที่ตลาดต้องการอย่างสูง เช่น พริกกะเหรี่ยง กระเทียม หอม ผลไม้เมืองหนาว ไม้ดอก ผักต่างๆ มันฝรั่ง แดงญี่ปุ่นและกล้วยไข่¹ มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปุ๋ย น้ำยาเคมี เครื่องมือและอุปกรณ์ ตลอดจนใช้รถแทรกเตอร์ รถไถนา รถกระบะ² รถอีแต๋น และรถบรรทุกต่าง ๆ เพื่อลำเลียงสินค้าส่งตลาดในเวลาอันรวดเร็ว สภาพการผลิตดังกล่าวนี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อชาวกะเหรี่ยงมีความจำเป็นต้องปลูกพืชเป็นไร่ขนาดใหญ่ รวมทั้งมีการเลี้ยงวัวและควายเป็นจำนวนมาก ชาวกะเหรี่ยงจึงต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทางไปไร่ รวมทั้งการต้องใช้เครื่องทุ่นแรงช่วยในการไถและหว่าน เพื่อให้ได้ปริมาณมาก ๆ ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยจึงแบ่งขายที่ดินให้กับนายทุน เพื่อนำเงินมาซื้อรถกระบะ รถบรรทุก รถไถนา รถแทรกเตอร์ รถอีแต๋น และรถจักรยานยนต์ เพื่อให้สามารถปลูกพืชได้ปริมาณมาก ๆ ทันทีกับความต้องการของตลาด ทำให้พื้นที่ไหล่เขาระหว่างไร่ของชาวกะเหรี่ยงมีพื้นที่รกร้าง ภูเขาหิน หมู่บ้านจัดสรร บริษัทและโรงงานอุตสาหกรรมปะปนอยู่ทั่วไป โดยรีสอร์ทบางแห่งได้ใช้วิถีชีวิตและการทำไร่ของชาวกะเหรี่ยงเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

ตารางแสดงสภาพการใช้ที่ดินในหุบเขาท่าสองยาง จังหวัดตาก

ลำดับ ที่	ชื่อตำบล	ที่นา (ไร่)	ที่ไร่ (ไร่)	ที่สวน (ไร่)	ที่อยู่อาศัย (ไร่)	รวม (ไร่)
1.	แม่อุสุ	953.5	826	39.25	14.5	1,835.25
2.	แม่ะหลวง	959.25	2,996.5	748.75	146	4,951.5
3.	แม่หละ	3,166	9,926.75	104	470.25	13,684
4.	แม่สอง	2,067	3,134	61.75	136.75	5,400.25
5.	ท่าสองยาง	929.25	2,617.75	536.75	130	4,213.75
6.	แม่ต๋าน	4,888	3,466	388.5	315.5	9,059

¹ ที่ว่าการอำเภอหนองหญ้าปล้อง. เล่มเดิม. หน้า 5-6.

² ที่ว่าการอำเภอสอด. บรรยายสรุปอำเภอสอด. 2544. หน้า 7-8.

รวม	-	12,963	22,141	1,879	1,213	38,143. 75
-----	---	--------	--------	-------	-------	---------------

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอท่าสองยาง. ข้อมูลพื้นที่การเกษตร. 2541. หน้า 1-6. (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2540)

เมื่อมีรีสอร์ท บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร คลุหาสน์ของนายทุน บริษัท ไร่ขนาดใหญ่และโรงงานเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ธุรกิจเหล่านี้ก็ต้องการลูกจ้างเพื่อช่วยดูแลกิจการ ยังผลให้คนหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยงสมัครไปเป็นพนักงานทำความสะอาด พนักงานในร้านอาหาร ลูกหาบบริษัทนำเที่ยว ฝายเรือล่องแก่ง ลูกจ้างตามบ้าน และการทำงานในโรงงานต่าง ๆ เครือข่ายแหล่งงานที่ให้ค่าจ้างเป็นเงินเหล่านี้ ได้สร้างประสบการณ์การทำงานรับจ้างที่มีค่าตอบแทนรวดเร็วและแน่นอน ทำให้ชาวกะเหรี่ยงหนุ่มสาวมีความนิยมทำงานในลักษณะนี้ ในระยะหลัง ๆ ได้มีการอพยพจากบ้านเกิดเข้าไปหางานทำในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ดาก กาญจนบุรี ราชบุรีและเพชรบุรี แรงงานชาวกะเหรี่ยงชายแดนเหล่านี้ได้เป็นเครือข่ายทางสังคมให้แก่ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่าอีกด้วย สภาพดังกล่าวทำให้คนหนุ่มสาวละทิ้งวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิม หันไปทำงานรับจ้างมากขึ้น จนมีผลต่อความเชื่อตามประเพณี การอพยพย้ายถิ่น การแต่งกายและการสมรสกับคนต่างถิ่นอีกด้วย สภาพปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้นับว่าแตกต่างจากชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า

ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่ายังมีวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม และส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในระบบครอบครัวขยายแบบดั้งเดิม แต่ละครอบครัวมีความหวาดกลัวการพลัดพราก และการถูกทอดทิ้ง ดังจะเห็นว่าเมื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ถูกบีบคั้นทางการเมือง¹ ผู้นำหมู่บ้านถูกสังหารหรือจับตัวไป ชาวกะเหรี่ยงมักอพยพหนีมาด้วยกันทั้งหมด มีการแบกหามสมาชิกในครัวเรือนมาด้วยทั้งคนพิการและคนชรา ครั้นเมื่อเข้ามาเขตประเทศไทยแล้ว หากหัวหน้าครอบครัวได้รับการติดต่อจากนายหน้าจัดหางาน ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงก็มักจะมีการหลบซ่อนตัวไปอาศัยอยู่แหล่งงานด้วยกันทั้งครอบครัว จนเมื่อบุตรหลานเติบโตมีอายุระหว่าง 8 – 12 ขวบแต่ต้องเดินเร่ร่อนอยู่รอบ ๆ สถานที่ก่อสร้าง จึงทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง สังเกตได้และรู้ว่าเป็นลูกหลานของคนงานต่างด้าว ที่อพยพหลบหนีเจ้าหน้าที่เร่ร่อนอยู่ตามเมืองใหญ่ๆทั่วประเทศไทย

ส่วนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าและรัฐกะเหรี่ยงนั้น ยังยึดอาชีพเดิมคือเพาะปลูก ลำสัตว์และหาของป่า ส่วนใหญ่ไม่เน้นการหารายได้จำนวนมาก มีการประกอบอาชีพใหม่คือการเป็นแรงงานทำไม้ ทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งมีบริษัททำไม้ของไทยนำเลื่อยไฟฟ้า กบไสไม้ไฟฟ้าและ

¹ [http. // WWW. Shanland. Org](http://WWW.Shanland.Org)

น้ำยาเคมีเคลือบไม้ เพื่อเร่งผลิตสินค้าให้ทันกับความต้องการ ชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าและรัฐกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ที่ถูกภาษาไทยได้ มักจะเดินทางข้ามพรมแดนมารับจ้างทำงานในประเทศไทย

ตารางแสดงอาหารของชาวกะเหรี่ยง

ลำดับที่	ชื่ออาหาร	วัสดุประกอบอาหาร
1	ไข่ต้ม	ไข่
2	ข้าวต้มเกลือ	ข้าวต้ม + เกลือ
3	เนื้อเค็มกะปิ	เนื้อคลุกกะปิและงาตากแห้ง
4	น้ำพริกกะปิ	คล้าย ๆ ของไทย (แต่นั่นผักลูกเนียง+แกนต้นกล้วยต้ม)
5	น้ำพริกปลาร้า	พริก + ตะไคร้ + ปลาร้ากะเหรี่ยง
6	แกงจืด	เนื้อ + เกลี้ยค่าง + เนื้อ
7	ข้าวต้มเนื้อ	ข้าว + เนื้อ + เครื่องเทศ
8	ปลาต้ม	ปลา + มะขาม + เครื่องเทศ+ใบส้มป่อย
9	แกงต้นกล้วย	แกนต้นกล้วย+เนื้อไก่+เครื่องเทศ+ปลาร้า

โดยรับค่าจ้างราคาถูกตั้งแต่ 30 - 80 บาท จัดเป็นค่าจ้างระดับสูง เพราะครัวเรือนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่านั้นสามารถยังชีพอยู่ในชุมชนวันละประมาณ 15 บาท ก็สามารถยังชีพอยู่ได้ เพราะอาหารส่วนหนึ่งนั้นหาได้จากป่าเช่นเนื้อสัตว์ป่า กบ ปลา เห็ดและผักต่าง ๆ

ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม้ามักส่งหัวหน้าครอบครัวหรือบุตรหลานที่พูดภาษาไทยได้ข้ามพรมแดนมาทำงานรับจ้างต่าง ๆ เช่น รับจ้างคัดล้างก้อนแร่ในเหมือง งานในไร่ งานในรีสอร์ท งานขนสินค้า ขนไม้ งานบ้าน งานก่อสร้างและงานแบกหามต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในระยะแรก ๆ จะเดินทางไปกลับ แต่ต่อมาหากมีความคุ้นเคยกับนายจ้างก็อาจค้างคืนในเวลาเร่งด่วน ชาวกะเหรี่ยงแต่ละครอบครัวมีรายได้ปีละ 9,000 บาท ก็ยังมีเงินเหลือเก็บไปซื้อสังกะสี ผ้าห่ม มุ้ง วิทยุและเสื้อผ้าให้บุตรหลาน เพราะในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงทั่วไปใช้จ่ายเงินครัวเรือนละประมาณ 5,250 บาทต่อปี ซึ่งหากทรัพย์สินที่สะสมไว้เป็นอาหารแห้งและของใช้ไม่ถูกกองทัพพม่าเผาทิ้งแล้ว ชาวกะเหรี่ยงอิสระสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องลำบากและเร่ร่อนเช่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันนี้

3.2 สภาพการหลอมรวมทางสังคม ในชุมชนกะเหรี่ยงเขตไทยและพม่า

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศพมามีความแปลกแยกกับชาวพม่าแท้ในบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ เพราะชาวกะเหรี่ยงมีประวัติศาสตร์ที่แปลกแยกออกจากประวัติศาสตร์พม่าอย่างชัดเจนมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงจึงมีคติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่า ชนเผ่าพม่าคืออุปสรรคและปฏิปักษ์สำคัญของการพัฒนาและความมั่นคงของชุมชนชาวกะเหรี่ยง เหตุ

ดังนั้นนับแต่พม่าประกาศเอกราชจากประเทศอังกฤษ กลุ่มแกนนำชาวกะเหรี่ยง ได้มีเรียกร้องทางการเมืองโดยมีการเจรจากับรัฐบาลพม่าหลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถบรรลุข้อตกลงในเรื่องเขตแดนในการก่อตั้งรัฐกะเหรี่ยงอิสระได้ การมีปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงบางส่วนที่จบจากมหาวิทยาลัยอย่าง กุ้งแฝงอยู่ในคณะรัฐบาล ทำให้ช่วงเวลาแห่งการใช้ความรุนแรงถูกผลักดันต่อมาเรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีกองกำลังชาวกะเหรี่ยงกระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมากในช่วงก่อนสมัยรัฐบาลเนวินก็ตาม

เมื่อรัฐบาลเนวินขึ้นสู่อำนาจแบบถาวรและกลุ่มเชื้อสายกะเหรี่ยงในคณะรัฐบาลลดน้อยลง รัฐบาลเนวินไปเร่งปราบปรามรัฐกะเหรี่ยงอิสระที่กำลังให้นายทุนชาวไทยเข้ามาสัมปทานไม้สัก อัญมณี แร่ธาตุ นิหรว หินมีค่า ไม้หอมและของป่าต่าง ๆ จนเกิดผลประโยชน์ในเขตชายแดนไทย จำนวนมหาศาล แต่การปราบปรามอย่างรุนแรงระหว่างปี 2526 – 2528 ก็ไม่อาจจะยึดครองพื้นที่ได้ กองทัพพม่ากลับสูญเสียทหารเป็นจำนวนมากในชัยชนะที่ชาวกะเหรี่ยงเป็นต่อ จนกระทั่งในปี 2531 เป็นต้นไป รัฐบาลพม่าจึงใช้ยุทธการตัดเส้นทางข้ามช่องเขาในด้านสำคัญและควบคุมเฉพาะพื้นที่เศรษฐกิจ¹ เพื่อสร้างการยอมรับและปักปันเขตแดนในพื้นที่สงฆ์กับประเทศไทย พร้อมกันนั้นก็ใช้ระบบรัฐและเครือข่ายทางทหารเข้าแทรกซึมในชุมชนกะเหรี่ยงพุทธในกลุ่มของ พระอุทฺตนะ เพื่อทำลายความเป็นปึกแผ่นขององค์กรรัฐกะเหรี่ยงอิสระในเขตติดต่อกับพรมแดนประเทศไทย จนสามารถเปิดเจรจาหยุดยิงสำเร็จ ชุมชนกะเหรี่ยงในแถบชายแดนไทย-พมามีความแปลกแยกกับรัฐบาลพม่าและกลุ่มคนพม่าที่มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงในแถบนี้มีความสัมพันธ์อันดีกับคนไทยมากกว่ากับคนพม่า

ชาวกะเหรี่ยงถูกกดดันและบีบคั้นทางการเมืองและการตัดเส้นทางเศรษฐกิจ จนมีการพุ่งพลักการผูกพยาบาทและชิงไหวชิงพริบเพื่อการอยู่รอด การถูกยึดพื้นที่ทำให้จำเป็นต้องมุ่งหน้าสู่ประเทศไทย แม้ว่าในระยะหลังทศวรรษ 2530 ชาวกะเหรี่ยงจะถูกรัฐบาลไทยผลักดันและส่งกลับผู้หนีภัยจากการสู้รบ ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากก็ยังหลบหนีเข้าป่าไปอาศัยอยู่ในหุบเขา ทั้งนี้เพราะตามแนวชายแดนภูมิภาคด้านตะวันตกของประเทศไทยนั้น เป็นเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงซึ่งมีความเป็นเครือข่ายทางสังคมแก่กันและกันมาช้านาน ผู้นำชาวกะเหรี่ยงคือจ่อ (อดีตผู้นำในเขตทวาย – ตะนาวศรี) นายพลเพลโซ่ นายพลโบเมยะและพาโคซอ บา ดิน ล้วนแต่เป็นที่รู้จักในกลุ่มคนชุมชนชายแดนด้านตะวันตกของไทย ก่อนที่รัฐไทยจะเข้ามาควบคุมแถบนี้แบบเข้มงวด

การมีเครือข่ายทางสังคมกับชุมชนกะเหรี่ยงไทยในอดีต การมีเส้นทางเดินเท้าข้ามช่องเขาและการมีศูนย์พักพิงที่ให้การดูแลช่วยเหลือในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศสหภาพพม่าหวังพึ่งพิงชุมชนไทยทั้งการยึดเป็นที่หมายเรื่องแหล่งงาน การข้ามมาซื้อของในตลาดนัด การเอาสินค้ามาแลกเปลี่ยน การเข้ามาขออาหาร เสื้อผ้าเก่าและของใช้จากคนไทย การนำบุตรหลานที่ป่วยหนักข้ามมารักษาตลอดจนการอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนไทยชั่วคราว เมื่อได้รับข่าวว่า

¹ สัมภาษณ์นายบุญแก้ว ดอกมะขาม, บ้านบ้องดีล่าง ต.บ้องดี อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี

กองทัพพม่าจะเข้ามาโจมตี สภาพดังกล่าวทำให้มีการสมรส การรับญาติพี่น้องเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก เช่น ที่บ้านหนองตาดั้ง บ้านบ่อหวี บ้านโป่งแห้ง บ้านห้วยน้ำหนัก บ้านห้วยน้ำใส บ้านห้วยสุด บ้านผาปก บ้านห้วยม่วง บ้านพระดำ บ้านตะโกกลางและบ้านตะโกบนอำเภอสวนผึ้ง บ้านบึงกะม่า วัดหนองหอยกิ่งอำเภอบ้านคา และอีกหลายหมู่บ้านในอำเภอทองผาภูมิ สังขละบุรี อุ้มผาง พบพระ แม่สออด แม่ระมาด ท่าสองยาง สบเมย แม่สะเรียง แม่ลาน้อยและอื่น ๆ ตามแนวชายแดนไทย – พม่า สภาพดังกล่าวจึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดงให้เห็นว่าชาวกะเหรี่ยงมุ่งหลอมรวมทางสังคมกับคนไทยมากกว่าชาวพม่า ดังนั้นสถานการณ์เช่นนี้จะเป็นสถานการณ์หนึ่งที่รัฐไทยควรนำไปเป็นเหตุผลในการพิจารณาแก้ไขปัญหาชายแดนไทย – พม่าทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การที่ชาวกะเหรี่ยงมีทิศทางเข้ามาหลอมรวมกับคนไทยโดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตและปัจจุบันนั้น ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตไทยและพม่ามีวีรบุรุษท้องถิ่น (Cultural Hero) ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เช่น พระวอ (ในเขตที่รอบแม่สออด – พบพระ) ผ้าวัว (ในเขตที่หุบเขาของกาเลีย)¹ ครอบผาผ่า (ในเขตหุบเขาสบเมย) เจ้าหล้า ศาลเจ้าพ่อออบหลวง (ในเขตหุบเขาฮอด) ครอบาศรีวิชัย (ในฐานะคนบุญแห่งภาคเหนือของประเทศไทย) พู่พะไฟ (แห่งลุ่มน้ำแม่กลองและลำภาชี) และคนบุญญาธิแห่งลุ่มน้ำแม่จัน พระอาจารย์นวม (แห่งลุ่มน้ำลำภาชีและแม่ประจันต์)² รวมทั้งพระอุทฺตสนะ (ในเขตชุมชนกะเหรี่ยงพุทธฝั่งพม่า) และจอละผ่อแห่งหุบเขาบ้องตี้ ชาวกะเหรี่ยงทั้งในเขตไทยและพม่าต่างมีศรัทธาในวีรบุรุษท้องถิ่นเหล่านี้ร่วมกัน จนมีการตั้งศาลขึ้นไหว้พลีบวงสรวงด้วยความสักการะ อันได้เป็นสัญลักษณ์แห่งความศักดิ์สิทธิ์ในเขตชายแดนภาคตะวันตกของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.2.1. การอพยพของคนไทยพื้นราบสู่พื้นที่ชาวกะเหรี่ยง

เมื่อชาวกะเหรี่ยงพัฒนาถิ่นฐานและที่ทำกินในเขตทุ่งราบแม่สออด – พบพระจนเป็นพื้นที่ปลอดภัย บริเวณดังกล่าวนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก เพราะมีดินน้ำลำธารที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี มีฝืนป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่ล้อมรอบ มิไม่มีมีค่าขนาดใหญ่อยู่ทั่วไปในขณะที่ชนเจ้าถิ่น (คือชาวกะเหรี่ยง) มีความนับถือเรื่องผี (รุกขะจือ) ในดินไม้ใหญ่ จึงไม่ใช้ประโยชน์จากดินไม้ใหญ่ ความอุดมสมบูรณ์ทั้งของป่า สภาพดิน แหล่งน้ำ การมีฤดูฝนที่ยาวนานและฝนชุก และไม่มีค่าที่

¹ โกวิท แก้วสุวรรณ. คู่มือกล่าว ในพิธีเรียกวิหาล่าของชาวกะเหรี่ยงโป : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโปบ้านเกาะสะเดียง ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. 2542. หน้า 31.

² สุรินทร์ เหลือละมัย. การใช้มิติทางวัฒนธรรมทำให้ท้องถิ่นพัฒนาของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. 2543. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

³ ศูนย์วัฒนธรรมบ้านบ้องตี้. เอกสารแนะนำด้านบ้องตี้. 2545. หน้า 6.

เกื้อกูลต่อการตั้งถิ่นฐาน ทำให้คนพื้นราบในหลายพื้นที่ของประเทศไทยอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเขตทุ่งราบแม่สอ – พบพระ ทำให้เมืองแม่สอ พบพระและแม่ระมาดเติบโตขึ้นตามลำดับ เมื่อผู้คนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากจนเมืองแม่สอมีขนาดใหญ่กว่าตัวจังหวัดหลายแห่ง ทำให้เกิดความแออัดและที่ดินมีราคาสูงขึ้นเป็นลำดับ กลุ่มคนพื้นราบจึงอพยพเข้าไปในเขตเทือกเขาแถบอำเภอท่าสองยาง สบเมย อมก๋อย แม่สะเรียง อุ้มผาง สังขละบุรี ไทรโยค ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ และในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่ง อ.บ้านคา หนองหญ้าปล้อง และแก่งกระจาน(แก่งเหริญเงินของชาวกะเหรี่ยง)⁴ ก็เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

การอพยพเข้าสู่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงของคนไทยพื้นราบ⁵ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากต้องสูญเสียพื้นที่ทำกิน พื้นที่ตั้งถิ่นฐานและการละทิ้งวิถีชีวิตและแบบดั้งเดิมในเขตชายแดนประเทศไทย โดยการได้แบบอย่างจากคนพื้นราบ การได้อิทธิพลจากสื่อและระบบรัฐ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่มั่นใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม ต่างหันไปยึดเอาวัฒนธรรมคนไทยภาคเหนือทั้งภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมการบริโภค การสร้างบ้านและความเชื่อต่าง ๆ ยึดเป็นรูปแบบปฏิบัติประจำชุมชน สภาพเช่นนี้นับว่าต่างจากชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศสหภาพพม่าที่ยังคงปฏิบัติตามวิถีทางสังคมชาวกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมด้วยความมุ่งมั่นและมีเจตนารักษาอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติด้วยเหตุผลของการสร้างความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในถิ่นมาตุภูมิที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่าและรัฐกะเหรี่ยงอิสระยังคงยึดมั่นในวิถีแบบกะเหรี่ยง ด้วยความมุ่งมั่นที่จะรวมกันอยู่ในสังคมหุบเขาอันมั่นคง จึงไม่ประสงค์จะรับรูปแบบทางสังคมจากภายนอก ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อกองทัพพม่าเคลื่อนเข้ามาควบคุมทางสังคม พร้อม ๆ กับรัฐได้จัดการในระบบการศึกษาให้ชุมชนกะเหรี่ยงในระหว่างปี 2536 – 2537 แต่ชาวกะเหรี่ยงกลับยอมละทิ้งถิ่นฐานทำกิน บ้านเรือน และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ หนีเข้ามาลี้ภัยในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ในเขตลุ่มน้ำตะนาวศรี และยูสุรินทร์กลายเป็นที่รกร้าง รัฐบาลพม่าได้ครอบครองเฉพาะแผ่นดิน ในขณะที่บางกลุ่มเมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวจนรักษาญาติที่ป่วยและมีโอกาสเดินทางกลับ ก็มีชาวกะเหรี่ยงจำนวนมาก เดินทางกลับไปสร้างชุมชนตามป่าเขาที่รัฐบาลพม่าไม่อาจตัดเส้นทางเข้าไปควบคุมได้ต่อไป

3.2.2 ความสัมพันธ์ของชุมชนกะเหรี่ยงกับรัฐบาลพม่า

ชุมชนกะเหรี่ยงตั้งอยู่กระจายทั่วไปในประเทศสหภาพพม่าตั้งแต่ที่ราบลุ่มอิระวดี เขตภาคมะเกว เป็นเขตรัฐมอญและรัฐกะเหรี่ยงรวมแล้วมีประชากรเชื้อชาติกะเหรี่ยงมากกว่า 7 ล้านคน

⁴ ก่อตั้งเป็นกิ่งอำเภอในปี พ.ศ. 2531 และเป็นอำเภอในปี พ.ศ. 2536. อ้างจาก ที่ว่าการอำเภอแก่งกระจาน. บรรยายสรุปอำเภอแก่งกระจาน. 2544. หน้า 3

⁵ เทศบาลตำบลอุ้มผาง. เอกสารแนะนำอุ้มผาง : แผ่นดินลอยฟ้า. ม.ป.ป. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ชาวกะเหรี่ยงมีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เก่าแก่ใกล้เคียงกับชาวมอญ เพียงแต่ในอดีตชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นพลเมืองในชุมชนย่อย ๆ ให้แก่อาณาจักรมอญ แต่กระนั้นกลุ่มกะเหรี่ยงแควและกะเหรี่ยงกลุ่มต่าง ๆ ก็ต่อสู้ช่วงชิงเขตอิทธิพลทางการเมืองกับชาวพม่าโดยต่อเนื่อง จนอาณาจักรพุกามต้องสร้างเมืองตองอูที่เต็มไปด้วยป้อมค่ายคูรบ¹ เพื่อป้องกันเส้นทางเดินทัพของกองกำลังกะเหรี่ยงกลุ่มต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ช่วงชิงอำนาจซึ่งกันและกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงที่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ทำสนธิสัญญาปางหลวงกับรัฐบาลพม่า (สมัยอู อ่องซาน) นั้น ผู้นำชาวกะเหรี่ยงและมอญเป็นกลุ่มที่สังเกตการณ์ เพราะความไม่มั่นใจทางการเมืองที่ฝ่ายพม่าอาจชักใยกลุ่มแกนนำกะเหรี่ยงที่มีเชื้อสายพม่าเข้ามาเป็นตัวแทนของกลุ่ม ทำให้แกนนำชาวกะเหรี่ยงไม่ได้ร่วมลงนามสักขีพยานในสนธิสัญญาปางหลวง² และก็ได้เริ่มต้นต่อสู้รัฐบาลพม่ายุคหลังเอกราชตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 เป็นต้นไป ทั้งนี้ชาวกะเหรี่ยงต้องการมีรัฐเอกราชเฉพาะเผ่าพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยง

การก่อตั้งกองทัพป้องกันดินแดนของชาวกะเหรี่ยงเกิดขึ้น เพราะในช่วงที่รัฐบาลอังกฤษปกครองพม่านั้น กองทัพอังกฤษต้องอาศัยพยานชาวกะเหรี่ยงเดินทางเข้าสู่บริเวณลุ่มน้ำสาละวินตอนกลางและตอนบน เพื่อสำรวจและควบคุมทรัพยากร จนกลุ่มแกนนำกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์กับกองทัพอังกฤษอย่างใกล้ชิด เหตุฉนั้นจึงทำให้ผู้นำกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งเปลี่ยนไปยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ตามอย่างทหารอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้นำหนังสือที่หายไปกลับมาให้ในเทพปกรณัมชาวกะเหรี่ยง เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงมีการสืบทอดความเชื่อต่อกันมาว่านานมาแล้วคนในแถบนี้เกิดจากพ่อแม่เดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นลูกคนโต ชาวจีน ไทยและอินเดียเป็นลูกคนกลางส่วนฝรั่งเป็นลูกคนสุดท้อง ดังเดิมคนเหล่านี้อยู่ด้วยกัน ต่อมาฝรั่งต้องแยกย้ายออกไป ซึ่งในตอนที่ย้ายไปตั้งถิ่นฐานนั้นได้นำตัวหนังสือเงินตัวหนังสือทองไปด้วย โดยทิ้งตัวหนังสือใบตาลไว้ให้ที่กะเหรี่ยง ทว่าที่ชาวกะเหรี่ยงได้ปล่อยให้หนังสือใบตาลถูกไถ่ขี้เถ้าเสียหาย จนชาวกะเหรี่ยงไม่มีตัวหนังสือใช้ แต่ฝรั่งน้องสุดท้องได้สัญญาว่าสักวันหนึ่งจะนำตัวหนังสือเงินตัวหนังสือทองกลับมาให้ชาวกะเหรี่ยงใช้ ชาวกะเหรี่ยงทั้งหลายจึงตั้งตาคอย และแล้วฝรั่งน้องคนสุดท้องก็กลับเข้ามาพร้อมกับตัวหนังสือในคัมภีร์³ (คือกลุ่มมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนา) การเข้าสู่ชุมชนกะเหรี่ยงของมิชชันนารีจึงคล้ายคลึงกับเทพปกรณัมที่เป็นชนบอกเล่าชาวกะเหรี่ยงในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นอย่างยิ่ง ทำให้รัฐบาลอังกฤษได้ส่งเสริมให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างสูง จนมีปัญหาชนชาวกะเหรี่ยงเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยอย่างกว้างเป็นจำนวนมาก ผลของการร่วมมือ

¹ ดี จี อี สอดล. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เล่ม 1. แปลโดยวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ. 2526. หน้า 203.

² สำนักสนธิสัญญาปางหลวง. อ้างใน พรพิมล ตรีโชติ. ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. หน้า 250-251.

³ บือพอ. เล่มเดิม. หน้า 168-169.

ในการเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากร การขอมเข้ารีต การสมัครเป็นลูกหาบและทหารเสริมในกองทัพ ทำให้รัฐบาลอังกฤษส่งเสริมปัญญาชนชาวกะเหรี่ยงให้มีตำแหน่ง หน้าที่ทางการเมืองระดับสูงในยุคก่อนขึ้นสู่อำนาจของนายพลเนวิน จนกองทัพกะเหรี่ยงและกองทัพพม่าคงอยู่ร่วมกันโดยต่างฝ่ายต่างไม่ยอมตามเงื่อนไขของแต่ละฝ่าย แต่มีความสัมพันธ์ของรัฐที่พวกรัฐบาลเชื้อสายกะเหรี่ยงประสานผลประโยชน์ทุกฝ่ายเอาไว้ ทำให้สถานการณ์ขัดแย้งทางการเมืองไม่มีความรุนแรงมาก

แต่เมื่อนายพลเนวินขึ้นครองอำนาจในรัฐบาลพม่า กลุ่มแกนนำชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากได้ถูกจำกัดออกไปจากคณะรัฐบาล นายพลเนวินต้องการรวมความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นภายในชาติ จึงมีนโยบายที่ยื่นหยัดให้กองทัพปราบปรามกองกำลังกะเหรี่ยงให้หมด เพื่อทำลายสัญลักษณ์ของอำนาจ ประวัติศาสตร์และศูนย์รวมทางการเมืองและสังคม ที่กลุ่มแกนนำชาวกะเหรี่ยงสืบทอดไว้ ยังผลให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองในรัฐกะเหรี่ยงโดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่ารัฐบาลพม่าพยายามควบคุมชุมชนต่าง ๆ ในรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญ(ในเขตที่มีชุมชนกะเหรี่ยงกระจายอยู่) แต่รัฐบาลพม่าก็สามารถควบคุมเพียงบางส่วนเท่านั้น ในหุบเขาลึก ๆ เขตสันเขาตะนาวศรี ยังมีชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งพยายามก่อตั้งชุมชน เพื่อรักษาเขตอิทธิพลทางการเมืองและคอยช่วยเหลือและส่งเสริมให้แก่อองกำลังกะเหรี่ยงรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ซึ่งยังเหลือกองกำลังจำนวนมากกระจายอยู่ตามหุบเขา แฝงตัวอยู่ในรูปของพ่อค้าและผู้รับจ้างงานทั่วไป และบางส่วนปะปน อยู่กับกลุ่มนักศึกษาพม่าที่รวมตัวกันเป็นจำนวนมากแถบชายแดน สภาพเช่นนี้ทำให้ศูนย์รวมทางการเมืองและสังคมของชาวกะเหรี่ยงยังคงอยู่ เป็นศูนย์รวมใจของชาวกะเหรี่ยงผู้ต้องการเอกราชทั้งหลาย ดังนั้นเมื่อกองทัพพม่าเข้าควบคุมหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงและเกณฑ์ผู้คนมาทำถนนเป็นลูกหาบแบกเสบียงกรังและอาวุธ ตลอดจนเก็บภาษีทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำไปบำรุงกองทัพ ซึ่งมุ่งไปทำร้ายและทำลายศูนย์รวมจิตใจของชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงต่อต้านและละแฉดขึ้น ตลอดจนอพยพหลบหนี เพราะหวาดกลัว และไม่มั่นใจการดำเนินการของกองทัพ ซึ่งเป็นกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่ดำรงบทบาทศัตรูตลอดกาลในประวัติศาสตร์ของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งการต่อต้านขัดขืนจากชาวกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมากนั้น ทำให้ทหารพม่าจำเป็นต้องใช้ความรุนแรง เพื่อสร้างความปลอดภัยแก่อองทัพและเจ้าหน้าที่ซึ่งเข้ามาปฏิบัติงานในชนบท สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ระบบรัฐของรัฐบาลพม่าขาดโอกาสที่จะสร้างระบบหลอมรวมชาติโดยใช้ระบบการศึกษา เศรษฐกิจ สาธารณูปการต่าง ๆ และวิธีการทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญจึงคงแปลกแยกกับรัฐบาลพม่าจนถึงปัจจุบัน

3.3 การถือครองเงินบาทกับหนทางอยู่รอดของชุมชนชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่ามีความผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมาช้านาน ดังจะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงในสองพื้นที่นี้เดินทางติดต่อกันตามช่องเขา โดยตลอดแนวชายแดน

ภาคตะวันตกมีช่องทางขนาดใหญ่มากกว่า 70 ช่องทางและยังมีช่องทางเล็ก ๆ อีกเป็นจำนวนมาก¹ เมื่อชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าถูกรัฐบาลพม่าดักสกัดจับตามช่องทาง กวาดล้างกลุ่มแกนนำ ล้อมจับเอาแรงงานไปทำถนนและเป็นลูกหาบแก่กองทัพ ตลอดจนเก็บภาษีเป็นสัตว์เลื้อยและอาหารไปบำรุงกองทัพ ก็ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเขตประเทศพม่าต้องพึ่งพิงสินค้าต่างๆ และการหางานทำในเขตประเทศไทย โดยผ่านชาวกะเหรี่ยงในไทย ซึ่งเป็นกลุ่มคนวัฒนธรรมเดียวกัน

การเปิดนโยบายทำสนามรบเป็นสนามการค้าของประเทศไทย ทำให้มีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมบริการ ไร่นาขนาดใหญ่ตลอดจนมีแหล่งสินค้าต่าง ๆ ตามตัวอำเภอชายแดนเป็นจำนวนมาก ชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าจึงอาศัยซื้ออาหาร สิ่งของ หางานทำตลอดจนทำตัวเป็นพ่อค้าคนกลางรับสินค้าจากบริเวณชายแดนไทย ส่งไปขายต่อในเขตที่ราบตอนในของประเทศพม่า (โดยใช้วิธีระบบใต้ดิน) ยังผลให้บริเวณชายแดนภูมิภาคตะวันตกเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญให้กับชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าด้วย ดังนั้นเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ชาวกะเหรี่ยงจึงมุ่งถือครองเงินบาทเหมือนเช่นคนในฝั่งประเทศไทย เพราะเงินบาทมีหลักประกันในการซื้อขายได้ดีกว่าเงินจั๊ตของพม่า* และดีกว่าเงินสกุลยูโรและสหรัฐอเมริกา เพราะในประเทศพม่าไม่นิยมใช้ นอกจากนี้แล้วการมีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่แน่นอนพัวพันกับรัฐบาลพม่า ก็ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่ามีการสร้างข่าวลือเรื่องการเลิกใช้เงินจั๊ต การหลอกลวงเงินจั๊ตในตลาดมืด การทำลายความมั่นคงเงินจั๊ตด้วยวิธีการต่าง ๆ จนราคาเงินจั๊ตในตลาดมืดกับตลาดปกติมีราคาแตกต่างกันมาก** นอกจากนี้แล้วยังมีข่าวลือว่ารัฐบาลพม่าจะยึดทรัพย์สินพวกพ่อค้าที่มีเงินฝากมากเกินไป ทำให้คนมีฐานะในฝั่งประเทศพม่านำเงินมาฝากในธนาคารฝั่งประเทศไทย ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อหลบหนีระบบภาษีของรัฐบาลพม่าที่เก็บภาษีแพง และเมื่อเบิกเป็นเงินบาทแล้วก็ซื้อสินค้าไทยกลับไปขายที่ประเทศพม่าได้โดยสะดวกอีกด้วย การที่ชาวกะเหรี่ยงชายแดนของประเทศไทยมีการถือครองเงินบาทเพิ่มขึ้นเป็นลำดับนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าชุมชนของประเทศพม่าที่ติดพรมแดนไทยมีการถ่ายโอนระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งนับว่าเป็นตัวชี้วัดที่ดีต่อประเทศไทยในอนาคต แต่การที่ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศสหภาพพม่ามีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจไทย และเงินบาทของไทยก็มีผลเสียด้วยเช่นกัน

¹ แหล่งเดิม.

* 1 จั๊ตเท่ากับ 100 เปียส รัฐบาลพม่ากำหนดให้เงินจั๊ตมีค่าสูงกว่าเงินบาทแต่ในช่วงเงินจั๊ตราคาตก สามารถแลกได้ 5.80 บาทต่อ 100 จั๊ต อ้างใน สายใยไทย-พม่า. 4(11) : หน้า 4-5 ; ปี พ.ศ. 2544.

** อัตราแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการ 1 เหรียญสหรัฐเท่ากับ 6 จั๊ต แต่ในตลาดมืด 1 เหรียญเท่ากับ 750 จั๊ต (ข้อมูลปี 2544) อ้างใน สนุกุ่ กลางไพร. ขาเสพยาเสพติด ปัญหาของใครกัน, ใน สายใยไทย-พม่า. 4(7) : 2-4 ; กรกฎาคม. 2544.

ผลเสียของการที่ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศพม่ามีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจไทยและเงินบาทของไทยคือการสร้างเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนขนาดใหญ่และอยู่ในบริเวณกว้างขวางตลอดแนวพรมแดน ทำให้เครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนมีความผูกพันในผลประโยชน์อย่างเหนียวแน่น จนเน้นความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์เหนือระบบรัฐชาติ ผลจากความสัมพันธ์ดังกล่าวยังทำให้กลุ่มเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนพยายามชิงไหวพริบเหนือระบบรัฐและกฎหมายของรัฐ จนกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่ที่รวมกันตามลักษณะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม เพื่อการมีอิทธิพลในชุมชนชายแดนภูมิภาคตะวันตก เครือข่ายทางสังคมแบบนี้ได้สร้างปัญหาตลอดแนวพรมแดน เช่น ปัญหาการตรวจสอบคนเข้าเมือง การสืบสวนคดี การสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสังหารหมู่กลุ่มเดียวกัน การสังหารหมู่กลุ่มตรงกันข้าม² การหลอกลวงแรงงานเด็กและสตรี การทำธุรกิจผิดกฎหมาย การเติบโตของการวานชนสินค้า และกลุ่มกองกำลังคุ้มกันสินค้าได้ดิน¹ การมีกลุ่มอิทธิพลคุ้มกันการทำไม้ การทำธนบัตรปลอม การทำสินค้าปลอม การปล่อยข่าวลือทำลายระบบเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหภาพพม่าและอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งผลจากการเกิดเครือข่ายทางสังคมข้ามพรมแดนนี้จะเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่รัฐบาลไทยต้องเตรียมวิธีการแก้ไขต่อไป

4. การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของพม่ากับวิถีพัฒนาสังคมของชาวกะเหรี่ยง

ตั้งแต่ยุคประกาศเอกราชจนถึงปัจจุบันของพม่าได้ถูกประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เพราะประเทศเหล่านั้นเห็นว่ารัฐบาลพม่าเป็นรัฐบาลเผด็จการทหาร มีการปกครองโดยละเว้นรูปแบบประชาธิปไตย ทำการกดขี่ชนกลุ่มที่ไม่ใช่พม่าแท้และปล่อยให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยต่อเนื่อง การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพม่า ทำให้การค้าขายในประเทศพม่าไม่เฟื่องฟู ทั้ง ๆ ที่ประเทศสหภาพพม่าเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางทะเล ป่าไม้ แร่ธาตุ หลุมก๊าซ ที่ราบดินดี อัญมณี หยก หอยมุก หวาย ทำเลสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ศักยภาพด้านแหล่งอาหาร การท่องเที่ยวและอื่นๆ อีกมาก สภาพที่ถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจทำให้ทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ยังคงมีอยู่เป็น

² องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สามแลบ. สรุปตำบลแม่สามแลบ. 2544. หน้า 2-5.

¹ รายงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรายงานว่า ปี พ.ศ. 2542 มีข้าราชการถูกจับกุมคดียาเสพติด 120 ราย เป็นทหาร 52 ราย ตำรวจ 24 ราย ฝ่ายปกครองท้องถิ่น 21 ราย ครู 9 ราย และอื่นๆ 14 ราย และปี พ.ศ. 2543 มีข้าราชการถูกจับกุมเกี่ยวกับคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2542 จำนวน 58 ราย อ้างจาก สายใยไทย-พม่า. 4(7) : หน้า 4 ; กรกฎาคม 2544.

จำนวนมาก แม้ว่าชาวพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จะมีการทยอยลักลอบขายทรัพยากรเหล่านี้ตามระบบใต้ดิน และข้อตกลงพิเศษกับบริษัทต่างชาติก็ตาม

การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของประเทศสหภาพพม่าและการจัดระบบสังคมนิยมวิधिพม่าล้มเหลว ทำให้ประเทศสหภาพพม่ามีฐานะยากจน ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะพัฒนาสาธารณูปการต่าง ๆ ไปสู่พื้นที่ส่วนนอกบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ รายได้ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งพัฒนาพื้นที่ในเขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ กล่าวคือ เป็นหุบเขาสูงชัน ทุรกันดาร ขาดแคลนถนนและสาธารณูปการ ระบบรัฐด้อยประสิทธิภาพและไม่ทั่วถึง การกระจายรายได้ โอกาส และความเจริญไม่ทั่วถึง สภาพเช่นนี้ทำให้พื้นที่ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยพุ่มพิกลักษณะเชื้อชาตินิยม โดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มุ่งหันหลังให้รัฐบาลกลางที่กรุงย่างกุ้ง เพื่อสร้างศูนย์รวมทางสังคมเฉพาะกลุ่ม มีการคืนคิดต่อบงก์การศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน พ่อค้า บริษัทต่างชาติ และสื่อต่าง ๆ เพื่อหาหนทางคุ้มกันดินแดนทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงนั้น ได้ยึดครองพื้นที่เขตรัฐกะเหรี่ยงและบางส่วนของรัฐมอญต่อสู้กับรัฐบาลกลางที่กรุงย่างกุ้งตลอดมา สภาพที่รัฐบาลกลางมีฐานะยากจนนี้นับว่าเกื้อกูลต่อการพุ่มพิกเชื้อชาตินิยมของชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่า เพราะพื้นที่ที่รัฐบาลสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงยึดครองนั้น มีทรัพยากรที่สามารถลักลอบขายได้ตามระบบใต้ดินอยู่มากมาย จนสามารถก่อตั้งกองทุนสำหรับซื้ออาวุธ อาหารและการสร้างระบบสาธารณูปโภคและสัมภาระต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงทหารและกลุ่มพ่อค้าท้องถิ่นได้ด้วยดีเสมอมา อย่างไรก็ตามสภาพการถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจของพม่ากำลังจะหมดความสำคัญลง นับตั้งแต่ประเทศสหภาพพม่าเข้าเป็นหนึ่งในสมาชิกองค์การอาเซียนเรื่อยมา เครือข่ายประเทศคู่ค้าและบริษัทของประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจก็เริ่มเข้าไปลงทุนในประเทศพม่าเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนในปัจจุบันแหล่งทรัพยากรสำคัญในประเทศพม่าได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบโดยต่อเนื่องแล้ว

5. เปรียบเทียบนโยบายของประเทศไทยและพม่าต่อชายแดน

นโยบายของประเทศไทยและพม่าเป็นตัวชี้วัดสถานะภาพของชุมชนกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทย - พม่า เพราะแต่เดิมพื้นที่ดังกล่าวมีแม่น้ำสาละวินเป็นศูนย์กลางเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่อยู่ในท่าเลปิด ต่อมาการแผ่อิทธิพลแบบใหม่ นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ของประเทศไทยและพม่าได้เข้าไปแทรกแซงเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมและตัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ จนพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอันกว้างใหญ่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน แม่น้ำที่เคยเป็นศูนย์กลางวิถีชีวิตถูกกำหนดให้เป็นเส้นแบ่งแดน จึงได้กลายเป็นเส้นแบ่งวิถีชีวิตผู้คนไปด้วย สภาพดังกล่าวทำให้พื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงถูกคุกคามจากวัฒนธรรมภายนอก จนชุมชนทางวัฒนธรรมที่เคยยิ่งใหญ่กลายเป็น

วัฒนธรรมส่วนน้อยของเมืองหลวงหรือที่ราบปากแม่น้ำทั้งเจ้าพระยาและอริระวดี ดังที่ปรากฏอย่างชัดเจนแล้วในปัจจุบัน

5.1 นโยบายของรัฐบาลพม่าต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง

รัฐบาลพม่ามีนโยบายปราบปรามเพื่อจัดระเบียบชุมชนชาวกะเหรี่ยงโดยต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะชาวพม่ามีความเข้าใจต่อชาวกะเหรี่ยงว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความสนิทสนมเป็นพิเศษต่อกองทัพอังกฤษ ในเวลาที่ชะตากรรมของประเทศพม่าถูกกดขี่และข่มเหง นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงก็เป็นชนกลุ่มน้อยที่รู้เท่าทันรัฐบาลพม่า ดังจะเห็นว่าชาวกะเหรี่ยงมีการดิ้นรนขอเอกราชจากรัฐบาลพม่าอย่างเป็นระบบ โดยก่อนที่จะเปิดการสู้รบกันโดยใช้กองทัพนั่น กลุ่มนักการเมืองชาวกะเหรี่ยงเคยเข้าไปต่อสู้ทางการเมืองในระบบการเมืองของประเทศสหภาพพม่า ทำให้รัฐบาลมองว่าพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงคืออุปสรรคสำคัญต่อแผนการรวมชาติ รัฐบาลพม่าจึงทุ่มเทงบประมาณและกองทัพบุกเข้ายึดครองเขตพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงเพื่อจัดระเบียบชุมชน

รัฐบาลพม่าต้องการปราบปรามกองกำลังรัฐกอกูอย่างเร่งด่วน เพราะเป็นกองกำลังขนาดใหญ่ที่เคยเป็นแกนนำกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยพม่า-DAB ต่อสู้กับกองทัพพม่าอย่างเข้มแข็ง อีกทั้งเป็นกองกำลังหลักหนึ่งในจำนวนไม่กี่กลุ่ม ที่ไม่ยอมหยุดยิงกับรัฐบาลพม่า ทั้ง ๆ ที่กองกำลังรัฐมอญอิสระ กองทัพว้า กองทัพรัฐฉาน กองทัพยะไข่และอีกหลายกลุ่มได้ขอเจรจายุติการสู้รบกับรัฐบาลพม่าไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่กองกำลังชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เพื่อสร้างศรัทธาต่อประชาชน และเพื่อคุ้มกันผลประโยชน์จำนวนมหาศาลในรัฐกะเหรี่ยงและตามแนวพรมแดนพม่า - ไทย กองทัพพม่าจึงคงกองกำลังจำนวนมากประจำการในพื้นที่อันทุรกันดาร ทำให้ทหารชาวพม่าประสบปัญหาการถูกลอบสังหาร การขาดแคลนเสบียงกรัง อุปกรณ์ยังชีพต่าง ๆ และการถูกตัดขาดจากครอบครัว จนเกิดปัญหาทหารออกเก็บภาษีจากชาวบ้าน การมีปัญหาละเมิดทางเพศต่อชนพื้นเมือง ดังที่ปรากฏในสื่อต่างประเทศอยู่เนือง ๆ การคงทหารไว้ในรัฐกะเหรี่ยงจำนวนมาก ทำให้กองทัพพม่าหันไปใช้นโยบายกับกะเหรี่ยงพุทธ(DKBA)โดยมุ่งใช้ยุทธศาสตร์ให้กองกำลังกะเหรี่ยงสองกลุ่มตัดกำลังกันเอง ซึ่งทำให้ความเป็นปึกแผ่นในชุมชนกะเหรี่ยงทั้งหมดอ่อนแอลง และกองกำลังหลักของสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ(KNU)ถูกจับกุมและสังหาร จนอาจกล่าวได้ว่ารัฐกะเหรี่ยงเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

5.2 นโยบายของรัฐไทยต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง

เมื่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบสงครามเย็นจบลงในปี พ.ศ. 2515 ประเทศไทยต้องใช้เวลาปรับตัวมากกว่า 10 ปี ก่อนที่จะยุติสงครามทางลัทธิการเมืองในชายแดนต่าง ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2526 - 2527 กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (กลุ่มที่เคยรวมพลัง

ต่อต้านอำนาจรัฐ) จึงได้ทยอยกันเข้าวางอาวุธต่อรัฐบาลไทย จนทำให้สถานการณ์ชายแดนด้านตะวันตกกลืนกลายเข้าสู่ภาวะปกติ ในช่วงเวลาต่อเนื่องกันนั้นรัฐไทยและนักธุรกิจไทยได้มุ่งเข้าสู่พื้นที่ชายแดนด้านตะวันตกด้วยจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในด้านความอุดมสมบูรณ์ของทุนทางสังคมในแถบนี้ แต่ในส่วนของรัฐบาลนั้นจะมีนอกเหนือไปจากกลุ่มอื่น ๆ คือกระบวนการสร้างความมั่นคงในชุมชนต่าง ๆ ตลอดแนวพรมแดน

นักธุรกิจไทยพุ่งเป้าเข้ามาทำธุรกิจในเขตชายแดนด้านตะวันตกภายใต้การสนับสนุนของรัฐ ที่ต้องการให้เอกชนมีส่วนช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ นักธุรกิจจึงใช้โอกาสที่บริเวณแถบนี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์ในแร่ธาตุ ของป่า ไม่มีค่า ธุรกิจการท่องเที่ยว การค้าข้ามพรมแดน และจำนวนแรงงานราคาถูกจำนวนมาก เพื่อนำปัจจัยเหล่านี้เข้าไปทดแทนสังคมพื้นราบที่เริ่มขาดแคลนทรัพยากร วัตถุดิบและแรงงาน เนื่องจากแรงงานไทยดิ้นรนไปต่างประเทศเพื่อค่าจ้างที่สูงกว่า และกลุ่มทำงานในโรงงานก็ขอขึ้นค่าแรงอยู่บ่อย ๆ จนบริษัทไทยและต่างชาติไม่อาจสู้ค่าแรงที่รัฐกำหนดให้ได้ ยังผลให้สถานประกอบการต่าง ๆ ต้องปิดกิจการลงทั้งก่อนและในช่วงเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ดังนั้นในสภาวะที่ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจนี้กลุ่มแรงงานต่างด้าวราคาถูกจึงมีความเหมาะสมกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีการก่อตัวขึ้นอย่างระมัดระวังในเขตภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย นอกจากนี้แล้วสภาพการขาดแคลนไม้สำหรับก่อสร้างและแร่ธาตุสำหรับป้อนโรงงานอุตสาหกรรมก็ทำให้การค้าไม้และทำเหมืองแร่เป็นสิ่งจำเป็นและก่อประโยชน์สูงสุดต่อการประกอบการ ในเวลาที่เมืองและชุมชนต่าง ๆ มีการขยายตัวขึ้นเนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้น

ในส่วนของรัฐบาลนั้นได้มีนโยบายเร่งด่วนเข้าป้องกันผืนป่าอันเป็นต้นน้ำลำธาร และสภาพความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ โดยปรากฏภาพชัดเจนในด้านทฤษฎีกรอบแนวคิดและนโยบายแต่มีปัญหาสูงยิ่งในการปฏิบัติ เพราะกลุ่มข้าราชการและนักการเมืองได้เข้าไปพันพันในผลประโยชน์กับพ่อค้าและนักธุรกิจ จนมีการคอร์รัปชันการทำให้ไม้ในป่าสาละวินป่าแม่สอด การปิดปิดโรงงานยาบ้าในเขตอำเภอพบพระ และการเข้าไปมีผลประโยชน์ในป่าด้านรัฐกะเหรี่ยงอิสระด้านฝั่งตรงข้ามอำเภอพบพระ และฝั่งของข้ามอำเภอท่าสองยางและสบเมยนำไปสู่การนำเป็นเหตุผลโจมตีเหล่านักการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ช่วยเปิดเผยให้เห็นแหล่งผลประโยชน์จำนวนมหาศาลในเขตพื้นที่พรมแดนด้านตะวันตก อย่างไรก็ตามแม้จะเกิดปัญหายุ่งยากในการทุจริตในหลายหน่วยงาน แต่ก็นับได้ว่าช่วงนี้รัฐไทยประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเสริมสร้างความมั่นคงในชุมชนต่าง ๆ ตลอดแนวชายแดน จนทำให้มีการสร้างถนนที่ได้มาตรฐานจากจังหวัดตากไปสู่อำเภอแม่สอด จากเชียงใหม่ไปสู่อำเภอแม่สะเรียงและแม่ฮ่องสอน ตลอดจนมีการปรับปรุงถนนสายยุทธศาสตร์จากแม่สอดไปถึงแม่สะเรียง และจากอำเภอแม่สอดไปจนถึงบ้านเซปะหละอำเภออุ้มผางอีกด้วย การทุ่มงบประมาณจำนวนมากไปสู่บริเวณแถบนี้ ทำให้เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็ว จนมีสนามบินพาณิชย์และเป็น

ศูนย์รวมทางสังคมในเขตชายแดนภูมิภาคตะวันตก พร้อม ๆ กับการเติบโตของเมืองแม่สะเรียงและเมืองแม่ฮ่องสอนด้วยเช่นกัน สภาพดังกล่าวทำให้กลุ่มคนบนที่สูงของประเทศไทยได้รับโอกาสทางการศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพ การแลกเปลี่ยนซื้อ - ขาย และสภาพเช่นนี้ยังเกื้อกูลไปสู่กลุ่มคนในประเทศสหภาพพม่าอีกด้วย

การพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคตะวันตก แม้ว่าจะมีปัญหาด้านการเมือง เพราะชนบทร่วมประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีปัญหาการใช้ภาษาไทยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และค่านิยมในบางด้าน ทว่าศักยภาพด้านเศรษฐกิจที่โดดเด่น ก็ทำให้พื้นที่ชายแดนด้านตะวันตก เป็นพื้นที่รองรับคนที่มีมุ่งเข้าไปตั้งรกรากและทำธุรกิจ ทั้งจากประเทศไทยในรัฐอิสระต่าง ๆ และประเทศสหภาพพม่า ทำให้ปัญหาสังคมได้รับการเพิ่มเติมจนพอกพูนกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญยิ่งในดินแดนภูมิภาคนี้ เพราะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมนี้ ทำให้เกิดการเกี่ยวดองในการสมรส การนับถือสายเครือญาติ การเป็นเครือข่ายแรงงาน การเป็นเครือข่ายทางลัทธิ และการหวังพึ่งพิงในการใช้ทรัพยากรตลอดสองฝั่งประเทศร่วมกัน ทำให้กลุ่มคนในเขตสองฝั่งของพรมแดนมีการติดต่อกันตามวิถีทางสังคมแบบดั้งเดิม โดยไม่ยอมปรับเปลี่ยนตามกรอบและวิธีการของรัฐ ที่คัดค้านกระบวนการและขั้นตอนในการตรวจสอบและข้ามแดนขึ้น ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมที่น่าไปสู่ปัญหาทางการเมืองในลำดับต่อมา

การเป็นเส้นทางของปัญหาแรงงานเถื่อน ยาเสพติด ธุรกิจผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ และแหล่งหลบซ่อนของอาชญากรรมล้วนแต่มีผลต่อความมั่นคงในประเทศ รัฐไทยจึงจำเป็นต้องเข้าไปคอยคุมวงจรเครือข่ายแรงงาน ยาเสพติด ธุรกิจผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ ทำไม้หอม การสัมปทานชีตังควา การค้าสัตว์ป่า การค้าประเวณีและอื่น ๆ เพื่อสะกัดปัญหาให้เบาบางลง แต่การพัฒนาที่วางแผนไว้รัดกุมในช่วงก่อนนี้ ก็ทำให้มีเส้นทางจำนวนมากตัดลัดเข้าสู่เมืองเชียงราย เชียงใหม่ ดาก อุทัยธานี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์และกรุงเทพฯ มีทั้งทางหลวงที่ลาดยาง ทางลูกรังและทางเดินเท้า ทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ไม่อาจจะควบคุมปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังผลให้หน่วยกลางมีนโยบายจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2544¹ นโยบายนี้ทำให้มีการจับกุมแรงงานเถื่อน และส่งกลับแรงงานและผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย แต่ก็ยังมีคนไทยและแหล่งงานต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือแรงงานเถื่อน และผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ด้านการประกอบการเป็นแหล่งรีดไถ และความสัมพันธ์อันที่เครือญาติ ทำให้เป็นปัญหาต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้แล้วการมีกองคาราวานขนยาเสพติดของกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ขนยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย ก็ได้เป็นปัญหาของสังคมไทยที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างน่าวิตก

¹ รายการตอบปัญหาแรงงานต่างด้าว. (โดยสุภัท ภูขุน) ใน สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 11. วันที่ 12 มีนาคม 2545

ปัญหาสุขภาพจิตตามแนวพรมแดนไทยเป็นปัญหาที่รัฐไทยพยายามเข้าไปควบคุมขอบเขตของปัญหาแต่ไม่อาจจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในเขตประเทศสหภาพพม่ามีกลุ่มชนชาติพันธุ์อิสระเป็นจำนวนมาก และหน่วยชุมชนเหล่านี้จะมีเส้นทางเดินเท้าติดต่อกันได้กว้างไกลจากรัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยาห์ไปจนถึงรัฐฉานและกำลังมีการตัดเส้นทางมาถึงอำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี อันเป็นเขตพื้นที่ที่มีกองกำลังกลุ่มต่าง ๆ ถอยร่นมาตั้งหลักผู้ ทำให้กองคาราวานกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ประสานงานกับกลุ่มจีนฮ่อ จีนโกกั้ง และอีกหลายกลุ่ม ซึ่งมีความชำนาญทางการค้า จึงเกิดเครือข่ายการติดต่อ ค้าขายและแลกเปลี่ยนยาเสพติด จนมียาเสพติดระบาดเข้าสู่สังคมไทยอย่างรุนแรง ถึงขั้นเข้าไประบาดในกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป รัฐไทยจึงมีนโยบายส่งครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทหารเข้าไปควบคุมและพัฒนาพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีการประกาศก่อตั้งอำเภอต่างๆ ประชิดแนวพรมแดนเพื่อเหตุผลในเรื่องการปกครอง และการเฝ้าระวังความมั่นคงตามแนวพรมแดน ในอันที่จะควบคุมและแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยง แต่นโยบายดังกล่าวของรัฐไทยก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นที่มิได้มีลักษณะพิเศษ และส่วนหนึ่งข้าราชการจากส่วนกลางไม่สมัครใจมาปฏิบัติงานในพื้นที่ หรือมาทำงานในพื้นที่ไม่เต็มศักยภาพ ข้าราชการส่วนใหญ่ไม่ยังเห็นในปัญหาและสภาพวิถีวัฒนธรรมในพื้นที่อย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้ว ข้าราชการจากพื้นราบยังเป็นเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญที่มีส่วนนำคนพื้นราบอพยพเข้าไปจับจองที่ดินการทำไร่ขนาดใหญ่ การตั้งโรงงาน จนเครือข่ายของคนพื้นราบเติบโตเกินไปในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงนับว่าเป็นสถานการณ์ที่ทำให้วิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงถูกต่อต้านและถูกมองว่าผิดหรือน่าเหยียดหยันในถิ่นมาตุภูมิของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม

6. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเข้มแข็งภายในชุมชน : การสร้างกลไกเพื่อความอยู่รอด

ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศสหภาพพม่าและรัฐกะเหรี่ยงมีวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมากกว่าชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย เพราะแต่ละชุมชนประกอบไปด้วยครอบครัวที่แข็งแกร่ง มีการยึดมั่นในวิถีทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างเหนียวแน่น ในแต่ละครัวเรือนอาศัยอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันอย่างมีความหมาย ทั้งการทำมาหากิน การทำบุญตามความเชื่อ การปกป้องคุ้มครองชุมชนและสมาชิกในชุมชน การไม่หวังพึ่งพิงในระบบรัฐ ด้วยความเป็นห่วงในวิถีทางวัฒนธรรมและการถูกทำลายสำนักทางสังคมได้จึงใจแปลกแยกออกจากอำนาจรัฐ เพื่อดำรงชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเอง ทั้งนี้ประชาชนกะเหรี่ยงในชุมชนแถบนี้ยังคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมทุกประการ ทั้งคติความเชื่อ การแต่งกาย ภาษา

สภาพการยังชีพ ค่านิยมและการสืบทอดเทพปกรณัมพื้นบ้านอื่น ๆ ซึ่งสภาพเช่นนี้นับว่าแตกต่างกับชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนตามระบบเศรษฐกิจและสังคมตามรูปแบบของกรุงเทพฯและเชียงใหม่ ที่เผด็จการพลเข้าสู่พื้นที่นี้โดยระบบรัฐและคนพื้นราบทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยต้องเผชิญกับการถูกทอดทิ้งจากกลุ่มคนหนุ่มสาว ที่อพยพออกจากชุมชนไปหางานทำในต่างถิ่น ทอดทิ้งพ่อแม่และพี่น้องเอาไว้หนหลัง ทั้ง ๆ ที่สภาพชุมชนนั้นยังมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นที่น่าสังเกตว่าปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้นับวันแต่จะมีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนวิถีทางวัฒนธรรม โดยมีการหลอมรวมทางวัฒนธรรมกับลักษณะวัฒนธรรมไทยถิ่นเหนือเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สภาพชุมชนโดยทั่วไปอยู่ในภาวะรกรากล่มสลาย เพราะแต่ละครัวเรือนมุ่งเน้นสร้างฐานะด้วยการสร้างบ้านเรือนไม้สัก การหาเงินมาซื้อรถ และการมีงานทำรายได้สูง ทำให้ในแต่ละชุมชนเริ่มมีความแตกต่างทางฐานะ จนมีบางกลุ่มมีค่านิยมทางวัตถุถึงขั้นทำลายทุนทางศิลปกรรมในชุมชนที่เคยมีความแข็งแกร่งมาแต่เดิม กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นปล่อยให้หายสูญ ข้าราชการและนักการเมืองเข้ามาชักจูงและชักนำ

ตารางแสดงข้อมูลหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
1	ห้วยน้ำขาว	บ้านเก่า	เมือง	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
2	พุน้ำร้อน	บ้านเก่า	เมือง	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
3	ศรีมงคล	ศรีมงคล	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
4	วังน้ำเขียว	ศรีมงคล	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
5	หนองปลา	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
6	แก่งระเบิด	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
7	หาดจิว	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
8	ดงพงษ์	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
9	มะทุเล(ต้นมะม่วง)	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
10	บ้องตีน้อย	วังกระแจะ	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
11	บ้องตีนบน	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
12	ต้นตาล	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
13	บ้องตี้ล่าง	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
14	เหมืองสมพร	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
15	ท้ายเหมือง	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย

16	ปะรังตา (หรือบังตา)	ไทรโยค	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
17	น้ำโจน	ไทรโยค	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
18	วังนกแก้ว (หรือเนิน	ไทรโยค	ไทรโยค	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
19	สวรรค์)	ลุ่มสุ่ม	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
20	เขาสามชั้น	ลุ่มสุ่ม	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
21	ไทรรัตน์	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
22	นิละ	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
23	หม่องสะเทอ	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
24	สามแยกของกาเลีย	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
25	ไหล่น้ำ	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
26	โรงหาว	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
27	ห้วยกบ	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
28	โมรป่า	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
29	ซุแหละ	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
30	ช่องลู	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
31	ห้วยมลาย	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
32	ใหม่พัฒนา	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
33	เค็งคุด	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
34	ชองกาเลีย	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
35	สามหลัง	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
36	พระเจดีย์สามองค์	หนองลู	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
37	สเน่พอง	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
38	ดินเขา	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
39	ตะเคียนทอง	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
40	กองม่องทะ	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
41	เกาะสะเค็ง	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
42	ซาลาวะ	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
43	ไล่โว่	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
44	ทิลไผ่	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด

45	ถาฮ์เก้าหลัง	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
46	พู่จื่อ	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
47	จะแก	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
48	วาหุงคุ	ไล่โว่	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
49	ทำดินแดง	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
50	วังขนาย	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
51	หัวต่อ	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
52	เลียเจีย	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
53	จงอั่ว	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
54	ทิโคร่ง	ปริงเผล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทยและมอญ
55	วังลังกา	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
56	ปริงกาสิ	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
57	หินแหลม	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
58	พุด่อง	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
59	แก่งแซ่	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
60	กุ่มแห่	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
61	นามกุ่ม	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
62	พุดอบน,ล่าง	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
63	ล้ามะแก	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
64	นิคสู	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
65	หนองบาง	ลั่นถัน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
66	ห้วยเสือ	ชะแล	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
67	สะพานยาว	ชะแล	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนคนไทย+พม่า
68	เกริงกาเวีย	ชะแล	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
69	ทิพรุข	ชะแล	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
70	คลิดีบน	ชะแล	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
71	พระธาตุโบอ่อง	ปี่ลือก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
72	ปี่ลือกโพ	ปี่ลือก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
73	ท่าเรือปอสามต้น	ปี่ลือก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
74	ปี่ลือกคี	ปี่ลือก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับมอญ

75	เนินสวรรค์	ปี่ลือก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
76	วังหิน	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
77	ป่าห้วย	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
78	หนองขุ	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
79	หม่องกะลา	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
80	หินดาดตะวันตก	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
81	หนองพลู	หินดาด	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
82	สะพานลาว	สหกรณ์นิคม	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
83	ดินโส	สหกรณ์นิคม	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
84	ไร่ป่า	ห้วยเขย่ง	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
85	ป่าคู่	สมเด็จพระเจริญ	หนองปรือ	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
86	ดงเสลาใหม่	-	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
	องเเพาะ		ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
88	ดงเสลาเก่า	ด่านแม่แฉลบ	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
89	กลาง	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
90	ดินตก	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
91	ปึงชะโค	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
92	น้ำพุ	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
93	ไกรเกรียง	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
94	ลำขาแข้ง	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
95	ท่าลำไย	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
96	สามหลัง	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
97	พุช่อง	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
98	เขาเหล็ก	เขาโจด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
99	องจุ	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
100	ปลายนาสวน	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
101	ไตรรงค์	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
102	ปากนาสวน	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
103	องหลู	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
104	คลิดีล่าง	นาสวน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด

105	องลิต	นางสาว	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
106	สะมะแก	นางสาว	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
107	จะเหลาะ	นางสาว	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
108	แม่กระบุง	แม่กระบุง	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ปะปนกับคนไทย
109	นุเซโปล	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
110	กล้อทอ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
111	โทะทะ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
112	ทิโพจิ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
113	กุก๊ะ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
114	กุกะเล่ต่อ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
115	หม่องก๊วะ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
116	แม่จันทะ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
117	เบ็งเคล็ง	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
118	เลตองกุ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
119	ทิจอซี	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
120	มะไ้อะไค๊ะ	แม่จัน	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
121	ตะเป้อพุ	โมโกร	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
122	แม่กลองคิ	โมโกร	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
123	วะเบยทะ	โมโกร	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
124	แม่กะแซ	โมโกร	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
125	แปโคทะ	อุ่มผาง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
126	กั่วห้าง	อุ่มผาง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
127	อุ่มผางคิ	อุ่มผาง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
128	ยะโมคิ	อุ่มผาง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
129	ปะละทะ	แม่ละมุ้ง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
130	เซปละหะ	แม่ละมุ้ง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
131	ป่าพลู	แม่ละมุ้ง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
132	แม่ละมุ้งคิ	แม่ละมุ้ง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
133	เซอทะ	หนองหลวง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
134	เดลอคิ	หนองหลวง	อุ่มผาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด

135	ห้วยน้ำนก	พบพระ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
136	หมื่นธาตุชัย	พบพระ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
137	มอเกอรี่่าง	พบพระ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
138	ผากระเจือ	พบพระ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
139	ซอโอ	ช่องแคบ	พบพระ	ตาก	ปะปนกับคนไทย
140	ขุนห้วยช่องแคบ	ช่องแคบ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
141	ซอระตะ	ช่องแคบ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
142	ทิกะเปอ	ช่องแคบ	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
143	วะเล่ย์ใต้	วะเล่ย์	พบพระ	ตาก	ปะปนกับคนไทย
144	แม่ออกสู	วะเล่ย์	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
145	ยะพอ	วะเล่ย์	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
146	พะคี	รวมไทยพัฒนา	พบพระ	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
147	สวนผึ้ง	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
148	ท่ามะขาม	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
149	ห้วยม่วง	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
150	บ่อหวี	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
151	ห้วยแห้ง	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
152	บ่อ	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
153	ทุ่งแฝก	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
154	ผาปก	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
155	ถ้ำหิน	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
156	ห้วยคลุม	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
157	ห้วยผาก	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
158	ตะโกล่าง	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
159	ตะโกบน	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
160	บ้านบึงเหนือ	บ้านคา	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
161	บ้านบึงใต้	บ้านคา	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	กะเหรี่ยงทั้งหมด
162	วัดเจดีย์หอย	บ้านคา	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนมอญ
163	บ้านคา	บ้านคา	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
164	ห้วยน้ำใส	บึงบึง	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย

165	ห้วยสวนพลู	บั้งบึง	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
166	โป่งกระทิงบน	บั้งบึง	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
167	โป่งกระทิงล่าง	บั้งบึง	กิ่งอ.บ้านคา	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
168	ยางหัก (ท่ายาง)	ยางหัก	ปากท่อ	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
169	วังปลาซ่อน	ยางหัก	ปากท่อ	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
170	ตากแดด	ยางหัก	ปากท่อ	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
171	หินสี	ยางหัก	ปากท่อ	ราชบุรี	ปะปนกับคนไทย
172	พุลู	-	หนองหญ้า	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
173	ห้วยแห้ง	-	ปล้อง	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
174	ยางน้ำกลัดเหนือ	ยางน้ำกลัด	หนองหญ้า	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
175	ยางน้ำกลัดใต้	ยางน้ำกลัด	ปล้อง	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
176	วังวน	ยางน้ำกลัด	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
177	สองพี่น้อง		แก่งกระจาน	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
178	โป่งลึก	-	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	ปะปนกับคนไทย
179	บางกลอย	-	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	-
180	ตะเพินคี	ตะเพินคี	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
181	กล้วย	-	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
182	ทุ่งมะกอก	-	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
183	องค์พระ	-	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
184	ป่าแฝก	-	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
185	ห้วยดินดำ	-	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	-
186	แม่ะหลวง	แม่ะหลวง	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
187	แม่ด่าน	แม่ด่าน	ท่าสองยาง	ตาก	ปะปนกับคนไทย
188	แม่สลิดน้อย	แม่สลิด	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
189	แม่นิล	แม่สลิด	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
190	แม่สลิดหลวง	แม่สลิด	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
191	แม่ตื่น	แม่ตื่น	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
192	แม่จวง	-	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
193	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง	ตาก	กะเหรี่ยงทั้งหมด
194	แม่วัดป่าแก	แม่หะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-

195	แม่วิดหลวง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
196	แม่สวรรค์หลวง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
197	แม่เหาะเหนือ	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
198	แม่จ้าง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
199	ดงกู่	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
200	ดงหลวง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
201	ห้วยปลากั้ง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
202	ห้วยปางผาง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
203	แม่เหาะใต้	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
204	ขุนวง	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
205	แม่สวรรค์น้อย	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
206	แม่กะใน	แม่เหาะ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	-
207	ผาป่า	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
208	แม่เกาะ	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
209	แม่อกใต้	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
210	แม่อกกลาง	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
211	แพะหลวง	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
212	อุมคาเหนือ	แม่กะตวน	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
213	เลไค้	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
214	แม่กะตวน	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
215	ห้วยกองมูล	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
216	แม่ทะลุ	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
217	ชื่อหม้อ	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
218	ทียาแพอ	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
219	น้ำออกสู	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
220	ห้วยทึะ	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
221	ทือลือ	สบเมย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
222	แม่สามแลบ	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
223	แม่ตอละ	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
224	สิวาเดอ	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	

225	บุญเลอ	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
226	ห้วยกระต่าย	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
227	กอมูเคอ	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
228	ห้วยเห้ง	แม่สามแลบ	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
229	แม่กองแปเหนือ	ป่าโป่ง	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
230	ห้วยหมูเหนือ	ป่าโป่ง	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
231	ห้วยเหียะ	ป่าโป่ง	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
232	แม่สาจอตา	ป่าโป่ง	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
233	กองก้อย	กองก้อย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
234	ผาเยอร์	กองก้อย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
235	แม่แพหลวง	กองก้อย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
236	ห้วยเกียง	กองก้อย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
237	แม่แพน้อย	กองก้อย	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	
ลำดับ ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
238	แม่เสาะ	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
239	แม่สวด	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	ปะปนกับคนไทย
240	แม่หลุยหลวง	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
241	อุมโล๊ะเหนือ	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
242	แม่แฮด	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
243	สบอุมโล๊ะ (นาคอย)	แม่สวด	สบเมย	แม่ฮ่องสอน	-
244	แม่กองคา	แม่ขาม	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	กะเหรี่ยงทั้งหมด
245	แม่กองแป	แม่ขาม	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	กะเหรี่ยงทั้งหมด
246	ห้วยไผ่	แม่ขาม	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	กะเหรี่ยงทั้งหมด
247	ท่าตาฝั่ง	แม่ขาม	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	กะเหรี่ยงทั้งหมด

ในการมีค่านิยมแบบคนพื้นราบ และการมองเห็นการเหยียดวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งนี้เพื่อการเปิดรับวัฒนธรรมส่วนกลางเข้าแทนที่ สภาพเช่นนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่ในภาวะสับสน ดังจะเห็นว่าการก่อตัวของกลุ่มเครือข่ายแรงงานเถื่อน การยอมรับรองการซื้อขายไม่มีค่า ที่ดิน หินมีค่า พลอยสี และธุรกิจผิดกฎหมาย การตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองและการถือครองที่ดิน การละทิ้งวิถีพึ่งตนเองและคุ้มกันสังคมร่วมกัน ขณะที่กลับปล่อยให้ภาวะเช่นนี้ล่มสลาย เปิดโอกาสให้นายทุน

ข้าราชการและนักการเมืองเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชน เข้ามาเป็นผู้นำ และสร้างความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์จนสถานะของชุมชนตกอยู่ภายใต้การกำหนดและชี้นำโดยคนนอกสังคมโดยสิ้นเชิง¹

6.2 การสร้างกลไกเพื่อความอยู่รอดของชุมชนชาวกะเหรี่ยง

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศสหภาพพม่าถูกสภาพการเมืองที่ขาดระบบรัฐธรรมนูญทำลายชุมชนจนพังพินาศครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ชาวกะเหรี่ยงเหล่านั้นกลับพยายามฟื้นฟูชุมชนและคืนชนบทวิถีทางให้ชุมชนยังคงมีวิถีวัฒนธรรมเหมือนเมื่อครั้งบรรพบุรุษ แม้ว่ากลุ่มแกนนำระดับสูงจะได้รับการศึกษาสูงตามแบบอย่างตะวันตก และบางส่วนได้รับแบบอย่างจากประเทศสหภาพพม่า แต่กลุ่มแกนนำยังคงแสดงเจตนาการเป็นรัฐกะเหรี่ยงอิสระ ที่มีสิทธิ เสรีภาพและเอกราชที่สมบูรณ์ เหตุฉะนั้นจึงทำให้มุขปาฐะ ตำนาน ประเพณีการจดบันทึกและคำบอกเล่าเต็มไปด้วยการเตือนใจ ให้เหตุผล ให้คติ และวิงวอนให้นักการสูญเสีย อันเนื่องจากการถูกทำร้ายและถูกแทรกแซงจากชนเผ่าที่มีปีกแผ่นกว่า ปรัชญาทางสังคม คติธรรมและหลักการต่าง ๆ จึงเน้นย้ำการมีความหวัง การประสงค์ยิ่งให้ประชาชาติกะเหรี่ยงทั้งมวลกลับมาสร้างรัฐชาติเหนือดินแดนบรรพบุรุษอันเป็นศูนย์รวมความศักดิ์สิทธิ์มาช้านาน สภาพเช่นนี้ปรากฏในสำนึกชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยลดลงเป็นลำดับ

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยแอบอิงเข้าหาระบบรัฐ เจ้าหน้าที่และอำนาจรัฐ โดยต้องการละทิ้งเรื่องราวในอดีตไว้เบื้องหลัง การสยบยอม คล้อยตาม และหลงเชื่อระบบรัฐไทย อาจหลีกเลี่ยงยาก แต่ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยกลับมีการจัดขึ้น หรือทวงถามเหตุผลน้อย จึงเกิดการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วเกินไป จนเกิดลักษณะหวังพึ่งพึ่งรัฐ เชื่อรัฐ จนละเลยต่อการให้คุณค่าต่อวิถีกะเหรี่ยงอันงดงาม และยิ่งใหญ่ในฐานะเจ้าของวิถีวัฒนธรรมแห่งลุ่มน้ำคง(สาละวิน) เมฆ บิลิน ยูสุรินทร์ แม่เงา แม่ตาน้อย ขุนยวม ภาชี ตะนาวศรีและอื่น ๆ อีกมาก และคำบอกเล่าครั้งสำคัญเมื่ออดีตไม่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง หากยังมีการนำเพลงของคนพื้นราบวาทกรรมประจำวัน ภาษาพูดเพื่อสมัครงาน การแต่งกายที่กลมกลืน การกระดือหรือลิ้นรับใช้คนพื้นราบ ประวัติศาสตร์คนพื้นราบ และชีวประวัติมูลนายของคนพื้นราบเข้ามาสืบทอดทดแทนยังผลให้ชุมชนที่สงบง่ายในวิถีแห่งการเคารพทุกชะจือ ชูพิบัญญัติ เชิงหม่องเท็ง โพโดกู ต้าที่ต้าเต้าะ ยว เจ้าหล้าและอื่น ๆ อีกมากถูกละเลย ชุมชนชาวกะเหรี่ยงกลายเป็นหมู่บ้านกึ่งเมืองที่เต็มไปด้วยบ้านไม้สัก ไม้แดงและตึกอย่างคนพื้นราบ มีการขายที่ให้นายทุนรายใหญ่จนเกิดไร่ขนาดใหญ่ที่ครอบครองอาณาบริเวณทั้งยอคเขา มีรถบรรทุกผลผลิตวิ่งตามถนนทุกสาย โดยมีชนเจ้าถิ่นเป็นเพียงลูกจ้างและผู้เดินถนนบนคอยอย่างทุกข์ทน นับเป็นหนทางที่เสื่อมโทรมและไร้หวัง เป็นภาวะ

¹ สัมภาษณ์นายชวลิตปี ชีช่วง, บ้านโป่งกะทิงบน, ต.บ้านบึง กิ่ง อ.บ้านคา จังหวัดราชบุรี

ที่กำลังรอกคนพื้นราบเข้ามาทาง เพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีชาวเมืองที่สมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ต่อไป นับว่าสภาพพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในประเทศไทยกำลังถูกทำลายลงตามลำดับ

6.3 การสร้างกลไกเพื่อความอยู่รอดของชาวกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยปะปนอยู่กับชาวกะเหรี่ยงในเขตภาคกลางและภาคเหนือบางส่วน คนกลุ่มนี้พูดภาษากะเหรี่ยง แต่กลุ่มชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่กลับเรียกคนกลุ่มนี้ว่า“กะหรั่ง” เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อชาวกะหรั่งมากขึ้นจึงขอกล่าวถึงชาวกะหรั่งไว้ ณ ที่นี้

คำว่ากะหรั่งเกิดขึ้นจากสมุทราชนบุรี และเมื่อพะเจียงโปรบ (พระศรีสุวรรณคีรี) เป็นนายอำเภอสังขละบุรี ได้กล่าวถึงพวกปะกาเคยว่า “พวกนี้ไม่ให้มันเป็นกะเหรี่ยง ให้มันเป็นกะหรั่ง” เพราะเป็นพวกกะเหรี่ยง ซอส์ (คือเผ่าสะกอว์ในสำนวนพม่า) ที่อพยพเข้ามาในชุมชนชาวกะเหรี่ยงกะโปลง ในช่วงที่ชาวกะโปลงมีความเป็นปึกแผ่นและมีการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม จนมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ชาวกะโปลงได้รับการยอมรับจากสังคมไทย ให้ผู้นำชุมชนมียศและบรรดาศักดิ์ จนสามารถติดต่อเครือข่ายทางการค้าจนมีฐานะและมีความรู้ความในภาษาไทย และวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี เมื่อมีชาวกะเหรี่ยงซอส์อพยพเข้ามาภายหลัง และพูดภาษากะเหรี่ยงปนพม่า ตลอดจนมีวัฒนธรรมแบบกะเหรี่ยงพม่า ผู้นำชุมชนชาวกะโปลงจึงเรียกเพื่อบ่งชี้ว่า กะหรั่ง เพื่อบ่งชี้ว่าไม่ใช่กะเหรี่ยงแท้ แต่เป็นพวกใหม่ที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่า

6.3.1 เครือข่ายทางสังคมชาวกะหรั่งในสังคมไทย

ชาวกะหรั่งเป็นชาวกะเหรี่ยงเผ่าสะกอว์ในฝั่งประเทศพม่า กลุ่มคนพวกนี้เรียกตัวเองว่า “ซอส์หรือจ้อส์ ” คนกลุ่มนี้อพยพลงมาตามสันเขาตะนาวศรีอยู่เป็นระลอกด้วยเหตุผลทางการเมือง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มละไม่เกิน 10 ครอบครัวแต่อพยพมาเรื่อยๆ ในระยะก่อนปี พ.ศ. 2529 เมื่ออพยพลงมาในเขตภาคกลาง ซึ่งเป็นเขตวัฒนธรรมของกลุ่มกะเหรี่ยงโปลง ก็อาศัยอยู่ตามช่องทางตามด่าน เพราะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับชาวกะโปลง เมื่ออาศัยในช่องทางข้ามแดนนานไป ก็สามารถสื่อสารภาษาโปลงได้ ทำให้ชาวกะหรั่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์และผสมผสานกับชาวกะโปลงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

การอาศัยอยู่ตามชุมชนหน้าด่าน ทำให้ชาวกะหรั่งบางส่วนยังมีการติดต่อกับชาวกะเหรี่ยง “ซอส์หรือจ้อส์ ” ในฝั่งประเทศพม่า เพราะมีภาษาพูดเหมือนกัน และยังมีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติมิตรต่อกัน เนื่องจากถิ่นทำเลอาศัยอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มซอส์ในประเทศพม่า บางครอบครัวก็เข้าไปทำไร่ในฝั่งประเทศพม่า

กลุ่มกะเหรี่ยงซอส์ในประเทศพม่าอาศัยชาวกะหรั่งเป็นสื่อกลางนำทางเข้าสู่แหล่งซื้อขายอาหารและของใช้ในประเทศไทย ในเส้นทางที่สะดวกและปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทั้งไทยและ

พม่า ขณะที่พวกกะเหรี่ยงในเขตภาคกลางก็พึ่งพิงพวกขอสในเรือของป่า และการเข้าไปทำไร่ในป่าลึก ความสัมพันธ์ระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับพวกขอส(สกอว์ของพม่า)จึงมีความแนบแน่นมากกว่ากลุ่มกะเหรี่ยงไทยโดยทั่วไป

เมื่อกองทัพพม่านุกเข้ายึดครองเขตพื้นที่ยึดครองของกองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงได้มากขึ้น ชาวขอสซึ่งเป็นชุมชนเกาะติดของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง จึงอพยพข้ามช่องเขาเข้ามาอาศัยในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนเล็กๆกลางป่าลึก เช่น บ้านพระกำ บ้านห้วยน้ำหนัก และบ้านหนองตาดังเป็นต้น โดยที่กลุ่มที่มีการเตรียมตัวอพยพได้ดีจะไม่ยอมเข้าไปอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว เพราะยังมีไร่ในหุบเขานับพันไร่ที่สามารถใช้อาศัยยังชีพอยู่ได้ ชาวขอสที่อยู่นอกศูนย์พักพิงชั่วคราวได้อาศัยชาวกะเหรี่ยงเป็นเครือข่ายทางสังคมในการลำเลียงสิ่งของ อาหาร และค้าขายสินค้าในไร่ จึงนับว่าชาวกะเหรี่ยงเป็นเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงพม่าในการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

ตารางแสดงชุมชนชาวกะเหรี่ยงและชุมชนที่มีชาวกะเหรี่ยงปะปนในเขตประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	อำเภอ	จังหวัด
1	ไม่มีชื่อ (อยู่ใกล้ตะโกล่าง)	สวนผึ้ง	ราชบุรี
2	บ้านห้วยน้ำหนัก	สวนผึ้ง	ราชบุรี
3	บ้านหนองตาดัง	สวนผึ้ง	ราชบุรี
4	บ้านพระกำ	สวนผึ้ง	ราชบุรี
5	บ้านบ่อหวี	สวนผึ้ง	ราชบุรี
6	บ้านห้วยคอกหมู	สวนผึ้ง	ราชบุรี
7	บ้านเขาคมน้ำ	สวนผึ้ง	ราชบุรี
8	บึงกะม่า	กิ่ง อ. บ้านคา	ราชบุรี
9	ห้วยสุด	สวนผึ้ง	ราชบุรี
10	บ้านโป่งลึก	แก่งกระจาน	เพชรบุรี
11	บ้านบางกลอย	แก่งกระจาน	เพชรบุรี
12	บ้านป่าเต็ง	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์
13	บ้านป่าละอู	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์
14	บ้องตี้	ไทรโยค	กาญจนบุรี
15	ท้ายเหมือง	ไทรโยค	กาญจนบุรี
16	เสกกระรือ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์
17	ห้วยสัตว์ใหญ่	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์

ที่มา : สุรินทร์ เหลือละมัย และประเวช จันทุไทย. การใช้มิติวัฒนธรรมทำให้ท้องถิ่นพัฒนาของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. 2543. ได้ปรากฏเลขหน้า.

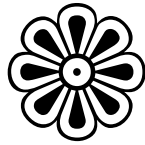
เมื่อกำหนดคำว่ากะเหรี่ยง จำแนกความเป็นกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมและ ระยะหลังๆ ชาวกะเหรี่ยงในภาคกลางได้ใช้เรียกชาวกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญประเทศสหภาพพม่า ที่หนีการควบคุมของรัฐบาลพม่าเข้ามาเป็นแรงงานชายแดน โดยเป็นกลุ่มที่มีวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตอย่างชัดเจนที่สุดในปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมชาวกะโป่งมักมีชีวิตอยู่อย่างยากจนและขาดแคลนส่วนใหญ่พึ่งพิงระบบเศรษฐกิจจากชาวกะโป่ง เพราะความแปลกแยกทางวัฒนธรรมกับชาวกะโป่ง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมักเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อติดต่อเครือข่ายทางสังคมในฝั่งประเทศพม่าโดยสม่ำเสมอ นับว่าชาวกะเหรี่ยงเป็นเครือข่ายสำคัญที่ชี้แนะให้ชาวกะเหรี่ยงฝั่งประเทศสหภาพพม่าอพยพเข้าสู่ประเทศไทยโดยต่อเนื่อง

สรุป

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยและพม่าเคยอยู่ร่วมพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงด้วยกันมาในอดีต แต่กรอบของอำนาจรัฐสมัยใหม่ของไทยและพม่าได้แผ่อิทธิพลเข้ามาช่วงชิงเอาพื้นที่เขตวัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายโดยยึดเอาสันเขา แม่น้ำมย และคงซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นเส้นแบ่งแดน ยังผลให้พื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกแบ่งแยกและมีกรอบของกระแสรูปแบบใหม่ของไทยและพม่าเข้ามาสร้างอิทธิพลในเขตพื้นที่ปกครองของแต่ละฝ่าย โดยไม่หลงเหลือเขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงอิสระ ทำให้ภูมิปัญญากะเหรี่ยงในเขตลุ่มน้ำคงและตะนาวศรีปริวิตกในการสูญเสียทางวัฒนธรรม และการถูกกลืนหายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์และจิตวิญญาณที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม จึงมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อปกป้องอิสรภาพ เอกลักษณ์ทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมให้คงอยู่ และมีการบริหารจัดการโดยคนในพื้นที่ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในแถบลุ่มน้ำคงถูกกองทัพพม่าบุกโจมตีเพื่อทำลายศรัทธาและอัตลักษณ์ในวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อันจะเป็นหนทางในการเบี่ยงเบนความสนใจกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้มีการคล้อยตามระบบรัฐ และยอมรับอำนาจรัฐแบบรวมศูนย์จากกรุงย่างกุ้ง แต่ชาวกะเหรี่ยงในกลุ่มน้ำคงและตะนาวศรีกลับต่อสู้ และจัดขึ้นอย่างมุ่งมั่นจนนำมาซึ่งการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก อย่างไรก็ตามการสูญเสีย บาดเจ็บและถูกทำร้าย และข่มขู่ ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าหวาดกลัวและย่อท้อไม่ หากยังรักษาชุมชนอย่างเป็นปึกแผ่น มีการปกป้องดูแลชุมชนร่วมกันและพึ่งตนเองในทุกกระบวนการ ซึ่งปรากฏการณ์

ทางสังคมเช่นนี้กลับแตกต่างกับชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยที่มีการปรับเปลี่ยนในลักษณะการหวังพึ่งอำนาจรัฐ การละทิ้งถิ่นฐาน การพัฒนาเข้าสู่การนิคมวัดฤๅ และเงินตรา จนทำให้ชุมชนที่เคยมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงกลายเป็นชุมชนแบบผสมผสาน และมีคนพื้นราบที่ตั้งรกรากใหม่เป็นผู้ชี้นำ และกำหนดอนาคตของชุมชนแทนกลุ่มคนท้องถิ่นดั้งเดิม ทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยขาดอัตลักษณ์ และประสบกับความเสื่อมโทรมทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง



ตารางแสดงพื้นที่รัฐและมณฑลต่างๆในประเทศสหภาพพม่า

รัฐ/มณฑล	พื้นที่เป็นตารางกิโลเมตร	เมืองหลวง
1. รัฐกะฉิ่น	87,818	เมืองมิดจินา
2. รัฐฉาน	158,222	เมืองตองยี
3. รัฐฉิ่น	36,112	เมืองฮากกา
4. รัฐอาระกัน	36,762	เมืองยะไข่
5. รัฐกะชาห์	11,670	เมืองลอบกอก
6. รัฐกะเหรี่ยง	28,726	เมืองปะอัน
7. รัฐมอญ	11,831	เมืองมะละแหม่ง
8. มณฑลจ๊กกาย	99,150	เมืองจ๊กกาย
9. มณฑลมันตะเลย์	34,253	เมืองมันตะเลย์
10. มณฑลมะเกว	44,799	เมืองมะเกว
11. มณฑลอริระวดี	35,167	เมืองพะสิม
12. มณฑลพะโค	49,787	เมืองพะโค
13. มณฑลย่างกุ้ง	518	เมืองย่างกุ้ง
14. มณฑลตะนาวศรี	43,328	เมืองทวาย

บทที่ 6

สาระสำคัญของสถานะภาพกะเหรี่ยงศึกษาและสรุป

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอดีตมีข้อผิดพลาดอยู่มาก เพราะข้อความพรรณนาที่ชูประเด็นอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มอำนาจขนาดใหญ่ได้ปิดบังสถานะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนกะเหรี่ยง ทำให้คนส่วนใหญ่มองไม่เห็น ไม่เข้าใจ ไม่สนใจตลอดจนลงความเห็นว่าไม่สำคัญ ฉะนั้นประวัติศาสตร์ของชนชาติกะเหรี่ยงจึงปนเปื้อนไปด้วยอคติ ตลอดจนเจตนาร้ายที่ต้องการตีความเพื่อให้กลุ่มอำนาจใหญ่ๆยอมรับ เพียงเพื่อสร้างกระแสสำนึกส่วนกลาง และสำนึกแห่งชาติ ซึ่งคนส่วนใหญ่พร้อมที่จะคล้อยตาม เนื่องจากส่วนกลางมีอำนาจในการให้ทุนและโทษในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากข้อความที่ก่อให้เกิดอวิชชาข้างต้น ทำให้เอกสารที่เผยแพร่ในประเทศไทยส่วนใหญ่ก็เป็นดังข้างต้นนั้น เพราะสื่อที่เผยแพร่ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อเขตพื้นที่วัฒนธรรมลุ่มน้ำคง(สาละวิน) เมยและตะนาวศรีผิดพลาดที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลอย่างน้อยสองประการ

ประการที่หนึ่งคือ การเชื่อและศรัทธาเฉพาะเอกสารของศูนย์อำนาจเจ้าพระยาและหงสาวดี ทำให้มีความพยายามเชื่อมโยงและตรวจสอบพงศาวดารจาก 2 แหล่งนี้แล้ววิเคราะห์เหตุการณ์ข้ามเทือกเขานับพันลูก และพรรณนาออกมาเป็นประวัติศาสตร์ของเขตย่านสยาม และพุกาม ประจักษ์ว่าบ้านเมืองต่างๆในแถบลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรีซึ่งอยู่คั่นกลางนั้น ไม่มีความหมายและไม่มีประวัติศาสตร์ ทั้งๆที่บ้านเมืองในเขตลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรีมีตำนานเมือง หนังสือพิมพ์ เอกสารจดบันทึก และชนบทบอกเล่าที่แสดงสัญลักษณ์ของบ้านเมืองเป็นเอกลักษณ์ เช่น เมืองดี โหม่ว ไช้ว ลอยกอ ไมลองยี ขุนขาม ขวม อมก้อย แม่ละเมา ท่าสองยาง แม่ระมาด แม่ฮ่องสอน เมืองแะ และแห่งอื่นๆอีกมาก ประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงจึงมีสังคมชีวิตที่ยิ่งใหญ่มีการดำเนินมาโดยต่อเนื่องไม่ด้อยกว่าเผ่าพันธุ์อื่นๆ การพยายามลบภาพ หรือละเว้นกล่าวไว้จึงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง

ประการที่สองคือ การที่คนไทยนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพุกามและหงสาวดี มาเป็นเงื่อนไขสร้างข้อขัดแย้ง หรือเป็นเหตุผลในการเกลียดชังผู้คนในเขตประเทศสหภาพพม่า เหตุคือนั้นคนไทยจึงมองเห็นและมีความเข้าใจต่อชาวกะเหรี่ยง และยางแดงว่าเป็นพลเมืองของพม่า จึงคิดแก้แค้นและปองร้าย ทั้งที่ความจริงชนเผ่าต่างๆเหล่านี้ไม่ได้มีส่วนได้กับชัยชนะของอาณาจักรพุกามคนไทยไม่เข้าใจจึงเหยียดหยามและใช้โอกาสในการพัฒนาที่เหนือกว่าเหยียดหยามชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ในลักษณะด่าด้อยกว่า ดังจะเห็นว่ามิเอกสาร การวิจารณ์และในเวทีประชุมสัมมนาในบางครั้งกล่าวถึงชนในแถบนี้มีวัฒนธรรมต่ำ เป็นสาเหตุแห่งปัญหาต่างๆ และเข้ามาค้าประเวณีใน

ประเทศไทย อุทิศตนเป็นทาสน้ำเงิน มักง่ายและอื่นๆอีกมาก ที่เป็นการเข้าใจในลักษณะเหยียดหยาม โดยใช้กรอบของวัตถุนิยมเป็นหลักในการตีความด้วยความมั่นใจ วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาเช่นนี้ได้เป็นอวิชชาทำร้ายสังคมไทยโดยต่อเนื่องและนับวันแต่จะรุนแรงยิ่งขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็คือทำให้ไม่อาจมองเห็นสภาพสังคมชาวกะเหรี่ยงในสถานะที่เป็นจริงและเป็นกลาง เพราะแท้จริงแล้วสังคมของกะเหรี่ยงมีศักยภาพอย่างสูงในระบบครอบครัว เพราะมีการยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น มีการยึดถือเรื่องจิตใจ รักความเรียบง่าย สมถะ การอาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติโดยมีความคิดเชิงทำลายสภาพแวดล้อมน้อยกว่าคนพื้นราบ และคืนร่นพึ่งพิงตนเองอย่างสูงเสมอมา ทำให้สังคมยังคงดำรงอยู่ได้ท่ามกลางภาวะอันตรายทั้งภัยจากการเมืองภายในและภายนอกที่รุมเร้าอยู่โดยต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสถานะการต่อสู้ที่หาได้ยากในชนเผ่าอื่นๆในแถบนี้

ความจริงแล้ววิถีวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงเป็นวิถีอันเก่าแก่และดั้งเดิมจากกลุ่มคนในเอเชียอาคเนย์ วิถีประเพณี ปฏิบัติและภูมิปัญญาเป็นวิถีอันสูงส่ง มีภาษาที่งดงาม มีมโนสำนึกที่เน้นการวางธรรมและยุติธรรม เกิดมาเพื่ออยู่และดำรงเผ่าพันธุ์มากกว่าการมุ่งสถาปนาอำนาจ และมีประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าคนพื้นราบทั่วไปตั้งแต่อดีตและปัจจุบัน

เมื่อเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกคุกคามอย่างยืดยาว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความพยายามรวมกลุ่มเพื่อรักษาเขตย่านในหุบเขา ในเขตลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรีมาโดยต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่าในแต่ละเขตลุ่มน้ำสายต่างๆ ในหุบเขามิ่วระบุรุษท้องถิ่นประจำท้องถิ่น เช่น ขุนแสงทองแห่งทุ่งราบแม่ตื่นและขุนน้ำ(ต้นน้ำ)อมก๋อย ขุนจระพ้อแห่งทุ่งราบน้ำตะนาวศรีและบ้องตี้ ขุนหม่องกายและทุ่งเชิงตะแห่งลุ่มน้ำตะเพินคลี่ ผ่าว่าแห่งลุ่มน้ำของกาเลีย พระศรีสุวรรณคีรีแห่งลุ่มน้ำอู่มผาง พระวอแห่งลุ่มน้ำแม่ละเมา ทุ่งเท่ง ดิงแห่งลุ่มน้ำภาชี พงพะโพแห่งลุ่มน้ำแควและอื่นๆ อีกมาก การรวมกลุ่มคนเพื่อผนึกกำลังต่อสู้กับพวกข่างแดง พวกปะยอร์ พวกจีนฮ่อ พวกเมืองเงิน พวกเงี้ยวและเอาไว้อำนาจกับศูนย์อำนาจไทย ล้านนาและพม่าในเวลาที่เกิดสถานการณ์รุนแรงทางการเมือง การอยู่ในพื้นที่คั่นกลางระหว่างศูนย์อำนาจใหญ่ที่ไผ่ผะพุดเป็นอริกันของไทยและพม่าทำให้บ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงมีอันตรายจนต้องหนีหลบซ่อนไปตามป่า เพราะหากแปรพักตร์พม่าเข้าข้างไทย ก็มักถูกพม่าเข้ามาแก้แค้น และหากไม่ร่วมมือกับไทยก็มีชะตากรรมเช่นเดียวกัน สภาพเช่นนี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีการอพยพแปลกแยกไปในบริเวณกว้างขวางเหมือนเช่นชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ยังผลให้แต่ละกลุ่มมีความผูกพันกับศูนย์อำนาจแปลกแยกกันไป จนสถานะทางประวัติศาสตร์ของเมืองหลักชาวกะเหรี่ยงคือยคุณค่าลงอย่างน่าเสียดายที่สุด

แม้ว่าบ้านเมืองชาวกะเหรี่ยงจะถูกทำลายและถูกชักจูงเข้าสู่ระบบอำนาจแบบรวมศูนย์ แต่การเคยเป็นเขตย่านอันเก่าแก่ได้ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพยายามรวมตัวกัน โดยต่อเนื่องภายใต้การช่วยเหลือของเด็กและสตรีในเขตพื้นที่วัฒนธรรมจำนวนหนึ่ง ที่หวงแหนถิ่นที่จึงรวมเป็นกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระ มีกองกำลังเข้มแข็งที่สุดในแถบลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีในระหว่างปี 2515-2525 กองทัพพม่าได้ยกเข้าปราบปรามหลายครั้งก็ไม่อาจทำลายกองกำลังนี้ลงได้

รัฐบาลพยายามควบคุมพื้นที่เส้นทางสัญจร และการเพิ่มจำนวนทหารเป็นจำนวนมาก เพื่อกำลั้งไว้ในพื้นที่ในลักษณะฐานปฏิบัติการถาวร ทำให้การเคลื่อนไหวของกองกำลังรัฐกะเหรี่ยงอิสระเริ่มถูกจำกัดเขตและประสบกับความอึดอัด จนกองกำลังกะเหรี่ยงตกอยู่ในภาวะบีบคั้นต้องมีการละเมิดเขตเข้าไปเคลื่อนไหวในชุมชนชาวมอญ ยางแดงและเขตประเทศไทย นำไปสู่การกระทบกระทั่งกันระหว่างกองทัพมอญอิสระ กองทัพพวกระยะยากกับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ ตลอดจนกองทัพไทยที่เฝ้าระวังแนวพรมแดนด้วยความเป็นห่วง นำไปสู่การเกิดวิกฤตศรัทธาซึ่งกันและกัน ในเวลาที่กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระเป็นแกนนำของชนกลุ่มน้อยทั้งหลาย ผลดังกล่าวทำให้รัฐบาลพม่าใช้โอกาสนี้เปิดเจรจากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จนบรรลุข้อตกลงหยุดยิงไปหลายกลุ่ม ซึ่งยังคงเหลือกลุ่มที่ยังไม่หยุดยิง คือกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ กองกำลังกู้ชาติไทยใหญ่ (ที่นำโดยเจ้ายอดศึก) และกลุ่มแนวร่วมนักศึกษาพม่า สภาพการณ์เช่นนี้ให้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระสูญเสียพันธมิตรไปแทบทั้งหมดที่เหลือก็จำนวนไม่มากนัก ที่มีเป็นจำนวนมากก็เป็นนักศึกษาพม่า ที่ไม่ใช่สมัครเป็นเพียงกลุ่มปัญญาชนที่ต่อต้านอำนาจเผด็จการของรัฐเท่านั้น

รัฐบาลพม่าได้ส่งตัวแทนเข้าไปเจรจากับกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธในกลุ่มที่นำโดยพระอุทฺตสนะ เพื่อให้เปิดเจรจาหยุดยิง ในเวลาที่กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธมีความขัดเคืองใจกับกลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงคริสต์ เกี่ยวกับเรื่องการคอร์รัปชันและวิถีทางของนโยบายที่แตกต่างกัน กลุ่มกะเหรี่ยงพุทธจึงทำตามข้อตกลงหยุดยิงของรัฐบาลพม่าพร้อมทั้งนำทางทหารพม่าเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการทหารกะเหรี่ยงอิสระครั้งรุนแรงที่สุดในระหว่างปี พ.ศ. 2537-2539 นับเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นแห่งความแตกแยกในกลุ่มกองทัพกะเหรี่ยงอิสระครั้งร้ายแรงที่สุดจนถึงปัจจุบัน การแตกแยกกันครั้งนี้ได้สร้างความสับสนให้กับประชาชาติกะเหรี่ยงทั้งปวง ที่กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระเคยมีอำนาจปกป้องเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมเกิดแตกแยกและสู้รบกันเอง โดยมีกองทัพพม่าเป็นเพียงกลุ่มกำหนดคุศโลบายและช่วยุให้ทั้งสองฝ่ายทำการประหัตประหารกันเองต่อไป จนชาวกะเหรี่ยงทั้งในเขตประเทศไทยและในเขตประเทศพม่าต่างยอมรับร่วมกันว่า ในปัจจุบันเขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้แตกไปแล้ว และสูญเสียความเป็นเอกภาพ ความหวังและอนาคตให้กับกองทัพพม่าไปค่อนข้างมาก ขณะที่ความเชื่อมั่น ความศรัทธาและแรงบันดาลใจในการรวมชาติกลับลดลงตามลำดับ

สภาพการเมืองในเขตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงทั้งปัจจุบันและอนาคตยังคงไม่มีความแน่นอนต่อไป สถานการณ์ทั่วไปยังคงสับสนและขาดทิศทาง เพราะภายใต้ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์นั้น มีความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และอุดมการณ์ทางการเมืองแอบแฝงอยู่ トラบที่รัฐบาลพม่ายังไม่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมประชาธิปไตยภายในประเทศ และประเทศต่างๆ ไม่ทำการคว่ำบาตรรัฐบาลพม่าอย่างจริงจัง การต่อสู้เพื่อฟื้นฟูขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐโดยกลุ่มนักศึกษาพม่าคงจะดำเนินต่อไป แม้ว่าในอนาคตกองทัพพม่าจะปราบปรามกองกำลังอิสระทั้งหมดไปแล้วก็ตาม

รัฐบาลแห่งสหภาพพม่าประสบปัญหาในการรวมชาติ เพราะเป็นการควบคุมดินแดนสองส่วนที่มีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงเข้าด้วยกัน คือบริเวณตอนกลางประเทศเป็นดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (ที่ราบลุ่ม) ที่เป็นสังคมเกษตรกรรมพื้นราบ ในขณะที่ถัดจากนั้นเป็นที่ราบสูงและหุบเขาอันสลับซับซ้อน ทำให้เกิดการแตกแยกกันอย่างรุนแรงทั้งวัฒนธรรมประเพณี เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เขตย่านทางเศรษฐกิจ การเมือง ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และอื่นๆ อีกมาก และปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความแปลกแยกต่อกันอย่างรุนแรงมาโดยต่อเนื่องในประวัติศาสตร์แห่งชาติพม่าไม่น้อยกว่า 50 ปี การที่รัฐบาลพม่าจะเข้ามาลบล้างภาพประวัติศาสตร์ที่แท้จริงที่ดำเนินมาตั้งแต่อดีต โดยไม่ใช้ความผาสุกหรือหรือปัจจัยเกื้อกูลเป็นข้ออธิบาย อีกทั้งยังกระทำการต่อเมื่อล่วงเลยมาจนถึงยุคที่กลุ่มชาติพันธุ์หลายแห่งเรียกร้องเอกราชเป็นผลแล้วนี้ จึงเป็นเรื่องยากที่จะหลอมรวมชาติให้เกิดความสงบสุขได้ ตราบเมื่อยังมีชนกลุ่มน้อยในรัฐต่างๆ มีความแปลกแยกต่อศูนย์อำนาจกลาง และความเป็นรัฐบาลแห่งสหภาพพม่าเหมือนที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

การที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนโดยแนวพรมแดน ทำให้ศักยภาพในการผลิตทางเศรษฐกิจ และศักยภาพทางเศรษฐกิจในชุมชนกะเหรี่ยงอ่อนแอลง ทั้งๆที่ชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยได้ถูกชักนำเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเปิดและการเมืองที่ผ่อนคลาย แต่กลับมีปัญหาในชุมชนอันเนื่องมาจากคนพื้นราบอพยพเข้ามาช่วงชิงถิ่นอาศัยและแหล่งทำกิน นักธุรกิจและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากรสาธารณะ เช่น ป่าไม้ แหล่งแร่ แม่น้ำ หนอง บึง และหุบเขาต่างๆ โดยใช้ความเหนือกว่าในเรื่องโอกาสทางการศึกษาและด้านกฎหมาย ทำให้การทำไม้ การทำเหมืองแร่และการถือเอกสารสิทธิ์ของกลุ่มคนจากพื้นราบมีลักษณะทำเรื่องผิดให้เป็นถูกได้ โดยระบบขั้นตอนของกฎหมายที่กลุ่มคนพื้นราบเป็นฝ่ายกำหนดขึ้น เมื่อเกิดการละเมิดทรัพยากรรุนแรงรัฐก็ประกาศปิดแหล่งทำมาหากิน กลุ่มคนพื้นราบเคลื่อนไหวกล่าวโทษ จนถึงขั้นปิดถนน ปิดทางเข้าหมู่บ้าน กระทำการในลักษณะเหยียดหยามและใช้ความรุนแรง ถึงขั้นเคลื่อนไหวให้โยกย้ายชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอจอมทองและแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อู่มฝางและพบพระของจังหวัดตาก ทำให้เศรษฐกิจชุมชนชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยและสถานะของความเป็นพลเมืองตกเป็นเบี้ยล่างแก่คนพื้นราบมากขึ้นเป็นลำดับ ดังสถานการณ์ที่กล่ามาข้างต้นนั้นเป็นข้ออธิบายที่สะท้อนภาพได้เป็นอย่างดี

ส่วนชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศพม่านั้นประสบชะตากรรมที่เลวร้ายยิ่งกว่าในประเทศไทยหลายเท่า เพราะการเมืองที่ขัดแย้งกับคนพื้นราบในพม่า ทำให้ระบบเศรษฐกิจถูกปิดกั้น รัฐบาลทหารส่งกองกำลังเข้าทำลายทรัพย์สินและผู้คน จนหมู่บ้านแตกสลายคนหนุ่มสาวต้องหนีออกจากบ้านหางานทำในประเทศไทย กลุ่มคนสูงอายุถูกอพยพไปไว้เขตควบคุม เด็กชายต้องบวชเณรหนีการสังหาร หญิงสาวต้องหลบซ่อนและอพยพ ผู้คนต้องพลัดพราก จนประชากรชาวกะเหรี่ยงที่เคยมีจำนวนถึง 9 ล้านคนนั้น ในปัจจุบันยังไม่ทราบจำนวนเหลืออยู่ที่แท้จริง นอกจากนี้

แล้วระบบการผลิต และวงจรของกิจกรรมการผลิตก็ถูกทำลายโดยต่อเนื่องมากกว่า 20 ปี ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่มีความยากจน และสิ้นหวัง ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนกะเหรี่ยงที่เคยรักสงบ เยือกเย็น สมถะและให้อภัย ถูกแปรเปลี่ยนเป็นผูกพยาบาท อารมณ์ร้าย สับสน และผูกอาฆาตต่อผู้เข้าไปตั้งรกรากใหม่รอบด้าน

เมื่อสังคมชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศสหภาพพม่าและรัฐอิสระตกอยู่ในสภาวะสับสน กลุ่มเครือข่ายยาเสพติด ธุรกิจผิดกฎหมาย มาเฟียท้องถิ่น เครือข่ายแรงงานเถื่อน และอื่นๆ ของประเทศไทย ได้สร้างเครือข่ายข้ามพรมแดนโดยอาศัยชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยเป็นผู้ประสานงาน ใช้เงินเป็นค่าจ้างยังชีพ เพื่อสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และผลประโยชน์ผิดกฎหมาย ทำให้มีกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย และกลุ่มอิทธิพลตามแนวพรมแดนสองฝั่งประเทศอยู่มากมาย และได้เป็นจุดเริ่มต้นการระบาดของปัญหาสังคมไทยที่ยิ่งใหญ่มากในปัจจุบัน คือ ยาเสพติด แรงงานเถื่อน ผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย กองกำลังติดอาวุธ สินค้าเถื่อน ระบบการค้าใต้ดิน การตัดไม้ทำลายป่าและอื่นๆอีกมาก ความรุนแรงของปัญหาต่างๆ ทำให้พรมแดนด้านตะวันตกของไทย กลายเป็นเส้นทางของความรุนแรงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้นเป็นลำดับในปัจจุบัน และคงจะมีความรุนแรงยิ่งขึ้นหากไม่มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระดับรัฐไทย พม่าและรัฐกะเหรี่ยงอิสระซึ่งยังมีอิทธิพลอย่างสูงในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรี เมื่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกทำลาย เอารัดเอาเปรียบและแทรกแซง ก็ทำให้เป็นจุดชนวนแห่งความรุนแรงด้านการเมืองและสังคมเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

แม้การศึกษาในเอกสาร โดยทั่วไปกล่าวไว้ว่าชาวกะเหรี่ยงเป็นลูกรักของรัฐบาลอังกฤษ ในช่วงที่เข้ามาปกครองประเทศพม่า แต่สถานการณ์โดยทั่วไปทำให้มองเห็นว่าเป็นกลวิธีในการปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงมากกว่า ที่ต้องยอมรับรัฐบาลอังกฤษในเวลาที่บ้านเมืองมีอาวุธที่ไม่เท่าเทียมสำหรับการป้องกันตัว ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงก็ไม่ได้รับอะไรมากพอที่จะถูกเรียกว่า “ลูกรัก” เพราะสิ่งที่หลงเหลืออยู่ก็คือการได้รับความแปลกแยกทางลัทธิที่เกิดขึ้นและแบ่งฝ่ายทำร้ายกันเอง ในขณะที่ยังคงถูกคุกคามและทำร้ายจากรัฐบาลพม่า โดยไม่มีทีท่าในการเปิดเจรจาในเรื่องเขตแดนที่ชัดเจน การยอมทำตามเงื่อนไขของรัฐบาลพม่าของกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ ได้ทำให้สถานการณ์สงครามกลางเมืองข้ามสันเขามาจนประชิดพรมแดนไทย จนในปัจจุบันหน่วยทหารพม่า กับหน่วยทหารของไทยมีการแย่งชิงยึดเอาสำคัญกันหลายพื้นที่ ตลอดจนมีเครือข่ายธุรกิจผิดกฎหมายเข้ามาใช้พื้นที่ประเทศไทยก่อตั้งหมู่บ้านเครือข่ายยาเสพติดมากกว่า 100 หมู่บ้านในเขตของประเทศไทย เป็นต้นเหตุปัญหาด้านความมั่นคงแบบใหม่ของรัฐไทย ที่ยังไม่อาจคิดค้นกลยุทธ์ในการแก้ไขสถานการณ์อันรุนแรงนี้ได้

การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนกะเหรี่ยงเป็นเรื่องจำเป็นมากในสังคมไทย เพราะในพื้นที่พรมแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย เป็นเขตย่านวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งมีประชาชนเป็นจำนวนมากกว่าหลายประเทศในโลกนี้ ที่มีกลุ่มวัฒนธรรมเป็นหนึ่งเดียวกันแบบนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

แล้วประชาชนในเขตพื้นที่วัฒนธรรมนี้ ส่วนหนึ่งเป็นประชากรของไทยอีกด้วย การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน จำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อวิถีชุมชนในพื้นที่ชายแดน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี อันจะนำไปสู่การร่วมมือด้วยดีในการเป็นพลเมืองของชาติ มากกว่าการใช้ระบบอำนาจรัฐเข้าไปกดขี่ และควบคุมเพื่อดำเนินการ อันจะก่อให้เกิดความกดดัน และนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมืองในท้องถิ่น ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดเสถียรภาพด้านความมั่นคงตามแนวพรมแดนอีกด้วย

ในอดีตชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีดำรงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นตามวิถีวัฒนธรรมที่ราบเชิงเขา มีการบ่มเพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านส่งทอดต่อกันมาช้านาน จนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบและมั่นคงท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีอันตรายเกี่ยวกับโรคภัย ศัตรูภัยและภัยจากความห่างไกลชุมชนใกล้เคียง

เมื่อชุมชนพื้นราบในกลุ่มน้ำภาคกลางของไทยและที่ราบลุ่มสามเหลี่ยมปากแม่น้ำของสหภาพพม่ามีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ จนทรัพยากรย่อยหรือ และขาดแคลน ระบบรัฐทั้งของไทยและพม่าได้มุ่งเข้าสู่พื้นที่ลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรี เพื่อควบคุมและนำทรัพยากรมาขูดเขยในส่วนที่ขาดแคลน แต่การเข้าสู่พื้นที่ในลักษณะที่ใช้อำนาจและระบบรัฐนำหน้าการสร้าง ความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่เก่าแก่ ก็ทำให้มีการใช้เหตุผลที่รุนแรงต่อชุมชนแถบนี้ เช่น ข้อกล่าวหาเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า การใช้สารเคมีในเขตต้นน้ำลำธาร การเป็นเครื่องมือกลุ่มการวานยาเสพติดกลุ่มประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน การไม่ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งข้อหาภักดีต่อรัฐบาล และการไม่ร่วมมือกับระบบรัฐ สำหรับชุมชนในฝั่งประเทศพม่าก็ได้เป็นเหตุผลอันบีบคั้นรอบด้านที่เข้าไปคุกคามถิ่นที่ของหมู่บ้านเก่าแก่ โดยมีข้อห้ามและใช้บทลงโทษต่อวิถีที่เคยดำเนินมาช้านาน อีกทั้งไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เท่าเทียมกับคนพื้นราบ เพราะยังมีหมู่บ้านจำนวนมากยังไม่มีถนน ไม่มีไฟฟ้า และบุตรหลานต้องไปเรียนหนังสือในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเป็นระยะกว่า 100 กิโลเมตร ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่วัฒนธรรมตกอยู่ในภาวะกดดันอย่างยิ่ง นอกจากนี้ชุมชนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าก็ถูกทำร้าย ก่อความ ละเมิดสิทธิและสังหารโดยระบบรัฐที่ใช้อำนาจรัฐกับรัฐธรรมนูญผนวกความถูกต้องและชอบธรรมทุกสิ่ง ทำการจัดการและดำเนินการกับผู้ขัดขืนหรือไม่เป็นไปตามที่ฝ่ายดำเนินการกำหนดด้วยวิธีการอันรุนแรง ทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าเกิดความเดือดร้อนหนัก จนมีหลายแห่งต้องแตกสลาย อีกหลายแห่งต้องโยกย้ายเข้าป่าลึก หลายแห่งตั้งประชิดพรมแดนไทยในเขตพื้นที่ซ้อนทับ หลายแห่งต้องย้ายในเข้าไปอยู่ในเขตควบคุมของกองทัพ และมีผู้คนจำนวนมากอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในลักษณะผู้พลัดถิ่น ผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย (มาอาศัยอยู่กับบ้านญาติตามแนวชายแดน) และแรงงานเดือนหลบซ่อนกระจายอยู่ทั่วไปในสังคมไทย

การอพยพหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทยเพราะชุมชนแตกสลายเป็นการอพยพแบบกระต๊อนหัน และอยู่ในภาวะบีบคั้น ทำให้ไม่อาจปรับตัวได้โดยง่ายกับชุมชนพื้นราบของไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไปตามกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงมีชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากถูกชักนำเข้าสู่ขบวนการแรงงานเถื่อน การค้ายาเสพติด ธุรกิจผิดกฎหมาย ชุมมื่อปิ่น การค้าประเวณีและอื่นๆอีกมาก ทำให้ชาวกะเหรี่ยงกลายเป็นที่หวาดระแวงในหมู่คนไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเอาผิดเอาเปรียบในขบวนการกลุ่มทำผิดกฎหมาย ก็มักมีการสังหารหมู่ชาวกะเหรี่ยง โดยมีการอำพรางคดีกับการกระทำของฝ่ายทหารพม่าซึ่งกำลังควบคุมพื้นที่เขตวัฒนธรรมลุ่มน้ำสาละวิน(คง) เมยและตะนาวศรีเอาไว้ได้มากที่สุดในปัจจุบัน

กองทัพพม่าบุกเข้าเขตพื้นที่วัฒนธรรมลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีในลักษณะคุกคามโดยใช้ข้ออธิปไตยเรื่องอำนาจอธิรัฐ และถือเอาแผนที่ทหารที่รับทอดมาจากอังกฤษเป็นข้อกำหนดในการถือความชอบธรรมในการเข้าครอบครองเขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยง แต่ก็ถูกต่อต้านจากชาวกะเหรี่ยงอย่างหนัก เพราะชาวกะเหรี่ยงเห็นว่ารัฐพม่ายังไม่เคยสร้างความเจริญ หรือใช้ศักยภาพของอำนาจอธิรัฐเป็นการส่งเสริมชุมชนชนมากไปกว่าการเข้าควบคุมพื้นที่ และทำร้ายประชาชน แต่กลับต้องการบ้านเมือง แผ่นดิน ทรัพยากรรวมทั้งจิตใจของชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดอย่างรีบเร่ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม้อาจสร้างศรัทธาได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้เขตพื้นที่วัฒนธรรมกะเหรี่ยงตกอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 เป็นต้นไป

การมุ่งใช้กองกำลังกับชาวกะเหรี่ยงในลักษณะทำสงคราม ทำให้กองทัพพม่าสูญเสียทหารไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสมรภูมิที่กองทัพชาวกะเหรี่ยงชำนาญในพื้นที่ และมีชุมชนในเขตวัฒนธรรมเป็นแนวร่วมเกาะติดและเป็นสายสืบข่าวให้อีกด้วย กองทัพพม่าจึงไม่อาจจะจัดการกับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระได้อย่างเด็ดขาด และมักเกิดการสูญเสียเป็นจำนวนมากทุกครั้งที่เปิดแนวรบโจมตีเพื่อชิงพื้นที่ ทว่าผลประโยชน์จำนวนมากในเขตรัฐกะเหรี่ยงและรัฐมอญตลอดแนวพรมแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่า ตลอดจนความวิตกกังวลในแนวเส้นแบ่งแดนของไทยกับพม่า ทำให้กองทัพพม่าเร่งระดมสรรพกำลังเพื่อเข้าประชิดแนวพรมแดนโดยต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อปกป้องแนวเขตแดนที่มีระยะทางกว่า 2501 กิโลเมตร อันมีผลประโยชน์แห่งชาติ มีบทบาทและมีอำนาจตามแนวพรมแดนเหมือนเช่นรัฐบาลไทย

เพื่อเป้าหมายดังที่กล่าวมาข้างต้นประกอบทั้งการดำเนินงานที่ล้มเหลวในระบบสังคมนิยมวิธีพม่า กับการสร้างแนวทางปรองดองทางการเมือง รัฐบาลพม่าจึงตอบรับนโยบายทำสนามรบเป็นสนามการค้าของไทยด้วยดีในปี 2531 ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้รัฐบาลพม่ากับรัฐบาลไทยมีปัญหาเกี่ยวกับพรมแดนมาโดยตลอด การต้องการพึ่งรัฐไทยในการตรวจสอบกองกำลังรัฐอิสระ และการแสดงออกของไทยในการยอมรับรัฐบาลสหภาพพม่ามากกว่ากองกำลังรัฐอิสระ รัฐบาลพม่าจึงสืบสานความสัมพันธ์และยอมรับการชักจูงเข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์สมาคมอาเซียนของประเทศไทย และได้รับการยอมรับให้เป็นประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 ทั้งๆที่ช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ ประเทศสหภาพพม่าได้รับการทักท้วงเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน การใช้ระบอบเผด็จการปกครองประเทศ และเป็นประเทศที่ปล่อยให้มีการค้ายาเสพติดและการซื้อขายแรงงาน

เยี่ยงทาสมากในประเทศ แต่การฟื้นฟูอุปสรรคเข้าสู่สมาคมอาเซียนได้ ก็ทำให้รัฐบาลพม่าได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ของประเทศไทย ที่มีการเจรจาเปิดด่านค้าขาย ทำให้ประเทศสหภาพพม่าที่ถูกกำแพงทางเศรษฐกิจมีการค้าขายเฟื่องฟูขึ้น จนส่งผลให้การตัดถนนเข้าสู่เขตพรมแดนไทยคึกคักมากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลพม่ามุ่งเน้นพัฒนาเมืองสำคัญที่ติดต่อกับเมืองขนาดใหญ่ของไทยให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร เปิดให้มีการค้าขายและให้นักท่องเที่ยวชาวไทยได้เข้าไปท่องเที่ยวในประเทศสหภาพพม่า แต่รัฐบาลพม่าก็ไม่อาจสร้างศรัทธาต่อชาวกะเหรี่ยงได้ กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระกลับมีการโจมตีฐานที่มั่นทหาร สถานที่ราชการ ทำลายสะพาน และโจมตีเมืองใหญ่ๆของพม่า เพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่าโดยต่อเนื่อง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้นับแตกต่างกับชุมชนกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทยอย่างยิ่ง

รัฐบาลไทยประสบความสำเร็จในการสร้างศรัทธาต่อประชาชนตามแนวชายแดนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นไป รัฐบาลไทยได้มวลชนเข้าสู่ความเป็นชาติในฐานะ “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ทำให้เปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบกึ่งราชการเป็นแบบระบบราชการเต็มขั้นเหมือนในส่วนกลาง ในอำเภอและตำบลต่างๆ ตามแนวชายแดน มีหน่วยงานและมีข้าราชการจากต่างถิ่นเข้าประจำโดยไม่มีความหวาดกลัวต่อผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ศูนย์ราชการจากส่วนกลางมีการเร่งทำเส้นทางคมนาคม การสัญจร และตั้งหน่วยราชการขึ้นโดยต่อเนื่องทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตไทยเติบโตขึ้นเป็นชุมชนขนาดใหญ่ระดับอำเภอเป็นจำนวนมาก แต่แม้ว่าความเจริญจากการกระจายอำนาจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในชุมชนกะเหรี่ยงเขตไทยจะเกิดขึ้นโดยลำดับ แต่วิถีแห่งวัฒนธรรมกะเหรี่ยงก็ไม่ได้มีอำนาจในสังคมไทย กลับปรากฏความตกต่ำลงอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมหลวง (หรือวัฒนธรรมส่วนกลาง) จนนำไปสู่การทำลายอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยง ตัวอย่างเช่น ในหน่วยงานราชการเขตอำเภอสวนผึ้งและกิ่งอำเภอบ้านคาให้นักเรียนเลิกพูดภาษากะเหรี่ยง โรงเรียนในชุมชนกะเหรี่ยงทุกแห่งไม่สอนภาษากะเหรี่ยง ไม่มีปรากฏการณ์ที่สร้างความสำนึกหวงแหนและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม ยังผลให้วิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงถูกทำลายโดยต่อเนื่อง

สภาพที่เขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถูกรุมเร้าจากกระแสที่เป็นภัยจาก 2 ด้านนี้ทั้งจากความรุนแรงทางการเมืองด้านพม่า และความรุนแรงด้านสังคมและเศรษฐกิจในฝั่งไทย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในเขตพื้นที่วัฒนธรรมลุ่มน้ำคง เมยและตะนาวศรีมีความตระหนักในชะตากรรมร่วมกัน จนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน สายสัมพันธ์อันแนบแน่นที่เคยดำเนินมาตั้งแต่บรรพบุรุษยังคงได้รับการสืบทอด เพราะในอดีตรัฐบาลอำนาจรัฐและบุคคลภายนอกไม่ได้คุกคามหรือแทรกแซงเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมโดยต่อเนื่องเหมือนปัจจุบัน การรวมตัวกันในกลุ่มวัฒนธรรมท่ามกลางบรรยากาศที่กำหนดพรมแดนทางสัญชาตินี้ เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาสำคัญในบริเวณพรมแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย แม้ว่าประเทศไทยจะเข้าควบคุมบริเวณนี้ได้ตามระบบราชการเต็มขั้นแล้วก็ตาม

รัฐบาลไทยและพม่าควรทำความเข้าใจวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชนลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีด้วยความเท่าเทียมและด้วยสำนึกที่เป็นธรรม เพื่อสร้างคำพรรณนาที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับความเห็นและความต้องการของกลุ่มคนในเขตพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งอาหารการกิน ความเชื่อ อาชีพ การเพาะปลูก ทัศนคติ อุปนิสัย ภูมิหลังและประวัติศาสตร์อันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อจะได้บัญญัติกฎหมายที่ไม่บีบคั้นหรือเป็นธรรมแก่กลุ่มคนในเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพราะหากจะขีดวงล้อมเขตและทวงเอาป่าคั้นจากคนในหุบเขาแล้ว ตามหลักที่ยุติธรรมรัฐก็ควรจะต้องทวงเอาป่าลุ่มน้ำ หนองบึง และป่าชายเลนคืนจากคนพื้นราบด้วย เพราะความเป็นชนเผ่าที่มีบรรพบุรุษนั้นต่างก็อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยมาพร้อมๆ กัน จึงควรจะใช้กฎเกณฑ์ในการคืนสิทธิทำกิน โอกาสทำกิน และโอกาสในการปรับตัวอยู่ในสังคมเหมือนกัน ซึ่งข้อเรียกร้องเช่นนี้ยังไม่สมบูรณ์ในสังคมไทย และยังไม่ได้เกิดขึ้นอีกด้วยในเขตประเทศสหภาพพม่า

ปัญหาของชนชาติกะเหรี่ยงนั้นอาจมีเอกลักษณ์เฉพาะต่างจากชนบทที่สูงกลุ่มอื่นๆ เพราะความเป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้นมีขนาดใหญ่กว่าชนบทที่สูงกลุ่มอื่นๆ มาก การแก้ปัญหาของชนเผ่ากะเหรี่ยงจึงไม่อาจจะทำได้เฉพาะประเทศไทย เพราะแนวพรมแดนระหว่างประเทศตามที่ศูนย์อำนาจไทยเคยตกลงไว้กับรัฐบาลอังกฤษนั้นผ่านเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรมจนแยกเขตย่านออกเป็น 2 ระบบการเมืองหลักๆ (แต่มีเขตการเมืองอิสระอีกมากกว่า 2) ดังนั้นรัฐบาลแห่งสหภาพพม่าก็ควรร่วมมือกับรัฐบาลไทย เพื่อแก้ปัญหาคูกคามเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพราะหากศูนย์อำนาจทั้งสองแห่งหวงในผลประโยชน์เรื่องดินแดนและทรัพยากร โดยลิดกลุ่มชนที่เป็นพื้นถิ่นพื้นฐาน ทั้งสองรัฐนั้นก็อาจได้ดินแดนและทรัพยากร แต่ก็จะได้ความขัดแย้งและแข็งขันโดยมีขบวนการได้ดินของชนเผ่ากะเหรี่ยงทำการต่อสู้เพื่ออิสระ เมื่อพื้นที่เคลื่อนไหวถูกควบคุมให้แคบเข้าจนเหลือน้อย ความรุนแรงทางการเมืองก็จะเกิดขึ้นตามหมู่บ้านต่างๆ และขบวนการได้ดินก็จะเติบโตมากขึ้น การค้าประเวณี การค้าของเถื่อน กลุ่มอิทธิพลข้ามพรมแดน และการสร้างสถานการณ์ชั่วๆ ให้เกิดการเข้าใจผิดระหว่างกองทัพไทยและกองทัพพม่าก็อาจเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อตลอดไป

การแก้ปัญหามชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้น ควรเป็นการเข้าไปศึกษาวิถีชุมชนชาวกะเหรี่ยงด้วยความเคารพในความเป็นชนเจ้าถิ่น ทุกฝ่ายควรใช้การแสวงหาความร่วมมือทั้งในกลุ่มประชาชาติ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้นำกองกำลังรัฐอิสระ เพื่อให้กลุ่มต่างๆ อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมโดยยึดหลักแห่งความถูกต้อง ขอบธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบ เพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในดินแดนเขตย่านวัฒนธรรมอันเก่าแก่ ซึ่งกระบวนการที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายได้นั้น รัฐบาลไทยและพม่าจะต้องส่งเสริมการศึกษาพัฒนาสังคม ส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในดินแดนแถบนี้ ในอนาคตประชาชนในเขตย่านลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรีควรร่วมมือกันแสวงหาแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ชาวกะเหรี่ยงร่วมคิดร่วมทำ ซึ่งเป็นวิถีทางที่ภูมิภาคต่างๆ ของโลกกำลังยึดเป็นแนวปฏิบัติโดยทั่วไป

ในอนาคตการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวกะเหรี่ยงจึงต้องยึดแนวทางการศึกษาภาคสนาม และการแสวงหาข้อมูลจากเอกสารการจดบันทึก การศึกษาจากอัตชีวประวัติผู้นำชาวกะเหรี่ยง การศึกษาจากชนบบอกเล่าและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงเพื่อรวบรวมประเด็นและเชื่อมต่อเหตุการณ์ที่กำลังสูญหายไป เกือบทั้งหมดในปัจจุบัน และที่สำคัญที่สุดคือผู้ศึกษาต้องยอมรับข้อผิดพลาดของอดีตที่ยึดประวัติศาสตร์ของพุกามและหงสาวดีเป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์ชาวมอและพวกมอญที่สมยอมเท่านั้น ขณะที่ชนเผ่าอื่นๆ เช่นกะเหรี่ยง ไทยใหญ่ อาระกัน มะเกว ขางแดง กะฉิ่น ฉิ่นและอีกหลายกลุ่มก็ยังต่อสู้และก่อสงครามต่อพุกามและหงสาวดีอยู่ตลอดกาล ศูนย์อำนาจพุกามและหงสาวดีในอดีตคือต้นเหตุแห่งความยุ่งยาก และภัยคุกคามต่อชาวกะเหรี่ยงจนบ้านเมืองของชนเผ่าเหล่านี้ได้รับความลำบากอย่างน่าเวทนา ตลอดเวลาช้านานในประวัติศาสตร์ไม่ได้มีส่วนได้ผลประโยชน์เรื่องการชนะสงครามของพุกามและหงสาวดีแต่ประการใด กลับต้องได้รับความลำบากอย่างหนักเมื่อศูนย์อำนาจพุกามและหงสาวดีเกิดความรุ่งเรือง กลุ่มคนในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำสาละวิน เมยและตะนาวศรี จึงไม่ใช่กลุ่มตัวแทนที่คนไทยพึงเข้าใจโกรธแค้นและผูกพยาบาทที่ถูกทำลายเมืองหลวงอันงดงามที่สุด (คือกรุงศรีอยุธยา) หากแต่มีชนกลุ่มน้อยมากกว่า 5 กลุ่ม ซึ่งกำลังตกอยู่ในความยากไร้ ที่คนทั้งหลายพึงเห็นใจและเข้าใจในบริบทของประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อบ้านเมืองด้วยความกล้าหาญและทรหดที่สุด ที่ควรได้รับการระลึกไว้ในความทรงจำ



เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าบางส่วน

งามสุกร์ รัตนเสถียร. “ชาติพันธุ์และความขัดแย้งในประเทศพม่า : ความเข้าใจในสังคมไทย,” ใน
สายใยไทย-พม่า. 3(9) : 4-5 ; ตุลาคม 2543.

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง. เอกสารกรมราชเลขาธิการ มร.5 ม/42/1. (26 มิ.ย.-3 ธ.ค. ร.ศ. 115) เรื่อง
มิสเตอร์ เอช เสดด รายงานเรื่องกรมป่าไม้

----- . เอกสาร ร.5 ต. 40/5. รายชื่อตำบลที่ต่างๆทั้งรายประมาณเถียนพลเมืองแล ที่ดินซึ่งฝ่าย
ไทยกล่าวหาว่าเป็นพระราชอาณาเขตสยาม แต่ตามเส้นกะปันเขตแดนในแผนที่อังกฤษที่ส่งมา
นั้นยกเอาตำบลเหล่านี้เป็นของอังกฤษ

----- . เอกสาร ร.5 ม.48/31. รายงานการตรวจราชการภาคเหนือ. พ.ค. 108- ส.ค. 108. (เมืองแม่
ฮ่องสอน)

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 เล่ม 2. 2504.

นิทัศน์. “จากนโยบายความเกี่ยวพันเชิงสร้างสรรค์สู่ความสัมพันธ์เชิงก้าวหน้า,” ใน สายใยไทย-
พม่า. 4(5) : 3-4 ; พฤษภาคม 2544.

บรรณสาร, กอง. กระทรวงการต่างประเทศ. เอกสารแฟ้มที่ 8.2 ตอนที่ 6 รายงานข้าหลวงสำรวจ
เขตแดนด้านตะวันตกเมืองนครเชียงใหม่

----- . แฟ้มที่ 8.2 ตอนที่ 6 รายงานหลวงวิจิตรวาทศาสตร์ หลวงรอนอริราช

วชิรญาณ, หอสมุด. ผู้พระธรรมเลขทะเบียน กท. 77.

วชิรญาณ, หอสมุด. ผู้พระธรรมเลขทะเบียน กท. 228.

สุทิน สนองฝัน. “ชนชาติกะเหรี่ยงกับวิถีภูมิปัญญาพื้นบ้าน,” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
“ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : แนวทางการศึกษาในสังคมไทย” ในระหว่างวันที่
17-18 กุมภาพันธ์ 2544 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน้าผากไกลกะดัน. ม.ป.ท. 2498.

สุรินทร์ เหลือละมัย. “ชุดกะเหรี่ยงโปว์เขตวัฒนธรรมราชบุรี,” ใน ครุราชบุรี. 12(7) : 15-18 ;
เดือนเมษายน. 2543.

ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า

ระยะเวลาศึกษาค้นคว้า 1 ปี คือเริ่มประมาณตั้งแต่เดือน มกราคม 2545 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2546

โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ขั้นเก็บข้อมูล ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ประมาณเดือน มกราคม 2545 ถึง เดือนสิงหาคม 2545
2. ขั้นสังเคราะห์ข้อมูล ใช้ระยะเวลาประมาณตั้งแต่สิงหาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2545
3. ขั้นสรุปและเขียนรายงานการวิจัย ใช้ระยะเวลาประมาณตั้งแต่เดือน กันยายน ถึงเดือน ตุลาคม 2545
4. ขั้นตรวจสอบ พิสูจน์คำผิดและเข้ารูปเล่ม ใช้ระยะเวลาประมาณในเดือนมกราคม พ.ศ. 2546